



DET KONGELIGE  
FINANSDEPARTEMENT

# St.prp. nr. 65

(2004–2005)

---

Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer  
i statsbudgettet medregnet  
folketrygden 2005



# Innhold

<b>1</b>	<b>Hovedinnholdet i proposisjonen</b> .....	5	3.10	Fiskeri- og kystdepartementet	.....	138	
1.1	Rammene for finanspolitikken	.....	5	3.11	Landbruks- og matdepartementet	....	145
1.2	Endringer på statsbudsjettet siden saldert budsjett	.....	6	3.12	Samferdselsdepartementet	.....	153
1.3	Statsbudsjettets stilling	.....	9	3.13	Miljøverndepartementet	.....	157
1.4	Fordeling av innsparingsfullmakt gitt av Stortinget	.....	10	3.14	Moderniseringsdepartementet	.....	162
1.5	Anmodningsvedtak	.....	11	3.15	Finansdepartementet	.....	168
<b>2</b>	<b>Forslag om endrede skatte- og avgiftsregler</b>	.....	14	3.16	Forsvarsdepartementet	.....	173
2.1	Innledning	.....	14	3.16.1	Innledning	.....	173
2.2	Teknisk sprit	.....	14	3.16.2	Forsvarets regnskap	.....	173
2.3	Utenlands bearbeiding av landbruksvarer	.....	16	3.16.3	Budsjettstyring	.....	175
2.4	Taxfree-salg	.....	16	3.16.4	Håndtering av merforbruket i 2004	.....	179
2.5	Produktavgift til folketrygden for fiskeri-, hval- og selfangstnæringen	....	17	3.16.5	Samlet vurdering	.....	181
<b>3</b>	<b>Forslag under det enkelte departement</b>	.....	18	3.16.6	Forslag til inndekning av merforbruket i 2004 samt øvrige budsjettendringforslag	.....	182
3.1	Utenriksdepartementet	.....	18	3.16.7	Differanse utgående balanse 2003/inngående balanse 2004	.....	187
3.2	Utdannings- og forskningsdepartementet	.....	27	3.16.8	Salg av forsvarseiendommer	.....	187
3.3	Kultur- og kirke departementet	.....	35	3.16.9	Haakonsvern – ombygging og utvidelse av tørrdokk	.....	189
3.4	Justisdepartementet	.....	43	3.17	Olje- og energidepartementet	.....	189
3.5	Kommunal- og regionaldepartementet	.....	57	3.17.1	Anmodningsvedtak nr. 144 (2004-2005) – elektromagnetiske felt fra kraftledninger	.....	196
3.6	Arbeids- og sosialdepartementet	.....	71	3.17.2	Anmodningsvedtak nr. 145 (2004-2005) – krafttilgang til industrien i Mo i Rana	.....	205
3.7	Helse- og omsorgsdepartementet	.....	84	3.17.3	Anmodningsvedtak nr. 360 (2003-2004) – oppdekningsplikten	....	210
3.8	Barne- og familiedepartementet	.....	110	3.17.4	Oljedirektoratets mulighetsstudie om CO <sub>2</sub> for økt oljeutvinning	.....	217
3.8.1	Innledning	.....	115		<b>Forslag til vedtak</b>	.....	222
3.8.2	Riksrevisjonens gjennomgang	.....	115		<b>Vedlegg</b>		
3.8.3	Barne- og familiedepartementets oppfølging	.....	116	1	Endringer etter saldert budsjett	.....	249
3.9	Nærings- og handelsdepartementet	.....	122				





DET KONGELIGE  
FINANSDEPARTEMENT

# St.prp. nr. 65

(2004–2005)

## Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005

*Tilråding fra Finansdepartementet av 13. mai 2005,  
godkjent i statsråd samme dag.  
(Regjeringen Bondevik II)*

### 1 Hovedinnholdet i proposisjonen

#### 1.1 Rammene for finanspolitikken

Statsbudsjettet for 2005 ble vedtatt med et strukturelt, oljekorrigert budsjettunderskudd på 66,4 mrd. kroner. En ny gjennomgang av budsjettet og de økonomiske utsiktene viser at det er behov for å foreta enkelte justeringer av statsbudsjettets utgifter og inntekter.

Det strukturelle, oljekorrigerte budsjettunderskuddet for 2004 anslås nå til 58,8 mrd. kroner. Dette er vel 8 mrd. kroner mer enn lagt til grunn i saldert budsjett for 2004. Økningen i det strukturelle, oljekorrigerte budsjettunderskuddet fra saldert budsjett har i betydelig grad sammenheng med lavere skatteinngang. Den svake utviklingen i skatteinngangen i 2004 tilsier at også skatteinntektene i 2005 kan bli lavere enn lagt til grunn i Nasjonalbudsjettet 2005. Samtidig ligger pris- og lønnsveksten an til å bli lavere enn tidligere anslått, noe som også bidrar til å redusere skatte- og avgiftsinntektene. Anslaget for det strukturelle nivået på skatter og avgifter mv. fra Fastlands-Norge er på denne bakgrunn satt ned med i alt 5,8 mrd. kroner i forhold til saldert budsjett for 2005.

Statsbudsjettets inntekter utenom skatter og avgifter anslås nå å bli om lag 1,8 mrd. kroner

høyere enn i saldert budsjett for 2005, i hovedsak som følge av høyere utbytteinntekter. Samtidig anslås det nå netto utgiftsreduksjoner på 5,1 mrd. kroner i forhold til saldert budsjett. Bevilgningsendringer på poster som inngår i korreksjonene ved beregningen av det strukturelle, oljekorrigerte budsjettunderskuddet, lånetransaksjoner og petroleumsvirksomheten er ikke medregnet i disse tallene. Utgiftene i folketrygden, utenom forslag om regelverksendringer som fremmes samtidig med denne proposisjonen, anslås å bli 5,5 mrd. kroner lavere enn i saldert budsjett. Anslagsendringene i folketrygden skyldes først og fremst lavere utgifter til sykepenge og rehabiliteringspenge, som følge av sterkere nedgang i sykefraværet enn tidligere anslått.

Med de endringene på budsjettets inntekts- og utgiftsside som tidligere er vedtatt eller som fremmes i denne proposisjonen, anslås det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet på statsbudsjettet til 65,3 mrd. kroner. Dette er en nedgang i bruken av oljepenge på 1,1 mrd. kroner fra saldert budsjett.

De langsiktige utfordringene for statens finanser tilsier at forskjellen mellom bruken av oljepenge og forventet realavkastning av Petroleumsfondet bør bygges ned. Også situasjonen i

norsk økonomi tilsier dette. Veksten i norsk fastlandsøkonomi er nå sterk, arbeidsmarkedet er i bedring og vekstanslaget for 2005 er oppjustert i forhold til i fjor høst. I en slik situasjon er det viktig for balansen i økonomien og arbeidsvilkårene til det konkurranseutsatte næringslivet, at budsjettpolitikken understøtter pengepolitikken ved å begrense vekstimpulsene til fastlandsøkonomien fra bruken av oljeinntekter. Samtidig ville en brå omlegging av politikken for å redusere merbruken av oljeinntekter over statsbudsjettet være i strid med retningslinjene om en jevn innfasing av oljeinntektene. Regjeringen legger derfor stor vekt på at revisjonen av 2005-budsjettet gjennomføres innenfor rammen av et strukturelt underskudd på 65,3 mrd. kroner, jf. nærmere omtale i St.meld. nr. 2 (2004-2005) Revidert nasjonalbudsjett 2005.

Samtidig som det strukturelle, oljekorrigerede budsjettunderskuddet reduseres, har Regjeringen funnet rom til å prioritere viktige områder. I denne proposisjonen foreslås det bevilgningsøkninger for blant annet å styrke innsatsen mot fattigdom og rusmisbruk og tiltak for å legge forholdene bedre til rette for personer med nedsatt funksjonsevne. Regjeringen foreslår å utvide fedrekvoten med en uke i form av en forlengelse av den samlede svangerskapspermisjonen. Det foreslås også økte bevilgninger til blant annet de regionale helseforetakene, til kriminalomsorgen og politiet, til investeringer og vedlikehold av riksveger og jernbanelinjen, til næringsutvikling og til tiltak i nordområdene og i undervisnings- og kultursektoren. Innsatsen mot fattigdom internasjonalt blir styrket.

Forslagene i denne proposisjonen innebærer en reell, underliggende vekst i statsbudsjettets utgifter på 1¾ pst. sammenliknet med regnskap for 2004. Dette er på linje med anslaget i Nasjonalbudsjettet 2005. For inneværende stortingsperiode sett under ett innebærer Regjeringens forslag en underliggende realvekst i statsbudsjettets utgifter på om lag 1,9 pst. i gjennomsnitt per år. Dette er 0,4 prosentpoeng lavere enn den gjennomsnittlige årlige realveksten i BNP for Fastlands-Norge i samme periode.

I dette kapitlet gjøres det rede for hovedinnholdet i proposisjonen. Kapittel 2 gir en omtale av Regjeringens forslag til endrede skatte- og avgiftsregler, mens det i kapittel 3 gjøres rede for forslagene til bevilgningsendringer mv. under de enkelte departementene.

## 1.2 Endringer på statsbudsjettet siden saldert budsjett

---

Utenom bevilgningsendringer på poster som inngår i korreksjonene ved beregningen av det strukturelle, oljekorrigerede budsjettunderskuddet, fremmes det i denne proposisjonen forslag om reduserte utgifter på 6 137 mill. kroner. Lånetransaksjoner og petroleumsvirksomheten er da ikke medregnet. I tillegg er det vedtatt i Stortinget bevilgningsøkninger på til sammen 1 086 mill. kroner, som i sin helhet gjelder flodbølgekatastrofen i Sør-Asia. Forslag om bevilgningsøkning på 3,5 mill. kroner knyttet til reindriftsavtalen, jf. St.prp. nr. 63 (2004-2005) er da ikke medregnet. I proposisjonen fremmes det også forslag om økte inntekter på 1 847 mill. kroner. Anslagene for strukturelle skatte- og avgiftsinntekter fra Fastlands-Norge reduseres med 5,8 mrd. kroner. Det innebærer at endringene på inntekts- og utgiftssiden bidrar til å redusere det strukturelle, oljekorrigerede budsjettunderskuddet med 1,1 mrd. kroner.

Utover disse bevilgningsendringene foreslås det til sammen 35 mill. kroner i økte bevilgninger på utgiftsposter som inngår i korreksjonene ved beregningen av det strukturelle, oljekorrigerede underskuddet. Dette gjelder økt tilskudd til sletting av gjeld i kommunesektoren på til sammen 17 mill. kroner i tilknytning til den statlige overtakelsen av rusomsorgen og spesialisthelsetjenesten, og forslag om økte avsetninger til feriepenger og arbeidsgiveravgift i forbindelse med nettobudsjettering av Meteorologisk institutt med 18 mill. kroner. På inntektssiden foreslås det reduserte renteinntekter på til sammen 1 380 mill. kroner.

Samlet foreslås det i denne proposisjonen netto reduserte utgifter på 6 102 mill. kroner og netto økte inntekter på 467 mill. kroner. Dette inkluderer ikke lånetransaksjoner og petroleumsvirksomheten.

Det foreslås å sette ned flere bevilgninger på utgiftssiden. Endringene på utgiftssiden i denne proposisjonen er i hovedsak knyttet til nye anslag for de regelstyrte stønadsordningene i folketrygden som settes ned med til sammen 5,5 mrd. kroner. Av dette utgjør anslagene for sykepenge alene vel 3,5 mrd. kroner. Anslagene for medisinsk rehabilitering og uførhet settes ned med henholdsvis 1,0 og 0,7 mrd. kroner.

Som følge av senere utbetaling av tilskudd enn tidligere antatt, foreslås det å sette ned bevilgningene til EØS-finansieringsordningene med til

Tabell 1.1 Forslag fremmet etter salderingen av statsbudsjett for 2005 og anslagsendringer som inngår i den strukturelle, oljekorrigerede budsjettbalansen

	Mill. kroner
<b>Økte utgifter vedtatt av Stortinget tidligere i år</b>	<b>1 086</b>
Bistand i forbindelse med flodbølgekatastrofen	1 000
Andre tiltak i forbindelse med flodbølgekatastrofen	86
Øvrige forslag, netto	0
<b>+ Utgiftsforslag som fremmes i denne proposisjonen</b>	<b>-6 137</b>
Anslagsendringer i folketrygden, herunder sykepenges mv.	-5 520
EØS-finansieringsordningene	-600
Reduksjon av forsvarsrammen	-570
Rentekompensasjon for omsorgsboliger, sykehjem og skoleanlegg	-297
Statsbygg	-153
Statens lånekasse for utdanning	-46
Ikke iverksette økt arbeidsgiverfinansiering av sykepenges	565
Økt tilskudd til Statens Pensjonskasse	313
Regionale helseforetak	238
Beredskap mot pandemisk influensa	210
Momskompensasjon til Jernbaneverket	200
Barnehager, investeringstilskudd og skjønnsmidler	166
Innovasjon Norge	131
Tiltak mot fattigdom og rusmisbruk	150
Barnevernet	100
Rettssak og etterforskning ifm NOKAS-ranet	75
Kompensasjon for merverdiavgift til kommunene	70
Satsing på nordområdene	65
Riksvegferjer	50
Riksveger og jernbane	50
Redusert reserveavsetning, inntektsoppgjør mv.	-2 048
Andre forslag, netto	711
<b>- Inntektsforslag som fremmes i denne proposisjonen, utenom renter</b>	<b>1 847</b>
Utbytte fra selskaper	1 951
Salg av flere bilvrak enn budsjettet	57
Satsreduksjon, tinglysningsgebyr	-56
Ikke iverksette økt arbeidsgiverfinansiering av sykepenges	-75
Kommunale egenandeler til statlig barnevern	-125
Andre forslag, netto	95
<b>- Anslag strukturelle skatte- og avgiftsinntekter fra Fastlands-Norge mv.</b>	<b>-5 805</b>
<b>= Endring i det strukturelle, oljekorrigerede budsjettunderskuddet</b>	<b>-1 093</b>

Kilde: Finansdepartementet

sammen 600 mill. kroner. Bevilgningene til Forsvaret foreslås satt ned med 570 mill. kroner. Dette gjelder en reduksjon på 600 mill. kroner som en delvis inndekning av budsjettoverskridelsen i 2004, og 30 mill. kroner i økte bevilgninger til andre formål.

Det foreslås at bevilgningene til Statens Pensjonskasse økes med til sammen 313 mill. kroner blant annet som følge av nye anslag for premieinntektene. For Posten Norge er det lagt til grunn en reduksjon av premieinnbetalingen i 2005 med om lag 340 mill. kroner i forhold til anslaget som lå til grunn for saldert budsjett. Dette skyldes avregning av deler av virksomhetens overdekning i pensjonsordningen.

På bakgrunn av bl.a. nye renteforutsetninger foreslås det at bevilgningene under Kommunal- og regionaldepartementet til rentekompensasjon til omsorgsboliger, sykehjem og skoleanlegg settes ned med til sammen 297 mill. kroner.

Det er også flere bevilgningsforslag som innebærer økte utgifter. Under stortingsbehandlingen av statsbudsjettet for 2005 ble det vedtatt å endre sykkelønsordningen med virkning fra 1. juli 2005, slik at det fra dette tidspunkt ble innført et økonomisk delansvar for arbeidsgiverne på 10 pst. av sykkelønsutgiftene i hele trygdeperioden. Samtidig ble den perioden arbeidsgivere dekker 100 pst. av sykepengene vedtatt redusert fra 16 til 14 dager, og selvstendig næringsdrivendes «karensperiode» ble tilsvarende nedsatt. På grunn av nedgangen i sykefraværet, foreslås det at regelverksendringen likevel ikke skal iverksettes fra 1. juli 2005. Utgiftene til sykkelønn for arbeidstakere øker som følge av dette med 600 mill. kroner, mens utgiftene til sykepenge for selvstendige reduseres med 35 mill. kroner. Forslaget innebærer også at arbeidsgiveravgiften må settes ned med 75 mill. kroner. Samlet budsjettvirkning av forslaget er dermed 640 mill. kroner.

Det foreslås å bevilge 100 mill. kroner til helseforetakene for å styrke lokalsykehusene slik at de i større grad kan konsentrere tilbudet til sykdomsgrupper som trenger nærhet til tjenestene. Videre foreslås det 120 mill. kroner til etterbetaling for høyere aktivitet i ISF-ordningen i 2004 enn tidligere lagt til grunn og 18 mill. kroner til kostbar medikamentell kreftbehandling. Til sammen utgjør dette 238 mill. kroner. Medregnet forslaget om å bevilge ytterligere 50 mill. kroner til rustiltak i spesialisthelsetjenesten, øker bevilgningene til helseforetakene med 288 mill. kroner.

Det forelås bevilget 210 mill. kroner til å utvide beredskapslageret av legemidler mot virusinfeksjoner for å kunne behandle influensasyke

ved en pandemisk influensa. Dette er tidligere varslet i Kongelig resolusjon av 18. mars 2005.

For å styrke innsatsen mot fattigdom og rusmiddelmisbruk, samt for å bedre situasjonen for personer med nedsatt funksjonsevne, foreslås det bevilget ytterligere 150 mill. kroner til nye tiltak på budsjettene til Arbeids- og sosialdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Barne- og familiedepartementet. Forslaget om 50 mill. kroner til rustiltak i spesialisthelsetjenesten er medregnet i dette beløpet.

Som en oppfølging av St.meld. nr. 30 (2004-2005) Muligheter og utfordringer i nord, foreslås det bevilgningsøkninger på til sammen 65 mill. kroner fordelt på budsjettene til Utenriksdepartementet, Olje- og energidepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet.

Det foreslås å tilleggsbevilge 75 mill. kroner i tilknytning til etterforskning og gjennomføring av rettssaken etter ranet av Norsk Kontantservice i Stavanger.

På Samferdselsdepartementets budsjett foreslås det blant annet å øke bevilgningen til Jernbaneverket med 200 mill. kroner på grunn av nye opplysninger om budsjettvirkningen av at virksomheten ble innlemmet i merverdiavgiftssystemet fra 1. januar 2005. Videre foreslås det å øke bevilgningene til vedlikehold og drift av riksveger og jernbanelinjen med til sammen 50 mill. kroner.

Bevilgningen til ymse utgifter skal dekke utgifter til gjennomføringen av inntektsoppgjør der staten er part, til regulering av folketrygdens grunnbeløp og til uforutsette utgifter. Bevilgningen foreslås redusert med om lag 2 mrd. kroner i forhold til bevilgningen i saldert budsjett. Dette må bl.a. ses i sammenheng med at lønnsveksten er nedjustert fra 4 pst. i Nasjonalbudsjettet 2005 til 3¼ pst. i Revidert nasjonalbudsjett 2005. En reduksjon i lønnsveksten med ¾ prosentpoeng vil isolert sett redusere statens utgifter i forbindelse med stats- og trygdeoppgjørene med om lag 1½ mrd. kroner.

Økte utbyttebetalinger, særlig fra Hydro, Telemor og DnB NOR, gir økte inntekter på til sammen 1 952 mill. kroner i forhold til saldert budsjett. I tillegg foreslås det å øke inntektene med 57,2 mill. kroner som følge av økt innlevering av bilvrak og høye skrapjernpriser. Videre foreslås det en nedjustering av inntektsbevilgningen til det statlige barnevernet på 125 mill. kroner. Nedjusteringen er knyttet til at egenandelsbetalingene fra kommunene i forbindelse med overføringen av det fylkeskommunale barnevernet til staten, nå anslås å bli lavere enn tidligere lagt til grunn.

Det foreslås å redusere gebyrene for tingly-



sing av pantobligasjoner og skadesløsbrev og hjemmelsovergang med 10 pst. fra 1. juli 2005. Dette vil blant annet gjøre det billigere å flytte lån mellom banker og dermed bidra til å skjerpe konkurransen i lånemarkedet. Forslaget innebærer reduserte inntekter på 56 mill. kroner i 2005.

Det foreslås å øke kapitalen i Kulturminnefondet med 200 mill. kroner. Forslaget innebærer en fordobling av kapitalen fra dagens nivå.

De enkelte forslagene er nærmere omtalt i kapittel 3 i denne proposisjonen.

### 1.3 Statsbudsjettets stilling

Statsbudsjettets stilling etter forslagene i denne proposisjonen og endrede anslag for skatter, avgifter og renter på statens gjeld og kontantbeholdning fremgår av tabell 1.2 og 1.3.

I det salderte budsjettet for 2005 som Stortinget vedtok i fjor høst, var det oljekorrigerte underskuddet anslått til 74,3 mrd. kroner.

De samlede budsjettendringene hittil i år, med-

regnet endrede anslag for skatter og avgifter, renter på statens gjeld og kontantbeholdning, samt forslag om bevilgningsendringer i denne proposisjonen, gjør at anslag på regnskap for 2005 viser et oljekorrigert underskudd på 74,2 mrd. kroner.

Nye anslag for skatte- og avgiftsinntekter fra Fastlands-Norge bidrar til å redusere det oljekorrigerte underskuddet med 5,9 mrd. kroner sammenlignet med saldert budsjett. Inntektene fra direkte skatter og avgiftene til folketrygden anslås nå 6,0 mrd. kroner lavere enn i saldert budsjett, mens anslagene for øvrige avgiftsinntekter er økt med 0,1 mrd. kroner. Korrigert for konjunktursituasjonen er anslaget for skatte- og avgiftsinntekter fra Fastlands-Norge nedjustert med 5,8 mrd. kroner siden saldert budsjett.

Inntektene utenom skatter og avgifter anslås å øke med 1,0 mrd. kroner. Utbyttebetalinger fra selskaper bidrar til å øke inntektene med 2,0 mrd. kroner. I tillegg anslås renteinntektene på statens kontantbeholdning 0,6 mrd. kroner høyere enn lagt til grunn i saldert budsjett, mens renteinntektene fra statsbankene reduseres med om lag 1,4 mrd. kroner.

Tabell 1.2 Statsbudsjettets utgifter og inntekter utenom lånetransaksjoner. Mill. kroner

	Regnskap for 2004	Saldert budsjett 2005	Anslag på regn- skap for 2005
<i>1. Statsbudsjettets stilling</i>			
A Statsbudsjettets inntekter i alt	746 408	785 100	838 067
A.1 Inntekter fra petroleumsvirksomhet	222 068	227 677	285 471
A.2 Inntekter utenom petroleumsinntekter	524 341	557 423	552 596
B Statsbudsjettets utgifter i alt	622 247	654 965	652 145
B.1 Utgifter til petroleumsvirksomhet	18 661	23 200	25 331
B.2 Utgifter utenom petroleumsvirksomhet	603 586	631 765	626 814
<b>Statsbudsjettets oljekorrigerte overskudd (A.2-B.2)</b>	<b>-79 246</b>	<b>-74 342</b>	<b>-74 218</b>
+ Overført fra Statens petroleumsfond	80 727	74 342	74 218
<b>= Statsbudsjettets overskudd før lånetransaksjoner</b>	<b>1 481</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<i>2. Statens petroleumsfond</i>			
Statsbudsjettets netto kontantstrøm fra petroleums- virksomhet (A.1-B.1), overføres til Statens petroleumsfond	203 407	204 477	260 140
- Overført til statsbudsjettet	80 727	74 342	74 218
+ Renteinntekter og utbytte i fondet mv.	33 255	39 600	43 200
<b>= Overskudd i Statens petroleumsfond</b>	<b>155 935</b>	<b>169 735</b>	<b>229 122</b>
<i>3. Statsbudsjettet og Statens petroleumsfond samlet</i>			
<b>Overskudd</b>	<b>157 417</b>	<b>169 735</b>	<b>229 122</b>

Kilde: Finansdepartementet

Tabell 1.3 Statsbudsjettets lånetransaksjoner og finansieringsbehov. Mill. kroner

	Regnskap for 2004	Saldert budsjett 2005	Anslag på regn- skap for 2005
<i>Lånetransaksjoner utenom petroleumsvirksomheten</i>			
Utlån, aksjetegning mv.	78 304	68 810	67 122
- Tilbakebetalinger	85 296	53 181	58 515
- Statsbudsjettets overskudd	1 481	0	0
= Netto finansieringsbehov	-8 473	15 630	8 607
+ Gjeldsavdrag	47 541	500	500
<b>= Statsbudsjettets brutto finansieringsbehov</b>	<b>39 069</b>	<b>16 130</b>	<b>9 107</b>
<i>Lånetransaksjoner knyttet til petroleumsvirksomheten</i>			
Salg av aksjer i Statoil ASA	9 859	0	12 478
- Utlån, aksjetegning mv.	0	0	0
<b>= Netto finanstransaksjoner knyttet til petroleums- virksomheten</b>	<b>9 859</b>	<b>0</b>	<b>12 478</b>

Kilde: Finansdepartementet

På utgiftssiden innebærer de samlede bevilgningsendringene hittil i år, medregnet forslag om tilleggsbevilgninger i denne proposisjonen, reduserte utgifter på 5,0 mrd. kroner. I tillegg er anslag for renteutgiftene samlet sett økt med 0,1 mrd. kroner.

Statsbudsjettets netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten er i denne proposisjonen beregnet til 260,1 mrd. kroner, som er 55,7 mrd. kroner høyere enn i saldert budsjett. Anslaget på gjennomsnittlig oljepris i 2005 er oppjustert med 70 kroner, fra 230 kroner per fat i saldert budsjett til 300 kroner per fat i denne proposisjonen.

Netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten overføres til Statens petroleumsfond. Det tilbakeføres så midler fra fondet til statsbudsjettet som dekker det oljekorrigerte budsjettunderskuddet og dermed bringer statsbudsjettet i balanse. Netto avsetning i Statens petroleumsfond for 2005 anslås nå til 185,9 mrd. kroner, mot 130,1 mrd. kroner i saldert budsjett. Økningen i netto avsetningen til Statens petroleumsfond skyldes økningen i netto kontantstrømmen fra petroleumsvirksomheten siden budsjettet ble saldert i fjor høst. Medregnet renter og utbytte på fondets kapital forventes det nå et overskudd i Statens petroleumsfond på 229,1 mrd. kroner. Fondets kapital anslås til i underkant av 1 300 mrd. kroner ved utgangen av 2005. En endelig fastsettelse av tilbakeføringen til statsbudsjettet fra Statens petroleumsfond vil bli foretatt i forbindelse med ny saldering av statsbudsjettet for 2005.

Statsbudsjettet gjøres opp i balanse etter overføring fra Statens petroleumsfond. Statskassens finansieringsbehov bestemmes dermed av statsbudsjettets lånetransaksjoner. Statsbudsjettets brutto finansieringsbehov anslås nå til 9,1 mrd. kroner, som er 7,0 mrd. kroner lavere enn i saldert budsjett. Finansieringsbehovet er isolert sett redusert som følge av sletting av et forholdsmessig antall av statens aksjer i Norsk Hydro ASA, Telenor ASA og Yara International ASA gjennom kapitalnedsettelse. Videre er tilbakebetalingene til Den norske stats husbank høyere enn tidligere lagt til grunn.

Statskassen vil i 2005 få 12,5 mrd. kroner i inntekter fra salget av 117,65 millioner aksjer i Statoil ASA. Inntektene fra denne finanstransaksjonen overføres i sin helhet til Statens petroleumsfond.

#### 1.4 Fordeling av innsparingsfullmakt gitt av Stortinget

I forbindelse med salderingen av budsjettet for 2005 fattet Stortinget følgende vedtak:

«Stortinget samtykker i at det spares inn til sammen 112,8 mill. kroner på departementenes drifts- og investeringsutgifter (postene 1-49, unntatt post 24) samt på nettobudsjetterte virksomheter. Regjeringen gis fullmakt til å foreta den endelige fordelingen av beløpet. Innsparingen spesifiseres på kapitler og poster, og

Stortinget orienteres om fordelingen i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005. Innsparingen tas foreløpig ved å redusere kap. 2309 Tilfeldige utgifter med 112,8 mill. kroner. Når beløpet er fordelt på kapitler og poster, tilbakeføres 112,8 mill. kroner til kap. 2309.»

Det er lagt vekt på å fordele innsparingen på samtlige virksomheter. I beregningsgrunnlaget for fordeling per departement er det tatt utgangspunkt i saldert budsjett for 2005, postene 01 til og med 49, unntatt post 24, samt bevilgningene til nettobudsjetterte virksomheter. Det er foretatt enkelte tekniske justeringer som innebærer at enkelte kapitler og poster er holdt utenfor beregningsgrunnlaget. Det gjelder i hovedsak enkelte overslagsbevilgninger der utgiftene følger gjeldende regelverk, blant annet refusjoner av domsutgifter, spesielle driftsutgifter til statlige flyktningsmottak og pensjonsutgifter i Statens pensjonskasse. Virksomheter som er selvfinansierte er også holdt utenfor beregningsgrunnlaget. I tillegg er utgifter til petroleumsvirksomheten ikke inkludert.

Departementene har fordelt innsparingen på

Tabell 1.4 Innsparingen fordeler seg slik under de ulike departementer. 1000 kroner

Departement	Innsparing
Utenriksdepartementet	2 308
Utdannings- og forskningsdepartementet	20 481
Kultur- og kirkedepartementet	1 881
Justisdepartementet	12 750
Kommunal- og regionaldepartementet	1 224
Arbeids- og sosialdepartementet	7 992
Helse- og omsorgsdepartementet	1 984
Barne- og familiedepartementet	2 660
Nærings- og handelsdepartementet	494
Fiskeri- og kystdepartementet	1 813
Landbruks- og matdepartementet	1 725
Samferdselsdepartementet	15 483
Miljøverndepartementet	1 501
Moderniseringsdepartementet	4 610
Finansdepartementet	5 698
Forsvarsdepartementet	29 574
Olje- og energidepartementet	622
<b>Sum</b>	<b>112 800</b>

Kilde: Finansdepartementet

kapittel og post, og kapittel 2309 Tilfeldige utgifter er oppjustert med 112,8 mill. kroner.

Innsparingen i statsforvaltningen fordelt på kapittel og post, fremgår av vedlegg 1. Endringen som følge av fullmakten er allerede innarbeidet i «fra-beløpet» som inngår i forslag til vedtak som fremmes i denne proposisjonen. På denne bakgrunn vil forslag til vedtak også gjenspeile disponibel bevilgning på posten hvis forslaget blir vedtatt.

## 1.5 Anmodningsvedtak

I denne proposisjonen omtales følgende anmodningsvedtak:

Vedtak nr. 217, 18. januar 2005 (Utenriksdepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen utarbeide en handlingsplan for den samlede miljøinnsatsen i norsk utviklingssamarbeid, for å sikre en mer systematisk gjennomføring av denne delen av bistandsinnsatsen.»

Vedtak nr. 218, 18. januar 2005 (Utenriksdepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen om å på en egnet måte komme tilbake til Stortinget med en vurdering av spørsmålet om en internasjonal gjeldsdomstol.»

Vedtak nr. 162, 14. desember 2004 (Finansdepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen foreta en gjennomgang av momskompensasjonsordningen for frivillige organisasjoner og komme tilbake til Stortinget i Revidert nasjonalbudsjett 2005 med eventuelle forslag som sikrer at intensjonene med ordningen blir ivarettatt.»

Ovennevnte sak er flyttet fra Finansdepartementet til Kultur- og kirkedepartementet og er derfor omtalt under Kultur- og kirkedepartementet i proposisjonen.

Vedtak nr. 189, 16. desember 2002 (Justisdepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen utrede alternative forslag til erstatningsordninger som en kompensasjon til de krigsbarn som er påført særlige lidelser, tap og urimeligheter som følge av at de er krigsbarn. Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til erstatningsoppgjør så raskt som mulig og fortrinnsvis i løpet av 2003.»

Vedtak nr. 484, 10. juni 2003 (Justisdepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen i inneværende stortingsperiode fremme forslag om å gjennomføre tvungen merking av hunder.»

Vedtak nr. 349, 14. mai 2004 (Kommunal- og regionaldepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2005 redegjøre for erfaringer knyttet til bruk av norske velferdsytelser som følge av EØS-utvidelsen.»

Vedtak nr. 460, 14. juni 2004 (Kommunal- og regionaldepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen endre retningslinjene for det individrettede boligtilskuddet, slik at tilskuddet ikke lenger skal avskrives, men innfris ved overdragelse til ny eier.»

Vedtak nr. 517, 17. juni 2004 (Kommunal- og regionaldepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen snarest utrede og endre regelverket slik at det er et vilkår for familiegjenforening til Norge at kvinnen er sikret lik rett til skilsmisse i ekteskapskontrakten.»

Vedtak nr. 56, 25. november 2004 (Kommunal- og regionaldepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen om å etablere gode rutiner slik at kommunene får mulighet til å diskutere etablering av asylmottak i kommunen med berørte statlige myndigheter, og for at kommunen skal få mulighet til å komme med uttalelse i forbindelse med en etablering av mottak.»

Vedtak nr. 174, 15. desember 2004 (Kommunal- og regionaldepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005 fremlegge rapport og vurdering av kostnader ved å innfri tilskudd for radonforebyggende tiltak innenfor de utlyste kriterier for de som søkte i løpet av 2003.»

Vedtak nr. 48, 25. november 2004 (Arbeids- og sosialdepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen forlenge midlertidig utvidelse av permitteringsordningen (fra 26 uker til 42 uker) for alle bransjer frem til 1. juli 2005, og foreta en ny vurdering av permitteringsperioden i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005.»

Vedtak nr. 51, 25. november 2004 (Arbeids- og sosialdepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen presentere et opplegg for evaluering av endringene i regelverket for rehabiliteringspenger i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005.»

Vedtak nr. 416, 9. juni 2004 (Helse- og omsorgsdepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen om å utrede opprettelse av biobanker for navlestrengsblod og legge fram saken for Stortinget i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2005.»

Vedtak nr. 479, 14. juni 2004 (Helse- og omsorgsdepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen om å vurdere opprettelse av et organdonorregister eller andre tiltak som ledd i å oppnå økt organdonasjon, og legge fram saken for Stortinget i løpet av våren 2005.»

Vedtak nr. 60, 25. november 2004 (Helse- og omsorgsdepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005 med en vurdering og forslag som sikrer kostnadskontroll, jf Hagen-utvalgets innstilling, og som sikrer at psykiatrisatsingen kan opprettholdes. I den forbindelse orienteres Stortinget om utviklingen i sykehusøkonomien.»

Vedtak nr. 121, 8. desember 2005 (Helse- og omsorgsdepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen gjennomgå situasjonen til private rusverninstitusjoner som ikke omfattes av spesialisthelsetjenesten, og komme tilbake til Stortinget med vurdering av tiltak for å sikre dette tilbudet til rusmiddelmissbrukere.»

Vedtak nr. 122, 8. desember 2004 (Helse- og omsorgsdepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at de legemidler som nyttes til behandling av kronisk obstruktiv lungesykdom (KOLS), og som i dag refunderes etter § 9 i blåreseptforskriften, ikke overføres til individuell refusjon etter § 10a.»

Vedtak nr. 123, 8. desember 2004 (Helse- og omsorgsdepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen om at dersom Statens legemiddelverks utredning angående

legemiddelet Remicade gir grunnlag for å endre refusjonsvilkår, legges saken frem for Stortinget med sikte på en avklaring i Revidert nasjonalbudsjett våren 2005.»

Vedtak nr. 212, 27. januar 2004 (Barne- og familiedepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen vurdere ulike tiltak mot svartebørshandel, herunder en vurdering av et lovforbud, og på egnet måte komme tilbake til Stortinget med en sak om dette.»

Vedtak nr. 219, 5. februar 2004 (Barne- og familiedepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen på en hensiktsmessig måte orientere Stortinget om hvordan de feil og mangler ved barnevernet som Riksrevisjonen påpeker i sin rapport, er rettet opp. Det forutsettes at orienteringen gis i løpet av våren 2005.»

Vedtak nr. 471, 14. juni 2004 (Nærings- og handelsdepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen gjennomgå konkurransesituasjonen for norsk offshorerettet verkstedsindustri i forhold til andre EØS-land med spesiell fokus på uriktig bruk av statsstøtte i andre EØS-land.»

Vedtak nr. 495, 15. juni 2004 (Nærings- og handelsdepartementet):

«Stortinget ber Regjeringa syte for at GIEK vert brukt meir aktivt for å fremme auka aktivitet i verftsnaeringa.»

Vedtak nr. 65, 25. november 2004 (Finansdepartementet/Nærings- og handelsdepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen utrede og legge frem forslag i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005 om en rammestyrt støtteordning for ulønnet forskningsinnsats i næringsforetak, enten som en utvidelse av fradragsgrunnlaget i SkatteFUNN-ordningen, eller som en særskilt tilskuddsordning som kompensasjon for at slik forskningsinnsats faller utenfor SkatteFUNN-ordningen. En eventuell særskilt tilskuddsordning forutsettes i tilfelle samordnet med foretakets rett til SkatteFUNN-fradrag.

Det settes av 70 mill. kroner til dette formålet på kap. 2309 Tilfeldige utgifter post 1 Driftsutgifter.»

Ovennevnte sak er omtalt under både Nærings-

og handelsdepartementet og Moderniseringsdepartementet.

Vedtak nr. 297, 25. februar 2003 (Fiskeri- og kystdepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at oppdrettsanlegg som allerede befinner seg i områder hvor det ikke tillates oppdrett av anadrom matfisk flyttes til andre områder innen 1. mars 2011. Det må gis en rimelig kompensasjon til eiere av oppdrettsanlegg som må flytte ut. Forskning og utdanningsanlegg vurderes spesielt og får tillatelse til å fortsette driften der de er i dag.»

Ovennevnte sak er flyttet til Miljøverndepartementet og er derfor omtalt under dette departementet i proposisjonen.

Vedtak nr. 112, 7. desember 2004 (Finansdepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen utrede taxfreesalg på internasjonale jernbanestrekninger som delvis finansiering av transporttilbudet.»

Vedtak nr. 360, 18. mai 2004 (Olje- og energidepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen foreta en grundig evaluering av energiloven, spesielt når det gjelder oppdeckningsplikten og forsyningssikkerheten, og komme tilbake til Stortinget med eventuelle forslag til endringer.»

Vedtak nr. 144, 9. desember 2004 (Olje- og energidepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen vurdere regelverk som kan sikre at høyspentlinjer enten graves ned eller legges i tilstrekkelig avstand til der hvor mennesker har varig opphold. Regelverket må sikre at føre-var-prinsippet ivaretas. Regjeringen må også vurdere å innføre nasjonalt regelverk for byggegrenser mot høyspentlinjer. Regjeringen bes komme tilbake med en slik vurdering i revidert budsjett våren 2005.»

Vedtak nr. 145, 9. desember 2004 (Olje- og energidepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen om å finne overgangsløsninger for kraftleveranser til Rana-industrien innenfor EØS-avtalens virkeområde. Dette må gjøres før utløp av någjeldende kraftavtaler. Regjeringen bes om å melde tilbake i revidert budsjett om hvilke overgangsløsninger som er valgt. Overgangsløsningene må notifiseres i EØS-systemet.»

## 2 Forslag om endrede skatte- og avgiftsregler

### 2.1 Innledning

---

I forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005 foreslås følgende endringer i plenarvedtakene på skatte- og avgiftsområdet, jf. forslag til romertallsvedtak:

- I tråd med Stortingets anmodning, foreslås omleggingen av regelverket for teknisk sprit fremskyndet fra 1. januar 2006 til 1. juli 2005. Omleggingen innebærer bl.a. at de eneretter Arcus Produkter AS i dag har til innførsel og omsetning av teknisk sprit oppheves og erstattes med et registreringssystem.
- Det foreslås å endre regelverket for tollbehandling av landbruksvarer som bearbeides i utlandet. Endringen innebærer at utenlandske råvarer som tilføres den bearbeidede varen i utlandet skal tollbelegges, mens norske landbruksråvarer som brukes i bearbeiding i utlandet kan gjeninnføres tollfritt.
- Det foreslås å redusere satsen for produktavgiften til folketrygden for fiskeri-, hval- og selfangstnæringen fra 3,8 pst til 2,5 pst fra 1. juli 2005. Reduksjonen må ses i sammenheng med økt førstehåndsverdi (verdi av omsetning i første ledd) og nedgang i utbetalinger til syketrygd.

For andre endringer på skatte- og avgiftsområdet vises det til Ot.prp. nr. 92 (2004-2005) Om lov om endringer i skatte- og avgiftslovgivningen mv.

### 2.2 Teknisk sprit

---

I budsjettet for 2005 ble det lagt fram forslag til nytt og forenklet regelverk for innførsel, tilvirkning og omsetning av etanol ment til annen bruk enn drikk (teknisk sprit/etanol). Etter forslaget vil de eneretter Arcus Produkter AS i dag har til innførsel, produksjon og omsetning av teknisk etanol avvikles, og erstattes med en registreringsordning for produsenter og importører. Videre vil systemet med kjøpetillatelse og kvoter for brukere av teknisk etanol erstattes av en ordning

med registrering av godkjente brukere, og med generelt godkjente denatureringsmetoder (metoder for å gjøre produktet utjenlig til drikk). Satsstrukturen i avgiften på teknisk etanol ble også foreslått forenklet. Av hensyn til aktørene i bransjen var det lagt opp til at endringene skulle gjelde fra 1. januar 2006. For nærmere omtale av forslagene, vises det til Ot. prp. nr.1 (2004-2005) skatte- og avgiftsopplegget for 2005 – lovendringer. Stortinget sluttet seg til forslagene, men har i Innst. O. nr. 10 (2004-2005) bedt om at monopolordningen avvikles senest 1. juli 2005.

Omleggingen av regelverket for teknisk etanol krever endringer i flere regelsett. Gjennom vedtakelse av forslagene i Ot. prp. nr.1 (2004-2005) skatte- og avgiftsopplegget for 2005 – lovendringer, ble det gjort mindre endringer i alkoholloven og særavgiftsloven, samtidig som spritloven (lov 4. juni 1954 nr. 2) ble opphevet. Ikrafttredelse av endringene ble satt til den tid Kongen måtte bestemme, og vil skje med virkning fra 1. juli 2005.

Den øvrige gjennomføringen av omleggingen vil i første rekke skje gjennom endringer i særavgiftsforskriften. Endringene vil bygge på det forslag som i sin tid ble sendt på høring, og omtalen i budsjettet for 2005.

Omleggingen nødvendiggjør også endringer i Stortingets vedtak om avgift på alkohol. Siden iverksettelsen av omleggingen opprinnelig skulle skje med virkning fra 1. januar 2006, var det ikke tatt inn forslag til vedtaksendringer i budsjettet for 2005, men vist til at dette ville skje i forbindelse med budsjettet for 2006. Som følge av Stortingets beslutning om å fremskynde iverksettelsen, fremmes vedtaksendringene i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005.

I Stortingets vedtak om avgift på alkohol § 1 første ledd angis hvilke produkter som er gjenstand for alkoholavgift. Angivelsen omfatter foruten nærmere angitte alkoholvarer ment for konsum, også sprit og isopropanol. Med sprit forstås i denne sammenheng etanol beregnet for annen bruk enn drikk. Gjennom behandlingen av Innst. O. nr. 10 (2004-2005) har Stortinget gitt sin tilslutning til at isopropanol ikke lenger skal omfattes av

kontrollregimet for teknisk etanol, men kontrollmessig likestilles med øvrige propanoler. Isopropanol, som for øvrig er fritatt for avgift, må følgelig fjernes fra produktoppregningen i vedtaket § 1.

I motsetning til konsumalkohol, hvor avgiftssatsene er gitt i avgiftsvedtaket, er satsene på etanol til teknisk bruk fastsatt i forskrift. I særavgiftsforskriften § 3-3-3 er avgiftssatsene fordelt i 4 avgiftsgrupper med forskjellige satser avhengig av bruksområde, kontrollmulighet etc. Dagens satser er utviklet gjennom tidligere praksis, og har i dag en svært tilfeldig inndeling. Eksempelvis har universiteter fritak, mens høyskoler må betale avgift, selv om dette i praksis kan være samme undervisningssted. Full avgiftssats for teknisk sprit som ikke er denaturert (gjort utjenlig til drikk ved tilsetning av stoffer) har de siste årene tilsvart 78 % av avgiftsnivået på konsumalkohol (brennevin). Avgiftsgruppe 1 omfatter etanol levert til leger, tannleger, veterinærer, kommune/fylke, undervisning i ungdomsskole og videregående skole, næringsmiddelproduksjon og brennevin til industri. Satsen er 4,32 kroner per volumprosent alkohol og liter. Avgiftsgruppe 2 omfatter vitenskapelige og statlige høyskoler etter lov 12. mai 1995 nr. 22, laboratorier, sykehus, blodbanker og statlige laboratorier. Satsen er 1,64 kroner per volumprosent og liter. Satsen i avgiftsgruppe 3 er 5,40 kroner per volumprosent og liter, og omfatter aroma- og essensproduksjon, tinkturproduksjon, farmasøytisk produksjon, sjokolade- og dropsindustri. Avgiftsgruppe 4 er gitt 0-sats og omfatter etanol levert til universitetene etter lov 12. mai 1995 nr. 22, Norges landbrukshøyskole, samt isopropanol, denaturert sprit og ren sprit underlagt spritkontroll.

Departementet finner det lite hensiktsmessig å operere med flere avgiftssatser for avgiftspliktig bruk av teknisk etanol, og foreslår i tråd med forslaget som ble sendt på høring at det innføres en felles sats. Satsen settes likt med avgiften på konsumalkohol. Dette er for øvrig i tråd med systemet for harmoniserte alkoholavgifter innad i EU. Avgiftssatsene vil inngå i selve avgiftsvedtaket, se forslaget til ny bokstav C i vedtaket § 1 første ledd.

I samsvar med omtalen i Ot. prp. nr. 1 (2004-2005) foreslås et generelt avgiftsfritak for virksomheter som bruker udenaturert etanol som råstoff ved fremstilling av varer (jf. avgiftsgruppe 4). Gjennom ordningen med avgiftsfri bruk under spritkontroll, eksisterer det i praksis allerede et slikt fritak, og forslaget har derfor hovedsakelig kontrollmessig betydning. Spritkontroll innebærer i praksis at bruken undergis oppsyn fra

avgiftsmyndighetene. Faren for misbruk ved avgiftsfri bruk er betydelig, og fritaket vil bli administrert gjennom en registreringsordning av avgiftsfrie brukere, i samsvar med særavgiftsforskriftens regler om varer til avgiftsfri bruk. Registreringsordningen, som vil erstatte dagens spritkontroll, vil sikre den løpende oppfølgingen av brukeren. Fritaket foreslås innarbeidet i avgiftsvedtaket § 2 første ledd ny bokstav f, og vil omfatte etanol som inngår som råstoff eller som hjelpemiddel ved vareproduksjon. For å kunne oppnå registrering som bruker av avgiftsfri etanol, må behov for å benytte udenaturert vare kunne dokumenteres. I motsatt fall er den avgiftspliktige henvist til å benytte denaturert, eller avgiftsbelagt etanol. De nærmere vilkår for å oppnå registrering, samt annen kontroll, vil bli fastsatt i forskrift.

Aroma- og essensproduksjon, tinkturproduksjon, farmasøytisk produksjon, sjokolade- og dropsindustri (avgiftsgruppe 3) har i dag begrensede muligheter for å oppnå avgiftsfritak gjennom spritkontroll, men er gitt anledning til å benytte etanol med lav avgiftssats, dvs. 0,54 kroner per volumprosent og liter. Departementet ser ingen grunn til å forskjellsbehandle disse næringsgruppene, så lenge de nødvendige kontrollhensyn er ivaretatt. Det legges derfor opp til at avgiftsgruppe 3 vil være omfattet av det generelle fritaket for vareproduksjon. En forutsetning for avgiftsfri leveranse av udenaturert etanol, er imidlertid at mottaker oppfyller de nødvendige vilkår for å kunne registreres som avgiftspliktig bruker.

Etter Stortingets vedtak om alkoholavgift § 1 annet ledd annen setning, jf. § 2 første ledd bokstav e og særavgiftsforskriften § 3-3-3 annet ledd, er alkoholholdige essenser avgiftspliktige etter satsene som gjelder for etanol levert til essensproduksjon. Bestemmelsen ble i sin tid innført for å likestille den avgiftsmessige behandlingen av innførsel og innenlands produksjon av essenser. Når avgiften på teknisk etanol til essensproduksjon nå foreslås fjernet, bør følgelig avgiften på importerte alkoholholdige essenser falle bort. Dette er innarbeidet i forslaget til vedtakstekst. Det er svært vanskelig å angi med hvilket beløp dette vil svekke budsjettet, men svekkelsen antas å være begrenset.

I tråd med det forslaget som ble sendt på høring, foreslås dagens 0-sats for universiteter og Norges landbrukshøyskole videreført gjennom et generelt avgiftsfritak. Brukere som i dag omfattes av avgiftsgruppe 2, det vil si høyskoler, laboratorier, sykehus og blodbanker, foreslås likestilt med

universitetene og Norges landbrukshøyskole. En forutsetning for avgiftsfri leveranse av udenaturert etanol, er at mottaker oppfyller de nødvendige vilkår for å kunne registreres som avgiftsfri bruker. De nærmere bestemmelser om dette vil bli fastsatt i forskrift. Det er ikke gitt at alle aktørene som faller inn under avgrensningen vil oppnå registrering som avgiftsfri bruker. Fritaket vil omfattes av avgiftsvedtaket § 2 ny bokstav d. Nærmere krav, herunder hvilke brukergrupper som kan registreres for bruk av udenaturert etanol, vil bli gitt i forskrift.

For øvrige brukere av udenaturert teknisk etanol vil forslaget innebære en viss avgiftsskjerpelse, siden satsen heves fra 78 % til 100 % av avgiften som gjelder for konsumalkohol. Dette gjelder brukerne i avgiftsgruppe 1 som ikke gis anledning til fritak gjennom spritkontroll. Det vil si leger, tannleger, veterinærer, kommune/fylke, samt ungdoms- og videregående skole. Brukerne i denne gruppen har begrenset behov for ren sprit, og etter departementets oppfatning er det ikke hensiktsmessig å tillate disse gruppene å benytte avgiftsfri etanol. Brukerne vil selvsagt kunne bruke avgiftsfri denaturert etanol eller, eventuelt avgiftsbelagt udenaturert etanol.

De provenymessige virkningene av forslaget er usikre, men antas å være begrensede.

### 2.3 Utenlands bearbeiding av landbruksvarer

---

Regjeringen foreslår å endre regelverket for tollbehandling av landbruksvarer (utenlands bearbeiding) med virkning fra 1. juli 2005, jf. tolltariffens innledende bestemmelser § 17 nr. 2. Dagens ordning for utenlands bearbeiding innebærer at dersom landbruksvarer blir bearbeidet i utlandet vil det ikke bli beregnet ordinær toll for råvarene som tilføres i bearbeidingen (norske eller utenlandske), men kun 8 pst. toll på bearbeidingskostnadene. Denne satsen er i mange tilfeller langt under den tollsatsen importerte produkter normalt blir ilagt. Regelverket kan derfor innebære en utilsiktet uthuling av importvernet for landbruksvarer. Samtidig har også regelverket i enkelte tilfeller medført en for høy tollbelastning som har begrenset mulighetene for å benytte ordningen.

På denne bakgrunn vil Regjeringen fastsette en ny forskrift om fastsettelse av tollnedsettelse for landbruksvarer som gjeninnføres etter bear-

beiding i utlandet. Etter den nye forskriften kan norske landbruksråvarer som brukes i bearbeiding i utlandet tilbakeføres til Norge tollfritt. Kun utenlandske råvarer som tilføres den bearbeidede varen i utlandet skal tollbelegges. Det blir ikke beregnet toll på videreføringen (bearbeidingskostnadene) i utlandet. Norske landbruksråvarer blir skjermet ved at utenlandske råvarer blir pålagt ordinær landbrukstoll. Det legges ikke opp til å innføre overgangsordninger. Den nye forskriften vil ligge under Landbruks- og matdepartementets ansvarsområde. Forslaget nødvendiggjør at det innarbeides en hjemmel til å gi forskrift med særskilte bestemmelser for landbruksvarer i tolltariffens innledende bestemmelser § 17 nr. 2, jf. forslag til vedtaksendringer. Det vises for øvrig til omtale i St.prp. nr. 1 (2004-2005) Skatte-, avgifts- og tollvedtak, jf. St.prp. nr. 1 (2001-2002).

### 2.4 Taxfree-salg

---

Stortinget har i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2005 vedtatt lov- og vedtaksendringer på toll- og avgiftsområdet som tillater salg av taxfree-varer ved ankomst norsk lufthavn fra utlandet. Reglene har ennå ikke trådt i kraft og foreslås iverksatt fra og med 1. juli 2005, dvs. samtidig med planlagt iverksetting av nødvendige endringer i alkoholloven, jf. Ot.prp. nr. 94 (2004-2005). Ordningen vil ikke omfatte personer som ankommer fra Svalbard, Jan Mayen eller kontinentalsokkelen. For å sikre en tilfredsstillende tollkontroll, vil det bli fastsatt nærmere regler i forskrift og vilkår i bevillingene for opprettelse og drift av taxfree-utsalg.

#### *Anmodningsvedtak nr. 112, 7. desember 2004*

I Dok. 8:15 (2004-2005) ble det fremmet forslag om å utrede taxfreesalg på internasjonale jernbanestrekninger som delvis finansiering av transporttilbudet. I forbindelse med Stortingets behandling av saken, jf. Inst. S. nr. 62 (2004-2005), ble det fremmet følgende anmodningsvedtak:

«Stortinget ber Regjeringen utrede taxfreesalg på internasjonale jernbanestrekninger som delvis finansiering av transporttilbudet.»

Etter Regjeringens syn er det en rekke grunner som taler mot å innføre taxfree-salg på internasjonale jernbanestrekninger. En slik ordning kan medføre økt risiko for smugling av høyt beskat-



tede varer. Norge har videre akseptert en folkerettslig rekommandasjon av 1960 om ikke å åpne for taxfree-salg til utenlandsreisende på andre steder enn i havner og på flyplasser. Det er dessuten overveiende sannsynlig at Sverige og Danmark som EU-medlemmer vil stille seg negative til dette. Det fremmes derfor ikke noe slikt forslag.

## **2.5 Produktavgift til folketrygden for fiskeri-, hval- og selfangstnæringen**

---

Produktavgiften i fiskerinæringen skal dekke forskjellen mellom høy sats og mellomsats for trygdeavgiften, ettersom næringsdrivende i fiskerinæringen i motsetning til næringsdrivende utenfor primærnæringene, ikke er pålagt trygdeavgift med høy sats. I 2005 er forskjellen mellom høy sats og mellomsats 2,9 prosentenheter av inntekten. Videre skal produktavgiften dekke arbeidsgi-

veravgift på hyre, en kollektiv medlemspremie til yrkesskadetrygd (0,2 pst. av inntekten), de faktiske utgiftene folketrygden har i forbindelse med frivillig tilleggstrygd for sykepenges, samt utgifter i forbindelse med stønad til arbeidsløse i næringen.

Det er innhentet ny mengde- og prisprognose for 2005, oppdaterte opplysninger om innbetalt produktavgift, kostnader knyttet til utbetalt syke-trygd og arbeidsledighetstrygd for fiskere.

Den reviderte prognosen for 2005 tilsier at produktavgiften bør reduseres for 2005. Grunnen til dette er økt førstehåndsverdi (verdi av omsetning i første ledd) og nedgang i utbetalinger til syke-trygd. Ved å redusere avgiften fra 3,8 pst. til 2,5 pst. fra 1. juli vil innbetalt avgift stå bedre i forhold til ytelsene for 2005.

Det legges derfor fram forslag om at avgifts-satsen for produktavgift blir fastsatt til 2,5 pst. med virkning fra og med 1. juli 2005, jf. forslag til romertallsvedtak.

## 3 Forslag under det enkelte departement

### 3.1 Utenriksdepartementet

---

#### Programområde 02 Utenriksforvaltning

#### Kap. 100 Utenriksdepartementet

##### *Post 01 Driftsutgifter*

Stortinget har bevilget 1 mill. kroner på posten knyttet til flodbølgekatastrofen, jf. St.prp. nr. 37 (2004-2005) og Innst. S. nr. 157 (2004-2005). Driftsutgiftene viser seg imidlertid å bli høyere enn tidligere beregnet. Det samlede behovet er beregnet til 3,4 mill. kroner som følge av styrket beredskap i Utenriksdepartementet, innleid hjelp til styrking av administrative funksjoner og at flere tjenestemenn har reist til Thailand og de øvrige berørte områdene. Det foreslås derfor å øke bevilgningen med 2,4 mill. kroner.

Innføring av europeisk visumdatabase og biometriske data i visum og reisedokumenter fører til økte utgifter for utenriktjenesten. Utgifter til biometri i 2005 vil imidlertid hovedsakelig påløpe i forbindelse med drift av utenriksstasjonene, og ikke over Utenriksdepartementets ordinære driftsbudsjett. Det foreslås derfor å redusere bevilgningen under kap. 100, post 01 med 7,8 mill. kroner for omfordeling til kap. 101 og kap. 102.

Posten foreslås redusert med til sammen 5,4 mill. kroner.

##### *Post 21 Spesielle driftsutgifter*

Med bakgrunn i erfaringene fra flodbølgekatastrofen har Utenriksdepartementet etablert utvidet kriseberedskap for utenriktjenesten med ansvar for håndtering av alvorlige hendelser i utlandet som berører norske borgere. Tiltakene omfatter en styrket beredskapsorganisasjon med blant annet krisestab, feltkriseteam og utvidet og teknisk oppgradert krisesentral. Det foreslås å øke bevilgningen med 6,6 mill. kroner.

I forbindelse med behandlingen i WTO av EUs tiltak mot import av norsk oppdrettslaks, vil det påløpe utgifter i 2005 til innleid internasjonal ekspertkompetanse. I tillegg kommer utgifter til

møtedeltakelse mv. Det foreslås å øke bevilgningen med 6,5 mill. kroner.

I Budsjett-innst. S. nr. 3 (2004-2005) ba Utenrikskomiteens flertall Regjeringen øremerke 2 mill. kroner til Stiftelsen Raftohuset. Midler til formålet dekkes under kap. 100, post 21.

Posten foreslås økt med til sammen 13,1 mill. kroner.

#### Kap. 101 Utenriksstasjonene

##### *Post 01 Driftsutgifter*

Som følge av flodbølgekatastrofen viser det seg at ekstraordinære driftsutgifter knyttet til utenriksstasjonene blir høyere enn antatt. Merutgiftene er blant annet knyttet til høyere ekstrautgifter til drift og IKT, økt behov for ekstrahjelp og etablering av generalkonsulatet i Phuket i Thailand. Utgiftene på posten er beregnet til 7,3 mill. kroner. Stortinget har tidligere bevilget 4,3 mill. kroner til formålene nevnt ovenfor, jf. St.prp. nr. 37 (2004-2005) og Innst. S. nr. 157 (2004-2005). Det foreslås derfor å øke bevilgningen med 3,0 mill. kroner.

Utgifter til innføring av europeisk visumdatabase og biometriske data i visum og reisedokumenter vil hovedsakelig påløpe i forbindelse med drift av utenriksstasjonene, jf. omtale under kap. 100, post 01. Det foreslås derfor å øke bevilgningen med 6,8 mill. kroner.

Bevilgningen til spesialutsendinger fra Finansdepartementet og Toll- og avgiftsdirektoratet foreslås økt med 0,6 mill. kroner.

Det foreslås å tilføre generalkonsulatet i Murmansk en næringslivsmedarbeider, jf. omtale under kap.197 Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak, post 70 Tilskudd til atomsikkerhetstiltak, prosjektsamarbeidet med Russland/SUS og handlingsplanen for søkerlandene til EU. Det foreslås å øke bevilgningen med 0,5 mill. kroner.

Posten foreslås økt med til sammen 10,9 mill. kroner.

*Post 21 Spesielle driftsutgifter*

Det vises til St.prp. nr. 37 (2004-2005) hvor Stortinget informeres om at det planlegges minnemarkeringsreiser for de nærmeste pårørende etter flodbølgekatastrofen i katastrofeområdene. Det fremgår også at Regjeringen vil komme tilbake med nødvendig bevilgningsforslag i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2005.

I Statsråd 15. april 2005 ble det fattet vedtak om at bevilgningen under kap. 101 Utenriksstasjonene, post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overskrides i forbindelse med minnemarkeringsreiser etter flodbølgekatastrofen. Den første minnemarkeringsreisen fant sted 2.- 8. mai 2005 og den andre vil finne sted medio oktober 2005. Utenriksdepartementet planlegger reisene i samarbeid med helsemyndighetene, politiet, norsk kirke i utlandet og Nasjonal støttegruppe etter flodbølgekatastrofen. Merutgifter for Utenriksdepartementet i forbindelse med de to minnemarkeringsreisene er beregnet til 11,7 mill. kroner.

Posten foreslås økt med 11,7 mill. kroner.

**Kap. 102 Særavtale i utenriktjenesten***Post 01 Driftsutgifter*

Det vil påløpe 1 mill. kroner i særavtaleutgifter som følge av innføring av europeisk visumdatabase og biometriske data i visum og reisedokumenter, jf. omtalen under kap. 100, post 01.

Det foreslås å øke bevilgningen med 0,5 mill. kroner som følge av opprettelse av en næringsmedarbeiderstilling i Murmansk, jf. omtale under kap. 101, post 01.

Posten foreslås økt med 1,5 mill. kroner.

**Kap. 116 Deltaking i internasjonale organisasjoner***Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner*

I forbindelse med styrking av eksisterende operasjoner og iverksettelse av en ny stor fredsbevarende operasjon i Sudan, vil bevilgningsbehovet knyttet til fredsbevarende operasjoner i regi av FN øke. Norge er avtaleforpliktet til å yte bidrag til fredsbevarende operasjoner i FNs regi, basert på en fastlagt fordelingsnøkkel. Dette medfører at Norges bidrag øker med anslagsvis 40 mill. kroner i forhold til anslaget som ble lagt til grunn i saldert budsjett 2005.

Posten foreslås økt med 40 mill. kroner.

*Post 71 Finansieringsordningen under EØS-avtalen, kan overføres*

På bakgrunn av oppdaterte anslag knyttet til prosjektutbetaling under ordningen, er Norges andel fastsatt til 320 mill. kroner i 2005. Overførte midler som skyldes mindreforbruk tidligere år, totalt om lag 250 mill. kroner, vil dekke deler av denne innbetalingen.

Posten foreslås redusert med 150 mill. kroner.

*Post 72 Finansieringsordningen i det utvidede EØS, kan overføres*

I St.prp. nr. 1 (2004-2005) for Utenriksdepartementet ble det lagt til grunn at prosjektfinansieringen under de to nye EØS-finansieringsordningene ville påbegynnes første halvår 2005. Det ligger imidlertid nå an til at utbetaling av midler over ordningene blir noe forsinket. Dette har blant annet sammenheng med at forhandlingene om landvise intensjonsavtaler i enkelte tilfeller har tatt lengre tid enn forventet. Det har også vist seg at mottakerlandene har behov for lengre tid enn tidligere antatt for å lyse ut midlene. Basert på mottakerlandenes tilbakemeldinger om fremdrift, er bevilgningsbehovet under hver av finansieringsordningene anslått til 100 mill. kroner. Dette inkluderer også administrative kostnader. Det er stor usikkerhet knyttet til bevilgningsbehovet under denne posten.

Posten foreslås redusert med 225 mill. kroner.

*Post 73 Norsk finansieringsordning i det utvidede EØS, kan overføres*

Posten foreslås redusert med 225 mill. kroner, jf. omtale under kap. 116, post 72.

*Utenrikskomiteens merknad i Budsjett-innst. S. nr. 3 (2004-2005) under kap. 116, post 73*

Det vises til følgende merknad fra Utenrikskomiteen i Budsjett-innst. S. nr. 3 (2004) under kap. 116, post 73:

«Komiteen viser til at det er lagt opp til at norske aktører, herunder også norske frivillige organisasjoner kan delta i den norske finansieringsordningen i det utvidede EØS, jf. post 73. Komiteen ber Regjeringen vurdere hvordan man ytterligere kan legge til rette for økt deltakelse fra frivillige organisasjoner i finansieringsordningene i det utvidede EØS.  
(...)

Flertallet ser et samspill mellom norsk næringsliv og andre aktører både i Norge og i mottakerlandene som viktig for å få innpass i de nye medlemslandene. Flertallet er av den oppfatning at dette krever nettverk og ulike samarbeidsfora. Flertallet mener at det bør vurderes å opprette en øremerket tilskuddsordning, og ber Regjeringen komme tilbake til dette i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2005.»

I arbeidet med EØS-finansieringsordningene har Utenriksdepartementet lagt stor vekt på dialogen med et bredt spekter av norske aktører. I intensjonsavtalene med mottakerlandene har partene forpliktet seg til at finansieringsordningene også skal bidra til å styrke det tosidige samarbeidet mellom Norge og de nye medlemslandene i EU. For å bidra til dette har Utenriksdepartementet, i samarbeid med mottakerlandene, arrangert lanseringsseminarer for å presentere relevante norske aktører fra næringslivet, frivillige organisasjoner og lokale og regionale myndigheter innenfor de sektorer avtalen dekker. Ambassadene i Riga (for de tre baltiske land) og i Warszawa er styrket for blant annet å bistå ved norske aktørers deltakelse i finansieringsordningene.

Lanseringsseminarene i flere av landene har gitt norsk næringsliv mulighet til å presentere seg for samarbeidspartnere og bidratt til nettverksbygging. Det er også lagt stor vekt på å tilrettelegge for samarbeidsfora som kan bidra til dette. I tillegg har Innovasjon Norge opprettet nettsider med veiledning for hvordan norske bedrifter kan bli en del av ordningene. Innovasjon Norge har videre opprettet et eget nettverk for interesserte bedrifter og yter bistand til en rekke av disse i arbeidet med å utvikle prosjektsøknader i samarbeid med partnere i mottakerlandene.

Etter Regjeringens syn er det viktig at Innovasjon Norge som en del av sitt ordinære virke viderefører arbeidet med informasjon, tilrettelegging og nettverksbygging som et grunnlag for å skape muligheter for norsk næringsliv gjennom finansieringsordningene. På denne bakgrunn har Regjeringen ikke prioritert å foreslå å opprette en egen tilskuddsordning for norske bedrifter.

### **Programområde 03 Internasjonal bistand**

Innenfor det ODA-godkjente budsjettet for 2005 foreslås omdisponeringer som omtalt nedenfor. I tillegg foreslås kap. 197 Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak, post 70 Tilskudd til atomsikkerhetstiltak, prosjektsamar-

beidet med Russland/SUS og handlingsplanen for søkerlandene til EU og post 76 Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, økt med til sammen 39 mill. kroner til oppfølging av St.meld. nr. 30 (2004-2005) *Muligheter og utfordringer i nord*.

### **Kap. 140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Økt forvaltningsansvar som følge av tilleggsbevilgningen i forbindelse med flodbølgekatastrofen rundt Det indiske hav, jf. St.prp. nr. 36 (2004-2005) og Innst. S. nr. 94 (2004-2005) har medført behov for styrket bemanning, jf. også omtale under kap. 162 Overgangsbistand (gap), post 70 Overgangsbistand (gap).

Posten foreslås økt med 5 mill. kroner.

### **Kap. 141 Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Den planlagte nedbemanningen i Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD) har tatt lengre tid enn forventet.

Posten foreslås økt med 12 mill. kroner.

### **Kap. 143 Utenriksstasjonene**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Ambassaden i Khartoum oppgraderes i løpet av sommeren/høsten 2005. Det vil også bli etablert et norsk fagkonsulat i Sør-Sudan.

Det er nødvendig å styrke berørte utenriksstasjoner for å håndtere det økte forvaltningsansvaret som følge av tilleggsbevilgningen i forbindelse med flodbølgekatastrofen rundt Det indiske hav, jf. St.prp. nr. 36 (2004-2005) og Innst. S. nr. 94 (2004-2005), jf. også omtale under kap. 162 Overgangsbistand (gap), post 70 Overgangsbistand (gap).

Posten foreslås økt med 10 mill. kroner.

#### *Omdisponeringsfullmakt for kap. 140*

*Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen, kap. 141 Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD) og kap. 143 Utenriksstasjonene, post 01 Driftsutgifter*

Gjennomføringen av moderniseringen av bistands-

forvaltningen, herunder omfordeling av ansvar og oppgaver mellom Utenriksdepartementet og NORAD, pågår fortsatt. Det er derfor behov for fleksibilitet i bruken av midlene på kap. 140, kap. 141 og kap. 143, post 01 Driftsutgifter. Det foreslås derfor at det opprettes en omdisponeringsfullmakt knyttet til kapitlene 140, 141 og 143, post 01 i inneværende år, jf. forslag til romertallsvedtak.

### **Kap. 150 Bistand til Afrika**

#### *Post 73 Uganda, kan overføres*

Den politiske utviklingen i Uganda gir grunn til uro. På bakgrunn av denne utviklingen vurderer Norge nivået på den planlagte budsjettstøtten til landet. Sammen med andre givere vil det bli foretatt en vurdering på grunnlag av de kriterier som er fastlagt i avtalen om budsjettstøtte. For å få fleksibilitet til å håndtere denne situasjonen, og sikre alternativ bruk av midler som eventuelt holdes tilbake, foreslås 30 mill. kroner omdisponert fra denne posten til kap. 150 Bistand til Afrika, post 78 Regionbevilgning for Afrika.

Posten foreslås redusert med 30 mill. kroner.

#### *Post 78 Regionbevilgning for Afrika, kan overføres*

Midlene planlegges anvendt til fattigdomsbekjempende tiltak i Uganda eller i andre land i Afrika, jf. omtale under kap. 150, post 73.

Posten foreslås økt med 30 mill. kroner.

### **Kap. 162 Overgangsbistand (gap)**

#### *Post 70 Overgangsbistand (gap), kan overføres*

Signeringen av fredsavtalen for Sudan i januar 2005 og en forverret humanitær situasjon i landet, innebærer behov for betydelig økning av den internasjonale bistanden. De store og akutte behovene for økt internasjonal bistand er primært knyttet til umiddelbar og omfattende støtte til gjennomføringen av fredsavtalen, blant annet gjennom å bidra til å opprette ny regionalregjering i Sør-Sudan. Kapasitetsbygging, styresett, etablering av grunnleggende statlige funksjoner, tjenesteyting og vitalisering av den lokale økonomien er hovedutfordringer som per i dag er kraftig underfinansiert.

På bakgrunn av Norges rolle i fredsforhandlingene og som vertskap for den første giverlands-konferansen for Sudan som ble holdt i Oslo 11.-12. april 2005, foreslås det å øke norsk bistand til

Sudan betydelig. Regjeringen foreslår at det over gjeldende post bevilges 110 mill. kroner til Sudan.

Arbeidet for å bidra til gjenoppbygging av landene som er rammet av flodbølgekatastrofen rundt Det indiske hav har medført økte administrative utgifter både i Utenriksdepartementet og for utenriksstasjonene i berørte land. Det er derfor behov for omdisponeringer, jf. Stortingets behandling av tilleggsbevilgningen til de flodbølgerammede områdene, jf. St.prp. nr. 36 (2004-2005) Om bistand i forbindelse med flodbølgekatastrofen rundt Det indiske hav. Med bakgrunn i dette foreslås det å redusere bevilgningen under kap. 162, post 70 med 15 mill. kroner og å øke bevilgningene under kap. 140, post 01 og kap. 143, post 01 med henholdsvis 5 mill. kroner og 10 mill. kroner. Det vises for øvrig til omtale under kap. 140 og kap. 143.

Posten foreslås økt med til sammen 95 mill. kroner.

### **Kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter**

#### *Post 71 Humanitær bistand og menneskerettigheter, kan overføres*

Den humanitære krisen i Darfur-provinsen i Sudan fortsetter i 2005. Fredsavtalen for Sudan har i tillegg ført til at mange hundre tusen internt fordrevne og flyktninger nå returnerer til Sør-Sudan uten at deres humanitære behov blir dekket. FN oppgir at behovene faktisk er enda større enn i Darfur. Lokalsamfunnene i sør har liten evne til å absorbere returnerte flyktninger og internt fordrevne uten internasjonal assistanse. Den internasjonale responsen knyttet til de umiddelbare humanitære behovene i Sør-Sudan har så langt vært minimal. Dette truer partenes evne til å gjennomføre fredsavtalen og derigjennom også stabiliteten i Sør-Sudan. I lys av behovene og vår rolle i fredsprosessen er det svært viktig at Norge er et foregangsland for økte bidrag til Sudan.

Posten foreslås økt med 35 mill. kroner.

### **Kap. 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering**

#### *Post 70 Forskning og høyere utdanning, kan overføres*

Enkelte utgifter til utenlandsstudenters gjeld til Statens lånekasse for utdanning refunderes over kap. 165, post 70. Utdannings- og forskningsde-

partementet har lagt til grunn en økning i slike utgifter på 3,5 mill. kroner. Til orientering dekker Utenriksdepartementet denne økningen innenfor ubrukte midler overført fra 2004. Det foreslås derfor ikke en økning under kap. 165, post 70.

### **Kap. 166 Tilskudd til ymse tiltak**

*Post 70 Ymse tilskudd, kan overføres*

Posten foreslås økt med 0,7 mill. kroner.

### **Kap. 167 Flyktningetiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)**

*Post 21 Spesielle driftsutgifter*

Enkelte utgifter til flyktninger i Norge kan dekkes over bistandsbudsjettet, kap. 167, post 21. Anslagene for utgifter til flyktninger i Norge over budsjettene til Kommunal- og regiondepartementet, Utdannings- og forskningsdepartementet og Barne- og familiedepartementet er redusert siden budsjettet for 2005 ble vedtatt. I tillegg er enkelte utgifter som tidligere ble dekket over denne posten ikke lenger ODA-godkjent bistand. Videre skal utgifter til refusjon av utenlandsstudenters gjeld til Statens lånekasse for utdanning og utgifter til refusjon av internasjonale samarbeidstiltak i regi av UNESCO budsjetteres over henholdsvis kap. 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering, post 70 Forskning og høyere utdanning og kap. 170 FN-organisasjoner mv., post 78 Bidrag andre FN-organisasjoner mv., og ikke over kap. 167, post 21.

Posten foreslås redusert med 104 mill. kroner.

### **Kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner**

*Post 71 Regionale banker og fond, kan overføres*

Resultatene av forhandlingene om kapitalpåfylling under Det afrikanske utviklingsfondet og Det nordiske utviklingsfondet innebærer at de norske bidragene blir lavere enn opprinnelig budsjettert.

Posten foreslås redusert med 53,7 mill. kroner.

### **Kap. 197 Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak**

*Post 70 Tilskudd til atomsikkerhetstiltak, prosjektsamarbeidet med Russland/SUS og handlingsplanen for søkerlandene til EU, kan overføres*

Regjeringen legger stor vekt på nordområdene og de muligheter en bærekraftig utnyttelse av de rike ressursene der vil skape, til beste for nasjonen og den nordlige landsdel. I St.meld. nr. 30 (2004-2005) Muligheter og utfordringer i nord redegjør Regjeringen for nye trekk ved situasjonen og for hvordan man fra norsk side vil bidra til å sikre politisk stabilitet og bærekraftig utvikling på basis av intensivt internasjonalt samarbeid og styrket nasjonal samordning. I meldingen fremheves nødvendigheten av en helhetlig norsk politikk for nordområdene.

I meldingen understreker Regjeringen også betydningen av det vellykkede regionale samarbeidet i nord, særlig innen rammen av Barentsrådet og Arktisk råd. Regjeringen ønsker å bidra til en videreutvikling og styrking av det regionale samarbeidet, og vil derfor øke støtten til prosjektsamarbeidet med Russland. Dette vil legge til rette for en styrking av Barentssekretariatet i Kirkenes, som er blitt en drivkraft i det regionale samarbeidet i nord. Regjeringen støtter også ideen om et Barentsinstitutt i Kirkenes.

Regjeringen vil styrke innsatsen for å videreutvikle næringssamarbeidet med Russland i nord, og vil arbeide aktivt for å sikre at norske selskaper får ta del i utviklingen av russiske olje- og gassfelt. Det tas sikte på å tilføre generalkonsulatet i Murmansk en næringslivsmedarbeider, og Regjeringen ønsker å legge forholdene bedre til rette for varetransporten over den norsk-russiske grense. Det vises forøvrig til omtale under kap. 101, post 01 og kap. 102, post 01.

Regjeringen legger stor vekt på at Norge fortsatt skal stå sentralt i atomsikkerhetssamarbeidet med Russland. Det er viktig både av hensyn til det sårbare miljøet og for å hindre at materiell som kan brukes til å lage masseødeleggelsesvåpen kommer på avveier. Regjeringen vil derfor øke innsatsen også på dette området.

Posten foreslås økt med 36 mill. kroner.

*Post 76 Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, kan overføres*

Arktisk råd står sentralt i det internasjonale samarbeidet om miljø- og klimaspørsmål, bærekraftig utvikling og urfolksspørsmål i nord. Som ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 30 (2004-2005) og forberedelsene til det norske formannskapet i Arktisk råd fra 2006, ønsker Regjeringen å styrke det sirkumpolare samarbeidet innen rammen av Rådet. Regjeringen legger i denne sammenheng særlig vekt på oppfølgingen av Arktisk råds klimastudie, som viser at virkningene av global oppvarming allerede gjør seg gjeldende i Arktis.

Posten foreslås økt med 3 mill. kroner.

### Andre saker

#### Orientering om oppfølging av tilleggsbevilgningen i forbindelse med flodbølgekatastrofen rundt Det indiske hav

Tilleggsbevilgningen til flodbølgekatastrofen rundt Det indiske hav utgjorde 600 mill. kroner over kap. 162, post 70 Overgangsbistand (gap) og 400 mill. kroner over kap. 163, post 70 Naturkatastrofer, jf. St.prp. nr. 36 (2004-2005) og Innst. S. nr. 94 (2004-2005). Nedenfor følger en oversikt over hvordan bevilgningen er disponert så langt:

#### Kap. 162 Overgangsbistand (gap)

*Post 70 Overgangsbistand (gap)*

	Disponert (1 000 kroner)
Fordeling	
Sri Lanka	254 500
Indonesia	192 000
Regionalt	52 500
Samlet	499 000

Den overordnede målsettingen for gjenoppbyggingen er å sørge for at så mange som mulig raskt kan vende tilbake til et hverdagsliv. Norge legger vekt på å bidra til koordineringen av den internasjonale støtten og vil vurdere å bidra med midler til flergiverfond når slike blir opprettet. Enkelte av de flodbølgerammede landene er rammet av interne konflikter, noe som fordrer at bistanden gis på en balansert og konfliktdependende måte. Etter katastrofer kan det oppstå uoversiktlige situasjoner hvor det kreves spesiell oppmerksomhet på korrupsjon og overgrep.

#### Sri Lanka

Mottaker	Disponert (1 000 kroner)
FN-organisasjoner	59 500
Flergiverfond (planlagt)	125 000
Norske frivillige organisasjoner	70 000
Sum	254 500

I Sri Lanka går midlene gjennom FN-organisasjonene til fiskeriprosjekter, kapasitetsbygging i lokale organisasjoner og primærhelsetjeneste. Det internasjonale samfunnet arbeider med å etablere et flergiverfond som kan samle internasjonal støtte til en koordinert innsats. I de nordlige og østlige delene av landet er det viktig å sikre en balansert bistand mellom den delen av befolkningen som er rammet av flodbølgekatastrofen og den delen av befolkningen som er berørt av konflikten mellom myndighetene og De tamilske tigrene. Ved fordeling av midler legges det vekt på befolkningens behov, lokale prioriteringer og nødvendigheten av å understøtte fredsprosessen. Støtten til frivillige organisasjoner og sivil samfunn vil i hovedsak gå til tiltak innenfor fiskerisektoren, sysselsetting og gjenoppbygging av skoler for å få barn tilbake i skolen. Noe støtte vil også gå til gjenoppbygging av kulturminner.

#### Indonesia

Mottaker	Disponert (1 000 kroner)
FN-organisasjoner	38 000
Flergiverfond	125 000
Frivillige org./miljøtiltak	15 300
Indonesisk kartverk	13 700
Sum	192 000

I Indonesia går støtten gjennom ulike FN-organisasjoner til fiskeriestyr, matproduksjon, helsetiltak, sysselsetting gjennom rydding og husbygging og miljøtiltak. Over halvparten av bistanden er satt av til et flergiverfond der internasjonale organisasjoner, nasjonale myndigheter og giverland deltar. Etter anmodning fra det indonesiske kartverket har Norge støttet digital kartlegging av de ødelagte områdene. Det planlegges videre støtte til miljøtiltak og urfolk blant annet gjennom norske frivillige organisasjoner.

*Regionalt*

Mottaker	Disponert (1 000 kroner)
Thailand	8 000
Somalia	3 000
FNs International Strategy for Disaster Reduction	9 500
FNs utviklingsprogram UNDP	20 000
Varslingssystem FN / Regionalt	12 000
Sum	52 500

I Thailand planlegges det å støtte en lokal frivillig organisasjon og miljøtiltak hvor norske fagmiljøer er involvert. Det er også gitt støtte til å styrke myndighetenes kapasitet til å planlegge rehabilitering og gjenoppbygging etter katastrofen.

I Somalia er det lagt vekt på å bidra til at befolkningen gjenvinner sin evne til selvunderhold gjennom småskalafiskeri. Dette er gjort gjennom støtte til FN-organisasjonen FAO.

Flodbølgekatastrofen bekreftet behovet for et omfattende, felles varslingsystem. FN vil ha en sentral oppgave i å koordinere og planlegge et slikt system. Norge har bidratt til dette arbeidet. Ytterligere støtte til et regionalt varslingsystem er under vurdering. Videre er det gitt støtte til FNs utviklingsprogram UNDP regionalt, for å styrke kapasiteten til å planlegge rehabilitering og gjenoppbygging etter katastrofen. Målgrupper er nasjonale og lokale myndigheter samt regionale og lokale frivillige organisasjoner. Tiltaket omfatter koordinering, risikoanalyse, kapasitetsbygging og systemer for tidlig varsling.

### **Kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter**

#### *Post 70 Naturkatastrofer*

Fra norsk side er det samlet gitt 500 mill. kroner til nødhjelpstiltak over kap. 163, post 70 Naturkatastrofer, etter flodbølgekatastrofen.

*Ordinært budsjett*

Mottaker	Disponert (1 000 kroner)
Sri Lanka	33 400
Indonesia	24 700
India	2 000
Thailand	400
FN regionalt	42 000
Sum	102 500

De fleste frivillige organisasjoner man fra norsk side samarbeidet med på Sri Lanka og i Indonesia før flodbølgekatastrofen, fikk utbetalt støtte de første dagene etter katastrofen fra det ordinære budsjettet under kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter, post 70 Naturkatastrofer. Til sammen om lag 102 mill. kroner ble disponert fra denne bevilgningen, fordelt med 42 mill. kroner via FN-organisasjoner og 60 mill. kroner via frivillige organisasjoner og andre, herunder Direktoratet for Samfunnsikkerhet og Beredskap (DSB). I første fase ble det fokusert på å så raskt som mulig få hjelpen ut til dem som var rammet. Vann- og sanitærrelaterte tiltak, husly, mat og primærhelse var hovedprioritet. I tillegg etablerte DSB en leir for FNs hjelpearbeidere i Aceh.

*Tilleggsbevilgningen*

Mottaker	Disponert (1 000 kroner)
Sri Lanka	32 700
Indonesia	54 100
India	7 000
FN regionalt	301 000
Under utbetaling	2 700
Sum	397 500

Etter hvert som situasjonen ble mer oversiktlig hadde mange organisasjoner behov for ytterligere midler. Av tilleggsbevilgningen til nødhjelpstiltak gikk blant annet 300 mill. kroner til FNs fortsatte arbeid. Gjennom å gi FN mulighet til selv å vurdere behovene, ble midlene gjort tilgjengelig der de trengtes mest. Om lag 60 mill. kroner ble fordelt på norske, lokale og internasjonale organisasjoner som var i arbeid i de flodbølgerammede områdene. Videre ble 11,5 mill. kroner kanalisert til ytterligere en FN-leir etablert av DSB i Aceh.



Utgifter til Forsvarets to Hercules-fly, som ble satt inn i luftbro for den internasjonale Røde Kors-komiteen mellom Singapore og Aceh, ble også dekket over Utenriksdepartementets bevilgning for humanitær bistand. Dessuten ble det gitt støtte til et prosjekt som retter seg mot urfolk. Det er blitt lagt særlig vekt på å sikre kvinner og barns situasjon. Videre har konfliktsensitivitet blitt tilstrebet.

### **Orientering om Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (NORFUND)**

Spørsmålet om NORFUNDs eierandel i fondsforvaltningsselskapet Aureos Capital og investeringsselskapet Statkraft NORFUND Power Invest AS ble drøftet av Stortinget på grunnlag av Riksrevisjonens merknader i Dokument 3:2 (2003-2004), jf. Innst. S. nr. 135 (2003-2004). Som omtalt i St.prp. nr. 1 (2004-2005) har Regjeringen i lys av dette vært innstilt på å foreta en presisering i NORFUNDs instruks. Etter en grundig vurdering har man imidlertid konkludert med at det skal legges frem forslag om endring i Lov nr. 26 av 9. mai 1997 om Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (NORFUND-loven), slik at den eksplisitt hjemler dagens praksis.

### **Oppfølging av Stortingets behandling av St.meld. nr. 35 (2003-2004) Felles kamp mot fattigdom, jf. Innst. S. nr. 93 (2004-2005)**

Stortinget ga 18. januar 2005 sin tilslutning til hovedprinsippene i Regjeringens utviklingspolitikk, jf. St.meld. nr. 35 (2003-2004) Felles kamp mot fattigdom og Innst. S. nr. 93 (2004-2005). Ned-enfor følger en redegjørelse for saker som Stortinget fattet særskilte vedtak om, jf. vedtak 217 og 218 i ovennevnte innstilling. Regjeringen tar sikte på å redegjøre for øvrige forhold påpekt av Stortinget i statsbudsjettet for 2006.

Vedtak nr. 217, 18. januar 2005:

«Stortinget ber Regjeringen utarbeide en handlingsplan for den samlede miljøinnsatsen i norsk utviklingssamarbeid, for å sikre en mer systematisk gjennomføring av denne delen av bistandsinnsatsen.»

Regjeringen la i St.meld. nr. 35 (2004-2005) til grunn at Strategi for miljørettet utviklingssamarbeid (1997-2005) oppdateres. I forbindelse med behandlingen av meldingen ba Stortinget Regjeringen utar-

beide en handlingsplan for den samlede miljøinnsatsen i norsk utviklingssamarbeid. Formålet er blant annet å sikre en mer systematisk gjennomføring av denne delen av bistandsinnsatsen.

Det tas sikte på å legge frem handlingsplanen i løpet av høsten. Utenriksdepartementet har som utgangspunkt for arbeidet gått inn for en bredt anlagt prosess med deltakelse fra blant annet norske frivillige organisasjoner og andre fagmiljøer for å trekke på deres erfaring og kompetanse. Formålet er å styrke det faglige grunnlaget for arbeidet med handlingsplanen og sikre at den blir et nyttig og effektivt styringsdokument. Det har vært arrangert flere møter og seminarer for å drøfte tilnærming og innhold i handlingsplanen. Utenriksstasjoner med bistandsansvar er også involvert i arbeidet. Et utkast til handlingsplan vil bli sendt ut på en bred høringsrunde.

Vedtak nr. 218, 18. januar 2005:

«Stortinget ber Regjeringen om å på en egnet måte komme tilbake til Stortinget med en vurdering av spørsmålet om en internasjonal gjeldsdomstol.»

Det har blitt lansert en rekke forslag om opprettelse av nye institusjoner på gjeldsområdet. Forslagene har til dels vært inspirert av amerikansk konkurslovgivning. Formålet med de foreslåtte institusjonene har vært «mekling» mellom kreditorer og debitorer, eventuelt med etterfølgende «dom». Målet har vært å bidra til mer omfattende gjeldslette enn dagens gjeldsletteordninger legger opp til.

Noen av forslagene har sprunget ut av akademiske miljøer, som i sin tur har inspirert den internasjonale gjeldsbevegelsen til selv å arbeide for disse ideene. Ett eksempel er forslaget om voldgiftslignende prosesser (*Free and Transparent Arbitration Processes*, FTAP). De fleste versjoner av dette forslaget innebærer at kreditor og debitor enes om denne prosessen på frivillig grunnlag. Slike ideer reiser flere vanskelige spørsmål. Debitor vil ofte være avventende til å ta slike initiativ fordi de frykter for sin kredittverdighet. Andre kreditorer vil kunne bli skadelidende dersom en kreditor får særbehandling. En stor utfordring er hvordan man skal oppnå koordinert oppreden i sær fra private kreditorer.

Et annet hovedproblem med forslaget om internasjonal gjeldsdomstol og FTAP er at disse som oftest er knyttet opp til begrepet illegitim gjeld. Domstolen, eller voldgiftsprosessen, skal definere hva som er akseptabel og uakseptabel gjeld. Det er en utbredt oppfatning i mange miljøer at det er svært vanskelig å definere hva som

er «illegitim gjeld». Forsøk på å gjøre dette ut fra regimetype, eller ut fra hvilken type tiltak som er lånefinansiert, illustrerer problemene. Som Regjeringen har redegjort for både i St.meld. nr. 35 (2003-2004) og i Handlingsplanen om gjeldslette for utvikling fra mai 2004, gjør avgrensingsproblemerne det svært vanskelig å bruke «illegitimitet» som basis for gjeldslette, det være seg i en voldgiftsprosess eller uavhengig av dette. Selv om det synes praktisk svært vanskelig å operasjonalisere begrepet illegitim gjeld, er problematikken interessant fordi den også vil ansvarliggjøre kreditor. En fremtidsrettet mekanisme vil etter Regjeringens vurdering være mindre urealistisk enn en ordning med tilbakevirkende kraft. All erfaring viser imidlertid at det er svært vanskelig å oppnå global enighet om sanksjoner mot enkeltland. Regjeringen vil likevel fortsette å vurdere disse spørsmålene.

Norge har en dialog med Verdensbanken om gjeldspolitiske problemstillinger, inkludert problematikken rundt illegitim gjeld. Verdensbankens gjeldsavdeling inkluderte en studie av illegitim gjeld i et nytt fond for utredninger av gjeldspolitiske problemstillinger finansiert av Norge. Studiens tyngde og relevans kan ikke forskuttes, men Regjeringen synes det er positivt at også andre vurderer denne problemstillingen.

Det har i IMF vært en debatt om en omfattende gjeldsrestruktureringmekanisme (*Sovereign Debt Restructuring Mechanism*, SDRM). Denne mekanismen var ment å gi tidligere, raske, billigere og mindre smertelige gjeldsoppgjør. SDRM var opprinnelig tenkt som et felles rammeverk for mellominntektslands private og offentlige gjeld. Forslaget ble imidlertid sterkt modifisert etter hvert som debatten skred fram. På tross av et stadig redusert ambisjonsnivå ble forslaget lagt på is våren 2003, primært etter motstand fra USA og en del mellominntektsland.

Arbeidet kan likevel sies å fortsette gjennom to langt mindre ambisiøse initiativer. «*Collective Action Clauses*» (CACs) har til hensikt å bevege private kreditorer og debitorland til forhandlingsbordet i fellesskap. Dette dreier seg også om utformingen av en atferdskodeks (*Principles for Stable Capital Flows and Fair Debt Restructuring*) for bedre samarbeid mellom kreditor og debitor i krise. Regjeringen ønsker dette arbeidet velkommen, men beklager at det ikke har lyktes å oppnå internasjonal enighet om en SDRM.

Fra norsk side har man arbeidet for at debatten og studiene omkring staters gjeld og alvorlige betalingsproblemer fortsetter. Norge er langt mer

aktiv i FN-sammenheng på gjeldsspørsmål enn andre land. UNCTAD og FNs generalsekretær har tidvis tatt til orde for at det internasjonale samfunn vurderer opprettelsen av voldgiftslignende mekanismer. I forkant av FNs 58. generalforsamling høsten 2003, foreslo FNs generalsekretær opprettelsen av en åpen og uformell ekspertgruppe, med mandat å skissere et forslag til en gjeldsforhandlingsmekanisme som kunne samle bred støtte. Dette forslaget møtte motstand fra enkelte store vestlige land, herunder G7-land. Det ble derimot enighet om at FN kunne organisere videre dialog om gjeld (*Multistakeholder Dialogue on Sovereign Debt for Sustained Development*). Formålet er å fremme forståelse for politikken rundt utviklingslands utenlandsgjeld blant regjeringer, internasjonale organisasjoner, privat sektor og det sivile samfunn. FNs sekretariat i New York leder arbeidet, mens UNCTAD, IMF og Verdensbanken er partnere. Andre deltakere er debitorland, regionale organisasjoner, det sivile samfunn og privat sektor. Norge har gitt finansiell støtte til denne prosessen, noe som har gitt utviklingsland bedre mulighet til å delta i dialogen. Så langt tyder mye på at denne dialogen er en nyttig møteplass for deltakere med ulik bakgrunn.

I lys av ovennevnte er det ikke realistisk å tro at man skal kunne klare å opprette en internasjonal gjeldsdomstol i nærmeste fremtid. Selve konseptet slik det har blitt fremmet av frivillige organisasjoner har grunnleggende svakheter. Debatten om SDRM illustrerer dessuten hvor vanskelig det er å innføre selv moderate, praktisk rettede mekanismer for en mer formalisert prosess når stater får akutte betalingsproblemer. Problematikken utgjør imidlertid en viktig utfordring som det internasjonale samfunn etter Regjeringens vurdering må arbeide videre med for å finne realiserbare løsninger. Dette kan bare gjøres i partnerskap med relevante land og institusjoner. Norge ligger i front i denne debatten blant annet gjennom den nevnte dialogen i FNs regi, og Norge vil fortsatt gi konkrete bidrag for å holde temaet på dagsorden med sikte på å oppnå praktisk gjennomførbare forslag.

### **Anmodning om unntak fra Bestemmelser om økonomistyring i staten**

I henhold til *Bestemmelser om økonomistyring i staten* av 1. januar 2004 skal tilskuddsbeløp utbetales etter hvert som mottaker har behov for å dekke de aktuelle utgiftene. Dette punktet i ovennevnte regelverk er basert på et stortingsvedtak av 8. november

1984. For enkelte ordninger under Utenriksdepartementets budsjett er det behov for unntak fra dette punktet. Dette gjelder følgende ordninger:

*Pliktige bidrag til internasjonale organisasjoner som Norge er medlem av*

Over Utenriksdepartementets budsjett betales medlemskapskontingenter, pliktige bidrag og andre bidrag til blant annet FN, NATO og andre internasjonale organisasjoner. I forbindelse med harmoniseringsarbeidet som foregår internasjonalt er det viktig at slike utbetalinger tilpasses den enkelte organisasjons regelverk. Dette gjøres som ledd i bestrebelsene for å redusere administrative kostnader for den enkelte organisasjon.

*Samfinansiering med andre givere*

Innenfor utviklingssamarbeidet inngås det blant annet avtaler med andre givere om samfinansiering hvor det på grunn av giverkoordinering og harmoniseringshensyn kun vil være mulig å foreta én utbetaling i løpet av året. Norge vil imidlertid i forhandlingene om slike felles forvaltningsmekanismer forsøke å få til avtaler som innebærer at tilskuddet utbetales i terminer, det vil si at utgangspunktet vil være å følge *Bestemmelser om økonomistyring i staten*.

Et eventuelt unntak vil kunne benyttes der Norge ikke får gjennomslag i giverfellesskapet for utbetaling i terminer. I slike tilfeller er det viktig at Norge kan følge andre givere og ikke krever egne rutiner som gir en uheldig signaleffekt, skaper forsinkelser og er med på å øke mottakers administrasjonskostnader. I slike større samfinansieringstiltak vil givernes sette krav til forvaltningen og bruken av midlene.

En viktig begrunnelse for samtlige forslag om unntak er behovet for oppfølging av harmoniseringsarbeidet og giverkoordineringen som foregår internasjonalt og som Norge er en pådriver for. Regjeringen anmoder Stortinget om fritak fra stortingsvedtak av 8. november 1984 for de ovennevnte forholdene, jf. forslag til romertallsvedtak.

## 3.2 Utdannings- og forskningsdepartementet

### Kap. 3204 Foreldreutvalget for grunnskolen (jf. kap. 204)

*Post 02 Salgsinntekter mv.*

Posten foreslås gjenopprettet med en bevilgning på 236 000 kroner mot en tilsvarende reduksjon i bevilgningen på kap. 3220, post 02, jf. omtale under kap. 3220, post 02.

### Kap. 3220 Utdanningsdirektoratet (jf. kap. 220)

*Post 02 Salgsinntekter mv.*

I Budsjett-innst. S. nr. 12 (2004–2005) gjenopprettet kirke-, utdannings- og forskningskomiteen bevilgningen på kap. 204 Foreldreutvalget for grunnskolen. Bevilgningen på det tilhørende inntektskapitlet ble imidlertid ikke gjenopprettet samtidig. Det foreslås på bakgrunn av dette å bevilge 236 000 kroner på kap. 3204, post 02 mot en tilsvarende reduksjon av bevilgningen på kap. 3220, post 02.

### Kap. 222 Statlige grunn- og videregående skoler og grunnskoleinternat (jf. kap. 3222)

*Post 01 Driftsutgifter*

I forbindelse med St.prp. nr. 63 (2003–2004) ble det i henhold til dom i Arbeidsretten bevilget 2,5 mill. kroner til etterbetaling av lønn til overtallige lærere ved nedlagte statlige videregående skoler. Helårsvirkningen av etterbetalingen som følger av Arbeidsrettens dom er beregnet til om lag 0,6 mill. kroner for de personer fra nedlagte statlige videregående skoler som fortsatt faller inn under rettsvilkårsavtalen. Det foreslås derfor å øke bevilgningen på posten med 0,6 mill. kroner.

### Kap. 225 Tiltak i grunnopplæringen (jf. kap. 3225)

*Post 60 Tilskudd til landslinjer*

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen på posten med 20,5 mill. kroner slik at ordningen med landslinjer kan videreføres med det omfanget den har i dag.

Utdannings- og forskningsdepartementet arbeider med løsninger som på en bedre måte kan iva-

reta det behovet landslinjer i dag dekker. Blant annet har departementet, sammen med Kommunenes Sentralforbund og arbeidslivets parter, satt i gang et arbeid for å vurdere løsninger som kan gi landslinjene mest mulig forutsigbare rammebetingelser.

*Post 64 Tilskudd til opplæring for språklige minoriteter i grunnskolen*

Som følge av nytt anslag på gjennomsnittlig belegg i statlige asylmottak, foreslås det å øke bevilgningen med 10 mill. kroner.

*Post 68 Tilskudd til opplæring innenfor kriminalomsorgen*

Soningskapasiteten i norske fengsler skal økes med 91 plasser, jf. omtale under kap. 430, post 01. For å kunne tilby opplæring til disse innsatte er det behov for å øke bevilgningen over denne posten med 1,6 mill. kroner.

*Post 74 Tilskudd til organisasjoner*

Bevilgningen på posten foreslås redusert med 0,6 mill. kroner mot en tilsvarende økning i bevilgningen på kap. 227, post 70, jf. omtale under kap. 227, post 70.

**Kap. 3225 Tiltak i grunnopplæringen (jf. kap. 225)**

*Post 04 Refusjon av ODA-godkjente utgifter*

Anslaget på andel asylsøkere som har vært mindre enn ett år i mottak er justert ned. Det foreslås derfor å redusere bevilgningen på posten med 10,8 mill. kroner.

**Kap. 226 Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen**

*Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres*

Gjennomføring av reformen i grunnopplæringen krever målrettet satsing på alle nivå i utdannings-systemet. I budsjettet for 2005 er det satset betydelig på kompetanseutvikling for å realisere Kunnskapsløftet. Regjeringen ønsker imidlertid allerede nå å foreta en ytterligere prioritering av utvikling og kompetanse i grunnopplæringen. Det foreslås derfor en bevilgningsøkning på 40 mill.

kroner til dette, hvorav 10 mill. kroner er knyttet til innføring av nytt KRL-fag.

Skolene har fått større handlingsrom og et bedre grunnlag for å vurdere hvor de står gjennom endringer i opplæringsloven og opprettelsen av det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet. Mange skoler har grepet disse mulighetene for å fremme elevenes faglige og sosiale utvikling, mens andre har behov for mer kunnskap og veiledning for å forbedre seg. Regjeringen vil sette skolene i førerretet for å utvikle praktiske modeller for skoleutvikling i tråd med målsettingene for Kunnskapsløftet. Til dette vil Regjeringen sette av 30 mill. kroner i 2005 til et utviklingsprogram rettet mot skoler og skoleeiere i samarbeid med forskningsmiljøer, samt enkelte andre tiltak for kvalitetsutvikling i grunnopplæringen.

I forbindelse med det nye KRL-faget som innføres fra skolestart høsten 2005, er det behov for 10 mill. kroner til kompetanseutviklingstiltak for lærere. For at implementeringen av det nye faget skal kunne være vellykket, er det avgjørende at lærerne raskt får god innsikt i faget. Kravet om et nytt KRL-fag er knyttet til oppfølgingen av synspunkter fra FN's menneskerettskomité. Utdannings- og forskningsdepartementet har fremmet forslag om nødvendige lovendringer knyttet til dette.

**Kap. 227 Tilskudd til særskilte skoler**

*Post 70 Tilskudd til den franske og den tyske skolen i Oslo*

Norge har inngått avtale om utdanningssamarbeid med Tyskland, jf. Innst. S. nr. 4 (2002–2003) og St.prp. nr. 78 (2001–2002) *Om samtykke til inngåelse av en avtale mellom Norge og Tyskland om tilskudd til Deutsche Schule Oslo -Max Tau (Den tyske skolen i Oslo) og praktikantplasser for norske studenter i Tyskland*. Avtalen forplikter Norge til å gi et årlig tilskudd til Den tyske skolen i Oslo på 1 mill. kroner, mot at Tyskland forplikter seg til å legge til rette for 20 praktikantplasser per studieår for norske studenter ved tyske bedrifter.

I avtalen heter det:

«Ved endring i elevtallet ved Den tyske skolen i Oslo på mer enn 10 pst. vil regjeringen i Norge vurdere endringer i den årlige støtten. Elevtallet var i skoleåret 2000–2001 på 118 elever. Antall elever ved skolen telles hvert år 1. oktober.»

Elevtallet i oktober 2004 var 188, dvs. en økning på om lag 60 pst. Det foreslås derfor å øke bevilg-

ningen på kap. 227, post 70 med 0,6 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon i bevilgningen på kap. 225, post 74.

### **Kap. 228 Tilskudd til frittstående skoler mv.**

#### *Post 70 Tilskudd til frittstående skoler, overslagsbevilgning*

Bevilgningen på posten foreslås redusert med 920 000 kroner mot en tilsvarende økning i bevilgningen på kap. 282, post 70, jf. omtale under kap. 282, post 70.

#### *Post 72 Tilskudd til kapitalkostnader*

##### *Prinsipper for fordeling av tilskudd mellom frittstående skoler*

Kapitaltilskuddet skal bidra til å dekke frittstående skolers husleie- og kapitalutgifter. Regjeringen legger vekt på at tilskuddet skal kunne forvaltes på en enkel måte og at tilskuddet til den enkelte skole skal kunne fastsettes på grunnlag av enkle, objektive kriterier. Det foreslås derfor at tilskuddet til kapitalkostnader fordeles til de frittstående skolene etter deres respektive andel av det totale statstilskuddet over kap. 228, post 70 Tilskudd til frittstående skoler.

I tilskuddsatsene til de ulike skoletypene/studieretningene som finansieres over kap. 228, post 70 er det allerede tatt hensyn til at noen skoler er mer kostnadskrevende enn andre. Det vil si at for eksempel små grunnskoler har høyere tilskuddsats per elev enn større grunnskoler. På videregående nivå avhenger tilskuddet per elev av studieretning. En fordeling av kapitaltilskuddet til den enkelte skole etter andel av det totale statstilskuddet innebærer at man også for kapitaltilskuddet tar hensyn til at skolene har forskjellig utgiftsbehov.

Det foreslås at elevtellingen per 1. oktober, som også vil omfatte de skolene som starter opp til høsten, brukes som grunnlag for beregningen av kapitaltilskudd til den enkelte skole.

Det foreslås videre at Sørlandet Maritime Sjøaspirantskole, Rogaland Maritime videregående skole og Norges Byggskole holdes utenfor ordningen fordi tilskuddet over kap. 228, post 70 til disse skolene allerede inkluderer kapitalkostnader.

### **Kap. 230 Kompetansesentra for spesialundervisning (jf. kap. 3230)**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Bevilgningen på kap. 230, post 75 på om lag 2 mill. kroner foreslås overført til post 01, jf. omtale under post 75.

#### *Post 75 Til disposisjon for departementet*

Ved opprettelsen av Utdanningsdirektoratet ble ansvaret for oppgavene som finansieres over kap. 230, post 75 overført fra Utdannings- og forskningsdepartementet til Utdanningsdirektoratet. Det foreslås på bakgrunn av dette å overføre bevilgningen på kap. 230, post 75 til kap. 230, post 01.

### **Kap. 259 Kompetanseutviklingsprogrammet**

#### *Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres*

Det er overført 29,3 mill. kroner på posten fra 2004. Det foreslås å redusere bevilgningen med om lag 0,5 mill. kroner for å dekke økte utgifter til å utvide ordningen med utveksling i videregående opplæring og en forbedret reisestipendordning for reiser i Norge for studenter under kvoteordningen. Se omtale under kap. 2410, post 70 og post 71.

### **Kap. 260 Universitetet i Oslo**

#### *Post 50 Statstilskudd*

##### *Nybygg for informatikkmiljøene ved Universitetet i Oslo (IFI II)*

Regjeringen foreslår byggestart for nybygg for informatikkmiljøene ved Universitetet i Oslo (IFI II). Lokalsituasjonen for informatikkmiljøet ved UiO er preget av underdimensjonering og spredning over mange deler av campus. Et nybygg vil samle institusjonens informatikkmiljø, og slik bedre sikkerheten, arbeidsforholdene, produktiviteten og arbeidet med Kvalitetsreformen på et viktig område. I St.meld. nr. 20 (2004–2005) *Vilje til forskning* legges det vekt på at forskningen innen matematikk, naturvitenskap og teknologi skal styrkes. Nybygg for informatikkmiljøet ved Universitetet i Oslo understreker denne satsingen, da hensiktsmessige bygg utgjør en viktig del av forskningsvirkemidlene. Også kirke-, utdannings- og forskningskomiteen har slått fast at situasjonen

for informatikkstudiene ved Universitetet i Oslo krever snarlig byggestart, jf. Budsjett-innst. S. nr. 12 (2004–2005).

Forprosjekt for IFI II er ferdigstilt, og det er gjennomført ekstern kvalitetssikring av byggeprosjektet. Prosjektet har en godkjent kostnadsramme på 912,8 mill. kroner og en styringsramme på 838,8 mill. kroner (prinsnivå per 1.7.2005). Regjeringen foreslår en startbevilgning på 10 mill. kroner, jf. omtale under kap. 1580, post 30.

Videre foreslås bevilgningen på posten redusert med 287 000 kroner, jf. omtale under kap. 281, post 01.

### **Kap. 262 Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet**

#### *Post 50 Statstilskudd*

Bevilgningen på posten foreslås redusert med 287 000 kroner, jf. omtale under kap. 281, post 01.

### **Kap. 268 Norges idrettshøgskole**

#### *Post 50 Statstilskudd*

I Budsjett-innst. S. nr. 12 (2004–2005) hadde kirke-, utdannings- og forskningskomiteen følgende merknad:

«Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og representanten Simonsen, viser til merknader i Budsjett-innst. S. nr. 12 (2003–2004):

«Komiteens flertall, medlemmene fra Ap, Frp, SV, Sp og representanten Simonsen, er kjent med at anleggsmassen ble oppført i 1966/1967 og at det nå er et stort og til dels akutt behov for vedlikehold og utbedringer. Flertallet ber departementet foreta en nærmere vurdering av vedlikeholdssituasjonen og gi en redegjørelse for behov.»

Dette flertallet merker seg at en slik vurdering ikke foreligger og ber om at dette blir gjort i forbindelse med Revidert budsjett for 2005.»

Statsbygg har fått i oppdrag å foreta en gjennomgang av bygningsmassen ved Norges idrettshøgskole. Denne forventes å være ferdig i løpet av 2005. Utdannings- og forskningsdepartementet vil komme tilbake til saken når gjennomgangen er ferdigstilt.

### **Kap. 270 Studium i utlandet og sosiale formål for elever og studenter**

#### *Post 75 Tilskudd til bygging av studentboliger, kan overføres*

Ved en feil ble det utbetalt 15,9 mill. kroner utover bevilgningen på posten i 2004. Dette skyldes en ikke intendert faseforskyvning. På bakgrunn av dette foreslås det å nedjustere bevilgningen med tilsvarende beløp i 2005. Dette vil ikke påvirke samlet aktivitet i 2005. Det understrekes at merforbruket i 2004 ikke binder opp høyere aktivitet enn den tilsagnsrammen Stortinget har forutsatt.

### **Kap. 273 Statlige kunsthøgskoler**

#### *Post 50 Statstilskudd*

#### *Utjevning av bevilgningsnivå for kunsthøgskolene i Bergen og Oslo*

I Budsjett-innst. S. nr. 12 (2004–2005) hadde kirke-, utdannings- og forskningskomiteen følgende merknad:

«Komiteen viser til undersøkelser som har påvist forskjeller i finansieringsgrunnlaget for de likeartede utdanningene ved Kunsthøgskolen i Bergen og Kunsthøgskolen i Oslo. Etter initiativ fra Stortinget er forskjellene søkt utlignet til fordel for Kunsthøgskolen i Bergen gjennom en opptrappingsplan de tre siste årene. Komiteen merker seg at dette ikke er omtalt i budsjettforslaget for 2005 og at det heller ikke er forslag om videre utjevning av bevilgningsnivå. Komiteen ber derfor Regjeringen i Revidert budsjett for 2005 redegjøre for status i forhold til den opptrappingsplanen som hittil er fulgt.»

En gjennomgang av økonomien ved kunsthøgskolene i 1996 avdekket en forskjell i bevilgningsnivå mellom de to kunsthøgskolene på 10,5 mill. kroner. I budsjettet for 1997 ble det lagt inn 0,9 mill. kroner til Kunsthøgskolen i Bergen. I budsjettet for 1999 ble det foretatt utjevninger mellom de to kunsthøgskolene for å redusere forskjeller i bevilgningsnivå, jf. St.prp. nr. 1 (1998–1999). Dette ble ikke beløpsfestet i proposisjonen. Til sammen ble Kunsthøgskolen i Bergen styrket med om lag 2,4 mill. kroner. Det ble videre lagt inn 0,5 mill. kroner til Kunsthøgskolen i Bergen i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2000 med begrunnelse i samme formål, jf. St.prp. nr. 61 (1999–2000). Det ble ved behandlingen av Budsjett-innst. S. nr. 12 (2000–2001) bevilget ytterligere 1,5 mill. kroner til Kunsthøgskolen i Bergen

for å utjevne forskjellene mellom de to kunsthøyskolene. I budsjettet for 2002 (St.prp. nr. 1 (2001–2002)) ble det lagt inn 1 mill. kroner og i budsjettet for 2003 (St.prp. nr. 1 (2002–2003)) ble det lagt inn 1,5 mill. kroner i ekstratildelinger til Kunsthøyskolen i Bergen. Resterende differanse på 2,7 mill. kroner ble lagt inn i budsjettet for 2004, jf. St.prp. nr. 1 (2003–2004). Utjevningen i bevilgningsnivå mellom de to kunsthøyskolene anses med dette fullført.

## Kap. 274 Statlige høyskoler

### *Post 50 Statstilskudd*

#### *Studieplasser ved Høgskolen i Gjøvik*

I Budsjett-innst. S. nr. 12 (2004–2005) hadde kirke-, utdannings- og forskningskomiteen følgende merknad:

«Komiteen har merket seg at begrunnelsen for å flytte 20 studieplasser fra Høgskolen i Gjøvik er oppgitt som sviktende rekruttering til ingeniøruddanningen. Dokumentasjonen fra skolen viser at tradisjonelle ingeniørfag har avtakende søkning, mens nyutviklede ingeniørfag har sterk økning. Samlet gir dette en økende rekruttering til den samlede ingeniøruddanningen ved høyskolen. Komiteen legger betydelig vekt på at de nye ingeniøruddanningene er utviklet i samarbeid med den sterke næringsklyngen i Raufoss Industripark. Komiteen legger til grunn at departementet i første omgang utsetter en slik flytting inntil en nærmere vurdering er foretatt og fremlagt i Revidert budsjett.»

Flyttingen av 20 studieplasser fra Høgskolen i Gjøvik er reversert. Denne reverseringen er fordelt på de tre høyskolene som fikk tilført nye ingeniørplasser i budsjettet for 2005. Dette innebærer at økningen i antall studieplasser ved Høgskolen i Bergen reduseres med seks, mens Høgskolen i Sør-Trøndelag og Universitetet i Stavanger hver får sju studieplasser mindre.

#### *Samlokalisering av Høgskolen i Vestfold*

Regjeringen foreslår byggestart for nybygg ved Høgskolen i Vestfold. Dette innebærer en samlokalisering av høyskolen ved at avdeling for lærerutdanning flyttes fra Eik til Bakkenteigen. Lokale på Eik er i dag underdimensjonert i forhold til studenttall, og bygningsmassen som skal erstattes er av dårlig kvalitet. Også kirke-, utdannings- og forskningskomiteen har vektlagt at byggeprosjektet for Høgskolen i Vestfold er ferdig

prosjektert og klar for igangsetting, jf. Budsjett-innst. S. nr. 12 (2004–2005).

Forprosjekt for nybygg ved Høgskolen i Vestfold på Bakkenteigen er ferdigstilt og det er gjennomført ekstern kvalitetssikring av byggeprosjektet. Godkjent styrings- og kostnadsramme foreligger på henholdsvis 477,6 og 587,4 mill. kroner (prisnivå per 1.7.2005). Regjeringen foreslår en startbevilgning på 8,5 mill. kroner, jf. omtale under kap. 2445, post 30. Nybygget skal innlemmes i statens husleieordning.

#### *Arealsituasjonen ved Høgskolen i Buskerud*

Utdannings- og forskningsdepartementet har merket seg kirke- utdannings- og forskningskomiteens merknad i Budsjett-innst. S. nr. 12 (2004–2005) når det gjelder arealsituasjonen for Høgskolen i Buskerud sin virksomhet i Drammen. Utdannings- og forskningsdepartementet legger til grunn at Høgskolen i Buskerud vil ha behov for større lokaler i Drammen og at den mest hensiktsmessige måten å løse dette på er å leie i nybygg som skal oppføres. Departementet er kjent med at vertskommunen yter betydelige bidrag til husleie og til grunnlagsinvesteringer i tomtearealer og annen infrastruktur. Departementet vil komme tilbake med en vurdering av saken i forbindelse med statsbudsjettet for 2006.

## Kap. 279 Norges veterinærhøgskole

### *Post 50 Statstilskudd*

Norum-utvalget som skulle vurdere organisering av Norges veterinærhøgskole (NVH) og Norges landbrukshøgskole (nå Universitetet for miljø- og biovitenskap, UMB) samt etablering av tilfredsstillende fasiliteter for stasjonær undervisning i klinisk veterinærmedisin la frem sin tilråding i juni 2003. I forlengelsen av dette har Statsbygg på oppdrag fra Utdannings- og forskningsdepartementet satt i gang en konsekvensutredning av forslagene fra både flertallet og mindretallet i Norum-utvalget når det gjelder lokalisering (Adamstuen og Ås). Første del av konsekvensutredningen, som omfatter funksjonsanalyse og økonomisk analyse, er avlevert til departementet.

Norum-utvalget gikk i liten grad inn på å vurdere en modell med sammenslåing av Universitetet i Oslo (UiO) og NVH. Utdannings- og forskningsdepartementet har derfor gitt Norges forskningsråd i oppdrag å utrede faglige og organisatoriske konsekvenser av en tettere inte-

grering både mellom NVH og UiO og mellom NVH og UMB. Forskningsrådet har nedsatt et fagpanel for å vurdere dette. Departementet har mottatt rapporten fra fagpanelet, som konkluderer med at både en samorganisering og samlokalisering mellom NVH og UMB på Ås og en sammenslåing av NVH og UiO er faglig forsvarlig. Fagpanelet gir ingen entydige konklusjoner, men flertallet i panelet mener at en sammenslåing med UiO vil være det beste alternativet.

Regjeringen mener en samorganisering og samlokalisering av NVH og UMB, samt flytting av Veterinærinstituttet til Ås, vil kunne bidra til å bygge opp en samlet og integrert primærnæringsrettet virksomhet på Ås. Videre vil en samorganisering og samlokalisering kunne legge grunnlaget for at det kan etableres en unik nyskaping der UMB og NVH inngår i et tett samvirke sammen med andre relevante forskningsinstitusjoner innenfor feltet. Dette vil samtidig være en oppfølging av forskningsmeldingens tematiske satsing på Mat. En samlokalisering på Ås vil kreve betydelige investeringer i bygg og annen infrastruktur. Utdannings- og forskningsdepartementet vil derfor foreta en samlet vurdering av kostnadene. Prosjektets størrelse krever at det gjennomføres en grundig kvalitetssikring før endelig konklusjon om organisering og lokalisering treffes. Den videre oppfølgingen av saken vil bli forelagt Stortinget på egnet måte.

Det forutsettes at NVH og Veterinærinstituttets virksomhet i Rogaland videreutvikles også ved en eventuell samorganisering og flytting til Ås.

### **Kap. 281 Fellesutgifter for universiteter og høyskoler (jf. kap. 3281)**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

I Budsjett-innst. S. nr. 12 (2004–2005) hadde kirke-, utdannings- og forskningskomiteen følgende merknad:

«Komiteen vil understreke betydningen av stipendprogrammet for kunstutdanning og de positive ringvirkningene dette har hatt for utviklingen av disse skolene. Videre vil komiteen påpeke at det kun er avsatt en stipendiat. Komiteen ber regjeringen utvide ordningen med to nye stipendiater innen rammen i 2005».

Stortinget har ikke gjort budsjettvedtak som følger opp dette. Regjeringen foreslår derfor å øke kap. 281, post 01 med 574 000 kroner ved omdisponering av én stilling fra Universitetet i Oslo og

én stilling fra NTNU. Kap. 260, post 50 foreslås som følge av dette redusert med 287 000 kroner. Tilsvarende foreslås kap. 262, post 50 redusert med 287 000 kroner.

#### *Post 79 Ny universitetsklinikk i Trondheim, kan overføres*

Det vises til omtale av byggeprosjektet under kap. 732.

### **Kap. 282 Privat høyskoleutdanning**

#### *Post 70 Tilskudd*

Tilskuddet til Baptistenes teologiske seminar omfatter et tilskudd til totalt 26 elever, fordelt på bibelstudium og annen utdanning utover videregående skole. NOKUT har godkjent et bachelorstudium i kristendom ved Baptistenes teologiske seminar.

Utdannings- og forskningsdepartementet har formelt gitt godkjenning for bachelorgraden. Dette innebærer at Baptistenes teologiske seminar får virksomhet på høyskolenivå. Tilskuddet til denne aktiviteten bør derfor overføres fra kap. 228 Tilskudd til frittstående skoler til kap. 282 Privat høyskoleutdanning. Det foreslås derfor å omdisponere tilskuddet for andre halvår 2005 på 920 000 kroner fra kap. 228, post 70 til kap. 282, post 70.

### **Kap. 283 Meteorologiformål**

#### *Post 50 Meteorologisk institutt*

I forbindelse med at Meteorologisk institutt ble nettobudsjettet fra 1. januar 2005 er det behov for en særskilt ekstrabevilgning som skal dekke påløpte feriepenge i 2004, knyttet til statsoppdraget og flyværtjenesten. Påløpte feriepenge i 2004 er beregnet til 17,737 mill. kroner inkludert arbeidsgiveravgift.

På grunn av overgang til lokal beregning av pensjonsutgifter skal instituttet selv sørge for innbetaling av premie til gruppelevsforikring i Statens Pensjonskasse fra og med 2005. Det foreslås at bevilgningen på kap. 283, post 50 økes med 271 000 kroner til dette formålet. Dette medfører en tilsvarende økning av inntektene under kap. 4547, post 01 på Moderniseringsdepartementets budsjett.

Samlet foreslår Regjeringen å øke bevilgningen på posten med 18 mill. kroner.



**Kap. 285 Norges forskningsråd***Post 52 Forskningsformål*

European Incoherent Scatter Radar Facility (EISCAT) er en internasjonal forskningsorganisasjon som driver atmosfære- og nordlysforskning ved hjelp av avanserte radarer. Norges forskningsråd er en av åtte partnere i EISCAT-samarbeidet. Organisasjonen har hovedkvarter i Kiruna, og radarinstallasjoner i Kiruna (Sverige), Sodankylä (Finland), Tromsø og Longyearbyen. Nåværende avtaleperiode løper ut 2006, og det forhandles nå om en ny avtale fra 1. januar 2007. Gjeldende avtale har en bestemmelse om at EISCAT-medlemmene i fellesskap tar ansvar for demontering av radarene ved en eventuell avvikling av samarbeidet. I forhandlingene om ny avtale har de nordiske partnerne foreslått at de vederlagsfritt kan overta eiendomsretten til installasjonene i sine respektive land, herunder forpliktelsene til å demontere installasjonene dersom det skulle bli aktuelt. Bakgrunnen for dette er at de nordiske landene har fordeler som vertsland for radarinstallasjonene. Kontingenten i en eventuell ny avtale vil trolig øke fra om lag 2,7 mill. SEK til 5,5 mill. SEK. Utdannings- og forskningsdepartementet anser en videreføring av samarbeidet som meget viktig for norsk forskning, ikke minst i lys av forskningsmeldingens fokus på Norge som vertsland for internasjonalt forskningssamarbeid.

**Kap. 286 Fondet for forskning og nyskaping (jf. kap. 3286)***Post 50 Overføring til Norges forskningsråd*

Den faktiske avkastningen av Fondet for forskning og nyskaping i 2004, som kommer til utbetaling i 2005, ble høyere enn budsjettet. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen på posten med 6,678 mill. kroner, jf. kap. 3286, post 80. Den økte avkastningen skal i hovedsak benyttes til å styrke internasjonalisering av forskningen i tråd med prioriteringene i St.meld. nr. 20 (2004-2005) *Vilje til forskning*. Dette inkluderer midler til bilateralt samarbeid og støtte til en avtale mellom Norge og Europauniversitet i Firenze. Europauniversitet er et anerkjent doktorgradsuniversitet, og avtalen vil bidra til økt kvalitet, rekruttering og internasjonalisering innenfor fagene statsvitenskap, rettsvitenskap, økonomi og historie.

**Kap. 3286 Fondet for forskning og nyskaping (jf. kap. 286)***Post 80 Avkastning*

Den faktiske avkastningen av Fondet for forskning og nyskaping i 2004, som kommer til utbetaling i 2005, ble høyere enn budsjettet. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen på posten med 6,678 mill. kroner, jf. kap. 286, post 50.

**Kap. 287 Forskningsinstitutter og andre tiltak (jf. kap. 3287)***Post 71 Tilskudd til andre private institusjoner Kavli-prisene*

Norsk-amerikaneren Fred Kavli vil etablere tre vitenskapelige priser innenfor fagområdene nanoteknologi, astrofysikk og nevrovitenskap. Prisene skal være på nobelprisnivå både når det gjelder prisbeløp og faglig kvalitet. Hver pris vil være på 1 mill. USD, og prisene skal deles ut annet hvert år i Oslo, første gang i 2008. Utdannings- og forskningsdepartementet, the Kavli Foundation og Det Norske Videnskaps-Akademi (DNVA) inngikk 3. mai 2005 en samarbeidsavtale for å realisere dette. The Kavli Foundation dekker prisutgifter, mens man fra norsk side skal dekke utgifter knyttet til selve prisutdelingen og sekretariat for forvaltningen av og arbeidet med prisene. Fra og med 2007 vil de årlige utgiftene på norsk side være 2–3 mill. kroner. Midlene vil bli overført DNVA, som hovedansvarlig for prisarbeidet fra norsk side. Det vil også påløpe noe kostnader til administrasjon i 2005 og 2006.

**Kap. 288 Internasjonale samarbeidstiltak (jf. kap. 3288)***Post 73 EUs rammeprogram for forskning, kan overføres*

På bakgrunn av valutakursutviklingen og foreløpige budsjetter for rammeprogrammet ligger det an til et mindrebehov på posten. Regjeringen foreslår derfor å redusere bevilgningen med 19,329 mill. kroner.

## Kap. 2410 Statens lånekasse for utdanning (jf. kap. 5310)

### Post 01 Driftsutgifter

#### Ny arbeidsdeling mellom Statens lånekasse for utdanning og Statens innkrevingsentral

Det vises til St.meld. nr. 12 (2003–2004) *Om modernisering av Statens lånekasse for utdanning*. Det vises også til St.prp. nr. 63 (2003–2004) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2004*. Stortinget har tidligere sluttet seg til Regjeringens forslag om at kreditoroppgaver knyttet til innkreving av misligholdte studielån skal overføres til Statens innkrevingsentral, jf. Innst. S. nr. 250 (2003–2004). Omleggingen skal skje gradvis over flere år, med sikte på å gjennomføre første fase innen utgangen av 2005. Når Lånekassens IKT- og organisasjonsutviklingsprosjekt er gjennomført, skal overføring av de resterende oppgavene prioriteres.

Den planlagte oppgaveoverføringen til Statens innkrevingsentral har medført behov for endringer i lov om utdanningsstøtte. I Ot.prp. nr. 48 (2004–2005) *Om lov om utdanningsstøtte* foreslås det å lovfeste at Statens innkrevingsentral kan forvalte deler av regelverket om tilbakebetaling etter denne lov med forskrifter. For saker Statens innkrevingsentral behandler etter denne lov, har Utdannings- og forskningsdepartementet instruksjonsmyndighet. Vedtak fattet av Statens innkrevingsentral etter lov om utdanningsstøtte med forskrifter skal kunne påklages til Lånekassens klagenemnd. Stortinget har sluttet seg til Regjeringens forslag, jf. Innst. O. nr. 75 (2004–2005).

Nærmere presisering av Statens innkrevingsentralens behandlingshjemler vil bli gitt i nye forskrifter til den nye utdanningsstøtteloven. Disse forskriftene er i dag under utarbeidelse, og både Lånekassen og Statens innkrevingsentral deltar i dette arbeidet. I perioden frem til ny lov trer i kraft legges det opp til en overgangsordning der Statens innkrevingsentralens behandlingshjemler vil bli avledet av Lånekassens hjemmel i nåværende utdanningsstøttelov. Det vil også bli utarbeidet en samarbeidsavtale som skal regulere oppgavefordeling og ansvarsforhold mellom de to virksomhetene.

Det legges opp til at første fase i oppgaveoverføringen skal starte opp innen utgangen av 2005. Gjennomføringen av omstillingen vil skje i henhold til gjeldende lov- og avtaleverk for personalforvaltning i staten.

Første fase av omleggingen vil fra 2007 gi en årlig innsparing for staten på om lag 2 mill. kroner. Når resterende oppgaver er overført, anslagsvis i

2009, vil den årlige innsparingen øke med ytterligere 4 mill. kroner til om lag 6,5 mill. kroner.

Det er nødvendig med en særskilt finansiering av engangs omstillingskostnader i de to virksomhetene, samt mellomfinansiering som følge av at det vil påløpe driftskostnader hos Statens innkrevingsentral før innsparinger kan realiseres hos Lånekassen. På denne bakgrunn foreslås det en tilleggsbevilgning til dekning av omstillings- og driftskostnader. Det foreslås at kap. 2410, post 01 økes med 5,5 mill. kroner og at kap. 1634, post 01 økes med 9,4 mill. kroner, jf. omtale under kap. 1634, post 01.

### Post 50 Avsetning til utdanningsstipend, overslagsbevilgning

Antallet støttemottakere i høyere utdanning har økt i forhold til anslaget som lå til grunn for saldert budsjett 2005. Det foreslås derfor å øke bevilgningen på posten med 211,0 mill. kroner.

### Post 70 Utdanningsstipend, overslagsbevilgning

Likningskontrollen har hatt større effekt på posten enn anslaget som lå til grunn for saldert budsjett. Det foreslås derfor å redusere bevilgningen på posten med 122,8 mill. kroner.

I tråd med intensjonen i St.meld. nr. 30 (2003–2004) *Kultur for læring* om at deler av videregående opplæring skal tas i utlandet, foreslås det å utvide ordningen med utveksling av elevgrupper med en elevgruppe fra Nord- og Sør-Trøndelag som skal reise til Storbritannia. Det foreslås derfor å øke kap. 2410, post 70 med 180 000 kroner og post 71 med 40 000 kroner til dette formålet i 2005. Samlet foreslås posten dermed redusert med 122,6 mill. kroner.

### Post 71 Andre stipend, overslagsbevilgning

Utbetalingen av skolepengestøtte og reisestipend er lavere enn tidligere lagt til grunn. Det foreslås på bakgrunn av dette å redusere bevilgningen med 15,4 mill. kroner.

Det er etablert en forbedret reisestipendordning for reiser i Norge for studenter fra utviklingsland og land fra Sentral- og Øst-Europa og Sentral-Asia (kvoteordningen). Det foreslås derfor å øke posten med om lag 0,3 mill. kroner til dette formålet i 2005. Det foreslås også å øke bevilgningen på posten knyttet til utveksling i videregående opplæring, jf. omtale under kap. 2410, post 70. Samlet foreslås posten redusert med om lag 15 mill. kroner.

*Post 72 Rentestøtte, overslagsbevilgning*

Det foreslås å redusere bevilgningen på posten med 125,2 mill. kroner. Reduksjonen skyldes endrede renteforutsetninger.

*Post 90 Lån til Statens lånekasse for utdanning, overslagsbevilgning*

Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 35,5 mill. kroner på grunn av økt antall støttemottakere.

**Kap. 5310 Statens lånekasse for utdanning***Post 04 Refusjon av ODA-godkjente utgifter*

Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 3,5 mill. kroner. Posten dekker refusjonen av Lånekassens utgifter til ettergivelse av gjeld for låntakere fra utviklingsland som bosetter seg varig i hjemlandet.

*Post 72 Gebyrer*

Det foreslås å redusere bevilgningen på posten med 2,0 mill. kroner. Innbetalte gebyrer blir lavere enn tidligere anslått.

*Post 90 Avdrag*

Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 109,0 mill. kroner. Økningen skyldes i hovedsak økt antall støttemottakere.

*Post 91 Tap og avskrivninger*

Det foreslås å øke bevilgningen med 30,0 mill. kroner. På posten føres kapitaldelen av kap. 2410, post 73 og 74. Økningen skyldes lavere rente og at avskrivning av hovedstolen blir en relativt større andel av de totale avskrivningene.

*Post 93 Omgjøring av studielån til stipend*

Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 36,0 mill. kroner. Endringen skyldes økning i antall støttemottakere.

**Kap. 5617 Renter fra Statens lånekasse for utdanning***Post 80 Renter*

Det foreslås å redusere bevilgningen på posten med 526,2 mill. kroner. Bevilgningsendringen skyldes endrede renteforutsetninger.

**3.3 Kultur- og kirke departementet****Kap. 305 Lotteri- og stiftelsestilsynet***Post 01 Driftsutgifter*

Midlertidig utsettelse av automatereformen innebærer at Lotteri- og stiftelsestilsynets utgifts- og inntektsnivå endres, jf. også omtale under kap. 3305 nedenfor. Utsettelsen innebærer at Lotteri- og stiftelsestilsynet fortsatt vil ha behov for å kjøpe tjenester fra Statens innkrevingsentral i forbindelse med innkreving av lotterigebyrer. Som følge av dette øker utgiftene i 2005. På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen i 2005 under kap. 305, post 01 Driftsutgifter økes med 3,4 mill. kroner.

**Kap. 315 Frivillighetsformål***Post 70 Merverdiavgiftskompensasjon til frivillige organisasjoner*

I forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet 2005 fattet Stortinget følgende vedtak:

Vedtak nr. 10, 15. desember 2004 (Finansdepartementet):

«Stortinget ber Regjeringen foreta en gjennomgang av momskompensasjonsordningen for frivillige organisasjoner og komme tilbake til Stortinget i Revidert nasjonalbudsjett 2005 med eventuelle forslag som sikrer at intensjonene med ordningen blir ivaretatt.»

Ordningen ble innført for å kompensere for merutgifter for de frivillige organisasjonene ved merverdiavgiftsreformen 1. juli 2001. Utgiftene til ordningen ble dekket over Finansdepartementets budsjett for årene 2002-2004. I 2002 og 2003 foresto Finansdepartementet forvaltningen av ordningen gjennom skatteetaten (Hedmark fylkesskattekontor), mens Sosialdepartementet hadde ansvaret for forvaltningen i 2004 gjennom FRISAM. Fra 1. januar 2005 er bevilgningen overført til Kultur- og kirke departementets budsjett og utgjør i år 139,259 mill. kroner. Kompensasjonen tildeles i

etterkant, og bevilgningen for 2005 gjelder kompensasjonen for 2004.

Ordningen er endret underveis. Den første tildelingen for 2001 og 2002 var en kombinasjon av en refusjonsordning for dokumenterte merutgifter og en sjablongordning. Finanskomiteen forutsatte i budsjettinnstillingen for 2004 at kompensasjonsordningen kun skulle utbetales etter en sjablongordning for å lette de administrative byrdene for organisasjonene. Dette ble fulgt opp ved utforming av ordningen i 2004, som gjaldt kompensasjon for 2003.

Endringen i ordningen medførte at enkelte organisasjoner fikk til dels store endringer i tildelt beløp i 2004 i forhold til året før. Institutt for samfunnsforskning (ISF) har etter oppdrag fra Kultur- og kirkedepartementet sett på utviklingen for enkeltorganisasjonene. I 2003 fikk i alt 397 organisasjoner tildelt midler, mens det i 2004 var 469 organisasjoner som fikk midler under ordningen. Det framgår av oversikten at 155 organisasjoner i 2004 fikk i alt 36,5 mill. kroner mindre enn året før (korrigert for helårseffekt). Tilsvarende ble 158 organisasjoner tildelt i alt 45,3 mill. kroner mer. Avvikene er til dels store i beløp, de ti største organisasjonene som kom dårligere ut har en samlet nedgang på 22 mill. kroner, mens de ti største organisasjonene som kom bedre ut viser en samlet økning på 26 mill. kroner. Blant de organisasjonene som kom dårligere ut er det et stort innslag av organisasjoner i kategoriene misjon, bistand, helse og interesseorganisasjoner for syke og funksjonshemmede. Blant organisasjonene som kom bedre ut er det et stort antall kultur- og fritidsorganisasjoner med mange lokallag, noen store velferdsprodusenter og/eller medlemsorganisasjoner innen sosiale tjenester, samt noen tros- og livssynsorganisasjoner. Det generelle bildet er imidlertid at organisasjoner som driver mye med innsamling og salg over telefon er vinnere ved en søknadsbasert ordning, mens organisasjoner med mye frivillig arbeid og lokal aktivitet er vinnere ved en sjablongbasert fordeling.

#### *Kompensasjonsordning for 2004*

Kultur- og kirkedepartementet har sett det som viktig å komme fram til en ordning som oppfattes som rettferdig av sektoren. Departementet har hatt et konstruktivt samarbeid med det nye fellesorganet for frivillige organisasjoner, Frivillighet Norge (FriNor), for å finne fram til en god løsning. FriNor har lagt fram et forslag til hoved-

trekk i en ny ordning, og Kultur- og kirkedepartementet slutter seg til dette. Ordningen vil innebære en modell med to spor, dvs. en ordning som omfatter både en dokumentasjonsordning og en sjablongordning. Den enkelte organisasjon må velge ett av de to sporene. Dersom bevilgningen ikke skulle rekke til full kompensasjon, vil den prosentvise avkortningen være lik for alle organisasjonene, uavhengig av hvilket spor de har valgt.

Det er viktig å få på plass ordningen slik at utbetalingen for 2004 kan skje i løpet av inneværende år, og det er derfor satt i gang et arbeid med å utforme nærmere retningslinjer for ordningen.

I budsjettproposisjonen for 2005 er det forutsatt at sekretariatet for ordningen skal legges til Norsk musikkråd. Kultur- og kirkedepartementet har imidlertid kommet fram til at forvaltningen av ordningen bør legges til et statlig organ. Forvaltningen vil derfor bli lagt til Lotteri- og stiftelsestilsynet, med Lotterinemnda som klageinstans. Ordningen med fordelingskommisjon vil således ikke bli videreført, men en tar sikte på å opprette en referansegruppe med representanter for de frivillige organisasjonene. I budsjettproposisjonen er det også forutsatt at utgifter til sekretærtjeneste, annonsering, informasjon, møteutgifter m.m. kan dekkes innenfor ordningen med inntil 0,75 mill. kroner. Disse midlene kan nyttes av Lotteritilsynet.

#### *Forslag om tilleggsbevilgning*

De samlede merutgiftene for organisasjonene i 2004 vil først bli avklart gjennom den kommende søknadsrunden. Det vil imidlertid være nødvendig å øke bevilgningen i 2005 for å unngå en sterk avkortning i forhold til organisasjonenes reelle merutgifter. Regjeringen foreslår derfor en økning av bevilgningen for kompensasjonen for 2004 med 30 mill. kroner.

Regjeringen foreslår en ytterligere økning av bevilgningen med 16,5 mill. kroner. Dette beløpet kommer som tillegg til kompensasjonen for 2003, som ble tildelt i 2004. For en rekke frivillige organisasjoner førte omleggingen av ordningen til en uventet nedgang i tildelt beløp i forhold til den tidligere ordningen, og dette har skapt problemer. Kultur- og kirkedepartementet tar sikte på at bevilgningen fordeles mellom de organisasjonene som fikk redusert sin kompensasjon med mer enn 5 000 kroner fra 2003 til 2004 (korrigert for helårseffekt). Kultur- og kirkedepartementet vil be Lotteri- og stiftelsestilsynet ta kontakt med disse organisasjonene, som vil bli invitert til å søke om ekstra tildeling for 2003.

Samlet foreslås det en økning av bevilgningen under kap. 315, post 70 Merverdiavgiftskompen- sasjon til frivillige organisasjoner med 46,5 mill. kroner.

#### *Framtidig varig ordning*

Arbeidet med en varig ordning må blant annet ses i sammenheng med spørsmålet om å utrede et frivillighetsregister. Dette arbeidet vil ta noe tid, og det vil ikke være mulig å få på plass en varig ordning i 2006. Det innebærer at ordningen for 2004 (dvs. tildelingen i 2005), forlenges til 2005 (dvs. tildelingen i 2006), eventuelt med tilpasninger ut fra erfaringer med årets tildeling. Det er viktig å komme fram til en varig ordning som er enkel å administrere og samtidig er forutsigbar for de frivillige organisasjonene og gir minst mulig administrativ merbelastning.

Kultur- og kirke departementet har satt i gang et forberedende arbeid og vil komme tilbake til saken i budsjettet for 2006. Kultur- og kirke departementet tar sikte på å ha de frivillige organisasjonene med i arbeidet om en varig ordning, herunder utredningen om å opprette et frivillighetsregister.

### **Kap. 320 Allmenne kulturformål**

#### *Post 50 Norsk kulturfond*

##### *Innkjøpsordning for sakprosa*

Regjeringen gikk i St.meld. nr. 48 (2002-2003) Kulturpolitikk fram mot 2014 inn for å innføre en selektiv innkjøpsordning for sakprosa. En innkjøpsordning for allmenn sakprosa med 50 titler hvert år i 1000 eksemplarer vil stimulere til økt tilvekst av sakprosa slik de eksisterende innkjøpsordningene har gjort for skjønnlitteraturen.

Innkjøp av sakprosa er viktig språkpolitisk, litteraturpolitisk og kulturpolitisk. Å stimulere produksjon av fagtekster på norsk vil redusere lekka- sjen av fagspråk til engelsk. Innkjøpsordning for sakprosa er et målrettet tiltak for å styrke norsk språk på et av de mest utsatte språkområdene. Profilerte aktører på litteraturfeltet har arbeidet for ordningen over flere år. Det er viktig å kunne få etablert en slik innkjøpsordning allerede i 2005. Det foreslås bevilget 7,0 mill. kroner til dette formålet i 2005.

#### *Tilskuddsordning for kirkemusikk*

I St.meld. nr. 48 (2002-2003) Kulturpolitikk fram

mot 2014 er det gitt en nærmere omtale av behovet for å opprette en egen tilskuddsordning for kirkemusikk gjennom Norsk kulturråd. Rammevilkårene for norsk kirkemusikk er lite tilfredsstillende samtidig som den kirkemusikalske virksomheten i norske menigheter representerer et viktig potensial i norsk kulturliv. Det legges opp til en ordning der det ikke gis støtte til enkeltprosjekter, men til program som går over flere år. Stortinget har sluttet seg til dette, jf. Innst. S. nr. 155 (2003-2004). Regjeringen mener det er behov for å bevilge midler i 2005 slik at det kan etableres en tilskuddsordning for kirkemusikk allerede i inneværende år. Det foreslås bevilget 3,0 mill. kroner til dette formålet i 2005.

På ovennevnte bakgrunn foreslås det at bevilgningen under kap. 320, post 50 Norsk kulturfond økes med til sammen 10,0 mill. kroner til etablering av en innkjøpsordning for sakprosa og tilskuddsordning for kirkemusikk.

#### *Post 53 Samiske kulturformål*

I forbindelse med Stortingets behandling av St.meld. nr. 11 (2004-2005) Om Sametingets virksomhet i 2003, ba et flertall av kommunalkomiteens medlemmer Regjeringen legge til rette for finansiering av en ny sørsamisk bokbuss.

Nordland fylkeskommune fikk i 2003 midler fra ABM-utvikling til innkjøp av ny bokbuss for det sørsamiske området, under forutsetning av at fylkeskommunen selv kunne skaffe den resterende delen av kjøpesummen innen utgangen av 2005. Fylkeskommunen har imidlertid ikke klart å skaffe til veie det aktuelle beløpet. Regjeringen mener det nå er nødvendig å få på plass finansieringen av en ny sørsamisk bokbuss.

På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen under kap. 320, post 53 Samiske kulturformål økes med 2,0 mill. kroner til ovennevnte formål.

#### *Post 76 Hundreårsmarkeringen 1905-2005*

Ansvar for forberedelse og gjennomføring av hundreårsmarkeringen 1905–2005 er tillagt selskapet Hundreårsmarkeringen – Norge 2005 AS, et aksjeselskap heleid av staten. Selskapet ble stiftet 3. februar 1998 og hadde de første årene ansvaret for markeringen av et nytt årtusen.

Selskapets hovedinntektskilder når det gjelder hundreårsmarkeringen er statlige tilskudd, sponsorinntekter og inntekter fra salg av minnemynter. I statsbudsjettet for 2005 er det bevilget 35,0 mill. kroner til selskapet. Selskapet v/davæ-

rende styre informerte Kultur- og kirke departementet i møte 30. mars og ved brev av 7. april 2005 om at det anslås et samlet underskudd ved prosjektslutt beregnet til 26,9 mill. kroner. Dette ble i hovedsak forklart med reduserte sponsor- og minnemyntinntekter.

Selskapet har inngått forpliktende avtaler med et stort antall institusjoner m.m. om gjennomføringen av arrangementer og tiltak.

Regjeringen legger vekt på at den nasjonale markeringen av hundreårsminnet bør gjennomføres som planlagt, og at den økonomiske situasjonen som selskapet er kommet i, ikke skal få konsekvenser for avviklingen av planlagte arrangementer og tiltak over hele landet.

På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen i 2005 under kap. 320, post 76 Hundreårsmarkeringen 1905–2005 økes med 26,9 mill. kroner.

Det er valgt nytt styre i selskapet. Styret gjennomgår selskapets virksomhet og har på foreløpig grunnlag orientert departementet om at selskapets økonomiske stilling kan være vanskeligere enn det som hittil er fremkommet. Kultur- og kirke departementet vil komme tilbake til Stortinget når det foreligger en nærmere avklaring av selskapets økonomiske situasjon.

Departementet vil gi Stortinget en fullstendig redegjørelse for selskapets økonomiforvaltning når selskapets sluttregnskap foreligger.

## Kap. 321 Kunstnerformål

### *To nye statsstipendiater*

Kultur- og kirke departementet legger opp til å gi nytt statsstipend til henholdsvis Ragnar Andersen og Aage Hauken. Ragnar Andersens arbeidsfelt er kirke- og reformasjonshistorie. Pater Aage Hauken er fag- og skjønnlitterær forfatter og organist. Stipendiatene følger kode 1017 Stipendiat i statens lønnsplaner som for tiden gir nye stipendiat-er innplassering i ltr. 38. De nye statsstipendene vil gjelde fra 1. juli 2005.

## Kap. 322 Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom

### *Post 01 Driftsutgifter*

Utsmykkingsfondet for offentlige bygg vil i inneværende år regnskapsføre inntekter/refusjoner fra enkelte konsulent- og utsmykkingsprosjekter under kap. 322, ny post 01, jf. omtale under kap.

3322 nedenfor. Inntektene i 2005 vil beløpe seg til om lag 0,2 mill. kroner.

Utsmykkingsfondet vil ha behov for å dekke utgifter under kap. 322, post 01 tilsvarende regnskapsførte inntekter under kap. 3322, ny post 01 Ymse inntekter. Fondet har videre behov for å kunne overskride driftsbevilgningen mot merinntekter under samme inntektspost.

På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen under kap. 322, post 01 Driftsutgifter økes med 0,2 mill. kroner.

### *Post 73 Nasjonalmuseet for kunst*

Med virkning fra 1. juli 2005 vil den statlige virksomheten Riksutstillinger bli integrert i stiftelsen Nasjonalmuseet for kunst. De ansatte vil fremdeles være medlemmer av Statens Pensjonskasse og arbeidsgiverdelen av pensjonsutgiftene skal betales av Nasjonalmuseet for kunst. Disse utgiftene har tidligere vært dekket over den generelle bevilgningen til Statens Pensjonskasse under kap. 1542, post 01. Arbeidsgiverdelen av pensjonsutgiftene for 2005 utgjør 0,6 mill. kroner inkl. arbeidsgiveravgift.

På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen under kap. 322, post 73 Nasjonalmuseet for kunst økes med 0,6 mill. kroner til ovennevnte formål.

### *Post 75 Offentlig rom, arkitektur og design*

Norsk Form er samlokalisert med Norsk Designråd i Norsk Design- og Arkitektursenter. De to institusjonene har dermed et godt utgangspunkt for et nærmere samarbeid, noe som skal utløse synergieffekter på feltet design og arkitektur, jf. omtale om dette i St. meld nr. 48 (2002-2003) Kulturpolitikk fram mot 2014. 2005 er erklært som et nasjonalt designår, og disse institusjonene vil stå for en rekke landsomspennende arrangementer.

Det foreslås på denne bakgrunn at bevilgningen under kap. 322, post 75 Offentlig rom, arkitektur og design økes med 1,0 mill. kroner.

## Kap. 323 Musikkformål

### *Post 78 Ymse faste tiltak*

Norsk Jazzforum er i gang med å utvikle en nasjonal jazzscene med utgangspunkt i eksisterende arenaer. Dette samsvarer godt med det behovet som er formidlet i St.meld. nr. 48 (2002-

2003) Kulturpolitikk fram mot 2014. En slik scene vil være av stor betydning for musikkjangerens videre utvikling. Regjeringen foreslår å bevilge 1,5 mill. kroner til formålet for 2005 gjennom Norsk Jazzforum, som skal disponere midlene til å styrke eksisterende, aktive og kompetente scener i Oslo.

På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen under kap. 323, post 78 Ymse faste tiltak økes med 1,5 mill. kroner.

### **Kap. 326 Språk-, litteratur- og bibliotekformål**

#### *Post 75 Språkteknologi, Norsk Ordbok mv.*

Stortinget har forutsatt at verket Norsk ordbok skal foreligge komplett i jubileumsåret 2014. Norsk ordbok har imidlertid dokumentert ytterligere behov for midler i 2005 for å opprettholde framdriften i prosjektet.

På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen under kap. 326, post 75 Språkteknologi, Norsk Ordbok mv. økes med 1,0 mill. kroner.

#### *Post 78 Ymse faste tiltak*

Stortinget har tidligere understreket at det er viktig at staten i tilstrekkelig grad følger opp planene om å styrke tilskuddet til bibliotekjeneste i fengsler. Bibliotekjeneste i fengsel gir innsatte en åpning til samfunnsutviklingen og til selvinnst. Begge deler er viktige forutsetninger i rehabiliteringen av de innsatte. Fengslene som er med i ordningen for statlig finansierte fengselsbibliotek, omfatter i overkant av 50 pst. av soningsplassene. I 2002 var det 89 utlån pr. innsatt ved disse fengselsbibliotekene, mens gjennomsnittet pr. innbygger i Norge var 5,3 utlån. Det er et klart behov for å styrke tilbudet allerede i 2005 slik at to nye fengselsbibliotek dermed kan opprettes.

På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen i 2005 under kap. 326, post 78 Ymse faste tiltak økes med 1,0 mill. kroner til ovennevnte formål.

### **Kap. 328 Museums- og andre kulturvernformål**

#### *Post 70 Det nasjonale museumsnettverket*

Ansatte i stiftelsene Norsk folkemuseum og Maihaugen er medlemmer i Statens pensjonskasse. Fram til utgangen av 2004 har arbeidsgiverdelen

av pensjonsutgiftene vært dekket over den generelle bevilgningen til Statens Pensjonskasse. Med virkning fra 1. januar 2005 skal arbeidsgiverdelen av pensjonsutgiftene betales av Norsk folkemuseum og Maihaugen. Arbeidsgiverdelen av pensjonsutgiftene for 2005 utgjør 6,9 mill. kroner, inkl. arbeidsgiveravgift, fordelt med 4,2 mill. kroner på Norsk folkemuseum og 2,7 mill. kroner på Maihaugen.

På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen under kap. 328, post 70 Det nasjonale museumsnettverket økes med 6,9 mill. kroner til ovennevnte formål.

### **Kap. 329 Arkivformål**

#### *Post 78 Ymse faste tiltak*

Det Norske Misjonsselskaps arkiv ved Misjonshøgskolen i Stavanger er et arkivdepot som tar vare på arkivmateriale i tilknytning til Det Norske Misjonsselskaps arbeid i Norge og på misjonsmarkene. Det eldste materialet går tilbake til 1820-årene. Depotet har en arkivbestand på om lag 2000 hyllemeter og har vært allment tilgjengelig for forskere og studenter siden 1982. Statens arkivmyndighet, Riksarkivaren, har på forespørsel åpnet for at depotfunksjonen ved Misjonshøgskolen bør kunne tilgodeses med en særskilt driftsstøtte, ettersom det vil være vanskelig for en annen depotinstitusjon å kunne overta forvaltningen av så store arkivmengder som det her er tale om.

Det foreslås at bevilgningen under kap. 329, post 78 Ymse faste tiltak økes med 0,5 mill. kroner for å styrke driften ved Det Norske Misjonsselskaps arkiv ved Misjonshøgskolen i Stavanger.

### **Kap. 334 Film- og medieformål**

#### *Post 71 Filmtiltak m.m.*

Behovet for midler under post 71 Filmtiltak m.m. viser seg nå å bli noe mindre enn tidligere forutsatt. På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen i 2005 under kap. 334, post 71 Filmtiltak m.m. reduseres med 0,75 mill. kroner.

#### *Post 75 Medieprogram*

Det vises til omtalen av EUs handlingsplan for sikker bruk av Internett i St.prp. nr. 1 (2004-2005) Kultur- og kirke departementet.

Norge har deltatt i EUs handlingsplan for sikrere bruk av Internett. Denne ble avsluttet ved

utløpet av 2004. Planen skal følges opp av et nytt fireårig program, kalt Safer Internett Plus. Formålet med programmet er å fremme sikrere bruk av Internett og nye direktekoblede teknologier, spesielt for barn, og å bekjempe ulovlig og skadelig innhold, samt innhold som ikke er ønsket av forbrukeren. I forhold til det tidligere programmet er handlingsplanen nå utvidet til noen nye problemområder, teknologier og bruksmåter, og i større grad enn tidligere fokuseres det på sluttbrukere (foreldre, lærere og barn). Det nye programmet vil ha et økonomisk rammeverk på 45 mill. euro over 4 år. Programmet hadde per medio april ikke trådt i kraft, men det økonomiske rammeverket vil gjelde fra 1. januar 2005, slik at det må ytes fullt bidrag også i inneværende år. Kostnadene vil, som ved deltakelsen i det forrige programmet, bli fordelt på flere departementer. Kultur- og kirkedepartementets andel av kontingenten for deltakelse i programmet i 2005 beløper seg til om lag 0,75 mill. kroner. Økningen dekkes ved tilsvarende reduksjon i bevilgningen under kap. 334, post 71, Filmtiltak m.m., jf. omtalen ovenfor.

Det vil bli fremmet en egen proposisjon for Stortinget om deltakelse i programmet.

På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen under kap. 334, post 75 Medieprogram økes med 0,75 mill. kroner til ovennevnte formål.

#### *Salg av aksjer i Norsk filmstudio AS*

I forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2004 samtykket Stortinget i at Kultur- og kirkedepartementet kunne selge statens aksjer i Norsk filmstudio AS i 2004. Forberedelsene til salget har tatt lengre tid enn forutsatt slik at salget først vil bli gjennomført i år. Kultur- og kirkedepartementet legger til grunn at anlegget skal drives som filmstudio i minimum 10 år.

På denne bakgrunn foreslås det at Kultur- og kirkedepartementet får fullmakt til å selge statens aksjer i Norsk filmstudio AS i 2005, jf. forslag til romertallsvedtak.

### **Kap. 340 Kirkelig administrasjon**

#### *Post 71 Tilskudd til kirkelige formål*

Siden 1980-tallet er det opprettet om lag 155 diakonstillinger med delvis finansiering over statsbudsjettet. I tillegg til diakonstillingene gis det statstilskudd til om lag 130 kateketstillinger. I likhet med diakonstillingene er kateketstillingene

organisert under de kirkelige fellestrådene. Tilskuddet er opprinnelig basert på om lag 50 pst. lønnsdekning for diakonstillingene og tilnærmet full lønnsdekning for kateketstillingene.

Tilskuddet under post 71 til diakon- og kateketstillingene er fra år til år prisomregnet på vanlig måte. De kirkelige fellestrådene faktiske lønnskostnader til stillingene har imidlertid hatt større vekst enn statstilskuddet, bl.a. som følge av den generelle lønnsutviklingen i stillingene og økningen i pensjonsforpliktelsene. Kravene til fellestrådene egenfinansiering av stillingene er økt tilsvarende. Den vanskelige budsjettssituasjonen for stillingene er blitt forsterket i 2005 og det er kommet meldinger om at stillinger kan bli nedlagt som følge av manglende finansiering. Disse stillingene har ellers et annet finansieringsgrunnlag enn de stillingene som nylig er opprettet med bakgrunn i trosopplæringsreformen, og som helt og fullt finansieres av midlene til reformen, jf. omtalen i St.prp. nr. 1 (2004-2005) Kultur- og kirkedepartementet under kap. 340, post 75.

For å bringe statstilskuddet til diakon- og kateketstillingene i samsvar med de opprinnelige forutsetningene, er det behov for å øke tilskuddet for annet halvår 2005 med 3,5 mill. kroner.

På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen under kap. 340, post 71 Tilskudd til kirkelige formål økes med 3,5 mill. kroner til ovennevnte formål.

### **Kap. 342 Nidaros domkirke m.m.**

#### *Post 40 Vestfrontplassen, arkeologiske utgravninger mv.*

Til kroningsjubileet i 2006 skal det ferdigstilles et publikumsbygg på Vestfrontplassen ved Nidaros domkirke. Nybygget skal finansieres av Opplysningsvesenets fond. Utgiftene til riving av eksisterende bygninger og av de arkeologiske utgravningene på tomte er finansiert med bevilgning over statsbudsjettet. Utgiftene til disse arbeidene var beregnet til 12,8 mill. kroner, som er bevilget med 9,5 mill. kroner i 2004 og 3,3 mill. kroner i 2005, jf. St.prp. nr. 63 (2003-2004) og St.prp. nr. 1 (2004-2005) Kultur- og kirkedepartementet.

Ved gjennomføringen av de arkeologiske utgravningene er det konstatert at utgravningsarealene er større enn det som ble lagt til grunn ved utarbeidelsen av kostnadsrammen for utgravningene. Arealet for nybygget er redusert, men utgravningsarealet vil likevel være større enn kostnadsrammen baserte seg på. Utgiftene for de



arkeologiske utgravningene har som følge av dette økt med 1,0 mill. kroner.

På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen under kap. 342, post 40 Vestfrontplassen, arkeologiske utgravninger mv. økes med 1,0 mill. kroner til ovennevnte formål.

#### *Post 41 Erkebispegården, riksregaliene*

I anledning kroningsjubileet i 2006 skal det etableres en Riksregalieutstilling i Erkebispegården, jf. St.prp. nr. 63 (2003-2004) og St.prp. nr. 1 (2004-2005) Kultur- og kirke departementet. Regaliene vil bli permanent utstilt i et hvelvrom under bakkenivået. Kostnadsrammen for prosjektet er basert på innvendig fuktsikring av hvelvrommene. 23. september 2004 ble det målt betydelige nedbørsmengder i Trondheim. Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider, som er ansvarlig for prosjekteringen og arbeidet med utstillingen, har på bakgrunn av hendelsen framholdt at det er påkrevd å foreta utvendig fuktsikring av hvelvrommene før endelig bygningskonservering kan gjennomføres. Utvendig fuktsikring er kostnadsberegnet til 1,7 mill. kroner.

På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen under kap. 342, post 41 Erkebispegården, riksregaliene økes med 1,7 mill. kroner til ovennevnte formål.

### **Kap. 3305 Inntekter fra spill, lotterier og stiftelser**

#### *Post 02 Gebyr – lotterier*

#### *Post 03 Refusjon*

Midlertidig utsettelse av automatereformen innebærer at Lotteri- og stiftelsestilsynets inntektsnivå endres. Ovennevnte utsettelse innebærer at hoveddelen av finansieringen av Lotteritilsynet i 2005 vil komme fra gebyrinntekter knyttet til oppstilling av automater (inntektspost 02), mens refusjoner fra Norsk Tipping og Rikstoto vil ligge på samme nivå som i 2004 (inntektspost 03). Dette innebærer videre at inntektene i 2005 samlet øker med 9 mill. kroner.

På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen under kap. 3305, post 02 Gebyr – lotterier økes med 42,6 mill. kroner og at bevilgningen under kap. 3305, post 03 Refusjon reduseres med 33,5 mill. kroner.

### **Kap. 3322 Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom**

#### *Post 01 (Ny) Ymse inntekter*

Utsmykkingsfondet for offentlige bygg vil f.o.m. inneværende år ha behov for å kunne regnskapsføre inntekter/refusjoner fra enkelte konsulent- og utsmykkingsprosjekter. Inntektene i 2005 vil beløpe seg til om lag 0,2 mill. kroner.

På denne bakgrunn foreslås det bevilget 0,2 mill. kroner i 2005 under kap. 3322, ny post 01 Ymse inntekter, jf. også omtale under kap. 322 ovenfor.

### **Andre saker**

#### **Status i automatsaken**

På bakgrunn av forslag i Ot.prp. nr. 44 (2002-2003) vedtok Stortinget 17. juni 2003 at Norsk Tipping skal ha enerett for oppstilling av gevinstautomater fra 1. januar 2006. Det var i den forbindelse forutsatt at eksisterende automater skulle avvikles fra 1. januar 2005 etter hvert som oppstillingstillatelsene løp ut etter sitt innhold. På bakgrunn av midlertidig forføyning 30. november 2004 fra Borgarting lagmannsrett besluttet Kultur- og kirke departementet 8. desember 2004 at eksisterende oppstillingstillatelser skulle forlenges til 30. juni 2005. Stortinget er orientert om dette i Kultur- og kirke departementets brev 8. og 10. desember 2004 til familie-, kultur- og administrasjonskomiteen.

Statens anke over dom i saken 27. oktober 2004 fra Oslo tingrett skal behandles av Borgarting lagmannsrett i juni 2005 slik at dom vil kunne foreligge i løpet av sommer/tidlig høst. I påvente av lagmannsrettens dom har Kultur- og kirke departementet besluttet at eksisterende oppstillingstillatelser skal forlenges til 31. desember 2005. Iverksettelse av Norsk Tippings enerett for automater vil avvendes til lagmannsrettens dom foreligger. I påvente av lagmannsrettens dom vil det ikke nå foreslås innstramminger i det eksisterende regelverket for automatdriften. Endringer i antall automater og utplasseringsmønster vil på grunn av nødvendig tid til forskriftsutforming, høring og iverksettelse kunne gjennomføres først fra 1. januar 2006. Endringer i automatenes funksjonsmåte vil i mange tilfeller kreve tekniske inngrep i automatene og vil kunne ta ennå lenger tid å gjennomføre. Det har derfor ikke vært ansett hensiktsmessig å iverksette slike regelendringsprosesser før lagmannsrettens avgjørelse.

De eksisterende automatene ga i 2004 et over-

skudd etter fradrag av gevinster på om lag 5 mrd. kroner. Av dette gikk om lag 40 prosent, drøyt 2 mrd. kroner, til inntekt for de frivillige organisasjonene som innehar oppstillingstillatelsene. Det legges til grunn at overskuddet fra eksisterende automater første halvår 2005 ligger godt i overkant av dette nivået og at organisasjonene dermed vil motta godt over 1 mrd. kroner i innspilte inntekter for første halvår 2005. Samlet sett er dermed organisasjonenes inntektsforventninger for hele året 2005 imøtekommet i henhold til Stortingets lovendringsvedtak allerede ved automatinntektene fra første halvår 2005, jf. Ot.prp. nr. 44 (2002-2003) pkt. 4.6.1. Det var her forutsatt at de organisasjonene som hadde automatinntekter i 2001 skulle motta 933 mill. kroner i kompensasjon som følge av at eksisterende automater ble avvirket i 2005.

Rundt 250 organisasjoner som i 2001 hadde inntekter fra automater mottar ikke slike inntekter i 2005, som følge av at den særskilte kompensasjonsordningen er bortfalt. Hvis enerettsmodellen kan innføres, vil det bli lagt til rette for at disse organisasjonenes inntektsforventninger imøtekommes i tråd med forutsetningen i Ot.prp. nr. 44 (2002-2003). Det samlede kompensasjonsbeløpet for disse organisasjonene i 2005 er anslått til om lag 15 mill. kroner.

Iverksettelsen av en enerettsmodell for automater er forsinket som følge av de rettslige beslutninger som er nevnt over. Den alvorligste konsekvensen av forsinkelsen er at de uholdbare pengepillproblemene knyttet til dagens automatdrift opprettholdes i lengre tid enn forutsatt av Stortinget. Det tas sikte på at enerettsmodellen kan iverksettes raskest mulig etter at lagmannsrettens dom foreligger. Problemene med spilleavhengighet knyttet til automater ventes da å avta vesentlig.

Kultur- og kirkedepartementet vil komme tilbake med en omtale av de økonomiske konsekvensene for Norsk Tippings arbeid med enerettsmodellen i budsjettproposisjonen for 2006.

Departementet har for øvrig avsatt 12 mill. kroner fra Norsk Tippings overskudd i 2004 til forskning, informasjon, forebygging og behandling i forhold til spilleavhengighet. I tråd med prosedyre for fondsavsetning skal avsetning til dette formål foretas av Kultur- og kirkedepartementet før fordeling mellom de lovbestemte overskuddsformål. Fordelingen av de avsatte midlene vil bli fastsatt av Kongen, jf. pengespilloven § 10 annet ledd.

### Den Norske Operas driftsbetingelser i nytt hus

Det vises til følgende omtale i Budsjett-innst. S. nr. 2 (2004-2005):

«Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, har videre merket seg at operahusprosjektet er i rute både økonomisk og framdriftsmessig og at det tegner til å bli et praktbygg som vil oppfylle de fleste funksjonelle og estetiske forventninger, og i tillegg vil vekke internasjonal interesse.

Flertallet viser til den forutsetning som har ligget til grunn fra vedtaket om å bygge nytt operahus ble fattet, at driftstilskuddet til Den Norske Opera skulle trappes gradvis opp under byggetiden, for å gjøre det mulig for Operaen å nå målet om en fullt utbygget operasorganisasjon til åpningen i 2008. Flertallet vil på denne bakgrunn be departementet foreta en gjennomgang av driftsbetingelsene for Operaen i det nye operahuset og komme tilbake til Stortinget med en orientering i Revidert nasjonalbudsjett for 2005.»

Driftskonsekvensene for Den Norske Opera ved innflytting i nytt hus har vært omtalt i de årlige budsjettproposisjonene og de proposisjoner som har vært fremmet om operahussaken. I St.prp. nr. 48 (1998-99) Om nytt operahus (II) anslo Kulturdepartementet et økt tilskuddsbehov på 40-45 mill. kroner. Denne analysen ble gjort før lokaliseringen og husets utforming var avklart. I forbindelse med St.prp. nr. 48 (2001-2002) Nytt operahus i Bjørvika, ble det ikke foretatt noen ny analyse av driftskonsekvensene, men kun foretatt en prisjustering av det tidligere anslaget til 45-50 mill. kroner. Prisjustert til 2005 tilsier dette 50-55 mill. kroner.

I statsbudsjettene for 2004 og 2005 har Den Norske Opera fått en viss opptrapping av tilskuddet. I 2004 ble bemanningen økt med 10 årsverk og Operaen har planlagt med det samme i 2005. Det er startet kompetanseutvikling for sentrale teatertekniske fagområder og dette må intensivres frem mot innflytting. I samarbeid med arbeidstakerorganisasjonene har Operaen startet en revisjon av avtaleverket som har som siktemål å forenkle bestemmelsene som kan bidra til flere forestillinger og opptrapping av virksomheten, samt effektiv drift. Det er også gjort lokalitetsmessig tilrettelegging for opptrapping og utvikling hvor den viktigste er etableringen av nye prøvelokaler for Nasjonalballetten for å videreutvikle ballettkompaniet.

I nytt hus legger Operaen opp til 300 forestillinger for virksomheten i Oslo og 50 turnéforestillinger pr. år. I tillegg kommer internasjonale og nasjonale gjestespill. Videre er det forutsatt et årlig publikumstall på 230 000. Som tidligere legger Operaen opp til en bemanning på om lag 600 årsverk, dvs. en økning på 150 i forhold til 2005.

Det nye huset med to scener vil gi mulighet for et langt bredere repertoar enn det dagens lokaler gir. Den Norske Opera må i tillegg til standardrepertoaret også tilby nyere verk og mindre kjente produksjoner. Imidlertid vil en del produksjoner ikke kunne kjøres med lange forestillingsserier. Derfor legger Den Norske Opera opp til flere nyproduksjoner pr. år enn i tidligere planer. De senere årene har det skjedd et skifte i publikums forventninger, og kvalitetskravene er økt vesentlig som følge av økt internasjonal orientering og langt større konkurranse fra andre kulturtilbud. For å møte de nye kravene vil kostnader pr. produksjon øke. På den annen side vil egenfinansieringen øke i forhold til i dag.

2008 vil bli et spesielt år for Den Norske Opera og må vurderes særskilt, også når det gjelder økonomi. Den Norske Opera vil dette året ha lavere inntekter og ekstraordinære utgifter sammenlignet med forholden under ordinær drift. Pga. at Operaen må ha en relativt lang innkjøringsfase i det nye huset, og dermed avvikle virksomheten i Folketeaterbygningen, vil billettinntektene bli lavere enn i et normalår. Samtidig vil åpningsseongen for en stor del bestå av nyproduksjoner. Det er imidlertid for tidlig å gi sikre anslag for inntekts- og utgiftssiden allerede nå. Dette vil blant annet være avhengig av at det utarbeides en detaljert fremdriftsplan for overtakelsen av det nye operahuset.

I samsvar med Stortingets tidligere behandlinger av operasaken, er det forutsatt at bygget finansieres over kap. 1580 Bygg utenfor husleieordningen, men at forvaltningen av bygget legges til Statsbygg og at kostnader til huseiers drift og vedlikehold dekkes over kap. 2445 Statsbygg mot kostnadsdekkende husleie fra Den Norske Opera. I St.prp. nr. 48 (1998-99) Om nytt operahus (II) ble kostnadene til forvaltning, drift og vedlikehold anslått til 15 mill. kroner. Dette var imidlertid et anslag gjort uten at lokaliseringen var avgjort og uten at man hadde et konkret prosjekt. I St.prp. nr. 48 (2001-2002) Nytt operahus i Bjørvika ble det redegjort for at dette vil bli høyere enn tidligere forutsatt, men at det var for tidlig å fastsette et endelig beløp i og med at husleien skal være kost-

nadsdekkende. Kostnader til forvaltning, drift og vedlikehold utover 15 mill. kroner må komme som tillegg til tilskuddet til Operaens ordinære drift. I denne sammenheng må man også vurdere utskiftning og vedlikehold av teaterteknisk utstyr.

For å nå de kulturpolitiske målsettinger som er satt for operahusprosjektet, mener Den Norske Opera at det vil være nødvendig med et driftstilskudd på om lag 310 mill. kroner (i prisnivået 2005). I tillegg kommer engangsutgifter i 2008, samt økte kostnader til Statsbyggs forvaltning, drift og vedlikehold.

Det er ingen tvil om at Den Norske Opera står overfor meget krevende utfordringer i årene frem mot innflytting i nytt hus og i de første årene med ordinær drift. Erfaringene fra andre nye operahus er at kompleksiteten i et nytt operahus lett kan undervurderes. Et interessant og relevant eksempel vil være det nyåpnede operahuset i København. Det er foreløpig for kort tid siden åpningen til at man kan trekke klare konklusjoner, men erfaringene fra København vil bli vurdert i tiden fremover.

Kultur- og kirkedepartementet står fast på premissene om at tilskuddet må trappes opp frem mot innflytting i nytt hus. Imidlertid vil det være hensiktsmessig å bruke noe mer tid på å analysere overtakelsesfasen og Statsbyggs kostnader til forvaltning, drift og vedlikehold før det gis anbefalinger om et endelig, tallfestet tilskuddsnivå og tidspunktet for når dette nivået bør oppnås. Kultur- og kirkedepartementet vil komme tilbake til saken i budsjettforslaget for 2006.

### 3.4 Justisdepartementet

---

#### Kap. 61 Høyesterett

##### *Post 01 Driftsutgifter*

Med virkning fra 1. oktober 2004 ble lønnen for dommerne i Høyesterett, samt embetsdommerne i lagmannsrettene og tingrettene regulert, jf. Innst. S. nr. 39 (2004-2005). Lønnsøkningen ble fastsatt for sent til at virkningen i 2004 kunne kompenseres, og til at helårsvirkningen kunne innarbeides i budsjettforslaget for 2005.

Virkningen av lønnsoppjøret for dommerne i Høyesterett i perioden 1. oktober 2004 – 31. desember 2005 utgjør 2,632 mill. kroner. Det foreslås på denne bakgrunn å øke bevilgningen på kap. 61, post 01 med 2,632 mill. kroner.

**Kap. 400 Justisdepartementet***Post 01 Driftsutgifter*

Justisdepartementets kostnader til kunngjøring av billighetserstatningsordningen for krigsbarn vil bli utgiftsført på kap. 400, post 01 i 2005, jf. omtale under kap. 472, post 01.

**Kap. 410 Tingrettene og lagmannsrettene***Post 01 Driftsutgifter**Dommerlønninger*

Virkningen av lønnsoppgjøret for dommerne i tingrettene og lagmannsrettene i perioden 1. oktober 2004 – 31. desember 2005 utgjør 39,277 mill. kroner. Det foreslås på denne bakgrunn å øke bevilgningen på kap. 410, post 01 Driftsutgifter med 39,277 mill. kroner, jf. omtale under kap. 61, post 01.

*Ranet av Norsk Kontantservice AS (NOKAS) i Stavanger*

NOKAS-saken er forhåndsberammet til 19. september 2005 ved Stavanger tingrett. På grunn av plassmangel vil det ikke være mulig å avvikle saken i Stavanger tinghus. Det er nylig funnet egnede lokaler til tingrettens behandling av saken, som vil påføre domstolen økte leieutgifter. Merutgiftene forbundet med leie i 2005 er foreløpig beregnet til 3,5 mill. kroner. Leien er ennå ikke endelig fastsatt. Det er usikkerhet knyttet til beløpet og det tas derfor forbehold om å komme tilbake til saken på egnet måte om nødvendig.

Det foreslås å øke bevilgningen under kap. 410, post 01 med 3,5 mill. kroner for å dekke domstolens merutgifter til husleie i 2005, jf. omtale under kap. 430, 440 og 445.

*Narkotikaprogram med domstolskontroll*

Det foreslås å øke bevilgningen under kap. 410, post 01 med 0,4 mill. kroner i forbindelse med igangsetting av to prøveprosjekter for narkotika-program med domstolskontroll, jf. mer utfyllende omtale under kap. 430, post 01.

*Overføring av jordskifterettene til Domstoladministrasjonen*

Ved behandlingen av Ot.prp. nr. 106 (2002-2003) Endringer i domstoloven og jordskifteloven (jordskifterettens stilling og funksjoner) vedtok Stor-

tinget å videreføre jordskifterettene som særdomstol og overføre administrasjonen av jordskifterettene fra daværende Landbruksdepartementet til Domstoladministrasjonen. Planlagt overføringstidspunkt er 1. januar 2006.

Jordskifterettene skal i denne forbindelse over på tilsvarende IKT-plattform som de alminnelige domstolene. Merutgiftene knyttet til dette antas å bli om lag 10 mill. kroner i 2005.

Det foreslås på bakgrunn av ovennevnte å øke bevilgningen under kap. 410, post 01 med 10 mill. kroner, jf. omtale under kap. 1100, 1143 og 1145.

I alt foreslås det å øke bevilgningen under kap. 410, post 01 med 53,177 mill. kroner.

*Post 21 Spesielle driftsutgifter*

Bevilgningen på posten er regelstyrt. På bakgrunn av regnskapstall for 2004 og forventet utvikling foreslås det å øke bevilgningen på kap. 410, post 21 med 6 mill. kroner i 2005.

**Kap. 411 Domstoladministrasjonen***Post 01 Driftsutgifter*

Investeringskostnader i forbindelse med overføringen av det administrative ansvaret for jordskifterettene til Domstoladministrasjonen fra planlagt overføringstidspunkt 1. januar 2006, vil i 2005 beløpe seg til 1,625 mill. kroner under forutsetning av overføring av 13 stillinger. I tillegg vil det påløpe merutgifter til forberedelse av mottaket av jordskifterettene.

Det foreslås på bakgrunn av ovennevnte å øke bevilgningen under kap. 411, post 01 med 2,1 mill. kroner, jf. omtale under kap. 410, post 01 og kap. 1100.

**Kap. 412 Tinglysingsprosjektet***Post 01 Driftsutgifter*

I forbindelse med at ansvaret for tinglysingen skal overføres fra domstolene til Statens kartverk, skal det overføres stillinger fra domstolene til Statens kartverk over en periode på flere år.

Det er i dag ulik praksis i domstolene og Statens kartverk med hensyn til betalingen av arbeidsgivers og arbeidstakers andel av pensjonsinnskudd til Statens Pensjonskasse. Innskuddene for domstolene budsjetteres sentralt på statsbudsjettet kap. 1542 Statens Pensjonskasse, mens innskuddene til Statens Pensjonskasse for de ansatte

i Statens kartverk dekkes innenfor kartverkets budsjetttramme.

Som følge av dette foreslås det å øke bevilgningen under kap. 412, post 01 med 1,6 mill. kroner. Forslaget medfører en tilsvarende reduksjon i nettotilskuddet til Statens Pensjonskasse (kap. 1542, post 01). Beløpet gjelder for stillinger overført i 2004 og stillinger som er planlagt overført i 2005.

## Kap. 3410 Rettsgebyr

### Post 01 Rettsgebyr

Det foreslås å redusere tinglysingsgebyrene med 10 pst. med virkning fra 1. juli 2005. Dette vil blant annet gjøre det billigere å flytte lån mellom banker og slik bidra til å skjerpe konkurransen i lånemarkedet. Forslaget gjennomføres ved å redusere multiplikatoren i gebyret for tinglysing av pantobligasjoner fra 2,5 til 2,25 ganger grunnsatsen i rettsgebyret (R). Dette innebærer en reduksjon av gebyret med 211 kroner, fra 2 112 til 1 901 kroner.

I tillegg foreslås det å redusere multiplikatoren i gebyret for tinglysing av hjemmelsoverganger m.m. fra 2R til 1,8 R. Dette betyr at gebyret for tinglysing, registrering og anmerkninger i grunnboka senkes med 169 kroner, fra 1 690 til 1 521 kroner.

Som følge av dette foreslås det å redusere bevilgningen på kap. 3410, post 01 med 56 mill. kroner. Helårsvirkningen i 2006 er 112 mill. kroner.

### Post 04 Lensmennenes gebyrinntekter

Inntektene på posten er regelstyrt. På bakgrunn av regnskapstall for 2004 og forventet utvikling, foreslås det å redusere bevilgningen på kap. 3410, post 04 med 25 mill. kroner.

## Kap. 430 Kriminalomsorgens sentrale forvaltning

### Post 01 Driftsutgifter

#### Utvidelse av fengselskapasiteten

I løpet av perioden fra 2002 til i dag er det etablert til sammen 292 nye fengselsplasser. I tillegg er det vedtatt at det i løpet av året skal etableres 29 nye fengselsplasser ved Indre Østfold fengsel, avdeling Eidsberg, og Drammen fengsel. Dette gir totalt 321 nye fengselsplasser.

Det ble i 2004 gjennomført dubleringer som tilsvarer 39 fengselsplasser fullt belagt. I tillegg medførte det midlertidige tiltaket fremskutt løsla-

Tabell 3.1 Nye fengselsplasser

	Antall plasser	Type plasser	Planlagt oppstart
Oslo	12	Lukkede	sommer 2005
Vadsø	2	Lukkede	sommer 2005
Hustad	32	Åpne	høst 2005
Sandeid	13	Åpne	sommer 2005
Vik	4	Åpne	sommer 2005
Hof	12 <sup>1</sup>	Åpne	høst 2005
Vadsø	6	Åpne	høst 2005
Bastøy	10	Åpne	sommer 2005

<sup>1</sup> Innebærer ikke etablering av nye plasser, men gjennomføring av sikkerhetstiltak for å øke kapasitetsutnyttelsen i fengslet. Hittil i 2005 har Hof hatt 82,5 pst. kapasitetsutnyttelse på 105 plasser. Dersom sikkerhetstiltak iverksettes kan kapasitetsutnyttelsen økes til 94 pst., som utgjør om lag 12 plasser på årsbasis.

telse en innsparing i fengselsdøgn i 2004 som tilsvarer 63 plasser fullt belagt. Tiltaket ble utvidet noe fra 2005. Det forventes at bruk av fremskutt løslatelse vil gi en total virkning tilsvarende om lag 108 plasser i 2005.

Til tross for den betydelige satsingen på kriminalomsorgen de senere år, har soningskøen økt fra 2 234 ubetingede dommer per 30. juni 2004 til 2 517 per 31. mars 2005. Med bakgrunn i økningen i soningskøen, at NOKAS-ranet vil føre til redusert belegg ved Stavanger fengsel under rettsaken av sikkerhetsmessige årsaker, og at kapasitetsprognoser viser et økt behov for soningsplasser, foreslås det å øke fengselskapasiteten med til sammen ytterligere 91 plasser i løpet av andre halvår 2005. Av de 91 plassene vil 14 plasser være lukkede og 77 åpne. Det legges opp til å fordele plassene mellom følgende fengsler, jf. tabell 3.1.

Det foreslås at bevilgningen under kap. 430, post 01 økes med 16 mill. kroner til dekning av økte driftsutgifter, jf. også omtale under kap. 430, post 45. Helårsvirkningen i 2006 antas å bli 38,74 mill. kroner.

### Kapasitetsutvidelsene ved Indre Østfold og Drammen fengsler

Stortinget vedtok i forbindelse med Budsjettinnst. S. nr. 4 (2004-2005) å bevilge 8,5 mill. kroner til drift av 29 nye plasser ved Indre Østfold og Drammen fengsler. Plassene var planlagt åpnet tidlig høsten 2005. Utviklingen i prosjektene viser imidlertid at oppstartstidspunkt for plassene for-

ventes å være desember 2005. Denne forsinkelsen fører til reduserte driftskostnader i 2005. Samtidig blir etableringen av plassene dyrere enn forutsatt. Det foreslås derfor å nedjustere bevilgningen med 3,9 mill. kroner under kap. 430, post 01 mot en tilsvarende økning under kap. 430, post 45, jf. omtale under kap. 430, post 45.

#### *Narkotikaprogram med domstolskontroll*

Narkotikaprogram med domstolskontroll er et individuelt tilpasset rehabiliteringsopplegg og ledd i en strafferettslig reaksjon. Retten kan fastsette at domfelte gjennomfører programmet som vilkår for å utsette straffegjennomføring i fengsel. Programmet kan inneholde behandlingsopplegg, individuelt tilpassede skole- og arbeidstiltak, booppfølging, fritidsopplegg og tiltak som er viktig for den enkeltes rehabilitering og integrering i samfunnet.

Det vises til Ot.prp. nr. 81 (2004-2005) Om lov om endringer i straffeloven (prøveordning med narkotikaprogram med domstolskontroll). Forutsatt Stortingets tilslutning til lovendringene, planlegges det iverksatt to pilotprosjekter i andre halvår 2005 med en kostnad på til sammen 3,3 mill. kroner. Det foreslås i denne proposisjonen bevilget 2,9 mill. kroner til formålet. Det legges opp til at 0,4 mill. kroner dekkes innenfor eksisterende budsjett for Utdannings- og forskningsdepartementet.

På bakgrunn av ovennevnte foreslås det å øke bevilgningen under kap. 430, post 01 med 0,92 mill. kroner. Det vises for øvrig til omtale av saken under kap. 410, post 01, kap. 440, post 01 og kap. 726, post 61.

Beregninger viser at kommunenes utgifter ikke vil bli vesentlig endret i forhold til dagens kostnader for målgruppen.

#### *Ranet av Norsk Kontantservice AS (NOKAS) i Stavanger*

Stavanger fengsel vil bli benyttet i forbindelse med rettssaken etter NOKAS-ranet. Under rettssaken vil belegget i fengslet av sikkerhetsmessige årsaker bli redusert.

Det er viktig at fengselspersonellet er godt forberedt til å kunne håndtere hendelser som kan oppstå i den spesielle saken. Det er således behov for forberedelse og øving av tjenestemenn fram mot oppstart av rettssaken.

Det foreslås at bevilgningen under kap. 430, post 01 økes med 1 mill. kroner, jf. for øvrig omtale under kap. 430, post 45, kap. 410 og kap. 440.

Samlet foreslås det å øke bevilgningen under kap. 430, post 01 med 14,02 mill. kroner.

#### *Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold Utvidelse av fengselskapasiteten*

Det foreslås å øke fengselskapasiteten med 91 plasser i løpet av andre halvår 2005, jf. omtale under kap. 430, post 01. Det foreslås derfor å øke bevilgningen under kap. 430, post 45 med 7,5 mill. kroner til dekning av investeringsutgifter.

#### *Kapasitetsutvidelsene i Indre Østfold og Drammen fengsler*

Det vises til omtalen under kap. 430, post 01 om forsinkelser knyttet til etablering og drift av 29 nye plasser ved Indre Østfold og Drammen fengsler. Forsinkelsen fører til reduserte driftskostnader i 2005. Samtidig blir etableringen av plassene dyrere enn forutsatt. Det foreslås derfor å øke bevilgningen med 3,9 mill. kroner under kap. 430, post 45 mot en tilsvarende reduksjon under kap. 430, post 01.

#### *Vedlikehold ved Ullersmo fengsel*

En gjennomgang av bygningsmassen ved Ullersmo fengsel har avdekket en rekke mangler og et betydelig rehabiliteringsbehov. Rehabiliteringen av fengselet vil være tidkrevende, og det er behov for å igangsette prosjektering av erstatningsplasser mens rehabiliteringen pågår for å unngå reduksjon i fengselskapasiteten. Det foreslås at bevilgningen under kap. 430, post 45 økes med 11,3 mill. kroner til å fortsette arbeidet med nødvendig utbedring av Ullersmo fengsel i 2005.

#### *Ranet av Norsk kontantservice AS (NOKAS) i Stavanger*

Den forestående rettssaken mot de tiltalte i NOKAS-saken medfører behov for oppgradering av sikkerheten ved Stavanger fengsel.

Det foreslås at bevilgningen under kap. 430, post 45 økes med 6,9 mill. kroner, jf. omtale under kap. 430, post 01, samt kapitlene 410, 440 og 445.

Samlet foreslås det at bevilgningen under kap. 430, post 45 økes med til sammen 29,6 mill. kroner.

Tabell 3.2 Fordeling av forslag til tilleggsbevilgning ifm. NOKAS-ranet

Kapittel/Post	Tiltak	Beløp (kroner)
Kap. 410, post 01	Stavanger tingrett – leie av lokaler	3 500 000
Kap. 430, post 01	Stavanger fengsel – øvelser sikkerhet personell	1 000 000
Kap. 430, post 45	Stavanger fengsel – sikkerhetstiltak	6 900 000
Kap. 440, post 01	Politiet – etterforskning og iretteføring	63 100 000
Kap. 445, post 01	Den høyere påtalemyndighet – etterforskning	500 000
<b>Totalsum</b>		<b>75 000 000</b>

### Kap. 440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten

#### Post 01 Driftsutgifter

##### Ranet av Norsk kontantservice AS (NOKAS) i Stavanger

Ranet av Norsk kontantservice og drapet på en tjenestemann i Rogaland politidistrikt 5. april 2004 krever store ressurser i forbindelse med etterforskning og oppfølging. I 2004 ble derfor politibudsjettet styrket med 49 mill. kroner til dette formålet, jf. St.prp. nr. 63 (2003-2004) og Innst. S. nr. 250 (2003-2004). I forbindelse med nysalderingen av statsbudsjettet for 2004 ble det i sammenheng med NOKAS-ranet bevilget ytterligere 6 mill. kroner ekstra til politiet som følge av økt spaning, etterretning og kommunikasjonskontroll i en rekke andre alvorlig saker. Regjeringen meldte i St.prp. nr. 14 (2004-2005), jf. Innst. S. nr. 59 (2004-2005) at etterforskning og oppfølging også vil kreve ressurser i 2005, og at Justisdepartementet om nødvendig ville komme tilbake til saken på egnet måte.

Også i 2005 legger etterforskning og oppfølging av nevnte sak beslag på betydelige ressurser i justissektoren. Bevilgningsbehovet er størst i politiet. Foruten merutgifter til etterforskning, vil det også påløpe betydelige merutgifter til iretteføring og politiets sikkerhetstiltak under rettssaken. De beregnede merkostnader bygger på den trusselvurdering som gjelder i dag. Det vil fortløpende bli foretatt trusselvurderinger, som gjør at dagens trusselvurdering og kostnadsanslag kan bli endret.

Regjeringen ser meget alvorlig på en så brutal og kynisk form for kriminalitet som NOKAS-ranet. Regjeringen vil derfor prioritere å gi politiet og andre ledd i straffesakskjeden de nødvendige midler til å fullføre etterforskningen og iretteføringen med nødvendig kraft og styrke, og på en betryggende måte.

Til dekning av utgifter i forbindelse med etter-

forskningen og iretteføringen av saken foreslås det å øke bevilgningen under kap. 440, post 01 med 63,1 mill. kroner.

Det vises for øvrig til omtale under kapitlene 410, 430 og 445, hvor det til sammen foreslås å øke bevilgningen med 11,9 mill. kroner i sakens anledning. Samlet foreslår Regjeringen å styrke straffesakskjeden med 75 mill. kroner i forbindelse med NOKAS-ranet, jf. tabell 3.2.

På grunn av sakens spesielle karakter vil Regjeringen komme tilbake til saken på egnet måte om nødvendig.

#### Flodbølgekatastrofen i Sørøst-Asia

I St. prp. nr. 37 (2004-2005), jf. Innst. S. nr. 157 (2004-2005) ble det foreslått en tilleggsbevilgning på 21,3 mill. kroner under kap. 440, post 01 til dekning av merutgifter for politiet i tilknytning til flodbølgekatastrofen i Sørøst-Asia.

Nye Kripos sitt arbeid med etterforskning og identifisering av omkomne i Thailand har blitt mer omfattende enn antatt i St.prp. nr. 37 (2004-2005).

Utgiftene til hjemtransport av omkomne og gjennomføring av seremonier for mottak av kister med omkomne har også blitt høyere enn antatt. De fleste av de totalt 84 savnede nordmennene er nå funnet og identifisert.

På bakgrunn av dette foreslås det å øke bevilgningen med 11 mill. kroner under kap. 440, post 01. Det er fortsatt usikkert hvor lang tid etterforskning og identifisering vil pågå. Det er usikkerhet knyttet til anslaget og det tas derfor forbehold om å komme tilbake til saken på egnet måte om nødvendig.

#### Styrking av politiets terrorberedskap

Det foreslås å styrke bevilgningen under kap. 440, post 01 med 20 mill. kroner til tiltak for å styrke politiets terrorberedskap. Bevilgningen skal nyttes til ulike beredskapstiltak i politiet, samt supplerer av utstyr.

#### *Narkotikaprogram med domstolskontroll*

Det foreslås å øke bevilgningen under kap. 440, post 01 med 0,08 mill. kroner i forbindelse med narkotikaprogram med domstolskontroll, jf. omtale under kap. 410, post 01, kap. 430, post 01 og kap. 726, post 61.

#### *Overføring av fem stillinger fra Oslo politidistrikt til Politiets utrykningstjeneste*

Det foreslås å øke bevilgningen under kap. 440, post 01 med 2,2 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon under kap. 441, post 01, som følge av overføring av stillinger, jf. omtale under kap. 441, post 01.

#### *Overføring av enkelte opplæringsaktiviteter*

Det er besluttet å overføre enkelte opplæringsaktiviteter fra Politihøgskolen avdeling Bodø til Politidirektoratet. Det foreslås derfor å øke bevilgningen under kap. 440, post 01 med 4,4 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon under kap. 442, post 01, jf. omtale under kap. 442, post 01.

#### *Etablering av nytt nasjonalt statsadvokatembete – overføring av lønnsmidler til kap. 445 Den høyere påtalemyndighet*

Politidirektoratet har gjennom flere år finansiert en statsadvokatstilling ved Oslo statsadvokatembeter i forbindelse med spesialenheten Catch, som skal bekjempe bakmennene i organiserte grupperinger, og Rådet for samordnet bekjempelse av organisert kriminalitet (ROK). Det er naturlig at denne stillingen inngår i det nye nasjonale statsadvokatembetet for særskilte saker, som etableres i 2005. Justisdepartementet foreslår derfor å redusere bevilgningen med 0,6 mill. kroner under kap. 440, post 01 mot en tilsvarende økning under kap. 445, post 01, jf. omtale under kap. 445, post 01.

#### *Uttransporteringer på utlendingsfeltet*

Oppdaterte prognoser viser at antall uttransporteringer på utlendingsfeltet blir lavere enn det som ble lagt til grunn i St.prp. nr. 1 (2004-2005), jf. nærmere omtale under kap. 520 under Kommunal- og regionaldepartementet. Det foreslås å redusere bevilgningen under kap. 440, post 01 med 18,3 mill. kroner. Reduksjonen skal ikke ramme driften i politidistriktene.

Samlet forslag om tilleggsbevilgning for kap. 440, post 01 blir etter dette 81,88 mill. kroner.

#### *Post 22 Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag*

Det foreslås å redusere bevilgningen under kap. 440, post 22 med 1 mill. kroner, jf. omtale under kap. 460, post 01.

### **Kap. 441 Oslo politidistrikt**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Som følge av at det er overført fem stillinger fra Oslo politidistrikt til Politiets utrykningstjeneste, foreslås det å redusere bevilgningen under kap. 441, post 01 med 2,2 mill. kroner mot en tilsvarende økning under kap. 440, post 01, jf. omtale under kap. 440, post 01.

### **Kap. 442 Politihøgskolen**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Det er besluttet å overføre enkelte opplæringsaktiviteter fra Politihøgskolen avdeling Bodø til Politidirektoratet. Det foreslås derfor å redusere bevilgningen under kap. 442, post 01 med 4,4 mill. kroner mot en tilsvarende økning under kap. 440, post 01, jf. omtale under kap. 440, post 01.

### **Kap. 445 Den høyere påtalemyndighet**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

#### *Ranet av Norsk kontantservice AS (NOKAS) i Stavanger*

Det foreslås å øke bevilgningen til etterforskning av NOKAS-saken under kap. 445, post 01 med 0,5 mill. kroner, jf. omtale under kapitlene 410, 430 og 440.

#### *Etablering av nytt nasjonalt statsadvokatembete*

Politidirektoratet har gjennom flere år finansiert en statsadvokatstilling ved Oslo statsadvokatembeter i forbindelse med Catch/ROK. Det er naturlig at denne stillingen inngår i det nye nasjonale statsadvokatembetet for særskilte saker, som etableres i 2005. Justisdepartementet foreslår derfor å øke bevilgningen med 0,6 mill. kroner under kap. 445, post 01 mot en tilsvarende reduksjon under kap. 440, post 01, jf. omtale under kap. 440, post 01.



Samlet foreslås det å øke bevilgningen med 1,1 mill. kroner under kap. 445, post 01.

### **Kap. 450 Sivile vernepliktige**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Dimisjonsgodtgjørelsen for mennskaper i 12 måneders tjeneste ble fra og med 1. januar 2005 hevet til 15 000 kroner. De sivile vernepliktige er gjennom militærnektekterloven sidestilt mennskapene i Forsvaret med hensyn til godtgjørelser. Merutgifter som følge av dette foreslås delvis dekket ved å redusere antall mennskaper som avgis gratis til oppdragsgiver i 2005 fra 400 til 340. Dette anslås å gi økte inntekter med 3 mill. kroner under kap. 3450, post 01, jf. omtale under. Utgiftene under kap. 450, post 01 foreslås økt tilsvarende. De resterende merutgiftene vil bli dekket av overført bevilgning fra 2004 til 2005.

Til inndekning av merbevilgningsbehovet for sekretariatet for Billighetserstatningsutvalget under kap. 472, foreslås det å redusere bevilgningen under kap. 450, post 01 med 1 mill. kroner, jf. også omtale under kap. 472.

Til inndekning av merbevilgningsbehovet for Nødnnettprosjektet under kap. 456, foreslås det å redusere måltallet for mennskapsproduksjonen i 2005 til i underkant av 1 000. Mennskapsproduksjonen foreslås blant annet redusert ved å gi siviltjenesteforvaltningen i 2005 anledning til å avkorte siviltjenesten med inntil åtte uker for mennskaper med 13 måneders tjeneste, jf. forslag til romertallsvedtak. Som følge av den foreslåtte reduksjonen i mennskapsproduksjonen, foreslås det å redusere bevilgningen på kap. 450, post 01 med 16,4 mill. kroner, jf. også omtale av saken under kap. 3450 og kap. 456.

Samlet foreslås det å redusere bevilgningen under kap. 450, post 01 med 14,4 mill. kroner, jf. også omtale under kap. 3450, post 01.

### **Kap. 3450 Sivile vernepliktige**

#### *Post 01 Inntekter av arbeid*

Justisdepartementet foreslår å redusere antall mennskaper som avgis gratis til oppdragsgiver i 2005 fra 400 til 340. Dette anslås å gi økte inntekter med 3 mill. kroner under kap. 3450, post 01.

Basert på regnskapstall for 2004 og forventet utvikling foreslås det i tillegg å øke inntektene under kap. 3450, post 01 med 1 mill. kroner.

Det foreslås å redusere måltallet for mennskapsproduksjonen i 2005 til i underkant av 1 000, jf. omtale under kap. 450, post 01. Dette vil gi reduserte inntekter på kap. 3450, post 01 med 9,4 mill. kroner.

Samlet foreslås det å redusere inntektene under kap. 3450, post 01 med 5,4 mill. kroner, jf. omtale under kap. 450, post 01 og kap. 456, post 01.

### **Kap. 455 Redningstjenesten**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Justisdepartementet overtok driftsbudsjettet for 330-skvadronens redningshelikoptertjeneste fra Forsvarsdepartementet fra og med 2004. I forbindelse med overføringen av budsjettansvaret ble det imidlertid gjort noen feil.

Justisdepartementet viser til St.prp. nr. 14 (2004-2005) og Innst. S. nr. 59 (2004-2005), hvor det legges til grunn at selve rammeoverføringen skulle være en budsjettneuttral operasjon. Utgiftsiden ble imidlertid feilaktig satt 18,35 mill. kroner for lavt. Ved behandlingen av Innst. S. nr. 59 (2004-2005), ble bevilgningen på kap. 455, post 01 derfor økt med 18,35 mill. kroner i 2004. Hensyntatt prisjustering utgjør dette 18,63 mill. kroner for 2005. Bevilgningen på kap. 455, post 01 foreslås derfor økt med 18,63 mill. kroner.

Ved en feil ble også en regning liggende ubetalt i 2004. Regningen tilsvarende refusjonen på 18,35 mill. kroner som Justisdepartementet får fra Luftambulansen ANS i sammenheng med 330-skvadronens utførelse av luftambulansetjenester. I tillegg skal Justisdepartementet dekke ytterligere 2,334 mill. kroner i tilknytning til driften i 2004.

Justisdepartementet skulle ha betalt ovennevnte beløp på til sammen 20,684 mill. kroner til Forsvarsdepartementet som inndekning for reelt forbruk i 2004. På grunn av feilen, ble det imidlertid et mindreforbruk på posten i 2004 på 21,21 mill. kroner. Bevilgningsreglementets bestemmelser fastsetter at 5 pst. av bevilgningen kan overføres til 2005. Dette utgjorde 17,734 mill. kroner. Regjeringen foreslår at differansen mellom Justisdepartementets betalingsforpliktelse (20,684 mill. kroner) og overført beløp (17,734 mill. kroner) gjenbevilges på kap. 455, post 01 med 2,95 mill. kroner.

Samlet foreslås det å øke bevilgningen på kap. 455, post 01 med 21,58 mill. kroner.

## Kap. 456 Nødnett

### Post 01 Driftsutgifter

I St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 3 (2004-2005), jf. Budsjettinnst. S. nr. 4 (2004-2005) fremgår det at det fremtidige nødnettet skal eies og drives av et eget forvaltningsorgan under Justisdepartementet. Regjeringen legger til grunn at forvaltningsorganet bygges opp med tilstrekkelig kompetanse til å ivareta styring og kontroll av utbyggingen. Det er videre viktig at den konkrete fagkompetansen som er opparbeidet bringes med over i utbyggingsfasen og den nye virksomheten. Organet skal være nøytralt for å bevare likeverdigheten mellom tre nødetater. Spesielle funksjoner kan legges til enkelte etater der dette er formålstjenlig.

Prosjektet er nå en del av Justisdepartementet, og personellet er ansatt direkte i Justisdepartementet. Virksomheten skal videreføres i en ny form med det samme personellet, fortsatt nært knyttet til Justisdepartementet. Tilknytningsformen for det nye organet, forvaltningsbedrift eller ordinært direktorat, er til vurdering. Justisdepartementet planlegger snarlig avklaring på dette punkt og tar sikte på etablering av organet fra 1. januar 2006. Anskaffelsesprosessen er forbi prekvalifiseringen og konkurransegrunnlaget ble sendt ut 3. mai 2005.

Arbeidet med oppfølging av nytt nødnett har vist seg å bli noe mer omfattende og ressurskrevende enn planlagt, blant annet i forhold til den eksterne kvalitetssikringsprosessen og i forhold til arbeidet med å lage en teknologinøytral spesifisering. Behovet for bruk av konsulenter har dessuten blitt noe høyere enn tidligere lagt til grunn. Prosjektgruppen er inne i en fase med behov for mer plass, og vil derfor flytte til Nydalen i løpet av 2005.

For å kunne gjennomføre anskaffelsesprosessen på en forsvarlig måte og i henhold til den framdriftsplanen det legges opp til i St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 3 (2004-2005), foreslås det å øke bevilgningen på kap. 456, post 01 med 7 mill. kroner, jf. også omtale under kap. 450, post 01 og kap. 3450, post 01.

## Kap. 460 Spesialenheten for politisaker

### Post 01 Driftsutgifter

Spesialenheten for politisaker ble opprettet fra 1. januar 2005. Det er viktig at Spesialenheten får etablert gode rutiner for registrering av straffesaker og effektiv saksbehandling. I denne forbin-

delse er et verktøy for elektronisk saksbehandling viktig, herunder en tilknytning til politiets saksbehandlingssystemer. Dette vil bidra til å effektivisere enhetens saksbehandling. Engangskostnadene i 2005 vil beløpe seg til 1 mill. kroner.

Justisdepartementet foreslår derfor å øke bevilgningen med 1 mill. kroner under kap. 460, post 01 mot en tilsvarende reduksjon under kap. 440, post 22, jf. omtale under kap. 440, post 22.

## Kap. 470 Fri rettshjelp

### Post 70 Fri sakførsel, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er regelstyrt. På bakgrunn av regnskapstall for 2004 og forventet utvikling, foreslås det å redusere bevilgningen på kap. 470, post 70 med 8 mill. kroner.

### Post 71 Fritt rettsråd, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er regelstyrt. På bakgrunn av regnskapstall for 2004 og forventet utvikling, foreslås det å øke bevilgningen på kap. 470, post 71 med 20 mill. kroner.

## Kap. 472 Kontoret for voldsoffererstatning m.m.

### Post 01 Driftsutgifter

Det vises til St.meld. nr. 44 (2003-2004) og Stortingets anmodningsvedtak nr. 189:

Vedtak nr. 189, 16. desember 2002

«Stortinget ber Regjeringen utrede alternative forslag til erstatningsordninger som en kompensasjon til de krigsbarn som er påført særlige lidelser, tap og urimeligheter som følge av at de er krigsbarn. Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til erstatningsoppgjør så raskt som mulig og fortrinnsvis i løpet av 2003.»

På bakgrunn av St. meld. nr. 44 (2003-2004) vedtok Stortinget 4. april 2005 endringer i billighetserstatningsordningen for krigsbarn, tater/romanifolk og samer/kvener.

Forslaget om tilpasninger i dagens billighetserstatningsordning for krigsbarn vil medføre økt arbeidsmengde for Billighetserstatningsutvalgets sekretariat tilsvarende om lag fire årsverk. Justisdepartementet anslår fire årsverk til å koste 2 mill. kroner årlig. Det legges opp til at arbeidet vil kunne igangsettes fra annet halvår, slik at bevilg-

ningsbehovet vil bli 1 mill. kroner i 2005. Helårseffekten i 2006 er 2 mill. kroner. Den økte arbeidsmengden antas å vare i tre år.

På bakgrunn av ovennevnte foreslås det å øke bevilgningen med 1 mill. kroner under kap. 472, post 01, mot en tilsvarende reduksjon under kap. 450, post 01, jf. omtale under kap. 450, post 01. Justisdepartementets kostnader til kunngjøring av billighetserstatningsordningen for krigsbarn foreslås utgiftsført på kap. 400, post 01, jf. omtale under kap. 400, post 01.

## Kap. 475 Bobehandling

### *Post 01 Driftsutgifter*

Bevilgningen på posten er regelstyrt. På bakgrunn av regnskapstall for 2004 og forventet utvikling, foreslås det å redusere bevilgningen på kap. 475, post 01 med 9,8 mill. kroner.

## Kap. 480 Svalbardbudsjettet

### *Post 50 Tilskudd*

Skattedirektoratet endret i 2003 fordelingsnøkkelen mellom skatt og trygdeavgift av personskatteinntektene på Svalbard. Dette var ikke kjent for Justisdepartementet på daværende tidspunkt. Fra 2004 ble i tillegg skattesatsen på personinntekt økt fra 6 til 8 pst., jf. St.prp. nr. 1 (2003-2004) og Budsjett-innst. S. nr. 3 (2003-2004). Basert på regnskapstall for 2003 og 2004, som viser økte skatteinntekter på Svalbard, samt forventet utvikling på øygruppen, er det grunn til å heve skatteanslaget med 20 mill. kroner. Det er i Svalbardtraktaten fastsatt at skatte- og avgiftsinntektene på Svalbard i sin helhet skal tilfalle øysamfunnet. Som følge av dette, foreslås det å nedjustere statens tilskudd til Svalbardbudsjettet under kap. 480, post 50 med 20 mill. kroner.

## Andre saker

### *Det kriminalitetsforebyggende råd*

Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) skal i forbindelse med nytt råd og ny rådsperiode (3 år) administrativt være tilknyttet Justisdepartementet og ikke Politidirektoratet. Årsaken er ønsket om en sterkere departementstilknytning. Det administrative ansvaret ble overført fra Justisdepartementet til Politidirektoratet i 2002. Flytting av

administrativt ansvar vil finne sted i mai 2005. Sekretariatet i KRÅD har fem stillinger. Utgiftene til KRÅD vil bli belastet kap. 440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten ut 2005.

### *Forskning på norske frivillige SS-soldaters innsats på østfronten under den andre verdenskrig*

Justisdepartementet gir sammen med Utdannings- og forskningsdepartementet, Utenriksdepartementet og Forsvardepartementet økonomisk støtte til et prosjekt om norske frivillige SS-soldaters innsats på østfronten i årene 1941-1945. Justisdepartementet har ansvaret for den løpende oppfølging av prosjektet. Prosjektet skal blant annet belyse de norske frivillige SS-soldatenes deltagelse i og kunnskap om masseutryddelsen av krigsfanger og jødiske sivile. Prosjektet skal også belyse de norske frivillige SS-soldatenes motiver for å la seg rekruttere og deres posisjon i etterkrigssamfunnet. Dette er hittil et utforsket område i norsk historie. Prosjektets totale økonomiske ramme er på 4,8 mill. kroner. Prosjektet skal gå over tre år.

### *Retts hjelp i saker om tvangsekteskap*

Inntil nylig har saker om tvangsekteskap vært uprioriterte i retts hjelpssammenheng, i det man antok at denne gruppens behov for bistand hovedsakelig ble dekket av ulike offentlige instansers opplysnings- og veiledningsplikt. Det har imidlertid vist seg vanskelig for mange å nyttiggjøre seg den bistand det offentlige kunne gi. Dermed har flere fylkesmenn innvilget bistand etter retts hjelpsloven basert på en konkret vurdering av den enkelte sak. Fylkesmennenes innvilgelsespraksis har imidlertid variert noe.

Stortinget fattet 17. februar 2005 vedtak til lov om endringer i lov av 13. juni 1980 nr. 35 om fri retts hjelp. I tillegg til diverse endringer i retts hjelpsloven, følger det av endringsloven at den som er utsatt for tvangsekteskap skal gis rett til fri retts hjelp uten behovsprøving. Det legges opp til at endringsloven vil tre i kraft 1. januar 2006.

En utvidelse av, og et mer forutberegnelig tilbud om fri retts hjelp er et nyttig og viktig supplement til allerede eksisterende hjelpeordninger til personer som er utsatt for tvangsekteskap. Regjeringen har derfor ønsket å styrke tilbudet i form av et særskilt tilbud i medhold av retts hjelpsloven § 6 annet ledd, som ble satt i verk allerede i mai 2005.

### *Fengselkapasitet*

Det vises til omtale av fengselkapasiteten foran under kap. 430, post 01. Justisdepartementet vil arbeide videre med flere ulike tiltak for å kunne øke kapasiteten ytterligere i årene fremover.

*Vurdering av fengselkapasiteten på nordvestlandet*  
I Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004–2005) ble Justisdepartementet bedt om å gi Stortinget en samlet vurdering av behovet for fengselsplasser på nordvestlandet i form av utvidelser og/eller nybygg.

I fylkene Møre- og Romsdal og Sogn og Fjordane er det i dag til sammen 52 fengselsplasser ved Hustad, Ålesund og Vik fengsler, som er underlagt Kriminalomsorgen region vest. Regionen har en betydelig soningskø og har behov for flere plasser både på kort og lang sikt. Utvidelser ved eksisterende fengsler gir normalt lavere investeringskostnader i forhold til nybygg, og vil være mulig å gjennomføre ved Hustad og Vik fengsler.

Regjeringen foreslår derfor å utvide virksomheten ved Hustad fengsel med 32 plasser med lav sikkerhet (åpne plasser) og Vik fengsel med fire plasser med lavere sikkerhet (åpne plasser), jf. omtale under kap. 430, post 01 og post 45. Hustad har fortsatt et potensial for en utvidelse med flere lukkede plasser. En eventuell realisering av ytterligere plasser i regionen vil bli vurdert i en helhetlig sammenheng, og er noe Regjeringen vil komme tilbake til på egnet måte.

### *Prosjektering av nytt fengsel i Indre Salten/Sørfold*

Justisdepartementet arbeider med prosjektering av et fengsel i Fauske kommune med 100-125 plasser som egnet i tilknytning til Bodø fengsel, for å sikre en god utnyttelse av alle plassene i dette området. Både dagens situasjon og prognoser for fremtidig kapasitetsbehov tilsier at det er behov for å utvide fengselkapasiteten i regionen. Justisdepartementet har gjennom samarbeid med kommunene Fauske og Sørfold vurdert alternativ finansiering. Regjeringen har etter en nærmere vurdering kommet til at et eventuelt nytt fengsel i Indre Salten/Sørfold skal finansieres som et ordinært statlig byggeprosjekt innenfor Statsbyggs husleieordning. Det foreslås å øke bevilgningen på kap. 2445, post 32 med 2 mill. kroner til å igangsette prosjektering av nytt fengsel i Indre Salten/Sørfold, jf. omtale under kap. 2445, post 32. Kostnadene knyttet til fremtidig drift og husleie er foreløpig ikke avklart.

### *Halden fengsel*

Av hensyn til effektiv ressursbruk i justissektoren igangsatte Justisdepartementet i samarbeid med Statsbygg en ny gjennomgang av nytt fengsel i Halden, jf. St. prp. nr. 63 (2003-2004). Gjennomgangen av mulige kostnadsreducerende tiltak er avsluttet og en revidert kostnadsramme foreligger nå for ekstern kvalitetssikring. Justisdepartementet vil vurdere om et nytt fengsel i Halden også bør ta høyde for et utbyggingstrinn 2, dersom det viser seg hensiktsmessig i forhold til å redusere enhetskostnadene og oppnå stordriftsfordeler. Regjeringen vil komme tilbake til saken i St.prp. nr. 1 (2005-2006).

### *Vurdering av mulighetene for å nytte Hvalsmoen leir til fengselsformål*

Justisdepartementet har nå avsluttet vurderingen av mulighetene for å nytte Hvalsmoen leir til fengselsformål. Det foreslås ikke fengselsutbygging i Hvalsmoen leir. Hovedbegrunnelsen er at Kriminalomsorgen region Sør har ledig kapasitet som nyttes til avvikling av dommer fra andre regioner. Regionen har videre et tilstrekkelig antall åpne plasser. Området på Hvalsmoen som er vurdert til fengselsformål har en utforming som gjør det vanskelig å avgrense prosjektet til bare lukkede plasser.

### *Forvaltningssamarbeid i kriminalomsorgen*

Domfelte og innsatte har, med de begrensninger som følger av frihetsberøvelsen, samme rett til tjenester og tilbud og de samme forpliktelsene og ansvar som befolkningen for øvrig. Målet med straffegjennomføringen er at den domfelte skal vende tilbake til samfunnet og leve et liv som lovlidig borger. Kriminalomsorgen skal gjennom samarbeid med andre etater legge til rette for at domfelte og innsatte får de tjenester som lovgivningen gir dem krav på og fremme deres tilpasning til samfunnet. Kriminalomsorgen fortsetter arbeidet med å systematisere og videreutvikle samarbeidet.

Helse- og omsorgsdepartementet og Justisdepartementet samarbeider om å utarbeide et felles rundskriv om ansvarsfordelingen mellom kriminalomsorgen, helsetjenesten og sosialtjenesten for innsatte og domfelte rusmiddelmissbrukere. Hensikten er å bedre tilgangen på rådgivning, helhetlig behandling og oppfølging av innsatte og domfelte rusmiddelmissbrukere. Rundskrivet vil være ferdigstilt i løpet av 2005, og skal følges opp regionalt og lokalt.

Justisdepartementet har en løpende dialog med Helse- og omsorgsdepartementet for å legge forholdene enda bedre til rette for at helsetjenesten kan levere et likeverdig helsetilbud til innsatte og domfelte, spesielt i forhold til psykisk helse. Helsesektoren og kriminalomsorgen har i noen fengsler samarbeidsprosjekter om ADHD.

I St.meld. nr. 23 (2003-2004) Boligmeldingen er et av målene at ingen skal måtte tilbringe tid i midlertidige løsninger ved løslatelse fra fengsel. Justisdepartementet har igangsatt arbeid med å etablere et formalisert samarbeid på sentralt nivå. På lokalt nivå er det iverksatt ulike samarbeidsløsninger.

Utdannings- og forskningsdepartementet og Justisdepartementet utgir første halvår 2005 felles rundskriv for samarbeidet mellom kriminalomsorg og opplæringssektoren. Dette skal følges opp på de ulike nivå i etatene. Det vises for øvrig til Regjeringens St.meld. nr. 27 (2004–2005) om opplæring innenfor kriminalomsorgen.

Kultur- og kirkedepartementet og Justisdepartementet samarbeider om bibliotektenester, religiøse tjenester og generelle kulturtiltak. I 2005 legger departementene opp til en videreutvikling av samarbeidet, særlig rettet mot fengselsbibliotekene. Det vises til omtale under kap. 326, post 78.

Barne- og familiedepartementet og Justisdepartementet samarbeider om ulike tiltak rettet mot barn og unge. I 2005 vil det bli utformet en modell for foreldreveiledning tilrettelagt for foreldre innsatt i fengsel. Foreldreveiledningsprogrammet er satt i verk for å støtte og styrke foreldre i deres rolle som oppdragere og omsorgspersoner for egne barn, og gjennom dette søke å forebygge psykososiale problemer blant barn og unge. Tiltaket planlegges utprøvd i enkelte fengsler i 2006.

Kriminalomsorgen arbeider for å bedre samordning av ulike tiltak og planer for innsatte og domfelte. Individuell plan for domfelte og innsatte er forankret både i helse- og sosiallovgivningen og er et viktig utgangspunkt i arbeidet.

#### *Samarbeid i Oslo om ulike typer behandlingstiltak for stoffavhengige*

Rusmiddelproblemene i Oslos sentrumsmiljøer oppfattes som et nasjonalt anliggende. Det er derfor etablert et samarbeid mellom Oslo kommune og flere departementer. Samarbeidet mellom nevnte aktører har blant annet resultert i Tiltaksplanen for alternativer til rusmiljøene i sentrum, som følges opp fortløpende. Hensikten med

denne planen er å mobilisere alle omsorgs- og rehabiliteringstiltak til forsterket innsats overfor rusmiddelbrukere i Oslo sentrum. Politiet har for egen del fulgt opp planen og lagt til rette for samarbeid med andre etater. Misbrukerne kommer derved først og fremst inn i behandlingstiltak eller andre tiltak, basert på omsorg, støtte og bistand til å leve et mer verdig liv. Oslo politidistrikt arbeider målrettet i Oslo sentrum for å nå motiverte misbrukere og bistå med transport og kontakt med hjelpeapparatet via Ila hybelhus.

Det vises til Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004-2005) hvor Justiskomiteen har bedt om å bli orientert om samarbeidet mellom Oslo politidistrikt, Oslo kommune og Helse Øst om ulike typer behandlingstiltak for stoffavhengige.

Det er viktig at alle aktørene i tiltakskjeden jobber i fellesskap for å nå målene i tiltaksplanen. I samarbeidet har man lagt vekt på at innsatsen mellom de ulike aktørene blir godt koordinert. Flere hjelpe- og omsorgstiltak har blitt utviklet både i offentlig og privat regi, deriblant matservering, kafédriфт, lavterskel helsetiltak og sprøyterom, noe som kan medvirke til at mange rusmiddelbrukere trekkes til dette området. Konsentrasjon av hjelpe- og omsorgstiltak kan synes å være en medvirkende årsak til opphopning av rusmiddelbrukere på visse steder i Oslo sentrum. Denne problemstillingen tas opp i det løpende samarbeidet.

#### *Barnas hus*

Justisdepartementet har nedsatt en prosjektgruppe for å utrede og fremme forslag til gjennomføring av et pilotprosjekt med en ny avhørsmodell, der erfaringer og ideer fra blant annet Barnas hus på Island vurderes og tas med i utformingen av en norsk modell. Prosjektgruppen som ledes av Justisdepartementet, er bredt sammensatt med deltakelse fra relevante instanser og organer. Det tas sikte på at prosjektgruppen legger fram sitt forslag i løpet av høsten 2005.

Prosjektgruppen skal i samsvar med mandatet utrede mulighetene for å etablere og gjennomføre et pilotprosjekt med en ny avhørsmodell av barn, der målgruppen for en slik ordning er barn som har vært/mistenkes å ha vært utsatt for seksuelle overgrep eller har vært vitne til en traumatisk kritesituasjon som for eksempel vold i familien. I utredningen skal gruppen vurdere ulike alternativer til organisering, som ett alternativ et hus tilsvarende Barnas hus på Island, og som et annet alternativ forsterket organisatorisk tilknytning

mellom allerede eksisterende instanser og organer med sikte på å fremme forslag til bedre samarbeid og koordinering av arbeidet til de involverte instansene (helsevesen, politi- og påtalemyndighet, domstoler og barnevern).

Gruppen skal også fremme forslag til hvordan barnet og pårørende kan bli tatt hånd om innen avhørsmodellen på en helhetlig, barnevennlig og faglig forsvarlig måte ved gjennomføringen av dommeravhøret og den medisinske undersøkelsen. Videre skal gruppen legge fram forslag til hvordan man best skal kunne gi råd og veiledning til barnet, til de pårørende og til fagfolk i hjelpeapparatet, samt utføre psykologisk behandling/gi terapi til barnet. Prosjektgruppen må gjøre seg kjent med ordningen i andre relevante land.

Kostnadene ved prosjektgruppens arbeid vil bli ført på kap. 440, post 01.

#### *Sivile rettspleie på grunnplanet*

Det vises til Ot.prp. nr. 43 (2003-2004) Om lov om endringer i rettergangslovgivningen m.m. (organiseringen av den sivile rettspleie på grunnplanet) og Innst. O. nr. 90 (2003-2004).

I Ot. prp. nr. 43 (2003-2004) er det lagt til grunn at framtidige driftsutgifter skal gebyrfinansieres. Under Stortingets behandling av saken ble det besluttet at namsmennene i de store byene skal være selvstendige enheter direkte underlagt Politidirektoratet i stedet for politimesterne i de angjeldende byene. Det har i tillegg vist seg nødvendig å utvikle et nytt saksbehandlingssystem for namsmennene (SI-AN). Samlet medfører dette at utgiftene i forbindelse med endringene i sivil rettspleie på grunnplanet blir høyere enn det som ble lagt til grunn i Ot.prp. nr. 43 (2003-2004). Justisdepartementet vil vurdere mulige tiltak for å redusere etableringsutgiftene i 2005 og tar sikte på at lovvedtaket settes i kraft fra 1. januar 2006. Enkelte politidistrikter vil overta ansvaret for den sivile rettspleie på grunnplanet allerede i 2005. Regjeringen vil komme tilbake til saken i St.prp. nr. 1 (2005-2006).

#### *Klageordning for behandling av publikumsklager på tjeneste utført i politi- og lensmannsetaten*

I Ot.prp. nr. 96 (2002-2003) Om lov om endringer i straffeprosessloven (ny organisering av et eget etterforskningsorgan for politiet og påtalemyndigheten), varslet Justisdepartementet om at det ville arbeide videre med spørsmålet om etableringen av et eget klageorgan for behandling av kla-

ger mot politiet. Under behandlingen i Stortinget ba Justiskomiteen Justisdepartementet om å komme tilbake med en vurdering vedrørende klageordning for publikumsklager på tjeneste utført i politi- og lensmannsetaten, jf. Innst. O. nr. 15 (2003-2004).

Justisdepartementet har utredet spørsmålet om behandling av klager på politiet. Utredningen har vært på høring. På grunnlag av en enstemmig oppfatning blant høringsinstansene, foreslår Justisdepartementet at det etableres en klageordning som følger linjen i politiets organisasjon. Forberedelsen av klagen kan som hovedregel behandles på tjenesteeenhetsnivå, med avgjørelse på politimester-/særorgansjefnivå. Videre bør det være klageadgang til Politidirektoratet. Justisdepartementet mener at behandling av klager på politiet er en viktig del av politimestrenes/særorgansjefenes leder- og arbeidsgiveransvar. Hensikten er at klager skal kunne føre til at polititjenesten forbedres. Det vil også være viktig at publikum gjøres kjent med ordningen. Det er også innført en ordning med synlig tjenestenummer for politiet, noe som gjør det lettere for publikum å klage.

Anmeldelser av straffbare forhold begått av ansatte i politiet behandles av Spesialenheten for politisaker, jf. straffeprosessloven § 67 sjette ledd, sammenholdt med påtaleinstruksen §§ 34-1 og 34-6. Saker som i realiteten er en klage- eller disiplinærsak skal oversendes til rette instans, for eksempel politimesteren eller sjefen for særorganet, dersom det er kommet fram forhold som tilsier at saken bør vurderes administrativt, jf. påtaleinstruksen § 34-7. Spesialenheten for politisaker mener det er viktig å få en avgrensning mot saker som ikke hører hjemme i straffesakssystemet. Dette bidrar til å gjøre enheten til en velfungerende etterforsknings- og påtaleenhet. Justisdepartementet foreslår derfor at Spesialenheten for politisaker ikke tilføres behandlingen av klagesakene.

Saker som gjelder diskriminering på bakgrunn av kjønn og etnisitet kan innklages til det nye Likestillings- og diskrimineringsombudet, som opprettes 1. januar 2006.

I høringsrunden ble det stilt spørsmål om en klageordning i politiets organisasjon bør suppleres med et rådgivende organ som uttaler seg i forkant av klagebehandlingen i annen instans. De høringsinstansene som har kommentert spørsmålet, fraråder å opprette et slikt organ, da de mener dette vil fordyre og forsinke saksbehandlingen. Et rådgivende organ kan imidlertid bidra til å styrke publikums tillit til ordningen. Justisdepartementet antar at man vil sikre publikums tillit ved å forma-

lisere en ordning med rutiner for behandling av klagen og med klageadgang til Politidirektoratet. Tilliten styrkes ved at politimestrene/særorgan-sjefene må rapportere antall klager og eventuelle tiltak til Justisdepartementet via Politidirektoratet. En videreutvikling av klagemulighetene må ha nødvendig fokus, for eksempel om det bør etableres et rådgivende organ i klageordningen.

Justisdepartementet foreslår at det utformes en sentral bindende instruks med de viktigste overordnede bestemmelsene.

På bakgrunn av høringsuttalelsene vil det arbeides videre med klageordningens praktiske utforming.

Det tas sikte på at en klageordning som følger politiets linje er etablert i løpet av høsten 2005.

#### *Pansrede kjøretøy*

I forbindelse med oppfølging av ranet på Norsk kontantservice AS i Stavanger i 2004 ble det besluttet at politiet skulle ta i bruk pansrede kjøretøyer med tilfredsstillende skuddbeskyttelse. Målsettingen er at ordningen med skuddbeskyttende kjøretøy skal omfatte alle politidistrikt. Det er allerede anskaffet kjøretøy til de største politidistriktene.

Beslutning om valg av type kjøretøy til de øvrige politidistriktene vil skje i inneværende år. Det forventes at leveringen først kan skje i 2006 og i påfølgende år. Arbeidet er prioritert og vil skje så raskt det er praktisk mulig i henhold til regelverket for offentlige anskaffelser og leveringstid fra leverandør.

#### *Merking av hunder*

Det vises til Innst. O. nr. 92 (2002-2003) og anmodningsvedtak:

Vedtak nr. 484, 10. juni 2003:

«Stortinget ber Regjeringen i inneværende stortingsperiode fremme forslag om å gjennomføre tvungen merking av hunder.»

Justisdepartementet har begynt arbeidet med oppfølgingen av dette anmodningsvedtaket. En slik ordning som anslagsvis vil omfatte rundt 400 000 hunder, reiser flere prinsipielt viktige og uavklarte spørsmål som det tar tid å utrede. Justisdepartementet tar derfor sikte på å fastsette forskrift om tvungen merking av hunder med hjemmel i hundeloven i begynnelsen av 2007.

#### *Livvaktjeneste*

Justisdepartementet besluttet i 2000 at livvaktjenesten ved daværende Politiets overvåkingstjeneste skulle overføres til Oslo politidistrikt. I forbindelse med Stortingets behandling av Ot.prp. nr. 29 (2000-2001) om overvåkingstjenestens oppgaver ba Justiskomiteen om at det ble foretatt en evaluering av om den foretatte overføring er hensiktsmessig, jf. Innst. O. nr. 89 (2000-2001).

Justisdepartementet tar sikte på at livvaktlaget skal tilbakeføres til Politiets sikkerhetstjeneste, Den sentrale enhet. De faglige og praktiske konsekvenser vil bli vurdert. Den kongelige politiskorte skal fortsatt være organisert under Oslo politidistrikt.

Justisdepartementet vil redegjøre nærmere for dette i St.prp. nr. 1 (2005-2006).

#### *De lokale el-tilsyn*

Alle nettselskapene i Norge er i kraft av lov om tilsyn med elektriske anlegg og utstyr pålagt å føre tilsyn med blant annet elektriske installasjoner tilknyttet næringsvirksomhet og boliger. Denne tilsynsvirksomheten er kalt de lokale el-tilsyn (DLE). DLE styres faglig av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) gjennom instruks og årlig rammebrev. Administrativt sorterer DLE under det enkelte nettselskap.

Justisdepartementet overtok 1. juli 2003 myndighetsansvaret for daværende Direktoratet fra brann- og elsikkerhet og fra 1. september 2003 ble DSB opprettet. I februar 2004 sendte Justisdepartementet DSBs utredningsrapporter angående myndighetsoverføring for DLE-ene fra de lokale nettselskapene til DSBs regionalkontorer og om konkurranseutsetting på høring.

Justisdepartementet valgte i høringen å be høringsinstansene ta stilling til eventuelle endringer i el-sikkerhetsnivået som følge av myndighetsoverføringen.

Direktoratets utredninger og den etterfølgende høringsrunden har vist at en myndighetsoverføring som foreslått i høringsbrevet ville være kostnadskreven uten at el-sikkerheten vil styrkes. Justisdepartementet legger derfor opp til at dagens DLE-ordning videreføres.

For å sikre at nettselskapene følger opp sine forpliktelser i forhold til de lokale el-tilsyn tar Justisdepartementet sikte på å innføre direktereguleringer og forskriftsfestede sanksjonsmuligheter overfor de nettselskapene som ikke følger kravene i reguleringene. Justisdepartementet vil

også innføre regler for å hindre at nettselskaper får en dobbeltrolle. Det legges derfor opp til en sterkere styring av de lokale el-tilsyn fra DSB, slik at kravene til DLE-enes virksomhet blir klargjort ytterligere i forhold til hva tilfellet er i dag.

#### *Innholdet i siviltjenesten*

I Innst. S. nr. 49 (2004-2005) til St.meld. nr. 39 (2003-2004) Samfunnssikkerhet og sivilt-militært samarbeid ba Forsvarskomiteen blant annet om at innholdet i den sivile verneplikten blir vurdert i forhold til samfunnets behov for opplæring og kompetanse på sårbarhet og samfunnssikkerhet innenfor totalforsvarskonseptet.

Justisdepartementet viser til at dette spørsmålet sist ble vurdert i forbindelse med St.meld. nr. 17 (2001-2002), jf. Innst. S. nr. 9 (2002-2003). Regjeringen foreslo i meldingen, på bakgrunn av Redningsberedskapsutvalgets innstilling, å fastsette en ny målformulering for innholdet i den sivile verneplikten. Utvalget hadde blant annet fått i mandat å vurdere de sivile vernepliktige som en mulig beredskapsressurs ved fredstidskatastrofer, og konkludert som følger:

«Som påpekt under ovenstående punkt, finner utvalget det ikke ønskelig at nye statlige organisasjoner inngår i redningsberedskapen i tillegg til særlige forsterkningsledd, heller ikke som en særlig krigsreserve. Det vil medføre en ytterligere fragmentering av beredskapsorganisasjonen. Utvalget mener imidlertid at sivile vernepliktige bør overføres til statlige forsterkningsorganisasjoner etter endt siviltjeneste, på samme måte som overføring til Siviltforsvaret skjer i dag. Det må være forsterkningsorganisasjonenes behov som må være styrende ved en slik ordning.»

Etter Stortingets behandling av meldingen er det lagt til grunn at innholdet i siviltjenesten skal baseres på følgende målformulering (jf. bl.a. St.prp. nr. 1 (2003-2004)):

«Siviltjenesten er en del av den alminnelige verneplikten. Den skal være samfunnsnyttig, og vernerelevant i forhold til fredsskapende og konfliktforebyggende arbeid.»

Justisdepartementet legger til grunn at hovedformålet og den bærende begrunnelse for siviltjenesten er at tjenesten skal være en erstatningstjeneste som skal støtte opp under rekrutteringen til vårt vernepliktsbaserte forsvar. Sekundært skal den arbeidskraftressurs de sivile vernepliktige utgjør brukes til best mulig nytte for samfunnet,

jf. St.meld. nr. 39 (2003-2004). Sivile vernepliktige avgis i dag, i samsvar med målformuleringen, til samfunnsnyttige oppgaver innenfor helse- og sosialsektoren, natur- og miljøsektoren og fredssektoren, herunder voldsforebyggende arbeid blant unge (VOKT). Evalueringer av det voldsforebyggende arbeidet har vist at denne tjenesten gir positive effekter og vil derfor fortsatt bli prioritert. Etter avtjent siviltjeneste stilles de sivile vernepliktige til disposisjon for Siviltforsvaret og rulleføres der.

Justisdepartementet mener de sivile vernepliktige i dag benyttes på den måten som må anses mest samfunnsnyttig. Justisdepartementet kan ikke se at det vil være hensiktsmessig å foreta en ny vurdering av innholdet i siviltjenesten i forhold til samfunnets behov for sivile beredskapsressurser.

#### *Videre prosess for anskaffelse av nye redningshelikoptre*

Forsvaret har anskaffet NH90-helikoptre til militært bruk og fremforhandlet ved avtaleinngåelsen en opsjon på kjøp av ytterligere 10 helikoptre til bruk i den sivile redningstjenesten. Staten ønsker å benytte opsjonen og ble i denne sammenheng klaget inn for EFTAs overvåkningsorgan EFTA Surveillance Authority (ESA) av en annen helikopterprodusent. ESA lukket klagesaken i desember 2004. Dette innebærer at ESA ikke vil hindre at Norge gjør bruk av opsjonen på bakgrunn av de forutsetninger som er opplyst fra norske myndigheter.

Anskaffelsen av nye redningshelikoptre base-res på å reforhandle opsjonen på NH90-enhetshelikoptre, konfigurert til søk- og redningshelikoptre. Vedståelsesfristen for utnyttelse av opsjonen er forlenget frem til 1. februar 2006, og Justisdepartementet har sammen med Forsvarsdepartementet på denne bakgrunn startet en prosess mot leverandøren for å klarlegge løsninger, ytelser og økonomiske vilkår. Resultatet av forhandlingene skal blant annet vurderes opp mot de redningsfaglige krav i henhold til Helikopterfaglig Forums innstilling.

Regjeringen vil komme tilbake til saken på en egnet måte.

#### *Redningshelikoptertjenesten – innføringsplan døgnskiftet tilstedevakt*

Det er innført døgnskiftet tilstedevakt ved redningshelikopterbasen på Sola fra 1. juni 2004. I



t tillegg pågår arbeidet med å opprette en sivil redningshelikopterbase med døgnkontinuerlig tilstedevakt i Florø. Av praktiske årsaker vil oppstart av tjenesten i Florø neppe kunne skje før tidligst ved årsskiftet 2006/2007. Det tas sikte på at innfasing av døgnkontinuerlig tilstedevakt på de resterende basene, der Forsvaret er operatør, starter med Bodø i siste kvartal 2006 og de øvrige basene de påfølgende årene.

### 3.5 Kommunal- og regionaldepartementet

---

#### Kap. 500 Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 3500)

##### *Post 01 Driftsutgifter*

Regjeringen vil fra 1. januar 2006 dele Utlendingsdirektoratet (UDI) i to direktorater, et UDI som skal ha ansvar for oppgaver knyttet til innvandringsregulering og et nytt Integrerings- og mangfoldsdirektorat (IMDI), jf. kap. 520, post 1 Driftsutgifter. For at IMDI skal være operativt innen 1. januar 2006, må nøkkelstillinger besettes så raskt som mulig. Utgiftene i forbindelse med utlysninger, konsulentbistand og lønn beløper seg til 1,5 mill. kroner i 2005.

I Norge er det over 40 000 personer med opprinnelse fra land som ble rammet av flodbølgekatastrofen. Det gjelder særlig personer fra Sri Lanka, men også fra Indonesia og Somalia. Gjennom International Organization for Migration (IOM) ble det lagt til rette for individuelle minnereiser for innvandrere som hadde mistet nære familiemedlemmer, i hovedsak innvandrere som er norske statsborgere eller som har vært i landet 3 år eller lengre. Det er bevilget 1 mill. kroner for å dekke utgiftene til individuelle minnereiser for innvandrere som følge av flodbølgekatastrofen i Sør-Asia, jf. St.prp. nr. 37 (2004-2005), Innst. S. nr. 157 (2004-2005) Endringer under enkelte kapitler på statsbudsjettet for 2005 under Utenriksdepartementet, Kultur- og kirke departementet, Justis- og politidepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Forsvarsdepartementet. Reisene er gjennomført i tråd med forutsetningene, og om lag 130 personer har fått støtte til individuelle minnereiser.

Norge har bevilget 1,2 mill. kroner til gjenopp-

bygging av et barnehjem som ble ødelagt av flodbølgen på Sri Lanka. Barnehjemmet drives med støtte fra en tamilsk kvinnegruppe i Norge. Som et ledd i minnemarkeringene for innvandrere som mistet nære familiemedlemmer i flodbølgekatastrofen, vil det bli arrangert en minnemarkering ved dette barnehjemmet med representanter for norske myndigheter og innvandrergupper. Det foreslås en bevilgning på 0,5 mill. kroner knyttet til reise og opphold i forbindelse med minnemarkeringen.

Det foreslås at formålet for midlene på kap. 521, post 72 Tilbakevending for flyktninger utvides til å omfatte returtiltak, jf. omtale under denne posten. I den forbindelse foreslås 0,5 mill. kroner omdisponert fra kap. 521, post 72 til kap. 500, post 1 til å styrke arbeidet med retur og tilbaketakelsesavtaler.

På bakgrunn av ovennevnte foreslås kap. 500, post 1 Driftsutgifter økt med 2,5 mill. kroner.

##### *Post 21 Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag, kan overføres*

Arbeidet med den kommende hovedstadsmeldingen er i sin mest aktive fase i 2005. Det er lagt opp til at meldingen fremlegges for Stortinget våren 2006. Kommunal- og regionaldepartementet har behov for å avsette midler til dekning av utredningsarbeid, bl.a. knyttet til et samarbeidsprosjekt med Oslo-regionen. Det er også behov for midler til andre utredninger, spesielt knyttet til storbyutfordringer, og til andre FOU-relaterte tiltak/prosjekter.

På bakgrunn av dette foreslås kap. 500, post 21 Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag økt med 4 mill. kroner. Merbehovet foreslås dekket inn ved en tilsvarende nedjustering på kap. 500, post 50 Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd.

##### *Post 50 Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd*

Det er bevilget 19,5 mill. kroner over kap. 500, post 50 Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd (NFR). På grunn av forskjøvet oppstart i et tverrgående forskningsprogram om demokrati, styring og regionalitet, er det et mindrebehov på posten på 4 mill. kroner. På bakgrunn av dette foreslås det å redusere bevilgningen med 4 mill. kroner. Mindrebehovet foreslås brukt til å dekke et tilsvarende merbehov på kap. 500, post 21 Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag.

## Kap. 520 Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 3520)

### Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås at bevilgningen på kap. 520, post 01 Driftsutgifter netto økes med 1,95 mill. kroner i 2005. Det er nærmere redegjort for bevilgningsbehovet på posten nedenfor.

### Prognose for antall asylsaker og oppholdssaker

Regjeringens politikk med tiltak for å redusere ankomsten av personer med grunnløse asylsøknader og personer uten beskyttelsesbehov har, sammen med internasjonale trender, bidratt til en nedgang i antallet asylsøkere til Norge de seneste årene fra en topp i 2002.

I 2004 kom det 7 900 asylsøkere til Norge. I statsbudsjettet for 2005 er det lagt til grunn en prognose på 10 000 asylsøkere. Antallet asylsøknader de første månedene i 2005 tyder på at tilstrømmingen til Norge blir lavere enn prognosen for året. Prognosen for 2005 er på denne bakgrunn justert ned til 8 000. Det understrekes at ankomstprognosene er forbundet med en stor grad av usikkerhet, og at sammensetningen av asylsøkergruppen er vel så viktig som antallet nye asylsøkere, både når behovet for saksbehandlingskapasitet og forventet oppholdstid i mottak skal vurderes.

Samtidig er det en økning i antall innkomne oppholdssaker. Det legges derfor til grunn at prognosen for antall oppholdssaker i 2005 økes med 8 700 fra 55 000. Økningen i antall oppholdssaker kan forklares med at asylsakene på sikt genererer oppholdssaker og den generelle tendensen til økt internasjonal kontakt. I likhet med prognosen for asylsøknader, hefter det også usikkerhet til forventet antall nye oppholdssaker.

På bakgrunn av endringene i prognosene for asyl- og oppholdssaker er det et mindrebehov på 7,3 mill. kroner. Det forventes da at UDI i 2005 vil ha rom til å nedarbeide restanser, spesielt for oppholdssaker.

### Rammeoverføring fra UDI til Senter for statlig økonomistyring

Senter for statlig økonomistyring (SSØ) og UDI har inngått en avtale om leveranser av regnskaps tjenester mv. for UDI. I den forbindelse foreslås det at 1,1 mill. kroner overføres fra kap. 520, post 01 Driftsutgifter til kap. 1631 Senter for statlig økonomistyring.

### Endrede forutsetninger/forsert utvikling av NORVIS

Norges samarbeidsavtale med EU om deltagelse i Schengen-samarbeidet gir Norge en rett og plikt til å delta i gjennomføringen, anvendelsen og videreutviklingen av Schengen-regelverket, jf. St.prp. nr. 50 (1998-99) og Innst. S. nr. 147 (1998-99). Schengen-landene har forpliktet seg til å samarbeide om bl.a. visumspørsmål. EU/Schengen har vedtatt å etablere ett felles dataregister, Visa Information System (VIS), for alle visumutstedelser i EU/Schengen. Ettersom VIS er definert å være en Schengen-relevant sak, er Norge også forpliktet til å bidra økonomisk til gjennomføringen.

VIS vil ha et grensesnitt mot hvert medlemsland og medlemslandets sentrale myndigheter. Hvert land må etablere fasiliteter for brukertilgang til VIS gjennom det nasjonale grensesnittet. I Norge arbeides det med å etablere en nasjonal database for visumutstedelser (NORVIS). Det ble bevilget 16,8 mill. kroner til etablering av NORVIS (fase I) i saldert budsjett 2005.

Norsk deltakelse i VIS er avhengig av de til enhver tid gjeldende frister i EU/Schengen. Det er politisk enighet i EU om å inkludere biometriske data i den sentrale delen av VIS på et tidligere tidspunkt enn opprinnelig planlagt. Fremdriften er fremskyndet med ett år til 31.12.06. Dette medfører at deler av utviklingen av NORVIS må forseres. Merbehovet for å sikre at NORVIS oppfyller de nye kravene EU stiller utgjør 5,85 mill. kroner i 2005.

### Deling av Utlendingsdirektoratet og opprettelse av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Regjeringen vil fra 1. januar 2006 dele Utlendingsdirektoratet (UDI) i to direktorater, et UDI som skal ha ansvar for oppgaver knyttet til innvandringsregulering og et nytt Integrerings- og mangfoldsdirektorat (IMDI). Formålet er en styrket, mer koordinert og målrettet innsats for å inkludere innvandrere i det norske samfunnet.

Med et eget Integrerings- og mangfoldsdirektorat vil arbeidet med integrering av nyankomne innvandrere og arbeidet med inkludering og deltagelse for alle gis høyere prioritet, og direktoratet kan i større grad måles etter hva det oppnår på dette feltet. Ny organisasjonsstruktur skal også legge bedre til rette for kompetanseutvikling og spredning av gode erfaringer både til kommuner og øvrige sektormyndigheter.

Direktoratet skal være en premissleverandør og samtidig være Kommunal- og regionaldepartementets utøvende organ for statens integrerings- og mangfoldspolitikk. IMDIs hovedoppgaver vil være å:

- iverksette og bidra til å utvikle integreringspolitikken overfor nyankomne innvandrere og politikken for mangfold og inkludering
- være et kompetansesenter for kommunene og andre samarbeidspartnere som arbeider med integrering og mangfold
- være en pådriver overfor sektormyndigheter og bistå med råd og veiledning. Direktoratets arbeid skal bygge opp under fagmyndighetenes ivaretagelse av sitt sektoransvar

Kommunene vil være direktoratets viktigste målgruppe og samhandlingspartner. Andre viktige målgrupper vil være statlige sektormyndigheter på både direktoratsnivå og lokalt nivå, nyankomne innvandrere og mer etablerte innvandrergupper, befolkningen generelt og personer i utlandet som skal bosette seg i Norge.

Direktoratets viktigste virkemidler vil være lov og forskrifter, kunnskap og kunnskapsutvikling, dokumentasjon, erfaringsspredning, informasjon og holdningsskapende arbeid. I tillegg vil direktoratet ha økonomiske virkemidler som tilskuddsordninger og prosjekt- og utviklings-/forskningsmidler.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet skal samlokaliseres med UDI i Hausmannsgate i Oslo og dele enkelte administrative funksjoner (støtteoppgaver) med UDI. Direktoratet vil ved oppstart ha regionale enheter i Oslo, Gjøvik, Kristiansand, Bergen, Trondheim og Narvik. Direktoratet vil i 2006 ha en ressursramme på drøyt 70 mill. kroner.

Opprettelse av et nytt direktorat innebærer merutgifter i forbindelse med etablering på til sammen 6 mill. kroner i 2005. Det vil påløpe merutgifter på anslagsvis 4,5 mill. kroner på kap. 520 Utlendingsdirektoratet, post 1 Driftsutgifter. Utgiftene er bl.a. knyttet til lønns-, personal- og økonomisystemer, arkivsystem, diverse IT-tilpasninger mv. for Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. I tillegg er det et merbehov 1,5 mill. kroner på kap. 500 Kommunal- og regionaldepartementet, post 1 Driftsutgifter, jf. omtale under denne posten.

Kommunal- og regionaldepartementet vil komme tilbake med en nærmere orientering om det nye direktoratet i statsbudsjettet for 2006.

#### *Post 21 Spesielle driftsutgifter, statlige mottak*

Bevilgningen på kap. 520, post 21 er i saldert bud-

sjett 2005 basert på et gjennomsnittlig belegg i mottakene på 10 200 personer. Nye prognoser tilsier nå et gjennomsnittlig belegg på 11 300 personer i 2005. Dette skyldes et høyere belegg i mottak ved årsskiftet enn tidligere forutsatt, en nedjustering av prognosen for antall personer som skal uttransporteres av politiet og en nedjustering av prognosen for antall personer som blir bosatt fra mottak. Oppjustering av prognosen for gjennomsnittlig belegg innebærer et merbehov til drift av statlige mottak på 116 mill. kroner i 2005.

Regjeringen foreslår å opprette et utreisesenter for personer uten lovlig opphold i Norge. Utreisesenteret skal være et alternativ til den kommunale sosialtjenesten, som hittil har gitt midlertidig husvære og livsnødvendig hjelp til personer som har mistet botilbudet i mottak. Senteret vil være et åpent og frivillig tilbud til personer uten lovlig opphold i Norge i tiden fram til de kan sendes ut av landet. Målgruppen er personer med endelig avslag på asylsøknaden, det vil si de som i dag får pålegg om å forlate mottaket. Enslige mindreårige asylsøkere, barnefamilier, personer som samarbeider med International Organization for Migration (IOM) om retur og andre særskilte grupper, som for eksempel personer med alvorlige sykdommer, kan fortsatt bo i ordinære mottak inntil avreise. Fram til etablering av utreisesenteret, vil dagens praksis med bortfall av botilbud bli videreført.

Utreisesenteret skal ha en nøktern standard og kun inneholde tilbud om losji og enkel forpleining. Det vil imidlertid stilles høye krav til brannsikring av utreisesenteret og til døgnkontinuerlig bemanning, for å ivareta sikkerheten til beboere, ansatte og lokalsamfunn. Bemanningen vil derfor måtte være større i utreisesentre enn i ordinære asylmottak. Driften skal være basert på kantinedrift. Dette vil også medføre at utgiftene per plass blir høyere enn i ordinære mottak. Det legges i første omgang ikke opp til at beboerne skal pålegges meldeplikt, men behovet for dette vil bli vurdert i samråd med Justisdepartementet.

Det anslås at utgiftene til opprettelse og drift av utreisesenteret vil komme på ca. 4 mill. kroner i 2005.

På bakgrunn av ovennevnte foreslås det at bevilgningen på kap. 520, post 21 økes med til sammen 120 mill. kroner.

#### *Post 22 Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse*

I saldert budsjett for 2005 er det bevilget 34 mill. kroner til å dekke UDIs utgifter til tolking og over-

settelse i forbindelse med asylsaksbehandlingen. Som en følge av at prognosen for antall asylsøkere endres fra 10 000 til 8 000, foreslås det at bevilgningen på kap. 520, post 22 reduseres med 6 mill. kroner.

### **Kap. 3520 Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 520)**

#### *Post 04 Refusjon av ODA-godkjente utgifter*

Visse innenlandske utgifter knyttet til mottak av asylsøkere og flyktninger kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Dette gjelder utgifter knyttet til asylsøkere og flyktninger som kommer fra såkalte ODA-land, og som har vært i landet i mindre enn ett år. På bakgrunn av den foreslåtte økningen i utgiftene til drift av statlige mottak, samt endrede prognoser for asylsøkere fra ODA-land som har vært i landet i mindre enn ett år, foreslås det en reduksjon på 43,06 mill. kroner i de ODA-godkjente inntektene på kap. 3520, post 04.

### **Kap. 521 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 3521)**

#### *Post 60 Integreringstilskudd, kan overføres*

Bevilgningen i 2005 er på 2 768,3 mill. kroner. I tillegg er det overført 185,3 mill. kroner fra 2004, slik at disponibel bevilgning i 2005 er på 2 953,6 mill. kroner. Mindreforbruket i 2004 skyldtes at det ble utbetalt integreringstilskudd for færre bosatte i 2004 enn forutsatt.

Bevilgningen i 2005 er basert på en forutsetning om at 4 900 personer vil bli bosatt i kommunene i 2005. I henhold til konklusjonen fra møtet i Nasjonalt bosettingsutvalg 14. februar 2005, legges det nå til grunn at til sammen 5 300 personer vil bli bosatt i kommunene i 2005.

På bakgrunn av det betydelige overførte beløpet fra 2004 og de nye bosettingsprognosene for 2005, foreslås det at bevilgningen på kap. 521, post 60 settes ned med 73 mill. kroner.

#### *Post 61 Norskopplæring for voksne innvandrere*

##### *Ny tilskuddsordning for opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere*

For å legge til rette for aktiv samfunnsdeltakelse for alle er det vedtatt innføring av lovfestet opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne inn-

vandrere, jf. Ot.prp. nr. 50 (2003-2004) og Innst.O. nr. 18 (2004-2005). Ordningen er ment å sikre at innvandrere deltar i grunnleggende opplæring i norsk og samfunnskunnskap i løpet av deres første tid i Norge. Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere blir gjort obligatorisk fra 1. september 2005. I Ot.prp. nr. 50 (2003-2004) ble det videre varslet en omlegging av tilskuddsordningen til et per capitatilskudd. Det ble også varslet at dagens tilskuddsordning skal utfases i løpet av 5 år for dem som ikke omfattes av den nye ordningen.

I dag har kommunene ansvar for å tilby norskopplæring innenfor rammen av den gjeldende særtilskuddsordningen som skal finansiere opplæringen. Det gis tilskudd per undervisningstime og per deltaker per time. Ettersom dagens tilskudd gis per gjennomført opplærings- og deltakerstime, og uavhengig av hvor effektiv opplæringen er, gir dagens tilskuddsordning kommunene svake incentiver til å utvikle opplæringsmetoder som sikrer et kvalitativt godt tilbud og stimulerer til god faglig progresjon.

Regjeringen vil fra 1. september 2005 etablere en ordning med tilskudd per capita for opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Tilskuddet fastsettes til 88 000 kroner for personer fra Afrika, Asia, Oseania (eksklusiv Australia og New-Zealand), Øst-Europa, Sør-Amerika og Mellom-Amerika. Tilskuddet for personer fra Vest-Europa, Nord-Amerika, Australia og New Zealand settes til 33 000 kroner. Begrunnelsen for å ha to satser er at de som har morsmål som ligger nær norsk eller et annet «vestlig» språk, behersker det latinske alfabetet og lærer norsk raskere enn andre. Generelt vil dette gjelde de som kommer fra vestlige land. Tilskuddet vil bli utbetalt over fem år med hovedvekt på år 1-3. De nye tilskuddssatsene er beregnet med utgangspunkt i tilskuddssatsene i gjeldende tilskuddsordning, jf. tabell 3.3.

I tillegg vil Regjeringen innføre et resultattilskudd på 10 000 kroner til kommunene for hver deltaker som man mottar tilskudd for etter ny ord-

Tabell 3.3 Foreslåtte per capita tilskuddssatser

	Lav sats	Høy sats
År-1	6 600	17 600
År-2	9 900	26 400
År-3	9 900	26 400
År-4	3 300	8 800
År-5	3 300	8 800
Sum	33 000	88 000

ning og som avlegger en offentlig, sentralt gitt prøve med tilfredsstillende resultat. Resultattilskuddet skal bidra til at kommunene retter oppmerksomheten mot resultater, kvalitet og gjennomstrømming i opplæringen.

Kommuner med få deltakere og som ikke vil klare å ivareta brukerens behov og rettigheter innenfor rammen av tilskuddet eller løse dette gjennom interkommunalt samarbeid, kan søke Fylkesmannen om skjønnsmidler.

I og med at omfanget av skjønnsstilskudd og resultatstilskudd antas å bli begrenset i de første månedene, foreslås det at 6 mill. kroner i 2005 nyttes til implementeringstiltak rettet mot kommunene mv.

Den nye tilskuddsordningen vil gjelde alle som omfattes av rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, jf. § 17 i introduksjonsloven, og som har fått første gangs oppholdstillatelse etter at loven trer i kraft 1. september 2005. Andre innvandrere vil kunne få opplæring i norsk og samfunnskunnskap i samsvar med reglene som gjelder for dagens tilskuddsordning, som vil bli opprettholdt i en overgangsperiode på fem år.

Utgiftene knyttet til innføring av lovfestet opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og til omlegging av tilskuddet, anslås på sikt å bli på om lag samme nivå eller noe lavere enn dagens utgifter. I overgangsperioden på fem år før dagens tilskuddsordning er faset ut, vil det også påløpe utgifter til norskopplæring for dem som ikke kommer inn under ny lovfestet rett og plikt til norskopplæring. Utgifter til ny tilskuddsordning anslås å bli om lag 50 mill. kroner i 2005.

Et per-capita tilskudd vil være enklere å administrere enn dagens tilskuddsordning. Dette modifiseres noe av at det innføres resultattilskudd og skjønnsstilskudd. I overgangsperioden på fem år, da en både skal administrere dagens ordning og den nye ordningen, vil de administrative utgiftene øke.

#### *Nedsettelse av bevilgning*

Bevilgningen til norskopplæring for voksne innvandrere er 1 275 mill. kroner i 2005. På basis av søknader fra kommunene og tilsagn til fylkesmennene, anslås bevilgningsbehovet til 1 200 mill. kroner i 2005, hvorav 1 150 mill. kroner er utgifter til dagens tilskuddsordning og 50 mill. kroner til ny tilskuddsordning. Bevilgningen foreslås derfor redusert med 75 mill. kroner i 2005.

#### *Post 72 Tilbakevending for flyktninger*

Målet med bevilgningen på kap. 521, post 72 Tilbakevending for flyktninger er å motivere flyktninger til å reise tilbake til hjemlandet når forholdene gjør det mulig. Posten dekker både individuell støtte og støtte til prosjekter som fremmer tilbakevending. Bevilgningen i 2005 er 8,85 mill. kroner. I tillegg er det overført 20,4 mill. kroner fra 2004.

I Revidert nasjonalbudsjett 2003 ble det bevilget 25,5 mill. kroner for å sette i verk tiltak for å stimulere til frivillig retur og tilbakevending til Irak. Midlene er brukt til å etablere en tidsbegrenset støtte til retur for irakere som ikke hadde oppholdstillatelse i Norge, samt til individuell tilbakevendingsstøtte til irakere med oppholdstillatelse. Om lag 16 mill. kroner av denne bevilgningen er ikke benyttet.

Problemene knyttet til returer til Irak er påtakelige. Ingen tvangsmessige returer gjennomføres, få frivillige returer er gjennomført (ca. 200 totalt i 2003 og 2004), og 65 personer har vendt tilbake med tilbakevendingsstøtte. Samtidig er tilstrømmingen fra området fremdeles betydelig. I 2003 kom det mer enn 900 asylsøkere fra Irak og i 2004 nesten 400. Det er usikkert hvor mye av de overførte midlene som vil kunne bli benyttet til retur og tilbakevending til Irak i 2005.

På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen på posten nedsettes med 8,85 mill. kroner til 0 kroner. Forutsetningen for dette er at 8,85 mill. kroner, som tilsvarer årets bevilgning, kan dekkes av den overførte bevilgningen som er knyttet til retur og tilbakevending til Irak.

Av den overførte bevilgningen er 4,5 mill. kroner ikke knyttet til Irak-tiltak. Det foreslås at formålet for disse midlene utvides til også å omfatte returtiltak, i tillegg til tilbakevendingstiltak. Manglende effektivitet av negative vedtak fører til betydelige merutgifter til drift av statlige mottak. Det er grunn til å se tilstrømmingen av nye asylsøkere fra land som Somalia, Afghanistan, Etiopia, Iran og Irak i sammenheng med at det er velkjent at Norge har problemer med å gjennomføre returer til disse landene. Gjennomføring av returer, også i relativt liten målestokk, vil sannsynligvis bidra til å begrense tilstrømmingen av nye asylsøkere fra de aktuelle landene. Primært må det satses på tiltak som motiverer til frivillig retur. Samarbeid med opprinnelseslandene kan gi mulighet til også å gjennomføre tvangsmessige returer. Ved relativt begrensede økonomiske incentiver vil man dels kunne få etablert avtaler om retur og dels få gjennomført slike returer. Tiltak som kan

fremme retur og tilbakevending til Etiopia, Afghanistan, Irak og Somalia vil bli prioritert.

Det legges videre opp til at 0,5 mill. kroner av de overførte midlene som ikke er knyttet til Irak-tiltak holdes udisponert. Bevilgningen på kap. 500, post 1 Driftsutgifter økes med tilsvarende beløp for å styrke arbeidet med å fremforhandle retur- og tilbaketakelsesavtaler, herunder økt reisevirksomhet, jf. kap. 500, post 1.

#### *Omlegging av støtteordningen for tilbakevending*

Regjeringen viser til budsjettavtalen mellom Fremskrittspartiet og regjeringspartiene i kommunalkomiteen om statsbudsjettet for 2005, der Regjeringen ble bedt om å komme tilbake med en orientering om status for gjennomgangen av tilskuddsordningen knyttet til frivillig tilbakevending av personer som har fått opphold i Norge.

Regjeringen mener det er svært viktig at en omlegging av tilbakevendingsordningen bidrar både til å bygge opp under flyktingens mulighet til å klare seg i hjemlandet og til at ordningen i liten grad kan misbrukes. Kommunal- og regionaldepartementet vurderer nå om en større omlegging av ordningen er nødvendig, og vil komme tilbake med en orientering om denne saken i forbindelse med statsbudsjettet for 2006.

#### *Merknader fra Riksrevisjonen*

Vi viser til at Stortinget i sin behandling av Riksrevisjonens Dok. nr. 1 (2004-2005), jf. Innst. S. nr. 145 (2004-2005), ønsker at Kommunal- og regionaldepartementet i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005 gir Stortinget en ytterligere oppdatering av UDIs oppfølging i forhold til «*at UDI får et tilfredsstillende system for regnskapsføring og oppfølging av krav om tilbakebetaling av tilbakevendingsstøtte*».

UDI har, og vil fortsatt ha, fokus på gjeninnvandring og har gjennomført tiltak for å rette på mangler ved rutiner og ordninger. I tillegg til det Stortinget er informert om, har UDI innført et automatisk varsel med oppfølging i Datasystemet for utlendings- og flyktningsaker (DUF) til saksbehandler ved aktuelt regionkontor. Dette varselet kommer dersom politiet, UDI eller UNE oppretter en utlendingssak på en person som har søkt fra riket og som samtidig er registrert som tilbakevendt til hjemlandet. Varselet kommer også dersom DUF mottar innvandringsmelding eller flyttemelding fra Folkeregisteret og perso-

nen samtidig er registrert som tilbakevendt til hjemlandet. Denne type data overføres daglig fra Folkeregisteret til DUF.

Som et eget tiltak tar UDI ut rapporter fra DUF over personer som er registrert tilbakevendt og samtidig har foretatt seg noe i forhold til norske myndigheter som kan tyde på at de oppholder seg i Norge. Denne rapporten kjøres månedlig av UDI og er nevnt i Stortingets innstilling.

Begge disse tiltakene gir opplysninger om mulige gjeninnvandrede. Hver enkelt sak blir så vurdert ved UDIs regionkontor. Dersom personen har gjeninnvandret, startes saken etter gjeldende rutiner og det blir, etter gjeldende regler, vurdert om utbetalt støttebeløp skal kreves tilbakebetalt.

Disse tiltakene er til dels overlappende. Det første tiltaket har sin styrke i å kunne fange opp gjeninnvandrede tilbake i tid. På denne måten kan UDI kvalitetssikre tidligere iverksatte tiltak. Det andre tiltaket har sin styrke i raskt å fange opp gjeninnvandrede slik at UDI kan kreve tilbake støttebeløpet før kravet foreldes. I tillegg har det en viktig signaleffekt overfor flyktingmiljøene om at UDI raskt følger opp gjeninnvandringene. UDI fanger ved de nevnte tiltakene opp personer som forholder seg til norske myndigheter, statlige eller kommunale. Eventuelle gjeninnvandrede, hvis opphold i Norge er ukjent for myndighetene, fanges ikke opp gjennom tiltakene.

### **Kap. 3521 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 521)**

#### *Post 01 Tilbakevending for flyktninger*

Som følge av forslaget om å redusere bevilgningen knyttet til tilbakevending for flyktninger, jf. kap. 521, post 72 Tilbakevending for flyktninger, foreslås det at inntektene på kap. 3521, post 1 reduseres med 8,8 mill. kroner.

#### *Post 02 Norskopplæring for voksne innvandrere*

I saldert budsjett for 2005 er det lagt til grunn at 17,85 mill. kroner av utgiftene på kap. 521, post 61 kan innrapporteres som bistand og føres som inntekt på kap. 3521, post 2 Norskopplæring for voksne innvandrere.

Siden norskopplæring i asylmottak fra 2003 ikke lenger gis til asylsøkere, og dermed i hovedsak er et integreringstiltak med sikte på at innvandrere skal kunne fungere i Norge, er det ikke grunnlag for å inntektsføre utgiftene som offisiell

utviklingshjelp. Det foreslås derfor at utgifter til norskopplæring for voksne innvandrere ikke lenger skal innrapporteres som bistand. På bakgrunn av dette foreslås bevilgningen redusert med 17,85 mill. kroner til 0.

### **Kap. 540 Sametinget (jf. kap. 3540)**

#### *Post 50 Sametinget*

Som følge av at sameloven ble endret 15. april 2005 økes antall representanter på Sametinget fra 39 til 43 representanter fra høsten 2005. Dette vil føre til 0,4 mill. kroner i økte utgifter i 2005.

Sametingets økonomiforvaltning har stor betydning for Sametingets legitimitet. Kommunalkomiteens flertall har i Budsjett-innst. S. nr. 5 (2004-2005) gitt uttrykk for at Sametingets kontrollkomité må gis muligheter til å utøve reell forvaltningsrevisjon og økonomisk kontroll. Videre forutsatte flertallet i kommunalkomiteen at Sametinget i samarbeid med Riksrevisjonen og Kommunal- og regionaldepartementet skulle foreta en gjennomgang med sikte på å forbedre kontrollordningen for Sametinget.

Dette arbeidet er nå ferdigstilt, og arbeidsgruppen som fikk i oppdrag å gjennomgå kontrollordningene i og for Sametinget, har overlevert sin rapport til Sametingspresidenten og kommunal- og regionalministeren.

Det foreslås å gi Sametinget en tilleggsbevilgning i 2005 på til sammen 0,6 mill. kroner til styrking av Sametingets kontrollordninger. Av dette skal 0,3 mill. kroner settes av til å styrke den interne kontrollen i Sametingets administrasjon fra og med 1. juli 2005. De resterende 0,3 mill. kroner foreslås til styrking av saksbehandlerkapasiteten for Sametingets kontrollkomité i inneværende år.

På bakgrunn av ovenstående foreslås det at bevilgningen på kap. 540, post 50 økes med 1 mill. kroner.

### **Forslag til romertallsvedtak**

Utenriksdepartementet skal bidra med en bevilgning på 1,2 mill. kroner til Kompetansesenteret for urfolks rettigheter i 2005, jf. St.prp. nr. 1 (2004-2005). På bakgrunn av dette er det behov for en fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 542, post 1 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3542, post 1 Diverse inntekter, jf. forslag til romertallsvedtak.

### **Reindriftens ressurscenter og Reindriftens internasjonale fag- og formidlingscenter**

Landbruks- og matdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet er enige om at Kommunal- og regionaldepartementet overtar ansvaret fra Landbruks- og matdepartementet for Reindriftens ressurscenter og Det internasjonale fag- og formidlingscenteret for reindrift. Det tas sikte på at sentrene skal være etablert høsten 2005 i Kautokeino. Reindriftens ressurscenter vil i første omgang bli etablert som et prosjekt, utviklet i samarbeid med berørte instanser i regionen.

### **Kap. 551 Regional utvikling og nyskaping**

#### *Post 70 Transportstøtte*

#### *Finansiering av transportstøtte til tidligere sone 1-kommuner*

I Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2005 tok kommunalkomiteen opp spørsmålet om finansiering av transportstøtte til seks tidligere sone 1-kommuner. Et flertall i komiteen merket seg at transportstøtten til de seks kommunene finansieres innenfor den fylkesvise rammen for næringsrettede utviklingstiltak, noe de ikke kan slutte seg til.

Regjeringen presiserer at beløpet som ble satt av i statsbudsjettet for 2005 for å kompensere de områdene som er omfattet av omleggingen av den differensierte arbeidsgiveravgiften, er basert på prinsippet om provenynøytralitet. Kompensasjonsbeløpet ble ikke økt i forbindelse med at seks tidligere sone 1-kommuner ble inkludert i den nasjonale transportstøtteordningen. Finansieringen av transportstøtte til disse kommunene blir derfor tatt innenfor den eksisterende rammen.

### **Kap. 552 Nasjonalt samarbeid for regional utvikling**

#### *Post 72 Nasjonale tiltak for regional utvikling*

#### *Forsterket innsats i Nord-Norge og innlandet*

I St.meld. nr. 25 (2004-2005) *Om regionalpolitikken* understreker Regjeringen behovet for regional omstilling gjennom økt innovasjon og nyskaping. Meldingen peker på betydningen av en regionalt tilpasset innovasjonspolitik. Regjeringen foreslår derfor å øke bevilgningen med 22 mill. kroner.

Målet er å stimulere til nyetableringer, styrke miljø for innovasjon og nyskaping og bedre konkurransevnen til eksisterende næringsliv gjen-

nom en økt satsing på den regionale innovasjonsinfrastrukturen. Midlene skal i hovedsak finansiere en ekstrainsats innenfor eksisterende programmer i regi av SIVA og til Innovasjonsløft Nord. Den økte bevilgningen skal dekke den statlige medfinansieringen som blant annet gjør det mulig for SIVA å realisere nye næringshager i Saltdal, Sortland og på Røros, industriinkubatorer i Mosjøen og i Moelven/Solør, inkubator i Bodø samt en særskilt inkubator for reiselivet i innlandet på Lillehammer.

#### *Omstilling i Sogn og Fjordane*

Ved behandlingen av bevilgningsendringer i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2004 vedtok Stortinget at det skulle bevilges 100 mill. kroner ekstra til omstillingsarbeidet i Årdal og Høyanger. Av dette ble 50 mill. kroner bevilget i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2004 mens 50 mill. kroner ble bevilget over statsbudsjettet for 2005. I tillegg ble det i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2004 bevilget 5 mill. kroner til oppstart av det ekstraordinære omstillingsarbeidet i Årdal, Høyanger og Flora kommuner. Totalt ble det således bevilget 105 mill. kroner over kap. 551, post 60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling. I statsbudsjettet for 2005 ble det også bevilget 20 mill. kroner over kap. 552, post 72, slik at Innovasjon Norge kunne vurdere planene om en aktuell bedriftsetablering i Årdal. Planene om denne bedriftsetableringen ble ikke realisert, og Regjeringen foreslår derfor at dette beløpet ikke lenger stilles til disposisjon. Regjeringen er åpen for å bidra med en eventuell tilleggsbevilgning av samme størrelsesorden dersom det kommer konkrete prosjekter som er av en slik karakter at de fordrer en ekstraordinær statlig innsats.

Av de 100 mill. kronene som ble satt av til omstillingsarbeidet i Årdal og Høyanger har partnerskapet i Sogn og Fjordane blitt enige om at 70 mill. kroner skal benyttes til omstilling i Årdal og 30 mill. kroner i Høyanger. Kommunal- og regionaldepartementet er kjent med at det arbeides for å realisere flere prosjekter både i Årdal og Høyanger.

Forsterket innsats i Nord-Norge og innlandet på 22 mill. kroner og bortfall av bevilgning til bedriftsetableringen i Årdal på 20 mill. kroner innebærer at det totalt foreslås en bevilgningsøkning på 2 mill. kroner på posten.

### **Kap. 571 Rammetilskudd til kommuner (jf. kap. 3571)**

#### *Post 60 Innbyggertilskudd*

Det foreslås at bevilgningen reduseres med 125,5 mill. kroner, fra 26 137,9 mill. kroner til 26 012,4 mill. kroner.

### **Momskompensasjonsordningen**

Formålet med momskompensasjonsordningen er å nøytralisere konkurransevridninger som kan oppstå som følge av merverdiavgiftssystemet. Ordningen innebærer at kommunesektoren får refundert betalt moms ved kjøp av tjenester fra private. Dette innebærer at kommunesektorens kjøp av tjenester fra private likestilles med kommunal egenproduksjon av tjenester (som ikke er momspliktig).

#### *Etterberegning (ny ordning)*

Den generelle momskompensasjonsordningen, som ble innført i 2004, avløste en ordning der kompensasjon kun ble gitt ved kjøp av visse tjenester fra private. Innføringen av den nye ordningen var forutsatt ikke å skulle endre de økonomiske rammene til staten eller kommunesektoren. Kommunesektorens frie inntekter ble derfor redusert med et beløp som tilsvarte den ekstra kompensasjonen man forventet at sektoren ville få som følge av at ordningen ble utvidet.

Det knyttet seg betydelig usikkerhet til beregningsgrunnlaget, både med hensyn til det samlede omfanget og utfallet for den enkelte kommune. I St.prp. nr. 1 (2003-2004) ble det derfor sagt at Kommunal- og regionaldepartementet skulle foreta etterberegninger når samlede momskompensasjonskrav fra kommunesektoren for 2004 forelå, og i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005 vurdere omfanget av det samlede uttrekket på nytt.

Tall fra Skattedirektoratet viser nå at samlede momskompensasjonskrav for 2004 er i overensstemmelse med det samlede uttrekket fra kommunesektorens rammetilskudd. Forutsetningene om at reformen ikke skulle endre de økonomiske rammene for staten eller kommunesektoren er dermed oppfylt.

Kommunene har fått noe høyere momskompensasjon og fylkeskommunene noe lavere momskompensasjon enn opprinnelig beregnet da uttrekket fra rammetilskuddet ble foretatt. Det foreslås derfor at 50 mill. kroner omdisponeres fra rammetilskuddet



til kommunene (kap. 571 post 60) til rammetilskuddet til fylkeskommunene (kap. 572 post 60).

For enkeltkommuner/-fylkeskommuner kan trekket i rammetilskuddet ha vært betydelig høyere enn det som er mottatt i momskompensasjon. En særskilt vurdering av disse kommunene/fylkeskommunene vil bli foretatt til høsten. Det settes av 100 mill. kroner på skjønnstilskuddet som en engangsbevilgning til å kompensere disse kommunene/fylkeskommunene. Det foreslås en tilleggsbevilgning på 70 mill. kroner på kap. 571, post 64 Skjønnstilskudd. De resterende 30 mill. kroner dekkes innenfor rammen av skjønnstilskuddet.

Nærmere omtale av etterberegningen av uttrekket av rammetilskuddet er gitt i Kommuneproposisjonen 2006.

#### *Trekk for 2003 (gammel ordning)*

Trekket i rammetilskuddet som ble foretatt i 2004, var 1,6 mrd. kroner lavere enn forventede momskompensasjonskrav for 2004. Avviket tilsvarte volumet av den gamle, begrensede ordningen. I 2005 vil kommunene motta momskompensasjon for hele 2005 etter den nye ordningen, og i tillegg momskompensasjon for 2003 etter den gamle ordningen. Det ble derfor foretatt et særskilt uttrekk i statsbudsjettet 2005 for å finansiere siste rest av den gamle ordningen. Uttrekket tilsvarte den enkelte kommunes/fylkeskommunes kompensasjonskrav for 2003. For 15 kommuner og Vestfold fylkeskommune forelå imidlertid ikke tall for 2003 ved budsjettframlegget for 2005. Trekket for disse utgjør 80,2 mill. kroner, fordelt med 75,5 mill. kroner på kommunene og 4,7 mill. kroner på Vestfold fylkeskommune. Det foreslås nå at midlene trekkes inn.

#### *Post 64 Skjønnstilskudd, kan nyttes under kap. 572, post 64*

Det foreslås at bevilgningen økes med 70 mill. kroner, fra 2 772,3 mill. kroner til 2 842,3 mill. kroner. Dette er en engangsbevilgning knyttet til etterberegning av momskompensasjonsordningen. Det settes i alt av 100 mill. kroner på skjønnstilskuddet for å kompensere kommuner/fylkeskommuner med betydelig avvik mellom uttrekk i rammetilskuddet og faktisk momskompensasjon i 2004, jf. nærmere omtale under kap. 571, post 60.

### **Kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner (jf. kap. 3572)**

#### *Post 60 Innbyggertilskudd*

Det foreslås at bevilgningen økes med 54,6 mill. kroner, fra 9 826,16 mill. kroner til 9 880,7 mill. kroner.

#### **Momskompensasjonsordningen**

Det vises til omtale under kap. 571, post 60. Det omdisponeres 50 mill. kroner fra kap. 571, post 60 til kap. 572, post 60. Videre trekkes Vestfold fylkeskommune for 4,7 mill. kroner knyttet til den gamle momskompensasjonsordningen.

#### **Sletting av gjeld til fylkeskommunene – reduserte kapitalkostnader**

Det vises til forslag om gjeldsslette for fylkeskommunene under kap. 573 og kap. 574. Det foreslås en reduksjon i rammetilskuddet på i alt 465 000 kroner, som tilsvarende reduserte kapitalkostnader for fylkeskommunene (jf. nærmere omtale nedenfor). Dette er i tråd med praksis i tidligere saker hvor det er bevilget tilskudd til sletting av fylkeskommunal gjeld.

#### *Sletting av gjeld knyttet til sykehusreformen (jf. kap. 573)*

Det legges til grunn 40 års avdragstid og utlånsrente på 3,5 pst. med 5 års binding. Dette gir reduserte kapitalkostnader på 835 000 kroner for et helt år. Det foreslås at de berørte fylkeskommunene (Finnmark- og Vestfold fylkeskommuner) trekkes med 417 500 kroner i 2005 og ytterligere 417 500 kroner i 2006.

#### *Sletting av gjeld knyttet til rusreformen (jf. kap. 574)*

Det legges til grunn utlånsrente på 3,5 pst. med 5 års binding. Forholdet til avskrivninger ble ivare tatt allerede ved det opprinnelige uttrekket. Dette gir reduserte rentekostnader på 95 000 kroner for et helt år. Det foreslås at Møre og Romsdal fylkeskommune trekkes med 47 500 kroner i 2005 og ytterligere 47 500 kroner i 2006.

#### **Regiontogtilbudet Vøgne mellom Geilo og Oslo**

Ansvaret for drift av regiontogtilbudet Vøgne overføres til Buskerud fylkeskommune med virk-

ning fra 2. halvår 2005. Det foreslås at fylkeskommunen får kompensasjon for ansvarsoverføringen på 1,75 mill. kroner for 2005. Det vises til nærmere omtale under Samferdselsdepartementet.

### **Tannbehandling for rusmiddelmissbrukere**

Det foreslås 8 mill. kroner til tannbehandling for rusmiddelmissbrukere i institusjon. Midlene foreslås bevilget over rammetilskudd til fylkeskommunene.

Rusinstitusjoner er nå hjemlet i spesialisthelsetjenesteloven og er å anse som statlige helseinstitusjoner. Dette gir pasienter på rusinstitusjon rettigheter etter lov om tannhelsetjenesten.

Pasienter på helseinstitusjoner som er finansiert direkte over offentlige budsjetter (kommunalt, fylkeskommunalt eller statlig), har rett til vederlagsfrie tannhelsetjenester forutsatt at oppholdet i institusjon har en varighet på minst tre måneder.

Det er siden 2004 om lag 1500 institusjonsplasser knyttet til rusbehandling. Antall pasienter årlig som har opphold i disse plassene ut over 3 måneder er beregnet til ca. 2000.

### **Kap. 573 Kompensasjon til fylkeskommuner ved statens overtakelse av ansvaret for spesialisthelsetjenesten**

#### *Post 60 Tilskudd til sletting av gjeld m.v.*

Det foreslås en bevilgning på 13,9 mill. kroner.

I forbindelse med overføringen av ansvaret for spesialisthelsetjenesten, har det blitt foretatt økonomisk oppgjør knyttet til at staten har overtatt formuesposisjoner fra fylkeskommunene. En kartlegging Helse- og omsorgsdepartementet gjorde ved siste årsskifte viser at det er ytterligere to saker hvor det er aktuelt å gjennomføre et slikt oppgjør. Dette gjelder statens overtakelse av Seidajok skole fra Finnmark fylkeskommune og Solvang behandlingssenter fra Vestfold fylkeskommune. Gjelden knyttet til disse to eiendommene var ved overtakelsestidspunktet henholdsvis 12,55 mill. kroner og 1,37 mill. kroner. Beløpene er bekreftet av revisor. De berørte fylkeskommunene vil med den foreslåtte bevilgningen settes i stand til å slette gjelden.

Det har etter hovedoppgjøret ved overføringen av ansvaret for spesialisthelsetjenesten i 2002 vært flere etteroppgjør mellom staten og fylkeskommunene for enkeltinstitusjoner. Etter Helse- og omsorgsdepartementets kartlegging av gjestående saker og forslag til økonomisk oppgjør i

denne proposisjonen, anses prosessen med sletting av fylkeskommunal gjeld i tilknytning til ansvarsoverføringen som avsluttet.

Tilskudd til gjeldsslette vil redusere behovet for inntekter til å dekke rentekostnader og avdrag på gjelden. Det vises til nærmere omtale under kap. 572, post 60.

### **Kap. 574 Økonomisk oppgjør ved endringer i ansvaret for barnevern, familievern og rusomsorg**

#### *Post 60 Tilskudd til sletting av gjeld*

Det foreslås en bevilgning på 2,7 mill. kroner.

Forslaget er knyttet til investeringsutgifter ved påbyggingen av rusinstitusjonene Vestmo og Veksthuset. Møre og Romsdal fylkeskommune la til grunn at disse investeringsutgiftene skulle inngå i det økonomiske oppgjøret med Helse Midt-Norge i forbindelse med rusreformen. Etter en nærmere vurdering har Kommunal- og regionaldepartementet kommet til at utgiftene skulle vært ført i fylkeskommunens regnskap i 2003, og dermed vært omfattet av gjeldssletteordningen. Den foreslåtte bevilgningen vil sette fylkeskommunen i stand til å slette gjelden på de nevnte institusjonene.

Tilskudd til gjeldsslette vil redusere behovet for inntekter til å dekke rentekostnader knyttet til gjelden. Det vises til nærmere omtale under kap. 572, post 60.

### **Endring av romertallsvedtak**

Ved behandlingen av St.prp. nr. 1 (2004-2005) fikk Kommunal- og regionaldepartementet fullmakt til å utbetale inntil 150 mill. kroner i 2005 som forskudd på rammetilskudd til kommuner for 2006.

Det er behov for at fullmakten utvides med 50 mill. kroner, slik at Kommunal- og regionaldepartementet får fullmakt til å utbetale inntil 200 mill. kroner i 2005. Utbetalte forskudd vil bli tilbakebetalt i 2006, jf. forslag til romertallsvedtak.

Behovet for å utvide forskuddsfullmakten er knyttet til omleggingen til symmetrisk inntektsutjevning og tilbakeføring av en andel av selskapskatten til kommunene som ble vedtatt ved behandlingen av St.meld. nr. 5 (2004-2005) Tilbakeføring av selskapskatt til kommunene og omlegging av inntektsutjevningen. Disse endringene kan føre til at kommuner med høye skatteinntekter får et høyere trekk i rammetilskuddet

fra 2005. Som følge av dette er det mulighet for at enkelte kommuner kan få et negativt rammetilskudd totalt sett for 2005. Blir kommunens rammetilskudd negativt for 2005, avregnes dette mot utbetaling av rammetilskudd i 2006. Et negativt rammetilskudd for 2005 betraktes i statsregnskapet som forskudd på rammetilskudd for 2006 som belastes post 90 Forskudd på rammetilskudd til kommuner.

### **Kap. 581 Bolig- og bomiljøtiltak**

#### *Post 21 Kunnskapsutvikling og -formidling*

Regjeringen foreslo i Ot.prp. nr. 52 (2004-2005) om borettsregisteret og delt iverksettelse av loven at det skal opprettes et offentlig borettsregister i tilknytning til grunnboken.

Regjeringen har avgjort at det nye registeret lokaliseres til Ullensvang herad i Hordaland med 18 arbeidsplasser avhengig av Stortingets tilslutning til oppretting av et slikt register. Merkostnaden ved en etablering i Ullensvang istedenfor ved Statens kartverk på Ringeriket er anslått til 3,8 mill. kroner. Registeret foreslås å være operativt fra 1. juli 2006.

Prosjektet for etablering av borettsregisteret forutsettes integrert i Justis- og politidepartementets Tinglysingsprosjekt, der tinglysingen overføres fra tingretten til Statens kartverk.

Det foreslås å bevilge 2 mill. kroner for å tilrettelegge for det nye registeret. Bevilgningen plasseres foreløpig på kap. 581, post 21.

#### *Post 71 Tilskudd til boligkvalitet*

På bakgrunn av store overførte beløp er det ingen bevilgning på posten i 2005. En gjennomgang av tilsagn på posten viser at utbetalingsbehovet er 15 mill. kroner lavere enn tidligere beregnet. Dette skyldes tilsagn som ikke kommer til utbetaling på grunn av at forutsetningene for tilsagnene ikke er oppfylt.

#### *Post 75 Tilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger*

Bevilgningen på posten er på 591 mill. kroner i 2005. For å finne rom for nødvendige tilleggsbevilgninger foreslås bevilgningen redusert med 5 mill. kroner fra 591 mill. kroner til 586 mill. kroner.

### **Kap. 582 Rentekompensasjon til skoleanlegg og kirkebygg**

#### *Post 60 Rentekompensasjon til skoleanlegg*

I statsbudsjettet for 2005 er det bevilget en investeringsramme for opprusting av skoleanlegg på 1 mrd. kroner for 2005, og en total bevilgning på 263,5 mill. kroner på posten. Etterspørselen etter ordningen er stor og årets investeringsramme var fulldisponert i løpet av første kvartal 2005.

Det foreslås å øke årets investeringsramme med 1 mrd. kroner til en samlet ramme for 2005 på 2 mrd. kroner. Dette medfører et økt bevilgningsbehov på 11,5 mill. kroner. Med økt investeringsramme og nye renteforutsetninger for 2005 foreslås det en samlet bevilgning på posten på 207 mill. kroner for 2005. Dette innebærer en reduksjon i bevilgningen på 56,5 mill. kroner.

### **Kap. 586 Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser**

#### *Post 63 Tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag*

På bakgrunn av nye renteforutsetninger for 2005 foreslås det at bevilgningen på posten settes ned med 240,2 mill. kroner fra 1 409 mill. kroner til 1 168,8 mill. kroner.

### **Kap. 587 Statens bygningstekniske etat (jf. kap. 3587)**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

For å stimulere kommuner og næringsliv til å ta i bruk Byggsøk, foreslås det en økning i bevilgningen på posten på 2 mill. kroner. Økt bruk av nettbasert byggesaksbehandling vil kunne redusere tidsbruk, administrasjonskostnader og gjøre det enklere både for den som skal ha en byggesak behandlet og for kommunen. I siste instans kan dette bidra til å redusere byggekostnadene knyttet til det enkelte prosjekt.

### **Kap. 2412 Den norske stats husbank (jf. kap. 5312 og 5615)**

#### *Post 72 Rentestøtte*

Blant annet på bakgrunn av nye renteforutsetninger foreslås det å øke bevilgningen på kap. 2412, post 72 med 2 mill. kroner fra 23 mill. kroner til 25 mill. kroner i 2005.

*Post 90 Lån til Husbanken, overslagsbevilgning*

Erfaringene fra 2003 og 2004 viser at det er større frafall mellom tilsagn om lån og utbetaling av lån nå enn tidligere lagt til grunn i utbetalingsprofilen for lånebudsjetteringen. Dette kan sees i sammenheng med blant annet økt konkurranse om boliglånkunder blant finansinstitusjonene og et generelt lavt rentenivå. På bakgrunn i dette foreslås det at bevilgningen på kap. 2412, post 90 reduseres med 1 448 mill. kroner fra 13 098 mill. kroner til 11 650 mill. kroner.

**Kap. 5312 Den norske stats husbank (jf. kap. 2412)***Post 90 Avdrag*

Det foreslås å øke bevilgningen på kap. 5312, post 90 med 2 306 mill. kroner fra 9 425 mill. kroner til 11 731 mill. kroner som en følge av økte anslag på ekstraordinære innbetalinger og innfrielser for 2005. Dette har blant annet bakgrunn i høye ekstraordinære innfrielser i 2004, noe som trolig vil fortsette i 2005.

**Kap. 5615 Renter fra Den norske stats husbank (jf. kap. 2412)***Post 80 Renter*

Det foreslås å redusere bevilgningen på kap. 5615, post 80 med 695 mill. kroner fra 4437 mill. kroner til 3742 mill. kroner som følge av nye renteforutsetninger for 2005, samt en lavere gjennomsnittlig lånemasse etter høye ekstraordinære innfrielser i 2004.

**Andre saker****Anmodningsvedtak nr. 349 (2003-2004), 14. mai 2004 (Kommunal- og regionaldepartementet)**

«Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2005 redegjøre for erfaringer knyttet til bruk av norske velferdsytelser som følge av EØS-utvidelsen.»

I St.prp. nr. 1 (2004-2005) ble Stortinget informert om at det ikke var mulig å si noe om slike erfaringer så kort tid etter utvidelsen. Regjeringen viste til at Stortinget ville få informasjon om virkninger av EØS-utvidelsen på et senere tids-

punkt, første gang i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005.

På denne bakgrunn fikk Statistisk sentralbyrå (SSB) et utredningsoppdrag høsten 2004. Formålet var å se på virkningene av EØS-utvidelsen for de viktigste velferdsordningene. I tillegg fikk UDI i oppdrag å samordne arbeidet med å gå igjennom registreringsrutiner og informasjonsflyt for ulike offentlige instansers håndtering av velferdsordninger. Det ble pekt på enkelte forslag til forbedringer som følges opp av berørte etater.

Utredningen fra SSB viser at ca. 2 250 personer er registrert som innflyttet fra de nye medlemslandene fra 1.5.2004 til 31.12.2004, de fleste fra Polen og Litauen. Sammenliknet med tidligere er en større andel av dem unge menn. De kommer hit for å arbeide i en periode, og har så langt i liten grad benyttet seg av velferdsordninger. Mange av ordningene er dessuten slik at det vil være vanskelig å fylle vilkårene etter kort tid i landet. I underkant av 10 pst. har mottatt en eller annen form for støtte. Dette er færre enn blant nyankomne arbeidsinnvandrere fra andre EØS-land.

Undersøkelsen tyder på at alle som får tilgang på velferdsgoder, faktisk er registrert i Norge. Det betydelige antallet som er her på korte opphold i forbindelse med tjenesteoppdrag, nyter ikke godt av norske velferdsordninger.

SSB peker på at ordninger som barnetrygd, engangsstønad ved fødsel og kontantstøtte brukes i noen grad. Det antydes at flere som kan ha rett på slike ytelser, så langt ikke har gjort krav på dem. Andre velferdsordninger, for eksempel sykepenger, dagpenger eller sosialhjelp, brukes i liten grad, eller praktisk talt ikke.

På lengre sikt vil bruken av en del velferdsordninger sannsynligvis bli vanligere. Vilårene oppfylles for flere når oppholdstiden øker. Sannsynligvis får flere dessuten bedre kjennskap til hvilke rettigheter de og familiemedlemmer i hjemlandet har. En slik utvikling vil eventuelt kunne avdekkes gjennom en oppfølgingsundersøkelse etter noe tid.

**Anmodningsvedtak nr. 460 (2003-2004), 14. juni 2004 (Kommunal- og regionaldepartementet)**

«Stortinget ber Regjeringen endre retningslinjene for det individrettede boligtilskuddet, slik at tilskuddet ikke lenger skal avskrives, men innfris ved overdragelse til ny eier.»

Ved behandling av St.meld. nr. 23 (2003-2004) *Om boligpolitikken* gjorde flertallet i Stortinget (Ap,

SV, SP og FrP) et anmodningsvedtak vedrørende det individrettede boligtilskuddet. Flertallet ønsket at tilskuddet skal omgjøres til et rente- og avdragsfritt lån. Vedtaket ble opprettholdt ved behandling av St.prp. nr. 1 (2004-2005) 15. desember 2004. Kommunal- og regionaldepartementet har utarbeidet forskrift i tråd med Stortingets vedtak. Forskriften skal sendes ut på høring.

**Anmodningsvedtak nr. 517 (2003-2004),  
17. juni 2004 (Kommunal- og  
regionaldepartementet)**

«Stortinget ber Regjeringen snarest utrede og endre regelverket slik at det er et vilkår for familiegjenforening til Norge at kvinnen er sikret lik rett til skilsmisse i ekteskapskontrakten.»

Regjeringen vil sende ut på høring forslag til endringer i regelverket, i tråd med Stortingets vedtak.

**Anmodningsvedtak nr. 56 (2004-2005),  
25. november 2004 (Kommunal- og  
regionaldepartementet)**

«Stortinget ber Regjeringen om å etablere gode rutiner slik at kommunene får mulighet til å diskutere etablering av asylmottak i kommunen med berørte statlige myndigheter, og for at kommunen skal få mulighet til å komme med uttalelse i forbindelse med en etablering av mottak.»

For å imøtekomme Stortingets anmodning, vil UDI gjøre endringer slik at aktuelle vertskommuner vil kunne komme tidligere og bedre inn i prosessen ved mottaksetableringer. UDI vil sende informasjonsbrev til kommunene som ligger innenfor utlysingsområdet, vanligvis et fylke. Tilsvarende brev skal også sendes til berørte instanser, herunder helsetjenester, skole og politi. Tilbydere skal informere ordfører og rådmann skriftlig om sine planer om å tilby mottaksplasser i en kommune, også om antall plasser. Kopi av brevene skal vedlegges tilbudet. Hvis det kommer en uttalelse fra en eller flere kommuner før det er besluttet hvor mottaket skal etableres, vil UDI ta denne med i vurderingen, slik det også gjøres i dag.

Når UDI har åpnet tilbudene, vil kommunene og offentligheten bli informert om disse. Ved befaring på aktuelle steder, vil UDI invitere kommunens politiske og administrative ledelse til å delta. Kommunen må selv avgjøre om spørsmålet om mottaksetablering skal behandles politisk.

UDI må forholde seg til krav om frister i regelverket om offentlige anskaffelser, og særlig relevant her er tilbyders vedståelsesfrist. Det må derfor forventes at kommunene utviser noen grad av fleksibilitet, og avholder ekstraordinære møter dersom det er behov for det. UDI kan videre bistå kommunene med informasjonsmaterieell for ulike formål, samt delta på informasjonsmøter for kommunens innbyggere dersom dette anses som formålstjenlig og ønskelig.

Det gjøres oppmerksom på at det i perioder med ekstraordinær stor tilstrømming av asylsøkere kan bli nødvendig å fravike de ordinære rutinene for å sikre alle nyankomne kost og losji. Det vises for øvrig til UDIs nye rapport «Kommuner med asylmottak; utfordringer og mulige løsninger» som bl.a. omhandler forholdet mellom mottak og lokalsamfunn både i en etableringsfase og senere.

**Anmodningsvedtak nr. 174 (2004-2005),  
15. desember 2004 (Kommunal- og  
regionaldepartementet)**

«Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005 fremlegge rapport og vurdering av kostnader ved å innfri tilskudd for radonforebyggende tiltak innenfor de utlyste kriterier for de som søkte i løpet av 2003.»

Tilskuddsordningen ble etablert i 1999 og varte fram til 2003/2004. Ordningen var knyttet til Nasjonal kreftplan. Sluttrapport for ordningen ble gitt i St.prp. nr. 1 (2004-2005). Den siste bevilgning på posten ble gitt i statsbudsjettet for 2003, med en tilleggsbevilgning i omgrupperingsproposisjonen i desember 2003 på 3 mill. kroner. Tilleggsbevilgningen ble utbetalt på nyåret i 2004.

Med grunnlag i forskriften for ordningen og Husbankens retningslinjer, ble det i dialog mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Husbanken, etablert prioriteringsregler for fordeling av tilleggsbevilgningen.

Søknader ble prioritert etter påvist radonkonsentrasjon i oppholdsrom som følger:

1. Over 1000 Bq/m<sup>3</sup> luft i årsmiddelverdi.
2. Mellom 400 og 1000 Bq/m<sup>3</sup> luft i årsmiddelverdi.
3. Mellom 200 og 400 Bq/m<sup>3</sup> luft i årsmiddelverdi.

Prioriteringen gjaldt slik at det først skulle gis tilskudd fullt ut til alle søknader i kategori 1, deret-

ter fullt ut til alle søknader i kategori 2 osv., så langt midlene rakk. Prioriteringen hadde som formål å få størst mulig helseeffekt.

Alle søknader som kunne dokumentere over 1000 Bq/m<sup>3</sup> inneluft i oppholdsrom og som for øvrig fylte kravene til støtte, fikk støtte over tilleggsbevilgningen på 3 mill. kroner.

Det var 239 avslåtte saker, fordelt slik: 95 saker med 400 – 1000 Bq/m<sup>3</sup>, 57 saker med 200–400 Bq/m<sup>3</sup>, og 87 saker med ukjent radonnivå. Med utgangspunkt i at det i 2003 ble gitt i snitt ca. 35 000 kroner i tilskudd per sak vil det samlede tilskuddsbehov for de avslåtte sakene beløpe seg til 8,3 mill. kroner.

Avslutningen av ordningen ved årsskiftet 2003/2004 var varslet, i og med at ordningen var knyttet til Nasjonal kreftplan som var tidsavgrenset. I sluttfasen av tilskuddsordningen kom det inn et høyere antall søknader enn det de opprinnelige bevilgningene kunne dekke, og tilleggsbevilgningen ble gitt for å imøtekomme noe av denne køen. Alle kvalifiserte søknader i den høyeste prioritetsgruppen fikk tilskudd.

Det var liten etterspørsel etter midler de første årene av ordningen. I 2002 ble grensen for å få tilskudd halvert, fra 400 til 200 Bq/m<sup>3</sup>, og tilskuddsandelen ble økt fra 50 pst., først til 65 pst., så til 75 pst. av kostnadene. Tilskuddet ble begrenset til 40 000 kroner per prosjekt.

Fram til tidlig i 2003 var det ledige midler til alle som søkte og kvalifiserte til tilskudd. Køen oppsto i siste halvår av 2003. Prioriteringsreglene ble kunngjort og det ble gitt søkefrist slik at de mest kvalifiserte sakene i henhold til prioriteringen skulle kunne sende inn søknad og komme med i siste fordelingsrunde. Kommunal- og regionaldepartementet mener søkerbehovene slik sett er imøtekommet så langt det var budsjettmessig dekning for.

Sluttbehandlingen av søknader foregikk i de første månedene av 2004. Regjeringen tilrår ikke å bevilge ytterligere midler til denne ordningen.

### **Oppfølging av boligmeldingen**

I de følgende avsnittene gis det en orientering til Stortinget om videre arbeid med strategier for forvaltning av husbanklån, rentebinding på boliglån og om utvikling av statistikk for bygninger som ombygges til boliger, jf. St.meld. nr. 23 (2003-2004) *Om boligpolitikken* og Innst. S. nr. 229 (2003-2004).

### *Strategier for forvaltning av husbanklån*

I boligmeldingen varslet Regjeringen at det skulle utredes nærmere om Husbankens låneforvaltning skal konkurransen utsettes og hvordan dette eventuelt kan gjøres. I samme stortingsmelding ga Regjeringen dessuten sin tilslutning til at Husbankens hovedkontor skulle flyttes fra Oslo til Drammen med rundt 130 ansatte i 2005.

Det har vært utredet tre forskjellige modeller: *Drammen fullservice*, *kjernemodellen* og *full konkurranseutsetting*. Modellen *Drammen fullservice* innebærer at forvaltningsoppgavene knyttet til lånevirkosomhet sentraliseres i Drammen i løpet av 2006 samtidig som det foretas en betydelig modernisering av IKT-systemene. I *kjernemodellen* konkurransen utsettes støttesystemene for tjenesteproduksjonen knyttet til låneforvaltning og saksbehandling av bostøtte, lån og tilskudd, som hovedsakelig er IKT-systemer. Dette er den modellen som er valgt for Lånekassen. I modellen *full konkurranseutsetting* forutsettes det at all tjenesteproduksjon knyttet til låneforvaltningen blir konkurransen utsatt, både støttesystemene og selve tjenesteproduksjonen.

De viktigste suksesskriteriene for valg av modell har vært kvalitet og pris til bruker, kostnader for staten og samfunnet, boligpolitisk måloppnåelse og hensynet til de ansatte i Husbanken.

Utredningen viser at Husbanken driver en minst like effektiv låneforvaltning som sine eventuelle private konkurrenter. Det antas likevel at det kan være gevinster ved å konkurransen utsette støttesystemene.

Regjeringen går derfor inn for at Husbankens forvaltningstjenester først utvikles mot *Drammen fullservice* og deretter videre mot *kjernemodellen*. Dette innebærer at Regjeringen ikke vil foreslå *full konkurranseutsetting* av Husbankens forvaltningstjenester på nåværende tidspunkt.

### *Om rentebinding på boliglån*

I boligmeldingen varslet Regjeringen at den vil åpne for at Husbanken skal tilby flere typer fastrentelån enn i dag. Dette vil gi låntakerne flere valg og vil samtidig kunne gjøre husholdningene mindre utsatte for en renteøkning. Under behandlingen av meldingen viste også kommunalkomiteen stor interesse for tiltak som kan bidra til dette.

Regjeringen mente den gang at flytende rente over tid vil være den rimeligste renten på boliglån. Regjeringen mener at det ikke er et mål at flest mulig skal ha lån med fast rente, men at de lånta-

kerne som ønsker det og som har mest bruk for det, skal få et slikt tilbud.

For den enkelte låntaker vil konsekvenser av renteøkninger dempes når lånet har fast rente. Andelen lån med fast rente er lavere i Norge enn i mange andre land, som for eksempel i Sverige og i Danmark.

Ved utgangen av 2004 utgjorde fastrentelån 66 pst. av Husbankens utestående lån, mot 11 pst. i private banker og kredittinstitusjoner. Låntakerne i Husbanken er dermed mindre sårbare overfor eventuelle framtidige renteøkninger enn låntakere i private banker og kredittinstitusjoner.

På tross av den høye andelen lån med fast rente, vurderer Kommunal- og regionaldepartementet tiltak som kan åpne for at Husbanken kan tilby flere typer fastrentelån enn i dag, og på den måten dempe låntakers renterisiko. Det er viktig å informere låntakere om konsekvensene av å velge ulike typer renteaftaler.

#### *Statistikk for bygninger som ombygges til boliger*

Kommunalkomiteen påpekte det uheldige i at Statistisk sentralbyrås (SSB) nybyggingsstatistikk ikke omfatter næringseiendom, loft og lignende som omgjøres til boliger. Kommunal- og regionaldepartementet har høsten 2004 initiert og gitt tilskudd til et samarbeidsprosjekt mellom SSB og Statens Kartverk for å vurdere mulighetene for å utvikle statistikk for slike ombygginger til boliger. Tilrådingene fra prosjektet vil foreligge i 2. halvår 2005.

### **3.6 Arbeids- og sosialdepartementet**

#### **Tiltak mot fattigdom, tiltak for rusmiddelmissbrukere og tiltak for personer med nedsatt funksjonsevne**

Målet for arbeids- og sosialpolitikken er å sikre økonomisk og sosial trygghet for enkeltmennesket, skape nye muligheter for mennesker som har falt utenfor og legge til rette for aktivitet og deltakelse for alle. I St.prp. nr. 1 (2004-2005) foreslo Regjeringen tiltak på en rekke områder for å bedre forholdene for utsatte grupper. Regjeringen ønsker å følge dette videre opp allerede nå og foreslår å styrke innsatsen for å forebygge og bekjempe fattigdom, herunder tiltak for rusmiddelmissbrukere. Regjeringen ønsker videre å forbedre tilbudet til familier med funksjonshemmede barn, og presenterer en egen strategiplan for familier med barn

med nedsatt funksjonsevne. Regjeringen foreslår tiltak på i alt 100 mill. kroner knyttet til disse områdene. Bevilgningen omfatter tiltak under Barne- og familiedepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Arbeids- og sosialdepartementet. Regjeringen foreslår i tillegg å bevilge 50 mill. kroner for å styrke behandlingstilbudet for rusmiddelmissbrukere i spesialisthelsetjenesten.

#### **Tiltaksplan mot fattigdom og tiltak for rusmiddelmissbrukere**

Regjeringen la høsten 2002 fram St.meld. nr. 6 (2002-2003) Tiltaksplan mot fattigdom. Tiltaksplanen er fulgt opp i de årlige statsbudsjettene i planperioden 2002-2005 med midler til målrettede tiltak mot fattigdom. Tiltakene videreføres i 2006. Innsatsen omfatter tiltak for å styrke arbeidslivstilknypningen for personer som står helt eller delvis utenfor arbeidsmarkedet og bedre målretting av velferdsordningene slik at tjenester og ytelser samlet bidrar til at den enkelte får den nødvendige hjelp og oppfølging for å komme i arbeid. Innsatsen omfatter også tiltak for å forebygge sosial utstøting, særlig blant barn og unge. Flere av tiltakene er rettet mot de tyngste rusmiddelmissbrukerne. Tiltaksplanen omfatter i tillegg til tiltak på Arbeids- og sosialdepartementets ansvarsområde, tiltak under Kommunal- og regionaldepartementet, Barne- og familiedepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Utdannings- og forskningsdepartementet.

Regjeringen ser behov for en styrket innsats på målrettede tiltak mot fattigdom, og foreslår å trappe opp satsingen på målrettede arbeidsmarkedstiltak for langtidsmottakere av sosialhjelp m.fl. med 150 nye tiltaksplasser i 2. halvår 2005 med sikte på å gjøre tiltaket landsomfattende fra 2006, jf. omtale under kap. 634 Arbeidsmarkedstiltak. Som et ledd i arbeidsmarkedstiltakene legges det opp til tettere individuell oppfølging av personer som trenger særlig bistand fra kommunene for å kunne nyttiggjøre seg arbeidsrettede tiltak. Det foreslås 20 mill. kroner under Arbeids- og sosialdepartementets område til dette, jf. omtale under kap. 621. Regjeringen foreslår videre 8,3 mill. kroner under Arbeids- og sosialdepartementets område til kompetanse- og utviklingstiltak i sosialtjenesten i forhold til fattigdom blant barnefamilier. Det planlegges også utprøving av nye samarbeidsformer mellom forskning, utdanning og praksis i sosialtjenesten gjennom forsøk med «undervisnings-/universitetssosialkontor.» Under Barne- og familiedepartementets område foreslås det å

styrke tilskuddsordningen Ungdomstiltak i større bysamfunn med 5 mill. kroner. Regjeringen foreslår videre 13 mill. kroner til tannbehandling for rusmiddelmissbrukere og 15 mill. kroner for å øke kapasiteten i medikamentbasert behandling (LAR) under Helse- og omsorgsdepartementets område. Bevilgningen til frivillig rusmiddelforebyggende arbeid foreslås økt med 20 mill. kroner. Bevilgningen skal gå til styrking av de frivillige organisasjoner og private stiftelsers arbeid for svaktstilte grupper. I tillegg kommer Regjeringens forslag om bevilgning på 50 mill. kroner til behandlingstilbudet for rusmiddelmissbrukere i spesialisthelsetjenesten. Bevilgningen til de regionale helseforetakene skal gå til å øke kapasiteten og styrke tjenestene kvalitativt overfor målgruppen.

### **Tiltak for personer med nedsatt funksjonsevne**

Politikken for personer med nedsatt funksjonsevne skal fremme aktiv deltakelse og likestilling. Situasjonsbeskrivelsen i St.meld. nr. 40 (2002-2003) Nedbygging av funksjonshemmende barrierer viser at det fremdeles er store utfordringer som gjenstår. Regjeringen har iverksatt flere tiltak for å bedre tilgjengeligheten innenfor ulike sektorer. Foruten oppfølging av tiltak varslet i St.meld. nr. 40, har Regjeringen lagt fram flere sektorvise meldinger og planer som konkretiserer hvordan arbeidet med å fremme deltakelse og likestilling skal følges opp. Dette gjelder bl.a. St.meld. nr. 23 (2003-2004) Om boligpolitikken og St.meld. nr. 24 (2003-2004) Nasjonal transportplan 2006-2015. I august 2004 ble det lagt fram en egen tiltaksplan for å øke rekrutteringen av personer med nedsatt funksjonsevne til jobber i staten.

Regjeringen presenterte 23. november 2004 en egen handlingsplan for universell utforming (2004-2009) som utdyper strategier og redegjør for et bredt spekter av tidsfaste tiltak som skal fremme økt tilgjengelighet. Utgangspunktet er at det hver dag planlegges og fattes beslutninger som påvirker utviklingen av samfunnet gjennom utforming av bygninger, utemiljø, produkter og tjenester.

Ot.prp. nr. 87 (2004-2005) Om lov om råd eller anna representasjonsordning i kommunar og fylkeskommunar for menneske med nedsett funksjonsevne m.m. som ble lagt fram 29. april 2005, er en oppfølging av et vedtak som Stortinget fattet i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 40 (2002-2003), jf. Innst. S. nr. 162 (2003-2004).

I mai 2005 presenterer Regjeringen en egen strategiplan for familier med barn med nedsatt funksjonsevne. Barn med nedsatt funksjonsevne skal så langt som mulig ha en barndom som gir vekst og utvikling som andre barn. Foreldre som får barn med nedsatt funksjonsevne må få tilstrekkelig hjelp fra det offentlige. Målet er at familiene blir i stand til å ivareta omsorgen for barnet ved hjelp av koordinerte tjenester som er tilpasset familienes behov.

Som ledd i gjennomføringen av strategiplanen skal det opprettes en «familieportal» som skal møte behovet for offentlig nettbasert informasjon for familier med barn med nedsatt funksjonsevne eller kronisk sykdom. Videre foreslås det innført en tilskuddsordning til ferie- og velferdstiltak for personer med nedsatt funksjonsevne i regi av frivillige organisasjoner, jf. forslag under kap. 621, post 63. For å gjøre det lettere for foreldre å kombinere yrkesaktivitet med omsorgsoppgaver i hjemmet foreslås det å utvide ordningen med rett til omsorgspenger for foreldre med flere barn med nedsatt funksjonsevne eller kronisk sykdom eller foreldre med tre barn eller mer. Det vises til nærmere omtale av dette forslaget under kap. 2650, post 72.

## **Kap. 600 Arbeids- og sosialdepartementet**

### *Post 01 Driftsutgifter*

I forbindelse med arbeidet tilknyttet pensjonsreformen, foreslås det økte administrative ressurser til Arbeids- og sosialdepartementet. I 2005 vil arbeidet konsentreres om oppfølgingen av de to utvalgene som er varslet i St.meld. nr. 12 (2004-2005) *Pensjonsreform – trygghet for pensjonene* (uførepensjon og offentlige tjenestepensjoner). Videre må departementet tilsette ytterligere utredningskapasitet og bygge opp den juridiske kompetansen. Midlene omfatter også IKT-oppfølging i departementet. Det foreslås at bevilgningen økes med 3,6 mill. kroner til disse formålene.

Det foreslås i tillegg bevilget 2,6 mill. kroner til departementets ordinære reisevirksomhet mot inndekning under kap. 620 post 21. Reisevirksomheten har tidligere blitt dekket over begge disse kapitlene. Nå samles utgiftene på ett kapittel.

Samlet foreslås bevilgningen økt med 6,2 mill. kroner.



## Kap. 604 Ny arbeids- og velferdsforvaltning

### *Post 45 (Ny) Store nyanskaffelser, kan overføres*

I St.prp. nr. 46 (2004-2005) Ny arbeids- og velferdsforvaltning er det lagt til grunn at en felles første basisplattform for IKT-løsninger i en ny statlig etat og i en felles førstelinjetjeneste skal være tilgjengelig fra 1. januar 2007. I stortingsproposisjonen er det lagt opp til at det vil være etablert samlokaliserte enheter med den nye basisplattformen på dette tidspunktet i om lag 100 kommuner. Denne plattformen er en minimumsløsning som skal ivareta nødvendig informasjonsutveksling ved samlokalisering. Den omfatter i hovedsak infrastruktur og grunnleggende IKT-tjenester som også vil kunne nyttiggjøres ved implementering av mer fullverdige, langsiktige IKT-løsninger for en ny arbeids- og velferdsforvaltning.

For å nå målet om etablering av en IKT-basisplattform for samlokaliserte enheter i om lag 100 kommuner innen 1.1.2007, bør arbeidet med implementeringen av basisplattformen starte opp allerede rett over sommeren 2005. Utgiftene for 2005 er anslått til 50 mill. kroner. De omfatter hovedsakelig utgifter i forbindelse med det påbegynnende arbeid med implementering av:

- Fellesfunksjonalitet for førstelinjetjenesten
- Administrativ støtte i førstelinjetjenesten
- Lokal infrastruktur i førstelinjetjenesten

Det foreslås bevilget 50 mill. kroner under ny post 45 Store nyanskaffelser.

## Kap. 620 Utredningsvirksomhet, forskning m.m.

### *Post 21 Spesielle driftsutgifter*

Bevilgningen foreslås redusert med 2,6 mill. kroner, jf. omtale under kap. 600, post 01.

## Kap. 621 Tilskudd forvaltet av Sosial- og helsedirektoratet

### *Post 21 Spesielle driftsutgifter*

Som et ledd i forslaget om tettere individuell oppfølging av personer som trenger særlig bistand for å kunne nyttiggjøre seg arbeidsrettede tiltak foreslås bevilgningen økt med 6,6 mill. kroner, jf. omtale under kap. 621, post 63.

Som et ledd i forslaget om kompetanse- og utviklingstiltak i sosialtjenesten for å forebygge

og redusere fattigdom blant barnefamilier foreslås bevilgningen økt med 3,0 mill. kroner, jf. omtale under kap. 621, post 63.

Fra 1. juli 2005 opprettes det et register som Sosial- og helsedirektoratet skal ha ansvaret for, med oversikt over innehavere av bevilgninger etter alkoholoven og over dem som kan drive engrosalg. Denne oppgaven vil kreve ett årsverk. Kostnadene fra 1. juli 2005 er anslått til 300 000 kroner. For å dekke disse utgiftene foreslås en omprioritering av 300 000 kroner til kap. 720, post 01 Driftsutgifter på Helse- og omsorgsdepartementets budsjettområde.

### *Strategiplan for familier med barn med nedsatt funksjonsevne*

Det er innledet samarbeid mellom Rikstrykdeverket og Lærings- og mestringssentrene familieprosjekt om etablering av en «familieportal» som skal møte behovet for offentlig nettbasert informasjon for familier med barn med nedsatt funksjonsevne eller kronisk sykdom. Tiltaket inngår i strategiplanen rettet mot familier med barn med nedsatt funksjonsevne. For å etablere «familieportalen» foreslås bevilgningen økt med 700 000 kroner.

Samlet foreslås bevilgningen økt med 10,0 mill. kroner.

### *Post 63 Tilskudd til rusmiddeltiltak m.v., kan overføres*

*Tettere individuell oppfølging av personer som trenger særlig bistand for å kunne nyttiggjøre seg arbeidsretta tiltak*

Ved utgangen av 2004 har nærmere 9 000 personer vært inkludert i de lokale prosjektene i forbindelse med satsingen på målrettede arbeidsmarkedstiltak. En evaluering utført av Arbeidsforskningsinstituttet viser at sosialtjenesten henviser kun om lag 30 prosent av det totale antallet personer i målgruppen for satsingen til Aetat, og at flere faller fra i løpet av rekrutteringsfasen og under deltakelsen i tiltaket. Så langt har statlige midler vært tildelt Aetat.

Kommunene har en viktig rolle i arbeidsmarkedssatsingen, både i forhold til kartlegging av behov og funksjonsevne og oppfølging av den enkelte. Regjeringen foreslår samlet å bevilge 20 mill. kroner til tettere individuell oppfølging av personer som trenger særlig bistand for å kunne nyttiggjøre seg arbeidsrettede tiltak, hvorav 13,4

mill. kroner på denne posten. Formålet er å øke andelen i den aktuelle målgruppen som henvises fra sosialtjenesten til Aetat og å redusere antallet personer som faller fra i løpet av rekrutteringsfasen og tiltaksdeltakelsen.

*Kompetanse- og utviklingstiltak i sosialtjenesten for å forebygge og redusere fattigdom blant barnefamilier*

En del barnefamilier med vedvarende lav inntekt og andre levekårsproblemer mottar økonomisk stønad og annen bistand fra sosialtjenesten. Ny kunnskap kan tyde på at barna i disse familiene faller i en gråsoner mellom sosialtjenesten og barnevernet i forhold til å få dekket grunnleggende behov. Regjeringen foreslår å bevilge 8,3 mill. kroner (jf. 3 mill. kroner under post 21) til kompetanse- og utviklingstiltak i sosialtjenesten i forhold til problemer med fattigdom blant barnefamilier som er i kontakt med sosialtjenesten. Det vil bli satt i verk tiltak i forhold til det sosiale og forebyggende arbeidet overfor foreldre og barn og utvikling av samarbeidsmodeller for bedre samordning av tjenestetilbudet for barnefamilier i det lokale hjelpeapparatet. Tiltaket sees i sammenheng med de kompetanse- og utviklingstiltak som er iverksatt innenfor barneverntjenesten som et ledd i gjennomføringen av tiltaksplan mot fattigdom. Bevilgningen på post 63 foreslås økt med 5,3 mill. kroner til dette formålet.

*Forsøk med «undervisnings-/ universitetssosialkontor»*

Det er fra flere hold blitt påpekt at avstanden er for stor mellom utdanningsinstitusjonene og sosialtjenesten, og mellom sosialtjenesten og forskningsmiljøene. På denne bakgrunn planlegges forsøk med nye samarbeidsformer mellom forskning, utdanning og praksis i sosialtjenesten gjennom forsøk med «universitets-/undervisnings-sosialkontor». Formålet med forsøket skal være å bidra til en styrking av kompetanse og kvalitet i sosialtjenesten. Sosial- og helsedirektoratet vil ha hovedansvaret for planleggingen. Utgifter til utredning og planlegging i 2005 dekkes innenfor de eksisterende midlene til Sosial- og helsedirektoratet over denne bevilgningen.

Samlet foreslås bevilgningen på post 63 økt med 18,7 mill. kroner.

*Post 74 Tilskudd til pensjonistenes og funksjonshemmedes organisasjoner*

I forbindelse med statsbudsjettet for 2005 ble to tilskuddsordninger for velferds-, fritids- og ferietiltak i regi av andre enn funksjonshemmedes organisasjoner lagt inn i det generelle driftstilskuddet til funksjonshemmedes organisasjoner, jf. St.prp. nr. 1 (2004-2005) og Budsjett-innst.S. nr. 11 (2004-2005).

Regjeringen ønsker å styrke tilbudet til familier med funksjonshemmede barn, jf. egen strategiplan. Bevilgningen foreslås økt med 5,0 mill. kroner som avsettes til ferie- og velferdstilbud for personer med nedsatt funksjonsevne i regi av frivillige organisasjoner.

**Kap. 630 Aetat (jf. kap. 3630)**

*Post 01 Driftsutgifter*

Regjeringen foreslår å styrke Aetat med totalt opp mot 100 nye stillinger i 2. halvår 2005. Dette gir et økt bevilgningsbehov på 23,4 mill. kroner i 2005. Styrkingen har i hovedsak sammenheng med behov for flere personellressurser til å håndtere økt tilstrømming av yrkeshemmede, følge opp flere yrkeshemmede arbeidssøkere, bidra til å redusere ventetiden blant yrkeshemmede som søker attføring og som skal avklares for tiltak, samt flere tiltaksplasser for yrkeshemmede i 2. halvår 2005, jf. omtale under kap. 634, post 71. Styrkingen vil videre bidra til økt individuell oppfølging av personer som følge av utvidelsen av tiltakene mot fattigdom.

Bevilgningen foreslås økt med 23,4 mill. kroner.

**Kap. 634 Arbeidsmarkedstiltak (jf. kap. 3634)**

*Post 70 Ordinære arbeidsmarkedstiltak, kan overføres*

I saldert budsjett for 2005 er det lagt opp til et nivå på de ordinære arbeidsmarkedstiltakene på gjennomsnittlig 12 700 plasser i 1. halvår 2005 og 9 700 plasser i 2. halvår 2005. Dette omfatter om lag 500 plasser til forsøket med kommunalt ansvar for arbeidsmarkedstiltak i enkelte bydeler i Oslo kommune.

Aetat Arbeidsdirektoratet har meddelt at innenfor tildelt ramme vil det gjennomføres anslagsvis 15 000 plasser i gjennomsnitt for 1. halvår. Gjennomføringen av flere tiltaksplasser enn planlagt har sammenheng med lavere priser

på tiltakene og en mindre kostnadskrevende tiltakssammensetning enn tidligere lagt til grunn.

Regjeringen foreslår et tiltaksnivå for ordinære arbeidsmarkedstiltak på 12 700 plasser for 2. halvår 2005. Dette er 3000 flere plasser enn det som opprinnelig er planlagt for 2. halvår og gir flere tiltaksplasser for langtidsledige, innvandrere og langtidsmottakere av sosialhjelp, samt plasser til prosjektet Skole på byggeplass. Videre foreslås flere tiltaksplasser for bekjempelse og forebygging av fattigdom. Dette må ses i sammenheng med å gjøre satsingen landsomfattende fra 2006. Tiltaksnivået omfatter også om lag 500 plasser til forsøket med kommunalt ansvar for arbeidsmarkedstiltak i enkelte bydeler i Oslo kommune.

Som følge av lavere priser på tiltakene og en mindre kostnadskrevende tiltakssammensetning enn tidligere lagt til grunn, vil allerede vedtatt bevilgning gi rom for om lag 2 100 plasser i 2. halvår 2005 utover de planlagte 9 700 plassene. Et tiltaksnivå i 2. halvår 2005 på 12 700 plasser tilsier et økt bevilgningsbehov på 48,5 mill. kroner tilsvarende 900 nye tiltaksplasser. Regnskapsinformasjon fra 2004 viser at 41,4 mill. kroner som er bevilget for inneværende år for å dekke regnskapsmessig etterslep i 2005, ble utbetalt i 2004.

Samlet innebærer dette at det foreslås å øke bevilgningen på post 70 med 7,1 mill. kroner.

*Post 71 Spesielle arbeidsmarkedstiltak,  
kan overføres, kan nyttes under post 70*

*Post 73 Investeringer i skjermede tiltak,  
kan overføres, kan nyttes under post 71*

Bevilgningen i saldert budsjett for 2005 gir grunnlag for et gjennomsnittlig tiltaksnivå på om lag 24 650 tiltaksplasser for yrkeshemmede, dvs. en styrking på 2 150 plasser i forhold til året før. For 2. halvår 2005 foreslås en ytterligere økning i nivået på arbeidsmarkedstiltakene for yrkeshemmede arbeidssøkere på 300 plasser. Dette vil gi om lag 24 800 tiltaksplasser i gjennomsnitt for 2005. Avklarende og integrerende tiltak vil bli prioritert. Dette gir et økt bevilgningsbehov på 18 mill. kroner i 2005 fordelt med 15 mill. kroner på post 71 og 3 mill. kroner på post 73. I tillegg innebærer dette at tilsagnsfullmakten må økes med om lag 3,6 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak. Flere tiltaksplasser gir grunnlag for redusert ventetid før tiltaksstart og raskere tilbakeføring til ordinært arbeid.

Forslaget om flere tiltaksplasser skyldes oppjusterte anslag for veksten i tallet på yrkeshem-

mede i forhold til det som ble lagt til grunn i forbindelse med statsbudsjettet for 2005. Forslaget om flere tiltaksplasser for yrkeshemmede må sees i sammenheng med foreliggende tilbud og muligheter for utdanning finansiert av attføringsstønader (kap. 2543, post 71). Erfaringer viser også at enkelte yrkeshemmede går ut i ordinært arbeidsliv uten å ha vært gjennom en periode på tiltak.

Informasjon fra regnskapet for 2004 viser en lavere utnyttelse av tilsagnsfullmakten for å dekke regnskapsmessig etterslep fra 2004 enn forutsatt. Dette gir isolert sett grunnlag for å sette ned bevilgningen med 22,4 mill. kroner.

I sum innebærer dette at bevilgningen under post 71 foreslås redusert med 7,4 mill. kroner og post 73 foreslås økt med 3 mill. kroner.

Stortinget ba Regjeringen foreta en samlet vurdering av behovet for tiltaksplasser for yrkeshemmede. Vurderingen skulle ses i sammenheng med yrkeshemmedes behov for avklaring, arbeidspraksis og opplæring, jf. anmodningsvedtak nr. 160 av 15. desember 2003 og Budsjettinnst. S. nr. 5 (2003-2004). Regjeringen omtalte arbeidet i St.prp. nr. 1 (2004-2005). Et forslag til enkelte endringer i tiltaksregelverket vil bli sendt på høring i månedsskiftet mai/juni 2005. Hensikten med endringsforslagene er å tilpasse regelverket bedre til de faktiske behov brukergruppene har, blant annet sett i lys av den sterke økningen i antall registrerte yrkeshemmede arbeidssøkere. Forslaget vil bli omtalt i St.prp. nr. 1 (2005-2006). De ulike virkemidlene for å øke arbeidstilknytningen blant yrkeshemmede vil for øvrig bli grundig diskutert i den planlagte stortingsmeldingen om arbeidsretting i velferdspolitikken.

Kommunalkomiteen ba i Budsjettinnst. S. nr. 5 (2002-2003) om en undersøkelse av langtidsvirkningene av tiltaket Arbeid med bistand. ECON Analyse gjennomførte dette i 2004, og enkelte av resultatene er formidlet i St.prp. nr. 1 (2004-2005). I tillegg gjennomføres en kvalitativ oppfølgingsundersøkelse som ventes ferdigstilt i løpet juni måned. Dette vil bli omtalt i St.prp. nr. 1 (2005-2006).

## **Kap. 640 Arbeidstilsynet**

### *Post 01 Driftsutgifter*

#### *Styrket innsats mot sosial dumping*

Arbeidstilsynet skal føre tilsyn med at vilkårene for arbeidstillatelse/oppholdstillatelse følges i virksomhetene, samt at lønns- og arbeidsvilkår i allmenngjorte tariffavtaler følges.

I statsbudsjettet for 2005 ble Arbeidstilsynet tildelt ekstra midler for bl.a. å kunne ivareta de nye tilsynsoppgavene som følge av EU-utvidelsen i 2004. Overgangsordningen som ble iverksatt fra 1. mai 2004, stiller krav om norske lønns- og arbeidsvilkår, og som hovedregel fulltidsarbeid, for å få oppholdstillatelse.

Det er iverksatt flere tiltak for at Arbeidstilsynet skal kunne føre tilsyn med at vilkårene for arbeidstillatelse/oppholdstillatelse følges i virksomheten. Med bakgrunn i risikobetraktninger har Arbeidstilsynet prioritert følgende bransjer mht. tilsyn og oppfølging: bygg- og anleggsbransjen, landbruket (sesongarbeid – innhøsting), restaurantnæringen, renhold og transport.

Aktuelle tiltak mot sosial dumping vil være konsentrert innsats rettet mot virksomheter/bransjer hvor risikoen for sosial dumping er tilstede for eksempel i forbindelse med tilsynskampanjer. Det er også viktig at relevant informasjon gjøres tilgjengelig på de aktuelle språk slik at både utenlandske arbeidsgivere og arbeidstakere kan sette seg inn i de regler som gjelder og det ansvar som følger.

#### *Omstilling og regionalisering*

Behov for omstilling av Arbeidstilsynet har sin bakgrunn i Riksrevisjonens forvaltningsrevisjon fra 1999 samt at Regjeringen varslet gjennomføring av ny strategi og regionalisering i St.meld. nr. 17 (2002-2003) Om statlige tilsyn.

Formålet med omstillingen er å oppnå en bedre mål- og resultatorientering for arbeidsmiljømyndighetene og bygge opp den kompetansen som er nødvendig for å møte nye og skiftende arbeidsmiljøproblemer. Gjennomføring av ny strategi for Arbeidstilsynet og ny organisering i form av regionalisering skal også gi en mer effektiv utnyttelse av tilsynsressurser.

Forslaget om tilleggsbevilgning er i stor grad knyttet til opprettelse og oppstart av nytt regionskontor i Finnsnes. De øvrige regionskontorene vil legges til steder hvor det allerede eksisterer større distriktskontor i dag.

På bakgrunn av ovennevnte foreslås det å øke bevilgningen til Arbeidstilsynet med 9 mill. kroner til økt innsats mot sosial dumping samt omstilling og regionalisering av Arbeidstilsynet. Videre foreslås det at 0,5 mill. kroner omdisponeres fra kap. 640, post 01 til kap. 642 Petroleumstilsynet, post 01 Driftsutgifter knyttet til overføring av tilsynsansvar for landanlegg, jf. kap. 642, post 01.

Samlet foreslås det en bevilgningsøkning på 8,5 mill. kroner på post 01 Driftsutgifter.

### **Kap. 642 Petroleumstilsynet**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

##### *Nye tilsynsoppgaver som følge av endringer i utlendingsloven og allmenngjøringsloven*

Petroleumstilsynets skal føre tilsyn med at vilkårene for arbeidstillatelse/oppholdstillatelse følges på offshoreinnretningene og landanleggene, samt at lønns- og arbeidsvilkår i allmenngjorte tariffavtaler følges.

Etter vedtak i Tariffnemnda av 1. desember 2004 er det nå allmenngjort tariffavtaler ved syv landanlegg. Erfaringsmessig sett er det stor grad av utenlandsk arbeidskraft i sektoren og spesielt i bygge- og anleggsvirksomhet i tilknytning til landanleggene. Endringene i arbeidsmiljølovgivningen og krav om identifikasjonsbevis og oversiktslister på byggeplassene bidrar således også til økning av Petroleumstilsynets tilsynsomsfang.

De nye tilsynsoppgavene vil bl.a. kreve ny kompetanse i Petroleumstilsynet. Når det gjelder tilsyn med etterlevelse av allmenngjorte tariffavtaler må tilsynsmyndighetene ha en utstrakt og tett dialog med partene i arbeidslivet bl.a. for å sikre en korrekt forståelse av inngåtte tariffavtaler. Det er derfor behov for å styrke Petroleumstilsynets driftsbevilgning til dette arbeidet i 2005.

##### *Intensivert tilsyn som følge av ulykker på land*

Det har vært flere alvorlige hendelser etter at Petroleumstilsynet overtok ansvaret for petroleumsanleggene på land. Flere av landanleggene har utfordringer knyttet til å utvikle og innføre tiltak som forhindrer hendelser. En årsak til dette er at analysearbeid etter hendelsene ikke går tilstrekkelig i dybden slik at bakenforliggende årsaker ikke blir avdekket.

For å påvirke denne utviklingen må Petroleumstilsynet styrke sin detaljerte oppfølging overfor virksomhetene for å sikre at nødvendige tiltak utvikles, gjennomføres og følges opp. Det er derfor behov for å styrke Petroleumstilsynets driftsbevilgning til dette arbeidet i 2005.

Ved opprettelsen av Petroleumstilsynet, fikk etaten overført tilsynsansvar for enkelte landanlegg fra Arbeidstilsynet og Direktoratet for sikkerhet og beredskap. Fra Arbeidstilsynet ble det overført ressurser tilsvarende ett årsverk. Etter en ny vurdering foreslås det en overføring på

ytterligere ett årsverk, 0,5 mill. kroner, fra kap. 640 Arbeidstilsynet, post 01 Driftsutgifter.

På bakgrunn av ovennevnte foreslås det å øke bevilgningen til Petroleumstilsynet 3 mill. kroner ifm. nye tilsynsoppgaver hvorav 0,5 mill. kroner foreslås overført fra kap. 640 Arbeidstilsynet.

#### *Overføring fra Petroleumstilsynet til Oljedirektoratet*

Det foreslås å redusere posten med 1 mill. kroner som følge av overføring av personell mellom Petroleumstilsynet og Oljedirektoratet i 2004. Overføringen er knyttet til delingen pr. 1. januar 2004 der det var gitt muligheter for flytting/reversering av personell fram til 1. juli 2004. Oljedirektoratets bevilgning over kap. 1810 foreslås økt tilsvarende.

Samlet sett foreslås det at bevilgningen under kap. 642, post 01 økes med 2 mill. kroner.

### **Kap. 646 Pionerdykkerne i Nordsjøen**

#### *Post 01 Driftsutgifter, kan overføres*

##### *Nedjustering av bevilgningen for 2005*

Bevilgningen skal dekke utgifter til nemnda som ble etablert 1. juli 2004. Arbeidet i nemnda har imidlertid vært mindre ressurskrevende enn først antatt. I forbindelse med undersøkelse av dykkerne, har nemnda kunnet legge til grunn medisinske vurderinger fra bl.a. Haukeland sykehus for de fleste av dykkerne som har søkt. Videre har nemnda behandlet søknader som var ferdig medisinsk vurdert. Nemnda har heller ikke hatt behov for å leie permanente kontorlokaler, men har gjennomført samlinger ved leie av møtelokaler mv.

Som følge av dette foreslås det at bevilgningen for 2005 reduseres med 2 mill. kroner.

Videre foreslås det at 2,4 mill. kroner av overført beløp fra 2004 til 2005 ikke blir benyttet i 2005.

### **Kap. 2543 Yrkesrettet attføring**

#### *Post 70 Attføringspenger, overslagsbevilgning*

Det har vært en økt tilstrømming av attføringsmottakere som blant annet skyldes innskjerpingen av kravet til å prøve attføring før innvilgelse av uførepensjon eller tidsbegrenset uførestønad. Samtidig viser regnskapstall at gjennomsnittlig attføringsytelse per mottaker nå er høyere enn tidligere lagt til grunn.

Det foreslås på denne bakgrunn at posten økes med 425 mill. kroner.

### **Kap. 2600 Trygdeetaten**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

##### *IKT-utgifter pensjonsreformen – forprosjekt*

I St.meld. nr. 12 (2004-2005) Pensjonsreform – trygghet for pensjonene foreslår Regjeringen at det skal gjennomføres en pensjonsreform. Under forutsetning av at Stortinget vedtar en pensjonsreform i mai 2005 med en tidshorisont for gjennomføring som foreslått i Pensjonsmeldingen, er det viktig at arbeidet med å forberede de administrative tilpasningene kommer i gang raskt. Regjeringen foreslår derfor at det bevilges midler til oppstart av forprosjektet sommeren 2005.

Implementeringen av en pensjonsreform vil kreve omfattende forberedelser. Trygdeetaten må blant annet utvikle nye IKT-løsninger som kan håndtere både det eksisterende og det nye regelverket samt overgangsregler mellom disse.

En viktig del av de administrative forberedelsene til pensjonsreformen er å kartlegge hvor omfattende endringer i trygdeetatens IKT-systemer som er nødvendige for å gjennomføre reformen. Dette arbeidet er planlagt gjennomført i et forprosjekt. Med forbehold om Stortingets behandling av St.meld. nr. 12 (2004-2005) Pensjonsreform – trygghet for pensjonene, er forprosjektet planlagt igangsatt i 2005 og avsluttet i 2006. Forprosjektet har som formål å utarbeide behovsanalyse, overordnet design og planlegging av hovedprosjektet, samt å utarbeide kostnadsoverslag og tidsplan for utvikling av nye IKT-løsninger i trygdeetaten i forbindelse med pensjonsreformen.

Regjeringen legger til grunn at investeringene i forbindelse med pensjonsreformen må sikre fleksibilitet i forhold til framtidige omfordelinger av oppgaver som følge av for eksempel den foreslåtte omorganiseringen av velferdsforvaltningen, samt eventuelle endringer i uføretrygden og andre deler av folketrygden som ikke er en del av Regjeringens forslag til pensjonsreform. Nye IKT-løsninger må også muliggjøre effektiv bruk av persondata på tvers av offentlige etater.

Når forprosjektet er gjennomført og kvalitets-sikret, vil Regjeringen ha tilstrekkelig grunnlag for å kunne presentere et forslag til hovedprosjektet overfor Stortinget, herunder styringsopplegg.

Det foreslås bevilget 67 mill. kroner til forprosjektet for 2005.

### *Merkostnad som følge av økt pensjonsinnskudd i Statens Pensjonskasse*

Statens Pensjonskasse har fra 2005 økt premien/arbeidsgiverandelen med 0,8 prosentpoeng fra 9,5 pst. til 10,3 pst., i tillegg kommer 2 pst. medlemsandel. Merutgiften for trygdeetaten er beregnet til 12,4 mill. kroner for 2005. Denne økningen motsvares av redusert bevilgningsbehov til Statens Pensjonskasse. I 2005 betales 5 av 6 terminer. Helårsvirkningen er beregnet til 15 mill. kroner.

Bevilgningen for 2005 foreslås økt med 12,4 mill. kroner.

### *Kjøp av helsetjenester*

For 2004 og 2005 var det bevilget hhv. 114,5 og 120,0 mill. kroner til kjøp av helsetjenester. I 2004 var det et underforbruk på posten, slik at det fra 2004 til 2005 er overført 52,8 mill. kroner. Dette innebærer at det er 172,8 mill. kroner til disposisjon for 2005. Dette er over 100 mill. kroner mer enn forbruket i 2004, som var 61,3 mill. kroner.

Underforbruket i 2004 hadde i stor grad sammenheng med at det over tid har blitt et bedre tilbud i det ordinære helsevesenet, slik at behovet for supplerende ordninger er redusert. Arbeids- og sosialdepartementet mener at ventelistesituasjonen i 2005 tilsier at det ikke er behov for bevilgninger ut over det som ble brukt i 2004.

Samlet foreslås en reduksjon av bevilgningen under kjøp av helsetjenester på 107,6 mill. kroner. Disponibelt beløp for 2005 blir da 65,2 mill. kroner. I forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2005 avga Sosialkomiteen følgende merknad, jf. Budsjett-innst. S. nr. 11 (2004 – 2005):

«Komiteen ber regjeringen legge til rette for å benytte denne ordningen til også å omfatte den type behandling som ivaretas av institusjoner tilsvarende Igalo.»

Arbeids- og sosialdepartementet har bedt Rikstrygdeverket sørge for at kjøp av helsetjenester til personer med muskel- og skjelettlidelser kan skje ved Igalo eller lignende institusjoner. Kjøp av helsetjenester må følge reglene for offentlige anskaffelser, og Rikstrygdeverket har derfor lagt disse kjøpene ut på anbud. Kjøpene er forutsatt å skje i tråd med de ordinære retningslinjene for kjøp av helsetjenester.

### *Forslag til bevilgning på post 01 Driftsutgifter*

Bevilgningen foreslås økt med 67 mill. kroner til IKT-utgifter i forbindelse med Pensjonsreformen og 12,4 mill. kroner som følge av økt pensjonsinnskudd i Statens Pensjonskasse. Videre foreslås bevilgningen redusert med 116,9 mill. kroner som i all hovedsak relaterer seg til overførte beløp fra 2004.

Bevilgningen foreslås i alt redusert med 37,5 mill. kroner.

## **Kap. 2650 Sykepenges**

### *Post 70 Sykepenges for arbeidstakere mv., overslagsbevilgning*

#### *Utviklingen i sykefraværet (sykefravær pr. 4. kvartal 2004)*

Sykefraværstatistikken for 3. og 4. kvartal 2004 viste en reduksjon i sykefraværet. Det totale sykefraværet ble redusert fra 8,5 til 6,4 prosent fra 4. kvartal 2003 til 4. kvartal 2004, målt som tapte dagsverk på grunn av sykefravær i prosent av avtalte dagsverk. Det legemeldte fraværet gikk ned fra 7,4 til 5,5 prosent, mens det egenmeldte fraværet var 1,0 prosent i begge periodene.

Fra 4. kvartal 2003 til 4. kvartal 2004 gikk det samlede sykefraværet ned i alle næringer og i alle fylker. Størst nedgang har det vært innenfor industri og bergverksdrift, fra 8,7 til 6,3 prosent, og i bygg og anlegg, fra 8,9 til 6,5 prosent. Disse næringene hadde stor nedgang også i 3. kvartal. I helse- og sosialtjenestene gikk fraværet ned fra 11,1 til 8,5 prosent.

Det legemeldte sykefraværet blant kvinner ble redusert fra 10,3 til 7,9 prosent, mens det for menn ble redusert fra 6,9 til 5,2 prosent. Alle aldersgrupper har hatt nedgang i sykefraværet, men nedgangen er noe mindre for kvinner i aldersgruppen 25-34 år sammenlignet med andre aldersgrupper. Østfold og Finnmark er de fylker hvor nedgangen i sykefraværet er størst med en reduksjon på 2,8 prosentpoeng.

### *Delansvaret for arbeidsgivere i hele sykepengeperioden foreslås ikke satt i verk*

Regjeringen foreslo i Ot.prp. nr. 9 (2004-2005) å innføre et begrenset delansvar for arbeidsgiver i hele sykepengeperioden med virkning fra 1. april 2005. Som en del av budsjettforliket i Stortinget ble loven vedtatt iverksatt fra 1. juli 2005. Videre ba partene i budsjettavtalen Regjeringen foreta en

ny vurdering av forslaget, dersom det viser seg at sykefraværet går ned mer enn forventet.

På bakgrunn av at utgiftene til sykepengen på forventes å bli betydelig lavere enn det ble lagt til grunn ved inngåelsen av budsjettavtalen mellom regjeringspartiene og Fremskrittspartiet, foreslår Regjeringen at lovvedtaket om redusert arbeidsgiverperiode og delansvar for arbeidsgivere i hele sykepengeperioden likevel ikke settes i verk fra 1. juli 2005.

Den samlede budsjetteffekten i 2005 av at nevnte lovvedtak likevel ikke iverksettes fra 1. juli 2005 er anslått til 640 mill. kroner, hvorav 565 mill. kroner i økte utgifter til sykepenge og 75 mill. kroner i redusert arbeidsgiveravgift.

#### *Status for Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv*

Avtaleperioden for intensjonsavtalen går ut 31. desember 2005. I løpet av høsten 2005 vil evalueringen av avtalen bli sluttført. Pr. 19. februar 2004 var 1 103 163 arbeidstakere ansatt i til sammen 7 507 IA-virksomheter. Dette utgjør 57,8 prosent av det totale antall arbeidstakere.

#### *Ny gjennomgang av de regelstyrte ordningene under folketrygden m.v.*

Det er utarbeidet nye prognoser for 2005 for de regelstyrte overslagsbevilgningene til folketrygden mv. under Arbeids- og sosialdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Barne- og familiedepartementet (fødsels- og adopsjonspenger).

For disse områdene anslås stønadutgiftene til vel 219 mrd. kroner for 2005. Dette er en nedgang i folketrygdens utgifter på 5 520 mill. kroner i forhold til saldert budsjett. En stor del av nedgangen skyldes at anslagene over folketrygdens utgifter til sykepenge er nedjustert med vel 3,5 mrd. kroner i forhold til hva som ble lagt til grunn i saldert budsjett.

Som følge av at Regjeringen foreslår at lovvedtaket om delansvaret for arbeidsgivere i hele sykepengeperioden likevel ikke iverksettes, blir nedgangen i folketrygdens utgifter på 4 955 mill. kroner i forhold til saldert budsjett. Utgiftene til sykepenge er da anslått til å bli 3 000 mill. kroner lavere enn bevilgningen i saldert budsjett.

Andre områder hvor det er forventet lavere utgifter er medisinsk rehabilitering, grunnpensjon og tilleggspensjon til uføre, fødselspenge og legemidler. Utgiftene til attføringspenge anslås nå å bli noe høyere enn lagt til grunn i saldert

budsjett. Under inntektspostene er det forventet 52,2 mill. kroner i merinntekter.

I omgrupperingsproposisjonen til høsten vil det bli foretatt en gjennomgang av de konkrete endringene under hver enkelt post. På nåværende tidspunkt anses det imidlertid lite hensiktsmessig å legge fram et detaljert endringsforslag som tar for seg alle postene. Det foreslås at bevilgningene under folketrygden reduseres med totalt 4 955 mill. kroner som følge av nye anslag, inkl. effekten av ikke å iverksette endringene i sykelønnsordningen fra 1. juli. Anslagsendringene foreslås fordelt på kapitler i tråd med oppstillingen i tabell 3.4 nedenfor. På enkelte av bevilgningene under folketrygden fremmes det også forslag om endringer som ikke skyldes nye anslag, jf. nærmere omtale under de enkelte kapitler.

Det vises også til omtale under de enkelte kapitler.

#### *Post 70 Sykepenge for arbeidstakere mv., overslagsbevilgning*

##### *Endring av bevilgningen*

Bevilgningen for 2005 er på 25 415 mill. kroner. Dette er basert på anslag som ble foretatt i oktober 2004 på bakgrunn av regnskapstall fram til september samme år. Til grunn for anslaget lå på det tidspunkt forutsetningen om en reduksjon i sykefraværstilbøyeligheten (prosentvis utvikling i antall sykepengedager betalt av folketrygden pr. arbeidstaker) på 4,5 prosent i 2004 og 1 prosent i 2005. Det har vist seg at reduksjonen i sykefraværstilbøyeligheten ble større enn det som ble lagt til grunn for vedtatt budsjett. Reduksjonen i antall dager pr. sysselsatt betalt av folketrygden i 2004 ble nærmere 10 prosent. I tillegg ble utgiftene redusert som følge av økt bruk av graderte sykepenge. Dette bidrar til at nivået på sykepengeutgiftene ved inngangen til 2005 ble lavere enn tidligere forutsatt.

Det anslås en reduksjon i sykefraværstilbøyelighet i 2005 på 7 prosent og en vekst i sysselsettingen på 0,8 prosent. Veksten i sykepengegrunnlaget anslås til 3,25 prosent, i tråd med lønnsvekstanslagene for 2005. Samlet sett innebærer de nye forutsetningene for utviklingen i sykefraværet mv. en nedjustering av anslaget for sykepengeutgifter med vel 3,5 mrd. kroner.

For 2005 vil en utsettelse av iverksettelsesdatoen for redusert arbeidsgiverperiode fra 16 til 14 dager kombinert med delfinansiering fra arbeidsgiverne i hele sykepengeperioden medføre 565 mill. kroner i økte trygdeutgifter til sykepenge.

Tabell 3.4 Anslagsendringer i folketrygdens stønadsordninger, ekskl. dagpenger

Kapittel	Post	Benevning	Mill. kroner
<b>Utgifter:</b>			
2530	70,71,73	Fødselspenger	-130
2543	70	Attføringspenger, overslagsbevilgning	425
2650	70	Sykepenger for arbeidstakere m.v.	-3 000
2652	70	Rehabiliteringspenger, overslagsbevilgning	-970
2655	70	Grunnpensjon, overslagsbevilgning	-400
2655	71	Tilleggspensjon, overslagsbevilgning	-310
2751	70	Legemidler	-525
2755	70	Refusjon allmennlegehjelp	-45
Sum		Folketrygdens utgifter	-4 955

Bevilgningen under kap. 2650, post 70 foreslås redusert med 3 000 mill. kroner.

*Post 72 Pleie og omsorgspenger ved barns sykdom m.m., overslagsbevilgning*

Omsorgspenger gis i dag til arbeidstakere som har tilsyn med barn under 12 år eller har barn med kronisk sykdom eller funksjonshemming opp til 18 år. Antall stønadsdager er avhengig av antall barn og om barna er kronisk syke eller funksjonshemmet og om arbeidstakeren er enslig forsørger. Antall stønadsdager kan samlet (samlet for begge foreldre eller for enslig) uansett ikke overstige 40 dager. Dette gjelder også når det er flere funksjonshemmede barn i samme familie.

Det foreslås å endre ordningen slik at den blir utvidet med 10 stønadsdager per forelder for hvert kronisk syke eller funksjonshemmede barn i tillegg til det de har krav på ut fra hvor mange barn de har (10 eller 15 dager per forelder). De som har tre eller flere barn og de som har flere funksjonshemmede barn vil få flere stønadsdager etter den nye ordningen.

Merutgifter på årsbasis anslås til mellom 0,5 og 1 mill. kroner. Ved ikrafttredelsestidspunkt 1. juli 2005 vil merutgiftene maksimalt beløpe seg til 0,5 mill. kroner.

Bevilgningen under kap. 2650, post 72 foreslås økt med 0,5 mill. kroner.

*Post 73 Tilretteleggingstilskudd*

Bevilgningen på posten er på 91,4 mill. kroner. I 2004 var det et forbruk på om lag 43 mill. kroner på posten. Det er derfor overført 49,8 mill. kroner fra 2004 til 2005. Det foreslås å redusere bevilg-

ningen tilsvarende det overførte beløpet. Gjenstående bevilgning på posten vil være om lag 50 mill. kroner høyere enn forbruket i 2004.

Bevilgningen foreslås redusert med 49,8 mill. kroner.

**Kap. 2652 Medisinsk rehabilitering m.v.**

*Post 70 Rehabiliteringspenger, overslagsbevilgning*

Bevilgningen for 2005 er på 8 400 mill. kroner. Det er vedtatt en rekke tiltak som vil få innvirkning på antall rehabiliteringspengemottakere og på utgiftene til rehabiliteringspenger. Dette gjelder bl.a. tidsbegrensningen for hvor lenge det kan mottas rehabiliteringspenger etter unntaksbestemmelsene og kravet om tidligere vurdering av attføring. De iverksatte tiltakene/endringene vil ha store konsekvenser både for tilstrømmingen til, avgangen fra og gjennomsnittlig varighet under rehabiliteringspengeordningen.

Utviklingen mot slutten av 2004 og de første månedene i 2005 har vist en betydelig lavere tilstrømming av nye mottakere av rehabiliteringspenger. Dette henger sammen med både nevnte regelverksendringer og reduksjon i antall langtidssykmeldte med overgang til rehabiliteringspenger.

Det ventes at antall mottakere av rehabiliteringspenger vil bli redusert med 4 pst. i 2005. Deler av innsparingen under rehabilitering som følge av reformene nevnt foran, gir økte utgifter på andre stønadsordninger (f. eks. attføringspenger og uførestønader).

Samlet sett innebærer utviklingen mot slutten av 2004 og i de første månedene i 2005 at utgiftsprognosen og bevilgningen for 2005 til rehabiliteringspenger er satt for høyt.



Bevilgningen foreslås redusert med 970 mill. kroner.

### **Kap. 2655 Uførhet**

#### *Post 70 Grunnpensjon, overslagsbevilgning*

Bevilgningen for 2005 er på 16 819 mill. kroner. På bakgrunn av at utgiftene ble lavere i 2004 enn tidligere antatt, foreslås bevilgningen redusert med 400 mill. kroner.

#### *Post 71 Tilleggspensjon, overslagsbevilgning*

Bevilgningen for 2005 er på 24 543 mill. kroner. På bakgrunn av at utgiftene ble lavere i 2004 enn tidligere antatt, foreslås bevilgningen redusert med 310 mill. kroner.

### **Kap. 5701 Diverse inntekter**

#### *Post 73 Refusjon bidragspliktige*

Observert utvikling i regnskapstall pr. februar i år gir grunnlag for å oppjustere budsjettanslaget på posten med 52,2 mill. kroner.

### **Kap. 5705 Refusjon av dagpenger**

#### *Post 03 Refusjon av dagpenger fra EØS-land*

Det foreslås å opprette en ny post for postering av refusjonene av dagpenger for personer med dagpengerettigheter fra andre EØS-land. I henhold til «Forskrift om dagpenger under arbeidsløshet ved tilpasning av EØS-avtalen» utbetaler Aetat dagpenger til EØS-borgere med dagpengerettigheter fra andre EØS-land mens de søker arbeid i Norge. Det er en forutsetning i forskriften at opparbeidede rettigheter i EØS-landet en arbeidssøker flytter fra, også gir rett til dagpenger i Norge. Aetat søker i etterkant refundert sitt utlegg fra den enkeltes hjemland. I 2004 var de faktiske refusjonene på om lag 1,6 mill. kroner. Refusjonene i 2005 anslås til 3,5 mill. kroner.

Det foreslås at benevnelsen for kap. 5705 «Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs, dagpenger» endres til «Refusjon av dagpenger». Det opprettes en ny post 03 «Refusjon av dagpenger fra EØS-land» hvor det foreslås bevilget 3,5 mill. kroner for 2005.

### **Andre saker**

#### **Funksjonshemmedes situasjon på arbeidsmarkedet**

Stortinget ba Regjeringen om å utarbeide årlige rapporter som viser de funksjonshemmedes vilkår og situasjon på arbeidsmarkedet, jf. anmodningsvedtak nr. 168 av 15. desember 2003 og Budsjett-innst.S. nr. 5 (2003-2004). I St.prp. nr. 1 (2004-2005) for Arbeids- og sosialdepartementet ble det gitt en slik rapportering. Stortinget påpekte at rapporteringen ikke var tilstrekkelig og ikke ga god nok oversikt, og ba Regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte i løpet av vårsesjonen 2005, jf. Innst.S. nr. 127 (2004-2005), Budsjett-innst.S. nr. 5 (2004-2005) og St.meld. nr. 4 (2004-2005).

I tillegg til rapporteringen som gis her, tar Regjeringen sikte på å gi en bred gjennomgang av funksjonshemmedes situasjon på arbeidsmarkedet i den kommende meldingen om arbeidsretting i velferdspolitikken. Denne rapporteringen vil også bygge på evalueringer av aktuelle satsinger, tiltak og regelendringer som er gjennomført eller gjennomføres i de senere årene, herunder evaluering av IA-avtalens delmål 2 om økt sysselsetting av personer med redusert funksjonsnivå som gjennomføres i 2005.

For femte gang har Statistisk sentralbyrå (SSB) gjennomført et tillegg i arbeidskraftundersøkelsen (AKU) om funksjonshemmedes situasjon på arbeidsmarkedet. Undersøkelsen fra SSB baserer seg på hva personer selv oppfatter som en funksjonshemming og tar dermed utgangspunkt i subjektive vurderinger. Det er knyttet usikkerhet til tallgrunnlaget som følge av at det er basert på en utvalgsundersøkelse. Undersøkelsen for 4. kvartal 2004 anslår antall funksjonshemmede i alderen 16-66 år til å være rundt 460 000 personer. Av disse var 202 000 sysselsatt, 14 000 var registrert som ledige og 245 000 befant seg utenfor arbeidsstyrken. Av personer som på intervjuetidspunktet var utenfor arbeidsstyrken, kan det anslås at rundt 50 000 personer ønsket seg arbeid. Det fremgår også av spørreundersøkelsen at andelen av befolkningen i aldersgruppen 16 – 66 år som oppgir å ha en funksjonshemming er om lag 15 pst. Andelen har vært relativt stabil i perioden 2000–2004. Kvinner er noe overrepresentert blant funksjonshemmede.

Personer som oppgir å ha en funksjonshemming deltar i mindre grad i arbeidslivet sammenlignet med personer ellers. Blant funksjonshemmede var sysselsettingsandelen i 4. kvartal 2004 43,9 pst., mens den var 74,4 pst. i befolkningen

samlet. Differansen i sysselsettingsandelen mellom funksjonshemmede og personer i alt er således om lag 30 prosentpoeng. Forskjellen i yrkesdeltakelse er minst i den yngste aldersgruppen (16-24 år), og øker med økende alder.

Det framkommer av undersøkelsen at sysselsettingsutviklingen blant personer med funksjonshemninger om lag har fulgt utviklingen blant sysselsatte ellers. Fra 4. kvartal 2000 til 4. kvartal 2004 ble antall sysselsatte personer med funksjonshemninger redusert med 14 000 (fra 216 000 til 202 000). Dette tilsvarer en nedgang i denne perioden på 3 prosentpoeng. Sysselsettingen blant personer i alt har også hatt en tilsvarende nedgang i samme perioden.

Blant personer med funksjonshemninger er andelen som jobber deltid høy. Mens 27 pst. av personer i alt jobber deltid, er andelen blant personer med funksjonshemninger 45 pst. Om lag halvparten av de funksjonshemmede som var sysselsatt oppga å ha tilrettelagt arbeidet. Det framkommer å være en økning på 10 prosentpoeng fra 2002 og 2003. Blant de sysselsatte med funksjonshemming som ikke hadde tilrettelagt arbeid, oppga om lag én tredjedel at det er behov for en slik tilrettelegging. En stor andel av personer med funksjonshemming mottar stønad(er). Blant alle personer med funksjonshemninger var andelen som mottok stønader 59 pst., blant sysselsatte med funksjonshemninger var andelen 39 pst. Uførepensjon er den mest hyppige stønaden.

IA-avtalen skal evalueres høsten 2005. Evalueringen bygger både på analyse av statistikk fra SSB, Rikstrykdeverket og Aetat, og eksterne forskningsbaserte evalueringer.

For å øke kunnskapsgrunnlaget om arbeidet med å nå IA-avtalens delmål 2, om å tilsette langt flere personer med redusert funksjonsevne, har Regjeringen iverksatt en evaluering. Evalueringen utføres av Institutt for samfunnsforskning. En viktig del av evalueringen vil være å se på hva IA-virksomheter gjør, og har oppnådd i forhold til delmål 2.

Det har vist seg at det tar tid å implementere tiltak rettet mot å ansette flere funksjonshemmede, det tar tid før tiltakene begynner å virke og det tar også tid å endre holdninger hos arbeidsgivere. For å fokusere ytterligere på å få flere funksjonshemmede i arbeid har Regjeringen blant annet utarbeidet en handlingsplan med målsetting om at minst 5 pst. av antall nyansatte i staten i perioden 2004-2006 skal være personer med redusert funksjonsevne. Dette er et kraftig signal til alle statlige arbeidsgivere. Denne oppfordringen har også gått til næringslivet og kommunene.

Som et ledd i satsingen på å få flere funksjonshemmede i arbeid ble bevilgningen til spesielle arbeidsmarkedstiltak for yrkeshemmede økt tilsvarende 2 150 plasser for inneværende år. Videre foreslår Regjeringen en ytterligere opptrapping for annet halvår med 300 plasser, jf. omtale under kap. 634, post 71.

### Pionerdykkerne

Regjeringen foreslo i St.meld. nr. 47 (2002-2003) at olje- og dykkeselskapene burde inviteres til å bidra til å finansiere kompensasjonsordningen for pionerdykkerne. Stortinget ga sin tilslutning til at operatørselskapene skulle inviteres til å delta i

Tabell 3.5 Personer i alderen 16-66 år med funksjonshemming etter arbeidsstyrkestatus.  
Antall i 1000 og prosent

	4. kvartal 2000	2. kvartal 2002	2. kvartal 2003	2. kvartal 2004	4. kvartal 2004
<b>Funksjonshemmede:</b>					
- Antall	460	438	433	476	461
- Andel av personer i alt	15,7	14,7	14,4	15,7	15,2
<b>Sysselsatte funksjonshemmede:</b>					
- Antall	216	204	184	220	202
- Andel av funksjonshemmede	47,0	46,6	42,5	46,3	43,9
<b>Arbeidsledige funksjonshemmede:</b>					
- Antall	14	13	17	12	14
- Andel av funksjonshemmede	3,0	3,1	3,9	2,4	3

Kilde: Statistisk sentralbyrå

finansieringen av kompensasjonsordningen, jf. Innst.S. nr. 137 (2003-2004). Regjeringen signaliserte videre i RNB for 2004, jf. St.prp. nr. 63 (2003-2004), at den ville følge opp dette. Arbeids- og sosialdepartementet har i den forbindelse bedt Oljeindustriens Landsforening (OLF) om å komme med forslag til hvordan dette ønsket kan imøtekommes.

I sitt svar viser OLF til at medlemsbedriftene ser på saken med stort alvor, fordi ettertiden har vist at mange pionerdykkere har blitt utsatt for skader. OLF peker videre på at Regjeringen har vedtatt å etablere en kompensasjonsordning basert på at den opplever en særskilt moralsk og politisk forpliktelse til å sørge for at pionerdykkerne får den anerkjennelsen og oppreisningen de fortjener. OLF slutter seg til denne vurderingen og anser at den etablerte kompensasjons- og oppreisningsordning har det preg av raushet som yrkesgruppen har fortjent å motta.

Når det gjelder selve spørsmålet om medfinansiering av den igangsatte oppreisnings- og kompensasjonsordningen fremgår det imidlertid at OLFs medlemmer ikke finner å kunne bidra til dette. Det legges i den sammenheng betydelig vekt på at selskapene er bekymret for presedensvirkningene av en eventuell medfinansiering, og at en slik deltakelse ville kunne tolkes som en innrømmelse av juridisk ansvar for gruppen.

OLF konkluderer med at de anser det statlige arrangementet for å representere et helhetlig og velegnet sluttoppgjør med pionerdykkerne i form av en rundelig billighetserstatning.

OLF har videre orientert departementet om at organisasjonen, i samarbeid med myndigheter og arbeidstakerorganisasjonene, har tatt initiativ til å utrede metodikk og innhold i en ordning for langsiktig oppfølging av dykkernes helse. Hovedmålsettingen er å bedre arbeidsmiljøet og unngå langtids helseeffekter fra dykking. OLF ser det som viktig å etablere et samarbeid med relevante organisasjoner rundt Nordsjøen omkring dette temaet. OLF opplyser at det er etablert en arbeidsgruppe for å etablere en metode for innsamling av helsedata for yrkesdykkere for å møte kravene til helseoppfølging. Arbeidsgruppen har også som mål å sørge for at metoden kan anvendes for innsamling av helsedata i hele Nordsjøområdet, og eventuelt kunne benyttes internasjonalt. Det er også etablert en referansegruppe for dette arbeidet bestående av representanter fra partene, myndigheter og forskningsmiljøer.

### Uførepensjon som lønnstilskudd

For at uførepensjonister skal kunne prøve seg i arbeidslivet, er det iverksatt et forsøk med uførepensjon som lønnstilskudd. Målgruppen er uførepensjonister som har fått innvilget uførepensjon etter reglene som gjaldt før 1. januar 2004. Departementet skulle komme tilbake med foreløpige erfaringer og eventuelle ytterligere budsjettkonsekvenser i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005, jf. omtale i St.prp. nr. 1 (2004-2005) for Arbeids- og sosialdepartementet.

Gjennomføringen av forsøket er lagt til Aetat og trygdeetaten. Det skal legges til rette for nær kontakt og en god dialog med partene i arbeidslivet om forsøket. Forsøket er iverksatt i Hedmark, Rogaland, Sør-Trøndelag, Telemark og Troms. Forskriften for forsøket trådte i kraft 1. januar 2005. Forsøket er fortsatt i startfasen. Departementet vil av den grunn komme tilbake med foreløpige erfaringer i St.prp. nr. 1 (2005-2006) for Arbeids- og sosialdepartementet.

### Permitteringsperioden for alle bransjer

I statsbudsjettet for 2005 ble den midlertidige utvidelsen av permitteringsordningen (fra 26 til 42 uker) forlenget for alle bransjer frem til 1. juli 2005, jf. anmodningsvedtaket nedenfor.

Vedtak nr. 48, 12. desember 2004:

«Stortinget ber Regjeringen forlenge midlertidig utvidelse av permitteringsordningen (fra 26 uker til 42 uker) for alle bransjer fram til 1. juli 2005, og foreta en ny vurdering av permitteringsperioden i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005.»

Adgangen til å benytte permitteringer innebærer en forsikring for arbeidsgiver. Ved lav aktivitet overføres lønnsforpliktelse (for en begrenset periode) til trygdesystemet ved at de permitterte arbeiderne mottar dagpenger fra folketrygden, uten at arbeidskraften i praksis gjøres fullt ut tilgjengelig for alternative anvendelser. Dette bidrar til å redusere søkeaktiviteten blant de arbeidsledige. Erfaringer viser at så lenge en arbeidstaker er bundet av arbeidsavtale vil en normalt ha lav søkeaktivitet mot alternative jobber. Økt søkeaktivitet og økt mobilitet hos permittert arbeidstaker vil kunne bidra til å redusere flaskehalsproblemer i andre deler av arbeidsmarkedet.

Norsk økonomi er inne i en oppgangssituasjon hvor ledigheten faller. Permitteringer benyttes først og fremst i industrien og i bygge- og anleggs-

bransjen. I disse næringene er aktiviteten nå økende og ledigheten fallende. Aktiviteten er sterkere i disse bransjene enn i økonomien for øvrig. Det siste året (mars 2004 – mars 2005) er antall permitterte arbeidssøkere redusert med 31 pst. Antall helt ledige er redusert med 17 pst. blant personer med industribakgrunn og med 9 pst. blant personer med bakgrunn fra bygge- og anleggsbransjen.

På denne bakgrunn opprettholdes den maksimale perioden i permitteringsordningen på 26 uker i 2. halvår 2005.

### **Evaluering av endringene i regelverket for rehabiliteringspenger**

Det vises til følgende vedtak i forbindelse med behandlingen av Budsjett-innst. S. nr. 1 (2004–2005):

Vedtak nr. 51, 12. desember 2004:

«Stortinget ber Regjeringen presentere et opplegg for evaluering av endringene i regelverket for rehabiliteringspenger i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005.»

Arbeids- og sosialdepartementet planlegger en todelt evaluering: en deskriptiv del og en del som ser nærmere på konsekvensene for den enkelte bruker. Evalueringen skal vurdere effekter av tidsbegrensningen for å motta rehabiliteringspenger. Det gjelder bl.a. om tidsbegrensningen har hatt betydning for hvorvidt brukerne er kommet tilbake i arbeid, hvilken oppfølging brukerne har fått fra trygdeetaten, om tidsbegrensningen har hatt konsekvenser for personer som er i gang med et aktivt medisinsk opplegg og om den har hatt konsekvenser for brukernes økonomiske situasjon. Evalueringen skal foretas av Rikstrygdeverket i samarbeid med en ekstern forskningsinstitusjon. Evalueringen skal etter planen ferdigstilles innen 31. desember 2005.

### **Ordningen med vinmonopolutsalg med begrenset driftskonsept (minipol)**

I anmodningsvedtak nr. 314 (2001–2002) ble Regjeringen bedt om å utrede muligheter for å etablere driftskonsepter for vinmonopolutsalg med mer begrenset vareutvalg og eventuelt noe begrenset åpningstid for å oppnå en tilfredsstillende tilgjengelighet for utkantstrøk.

I 2003 ble det etablert en prøveordning med fire vinmonopolutsalg med begrenset driftskonsept. Utsalgene ble etablert på Rena, Skjervøy,

Rognan og Stranda, og kjennetegnes av smalere vareutvalg og kortere åpningstid sammenlignet med ordinære vinmonopolutsalg. Utsalgene har videre en avstand til eksisterende vinmonopolbutikker på over 30 kilometer. I Innst.O. nr. 19 (2004–2005) la sosialkomiteens flertall til grunn at Stortinget på egnet måte blir orientert om evalueringen av denne ordningen.

Etter ett års drift ble det høsten 2004 gjennomført en evaluering av ordningen basert på analyser av butikkenes driftsøkonomi og resultater av kundeundersøkelser. På bakgrunn av denne evalueringen har Vinmonopolet konkludert med at det er grunnlag for å gå videre med en ny butikk-kategori som vil gå under navnet «distriktsbutikk».

På bakgrunn av evalueringen er det videre lagt til grunn at distriktsbutikken skal ha en åpningstid på mellom 20–25 timer fordelt på 4–5 dager pr. uke, et sortiment på rundt 250 varianter og avstand til øvrige utsalg på mer enn 30 kilometer. Ut fra beregninger av blant annet befolkningsgrunnlag og etablerte handlemønstre i kommuner uten vinmonopolbutikk, antas det at det er grunnlag for å etablere ca. 10 slike distriktsbutikker i nye kommuner de kommende 3 år. Vinmonopolet vil videre vurdere å gjøre om drøyt 10 eksisterende standardbutikker som har problemer med å oppnå et positivt driftsresultat, til distriktsbutikker.

## **3.7 Helse- og omsorgsdepartementet**

### **Kap. 700 Helse- og omsorgsdepartementet**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

#### *Overføring av midler til Sosial- og helsedirektoratet*

I forbindelse med at de fleste arbeidsoppgavene knyttet til Norges medlemskap i Verdens helseorganisasjon er overført fra Helse- og omsorgsdepartementet til Sosial- og helsedirektoratet, er det behov for å overføre lønnsmidler tilsvarende ett årsverk. Kap. 700, post 01 foreslås derfor redusert med 0,36 mill. kroner.

### **Kap. 702 Helse- og sosialberedskap**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

#### *Tiltak mot pandemisk influensa*

På grunn av faren for verdensomspennende

utbrudd av fugleinfluensa hos mennesker, er det satt i verk tiltak for å begrense eventuelle skadevirkninger i Norge:

- Det er inngått avtale med grossist om å holde beredskapslager av antivirale legemidler (Tamiflu). Den første avtalen som ble inngått på ettervinteren 2004 omfatter om lag 200 000 kurer. Dette kvantumet var det som var tilgjengelig. Utgiftene knyttet til dette er 26 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 43 (2003–2004).
- Det er inngått avtale mellom norske helsemyndigheter og en vaksineprodusent om prioritert tilgang på vaksine til befolkningen. Utgiftene utgjør 6 mill. kroner i årlig premie og 0,35 mill. kroner til etablering av drift, jf. St.prp. nr. 43 (2003–2004). Foreløpige anslag tilsier at det vil ta minst fire måneder etter første utbrudd blant mennesker før en vaksine vil kunne være tilgjengelig.

Hvis en pandemi bryter ut, vil det være umulig å få tak i medikamenter fra leverandørene. Sosial- og helsedirektoratet har anbefalt å utvide lageret av antivirale legemidler. Utgiftene til dette vil ikke kunne dekkes av bevilgningene som er vedtatt for 2005. Ved kongelig resolusjon av 16. mars 2005 er det derfor, med henvisning til bevilgningsreglementets § 11, gitt samtykke til å overskride bevilgningen under kap. 702, post 01 med 210 mill. kroner til dekning av kostnader knyttet til legemiddelberedskap mot pandemisk influensa.

Fugleinfluensaen som har rammet Sørøst-Asia det siste året, smitter foreløpig kun i sjeldne tilfeller fra dyr til mennesker. Det synes å være høy dødelighet for mennesker. Det er så langt ikke registrert smitte mellom mennesker, men influensavirus kan raskt endre egenskaper. Situasjonen er blitt mer utrygg ved at det nå er flere rapporterte tilfeller av samtidig smitte av fugleinfluensa og vanlig influensa. Dette innebærer en fare for at de to virustypene kan utveksle genmateriale. Jo mer utbredt dette er og jo lengre tid som går, desto større er sannsynligheten for at det oppstår et nytt aggressivt virus som forårsaker alvorlig sykdom hos mennesker. Dersom viruset i tillegg kan smitte mellom mennesker, vil det kunne oppstå en pandemi.

Internasjonalt følges utviklingen nøye. Verdens helseorganisasjon, Verdens matvareorganisasjon og Verdens dyrehelseorganisasjon har nedsett ekspertkomiteer som løpende vurderer situasjonen. I EU pågår det også løpende vurderinger. Sosial- og helsedirektoratet er kjent med at en rekke land har anskaffet eller har besluttet å

anskaffe antivirale legemidler som ledd i sin pandemiberedskap. Så langt har blant annet Australia, Canada, Finland, Frankrike, Island, New Zealand, Storbritannia og Sveits lagt seg på en forsyningsberedskap som i størrelsesorden tilsvarende den norske.

Helse- og omsorgsdepartementet har en nasjonal beredskapsplan som regulerer ansvarsfordeling og tiltak ved pandemisk influensa. Det er oppnevnt en pandemikomite der relevante fagmiljøer i Norge er representert. Komiteen følger utviklingen og vil vurdere behov for tiltak i de ulike fasene av en pandemi.

I foreliggende situasjon har det vært nødvendig med rask iverksetting av tiltak for å ha tilstrekkelig mengde antivirale legemidler til forebygging og behandling av influensapasienter i første fase av en pandemi. Med utgangspunkt i tilrådning fra Sosial- og helsedirektoratet og Pandemikomiteen er det derfor inngått avtale med grossist om å utvide lageret av antivirale legemidler med 1,2 mill. pakninger Tamiflu (188 mill. kroner). Det er også satt i gang arbeid med å hente inn bud på 12 millioner dagsdoser amantadin. Dette vil gi et samlet lager av Tamiflu på 1,4 mill. pakninger, som dekker om lag en tredel av befolkningen. Lageret av amantadin dekker seks ukers forebyggende behandling av 300 000 brukere. Det er satt av 7 mill. kroner til logistikk og beredskapsoppbygging i regi av Sosial- og helsedirektoratet.

Det foreslås bevilget 210 mill. kroner til legemiddelberedskap mot pandemisk influensa.

## Kap. 703 Internasjonalt samarbeid

### *Post 21 Spesielle driftsutgifter*

#### *Reduksjon av midler avsatt til EU-kontingent*

Det foreligger ikke noen beslutning i EØS-komiteen om Norges deltakelse i EUs mattrygghetsbyrå EFSA. Kontingenten vil etter all sannsynlighet ikke forfalle til betaling i 2005. På denne bakgrunn foreslås kap. 703, post 21 redusert med 3,4 mill. kroner.

#### *Merinntektsfullmakt*

Helse- og omsorgsdepartementet mottar tilskuddsmidler fra Utenriksdepartementet over kap. 3703, post 70. Disse midlene var tidligere budsjettetert under kap. 700, postene 01 og 70. Fra 2004 er midlene postert på kap. 703, under Helse- og omsorgsdepartementet. Ved overføring til nytt budsjettkapittel ble det sørget for merinntektsfull-

makt for kun kap. 703, postene 60 og 70. Det foreslås tilsvarende merinntektsfullmakt for kap. 703, post 21 slik at utgifter til reiser og lønn mv. kan posteres korrekt, jf. tidligere postering på kap. 700, post 01.

Det foreslås at Helse- og omsorgsdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 703, post 21 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3703, post 03, jf. forslag til vedtak II nr. 2.

## **Kap. 710 Nasjonalt folkehelseinstitutt**

### *Post 01 Driftsutgifter*

#### *Janusbanken*

Det vises til St.prp. nr. 1 (2004–2005) der Helse- og omsorgsdepartementet varsler at det i forbindelse med behandling av Revidert nasjonalbudsjett skal presenteres en permanent løsning for statlig overtakelse av Janusbanken. Kreftforeningen har gitt Janusbanken i gave til den norske stat for å sikre at det biologiske materialet skal komme kreftforskningen og samfunnet til gode også i framtiden. Janusbanken har lagret blodprøver (serum) siden 1973 fra deltakere i helseundersøkelser og fra blodgivere. Store deler av materialet er samlet inn av tidligere Statens helseundersøkelser. Kreftforeningen har drevet Janusbanken og sørget for at den er blitt stilt til disposisjon for forskning. Kravene til drift av biobanker er skjerpet de siste årene som følge av nytt lovverk og den vitenskapelige og teknologiske utviklingen. Departementet mener at formålet best sikres ved at Janusbanken fysisk lokaliseres til og driftes av Nasjonalt folkehelseinstitutt. Det biologiske materialet i Janusbanken skal fortsatt forbeholdes kreftforskningsformål. Det vil bli etablert en styringsgruppe for Janusbanken, der Kreftforeningen vil være representert sammen med blant annet Krefregisteret og Folkehelseinstituttet.

Folkehelseinstituttet er i dag ansvarlig for biobankene knyttet til de regionale helseundersøkelsene i Oslo, Oppland, Hedmark, Troms og Finnmark, Den norske mor- og barnundersøkelsen og en rekke mindre biobanker. Det betyr at instituttet allerede har mye av den infrastrukturen og kompetansen som er nødvendig.

Løsningen innebærer at ansvaret for driften overføres til Folkehelseinstituttets budsjett. Utgiftene foreslås dekket innenfor kap. 710, post 01 fra og med juli 2005. Helse- og omsorgsdepartementet vil komme tilbake til de budsjettmessige konsekvensene i forbindelse med vurdering av opp-

gradering og videre drift av biobanken i budsjettforslaget for 2006.

### *Post 21 Formidlingsvirksomhet*

#### *Utvidet bestillingsfullmakt*

Det er behov for å utvide bestillingsfullmakten på post 21. I statsbudsjettet for 2001 ble fullmakten utvidet fra 45 til 70 mill. kroner. Siden den gang har omsetningen og prisene økt betydelig, i tillegg til at leveringstiden har blitt lenger. Det foreslås derfor at bestillingsfullmakten på post 21 økes til 100 mill. kroner, jf. forslag til vedtak V nr. 1.

## **Kap. 720 Sosial- og helsedirektoratet**

### *Post 01 Driftsutgifter*

#### *Avvikling av bevillingsordningen for engrossalg av alkoholholdig drikk*

Det vises til omtale under kap. 3720, post 04 om avvikling av bevillingsordning for engrossalg av alkoholholdig drikk. Bevilgningen foreslås redusert med 2,8 mill. kroner.

Fra 1. juli 2005 opprettes det et register med oversikt over innehavere av bevillinger etter alkoholloven og over dem som kan drive engrossalg, som Sosial- og helsedirektoratet vil få ansvaret for. Denne oppgaven vil kreve ett årsverk. Kostnadene fra 1. juli 2005 er anslått til 300 000 kroner og foreslås dekket ved en omprioritering fra kap. 621, post 21 på Arbeids- og sosialdepartementets budsjettområde.

#### *Metodevurdering og kunnskapsoppsummering på sosialfeltet*

I St.prp. nr. 1 (2004–2005) ble det opplyst at Helse- og omsorgsdepartementet ville komme tilbake til spørsmålet om å overføre oppgavene innenfor metodevurdering og kunnskapsoppsummering på sosialtjenestefeltet fra Sosial- og helsedirektoratet til Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten.

På bakgrunn av prosesser som Arbeids- og sosialdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet har gjennomført med Sosial- og helsedirektoratet og Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten, er det med virkning fra 1. mars 2005 lagt opp til at arbeidet med Campbell Collaboration overføres til Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten. I den forbindelse foreslås det å overføre 1,45 mill. kroner fra kap. 720, post 01 til kap. 725 Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten.

Bevilgningen foreslås redusert med 1,45 mill. kroner.

#### *Kreftlegemidler – utarbeidelse av nasjonale standarder*

Det vises til omtale under kap. 732 under overskriften «Dyre legemidler i sykehus».

Et viktig mål for arbeidet er å bidra til felles nasjonale standarder for behandling på sykehus. De første tilnærmingene, som vil være innen kreftbehandling, vil starte i løpet av 2005. Arbeidet vil bli ledet av Sosial- og helsedirektoratet i samarbeid med Nasjonalt kunnskapssenter. Det foreslås å bevilge 2 mill. kroner til formålet.

#### *Overføring av midler fra Helse- og omsorgsdepartementet*

I forbindelse med at de fleste arbeidsoppgavene knyttet til Norges medlemskap i Verdens helseorganisasjon er overført fra Helse- og omsorgsdepartementet til Sosial- og helsedirektoratet, er det behov for å overføre lønnsmidler tilsvarende ett årsverk. Kap. 720, post 01 foreslås derfor styrket med 0,4 mill. kroner.

#### *Sammenfatning*

Samlet foreslås bevilgningen redusert med 1,594 mill. kroner.

#### *Post 22 (Ny) Elektroniske resepter*

I 2005 er det bevilget 40 mill. kroner til prosjektet e-resept på kap. 751, post 21.

Sosial- og helsedirektoratet er gitt hovedansvaret for å gjennomføre prosjektet. Helse- og omsorgsdepartementet foreslår derfor at bevilgningen for 2005 flyttes til kap. 720, ny post 22 med stikkordet *kan overføres*.

I statsbudsjettet for 2006 vil departementet komme tilbake med forslag til kostnadsramme og en redegjørelse for status i prosjektet.

## **Kap. 3720 Sosial- og helsedirektoratet**

### *Post 04 Gebyrinntekter*

#### *Avvikling av bevillingsordningen for engrossalg av alkoholholdig drikk*

Fra 1. juli 2005 avvikles bevillingsordningen for engrossalg av alkoholholdig drikk, jf. Ot.prp. nr. 86 (2003–2004), Innst. O. nr. 19 (2004–2005) og lov 17. desember 2004 nr. 86. Rett til engrossalg vil fra samme dato følge av registrering hos toll- og avgiftsetaten. Bevillingsordningen for tilvirkning av alkoholholdig drikk opprettholdes. Begge bevillingsordningene er selvfinansierte gjennom gebyrer og administreres i dag av Sosial- og helsedirektoratet. Som følge av denne endringen reduseres inntekter og utgifter (jf. kap.720, post 01) med 2,804 mill. kroner.

Fra samme dato opprettes det et register, som Sosial- og helsedirektoratet vil få ansvaret for, med oversikt over innehavere av bevillinger etter alkoholloven og over dem som kan drive engrossalg, jf. omtale under kap. 720, post 01.

Bevilgningen for 2005 er 6,521 mill. kroner. Det legges til grunn at det årlige inntektskravet reduseres til 913 000 kroner når engrosbevillingsordningen oppheves per 1. juli 2005. Disse inntektene skal finansiere administreringen av tilvirkningsbevillingsordningen. Se tabell 3.6 for utregning av nye beløp under kap. 3720, post 04 for 2005.

Som følge av opphevingen av engrosbevillingsordningen foreslås bevilgningen redusert med 2,804 mill. kroner.

## **Kap. 722 Norsk Pasientskadeerstatning**

### *Post 01 Driftsutgifter*

Norsk pasientskadeerstatning (NPE) behandler søknader om pasientskadeerstatninger i første instans. Den enkelte pasient har ingen økonomiske kostnader knyttet til å få sin sak behandlet. Staten dekker også utgiftene som pasientene måtte ha til advokater.

Det har vært en sterk vekst i antall nye saker til NPE. I 2005 økte antall saker med om lag 35

Tabell 3.6

	Beløp
Opprinnelig bevilgning før 1. juli 2005, dvs. 50 pst. av 6,521 mill. kroner	3 260 000
Ny bevilgning etter 1. juli 2005, dvs. 50 pst. av 913 000 kroner	457 000
Ny bevilgning for 2005	3 717 000

pst. For 2005 er det forventet fortsatt vekst og høy aktivitet. Selv om NPE har økt produksjonen og saksbehandlingstiden er noe redusert, er det en økende portefølje av saker under behandling.

Det er derfor nødvendig å styrke saksbehandlingsskapasiteten ved NPE. I tillegg er det behov for økte ressurser til kjøp av ekstern medisinsk kompetanse. Behov for ekstern medisinsk ekspertise er knyttet til utviklingen i saksmengden.

Det foreslås å øke bevilgningen med 3 mill. kroner.

#### *Post 50 Tilskudd til NPE som statlig fond*

NPE som statlig fond belastes utgiftene til pasientskadeerstatninger. Inntektene til fondet består av direkte tilskudd fra Helse- og omsorgsdepartementet, premier innbetalt av regionale helseforetak, kommuner og fylker, samt egenandeler fra helseforetakene. Fondet skal gå i balanse.

Ved behandling av St.prp. nr. 22 (2004–2005) høsten 2004, bevilget Stortinget 25,76 mill. kroner til fondet. Beløpet skulle finansiere økte erstatningsutbetalinger i 2004 og et underskudd i fondet på 5,76 mill. kroner fra regnskapsåret 2003. Ved en feil ble ikke bevilgningen overført til NPE som statlig fond. Regnskapet for fondet for 2004 viser derfor en tilsvarende underdekning. Regnskapsfeilen fikk ingen konsekvenser for utbetaling av erstatninger til den enkelte pasient.

I 2004 ble i tillegg inntektene fra egenandeler fra regionale helseforetak noe mindre enn budsjettet, samt at erstatningsutbetalingene ble noe høyere enn anslaget i St.prp. nr. 22 (2004 – 2005). Samlet sett førte disse forholdene til at fondet fikk en underdekning på 39,1 mill. kroner i 2004.

Det foreslås å øke bevilgningen med 39,1 mill. kroner. Av dette utgjør 25,76 mill. kroner en gjenbevilgning av bevilgningen som Stortinget fastsatte ved behandling av St.prp. nr. 22 (2004 – 2005).

### **Kap. 724 Helsepersonell og tilskudd til personelltiltak**

#### *Post 21 Tilskudd til personell i allmennlegetjenesten og i tannhelsetjenesten*

##### *Odontologiske kompetansesentra*

Det bevilges midler til opprettelse av regionale odontologiske kompetansesentra. Slike sentra skal sikre spesialisttannlegetjenester i alle helse-regioner, bidra til rekruttering og stabilisering av personell, faglig utvikling av tannhelsetjenesten,

drive rådgivning, være henvisningsinstans, bidra til etterutdanning av tannhelsepersonell og desentralisert videre- og spesialistutdanning av tannleger. Midler skal også benyttes til å utvikle samarbeid mellom de øvrige fylkene i helseregionene for å få utnyttet kompetansesentrene best mulig.

Framdriften i etableringen av slike sentra er i første rekke avhengig av tilgangen på økonomiske midler og rekruttering av spesialister. Så langt er tre regionale kompetansesentra under planlegging/oppbygging.

Helseregion Nord: Kompetansesenter i Tromsø er etablert og under oppbygging.

Helseregion Midt-Norge: Utredning om behov og muligheter for kompetansesenter i Trondheim var ferdig i 2003. Videre prosjektering planlegges.

Helseregion Sør: I 2004 forelå en utredning om behov, muligheter og alternativer til geografisk plassering. Helse- og omsorgsdepartementet fattet i mars 2005 en beslutning om geografisk plassering i Arendal. Midler skal benyttes til prosjektering, investering og utviklingsarbeid.

Det foreslås å øke bevilgningen med 2 mill. kroner til å starte etableringen av kompetansesenteret i Arendal.

### **Kap. 725 Nasjonalt kunnskapssenter**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

##### *Oppfølging av legemiddelmeldingen*

Det foreslås å øke kap. 725, post 01 med 1 mill. kroner knyttet til oppfølging av legemiddelmeldingen. Det vises til omtale under kap. 750, post 01.

##### *Metodevurdering og kunnskapsoppsummering på sosialfeltet*

Det vises til omtale under kap. 720, post 01. Det foreslås bevilget 1,45 mill. kroner til driften av Campbell Collaboration.

##### *Sammenfatning*

Bevilgningen foreslås forhøyet med 2,45 mill. kroner.

### **Kap. 726 Habilitering og rehabilitering**

#### *Tilbud til pasienter med alvorlig hodeskade*

I Budsjett-innst. S. nr. 11 (2004–2005) heter det følgende:



«Komiteen forutsetter at de norske fagmiljøene etablerer og drar nytte av et samarbeid med Hvidovre Hospital i utvikling av rehabiliteringstilbudet til personer med alvorlige hodeskader. Komiteen ber Regjeringen på et egnet tidspunkt komme tilbake til Stortinget med en orientering om hvordan dette arbeidet går, senest i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett våren 2005.»

Helse- og omsorgsdepartementet har gitt Sosial- og helsedirektoratet i oppdrag, i samarbeid med de regionale helseforetakene, å vurdere hva rehabiliteringstilbudet til mennesker med alvorlig hodeskade bør inneholde og hvordan det bør organiseres. Videre er det bedt om at det tas stilling til om noen tjenester bør sentraliseres til ett eller to sykehus i landet, og eventuelt til hvilke sykehus. Sosial- og helsedirektoratet er også bedt om å planlegge hvordan en skal få til en styrking av tilbudet. Fristen for dette arbeidet er satt til 17. juni 2005. Departementet har i tillegg bedt om at rehabilitering i forhold til mennesker med alvorlig hodeskade tas inn i arbeidet med nasjonal plan for rehabilitering. Sosial- og helsedirektoratet har nedsatt en gruppe som arbeider med ovennevnte spørsmål.

Ullevål Universitetssykehus har ansvaret for akuttbehandling av personer med alvorlige hjerneskader i Helse Øst og Helse Sør. Det arbeides nå med å styrke tilbudet både ved Ullevål Universitetssykehus og Sunnaas sykehus. Spesialsykehuset for rehabilitering i Kristiansand tilbyr rehabiliteringstilbud til hjerneskadde. Dette sykehuset har som mål å etablere et regionalt hjerneskadesenter. Planene er en kombinasjon av opplegget ved Hammeln hospital i Danmark og et tilbud i Borås i Sverige. I helseregion Vest finnes det et tilbud ved Haukeland sykehus og Nordåstunet. Helse Vest RHF er inspirert av tilbudet ved Hvidovre Hospital og arbeidet ved Ullevål Universitetssykehus. I helseregion Midt-Norge er det et tilbud ved St. Olavs Hospital for pasienter med alvorlig hodeskade. Ved St. Olavs Hospital er en i gang med å etablere et mer aktivt og langvarig tilbud liknende det som finnes ved Hvidovre Hospital. Ved Ålesund sykehus har en arbeidet med pasienter med alvorlig hodeskade i flere år. I Helse Nord er det et tilbud ved Universitetssykehuset i Nord-Norge. Det tas sikte på å bygge opp tjenesten. Universitetssykehuset i Nord-Norge har blant annet kontakt med sykehus i Danmark. Rehabiliteringstilbudet til pasienter med alvorlig hodeskade er ikke tilstrekkelig. En arbeider nå med å styrke tilbudet i alle regioner.

#### *Post 61 Rehabilitering, helsetiltak for rusmiddelmissbrukere*

##### *Narkotikaprogram med domstolskontroll*

Regjeringen planlegger å fremme en odelstingsproposisjon om lovendringer i tilknytning til bruk av Narkotikaprogram med domstolskontroll. Narkotikaprogram med domstolskontroll er et individuelt tilpasset rehabiliteringsopplegg og et ledd i en strafferettslig reaksjon. Programmet vil blant annet kunne inneholde behandlingsopplegg for den enkelte deltaker i tillegg til andre tiltak som er viktig for den enkeltes rehabilitering og integrering i samfunnet. Forutsatt at Stortinget gir sin tilslutning til de foreslåtte lovendringene, vil det være aktuelt å iverksette pilotprosjekter i 2005.

Det foreslås bevilget 1,5 mill. kroner på posten til dekning av kostnader til helse- og sosialpersonell.

Det vises for øvrig til forslag under Justisdepartementets budsjettkapitler.

##### *Tannbehandling for rusmiddelmissbrukere*

Under kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner, post 60 Innbyggertilskudd foreslås det bevilget 8 mill. kroner til tannbehandling for rusmiddelmissbrukere i institusjon.

Rusmiddelmissbrukere har høy sykdomsforekomst i tenner og munnhule, med smerter og ubehag ved tygging. Bedre tannhelseforhold og tannhelsestatus er et viktig ledd i sosial- og arbeidsrettet rehabilitering.

Kartlegging i forbindelse med forsøksordning med tannhelsetjenester til personer under kommunal rusomsorg i tre fylker (FUTT-prosjektet) viste at nær halvparten av de undersøkte har uakseptabel eller dårlig munn- og tannhelsestatus. Tre av fire har smerter eller plager fra tenner eller munnhule og nær halvparten har tyggeproblemer. Nesten alle har behov for tannbehandling.

På denne bakgrunn foreslås bevilget 5 mill. kroner til tannbehandling gjennom lavterskel helsetilbud. Midlene skal benyttes til akutt tannbehandling for brukere av lavterskel helsetilbud i kommunene, og til oppstart av kjøp av nødvendig tannbehandling til personer under rehabilitering.

##### *Sammenfatning*

Samlet foreslås bevilgningen forhøyet med 6,5 mill. kroner.

## Kap. 728 Forsøk og utvikling mv.

### Organdonasjon

Det vises til Innst. O. nr. 85 (2003-2004), der det er gjort følgende vedtak:

Vedtak nr. 479, 14. juni 2004:

«Stortinget ber Regjeringen om å vurdere opprettelse av et organdonorregister eller andre tiltak som ledd i å oppnå økt organdonasjon, og legge fram saken for Stortinget i løpet av våren 2005.»

Sosial- og helsedirektoratet har på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet nedsatt en arbeidsgruppe som skal vurdere hvilke tiltak som er nødvendig for å oppnå økt organdonasjon. Arbeidsgruppen har hatt representanter fra transplantasjonsmiljøet ved Rikshospitalet HF, Juridisk fakultet ved Universitetet i Oslo, Stiftelsen Organdonasjon, Stavanger Universitetssjukehus og representanter fra sykehus som er godkjent for organdonasjon. Arbeidsgruppen konkluderer med at de land som har etablert donorregistre ikke har økt donasjoner av organer til transplantasjon. Arbeidsgruppen viser til at slike registre er kostbare å etablere og holde i drift. Arbeidsgruppen anbefaler, etter å ha vurdert forhold vedrørende etablerte organdonasjonsregistre i Europa, ikke å etablere noen form for organdonasjonsregister i Norge. Sosial- og helsedirektoratet har sluttet seg til dette.

Helse- og omsorgsdepartementet er enig i arbeidsgruppens tilrådning om ikke å opprette et organdonorregister i Norge. Departementet vil i denne sammenheng vise til rundskriv I-9/2003 til helseforetakene om regelverket som gjelder organdonasjon og samtykke. I rundskrivet blir det presisert at det ikke kreves at avdødes vilje skal være skriftlig. Videre skal praksis i helsetjenesten være at en alltid skal spørre pårørende om de kjenner til avdødes holdning til organdonasjon når de medisinske forholdene ligger til rette for det. Denne praksisen bygger dels på etiske forhold, dels på praktiske forhold og dels på at det i nyere helse- og personvernlovgivning, jf. blant annet pasientrettighetsloven, blir lagt stor vekt på medvirking og informasjon. Helseforetaket har ansvar for at det er etablert systemer og rutiner som sikrer at plikten til å informere og spørre pårørende blir fulgt opp i hvert enkelt tilfelle.

Arbeidsgruppen har i stedet foreslått flere andre tiltak for å øke tilgangen på organer til transplantasjon. Et av forslagene er å opprette en

stilling som nasjonal koordinator for organdonasjon. Helse- og omsorgsdepartementet viser til at en slik stilling nylig er opprettet i Sosial- og helsedirektoratet. Departementet vil også vurdere de andre tiltakene som arbeidsgruppen foreslår og komme tilbake til dette i St.prp. nr. 1 for 2006.

### Post 21 Spesielle driftsutgifter

EUs ministerkonferanse om E-helse arrangeres i Tromsø 23. og 24. mai 2005. Konferansen er et samarbeid mellom Regjeringen, formannskapslandet Luxembourg og EU-kommisjonen.

E-helse-konferansen vil samle deltakere fra EUs medlemsland, EUs kandidatland og EFTA-land. Konferansen vil fokusere på folkehelse og blant annet se på hvordan en kan bedre tilgjengeligheten og kvaliteten på helsetjenestene, pasientsikkerheten og produktiviteten. Også spørsmålet om hvordan helsetjenesten kan ivareta pasienter og publikums behov på en bedre måte, samtidig som en øker kunnskapen om helse i befolkningen, vil være tema for konferansen. I tillegg vil en se på muligheter for å lette personell- og pasientmobiliteten i og mellom landene og derigjennom møte nye utfordringer som følge av økt mobilitet i Europa.

Bevilgningen foreslås økt med 5,4 mill. kroner.

## Kap. 729 Annen helsetjeneste

### Post 60 Helsetjeneste for innsatte i fengsel – tilskudd til kommuner

Målsettingen for helsetjenesten i fengsel er at innsatte skal ha like godt helsetilbud som befolkningen for øvrig. Tjenesten drives som en integrert del av den kommunale helsetjenesten, og det skal henvises til spesialisthelsetjenesten ved behov. Staten har det overordnede ansvaret for tjenesten.

Det vises til kap. 430, post 01 hvor det tilrås at antall soningsplasser økes. Forslaget innebærer at helsetjenesten til innsatte i fengsel må styrkes for å opprettholde nivået på tjenesten.

Bevilgningen foreslås økt med 1,5 mill. kroner.

## Kap. 732 Regionale helseforetak

### Organisatorisk endring og samordning av helseforetak i hovedstadsområdet

Spørsmålet om hvordan spesialisthelsetjenesten i hovedstadsområdet kan samordnes bedre, har vært vurdert flere ganger. Helse- og omsorgsde-

partementet har gjennomgått spørsmålet på nytt. Problemstillingen er også omtalt i St.prp. nr. 1 (2004–2005) der det redegjøres for at departementet tar sikte på å legge fram sine vurderinger i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005. På bakgrunn av denne gjennomgangen vil Regjeringen ikke gjennomføre noen organisatoriske endringer nå.

### **Kostnadskontroll med Innsatsstyrt finansiering av sykehus**

Gjennom Stortingets behandling av forslaget til statsbudsjett for 2005 ble ISF-satsen økt fra 40 pst. til 60 pst. Det vises videre til Budsjett-innst. S. nr. 1, der det er gjort følgende vedtak:

Vedtatt nr. 60, 25. november 2004:

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005 med en vurdering og forslag som sikrer kostnadskontroll, jf. Hagen-utvalgets innstilling, og som sikrer at psykiatrisatsingen kan opprettholdes. I den forbindelse orienteres Stortinget om utviklingen i sykehusøkonomien.»

I 2003 ble ISF-satsen økt fra 55 til 60 pst. ISF-aktiviteten i sykehusene økte med henholdsvis 2,5 og 7 pst. i 2002 og 2003. Aktiviteten i sykehusene ble høyere enn lagt til grunn i budsjettene, særlig i 2003. Mye tyder på at dette var en medvirkende årsak til økte underskudd i sykehussektoren med påfølgende behov for tilleggsbevilgninger.

I St.meld. nr. 5 (2003–2004) *Inntektssystem for spesialisthelsetjenesten*, og i St.prp. nr. 1 (2003–2004) ble det redegjort for en rekke tiltak for å øke kvaliteten og kontrollen med ISF-ordningen. Dette var nødvendig for å få økt styringsmessig oppmerksomhet rettet mot at ressursene brukes på prioriterte områder. I tillegg til at ISF-satsen ble satt ned til 40 pst. i 2004, innførte Helsedepartementet tertialvis lukking av aktivitetsregistrering. Det vil si at det ikke kan foregå medisinsk registrering i etterkant. I styringen av regionale helseforetak ble prioritering i tråd med pasientrettighetsloven og prioriteringsforskriften vektlagt. Dette har gitt resultater. Den ISF-finansierte aktiviteten i 2004 ble om lag som lagt til grunn i vedtatt budsjett for 2004, jf. omtale under kap. 732, post 76.

Den aktivitetsbaserte ISF-ordningen omfatter kun somatisk pasientbehandling. Psykiatrisk behandling og rusbehandling er således ikke med i ordningen. Økt ISF-sats kan derfor medføre uøn-

sket vridning i pasienttilbudet fra områder som ikke er ISF-finansiert. Helse- og omsorgsdepartementet har derfor lagt vekt på å sikre kostnads- og aktivitetsstyring med ISF, samtidig som psykiatrisk behandling og rusbehandling blir prioritert.

Departementet har i Bestillerdokumentene 2005 til regionale helseforetak stilt krav om at den prosentvise veksten innenfor psykisk helsevern og behandling av rusmisbruk skal være sterkere enn innen somatikk. Regionale helseforetak rapporterer til Helse- og omsorgsdepartementet på aktivitetsutviklingen innenfor somatikk, rus og psykiatri. Eventuelle avvik vil bli fulgt opp overfor det enkelte regionale helseforetak.

I vedtatt budsjett 2005, jf. Budsjett-innst. S. nr. 11 (2004–2005), er det rom for å videreføre aktivitetsnivået fra 2004 til 2005. Helse- og omsorgsdepartementet har i Bestillerdokumentene 2005 til regionale helseforetak forutsatt at aktivitetsnivået fra 2004 skal videreføres i 2005. Fra 2005 skal regionale helseforetak rapportere månedlig aktivitet. Foreløpige tall for januar og februar gir ikke grunnlag for å konkludere med at aktiviteten i 2005 er høyere enn budsjettforutsetningene. Helse- og omsorgsdepartementet vil imidlertid understreke at det er noe usikkerhet knyttet til faktisk aktivitetsnivå fordi regionale helseforetak kan etterregistrere aktivitet. Dersom utviklingen viser en aktivitetsvekst som ikke er i tråd med styringssignalene fra departementet, vil dette bli fulgt opp overfor det enkelte regionale helseforetak.

Regjeringen har vurdert å innføre et tak på ISF-utbetalingene, jf. Hagenutvalgets innstilling, i tillegg til de ovenfornevnte styringstiltakene. Regjeringen vil ikke anbefale et tak på ISF-utbetalingene nå. Helse- og omsorgsdepartementet vil sikre kostnads- og aktivitetsstyring med ISF-systemet gjennom de tiltak som er nevnt ovenfor.

### **Utviklingen i sykehusøkonomien**

I St.prp. nr. 1 (2004–2005) la Regjeringen til grunn at de regionale helseforetakene håndterer omstillingsutfordringen slik at de oppnår balanse i 2005. Det ble varslet at departementet i tiden framover ville legge opp til en enda tettere oppfølging av berørte regionale helseforetak i tillegg til den rapportering og oppfølging som allerede var etablert.

#### *Foreløpig resultat for 2004*

Foreløpige regnskapstall fra de regionale helseforetakene indikerer at korrigert årsresultat for 2004 trolig vil vise et samlet underskudd i under-

kant av 2 mrd. kroner. Dette er et noe bedre resultat enn i 2003 hvor korrigert negativt resultat var på drøyt 2 mrd. kroner. Med korrigert årsresultat menes årsresultat korrigert for meravskrivninger som ikke inngår i balansekravet, jf. St.prp. nr. 63 (2003–2004) og Innst. S. nr. 250 (2003–2004). Helse Øst RHF har oppnådd balanse i regnskapsene alle tre årene etter helseforetaksreformen. Underskuddet gjelder derfor de fire andre regionale helseforetakene.

Som omtalt i St.prp. nr. 1 (2004–2005) har departementet fulgt opp Stortingets føringer i Budsjett-innst. S. nr. 11 (2003–2004). Resultatforbedringskravet for 2004 er satt slik at om lag halvparten av effekten av de samlede omstillingstiltak som er nødvendige for å oppnå balanse i 2005, skal realiseres i 2004. I St.prp. nr. 1 (2004–2005) ble det varslet at noen regionale helseforetak lå etter de opprinnelige gjennomføringsplanene for iverksettelse av omstillingstiltak i 2004. Ved utgangen av 2004 hadde flere av de regionale helseforetakene ikke iverksatt alle planlagte omstillingstiltak for 2004. Helse- og omsorgsdepartementet har bedt om en grundigere redegjørelse fra de regionale helseforetakene når det gjelder hvilke omstillingstiltak som er iverksatt i 2004 og effekten av disse, som en oppfølging av årlig melding for 2004 fra de regionale helseforetakene.

#### *Økonomiske prestasjonskrav for 2005*

I januar 2005 ble det avholdt foretaksmøter med alle de regionale helseforetakene der eiers styringsbudskap og prestasjonskrav for 2005 ble vedtatt. I tråd med Stortingets forutsetninger, jf. Budsjett-innst. S. nr. 11 (2004–2005), la Helse- og omsorgsdepartementet til grunn at Helse Øst, Helse Vest, Helse Midt-Norge og Helse Nord håndterer sin omstillingsutfordring slik at økonomisk balanse oppnås i 2005. Nødvendige omstillingstiltak må vurderes og håndteres i henhold til gjeldende rammer for helseforetakene. Eier er innforstått med at dette vil kunne innebære omstillinger, også for pasientrettet virksomhet, i Helse Vest, Helse Midt-Norge og Helse Nord. Dette må imidlertid også ses i sammenheng med at noe av utfordringen skyldes betydelig lønnsvekst for leger etter helseforetaksreformen. Helse Øst skal rapportere til eier om den økonomiske utviklingen kun hvert tertial i 2005, fordi Helse Øst RHF har oppnådd balanse hvert år. Helse Vest, Helse Midt-Norge og Helse Nord skal rapportere til eier om den økonomiske utviklingen i

helseforetaksgruppen annenhver måned i 2005.

Det ble i januar 2005 foretatt en vurdering av omfanget og innretningen av effektiviseringstiltakene i Helse Sør, jf. Stortingets føringer i Budsjett-innst. S. nr. 11 (2004–2005). Vurderingen ble gjennomført i dialog med det regionale helseforetaket. Det ble avholdt et eget foretaksmøte for å fastsette resultatkrav for Helse Sør for 2005. Foretaksmøtet forutsatte at Helse Sør håndterer sin omstillingsutfordring slik at økonomisk balanse kan nås i 2006. For 2005 ble det lagt til grunn at negativt årsresultat ikke skal overstige 500 mill. kroner. Eier er innforstått med at balansekravet vil kunne innebære omstillinger, også for pasientrettet virksomhet i Helse Sør. Dette må imidlertid også ses i sammenheng med at noe av utfordringen skyldes økt antall ansatte etter helseforetaksreformen i Helse Sør. Det legges samtidig til grunn at nødvendige omstillingstiltak må vurderes og håndteres i henhold til gjeldende rammer for helseforetaket. Det skal rapporteres til eier på den økonomiske utviklingen i Helse Sør hver måned i 2005.

#### *Utviklingen hittil i 2005*

På bakgrunn av rapportene om den økonomiske utviklingen i de regionale helseforetakene per februar, er det avholdt møter med Helse Sør RHF, Helse Vest RHF, Helse Midt-Norge RHF og Helse Nord RHF.

Samtlige av disse regionale helseforetakene har hatt en økonomisk utvikling som er svakere enn budsjett for årets første måneder. Det er imidlertid ennå for tidlig å konkludere med hensyn til samlet årsresultat. I rammene for helseforetakene er det tidligere lagt inn lønns- og prisomregning hvor lønnsanslaget var satt til 4 pst. Anslaget for lønnsoppgjørene for alle sektorene samlet anslås nå til om lag 3 ¼ pst. Et lønnsoppgjør i den størrelsesorden vil isolert sett medføre at rammene for de regionale helseforetakene fra 2004 til 2005 styrkes med drøyt 300 mill. kroner. Det er også varslet at enhetsprisen i ISF økes med om lag 1,3 pst. for 2005, til sammen om lag 250 mill. kroner, jf. omtale under kap. 732, post 76. Det antas at disse forholdene isolert sett vil kunne bidra til en bedring av regnskapsresultatet for 2005. Samtlige regionale helseforetak arbeider for at kravet om balanse skal nås og Helse- og omsorgsdepartementet vil fortsette den tette oppfølgingen av de regionale helseforetakene på dette området.

### Behov for driftskreditter

I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 1 (2004–2005) fikk de regionale helseforetakene adgang til å ta opp driftskredittlån innenfor en ramme på 5,5 mrd. kroner. Det ble også varslet at Helse- og omsorgsdepartementet ville vurdere driftskredittbehovet for 2005 på nytt i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005. Ut fra en vurdering av de regionale helseforetakenes likviditetssituasjon finner Helse- og omsorgsdepartementet det ikke nødvendig å endre driftskredittrammen for 2005.

### Dyre legemidler i sykehus

I St.meld. nr. 18 (2004–2005) *Rett kurs mot riktige legemiddelbruk*, er det gitt følgende omtale av finansiering av legemidler på sykehus:

«Behandling i spesialisthelsetjenesten (sykehus), herunder legemidler til behandling av kreft, er en aktuell problemstilling. Helse- og omsorgsdepartementet har startet arbeidet med en gjennomgang av finansieringssystemet for spesialisthelsetjenesten sin evne til å fange opp utviklingen av slik medikamentell behandling. Stortinget vil få en foreløpig orientering om dette arbeidet i forbindelse med framleggelsen av Revidert nasjonalbudsjett for 2005.»

Medikamentell behandling i sykehus er inkludert i de ordinære finansieringsordningene for spesialisthelsetjenesten. Dagens offentlige finansiering er basert på at legemidler som anvendes innenfor helseinstitusjoner prioriteres og finansieres innenfor de budsjetttrammer som gjelder for institusjonene på linje med andre innsatsfaktorer (for eksempel personell og utstyr). Dagens finansieringssystem legger dermed til rette for prioriteringsmessig likebehandling. Finansieringssystemet påvirker ikke institusjonenes valg mellom medikamentell behandling, kirurgi eller strålebehandling, eller kombinasjoner av disse, som vil være til nytte for pasientene.

Sykehusenes prioriteringer skal foretas ut fra de regler og retningslinjer som lover og forskrifter (blant annet prioriteringsforskriften) angir, jf. pasientrettighetsloven § 2-1 andre ledd, som blant annet sier: «*Pasienten har rett til nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten. Retten gjelder bare dersom pasienten kan ha forventet nytte av helsehjelpen, og kostnadene står i rimelig forhold til tiltakets effekt.*» I den helsepolitiske bestillingen til de regionale helseforetakene er det også for 2005

vektlagt at tjenestetilbudet til mennesker med kreft skal prioriteres.

Det er et vesentlig mål å gjøre de pasientrettede aktivitetene fakta- og kunnskapsbaserte. Dette gjelder både faglige retningslinjer og konkrete behandlingsopplegg. Departementet vil ta initiativ til et arbeid der fagmiljøer systematisk vurderer nye behandlingsopplegg, i første rekke nye legemidler til bruk i sykehus, kombinert med en gjennomgang av den foreliggende faglige og vitenskapelige dokumentasjonen. Et viktig mål for arbeidet er å bidra til felles nasjonale standarder for behandling på sykehus. I første omgang vil dette skje innenfor kreftbehandling. Arbeidet vil bli ledet av Sosial- og helsedirektoratet i samarbeid med Nasjonalt kunnskapssenter. Det vises til kap. 720 der det foreslås bevilget 2 mill. kroner til formålet.

Det er en sentral målsetting at ISF-systemet er mest mulig oppdatert og nøytralt i forhold til endringer i medisinsk praksis. Fordi systemet bygger på data om gjennomført aktivitet i sykehusene, vil det nødvendigvis være noe på etterskudd. SINTEF Helse har i 2005 fått i oppdrag å foreta en gjennomgang av refusjonsreglene i ISF-ordningen. Det vil som en del av dette prosjektet bli foretatt en gjennomgang av finansieringssystemets evne til å fange opp utviklingen i bruk av dyre medikamenter.

Det foreslås en tilleggsbevilgning på 18 mill. kroner som legges på basisbevilgningene til regionale helseforetak (kap. 732, postene 71–75) med en fordeling i henhold til (fordelingen av) basisbevilgningen for 2005. Departementet vil komme tilbake til Stortinget i forbindelse med St.prp. nr. 1 (2005–2006) med en nærmere vurdering og anbefaling om eventuell justering av ISF-systemet fra 2006.

Post 71	Tilskudd Helse Øst RHF	6,6 mill. kr.
Post 72	Tilskudd Helse Sør RHF	3,6 mill. kr.
Post 73	Tilskudd Helse Vest RHF	3,2 mill. kr.
Post 74	Tilskudd Helse Midt-Norge RHF	2,4 mill. kr.
Post 75	Tilskudd Helse Nord RHF	2,2 mill. kr.

### Styrking av rustiltak i spesialisthelsetjenesten

Det er dokumentert en betydelig økning i omfanget av rusmiddelmissbruk og rusmiddelmissbrukere de siste 10–15 årene. Helsetjenestene har gjennom rusreformen fått et tydeligere ansvar for

både forebygging, behandling og skadereduksjon av rusmiddelmissbruk.

Antallet injiserende rusmiddelmissbrukere anslås til å ligge mellom 11 000 og 15 000. Det anslås at om lag halvparten er aktuelle for medikamentbasert behandling (LAR). Drøyt 3000 personer mottar i dag slik behandling. Andelen personer med behov for behandling for både rusmiddelmissbruk og psykisk lidelse er høy, og tjenestene er i dag ikke i tilstrekkelig grad faglig rustet til å gi adekvat behandling til denne gruppen. Ventetid til de ulike typer behandlingstilbud varierer sterkt – fra 0 til 24 måneder. Det meldes også om et større behov for døgnplasser enn det i dag er kapasitet til. Det rapporteres også om manglende avrusningstilbud. Ventetid til avrusning og LAR oppgis som særlig lang.

Gjennom rusreformen har rusmiddelmissbrukere fått pasientrettigheter – noe som har medført økt press på kommunale tjenester for henvisnings- og oppfølgingstiltak samt i spesialisthelsetjenesten som rapporterer om økt etterspørsel etter tverrfaglig spesialisert behandling. De regionale helseforetakene har arbeidet aktivt med å implementere rusreformen og har i stor grad lagt til rette for ivaretagelse av rusfeltet innenfor nye rammer og som en del av et organisatorisk hele. Avstanden mellom tilmeldt behov for tjenester og hva regionene er i stand til å tilby, tilsier imidlertid at det er nødvendig å styrke spesialisthelsetjenestetilbudet til rusmiddelmissbrukere ytterligere inneværende år.

Det foreslås å øke bevilgningen med 65 mill. kroner til følgende formål:

Antall inntatte i LAR-behandling de siste årene har økt kraftig, samtidig som antall på venteliste har ligget stabilt på rundt 500 og det siste året har gått noe ned. Ved siste årsskiftet stod 437 på venteliste til LAR. På samme tidspunkt mottok 3003 personer LAR-behandling, det vil si en fordobling siden 2001. Vurderinger fra faginstansene og ventelistetallene, tilsier et behov for styrking av bevilgningen til LAR for å øke kapasiteten for slik behandling. Det foreslås bevilget 15 mill. kroner til formålet. Dette vil gi grunnlag for å ta inn om lag 150 nye pasienter inneværende år.

Selv om det har vært en betydelig aktivitet i regionale helseforetak for å implementere rusreformen, viser det seg at samlet kapasitet ikke er tilstrekkelig eller tilfredsstillende til å møte behovene. Svært mange rusmiddelmissbrukere vil dessuten ha behov for og rett til annen helsehjelp

utover sitt rusmiddelmissbruk. Rapporter om økt etterspørsel og lang ventetid, særlig når det gjelder avrusning og LAR, er en indikasjon på at tjenestetilbudet til denne gruppen ikke er tilfredsstillende. På denne bakgrunn foreslås det bevilget 50 mill. kroner til de regionale helseforetakene for å øke kapasiteten og styrke tjenestene kvalitativt overfor denne målgruppen.

Av de 15 mill. kronene som foreslås bevilget til LAR, fordeles 9 mill. kroner til de regionale helseforetakene. Midlene fordeles mellom de regionale helseforetakene på samme måte som (fordelingen av) basisbevilgningen for 2005.

Post 71	Tilskudd Helse Øst RHF	3,3 mill. kr.
Post 72	Tilskudd Helse Sør RHF	1,8 mill. kr.
Post 73	Tilskudd Helse Vest RHF	1,7 mill. kr.
Post 74	Tilskudd Helse Midt-Norge RHF	1,2 mill. kr.
Post 75	Tilskudd Helse Nord RHF	1,0 mill. kr.

De resterende 6 mill. kroner fordeles på følgende måte:

Kap. 732, post 77	Refusjon poliklinisk virksomhet ved sykehus	3,0 mill. kr.
Kap. 2752, post 70	Refusjon av egenbetaling, egenandelstak 1	1,5 mill. kr.
Kap. 2755, post 70	Refusjon allmennlegehjelp	1,5 mill. kr.

Bevilgningen på 50 mill. kroner foreslås fordelt mellom de regionale helseforetakene på samme måte som (fordelingen av) basisbevilgningen for 2005. Midlene forutsettes å gå til å styrke behandlingstilbudet for rusmisbrukere, med vekt på å utnytte ledig kapasitet i offentlige og private institusjoner. Innenfor denne bevilgningen skal regionale helseforetak også sikre tilbud for gravide rusmisbrukere som er under legemiddelassistert rehabilitering, men som ikke ønsker å benytte slike legemidler under svangerskapet. Formålet er å legge til rette for et medikamentfritt tilbud for gravide som er under LAR, for å unngå at barnet blir skadet av medikamentbruken. Tilbudet må sikre tett oppfølging av brukeren, og nødvendig skjerming mot tilbakefall til rusmisbruk.

Post 71	Tilskudd Helse Øst RHF	18,2 mill. kr.
Post 72	Tilskudd Helse Sør RHF	10,1 mill. kr.
Post 73	Tilskudd Helse Vest RHF	9,0 mill. kr.
Post 74	Tilskudd Helse Midt-Norge RHF	6,6 mill. kr.
Post 75	Tilskudd Helse Nord RHF	6,1 mill. kr.

### Strålebehandling av kreftpasienter

Gjennom behandlingen av St.prp. nr. 61 (1997–1998) *Om Nasjonal kreftplan og plan for utstyrsinvesteringer i norske sykehus*, sluttet Stortinget seg til Regjeringens forslag om en femårig satsing, som varte til og med 2003. Det vises til tilbakemeldinger gitt ved framlegg av statsbudsjettene for de enkelte år, senest under kap. 732, post 79 i St.prp. nr. 1 (2004–2005). Etter 2003 er de ulike satsingene i kreftplanen videreført på ordinære budsjettkapitler.

Arbeidet for å videreutvikle kreftomsorgen fortsetter, og fokuset er nå rettet mot oppfølging og integrering av tiltak i det ordinære helsetilbudet. En arbeidsgruppe oppnevnt av Helsedepartementet presenterte i juni 2004 forslag til en nasjonal strategi for hvordan utfordringene innenfor kreftomsorgen skal følges opp framover. Det er lagt vekt på at man må ta hensyn til at nye metoder og endret sykdomspanorama i meget sterk grad vil påvirke framtidige behov innenfor kreftomsorgen. Det er også lagt vekt på tiltak for å heve kompetansen hos helsepersonell.

Tilbakemeldinger som Helse- og omsorgsdepartementet har fått fra sykehus med avdelinger for strålebehandling, bekrefter at strålebehandlingskapasiteten er klart bedret, men at bruken varierer sterkt. Et generelt inntrykk er at sykehus som ikke selv har enheter for strålebehandling, heller ikke i tilstrekkelig grad henviser pasienter til slik lindrende strålebehandling. Et siktemål med den kompetansehevingen som skal og må skje framover, er å spre kjennskap til moderne behandlingsmuligheter og behandlingsstrategier til alle sykehus og særlig til de legene som ser de fleste kreftpasientene, det vil si i de kirurgiske, gynekologiske og indremedisinske avdelinger.

### Pasienttransport

Ansvar for pasienttransport og transport av helsepersonell i spesialisthelsetjenesten ble overført fra trygdeetaten til regionale helseforetak 1. januar 2004, jf. Ot.prp. nr. 66 (2002–2003) og Innst. O. nr. 9 (2003–2004). Målsettingen med overføringen er å stimulere til behandling nær pasientens bosted når dette er til fordel for pasienten og representerer sparte utgifter til transport. Ved å samle ansvaret for spesialisthelsetjeneste og pasienttransport vil det være lettere å se disse i sammenheng.

Finansieringsansvaret for pasienttransport har vært delt mellom staten og regionale helseforetak. Regionale helseforetak har i 2005 ansvaret for 75 pst. av utgiftene mot 50 pst. i 2004. Regnskapstall for 2004 viser at utgiftsveksten til pasienttransport har vært noe lavere enn tidligere år. Helse- og omsorgsdepartementet foreslår at hele finansieringsansvaret overføres til regionale helseforetak fra 2006. Helse- og omsorgsdepartementet vil komme tilbake med de bevilgningsmessige konsekvensene av dette i budsjettforslaget for 2006.

Regionale helseforetak har siden 2004 vært ansvarlig for anbudsrunder og inngåelse av transport- og oppgjørsavtaler med transportører. Forslaget om at alle utgifter skal dekkes av regionale helseforetak fra 2006 innebærer at ansvaret for direkte oppgjør (utbetaling og kontroll) til transportører også bør ligge hos helseforetakene. Dette er tjenester som regionale helseforetak i dag kjøper fra trygdeetaten. De fem regionale helseforetakene har inngått enkeltvis avtaler med Rikstrygdeverket for perioden 1. januar 2004 – 31. desember 2005 som regulerer dette. I tillegg til direkte oppgjør med transportører omfatter avtalene også behandling av enkeltsaker på lokale trygdekontor og informasjon (førstelinjen). I henhold til avtalene skal partene i juni 2005 drøfte videre samarbeid. Det må inngås avtaler mellom regionale helseforetak og Rikstrygdeverket om førstelinjen fra 1. januar 2006. I avtalene som inngås må det tas høyde for framtidig forvaltningsansvar på helseområdet, jf. St.prp. nr. 46 (2004–2005) *Ny arbeids- og velferdsforvaltning*.

### Utsettelse av iverksettelse av takstreduksjon i laboratorie- og poliklinisk radiologisk virksomhet

Det vises til omtale under kap. 732, post 77 og kap. 2711, post 76. Det foreslås at 273 mill. kroner flyttes fra kap. 732, postene 71–75 til kap. 732, post 77 etter følgende fordeling:

Post 71	Tilskudd til Helse Øst RHF	89 mill. kr.
Post 72	Tilskudd til Helse Sør RHF	52 mill. kr.
Post 73	Tilskudd til Helse Vest RHF	57 mill. kr.
Post 74	Tilskudd til Helse Midt-Norge RHF	40 mill. kr.
Post 75	Tilskudd til Helse Nord RHF	35 mill. kr.

Videre foreslås det at 123 mill. kroner flyttes fra kap. 732, postene 71–75 til kap. 2711, post 76 etter følgende fordeling:

Post 71	Tilskudd til Helse Øst RHF	72 mill. kr.
Post 72	Tilskudd til Helse Sør RHF	31 mill. kr.
Post 73	Tilskudd til Helse Vest RHF	11 mill. kr.
Post 74	Tilskudd til Helse Midt-Norge RHF	6 mill. kr.
Post 75	Tilskudd til Helse Nord RHF	3 mill. kr.

### Overføring av eiendommer i forbindelse med sykehusreformen

I forbindelse med sykehusreformen har en gjennomført en omfattende overskjøting av eiendommer til helseforetakene. Dette arbeidet har avdekket enkelte uklarheter rundt hjemmelsforhold mv., men de fleste forhold er avklart ved en gjennomgang av historisk dokumentasjon. Det gjenstår imidlertid to forhold som Helse- og omsorgsdepartementet ønsker Stortingets fullmakt til å gjennomføre.

Gnr. 57, bnr. 55 i Stavanger kommune: Hjemmelshaver er staten ved Sosial- og helsedepartementet. Eiendommen er på ca 5.900 kvm og skal overføres til Helse Vest RHF/Helse Stavanger HF. Eiendommen skulle i sin tid ha vært overført fra staten til Rogaland fylkeskommune, men det har ikke vært mulig å framskaffe dokumentasjon for

at en slik overføring faktisk har funnet sted. Rogaland fylkeskommune er imidlertid enig med staten om at eiendommen er omfattet av den statlige overtakelsen av spesialisthelsetjenesten og at staten er rettmessig eier. Det foreslås at Stortinget gir Helse- og omsorgsdepartementet fullmakt til å overføre hjemmelen til Helse Vest RHF/Helse Stavanger HF, jf. forslag til vedtak XIII nr. 1.

Gnr. 11, bnr. 47 i Alta kommune: Hjemmelshaver er Finnmark fylkeskommune. Eiendommen ble i 1951 overdratt fra staten ved Sosialdepartementet til Talvik kommune. I 1960 ble eiendommen overført til Finnmark fylkeskommune. I henhold til salgsavtalen av 1951, som er tinglyst på eiendommen, kan denne ikke selges eller fradeles uten samtykke fra Stortinget. Eiendommen omfatter imidlertid mer enn det som bør overtas av staten i medhold av helseforetakslovens § 52 nr. 6. Finnmark fylkeskommune og staten har gjennom det etablerte avklaringsystemet kommet til at eiendommen bør deles slik at staten kun overtar det som knytter seg til spesialisthelsetjenesten. Det foreslås at Stortinget gir Helse- og omsorgsdepartementet fullmakt til å oppheve de begrensninger som er knyttet til salg og deling som er tinglyst på eiendommen, jf. forslag til vedtak XIII nr. 2.

### *Post 70 Tilskudd til helseforetakene*

#### *Styrking av lokalsykehusene*

Regjeringen presenterte i St.prp. nr. 1 (2004 – 2005) en ny strategi for lokalsykehusene. Sykdoms- og befolkningsutviklingen framover tilsier at vi står overfor store utfordringer når det gjelder tjenester til kronisk syke, herunder for eksempel psykisk syke og rehabiliteringstrengende mennesker, og tjenester til syke eldre. Sentralt i strategien er at lokalsykehusene i større grad må fokusere på tilbudene til de store pasientgruppene som trenger nærhet til tjenesten. Lokalsykehusfunksjonen ved de store sykehusene og lokalsykehusene skal være en trygghetsbase for befolkningen, og tjenestene skal utvikles for å sikre at basale spesialisthelsetjenestebehov blir dekket. Dette inkluderer at de helhetlige strategiene for utvikling av lokalsykehusene må klargjøre deres oppgaver i forhold til et forsvarlig og godt opplegg for akuttberedskap.

Lokalsykehusene skal, gjennom egne tilbud og i samarbeid med primærhelsetjenesten og mer spesialiserte tjenestetilbud, kunne dekke de behovene store deler av befolkningen i opptaksområdet har. Pasienter med kroniske helseplager tren-



ger helhetlige tilbud, og det skal utvikles desentraliserte tjenester og samhandlingstiltak i samarbeid med primærhelsetjenesten for å skape en sammenhengende behandlingsskjede. NOU 2005:3 *Fra stykkevis til helt – En sammenhengende helsetjeneste*, anbefaler tiltak som kan styrke samhandling i helsetjenesten. Utredningen er nå sendt på høring, og dette arbeidet vil også stå sentralt i det videre arbeidet med utviklingen av strategi for lokalsykehusfunksjonen.

De regionale helseforetakene er i 2005 pålagt å utarbeide planer for lokalsykehusene og omstille sykehustjenestene i regionene i tråd med de overordnede politiske føringene. Dette innebærer at regionale helseforetak blant annet skal sørge for at lokalsykehusene skal utvikle tilbud for syke eldre og kronisk syke, og utvikle indremedisinske tjenester og geriatri. Videre skal rehabiliteringstjenester og tilbud til psykisk syke styrkes og lærings- og mestringstiltak utvikles, og det skal sørges for en helhetlig akuttberedskap. De store sykehusene skal på lik måte utvikle lokalsykehusfunksjonen. I tillegg kan sykehusene etablere et formalisert samarbeid med primærhelsetjenesten, og etablere ulike samhandlingstiltak, som nærsykehus, distriktsmedisinske sentra, sykestuer, mobile team, forsterkede sykehjemmenheter mv.

Erfaringsmessig er det vanskelig å gjennomføre omstillingsprosesser uten at det settes av egne midler til dette. Det vil følge ekstra kostnader til ombygginger og tilrettelegging av nye tiltak og til plan- og implementeringsprosessen. Det foreslås at det på kap. 732, post 70 bevilges 100 mill. kroner til planprosesser og tiltak for å fortere prosessen med styrking og omstilling av lokalsykehusene, til styrking av lokalsykehusfunksjonen og til realisering av samhandlingstiltak med primærhelsetjenesten. Ved tildeling av midlene vil det bli lagt vekt på at tiltakene er forankret i helhetlige strategier og planer for lokalsykehusene i regionen.

#### *Sammenfatning postene 71–75*

Samlet foreslås postene 71–75 økt med 77 mill. kroner. Som følge av tekniske endringer knyttet til utsettelse av takstreduksjoner for laboratorier og røntgeninstitutt settes bevilgningen ned med 396 mill. kroner. Netto medfører dette at bevilgningene settes ned med 319 mill. kroner. Fordelingen på postene 71–75 framgår av forslagene nedenfor under postene 71–75.

#### *Post 71 Tilskudd til Helse Øst RHF*

Bevilgningen foreslås redusert med 132,9 mill. kroner.

#### *Post 72 Tilskudd til Helse Sør RHF*

Bevilgningen foreslås redusert med 67,5 mill. kroner.

#### *Post 73 Tilskudd til Helse Vest RHF*

Bevilgningen foreslås redusert med 54,1 mill. kroner.

#### *Post 74 Tilskudd til Helse Midt-Norge RHF*

Bevilgningen foreslås redusert med 35,8 mill. kroner.

#### *Post 75 Tilskudd til Helse Nord RHF*

Bevilgningen foreslås redusert med 28,7 mill. kroner.

#### *Post 76 Innsatsstyrt finansiering*

##### *Omlegging av ordningen med tilleggsrefusjon for særlig kostbar behandling i 2006-budsjettet*

Utvalgte høykostnadsprosedyrer utløser i dag ekstra ISF-refusjon. Denne sideordningen utbetales direkte til det regionale helseforetaket hvor behandlingen foregår, i motsetning til ISF-refusjonen som går til den regionen pasienten bor i. Både ISF-refusjonen og tilleggsrefusjonen for utvalgte høykostnadsprosedyrer skal dekke bare en andel av kostnadene ved pasientbehandling. I 2005 er ISF-andelen satt til 60 pst. av gjennomsnittskostnaden.

Helse- og omsorgsdepartementet tar sikte på at tilleggsrefusjonene for utvalgte høykostnadsprosedyrer fra og med 2006 samordnes med ISF-ordningen for øvrig og utbetales til pasientens bostedsregion. Departementet legger til grunn at omleggingen vil få effekt for gjestepasientoppgjøret slik at dekningsgraden for disse pasientene tilsvarende annen pasientbehandling. Det tas sikte på at omleggingen gjennomføres budsjettneutralt for hvert regionalt helseforetak.

#### *Avregningen for 2004*

Vedtatt budsjett for 2004 forutsetter om lag uendret

aktivitet fra 2003 til 2004. Aktivitetstall for hele 2004 viser en aktivitet målt i antall DRG-poeng som ligger om lag 0,5 pst. under styringsmålet. Analyser av indeksveksten viser at omfanget av registreringsendring i 2004 kan anslås til om lag 1,4 pst. Dette er 1,3 pst. lavere enn anslaget på 2,8 pst. i enhetsprisen for 2004 og innebærer at en større andel av DRG-poengene i 2004 er knyttet til reell aktivitet enn forutsatt. Det legges derfor til grunn en vekst i aktiviteten på om lag 1 pst. i 2004. Det foreslås på denne bakgrunn en tilleggsbevilgning på 120 mill. kroner til avregningsoppgjøret for 2004.

Avregningen for 2004 tar høyde for tidligere avgjørelser i Avregningsutvalget. Det er videre lagt til grunn at tilleggsrefusjonene for palliativ (lindrende) behandling skal ligge innenfor en ramme på 30 mill. kroner, jf. tilsvarende håndtering i 2003 omtalt i St.prp. nr. 22 (2004–2005) og Innst. S. nr. 82 (2004–2005). Registreringsgrunnlaget for palliativ behandling tilsier om lag 50 mill. kroner.

Eventuelle justeringer som følge av behandling av enkeltsaker i Avregningsutvalget, vil Helse- og omsorgsdepartementet komme tilbake til i omgrupperingsproposisjonen høsten 2005.

#### *Ny informasjon om 2004-aktiviteten – konsekvenser for 2005*

Vedtatt budsjett for 2005 legger til rette for å kunne videreføre et gjennomsnittlig aktivitetsnivå i 2004, som ligger om lag 1 pst. over 2003-nivået. Enhetsprisen for 2005 er på vanlig måte fastsatt slik at det ikke utbetales ISF-refusjon for endret registreringspraksis av reelt sett samme aktivitet. Enhetsprisen for 2005 tar ikke hensyn til ny informasjon om at omfanget av registreringsendringer i 2004 har vært lavere enn tidligere antatt. Dette tilsier at styringsmålet i bestillerdokumentet for 2005 er fastsatt med en for lav enhetspris og har som konsekvens at enhetsprisen for 2005 skal settes opp med 389 kroner eller om lag 1,3 pst. til 30 714 kroner. Midler til dette håndteres i forbindelse med endelig avregning for 2005, jf. også uspesifiserte utbetalinger til regionale helseforretak i Bestillerdokument 2005. Det er lagt til grunn et omfang av endret registreringspraksis på om lag 2 pst. i 2005. På samme måte som for 2004, vil avvik fra denne forutsetningen bli korrigerert for i det endelige avregningsoppgjøret.

#### *Sammenfatning*

Det vises til omtalen av «Avregning for 2004». Bevilgningen foreslås forhøyet med 120 mill. kroner.

#### *Post 77 Refusjon poliklinisk virksomhet ved sykehus mv.*

##### *Poliklinisk radiologisk virksomhet*

Refusjonssystemet for poliklinisk radiologisk virksomhet er kodeverksbasert. For å sikre at systemet er i tråd med vedtatte endringer i kodeverket og i størst mulig grad gjenspeiler endringer i behandlingsmetoder, er det nødvendig å rutinemessig gjennomgå systemet. I St.prp. nr. 1 (2004–2005) ble det varslet at Helse- og omsorgsdepartementet tok sikte på å iverksette endringer i systemet fra 1. januar 2005.

Helse- og omsorgsdepartementet foretar rutinemessig beregninger av omfordelingseffekter ved denne type endringer. Beregningene viste at endringene ville innebære for store omfordelingseffekter for enkelte private røntgeninstitutter, og departementet fant det derfor ikke tilrådelig å foreta omleggingen fra 1. januar 2005. På denne bakgrunn har Rikstrykdeverket iverksatt et kontrollopplegg der utbetalingsgrunnlaget for 2004 gjennomgås. Rapporten fra denne kontrollen vil være med og danne grunnlag for departementets videre håndtering av refusjonssystemet i 2005.

Parallelt er det iverksatt en evaluering av refusjonssystemet. Evalueringen skal blant annet vurdere refusjonssystemets kompleksitet og robusthet, herunder organisering og ansvarsforhold av arbeidet rundt systemet. Resultatene fra evalueringsrapporten vil bli presentert i St.prp. nr. 1 for 2006.

#### *Flytting i forbindelse med oppjustering av takster for implantatbehandling ved periodontittrehabilitering*

Fra 1. juli 2004 er det opprettet takster for implantatbehandling i forbindelse med rehabilitering av tannsett ved offentlige poliklinikker, jf. St.prp. nr. 63 (2003–2004) og Innst. S. nr. 250 (2003–2004). Takstene er harmonisert med tilsvarende takster som gjelder for private tannlegespesialister. Fra 1. januar 2005 ble takstene oppjustert med 20 pst. og pasientenes egenbetaling ble nedjustert tilsvarende. Det foreslås at 0,5 mill. kroner overføres fra kap. 2711, post 72 til kap. 732, post 77.

#### *Utsatt iverksettelse av takstreduksjon i laboratorie- og poliklinisk radiologisk virksomhet*

Ved oppfølging av St.meld. nr. 5 (2003–2004), jf. Innst. S. nr. 82 (2003–2004), ble det gjennom behandlingen av St.prp. nr. 1 (2004–2005), jf. Budsjett-innst. S. nr. 11 (2004–2005), vedtatt å halvere

satsen for refusjoner til laboratorie- og røntgenvirksomhet med virkning fra 1. mai 2005. Dette innebar at 443 mill. kroner ble flyttet fra kap. 732, post 77 til kap. 732, postene 71–75.

I Ot.prp. nr. 5 (2004–2005) ble det foreslått endringer i Folketrygdlovens § 5-5 som regulerer de tilsvarende stykkprisrefusjoner til de private laboratoriene og røntgeninstituttene. Gjennom Stortingets behandling av Ot.prp. nr. 5 (2004–2005), ble tidspunktet for halveringen satt til 1. september 2005, jf. Innst. O. nr. 35 (2004–2005). Departementet legger til grunn likebehandling av offentlig og privat laboratorie- og røntgenvirksomhet slik at refusjonene på kap. 732, post 77 også halveres fra 1. september 2005. Det foreslås at 273 mill. kroner flyttes fra kap. 732, postene 71–75 til kap. 732, post 77. Det vises også til kap. 2711, post 76.

#### *Styrking av rusområdet*

Det foreslås å øke kapasiteten og styrke tjenestene kvalitativt overfor pasienter med rusproblemer. Det vises til omtale under kap. 732.

Bevilgningen foreslås økt med 3 mill. kroner.

#### *Sammenfatning*

Bevilgningen foreslås økt med 276,5 mill. kroner.

#### *Post 81 Tilskudd til store byggeprosjekter*

##### **Ny universitetsklinikk i Trondheim**

#### *Innledning*

Det vises til omtale av utbygging av ny universitetsklinikk i Trondheim i St.prp. nr. 1 (2004–2005). Utbyggingen er inndelt i to faser, hvor fase 1 vil være ferdigstilt i 2005–2006. For fase 2 foreligger det nå et forprosjekt og det tas sikte på igangsetting i 2005. Det framgår av den nevnte stortingsproposisjonen at det har gjenstått å avklare kostnadsdeling mellom staten og Helse Midt-Norge RHF i forbindelse med byggefase 1. Det fremmes her forslag til kostnadsdeling gjennom et særskilt tilskudd i forbindelse med fase 1 i tråd med Stortingets forutsetninger.

Videre gis en orientering om status for byggefase 2. Klarsignal for utarbeidelse av forprosjekt for fase 2 med premisser knyttet til dette, ble gitt gjennom statsbudsjettet for 2004, jf. St.prp. nr. 1 (2003–2004). Det minnes om at det samtidig med klarsignal for utarbeidelse av forprosjekt, ble klargjort en finansieringsløsning for denne delen av utbyggingen, og fastsatt nivå på et særskilt til-

skudd til sykehusdelen av fase 2. Dette tilskuddet utgjør samlet 1 240 mill. kroner.

Helse Midt-Norge har fra og med statsbudsjettet for 2004 vært kjent med hvilket særskilt investeringstilskudd som vil bli bevilget i forbindelse med fase 2, og tilsvarende hvilken økonomisk belastning det regionale helseforetaket selv må håndtere i forbindelse med denne delen av utbyggingen. Videre har det vært kjent at det vil skje en kostnadsdeling mellom staten og Helse Midt-Norge i forbindelse med fase 1, men uten at denne har vært endelig avklart. Med dette framlegget gjøres Helse Midt-Norge RHF kjent med sine samlede rammebetingelser i forbindelse med utbyggingen av nytt St. Olavs Hospital i Trondheim.

#### *Kostnadsdeling fase 1*

Byggefase 1 ble igangsatt i 2002 og vil være ferdigstilt i 2006, jf. St.prp. nr. 53 (2001–2002) og Innst. S. nr. 193 (2001–2002). Fra og med 2003 har finansiering av sykehusdelen av fase 1 skjedd gjennom en kombinasjon av at Helse Midt-Norge RHF gis adgang til låneopptak, samt ved bruk av egne midler. Helse Midt-Norge RHF får i likhet med øvrige regionale helseforetak tilført inntekter for å møte avskrivningskostnader som gir grunnlag for å finansiere gjenanskaffelse av bygninger og utstyr. Det har fra og med 2003 vært forutsatt at de må nytte en andel av denne inntektsstrømmen til å finansiere utbyggingen ved St. Olavs Hospital. I tillegg gis kontanttilskudd til universitetsdelen av prosjektet over Utdannings- og forskningsdepartementets budsjett.

Omleggingen av finansieringen skjedde med bakgrunn i et behov for å tilpasse prosjektet til foretaksmodellen, herunder at helseforetakene skal følge regnskapslovens bestemmelser, og hvor Helse Midt-Norge RHF er gitt et samlet ansvar for planlegging og utbygging av det nye sykehuset. Samtidig har det vært forutsatt at det skal skje en særskilt kostnadsdeling mellom staten og Helse Midt-Norge RHF i forbindelse med fase 1, og at Helse- og omsorgsdepartementet skal komme tilbake til Stortinget med forslag til løsning, jf. St.prp. nr. 1 (2002–2003), St.prp. nr. 1 (2003–2004) og St.prp. nr. 1 (2004–2005).

Gjennom St.prp. nr. 1 (2004–2005) ble det etter en helhetlig vurdering fastslått at følgende prinsipper ville bli lagt til grunn for kostnadsdelingen:

«Helse Midt-Norge RHF vil bli gitt et særskilt tilskudd i forbindelse med fase 1 fom. 2006. Størrelsen på investeringstilskuddet vil ta utgangspunkt i de samlede kostnader Helse

Midt-Norge RHF må håndtere i forbindelse med utbyggingen. Før fastsettelse av den samlede størrelsen på investeringstilskuddet vil det foretas nærmere vurderinger av underlagsmaterialet og hvor stor del av utbyggingen Helse Midt-Norge RHF kan bære. Saken vil bli fulgt opp i revidert nasjonalbudsjett 2005.»

Ved vurderingen av kostnadsdelingen har en sett hen til prisstigning og tidligere bevilgede kontanttilskudd fra daværende Sosial- og helsedepartementet og Sør-Trøndelag fylkeskommune på til sammen om lag 550 mill. kroner, som inngår i finansieringen av fase 1. Tilsvarende er Utdannings- og forskningsdepartementets kontanttilskudd i forbindelse med universitetsarealene i fase 1 fratrukket. Videre er tidligere påløpte utsettelseskostnader i forbindelse med utredningen av Dragvoll som mulig alternativ lokalisering hensyntatt (122 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 1 (2002–2003)).

Det foreslås at Helse Midt-Norge RHF gis et samlet tilskudd på 2,9 mrd. kroner til fase 1 av St. Olavs Hospital, jf. forslag til vedtak VII. Tilskuddet vil bli utbetalt over tre år og Regjeringen vil senere komme tilbake med konkret forslag til utbetaling. Det ekstraordinære tilskuddet gis med bakgrunn i spesielle avtaleforhold forut for sykehusreformen.

Sammenholdt med prinsippene som ligger til grunn for finansieringsløsningen som tidligere er vedtatt for fase 2, samt for to andre større utbyggingssjekter hvor det er besluttet ekstraordinært investeringstilskudd (Nye Ahus og nytt forskningsbygg ved Radiumhospitalet, jf. St.prp. nr. 1 (2003–2004)), innebærer forslaget at Helse Midt-Norge RHF vil få svært liten kostnadsbelastning i forbindelse med fase 1. For de tre nevnte (del)prosjektene er det lagt til grunn tilskudd som dekker en prosentandel av differansen mellom prosjektenes kostnadsanslag og antatt verdi av nåværende sykehusanlegg (det vil si prosentandel av utbyggingens kapitalutvidelse). Et tilskudd på 2,9 mrd. kroner for fase 1 innebærer at staten ikke bare dekker 100 pst. av kapitalutvidelsen ved prosjektet, men langt på vei hele kostnaden knyttet til fase 1. Restbelastningen som blir lagt på Helse Midt-Norge RHF er langt mindre enn inntektsoverføringen som skal dekke gjenanskaffelse av anleggsmidler. Det legges til grunn at Helse Midt-Norge RHF bruker disse inntektene til å dekke framtidige kostnader knyttet til fase 2.

Fase 1 av St. Olavs Hospital er på det nærmeste ferdigstilt. Videre foreligger det særskilte forutsetninger og avtaleforhold for igangsetting av utbyggingen. Den foreslåtte kostnadsdelingen

mellom staten og Helse Midt-Norge er derfor en helt ekstraordinær løsning på utsiden av det etablerte systemet for investeringer i helseforetak.

#### *Status for forprosjekt fase 2*

Klarsignal for utarbeidelse av forprosjekt og premisser knyttet til dette, ble gitt gjennom Stortingets behandling av St.prp. nr. 1 (2003–2004), jf. Budsjett-innst. S. nr. 11 (2003–2004). Det ble samtidig klargjort finansieringsløsning og fastsatt særskilt statlig investeringstilskudd til sykehusdelen av fase 2. Det ble også avklart at eventuelle merkostnader ut over forutsatt kostnadsnivå vil være et anliggende for det regionale helseforetaket. Denne premissen for eventuelle merkostnader har også blitt fastsatt for prosjektene Nye Ahus og nytt forskningsbygg ved Radiumhospitalet. Tilskuddet til sykehusdelen av fase 2, som til sammen utgjør 1 240 mill. kroner, ble fastsatt på et relativt tidlig planstadium. Det ble gjort for at Helse Midt-Norge RHF skulle kunne planlegge prosjektet under sikkerhet om hvor stor andel av kostnadene de selv vil måtte dekke.

Ved beregning av investeringstilskuddet ble det lagt til grunn at Helse Midt-Norge RHF måtte søke å redusere kostnadene for fase 2 med om lag 10 pst. i det videre plan- og prosjekteringsarbeidet. Det er tatt utgangspunkt i hvordan kostnadsbildet framsto i revidert hovedfunksjonsprogram, hvor investeringskostnaden var beregnet til 5,784 mrd. kroner (2002-kroner). I framlegg for Stortinget forholdt departementet seg til styrevedtaket fra Helse Midt-Norge RHF av juni 2003, hvor det var lagt til grunn en etappevis utbygging av fase 2. Man skulle først realisere 189 500 kvm (totalprosjekt) og deretter en etappe to hvor ønsket merareal i henhold til revidert hovedfunksjonsprogram eventuelt skulle bygges ut (totalt 201 000 kvm). Det gjøres oppmerksom på at en overfor Stortinget har gjengitt prosjektets arealangivelser som er basert på standard for beregning av sykehusarealer, såkalt BTA-S, hvor tekniske mellometasjer og deler av infrastruktur holdes utenom.

Forprosjekt for videre utbygging er nå ferdigstilt og ble styrebehandlet i Helse Midt-Norge RHF 17. mars 2005. Her ble det gitt tilslutning til at foreliggende forprosjekt legges til grunn for endelig godkjenning og gjennomføring av fase 2. Styrets vedtak innebærer at byggefase 2 gjennomføres med en arealramme på 197 500 kvm hvorav 3 500 kvm bygges som råbygg, og med en kostnadsramme på 5 820,6 mill. kroner (50 pst. sannsynlighetsnivå, prisnivå desember 2003). Styre-

vedtaket med vedlegg er sendt de to overordnede departementene (Helse- og omsorgsdepartementet og Utdannings- og forskningsdepartementet). Forprosjekt fase 2 er også vurdert fra Helse- og omsorgsdepartementets side i forhold til krav i spesialisthelsetjenesteloven.

I forhold til nevnte forutsetning om kostnadsreduksjon viser styresaken og underlagsmaterialet at det kun et stykke på vei er svart på utfordringen. Av konkrete tiltak vises det blant annet til redusert utstyrsinnkjøp, modulisering av bygningsmassen og annen entreprisemodell/samspillmodell som er forventet å gi positiv effekt. På den annen side vises det til at på IKT-området blir kostnadene høyere enn tidligere lagt til grunn. Prosjektorganisasjonen Helsebygg Midt-Norge har vurdert ytterligere tiltak og som kan bidra til kostnadsreduksjon til forutsatt nivå. Blant annet vil en arealreduksjon til et totalprosjekt på 190 000 kvm være et tiltak som kan gi ytterligere innsparing på om lag 130 mill. kroner. Reduksjon av sengeareal beskrives imidlertid å gi uheldige driftsmessige konsekvenser. Fra Helse Midt-Norges side er det også fremmet forslag om at tidligere nevnte utsettelseskostnader (122 mill. kroner) og enkelte tiltak i gråsonen mellom byggefase 1 og fase 2 (50 mill. kroner) kan hensyntas som ledd i innsparingen. Som det framgår ovenfor, foreslås nevnte utsettelseskostnader utkvittert gjennom tilskudd til fase 1, og er heller ikke en kostnad eller et tiltak som berører planbearbeidningen som nå er foretatt av fase 2.

#### *Universitets- og høyskolearealene i fase 2*

Arealrammen for universitets- og høyskole delen av byggeprosjektet utgjør samlet 49 500 kvm, jf. St.prp. nr. 53 (2001–2002). Av dette realiseres om lag 27 000 kvm i fase 1. Resterende om lag 22 500 kvm er planlagt realisert for NTNU og Høgskolen i Sør-Trøndelag i fase 2 i tillegg til en andel av felles infrastruktur. I styringen av utbyggingen skal det tas hensyn til at utbyggingen har to eiere og utbyggingens gjennomføring må reflektere dette, jf. St.prp. nr. 53 (2001–2002).

På initiativ fra Utdannings- og forskningsdepartementet er det gjennomført en ekstern kvalitetssikring av foreliggende forprosjektmateriale for fase 2. Kvalitetssikringen er gjennomført i henhold til Finansdepartementets retningslinjer for store investeringer. Kvalitetssikringen viser at den samlede styringsdokumentasjonen anses å oppfylle kravene i veilederen. Hovedtrekkene i gjennomføringsmodellen anbefales videreført.

Den eksterne konsulenten vurderer usikkerheten i prosjektet som høyere enn hva Helse Midt-Norge RHF legger til grunn. Den eksterne konsulenten tilrår en kostnadsramme på 6 080 mill. kroner på 50 pst. sannsynlighetsnivå, og 6 760 mill. kroner på 85 pst. sannsynlighetsnivå. Konsulenten identifiserer markedsutvikling og prosjektorganisering/byggherreorganisasjon som de største bidragsyterne til usikkerhet i prosjektet. Det forutsettes at Helse Midt-Norge RHF vurderer innspillene fra den eksterne konsulenten i det videre arbeidet med utbyggingen.

Det legges til grunn at universitets- og høyskolearealene finansieres over Utdannings- og forskningsdepartementets budsjett i henhold til andelen av totalt areal i de ulike fasene, men begrenset til maksimalt 1 135 mill. kroner (prisenivå desember 2004) i fase 2. Dette beløpet er beregnet ut i fra samme forutsetninger som ble lagt til grunn ved fastsettelsen av investeringstilskuddet til sykehusdelen av prosjektet, jf. St.prp. nr. 1 (2003-2004). Eventuelle merkostnader vil være et anliggende for det regionale helseforetaket. Det forutsettes at Helse Midt-Norge RHF håndterer prosjektet, både sykehusdelen og undervisningsdelen, som en helhet selv om tilskuddene gis fra to departementer. Arealrammen for undervisningsdelen av prosjektet kan imidlertid ikke nedjusteres.

I tillegg til denne maksimalrammen kommer midler til utstyr for universitets- og høyskoleformål. Tilsvarende som for fase 1 forutsettes universitets- og høyskolearealene i fase 2 finansiert over statsbudsjettet på kap. 281, post 79.

Utdannings- og forskningsdepartementet og Helse Midt-Norge RHF har inngått en utbyggingssavtale om arealene for universitets- og høyskoleformål i universitetsklinikken. Utdannings- og forskningsdepartementet vil i samarbeid med Helse Midt-Norge RHF gjennomgå avtalen for en eventuell oppdatering i forhold til fase 2.

#### *Vurdering*

Omfang på særskilt statlig investeringstilskudd til fase 2 ble klargjort relativt tidlig i planprosessen. Tilsvarende ble hvilken belastning som hviler på regionalt helseforetak i forbindelse med fase 2 også klargjort relativt tidlig. Det har fra Helse- og omsorgsdepartementets side vært forventet at dette ville gi et insitamant til større kostnadsreduksjoner enn det forprosjektet nå framstår med. Som Stortinget tidligere er gjort kjent med, ble det imidlertid allerede gjennom statsbudsjettet for

2004 klargjort finansieringsløsning for fase 2, og at eventuelle merkostnader vil være et anliggende for Helse Midt-Norge RHF. Forutsetningen om kostnadsreduksjon har dermed ikke vært å forstå som et absolutt krav.

Det er Helse- og omsorgsdepartementets vurdering at helseforetaket i liten grad har maktet å besvare forutsatt kostnadskutt gjennom konkrete tiltak. Mulige tilleggsutfordringer som er synliggjort, er som tidligere fastslått, et anliggende for regionalt helseforetak. Som Stortinget tidligere er gjort kjent med, er det Helse Midt-Norges ansvar å ta stilling til de samlede investeringskostnadene. Et sentralt spørsmål er hvordan Helse Midt-Norge RHF vil håndtere kostnadsbelastningen som påhviler regionalt helseforetak i forbindelse med St. Olavs-prosjektet. Utbyggingen vil innebære en stor økonomisk utfordring for det regionale helseforetaket, og kostnadsnivået prosjektet framstår med etter utarbeidet forprosjekt synliggjør mulig ytterligere belastning ut over tidligere kjente tallstørrelser.

Før Helse Midt-Norge RHF beslutter igangsetting av fase 2, er det påkrevd at det foreligger tilstrekkelige analyser og planer som redegjør for hvordan den økonomiske belastningen som påhviler regionalt helseforetak i forbindelse med utbyggingen av St. Olavs Hospital skal håndteres. Dette må omfatte økonomiske vurderinger og prioriteringer av prosjektet i et regionalt perspektiv, effektiviseringstiltak, kanalisering av avskrivningsmidler/likviditet som reflekterer prioritering av prosjektet mv. Dette arbeidet må gjøres med bakgrunn i prosjektets omfang og av hensyn til langsiktige bindinger og økonomisk forsvarlighet og ansvarlighet, samt at de samlede og endelige økonomiske rammebetingelser for prosjektet nå er klargjort fra statens side. Nevnte tiltak er i utgangspunktet ikke til hinder for en igangsetting av fase 2 i år, men er et påkrevet tiltak som kan føre til behov for planomgjøring.

### **Kap. 3732 Regionale helseforetak,**

#### *Post 90 Avdrag på investeringslån*

Bevilgningen dekker innbetaling av avdrag fra de regionale helseforetakene knyttet til låneopptak som er konvertert til langsikte låneavtaler. Inngåtte låneavtaler som løper fra 2005 medfører høyere avdragsinnbetalinger i 2005, enn det som var lagt til grunn i saldert budsjett.

På denne bakgrunn foreslås bevilgningen på posten økt med 28 mill. kroner.

### **Kap. 750 Statens legemiddelverk**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Statens legemiddelverk behandler legemiddelinindustriens søknader om markedsføringstillatelse for legemidler. Legemiddelindustrien betaler en avgift for å få behandlet denne type søknader, jf. kap. 5578, post 70.

Statens legemiddelverk har fra 2000 opplevd en sterk og uventet økning i antall søknader om markedsføringstillatelse. Økningen i antall søknader gir en økt arbeidsmengde for Statens legemiddelverk. Saksbehandlingstiden har økt og fristene som er satt for behandling av søknadene, blir ikke overholdt. Det er gitt tidsfrister for søknadsbehandling gjennom EØS-samarbeidet.

Sosialkomiteen har i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettene for 2003, 2004 og 2005 påpekt at det er viktig å få ned saksbehandlingstiden. I Budsjett-innst. S. nr. 11 (2004–2005) viser flertallet til at arbeidssituasjonen ved Statens legemiddelverk må gjennomgås dersom disse forholdene ikke kan oppfylles. Videre uttales det at «Komiteen forutsetter at Stortinget underrettes om utviklingen på området senest i forbindelse med framleggelsen av Revidert nasjonalbudsjett for 2005».

Statens legemiddelverk har gjennomført en kartlegging av ressursbruken knyttet til arbeidet med søknader om markedsføringstillatelser. Alle sider ved godkjenningsarbeidet er gjennomgått og det er gjennomført effektiviseringstiltak for å redusere behandlingstiden. Ifølge Statens legemiddelverk vil det imidlertid ikke være mulig å redusere saksbehandlingstiden til et akseptabelt nivå hvis ikke saksbehandlingskapasiteten i større grad kan tilpasses til oppdragsmengden.

På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen økes med 3,5 mill. kroner.

#### *Oppfølging av legemiddelmeldingen*

Legemiddelmeldingen ble lagt fram 11. mars i år, og blir behandlet i Stortinget i løpet av vårsesjonen 2005. Helse- og omsorgsdepartementet ønsker å legge til rette for rask oppfølging. Departementet vil derfor sette i gang arbeid innenfor eksisterende budsjettammer. I tillegg foreslås det at Statens legemiddelverk og Nasjonalt kunnskapssenter kan styrke arbeidet på følgende felt:

- Produsentuavhengig forskrivningsstøtte i regi av Nasjonalt kunnskapssenter
- Gjennomgang av sykdomsliste og refusjonsvilkår i regi av Statens legemiddelverk

- Informasjon om vilkår for refusjon i regi av Statens legemiddelverk

Departementet foreslår at institusjonene begynner å rekruttere medarbeidere i 2005, og foreslår at bevilgningene til kap. 750, post 01 og kap. 725, post 01 økes med henholdsvis 4 og 1 mill. kroner.

#### *Sammenfatning*

Bevilgningen foreslås forhøyet med 7,5 mill. kroner.

### **Kap. 751 Apotekvesenet og legemiddelfaglige tiltak**

#### *Post 21 Spesielle driftsutgifter*

Ansvar for gjennomføring av prosjekt e-resept er flyttet til Sosial- og helsedirektoratet, jf. omtale under kap. 720, post 22.

Bevilgningen foreslås redusert med 40 mill. kroner.

### **Kap. 5578 Avgift på farmasøytiske spesialpreparater**

#### *Post 70 Registreringsavgift*

Inntektene har i årene 2001–2004 vært høyere enn budsjettet. For 2005 er saldert budsjett 9,5 mill. kroner lavere enn regnskap 2004. Det forventes at inntekten i 2005 vil bli noe høyere enn tidligere antatt. Bevilgningen foreslås økt med 5,0 mill. kroner.

### **Kap. 761 Tilskudd forvaltet av Sosial- og helsedirektoratet**

#### *Post 61 Tilskudd til vertskommuner*

Det ble i 2005 innlemmet i inntektssystemet til kommunene et beløp fra vertskommunetilskuddet tilsvarende kriteriet for psykisk utviklingshemmede i inntektssystemet. Totalt ble 450,1 mill. kroner innlemmet.

Stortinget har i Budsjett-innst. S. nr. 1 (2004–2005) understreket at ingen vertskommuner skal komme dårligere ut per psykisk utviklingshemmet som følge av omleggingen. Regjeringen er i Revidert nasjonalbudsjett 2005 bedt om å presentere en gjennomgang av hvordan omleggingen har slått ut for den enkelte vertskommune. Videre har Stortinget bedt Regjeringen korrigere for

eventuelle utilsiktede utslag i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005 (Budsjett-innst. S. nr. 5 (2004–2005)).

Det framgår av gjennomgangen i St.prp. nr. 60 (2004–2005) *Kommuneproposisjonen 2006* at ingen kommuner i 2005 har kommet dårligere ut som følge av omleggingen. Helse- og omsorgsdepartementet mener derfor at det ikke er behov for å korrigere for eventuelle utilsiktede utslag som følge av innlemmingen.

#### *Post 70 Frivillig rusmiddelforebyggende arbeid mv.*

Bevilgningen går til tilskudd til frivillige organisasjoner og private stiftelser som utfører arbeid for svakerestilte grupper, og fordeles gjennom Sosial- og helsedirektoratet. Stortinget har fattet følgende vedtak, jf. Budsjett-innst. S. nr. 11 (2004–2005):

Vedtak nr. 121, 8. desember 2004:

«Stortinget ber Regjeringen gjennomgå situasjonen til private rusverninstitusjoner som ikke omfattes av spesialisthelsetjenesten, og komme tilbake til Stortinget med vurdering av tiltak for å sikre dette tilbudet til rusmiddelmissbrukere.»

Departementet vil komme nærmere tilbake til en slik gjennomgang i budsjettproposisjonen for 2006, men foreslår allerede nå en økning av bevilgningene med 20 mill. kroner til styrking av frivillige organisasjoner og private stiftelsers arbeid for svakerestilte grupper.

Innenfor denne rammen vil den økonomiske situasjonen for P22 (rusinstitusjon som lenge holdt til i Pilestredet 22) bli håndtert, jf. flertallsmerknad i Budsjett-innst. S. nr. 11 (2004–2005).

Det vises også til forslag om å styrke behandlingstilbudet til rusmiddelmissbrukere i regi av de regionale helseforetakene, jf. kap. 732, der det blant annet er lagt vekt på å utnytte ledig kapasitet i offentlige og private institusjoner.

Samlet foreslås bevilgningen økt med 20 mill. kroner.

#### *Post 71 Tilskudd til frivillig arbeid Flodbølgekatastrofen*

I St.prp. nr. 37 (2004–2005) ble det foreslått bevilget inntil 1 mill. kroner til Støttegruppen for pårørende og andre berørte etter flodbølgekatastrofen. Det ble presisert at videre behov for tiltak skulle følges nøye.

Fortsatt er det omkomne som ikke er identifisert. Behovet for råd, veiledning og informasjon til pårørende og berørte er fortsatt stort. Det er derfor nødvendig med en økning av bevilgningen til støttegruppen. Det har videre vært iverksatt enkelttiltak overfor pårørende på særskilt grunnlag og etter individuell vurdering.

Det er behov for fastere rutiner for kommunikasjon og samhandling mellom offentlige myndigheter, pårørende og frivillige organisasjoner ved katastrofer og ulykker. Helse- og omsorgsdepartementet vil sette i gang et prosjekt i samarbeid med berørte parter for å få dette på plass.

Bevilgningen foreslås økt med 2 mill. kroner.

### **Kap. 2711 Spesialisthelsetjeneste mv.**

#### *Post 72 Refusjon tannlegehjelp*

Det vises til omtale under kap. 732, post 77.

Bevilgningen foreslås redusert med 0,5 mill. kroner.

#### *Post 76 Private laboratorier og røntgeninstitutt*

Refusjonssystemet for poliklinisk radiologisk virksomhet er kodeverksbasert. I St.prp. nr. 1 (2004–2005) ble det varslet at Helse- og omsorgsdepartementet tok sikte på å iverksette endringer i systemet fra 1. januar 2005. Det vises til omtale under kap. 732, post 77.

Ved oppfølging av St.meld. nr. 5 (2003–2004), jf. Innst. S. nr. 82 (2003–2004), ble det gjennom behandlingen av St.prp. nr. 1 (2004–2005), jf. Budsjett-innst. S. nr. 11 (2004–2005), vedtatt å halvere satsen for refusjoner til laboratorie- og røntgenvirksomhet med virkning fra 1. mai 2005. Dette innebar at 216 mill. kroner ble flyttet fra kap. 2711, post 76 til kap. 732, postene 71–75. Gjennom Stortingets behandling av Ot.prp. nr. 5 (2004–2005), ble tidspunktet for halveringen flyttet til 1. september 2005, jf. Innst. O. nr. 35 (2004–2005). Det foreslås at 123 mill. kroner flyttes fra kap. 732, postene 71–75 til kap. 2711, post 76. Det vises også til omtale under kap. 732, post 77.

Bevilgningen foreslås økt med 123 mill. kroner.

#### *Post 78 Opptreningsinstitusjoner*

##### *Reuma Sol*

I Budsjett-innst. S. nr. 11 (2004–2005) uttalte komiteen:

«Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at Reuma Sol, som er en institusjon som er eid av Norsk Revmatikerforbund på Costa Blanca-kysten i Spania, har søkt om offentlig godkjenning som opptreningsinstitusjon. Flertallet viser til at dette tilbudet er viktig for denne pasientgruppen, og at institusjonen har vist til gode resultater. Flertallet vil be Regjeringen vurdere en godkjenning av Reuma Sol som en offentlig godkjent opptreningsinstitusjon underlagt et av de regionale helseforetakene. Flertallet ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med en slik vurdering i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2005.»

I Budsjett-innst. S. nr. 11 (2004–2005) uttalte komiteen at opptreningsinstitusjonene fra 2006 skal få hele sin finansiering gjennom de regionale helseforetakene, og at det i en overgangsperiode bør stilles krav om at regionale helseforetak inngår avtaler minst tilsvarende det beløp som er overført.

Regionale helseforetak har frihet til å inngå avtaler med institusjoner som ikke er godkjent som opptreningsinstitusjoner. Det er de regionale helseforetakene som har ansvaret for å påse at tilbudet som tilbys er faglig forsvarlig. Helse- og omsorgsdepartementet tar sikte på at ordningen med godkjenning av opptreningsinstitusjoner i henhold til forskrift om opptreningsinstitusjoner § 3.1 som vilkår for offentlig kjøp av tjenester, avvikes fra og med 2006. Helse- og omsorgsdepartementet finner det derfor ikke formålstjenlig å sette i gang en godkjenningsprosess av Reuma Sol nå. Reuma Sol vil fra og med 2006 være likestilt med andre opptreningsinstitusjoner når det gjelder offentlig kjøp av plasser gjennom regionale helseforetak.

##### *Montebello-Senteret*

Montebello-Senteret planlegger å utvide sin virksomhet gjennom bygging av Montebello-Tunet ved innsamlede midler. Montebello-Tunet skal videreføre og videreutvikle konseptet ved Montebello-Senteret med særlig fokus på ernæring og fysisk aktivitet i forhold til forebygging og behandling av kreft, og rehabilitering etter kreftsykdom. Med etablering av Montebello-Tunet vil kapasiteten kunne økes med anslagsvis 6 750 kur-døgn. Etter planen vil Montebello-Tunet være i drift fra 2007. Departementet har i dialogen med stiftelsen, som eier bygningene og står for driften,



lagt til grunn at det innenfor den samlede spesialisthelsetjenesten skal gjøres bruk av den økte kapasiteten utbyggingen vil gi.

## Kap. 2751 Legemidler mv.

### Post 70 Legemidler

#### Anslagsendring

Regnskapsutviklingen for 2004 og en ny vurdering av forutsetningene for utgiftsprognosen, tilsier at utgiftene i 2005 blir om lag 525 mill. kroner lavere enn budsjettet. Bevilgningen foreslås redusert tilsvarende.

#### Foretrukket legemiddel for kolesterolsenkende behandling

I en ordning med foretrukket legemiddel fastsettes det hva som ut fra medisinskfaglige og økonomiske hensyn regnes som det riktige førstevalg av legemiddel. Det stilles som vilkår for refusjon at legen forskriver det foretrukne legemiddelet, men legen beholder sin frie forskrivningsrett ved at det kan gjøres unntak fra ordningen dersom det foreligger medisinske årsaker. Pasientene vil i slike tilfeller ikke få økt egenbetaling utenfor egenandelstaket. Det er mer detaljert gjort rede for en ordning med foretrukket legemiddel i St.meld. nr. 18 (2004–2005) *Rett kurs mot riktigere legemiddelbruk*.

Det er store prisforskjeller mellom behandlingssmessig likeverdige kolesterolsenkende legemidler etter at det mest solgte virkestoffet over flere år, simvastatin, gikk av patent og ble inkludert i trinnprismodellen. Etter at simvastatin gikk av patent, er markedsaktivitetene rundt dette legemiddelet sterkt redusert, og dyrere patenterte alternativer, som aktivt markedsføres av legemiddelprodusentene overfor legene, har økt salget.

Statens legemiddelverk har hatt et forslag til innføring av foretrukket legemiddel for kolesterolsenkende legemidler på høring. Det ble her foreslått at virkestoffet simvastatin skal være førstevalg samt at det innføres nye oppdaterte faglige vilkår for refusjon av kolesterolsenkende legemidler etter § 9 forhåndsgodkjent refusjon. Statens legemiddelverk fikk støtte for prinsippet med foretrukket legemiddel hos flertallet av høringsinstansene og har fått tilslutning til de nye faglige oppdaterte refusjonskriteriene for kolesterolsenkende legemidler.

Det innføres en ordning med foretrukket lege-

middel for kolesterolsenkende legemidler fra 1. juni 2005 med en anslått innsparing på 40 mill. kroner i 2005. Foreløpig er innsparingen i 2006 anslått til 200 mill. kroner.

#### Nye virkestoff i trinnprissystemet

Trinnprismodellen ble innført 1. januar 2005. I løpet av 2005 inkluderes det fire virkestoff som opprinnelig skulle vært med i modellen fra 1. januar 2005. Innsparingen anslås til 9 mill. kroner i 2005. Videre ble det fra 1. mai 2005 inkludert fem virkestoff som har gått av patent i løpet av første halvår 2005.

#### Avslutning av arbeidet med innføring av en ordning med klassepris for legemidlene Cipralex og Nexium

Det vises til Stortingets behandling av Statsbudsjett for 2004, jf. Budsjett-innst. S. nr. 11 (2003–2004), der det ble vedtatt at refusjon fra folketrygden for Cipralex skulle settes lik indekspris for citalopram. Pasienter som av medisinske grunner eventuelt må ha Cipralex, kan få dette uten ekstra egenbetaling etter individuell søknad i medhold av § 10a. Tilsvarende endring ble beskrevet for legemidlene Nexium og omeprazol.

Forslaget om innføring av klassepris har vært på høring. En rekke av høringsinstansene var kritiske til forslaget og spesielt ble det vektlagt problemstillinger knyttet til fastsettelse av sammenlignbare doseringer mellom ulike virkestoff. Basert på de innvendingene som er kommet fram i høringsrunden, vil Helse- og omsorgsdepartementet ikke lenger anbefale at det innføres et klasseprissystem for de ovennevnte legemidlene.

#### Cox-2-hemmere

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2005 vedtok Stortinget at koksibene flyttes fra § 9 i blåreseptforskriften (forhåndsgodkjent refusjon) og i stedet gis individuell refusjon over § 10a – alternativt at prisen på disse reduseres til nivået for alternativ behandling. Tiltaket ble vedtatt gjennomført fra 1. mars 2005 etter en høringsrunde forberedt av Statens legemiddelverk.

Sosialkomiteens flertall uttalte videre følgende, jf. Budsjett-innst. S. nr. 11 (2004–2005):

«Flertallet vil understreke at det skal sikres at pasientene ikke kommer forholdsmessig dårlig ut ved overgangen til § 10a. Det må etableres overgangsordninger for pasienter som har gyldig resept. Dersom det i høringsrunden framkom-

mer ny informasjon som rokker ved den faglige vurderingen, skal Regjeringen komme tilbake til dette i Revidert nasjonalbudsjett for 2005.»

Forslaget har vært på høring og etter Statens legemiddelverks vurdering er det ikke kommet fram informasjon i høringsrunden som endrer den faglige vurderingen om å overføre koksibene fra forhåndsgodkjent til individuell refusjon. Ved utviklingen av refusjonsvilkår er nye faglige vurderinger fra EMEA også tatt hensyn til. Det er etablert en overgangsordning hvor gyldige resepter som er skrevet ut før 1. mai 2005, refunderes fram til 1. august 2005. Denne overgangsordningen fikk tilslutning i høringen. Refusjonsstatus for koksibene har blitt endret med virkning fra 1. mai 2005.

### *Remicade*

Ved behandling av St.prp. nr. fattet Stortinget følgende vedtak:

Vedtak nr. 123, 8. desember 2004:

«Stortinget ber om at dersom Statens legemiddelverks utredning angående legemiddelet Remicade gir grunnlag for å endre refusjonsvilkår legges saken fram for Stortinget med sikte på en avklaring i Revidert Nasjonalbudsjett våren 2005.»

Legemiddelet Remicade er ett av flere legemidler i gruppen TNF-hemmere. TNF-hemmere brukes i hovedsak mot revmatiske sykdommer og omsetter for om lag 500 mill. kroner per år med en årlig kostnad per pasient på om lag 150 000 kroner. Det vises til omtale under kap. 732 der det gjøres rede for gjennomgang av finansiering av dyre legemidler i sykehus. Helse- og omsorgsdepartementet ser det som naturlig at Remicade vurderes i denne sammenheng.

### *Legemidler til behandling av KOLS*

Ved behandling av St.prp. nr. 1 (2004–2005) vedtok Stortinget følgende:

Vedtak nr. 122, 8. desember 2004:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at de legemidler som nyttes til behandling av kronisk obstruktiv lungesykdom (KOLS), og som i dag refunderes etter § 9 i blåreseptforskriften, ikke overføres til individuell refusjon etter § 10a.»

De aktuelle legemidlene er de såkalte kombinasjonslegemidlene Symbicort og Seretide, som i 2003 fikk medisinsk godkjenning for indikasjonen

alvorlig KOLS. Produsentene av disse legemidlene har søkt om forhåndsgodkjent refusjon for pasienter med alvorlig KOLS. Den dokumentasjon som foreligger, viser at disse legemidlene har en beskjedne tilleggseffekt sammenliknet med alternative legemidler som refunderes etter § 9 for KOLS. Statens legemiddelverk har vurdert at den behandlingmessige verdien ikke står i rimelig forhold til kostnadene, og har på dette grunnlag avslått søknadene om refusjon i 2004.

Det framgår av det ovenstående at kombinasjonslegemidlene aldri har hatt forhåndsgodkjent refusjon etter regelverket i blåreseptforskriften § 9 for bruk mot KOLS. Legemidlene er imidlertid forhåndsgodkjent for refusjon etter blåreseptforskriften § 9 for astma. Basert på salgstall for kombinasjonslegemidlene er det indikasjon på at det refunderes kombinasjonslegemidler til pasienter med KOLS i strid med regelverket. Dette gjelder i forhold til pasienter med alvorlig KOLS, som kombinasjonslegemidlene er medisinsk godkjent for, men også for pasienter med mild til moderat KOLS, der det ikke foreligger slik medisinsk godkjenning.

En av grunnene til at en slik praksis har utviklet seg kan være at regelverket ikke har vært tydelig nok i forhold til hvilke legemidler som kan refunderes mot KOLS og hvilke legemidler som kan forskrives på blå resept mot astma.

Helse- og omsorgsdepartementets mener det ikke er grunnlag for å overprøve Statens legemiddelverk i deres vurdering av refusjonsverdighet for kombinasjonslegemidlene. Det innebærer en videreføring av dagens regelverk, men er en innskjerping i forhold til dagens refusjonspraksis. Helse- og omsorgsdepartementet vil sørge for at det etableres overgangsordninger som ivaretar pasientenes behov på en god måte slik at pasienter kan få endret medisinerings. Alternative legemidler for pasientene er tilgjengelig på refusjon. Kombinasjonslegemidlene vil også være tilgjengelig på refusjon etter individuell søknad etter § 10a. Det skal utvikles kriterier for hvilke pasienter som kan få slike legemidler etter individuell søknad. Pasienter med spesielle behov vil derfor fortsatt kunne få legemidlene refundert. Helse- og omsorgsdepartementet mener det er viktig å etablere et mest mulig forutsigbart og forståelig refusjonssystem på dette området. Det er lagt til grunn at en slik presisering av dagens regelverk vil innebære at folketrygdens utgifter til refusjon av legemidler isolert sett reduseres med 20 mill. kroner i 2005. Årsvirkningen vil kunne bli i størrelsesorden -100 mill. kroner.

En videreføring av dagens refusjonspraksis

med forhåndsgodkjent refusjon av kombinasjonslegemidler for alvorlig KOLS antas å koste 5 mill. kroner i 2005, økende til 25 mill. kroner i 2006, sammenliknet med en presisering av dagens regelverk. Det innebærer at pasienter med alvorlig KOLS i så fall vil få refundert kombinasjonslegemidler etter § 9 i blåreseptforskriften i strid med de vurderinger Statens legemiddelverk har gjort med hensyn til refusjonsverdighet. Kombinasjonslegemidlene er imidlertid medisinsk godkjent for pasienter med alvorlig KOLS.

Som omtalt ovenfor, er forskrivning av kombinasjonslegemidlene til pasienter med mild til moderat KOLS i strid med godkjent medisinsk indikasjon. En slik forskrivning finner heller ikke støtte i nasjonale og internasjonale faglige retningslinjer for behandling av KOLS. Helse- og omsorgsdepartementet ser meget alvorlig på den praksis som har utviklet seg med refusjon til pasientgrupper som kombinasjonslegemidlene ikke har medisinsk godkjenning for. Dette understreker behovet for å fortsette arbeidet med å presisere blåreseptlisten slik at astma og KOLS framstår som separate punkter i sykdomslisten. Produsentene av de aktuelle legemidlene har heller ikke søkt legemidlene refundert for denne pasientgruppen.

Kostnaden ved å la alle med diagnosen KOLS få refundert kombinasjonslegemidlene anslås til 30 mill. kroner i 2005 sammenliknet med en presisering av dagens regelverk. Helårsvirkningen anslås til om lag 160 mill. kroner.

### **Kap. 2752 Refusjon egenbetaling**

#### *Post 70 Refusjon egenbetaling, egenandelstak 1*

Det vises til forslag om å øke behandlingsskapiteten knyttet til LAR, jf. omtale under kap. 732. Bevilgningen foreslås økt med 1,5 mill. kroner.

### **Sammenfatning**

Samlet foreslås bevilgningen satt ned med 594 mill. kroner.

### **Kap. 2755 Helsetjeneste i kommunene**

#### *Post 70 Refusjon allmennlegehjelp*

##### *Anslagsendring*

Utgiftsutviklingen tilsier at utgiftene i 2005 vil bli lavere enn budsjettert. Bevilgningen foreslås satt ned med 45 mill. kroner.

### *LAR*

Det vises til forslag om å øke behandlingsskapiteten knyttet til LAR omtalt under kap. 732. Bevilgningen foreslås økt med 1,5 mill. kroner.

Samlet foreslås bevilgningen på kap. 2755, post 70, satt ned med 43,5 mill. kroner.

### *Post 73 Kiropraktorbehandling*

I St.prp. nr. 1 (2004–2005) ble det redegjort for evalueringen av prøveordningen i Hordaland, Nordland og Vestfold for kiropraktorer og fysioterapeuter med videreutdanning i manuell terapi (manuellterapeuter), jf. kap. 2755, post 73.

I Budsjett-innst. S. nr. 11 (2004–2005) ba sosialkomiteens flertall (medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti) Regjeringen legge fram en vurdering av en framtidig ordning med slik henvisnings- og sykemeldingsrett.

### *Departementets vurderinger*

Forsøket ble evaluert av SINTEF. Evalueringen viser at en ikke kan konkludere med at prøveordningen i seg selv fører til innsparing ved reduksjon i sykefravær og sykepengeutbetalinger. Et av hovedformålene med ordningen kan det dermed ikke dokumenteres at en har oppnådd. Pasientene har imidlertid spart tid og penger, og de er fornøyde. Det legges til grunn at risikoen for misbruk av sykemeldings- og henvisningsrett er liten. Slik sett er de øvrige hovedformålene med prøveordningen innfridd.

Leger og tannleger har anledning til å sykemelde. Det synes å være hensiktsmessig for pasientene at kiropraktorene og manuellterapeutene gis anledning til å kunne sykemelde for muskel- og skjelettsykdommer. En viktig oppgave for behandlerne når det gjelder spørsmålet om sykemelding er blant annet å vurdere pasientens funksjonsevne i yrkessammenheng. På dette området har disse behandlerne spesialkompetanse innen muskel- og skjelettlidelser. Pasientene slipper dessuten å måtte bli henvist tilbake til sin fastlege for å få vurdert sykemelding.

Når det gjelder spørsmålet om henvisning til legespesialist (og fysioterapeut), anses kiropraktorene og manuellterapeutene å ha de nødvendige faglige forutsetningene for å vurdere og foreta slik henvisning for de aktuelle pasientgruppene.

Mulighet til å henvise innebærer at pasientene slipper å måtte bli henvist tilbake til sin fastlege

for å bli henvist videre til legespesialist/fysioterapeut. Portvokterrollen til spesialisthelsetjenesten blir dermed spredd på flere behandlere. Pasientens fastlege blir orientert gjennom kopi av henvisningen. Helse- og omsorgsdepartementet ser ikke avgjørende faglige eller ressursmessige risiki forbundet med dette.

Anledningen til å kunne sykemelde og/eller henvise direkte til legespesialist eller fysioterapeut kan innebære en mer effektiv utnyttelse av personellressurser samtidig som pasientene sparer tid og penger. Departementet legger derfor opp til at kiropraktorer og manuellterapeuter gis anledning til å sykemelde og til å henvise til legespesialist og til fysioterapi i tråd med prøveordningen.

Spørsmålet om henvisnings- og sykemeldingsrett for andre behandlergrupper som har eller vil kunne anmode om anledning til dette, vil bli vurdert på selvstendig grunnlag i hvert enkelt tilfelle uavhengig av ordningen for kiropraktorer og manuellterapeuter. Disse vurderingene vil være basert på grundige faglige, økonomiske og administrative betraktninger. Departementet legger til grunn at det er viktig å fastholde fastlegens hovedansvar som portvokter både til spesialisthelsetjenesten og i forhold til trygdeytelser.

Om lag 30 pst. av pasientene som går til kiropraktor har rekvisisjon fra lege. Refusjon gis med 45 kroner per behandling for inntil 14 behandlinger over 12 måneder. De øvrige om lag 70 pst. oppsøker kiropraktorene direkte uten rekvisisjon fra lege. Disse får dermed ikke trygderefusjon for aktuell behandling. Den tilsvarende pasientandelen for manuellterapeutene er om lag 10 pst.

Prøveordningen har ikke avdekket faglige eller andre risiki forbundet med at pasientene kunne oppsøke de aktuelle behandlerne uten slik rekvisisjon. Flertallet av kiropraktorenes pasienter oppsøker disse behandlerne uansett selv om de ikke får trygderefusjon for aktuell behandling. Evalueringen viser imidlertid at de sentrale intensjoner i prøveordningen om reduksjon av sykefravær ikke er nådd. Departementet ser derfor ingen grunn til å bryte med prinsippet om fastlegens portvokterfunksjon. Bortfall av kravet til rekvisisjon vil medføre en forenkling for pasienten, men vil i tilfelle utgjøre en merkostnad for trygden på om lag 25–30 mill. kroner. Dette skyldes at alle som har aktuell muskel- eller skjelettsykdom ville få refusjon. Helse- og omsorgsdepartementet vil derfor fastholde kravet om rekvisisjon.

På bakgrunn av det ovennevnte vil det bli sendt på høring et forslag til en landsdekkende

ordning som forutsettes å gjelde fra 1. januar 2006. Forslaget vil innebære at kiropraktorer og manuellterapeuter gis anledning til å sykemelde inntil åtte uker og henvise til relevant spesialist og fysioterapi på gitte vilkår. Det vil også bli foreslått at manuellterapeuter gis rett til å henvise til radiologiske undersøkelser. Pasienter må fortsatt ha henvisning fra lege for å få refusjon fra trygden for behandling av kiropraktorer eller manuellterapeuter.

## Kap. 2790 Andre helsetiltak

### Post 70 Bidrag

#### Medikamentell smertebehandling

I Legemiddelmeldingen har Helse- og omsorgsdepartementet foreslått at alle pasienter i livets slutfase bør likestilles med pasienter med kreft/immunsvikt og gis full utgiftsdekning for legemidler til behandling av smerter. På denne bakgrunn foreslår Helse- og omsorgsdepartementet at det ytes full utgiftsdekning for legemidler mot smerter for alle pasienter med dødelig sykdom som er i livets slutfase, med henvisning til folketrygdlovens § 5-22. Kostnaden knyttet til dette forslaget anslås til 1 mill. kroner, og bevilgningen på kap. 2790, post 70 foreslås økt tilsvarende.

Helse- og omsorgsdepartementet vil gjennomføre en oppfølging av Legemiddelmeldingen knyttet til refusjon for legemidler mot smerter. Departementet vil komme tilbake til en omtale av løsning i budsjettsammenheng, tidligst i Revidert nasjonalbudsjett 2006.

## Andre saker

### Utredning av opprettelse av biobanker for navlestrengsblod

Under behandlingen av Dok. 8:41 (2003–2004) *Om endringer i bioteknologiloven*, påpekte sosialkomiteen i Innst. O. nr. 71 (2003–2004) at «navlestrengsblod hos nyfødte inneholder biologisk materiale som kan nyttiggjøres som stamceller for behandling av sykdom hos fødte individer». Komiteen mente at «der det praktisk er mulig, bør dette materialet konserveres etter samtykke fra den fødende gjennom at det opprettes biobanker for navlestrengsblod». En samlet komité fremmet følgende forslag:

Vedtak nr. 416, 9. juni 2004:

«Stortinget ber Regjeringen om å utrede opprettelse av biobanker for navlestrengsblod og

legge fram saken for Stortinget i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2005.»

I brev 21. juni 2004 ba departementet Sosial- og helsedirektoratet foreta en faglig utredning av spørsmålet om opprettelse av biobanker for navlestrengsblod. Direktoratet ble blant annet bedt om å vurdere den faglige/medisinske nytteverdien i forhold til økonomiske og administrative konsekvenser.

Direktoratet opprettet en arbeidsgruppe som avga en rapport hvor den faglige/medisinske nytteverdien av navlestrengsbiobanker er vurdert ut fra dagens kunnskap om eksisterende bruk og sannsynlig framtidig bruk. Rapport nr. 4/2003 *Terapeutisk bruk av hematopoietiske stamceller fra navlestrengsblod* (Senter for medisinsk metodevurdering), ble lagt til grunn for arbeidet. I rapporten fra Sosial- og helsedirektoratet skiller en mellom allogen bruk, der materialet doneres fra en person til en annen, og autolog bruk, der man nyttiggjør eget materiale. Arbeidsgruppen var delt i synet på spørsmålet om navlestrengsbiobank for autolog bruk (3-1). Flertallet mente at det ikke er faglig grunnlag for å lagre autologt navlestrengsblod, mens mindretallet mente at autologe navlestrengsbiobanker i dag verken kan tilrådes eller frarådes på faglig grunnlag. Sosial- og helsedirektoratet sluttet seg til arbeidsgruppens rapport og støttet flertallet der hvor gruppen var delt. På bakgrunn av ovennevnte rapporter har departementet nå vurdert spørsmålet om opprettelse av navlestrengsbiobanker.

#### *Allogene navlestrengsbiobanker*

Allogen transplantasjon av stamceller fra navlestrengsblod er i dag en etablert behandlingsmetode basert på omfattende dokumentasjon i internasjonale medisinske tidsskrifter. Slik transplantasjon kan forekomme både med stamceller fra et familiemedlem og fra en ubeslektet giver.

Det finnes et godt internasjonalt samarbeid med sikte på å benytte ubeslektet, vevstypelik giver. Pr. oktober 2004 har vi 36 allogene navlestrengsbiobanker fordelt på 21 land. I tillegg er over 9 millioner registrerte benmargsgivere tilgjengelige for pasienter over hele verden. I praksis finner en en ubeslektet benmargsgiver eller stamceller fra navlestreng til om lag 80 pst. av pasientene. De fleste pasientene det ikke lykkes å finne giver til, har ikke-europeisk bakgrunn.

Gjennom det internasjonale samarbeidet synes det å være uproblematisk å finne vevstypel-

forlikelige stamceller til pasienter med norsk etnisk bakgrunn. For denne gruppen vil det derfor ikke være hensiktsmessig å opprette egne navlestrengsbiobanker i Norge. Når det gjelder personer med ikke-europeisk bakgrunn, er dette et problem som vies stor oppmerksomhet internasjonalt. I vestlige land er det store verveprogrammer rettet mot minoritetsgrupper. I og med at Norge har relativt få innbyggere fra hver av de ikke-europeiske etniske gruppene, synes det ikke hensiktsmessig å bygge opp navlestrengsbiobanker for allogen transplantasjon i Norge for å dekke dette behovet. Den beste måten å hjelpe pasienter med ikke-europeisk bakgrunn på, vil være å samarbeide med de store, vestlige landene for å styrke vervingen av givere med ikke-europeisk etnisk bakgrunn og støtte de biobankene som allerede har god infrastruktur og kontakt med ulike etniske grupper.

#### *Autologe navlestrengsbiobanker*

Det er ingen etablert praksis for autolog stamcelletransplantasjon i Norge. Det er heller ikke funnet kliniske studier eller kasuistikker som rapporterer erfaringer med autolog transplantasjon av stamceller fra navlestrengsblod. I rapporten fra Sosial- og helsedirektoratet vises det blant annet til en uttalelse fra The European Group on ethics in science and new technologies, *Ethical aspects of umbilical cord blood banking*. Regelverk og etiske betraktninger fra flere europeiske land er referert. Ingen av referansene anbefaler bruk av autolog transplantasjon med navlestrengsblod.

Rapporten fra Sosial- og helsedirektoratet konkluderer med at det på bakgrunn av dagens kunnskap ikke er faglig grunnlag for å lagre navlestrengsblod til eget bruk. Bakgrunnen for konklusjonen er blant annet at den dokumenterte oppbevaringstiden av stamceller fra navlestrengsblod i nedfrosset tilstand er 10 år, at antall stamceller ofte er begrenset og at personer som har en alvorlig enkelt-gen sykdom ikke vil kunne behandles med egne stamceller fordi disse cellene vil ha den samme feilen. Thalassemi er et eksempel på en slik sykdom.

Sosial- og helsedirektoratet viser til rapporten fra Senter for medisinsk metodevurdering hvor det anslås at det er 0,005 pst. sannsynlighet for at et barn vil få bruk for sine egne stamceller fra navlestrengsblod til behandling. Ifølge Rikshospitalet er kostnadene ved å forberede, høste og fryse ned vevstypen og kvalitetsteste én navlestrengsblod-enhet beregnet til 10 000–15 000 kroner. Det

fødes om lag 60 000 barn i Norge hvert år. Et tilbud til alle fødende om høsting og oppbevaring av navlestrengsblod vil dermed representere årlige kostnader på 600–900 mill. kroner. Sett i forhold til den manglende dokumenterte medisinske nytteverdien, synes det ikke hensiktsmessig å etablere navlestrengsbiobanker med tanke på autolog transplantasjon.

#### *Private aktørers tilbud*

Selv om nedfrysing av navlestrengsblod til eget bruk ikke er vitenskapelig dokumentert eller anbefalt fra fagmiljøet, er det flere vordende foreldre som ønsker en slik tjeneste. Departementet mener at foreldre som ønsker å benytte seg av eksisterende tilbud fra private firmaer om oppbevaring av navlestrengsblod, skal få anledning til dette. Det vil bli utarbeidet retningslinjer for hvordan helseforetak skal forholde seg til private aktørers tilbud om innsamling og oppbevaring av navlestrengsblod.

#### *Departementets vurdering*

Departementet har lagt SMMs rapport nr. 4/2003 Terapeutisk bruk av hematopoietiske stamceller fra navlestrengsblod og Sosial- og helsedirektoratets arbeidsgrupperapport fra 12. november 2004 til grunn i sin vurdering av opprettelse av biobanker for navlestrengsblod.

Når det gjelder allogen transplantasjon av stamceller fra navlestrengsblod, er dette en etablert behandling som fungerer godt med dagens tilbud i Norge kombinert med tilgang på materiale fra internasjonale navlestrengsblodbanker. For pasienter med ikke-europeisk bakgrunn, vurderer departementet det som mest hensiktsmessig å bidra i et internasjonalt samarbeid som kan gi økt tilgang på stamceller fra navlestrengsblod fra ikke-europeiske givere framfor å etablere en egen navlestrengsbiobank i Norge.

Når det gjelder autologe navlestrengsbiobanker, viser departementet til at oppbevaring av eget navlestrengsblod for eventuell behandling ikke er vitenskapelig dokumentert eller anbefalt av fagmiljøet. Departementet anbefaler av den grunn ikke å opprette navlestrengsbiobanker for autolog bruk, men vil understreke at sykehus skal gjøre det mulig for foreldre som ønsker det, å få tappet og oppbevart navlestrengsblod i privat regi.

### **3.8 Barne- og familiedepartementet**

#### **Kap. 842 Statlig forvaltning av familievernet**

##### *Post 01 Driftsutgifter*

Familievernet har diverse inntekter fra kurs og informasjonsvirksomhet. Barne- og familiedepartementet foreslår derfor en fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 842 Statlig forvaltning av familievernet, post 01 Driftsutgifter, mot tilsvarende merinntekter på kap. 3842, post 01 Diverse inntekter, jf. forslag til romertallsvedtak.

#### **Kap. 844 Kontantstøtte**

##### *Post 70 Tilskudd*

Bevilgningen til kontantstøtte i saldert budsjett er på 2 860 mill. kroner. Utgiftsbehovet anslås nå til 2 950 mill. kroner. Blant annet som følge av færre nye barnehageplasser i 2004 enn måltallet på 8 000 barn under 3 år, er det anslått et merbehov på 90 mill. kroner på posten.

##### *Forslag om kontantstøtte for adoptivbarn i to år etter at stønadsperioden for fulle adopsjonspenger er utløpt*

Kontantstøtte gis for barn mellom ett og tre år som ikke eller bare delvis gjør bruk av barnehageplass med offentlig driftstilskudd. Aldersgrensen på tre år gjelder også for adoptivbarn. Det betyr at mange adoptivfamilier ikke har mulighet til å gjøre bruk av kontantstøtteordningen i to år, slik andre familier har.

Barne- og familiedepartementet foreslår derfor at adoptivbarn skal gis rett til kontantstøtte i to år etter at stønadsperioden for fulle adopsjonspenger er utløpt. Retten vil gjelde for barn under skolealder. Barne- og familiedepartementet foreslår at endringen trer i kraft 1.7.2005.

Utgiftene anslås til 12 mill. kroner på årsbasis. Barne- og familiedepartementet legger til grunn at utgiftene ved iverksettelse fra 1.7.2005 vil være om lag 3,5 mill. kroner i 2005. Forslaget forutsetter endring av kontantstøtteordningen og Barne- og familiedepartementet vil om kort tid fremme forslag om nødvendige lovendringer.

På bakgrunn av ovennevnte foreslås det å øke bevilgningen på kap. 844 post 70 med 93,5 mill. kroner.

### **Kap. 846 Familie- og likestillingspolitisk forskning, opplysningsarbeid m.v.**

#### *Post 22 Refusjon av utgifter til DNA-analyser, overslagsbevilgning*

Rettsmedisinsk institutt ved Universitetet i Oslo (UiO) utfører alle DNA-analyser som rekvireres av domstolene eller av fylkestyngdekantorene ved fastsettelse av farskap. Bevilgningen skal dekke refusjon av utgiftene som dette medfører.

UiO hadde i 2004 utgifter til DNA-analyser på totalt 5,513 mill. kroner. Dette er 0,785 mill. kroner høyere enn tildelt beløp. Årsaken til at utgiftene ble høyere enn forutsatt var at UiO håndterte ca. 100 flere saker enn budsjettet. UiO har dermed utestående refusjoner på 785 000 kroner som kommer til utbetaling i 2005.

På bakgrunn av ovennevnte foreslås det å øke bevilgningen på kap. 846, post 22 med 0,785 mill. kroner.

Siden utgiftene til DNA-analyser i forbindelse med farskapssaker følger et fastsatt regelverk, foreslås det at kap. 846, post 22 gis stikkordet «overslagsbevilgning».

### **Kap. 849 (Ny) Diskrimineringsombudet**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

I forbindelse med etablering av det nye Likestillings- og diskrimineringsombudet fra 1. januar 2006 vil det oppstå enkelte utgifter allerede i 2005. Utgiftene knytter seg blant annet til rekruttering, avlønning av ledende personale (ombud og administrativ leder), istandsetting av lokaler, utvikling av IKT-verktøy m.v. og andre etableringskostnader.

På bakgrunn av ovennevnte foreslås det å bevilge 1 mill. kroner til nytt kap. 849, post 01 til å dekke utgifter i forbindelse med opprettelse av Likestillings- og diskrimineringsombudet.

### **Kap. 855 Statlig forvaltning av barnevernet (jf. kap. 3855)**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Staten overtok den fylkeskommunale delen av barnevernet 1. januar 2004. Statens barnevern og familievern, og senere Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), har hele tiden lagt vekt på

å drive et barnevern med høyere kvalitet og bedre tilbud, samtidig som kostnadsveksten reduseres. Det statlige barnevernet skal i løpet av 2005 fortsette omstillingsprosessen med hovedfokus på et barnevern til barnas beste samtidig som det oppnås bedret kostnadseffektivitet.

Omstillingstiltakene inneholder flere hovedelementer:

- Harmonisering av tilbudet over hele landet slik at bosted ikke skal avgjøre omfanget av tilbud eller kvaliteten og variasjonen i tiltakene.
- Gradvis dreining fra institusjonsplasseringer til hjemmebaserte og nærmiljøbaserte tiltak og ved økt satsing på fosterhjem.
- Faglig utvikling av institusjonstilbudet gjennom blant annet en ny forskningsbasert atferdsinstitusjon i hver region.
- Bruk av akutt plasseringer skal primært skje i statens egne institusjoner og ikke gjennom kjøp av plasser fra private.
- Fokus på reduserte kostnader ved egne og private institusjoner, bl.a. ved full utnyttelse av egne institusjoner.

Omstillingsarbeidet gir resultater i form av lavere kostnadsvekst, men det er fortsatt en økning i antall barn under omsorg. Antall barn i det statlige barnevernet økte med 8,3 pst. i 2004 og det forventes en fortsatt vekst i 2005. For at det statlige barnevernet skal være i stand til å ivareta økningen i antall barn under omsorg er det nødvendig med en tilleggsbevilgning i 2005. Økningen i antall barn under omsorg i 2005 er beheftet med usikkerhet.

På bakgrunn av ovennevnte foreslås det å øke bevilgningen på kap. 855, post 01 med 100 mill. kroner.

#### *Merinntektsfullmakt*

Barnevernet har inntekter knyttet til barnetrygd for barn som er i tiltak. Barnevernet har også inntekter som gjelder refusjoner for tiltak overfor enslige mindreårige flyktninger og asylsøkere. Barne- og familiedepartementet foreslår derfor en fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 855 Statlig forvaltning av barnevernet, post 01 Driftsutgifter, mot tilsvarende merinntekter under kap. 3855, postene 01 Diverse inntekter, 02 Barnetrygd, 03 Refusjon for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger og 60 Kommunale egenandeler, jf. forslag til romertallsvedtak.

## Kap. 856 Barnehager

### Post 21 *Spesielle driftsutgifter*

Kristent Pedagogisk Forbund (KPF) startet våren 2002 opp et 3-årig verdiprojekt, «Skal – skal ikke», i hovedsak finansiert gjennom et samarbeid mellom Utdannings- og forskningsdepartementet og Barne- og familiedepartementet. Mange aktører (barn, ungdom, førskolelærere, lærere, foreldre, kommuner, frivillige instanser etc.) involveres. Et viktig mål for prosjektet er å gi barn og unge et grunnlag som gjør dem kvalifisert til å ta gode valg. Prosjektet har høstet stor lokal entusiasme for bredt og verdirelatert oppvekstmiljøarbeid. Prosjektperioden for «Skal – skal ikke» går ut sommeren 2005. Erfaringene som er høstet gjennom tre års prosjektarbeid og som er evaluert av Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, gjør at Barne- og familiedepartementet ønsker å videreføre prosjektet. Prosjektet vil bli presentert i et eget bokprosjekt i 2005.

På bakgrunn av ovennevnte foreslås det å øke bevilgningen på kap. 856, post 21 med 2,75 mill. kroner.

### *Nye barnehageplasser*

I statsbudsjettet for 2005 er det budsjettmessig lagt til rette for 9 000 nye barn i barnehage i 2005. Det er i budsjettet forutsatt at disse barna vil ha gjennomsnittlig oppholdstid som ved utgangen av 2003, dvs. 38,1 timer per uke. En økning på 9 000 barn i 2005 innebærer med denne forutsetningen en kapasitetsvekst på vel 340 000 ukentlige oppholdstimer eller 7 600 heltidsplasser.

Statsbudsjett for 2005 ble lagt fram før endelige utbyggingstall for 2004 forelå. De endelige tallene viser at kapasitetsveksten ble langt bedre enn foreløpige tall innhentet høsten 2004 tydet på. Totalt var kapasitetsveksten i sektoren dette året på vel 507 000 ukentlige oppholdstimer, som tilsvarer over 11 200 heltidsplasser. I samme periode økte antallet barn i barnehage med 7 873. Forholdet mellom antall nye barn i barnehage og antall etablerte heltidsplasser var dermed 1,43.

Omfanget og innretningen av de sterke økonomiske virkemidlene knyttet til etablering av nye barnehageplasser er videreført i 2005, og Regjeringen mener derfor det er grunn til å tro at kapasitetsveksten i sektoren i 2005 blir like stor som i 2004. Samtidig har over 70 000 barn deltids plass i barnehage ved utgangen av 2004, slik at potensialet for overgang fra deltid til heltid fortsatt er

stort. En opprettholdelse av måltallet på 9 000 barn i 2005 vil med en kapasitetsvekst som i 2004, innebære at en økning på ett barn i barnehage krever en kapasitetsvekst i sektoren på 1,24 heltidsplasser. Dette betyr at det legges til grunn at overgangen fra deltid til heltid vil fortsette også i 2005, men at endringene i oppholdstidsstruktur vil bli noe mindre i inneværende år enn i 2004.

### Post 61 *Investeringsstilskudd*

I 2004 var gjennomsnittlig utbetalt investeringstilskudd per barn på 25 600 kroner. Dette er en nedgang på om lag 10 900 kroner i forhold til 2003. Nedgangen skyldes momskompensasjonsordningen som ble innført fra 1.1.2004. I forbindelse med gjennomføringen av momskompensasjonsordningen ble bevilgningen til investeringstilskudd justert ned.

Dersom det gjennomsnittlige utbetalte tilskuddet i 2004 legges til grunn også for 2005, vil bevilgningsbehovet for den forutsatte utbyggingen av plasser til 9 000 nye barn være på 230 mill. kroner. I vedtatt budsjett for 2005 er det bevilget 160 mill. kroner på denne posten. Anslagsendringen skyldes i hovedsak at det i forbindelse med innføringen av momskompensasjonsordningen ble trukket ut et for høyt beløp i forhold til anslag for momskompensasjon ved etablering av nye barnehageplasser.

På bakgrunn av ovennevnte foreslås det å øke bevilgningen på kap. 856, post 61 med 70 mill. kroner.

### Post 65 *Skjønnsmidler til barnehager*

I tråd med barnehageforliket dekker staten den delen av kommunenes kostnader ved nye barnehageplasser som ikke dekkes av foreldrebetalingen. Gjennom skjønnsmidlene kompenseres kommunene for de kostnadene som ikke dekkes av det statlige driftstilskuddet. All kapasitetsvekst gir grunnlag for skjønnsstilskudd, uavhengig av hvor stor andel av kapasitetsveksten som opptas av nye barn og hvor stor andel som går til å øke oppholdstiden for de barna som allerede går i barnehage. Et høyere anslag for kapasitetsveksten i 2005 enn tidligere lagt til grunn, øker derfor behovet for skjønnsmidler. Barne- og familiedepartementet har beregnet at det nye anslaget for kapasitetsvekst i 2005 øker behovet for skjønnsmidler med 96 mill. kroner i forhold til vedtatt budsjett.

På bakgrunn av ovennevnte foreslås det å øke bevilgningen på kap. 856, post 65 med 96 mill. kroner.



## Kap. 857 Barne- og ungdomstiltak

### Post 73 Ungdomstiltak i større bysamfunn

Barne- og familiedepartementets tilskuddsordning *Ungdomstiltak i større bysamfunn* omfatter 23 større bysamfunn. Ordningen er målrettet mot unge med spesielle behov og mot utsatte ungdomsgrupper og ungdomsmiljø, særlig i områder med store levekårsproblemer. Barn og unge med innvandrerbakgrunn møter spesielle utfordringer og er høyt prioritert. Søknader fra byene om midler til tiltak rettet mot barn, unge og familier berørt av fattigdomsproblemer overstiger de årlige bevilgningene. BFD vil derfor styrke denne tilskuddsordningen med 5 mill. kroner i 2005 (kap. 857, post 73). Midlene vil bli benyttet til ferie- og fritidstiltak og til utviklingsarbeid rettet mot barn, unge og familier berørt av fattigdomsproblemer. Det er viktig at de unges muligheter i arbeidslivet styrkes. Midler vil også bli benyttet til tiltak som kan bidra til arbeidsmarkedstilknytning for unge med liten eller mangelfull utdanning.

Styrking av fattigdomssatsingen innenfor ordningen *Ungdomstiltak i større bysamfunn* vil bidra til at flere barn og unge i områder med store levekårsutfordringer kan delta på lik linje med andre barn og unge, og vil motvirke marginalisering, sosial isolasjon, og et varig avhengighetsforhold til det offentlige.

På bakgrunn av ovennevnte foreslås det å øke bevilgningen på kap. 857, post 73 med 5 mill. kroner.

## Kap 858 Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

### Post 01 Driftsutgifter

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har inntekter på post 01 knyttet til diverse prosjekter. Barne- og familiedepartementet foreslår derfor en fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 858 Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, post 01 Driftsutgifter, mot tilsvarende merinntekter under kap. 3858, post 01, jf. forslag til romertallsvedtak.

## Kap. 2530 Fødselspenger og adopsjonspenger

### Post 70 Fødselspenger for yrkesaktive, overslagsbevilgning

Bevilgningen til fødselspenger ble i saldert budsjett anslått til 9 599,5 mill. kroner. Det anslås et

mindrebehov på 159,0 mill. kroner, hovedsakelig som følge av lavere anslag på veksten i utbetalningene av fødselspenger per kvinne enn lagt til grunn i saldert budsjett.

### Forslag om utvidelse av fedrekvoten med én uke

I St.meld. nr. 29 (2002-2003) Om familien – forpliktende samliv og foreldreskap uttales det at Regjeringen vil arbeide for å utvide fedrekvoten i form av en forlengelse av den samlede permisjonstiden. Det vises til at et pålegg om at fedre skal ta ut en større del innenfor den eksisterende stønadsperioden vil legge sterke begrensninger på foreldrenes valgfrihet. Mange vil dessuten oppleve dette som en begrensning av etablerte rettigheter. Fedrekvoten bortfaller hvis den ikke benyttes. Dersom fedrekvoten utvides innenfor dagens stønadsperiode, og far av en eller annen grunn ikke benytter sin kvote, vil dette få konsekvenser for familiens rett til lønnet permisjon i barnets første leveår. Ved behandlingen av St.meld. nr. 29 (2002-2003) understreket komiteens flertall at en utvidelse av fedrekvoten ikke må gå på bekostning av mors rettigheter, og merket seg at det foreslås en gradvis økning i pappapermisjonen.

Ved behandlingen av St.prp. nr. 1 (2004-2005) uttalte Familie-, kultur- og administrasjonskomiteen «at det er nødvendig at fars permisjon etter fødselen blir utvidet. Dette er et viktig skritt i retning av et likestilt foreldreskap, og viktig for barnets rett til tidlig tilknytning til begge foreldre.»

Det foreslås å utvide fedrekvoten med 1 uke i form av en forlengelse av den samlede stønadsperioden ved fødsel og adopsjon. Det foreslås at endringen iverksettes fra 1. juli 2005 med virkning for barn født eller adoptert fra og med denne dato. Forslaget vil gjelde fedre som i dag har rett til fedrekvote. Den ekstra uken går til mor dersom far har unntak fra fedrekvote, hvis far ikke har rett til fedrekvote eller dersom mor er alene om omsorgen for barnet.

Merutgiften er anslått til 265 mill. kroner når ordningen får helårsvirkning. I 2005 er merutgiftene anslått til om lag 13,5 mill. kroner, tilsvarende 5 prosent av helårseffekten.

På bakgrunn av ovennevnte foreslås det å redusere bevilgningen på kap. 2530, post 70 med 145,5 mill. kroner.

### Post 71 Engangsstønad ved fødsel og adopsjon, overslagsbevilgning

Det er bevilget 390 mill. kroner til engangsstønad ved fødsel og adopsjon. Det anslås et merbehov på 20 mill. kroner som følge av at nye prognoser

tyder på om lag 550 flere kvinner med engangsstønad enn antatt i saldert budsjett.

På bakgrunn av ovennevnte foreslås det å øke bevilgningen på kap. 2530, post 71 med 20 mill. kroner.

#### *Post 73 Adopsjonspenger, overslagsbevilgning*

Det anslås et merbehov på 9 mill. kroner til adopsjonspenger utover årets bevilgning på 141 mill. kroner. Dette skyldes at det anslagsvis vil være 50 flere kvinner med adopsjonspenger i 2005 enn lagt til grunn i saldert budsjett. Gjennomsnittlig utbetaling anslås imidlertid noe lavere.

På bakgrunn av ovennevnte foreslås det å øke bevilgningen på kap. 2530, post 73 med 9 mill. kroner.

### **Kap. 3854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet**

#### *Post 04 Refusjon av ODA-godkjente midler*

Visse innenlandske utgifter knyttet til mottak av asylsøkere og flyktninger kan etter OECD/DACs (Development Assistance Committee) statistikkdirektiv godkjennes som offisiell utviklingshjelp.

Antallet enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger som kommer til Norge har gått ned. Det fører også til at færre kommer fra ODA-godkjente land, og færre blir bosatt i løpet av det første året.

På bakgrunn av ovennevnte foreslås det å redusere kap. 3854, post 04 med 9,024 mill. kroner.

### **Kap. 3855 Statlig forvaltning av barnevernet (jf. kap. 855)**

#### *Post 60 Kommunale egenandeler*

I 2004-budsjettet ble inntektene til barnevernet beregnet til 677 mill. kroner. Inntektsanslaget bygde på et anslag på kommunale egenandeler i 2002. Fylkeskommunene hadde ulik praksis for å føre inntektene, og inntektsanslaget var derfor usikkert. Inntektene for 2004 viste seg å være lavere enn tidligere beregnet, jf. St.prp. nr. 26 (2004-2005) *Om endringer av løyvingar på statsbudsjettet 2004 under Barne- og familiedepartementet*. Dette får også konsekvenser for 2005-budsjettet.

På bakgrunn av ovennevnte foreslås det å redusere kap. 3855, post 60 med 125 mill. kroner.

### **Andre saker**

#### *Tiltak mot svartebørshandel med billetter*

I forbindelse med behandling av Dok. nr. 8:124 (2002-2003), jf. Innst. S. nr. 98 (2003-2004), fattet Stortinget følgende vedtak:

Vedtak nr. 212, 27. januar 2004:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere ulike tiltak mot svartebørshandel, herunder en vurdering av et lovforbud, og på egnet måte komme tilbake til Stortinget med en sak om dette.»

En arbeidsgruppe med representanter fra Kultur- og kirke departementet, Barne- og familiedepartementet og Justis- og politidepartementet utredet forslag til tiltak mot svartebørshandel. Gruppens flertall foreslo et forbud mot svartebørshandel, mens mindretallet gikk inn for en innføring av et forbud mot å kreve mer enn pålydende.

Arbeidsgruppen har i samsvar med Stortingets vedtak vurdert ulike virkemidler som kan gjøre billettene mindre omsettelige. En rekke tiltak kan iverksettes av arrangørene selv. For eksempel kan billetter utstedes på navn, kombinert med navnkontroll ved inngangen eller stikkprøvekontroller. Man kan la være å utstede adgangstegn, og kun slippe inn de som betaler ved inngangen. Et annet virkemiddel kan være at arrangøren holder tilbake et visst antall billetter for salg ved arrangementstart. Dette kan kombineres ved at det settes begrensninger på antall billetter den enkelte får anledning til å kjøpe.

Arbeidsgruppens rapport har vært på høring. Både rapporten og høringsmerknadene viser at det er stor uenighet om hvordan svartebørshandel bør håndteres. De frivillige kultur- og idrettsorganisasjonene samt Forbrukerombudet og Forbrukerrådet, støtter forslag fra arbeidsgruppen om en straffebestemmelse mot svartebørshandel. Justissektoren mener derimot at et slikt forbud vanskelig kan håndheves og at andre sanksjoner enn straff vil være mer hensiktsmessig.

Det er i dag ikke ulovlig å drive forretningsvirksomhet som baserer seg på å kjøpe opp billetter til ulike arrangementer som konserter, fotballkamper etc. og videreselge billettene til høyere pris enn pålydende. Forekomsten av svartebørshandel er begrenset, og i første rekke knyttet til store konserter, enkelte festivaler i sommerhalvåret og større fotballkamper.

Regjeringen mener at en ikke bør forby virksomheten ved lov, særlig fordi et forbud vil være svært ressurskrevende å håndheve.

Regjeringen vil legge opp til at det utarbeides en bestemmelse som, ved videresalg av billetter i næringsvirksomhet, pålegger selgeren å opplyse: 1) om hva som er pålydende 2) at det dreier seg om videresalg og 3) differansen mellom billettens pålydende og eget prisforlangende. Dette vil verne forbrukere mot uvitende/uforvarende å kjøpe billetter i et videresalgmarked. En slik bestemmelse kan tas inn i markedsføringsloven eller forskrift til denne. Forbrukerombudet vil være tilsynsmyndighet. Dessuten vil Regjeringen utfordre arrangørene til selv å ta ansvar for å forebygge uheldige sider ved svartebørshandel med billetter. Regjeringen vil følge opp denne saken i forbindelse med revisjon av eksisterende markedsføringslov.

## Riksrevisjonens undersøkelse av oppfølging av tilsyn i barnevernet

### 3.8.1 Innledning

Riksrevisjonen gjennomførte i 2003 en undersøkelse av oppfølging og tilsyn i barnevernet; Dokument nr. 3:10 (2002-2003). Formålet med Riksrevisjonens undersøkelse var å vurdere hvordan staten, fylkeskommunene og den kommunale barneverntjenesten ivaretar sine oppgaver når det gjelder oppfølging av og tilsyn med barn plassert i fosterhjem og institusjoner for barn og unge. Rapporten ble behandlet i Stortinget 5. februar 2004. Det vises i denne sammenheng til Innst.S. nr. 106 (2003 -2004) og til Stortingets vedtak nr. 219 og nr. 220:

Vedtak nr. 219, 5. februar 2004:

«Stortinget ber Regjeringen på en hensiktsmessig måte orientere Stortinget om hvordan de feil og mangler ved barnevernet som Riksrevisjonen påpeker i sin rapport, er rettet opp. Det forutsettes at orienteringen gis i løpet av våren 2005.»

I denne redegjørelsen oppsummerer Barne- og familiedepartementet kort Riksrevisjonens sentrale merknader på de ulike hovedområdene som ble undersøkt. Hovedvekten i redegjørelsen vil imidlertid ligge på de rammemessige endringer som er gjort og de konkrete tiltakene som er satt i verk for å rette opp de mangler som rapporten peker på.

Etter Stortingets behandling av St.meld. nr. 40 (2001-2002) og Ot.prp. nr. 9 (2002-2003), har det skjedd store endringer i barnevernets rammebetingelser. Dette gjelder både organisering, ansvarsforhold og regelverk på områder som direkte eller indirekte berører oppfølging og til-

syn i barnevernet. Disse endringene var dels i gang eller under forberedelse i den perioden forvaltningsrevisjonen ble foretatt. I tiden etter Stortingets behandling av Riksrevisjonens rapport, er det vedtatt nye regelverksendringer og iverksatt tiltak som skal bidra til å sikre et kvalitativt styrket tilsyn i barnevernet og en mer systematisk oppfølging av barn og unge plassert utenfor hjemmet.

### 3.8.2 Riksrevisjonens gjennomgang

Riksrevisjonens gjennomgang konsentrerte seg i hovedsak om ansvaret for planlegging, oppfølging og tilsyn med barn og unge plassert utenfor hjemmet. Dette ansvaret var på dette tidspunktet delt mellom flere forvaltningsnivåer: kommunene, fylkeskommunene og staten. Temamessig dekket revisjonen tre områder i barnevernet: Måltrettet plassering av barn utenfor hjemmet, oppfølging etter plassering utenfor hjemmet og gjennomføring av tilsynsoppgavene.

#### 3.8.2.1 Måltrettet plassering av barn utenfor hjemmet

Riksrevisjonens undersøkelser om måltrettet plassering av barn utenfor hjemmet knytter seg til fire delområder:

- om det er utarbeidet tiltaksplaner, omsorgsplaner eller handlingsplaner for det enkelte barn,
- om fylkeskommunene har utarbeidet institusjonsplaner som grunnlag for framtidig behov for institusjonsplasser,
- om fylkeskommunene har tilstrekkelig antall egnede institusjonsplasser og
- om samarbeidet mellom kommunene og fylkeskommunene ved plassering av barn og unge utenfor hjemmet fungerer godt nok.

#### 3.8.2.2 Oppfølging etter plassering av barn utenfor hjemmet

Når det gjelder oppfølging av barn etter plassering utenfor hjemmet, undersøkte Riksrevisjonen om kommunene hadde gode nok rutiner i forbindelse med

- kontakt med barn plassert i fosterhjem eller institusjon,
- oppfølging av fosterforeldre,
- oppfølging av biologiske foreldre etter plassering og
- om barneverntjenesten regelmessig vurderer om vilkårene i plasseringsvedtaket fortsatt er til stede.

### 3.8.2.3 Gjennomføring av tilsynsoppgavene

Når det gjelder gjennomføringen av tilsynsoppgavene i barnevernet har Riksrevisjonen undersøkt

- i hvilken grad kommunene oppnevner tilsynsførere for barn plassert i fosterhjem og antallet tilsynsbesøk som utføres, og
- fylkesmannens tilsyn med kommuner og barneverninstitusjoner.

### 3.8.2.4 Stortingets behandling av Riksrevisjonens rapport

I Innst.S. nr. 106 (2003-2004) understreker Kontroll- og konstitusjonskomiteen samfunnets ansvar for at barn under offentlig omsorg gis et trygt og kvalitativt godt tilbud. Videre understrekes samfunnets ansvar for å etablere et sikkert system med gode kontrollrutiner. På denne bakgrunn fant komiteen de funn Riksrevisjonen presenterer som alvorlige. Det vises for øvrig til komiteens merknader til de enkelte punkter i Riksrevisjonens rapport i pkt. 8 i innstillingen og til Stortingets vedtak som er gjengitt innledningsvis i denne redegjørelsen.

## 3.8.3 Barne- og familiedepartementets oppfølging

### 3.8.3.1 Organisering av oppfølgingen

Riksrevisjonen har avdekket svikt og mangler i det offentliges ansvar for planlegging, tilrettelegging, oppfølging og kontroll med barn som skal plasseres utenfor hjemmet med hjemmel i lov om barneverntjenester. Undersøkelsen har avdekket mangler både når det gjelder det kommunale, fylkeskommunale og statlige ansvarsområdet. Departementets virkemidler overfor de ulike forvaltningsnivåene er forskjellige. Etter at staten overtok ansvaret for de tidligere fylkeskommunale oppgavene, har departementet langt mer effektive virkemidler overfor annenlinjetjenesten enn tidligere. Barne-, ungdoms- og familieetaten er direkte underlagt departementets instruksjonsmyndighet, og departementet kan derfor langt på vei styre utviklingen av denne delen av barnevernet direkte. Når det gjelder kommunene, har departementet ikke tilsvarende styringsmulighet og må derfor påvirke utviklingen gjennom andre virkemidler. Departementets tiltak for å rette opp de mangler Riksrevisjonen har avdekket har derfor ulik tilnærming. Tiltakene vil bli nærmere omtalt under pkt. 3.8.3.3 flg.

For å kunne avhjelpe manglene som ble avdekket i Riksrevisjonens undersøkelse, har departementet sett det som helt nødvendig å være i nær dialog med både kommunene, fylkesmennene og den statlige barnevernetaten om behovet for og utviklingen av gode tiltak. Våren 2004 ble det på denne bakgrunn nedsatt en faggruppe med representanter fra fylkesmannsembetene, Statens barne- og familievern (fra 1. juli 2004 Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet) og departementet med ansvar for å følge opp arbeidet i 2004 og 2005. Det ble også arrangert en strategikonferanse for fylkesmennene for å gjennomgå opplegget fremover. Kommunene ble orientert om funnene i Riksrevisjonens undersøkelse i et eget brev våren 2004. Samtidig ble kommunene varslet om et forestående landsomfattende tilsyn. I løpet av høsten 2004 ble det gjennomført regionale fagkonferanser med alle landets kommuner, inkludert bydelene i de største byene. Når det gjelder utviklingen og oppfølgingen av den statlige barnevernetaten, vises til pkt. 3.8.3.4.

### 3.8.3.2 Endrede ansvarsforhold

1. januar 2004 overtok staten ansvaret for barnevernets annenlinjetjeneste, dvs. ansvaret for etablering og drift av institusjoner og rekruttering og formidling av fosterhjem. Disse oppgavene var i den perioden Riksrevisjonens undersøkelse foregikk et fylkeskommunalt ansvar. Situasjonen i barnevernet i dag er derfor på sentrale områder vesentlig annerledes enn da Riksrevisjonen gjennomførte sin undersøkelse og avleverte sin rapport.

Barnevernet har, som følge av omorganiseringen, vært gjenstand for en omfattende reform. Omorganiseringen berører ikke direkte kommunenes oppgaver og ansvar, men har likevel betydning for kommunenes muligheter til å ivareta sine oppgaver fordi et av målene med reformen har vært – og fortsatt er – å gi kommunene bedre bistand i deres oppgaveutøvelse.

Departementet har hatt som utgangspunkt for de endrede ansvarsforholdene at barnevernet skal være det offentliges ansvar og bygge på velferdsstatens verdier om likeverd, rettferdighet og solidaritet. De viktigste formålene med reformen har derfor vært å etablere et likeverdig og godt tiltaksapparat i hele landet, at organiseringen skal bidra til å sikre brukernes rettssikkerhet, at tjenestene er brukervennlige og at de har høy innholdsmessig kvalitet. Samtidig har det vært et mål med endringen å ivareta hensynet til demokratisk

innsyn, debatt, styring og kontroll av de offentlige velferdstiltakene.

For å ivareta de statlige oppgavene på barnevernområdet, har Barne- og familiedepartementet etablert Barne-, ungdoms- og familieetaten. Etaten er organisert i fem regioner styrt av et sentralt og koordinerende direktorat (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet) under Barne- og familiedepartementet.

De statlige regionene ivaretar de tidligere fylkeskommunale oppgavene, herunder etablering og drift av institusjoner og rekruttering og formidling av fosterhjem. For å sikre større nærhet til kommunene og brukerne av barneverntjenestene, er de enkelte regioner organisert med et hovedkontor og flere lokale fagteam i hver region. Til sammen er det etablert 26 fagteam i landet. Fagteamene er regionenes lokale kontaktpunkter overfor kommunene. Det enkelte fagteam bistår, på vegne av regionen, kommunene i arbeidet med vanskelige barnevernssaker og i forbindelse med plassering av barn utenfor hjemmet. Formålet med bistanden er å sikre at det enkelte barn gis et egnet tilbud ut fra barnets individuelle behov. Fagteamene samarbeider nært med det kommunale barnevernet og andre kommunale tjenester. Fagteamene er tverrfaglig sammensatt med barnevernfaglig, psykologisk og pedagogisk kompetanse slik at en sikrer tilstrekkelig faglig bredde i arbeidet.

De mangler som ble avdekket av Riksrevisjonen når det gjelder fylkeskommunenes ivaretagelse av sine oppgaver på barnevernområdet var en viktig del av begrunnelsen for den statlige overtakelsen. Den direkte styringsmuligheten gir departementet anledning både til å rette opp de mangler som påpekes av Riksrevisjonen og til å styrke og videreutvikle tiltaksapparatet ytterligere. Oppretting av påviste mangler og styrking og videreutvikling av annenlinjetjenesten har derfor vært et vesentlig utgangspunkt for departementets etatsstyring. Dette har bl.a. kommet klart til uttrykk i departementets tildelingsbrev til etaten. Det er gjort nærmere rede for dette i de følgende punktene.

Etableringen av den nye etaten har vært – og er fortsatt – ressurskrevende. Departementet legger vekt på å utvikle en effektiv og kvalitetsbevisst etat som skal oppfylle de mål som er satt for virksomheten. I 2004 ble det satt inn omfattende ressurser for å gjennomføre en godkjenningsprosess for alle private institusjoner for å sikre god kvalitet i institusjonstilbudet. I tildelingsbrevet for 2005 har departementet satt et særlig fokus på barn og unges rettssikkerhet under opphold i institusjon.

### 3.8.3.3 Målrettet plassering av barn utenfor hjemmet Individuelle tiltaksplaner

Kravet om utarbeidelse av individuelle tiltaksplaner er hjemlet i barnevernloven § 4-5 (hjelpetiltak), § 4-15 tredje ledd (omsorgsovertakelse) og § 4-28 (særtiltak for barn med alvorlige atferdsvansker). Planene, som skal utarbeides av kommunene, skal sikre at barn og unge får tilstrekkelig og planmessig oppfølging. Et viktig ankepunkt i Riksrevisjonens undersøkelse var mangel på tiltaksplaner og omsorgsplaner. Blant annet viste den at det i ca. 13 pst. av sakene manglet tiltaksplaner, og at det i enda flere saker manglet omsorgsplaner. Riksrevisjonen peker blant annet på at manglende rutiner i kommunene kan være en medvirkende årsak til manglene.

Resultatene fra Riksrevisjonens undersøkelse, som senere er bekreftet i en spørreundersøkelse som ledd i et landsomfattende tilsyn som ble gjennomført høsten 2004 av fylkesmennene, viser at det er behov for å gi kommunene nærmere anvisninger om innhold i tiltaks- og omsorgsplanene og om hvordan planene kan struktureres og revideres. Departementet initierte allerede i 1995 et eget praktisk verktøy i form av et temahefte om planarbeidet i barnevernet. Kommunenes planarbeid var et av hovedtemaene for de regionale landskonferansene med alle landets kommuner som ble gjennomført høsten 2004. Fra kommunenes side ble det gitt uttrykk for at kommunene fortsatt har behov for ytterligere veiledning i arbeidet med tiltaks- og omsorgsplaner.

På denne bakgrunn har departementet igangsatt et omfattende arbeid for å gi kommunene et bedre verktøy for utarbeidelse av de lovpålagte tiltaksplanene. Det vil bli utarbeidet veiledningsmaterieell som skal utdype kravene i regelverket, redegjøre for formålet med de ulike planene, gi eksempler på planer og angi gode rutiner for utforming av planer. Departementet har trukket Barnevernets Utviklingssenter på Vestlandet og andre kompetansesmiljøer inn i dette arbeidet. Også kommunene, Kommunenes Sentralforbund, Barne- ungdoms- og familiedirektoratet, brukerorganisasjonene og fylkesmennene deltar. Arbeidet er planlagt ferdigstilt høsten 2005. I forbindelse med utgivelsen av veiledningsmaterialet vil departementet gi kommunene tilbud om opplæring i planarbeidet gjennom egne opplegg i fylkene. Utvikling av veiledningsmaterieell vil etter departementets mening kunne bidra til å systematisere arbeidet med plandokumenter i barnevernet slik at lovens krav om utarbeidelse av planer blir oppfylt.

### *Institusjonsplanlegging og institusjonstilbud*

Riksrevisjonen fant i sin undersøkelse at fem fylkeskommuner ikke utarbeidet institusjonsplaner som viser det aktuelle og fremtidige behov for institusjonsplasser slik fylkeskommunene var pålagt i henhold til barnevernloven. Riksrevisjonen påpeker også at departementet ikke har uttalt seg til de fylkeskommunale planene slik loven forutsetter.

Riksrevisjonens undersøkelse viste at rundt halvparten av landets fylkeskommuner oppga at de ikke alltid plasserer barn og unge i de mest egnede tilbudene fordi det ikke alltid finnes et tilstrekkelig antall slike institusjonsplasser. Undersøkelsen viser også at av de barn som er plassert i institusjon er 40 pst. plassert i private institusjoner som ikke står oppført på fylkeskommunens plan og at barn som plasseres i institusjon på grunnlag av alvorlige atferdsvansker relativt hyppig plasseres utenfor eget fylke. Dette skjer hyppigere enn det som anses faglig ønskelig. Riksrevisjonen påpeker at departementet ikke har gitt retningslinjer med krav til barneverninstitusjonene. Riksrevisjonen reiser på dette grunnlag spørsmål ved om Barne- og familiedepartementet på god nok måte har sikret et tilstrekkelig og forsvarlig institusjonstilbud.

Fra 1. januar 2004 ivaretas ansvaret for institusjonsvirksomheten av de fem regionene i Barne-, ungdoms- og familieetaten. Det tidligere lovpålagte kravet om å utarbeide institusjonsplaner er ikke videreført for de statlige regionenes vedkommende. Det fremgår imidlertid klart av lovens forarbeider at slike planer skal utarbeides i alle regioner, og at slike institusjonsplaner vil være et viktig og nødvendig virkemiddel for å sikre et tilstrekkelig og forsvarlig institusjonstilbud. I tildelingsbrevet til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har departementet pålagt direktoratet å ha et særlig fokus på å sikre et likeverdig, differensiert og tilstrekkelig institusjonstilbud for hele landet. Departementet har videre pålagt direktoratet å sørge for at institusjonsplaner utarbeides i alle regioner. Planene skal vise hvordan regionen skal dekke aktuelle og fremtidige behov for institusjonsplasser og skal revideres årlig. Direktoratet skal gjennomgå de regionale planene og gi tilbakemelding til regionene dersom planleggingen ikke er i samsvar med de overordnede målene for institusjonsvirksomheten. I dag har alle regionene utarbeidet planer.

I forbindelse med den mer langsiktige institusjonsplanleggingen er det et mål at etaten skal systematisere og analysere kunnskap om problemom-

råder og erfaringer med ulike tiltak som skal gjøre det mulig å videreutvikle og igangsette nye tiltak ved behov. I denne forbindelse vil departementet fremheve etableringen av fem nye institusjoner, én institusjon i hver region, som er utviklet for barn og unge med atferdsproblemer. Institusjonene har oppstart september/oktober 2005. Institusjonenes faglige opplegg bygger på forsknings- og erfaringsbasert kunnskap og skal inngå i et helhetlig opplegg hvor både hjem, skole og andre relevante instanser trekkes med. Det er en viktig oppgave for det nye direktoratet å sørge for en kontinuerlig vurdering av behovet for nye tiltak som imøtekommer barn og unges problemer.

1. januar 2004 ble det innført kvalitetskrav som gjelder alle barneverninstitusjoner og en særskilt godkjenningsordning for private institusjoner. Det vises til forskrift 27. oktober 2003 om krav til kvalitet i barneverninstitusjoner (kvalitetsforskriften) og forskrift 27. oktober 2003 om godkjenning av private og kommunale institusjoner som skal benyttes for barn som plasseres utenfor hjemmet med hjemmel i barnevernloven. Dette regelverket har som formål å sikre at de institusjoner som benyttes for barn og unge som plasseres utenfor hjemmet holder en faglig forsvarlig standard. Regelverket har videre som formål å sikre at det enkelte barn tilbys en institusjonsplass som er egnet i forhold til barnets individuelle behov. For å ivareta dette, stilles det i kvalitetsforskriften krav om at hver enkelt institusjon skal ha en definert målgruppe og en formulert målsetting for sin faglige virksomhet. Videre skal de faglige metoder som anvendes være faglig og etisk forsvarlige tilpasset institusjonens målgruppe og målsetting og være forankret i allment anerkjent fagteori. Forskriften stiller videre bl.a. krav til institusjonenes materielle utforming, lokalisering og bemanning og kompetanse. Alle kravene skal være tilpasset institusjonens målgruppe og målsetting. I tillegg stiller kvalitetsforskriften krav om internkontroll i barneverninstitusjonene. Internkontrollplikten gir institusjonene selv et virkemiddel til å føre kontroll med at kravene i regelverket etterleves.

I departementets tildelingsbrev til direktoratet er det understreket at ingen barn må plasseres i institusjon før regionene har forsikret seg om at tilbudet er godt for det enkelte barn. Det er videre presisert at regionene skal ha systematisk oppfølging av private og offentlige institusjoner. Direktoratet skal sørge for at regionene har rutiner for løpende kontroll med egne og godkjente institusjoner. Det skal bl.a. føres kontroll med at kvali-

tetskravene er oppfylt og at vilkårene for godkjenning er til stede for private institusjoner. Kontrollen skal bl.a. skje ved besøk i institusjonene.

Det følger av Barne-, ungdoms- og familieetats årsrapport for 2004 at 132 private barnevern-institusjoner var godkjent pr. 4. januar 2005. Av godkjenningene ble 105 gjort av etaten ved regionene, mens de resterende ble gjort av Oslo og Trondheim kommuner. Én institusjon har midlertidig godkjenning med utløp i 2005. Vurdering av institusjonene er gjort med utgangspunkt i dokumentgjennomgang, befaring og samtale med ledelse og miljøpersonale på hver institusjon. Det har gjennom hele året foregått systematisk erfaringsutveksling mellom regionene for å oppnå mest mulig enhetlig praksis og forståelse i arbeidet. Videre har regionene gjennomført tilsvarende kvalitetskontroll av egne institusjoner. I denne forbindelse ble det gitt pålegg om utbedringer i en rekke institusjoner. Flere offentlige institusjoner har blitt omstrukturert og for enkelte er det startet en prosess med tanke på nedleggelse.

#### *Samarbeid mellom førstelinje- og annenlinjetjenesten*

Riksrevisjonen påpeker problemer i samarbeidet mellom kommuner og fylkeskommuner ved plassering av barn utenfor hjemmet. I følge Riksrevisjonen er problemene særlig knyttet til faglige vurderinger i enkeltsaker og oppgave- og ansvarsfordeling mellom kommunene og fylkeskommunene.

Som nevnt under pkt. 3.8.3.2 blir den løpende kontakten mellom staten og kommunene i dag ivaretatt av 26 fagteam fordelt på de fem statlige regionene. Formålet med opprettelsen av fagteamene har nettopp vært å styrke og bedre samarbeidet mellom første- og annenlinjetjenesten i barnevernet. Direktoratet er i tildelingsbrevet for 2005 pålagt å utarbeide forslag til rutiner for hvordan de regionale fagteamene skal samarbeide med kommunene. Direktoratet er videre pålagt å utarbeide overordnede rammer for hvordan inn- og utskrivning fra institusjon skal besluttes, og direktoratet skal påse at regionene utarbeider regler som er i samsvar med de overordnede rammene. Slike regler er nødvendige for å etablere et godt og forutsigbart samarbeid mellom de statlige regionene og kommunene i forbindelse med plassering av barn utenfor hjemmet.

#### *Oppsummering*

Departementet mener at den nye organiseringen av annenlinjetjenesten, med derav endrede rammebetingelser også for kommunalt nivå, samt de ulike virkemidler og tiltak som er omtalt ovenfor, samlet sett vil bidra til å sikre en mer målrettet plassering av barn utenfor hjemmet.

#### *3.8.3.4 Oppfølging av barn etter plassering utenfor hjemmet*

Riksrevisjonens undersøkelse konkluderer med at ca. halvparten av kommunene manglet skriftlige rutiner for kontakt med barn plassert i fosterhjem. Flere kommuner manglet også slike rutiner for barn plassert i institusjon. Videre ble det påpekt mangelfulle rutiner for oppfølging av fosterforeldre. Riksrevisjonen peker også på mangelfulle rutiner for kontakten med biologiske foreldre til institusjons- og fosterhjemsplasserte barn. Riksrevisjonen stiller derfor spørsmål ved om manglende oppfølging og kontakt med fosterbarn, fosterforeldre, institusjoner og biologiske foreldre gir barneverntjenesten det nødvendige grunnlag for å vurdere om vilkårene for plassering fortsatt er til stede. Riksrevisjonen stiller også spørsmål ved om manglende oppfølging av fosterhjem kan føre til at barneverntjenesten ikke får tilstrekkelig kunnskap for å kunne vurdere om situasjonen for et betydelig antall barn er tilfredsstillende.

Departementet har i forskrift 18. desember 2003 om fosterhjem og i retningslinjer til forskriften, datert 15. juli 2004, presisert og tydeliggjort barneverntjenestens ansvar for oppfølging og kontakt med det enkelte fosterbarn og for oppfølging av fosterforeldre. I forskriften er det stilt krav om at barneverntjenesten skal besøke fosterhjemmet så ofte som nødvendig, men minst fire ganger hvert år.

I Ot.prp. nr. 64 (2004-2005) som ble fremmet 18. mars 2005, er det foreslått en bestemmelse som pålegger kommunene å føre internkontroll med virksomheten på barnevernområdet, jf. forslaget til § 2-1 annet ledd. En slik plikt for kommunen vil innebære at den må innføre systematiske tiltak for å sikre at virksomheten er i samsvar med krav fastsatt i barnevernloven og forskrifter gitt med hjemmel i loven. Internkontroll innebærer videre at kommunen skal beskrive virksomhetens hovedoppgaver og hvordan ansvar, oppgaver og myndighet er fordelt i kommunen. Denne egenkontrollen kan medføre en bevisstgjøring av kom-

munen og kan gi oversikt over områder i barneverntjenesten hvor det er fare for svikt eller mangel på oppfyllelse av myndighetskrav. Tidlig avdekking av avvik gir mulighet for rask oppretting av mangler samtidig som det kan forhindre fremtidige overtredelser av barnevernlovgivningen. På denne måten retter internkontrollen søkelys også på oppfølging og forbedring. I Ot.prp. nr. 64 (2004-2005) er forslaget om internkontrollplikt bl.a. begrunnet med de svakheter og mangler ved kommunenes etterlevelse av myndighetskravene som er avdekket i Riksrevisjonens undersøkelse og Stortingets behandling av denne.

Departementet har også satt i gang et arbeid med å utvikle nye rutinehåndbøker i kommunal saksbehandling og i oppfølging av barn og unge i fosterhjem og oppfølging av fosterforeldre. Det overordnede målet med dette arbeidet er å styrke kommunenes rutiner i denne oppfølgingen. Formålet med rutinehåndbøkene er å gi kommunene et praktisk verktøy bygget på de erfaringer og den praksis som er utviklet i mange kommuner. Kunnskaps- og kompetanseoverføring er viktig i denne sammenheng. Håndbøkene skal også vise hvordan den enkelte kommune selv kan utvikle rutiner tilpasset lokale forutsetninger.

I Ot.prp. nr. 64 (2004-2005) er det foreslått en presisering i barnevernloven § 4-16 av barneverntjenestens ansvar for oppfølging av biologiske foreldre etter at det er truffet vedtak om omsorgsovertakelse. Det er bl.a. presisert at dersom foreldrene ønsker det, skal barneverntjenesten formidle kontakt med andre deler av hjelpeapparatet slik at foreldrene gis mulighet til å bedre sin livssituasjon. I tildelingsbrevet til direktoratet er det gitt uttrykk for at det skal være et økt fokus på å hjelpe familiene til å mestre tilbakeføring av barn til hjemmet. Direktoratet er pålagt å bidra til at fagteamene bistår det kommunale barnevernet i dette arbeidet gjennom å gi råd og veiledning.

### *Oppsummering*

Departementet mener at de tiltakene som er iverksatt, herunder de foreslåtte lovendringene, vil bidra til at barneverntjenesten styrker sin oppfølging av barn, foreldre og fosterforeldre og med dette får det nødvendige grunnlag for å vurdere om vilkårene for plassering fortsatt er til stede.

### *3.8.3.5 Gjennomføring av tilsynsoppgavene*

#### *Barneverntjenestens tilsyn med barn plassert i fosterhjem*

Riksrevisjonens undersøkelse viste at det i nesten 9 pst. av sakene ikke var oppnevnt tilsynsfører for barn plassert i fosterhjem og at det i ca. 13 pst. av sakene ikke var foretatt det antall tilsynsbesøk som regelverket forutsetter.

Tilsyn med barn i fosterhjem og oppnevning av tilsynsfører er et kommunalt ansvar. Forskrift av 18. desember 2003 om fosterhjem med retningslinjer gir nærmere rammer for oppnevning av tilsynsfører samt omfanget av og gjennomføring av tilsynet. I forskriften er det bl.a. presisert at det skal føres tilsyn med barnet fra plasseringstidspunktet og frem til barnet fyller 18 år. Forslaget om lovfesting av internkontrollplikt for kommunene er det tiltaket som i størst grad vil kunne bidra til at kommunenes etterlevelse av regelverkets krav i større grad blir oppfylt. Formålet med forslaget om internkontroll er nettopp å bidra til etterlevelse av myndighetskrav gjennom å iverksette systematiske tiltak for å sikre at virksomheten er i samsvar med krav fastsatt i barnevernloven og forskrifter gitt med hjemmel i loven. Det vises for øvrig til pkt. 3.8.3.4 der forslaget om internkontrollplikt er nærmere omtalt.

Blant annet gjennom de regionale konferansene med alle landets kommuner høsten 2004 har departementet satt fokus på tilsynsførerordningen og de mangler Riksrevisjonen har påpekt i sin undersøkelse. Kommunene erkjente behovet for bedre rutiner og ga i den forbindelse uttrykk for et klart behov for veiledende materiell til bruk i deres arbeid med oppnevning og oppfølging av tilsynsførere. Departementet har på denne bakgrunn satt i gang et arbeid med å utvikle en faglig veileder. Veilederen vil bl.a. omtale klargjøring av tilsynsførerrollen, kommunens samarbeid med og veiledning av tilsynsførere, rapportering og om forholdet til fosterforeldrene og barnet. Veilederen vil bli sett i sammenheng med den rutinehåndbok for fosterhjemsområdet som også er under utarbeidelse, jf. pkt. 3.8.3.4. Også i forhold til veilederen om tilsynsførerordningen er ulike kompetansemiljøer, kommuner og brukerorganisasjoner trukket med i utviklingen av veilederen. Veilederen vil bli ferdigstilt i løpet av 2005.

Departementet vil i tillegg til ovennevnte tiltak også vurdere behovet for ytterligere styrking av kompetansen i kommunene med spesielt tilrettede opplæringstiltak.



### *Fylkesmannens tilsyn med kommunene og barneverninstitusjonene*

Riksrevisjonens undersøkelse viser at fylkesmannen ikke gjennomfører tilsyn med barneverninstitusjonene slik lov og forskrifter forutsetter, bl.a. ved at mange fylkesmenn har problemer med å gjennomføre det lovpålagte antall tilsynsbesøk. Det blir også stilt spørsmål ved om fylkesmannens tilsyn med kommunene er tilstrekkelig for å kunne gi kunnskap om kommunenes oppfølging og tilsyn med barn plassert utenfor hjemmet.

Etter at Riksrevisjonen gjennomførte sin undersøkelse, er forskrift om tilsyn med barneverninstitusjoner revidert, jf. forskrift 11. desember 2003 om tilsyn med barn i barneverninstitusjoner for omsorg og behandling. I forskriften § 8 er det presisert at fylkesmannen skal føre tilsyn ved besøk i institusjonen så ofte som forholdene ved institusjonen tilsier det. Tilsynsmyndigheten skal i alle tilfeller besøke institusjonen minst to ganger hvert år, hvorav minst ett besøk skal skje uanmeldt. Atferdsinstitusjoner skal ha det dobbelte antall besøk. Det fremgår videre av forskriften at tilsynsbesøk i tillegg alltid skal finne sted ved klager, når tilsynsmyndigheten på annen måte er kjent med uheldige forhold og når andre grunner tilsier det. Det er presisert i forskriften at tilsynsbesøk skal legges til tidspunkter der det kan forventes at barna er til stede på institusjonen, og at tilsynsmyndigheten skal ta kontakt med det enkelte barn. Det enkelte barn har rett til å snakke med tilsynsmyndigheten uten at personalet er til stede.

I tillegg til tilsyn i form av tilsynsbesøk, skal det i henhold til forskriften gjennomføres årlige tilsyn med institusjonene i form av en systemrevisjon. Ulike tilsynsmetoder gir økte muligheter for å avdekke svikt og mangler i institusjonene. Departementet har derfor lagt vekt på å utvikle fylkesmennenes kompetanse, rutiner, rapporteringer og systematikk i arbeidet med systemrevisjon som tilsynsmetode.

Formålet med tilsynet er å påse at lover og regelverk blir fulgt, og at barna får forsvarlig omsorg og behandling. Sentralt i denne sammenheng vil være at barnas rettigheter ivaretas, jf. forskrift 12. desember 2002 om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon. For å sikre fokus på barn og unges rettigheter, har departementet i tildelingsbrevet bedt direktoratet sørge for at det i alle regioner etableres et system for opplæringstiltak som innebærer at alle ansatte i alle statlige institusjoner gis en grundig

opplæring i forskriften. Direktoratet er videre pålagt å utarbeide skriftlig informasjon til utdeling til barn og unge som oppholder seg i barneverninstitusjon om deres rettigheter. Videre er direktoratet pålagt å sørge for at regionene etablerer rutiner for oppfølging av tilsynsmyndighetenes rapporter om brudd på regelverket. I direktoratets rutiner, datert 1. april 2005, fremgår bl.a. at institusjonene senest innen en uke etter at institusjonen mottar tilsynsrapport om regelbrudd skal ta kontakt med statlig regional barnevernmyndighet for å redegjøre for regelbruddet og for hvordan institusjonen vil rette opp forholdet. Rutinene beskriver videre regionens ansvar for oppfølging overfor institusjonen.

I samarbeid med fylkesmennene har departementet utarbeidet en rapportmal som skal benyttes i forbindelse med gjennomføring av samtaler med barn under tilsynsbesøk. Informasjon basert på samtaler med barn sammenholdt med den informasjonen systemrevisjon gir fra samme institusjon, vil gi et helhetlig bilde av hvordan forholdene er for barna ved institusjonen. Det vil også bli utarbeidet en samtaleguide som hjelpemiddel for de tilsynssamtaler fylkesmannen skal gjennomføre med barn på institusjoner.

Når det gjelder det individrettede tilsynet i institusjonene, er dette i 2004 gjennomført i samsvar med regelverket i 15 fylker. Tre fylker hadde 95-97 pst. måloppnåelse og ett hadde måloppnåelse 75 pst. Systemrevisjon av institusjonene skal gjennomføres en gang pr. år pr. institusjon. Mange av fylkene har gjennomført dette i henhold til regelverket, mens enkelte fylker ikke når alle institusjonene innenfor kalenderåret, men innen ett år slik regelverket sier. Det er imidlertid først i 2005 vi vil få en god nok oversikt over denne måloppnåelsen. Noe av årsaken er at mange av institusjonene ble endelig godkjent først etter et halvt år, og at det må avklares hvilke enheter som defineres som institusjoner, særlig der det er mange små enheter knyttet til et hovedbøle. Barne- og familiedepartementet legger til grunn at tilsynsmyndighetene vil oppfylle krav som stilles i regelverket i 2005. I tildelingsbrevet til fylkesmennene for 2005 er det uttalt at det forventes at fylkesmennene oppfyller lovens krav om antall tilsyn med barneverninstitusjonene.

Forslaget om innføring av internkontrollplikt for kommunene vil være av stor betydning for fylkesmannens mulighet til å føre et systematisk tilsyn med om kommunene utfører sine oppgaver i henhold til loven. Det vises for øvrig til pkt. 3.8.3.4 der forslaget om internkontrollplikt er nærmere omtalt.

Departementet gjennomførte, i samarbeid med fylkesmannsembetene, en omfattende grunnopplæring i systemrevisjon ved embetene i 2003 og 2004 for å styrke tilsynsarbeidet i forhold til institusjonene og overfor kommunene. Departementet ser det som viktig at tilsynet på barnevernområdet er mest mulig samordnet med fylkesmannens tilsyn på andre tjenesteområder. Det er derfor utviklet et samarbeid sentralt med bl.a. Helsetilsynet.

Som et ytterligere kompetansetiltak for å styrke og effektivisere selve gjennomføringen av fylkesmannens tilsyn, er departementet i gang med å utarbeide et kurs for opplæring av revisjonsledere ved fylkesmannsembetene.

Departementet har videre utviklet et veiledningsmaterieell til bruk ved fylkesmannsembetene i deres tilsyn med både institusjonene og barneverntjenesten i kommunen. Materiellet brukes i undervisningsøyemed og er et viktig hjelpemiddel i fylkesmennenes daglige tilsynsarbeid. Det er også utarbeidet en årsrapportmal for tilsynsvirksomheten ved embetene som vil bli tatt i bruk for 2005.

For å vedlikeholde og videreutvikle kunnskap og kompetanse i tilsynsarbeid, er det etablert et tilsynsforum for fylkesmennene, som gjennomføres ved to samlinger i året, samt gjennom nettbasert kontakt og erfaringsutveksling.

Departementet har videre sørget for å utvikle en veileder i såkalt landsomfattende tilsyn. I et landsomfattende tilsyn velges det ut noen temaer/områder for tilsyn basert på at det foreligger indikasjoner på avvik fra regelverket. Et slikt landsomfattende tilsyn ble gjennomført høsten 2004. Tilsynstemaene var mangler ved tiltaksplaner og oppnevning av tilsynsførere for barn i fosterhjem som Riksrevisjonen avdekket.

Gjennomføringen av det landsomfattende tilsynet representerer en økt innsats når det gjelder forvaltningsrevisjon av kommunene. Vel 60 kommuner var gjenstand for en målrettet systemrevisjon i denne omgang og planer for tilsvarende revisjoner for kommunene er utarbeidet for 2005.

### *Oppsummering*

Departementet mener at de regelverksendringer som er foretatt og foreslått, samt de tiltak som er igangsatt overfor kommunene og fylkesmennene i forhold til tilsynsansvaret, vil bidra til at tilsynet både på kommunalt nivå og fylkesnivå vil bli gjennomført i samsvar med regelverket. Dette vil igjen ha betydning for kommunenes ansvar for oppfølging og tilsyn med barn utenfor hjemmet.

Departementet vil i alle tilfelle følge utviklingen nøye og vil sette inn ytterligere tiltak dersom de igangsatte tiltakene ikke har tilstrekkelig effekt. Departementet vil bl.a. gjennom de årlige budsjettproposisjoner gi Stortinget informasjon om de konkrete effektene av tiltakene.

### *3.8.3.6 Planer fremover*

Departementet vil også i tiden fremover rette oppmerksomheten mot de manglene Riksrevisjonen har påpekt i sin undersøkelse. Områder i barnevernet hvor det er indikasjoner på mangler og svikt vil bli fulgt opp. Målet er samsvar mellom praksis og myndighetskravene i lovverket. Departementet har lagt opp til en strategi med årlige landsomfattende tilsyn både i kommuner og barneverninstitusjoner. Departementet vil følge utviklingen nøye og vil foreta en fortløpende vurdering av behovet for ytterligere innsats og tiltak.

## **3.9 Nærings- og handelsdepartementet**

### **Kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

#### *Post 72 Tilskudd til beredskapsordninger*

Under kap. 900, post 01 dekkes utgifter knyttet til departementets beredskapsansvar, bl.a. tiltak for å styrke forsyningsberedskap, rullering av lagre for nødproviant og bygg-/anleggsberedskap mv. Videre er det under kap. 900, post 72 bevilget 3,7 mill. kroner i tilskudd til beredskapsordninger, henholdsvis 3,2 mill. kroner til Skipsfartens beredskapssekretariat i Norges Rederiforbund og 0,5 mill. kroner til beredskapssystemet for varekrigsforsikring.

Som ledd i departementets beredskapsansvar er det ut fra særlige transport- og forsyningsmessige utfordringer gjennomført en omfattende risiko- og sårbarhetsanalyse av dagligvareforsyningen til Nord-Norge. I oppfølgingen må det utformes en informasjonsstrategi for matvaredistribusjon i krisesituasjoner. Regjeringen foreslår derfor at 0,6 mill. kroner omprioriteres fra kap. 900, post 72 til kap. 900, post 01 ved å redusere tilskuddet til skipsfartens beredskapssekretariat.

På denne bakgrunn foreslås bevilgningen under kap. 900, post 01 økt med 0,6 mill. kroner, fra

133,7 mill. kroner til 134,3 mill. kroner, og bevilgningen under kap. 900, post 72 redusert med 0,6 mill. kroner, fra 3,7 mill. kroner til 3,1 mill. kroner.

### **Kap. 904 Brønnøysundregistrene**

#### *Post 22 Forvaltning av Altinn-løsningen, kan overføres*

Forvaltningsorganisasjonen for Altinn-løsningen ble opprettet ved Brønnøysundregistrene i mai 2004. Denne forestår videreutvikling av de ikke etatsspesifikke oppgavene i Altinn-løsningen. Dette er oppgaver som bl.a. gjelder forvaltning av leverandørkontrakter, etatskontrakter, videreutvikling av løsningen og bistand til nye etater. Under kap. 3904, post 03 forelås det opprettet en inntektspost for refusjon i forbindelse med samarbeidsprosjekter eller spesielle oppdrag som utgiftsføres av Brønnøysundregistrene i forvaltningen av Altinn-løsningen. Det foreslås derfor en parallell økning på 0,1 mill. kroner av bevilgningene under kap. 904, post 22 og kap. 3904, ny post 03, jf. omtale nedenfor.

På denne bakgrunn foreslås bevilgningen under kap. 904, post 22 økt med 0,1 mill. kroner fra 53,7 til 53,8 mill. kroner.

#### *Opprettelse av merinntektsfullmakt*

Det kan være aktuelt for Brønnøysundregistrene å gjennomføre flere slike oppdrag knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen slik at det foreslås opprettet en fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 904, post 22 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, ny post 03, jf. forslag til romertallsvedtak.

### **Kap. 907 Sjøfartsdirektoratet**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

I forbindelse med behandlingen av ILO-konvensjon nr. 185 om sjøfolks identifikasjonsbevis (SID), jf. St. meld. nr. 10 og Innst. S. nr. 110 (2004-2005), har Sjøfartsdirektoratet arbeidet med et opplegg for utstedelse av nye ID-kort for norske sjøfolk. Direktoratet legger til grunn at det må utstedes SID for ca. 27 000 registrerte norske sjøfolk. Det tas sikte på at de nye ID-bevisene skal produseres og fases inn i perioden 2005-2010. Kostnadene knyttet til innføring av ID-bevisene er samlet beregnet til ca. 22 mill. kroner, basert på et

eget norsk opplegg. Det tilsvarer i overkant av kr 800 per utstedt kort.

Det er tatt initiativ til diskusjon med andre europeiske lands myndigheter om samarbeidsløsninger for innføring av SID basert på ILO-konvensjonen. Det ble avholdt et møte i mars 2005 uten at det ble gjort beslutning om en konkret fellesløsning. Arbeidet med dette vil bli videreført. Et samordnet felles opplegg vil redusere det enkelte lands produksjonskostnader.

Utgiftene til utstedelse av ID-kort vil bli belastet Sjøfartsdirektoratets driftsbudsjett under kap. 907, post 01. Det forutsettes at kostnadene i sin helhet skal dekkes av gebyrer fra mottakerne av ID-bevisene og kortene vil ikke bli utstedt før gebyret er innbetalt. Innbetalte gebyrer vil bli budsjettetert og inntektsført under kap. 3907 i perioden 2006-2010.

I 2005 vil Sjøfartsdirektoratet få kostnader til tilrettelegging, anbudsinnhenting og anskaffelse av utstyr til utstedelse og kontroll på til sammen ca. 3 mill. kroner. Disse kostnadene vil påløpe uavhengig av om det blir gjennomslag for en samarbeidsløsning for innføring av SID mellom berørte europeiske land. Utstedelsen av ID-bevisene vil starte i 2006 og avsluttes i 2010, med forholdsmessig fordeling av utgiftene.

På denne bakgrunn foreslås bevilgningen økt med 3 mill. kroner, fra 225,8 til 228,8 mill. kroner.

### **Kap. 910 Støtte til utkantbutikker**

#### *Post 71 Nærbutikkstøtte*

##### *Tilføyelse av stikkordet «kan overføres»*

Det er bevilget 2,5 mill. kroner til nærbutikkstøtte under kap. 910, post 71. Tilsvarende beløp er bevilget til utviklingsstøtte til nærbutikker på Landbruks- og matdepartementets budsjett. Midlene stilles til disposisjon for Merkantil kompetanseprogram for utkantbutikker i regionane (MERKUR).

Det er lagt til grunn at tilskuddsmidlene for 2005 skal fordeles til kompetanseheving, investeringsstøtte og utviklingstilskudd/driftsstøtte. For 2004 ble Nærings- og handelsdepartementets tilskuddsmidler i sin helhet disponert til driftsstøtte. Det er avtalt med Landbruks- og matdepartementet at Nærings- og handelsdepartementet skal behandle ankesaker under utkantbutikkordningen i 2005. Enkelte ankesaker vil ikke kunne ferdigbehandles innen utgangen av året. Videre kan det bli aktuelt å forskyve noe utbetaling av investeringsstøtte til neste år.

På denne bakgrunn foreslås bevilgningen under kap. 910, post 71 gjort overførbart ved tilføelse av stikkordet «kan overføres», jf. forslag til romertallsvedtak.

## Kap. 922 Romvirksomhet

### Post 50 Norsk Romsenter

For å finansiere norsk deltakelse i Galileo er det behov for å styrke bevilgningen til nasjonale følgemidler under post 72. Som ledd i dette foreslås det å omdisponere 2,5 mill. kroner fra administrasjonsbudsjettet for Norsk Romsenter under post 50. Omdisponeringen er mulig fordi driftskostnadene ble lavere enn budsjettert i 2004 på grunn av høyere konsulentinntekter og sene nyansettelser.

På denne bakgrunn foreslås bevilgningen under kap. 922, post 50 redusert med 2,5 mill. kroner, fra 29 til 26,5 mill. kroner.

### Post 70 Kontingent i European Space Agency (ESA)

Bevilgningen til kontingent i St.prp. nr. 1 (2004-2005) bygde på ESAs estimat for Norges utbetalinger i 2005 slik de forelå per april 2004. Det endelige budsjettet for 2005 ble vedtatt av ESA i desember 2004, og dette innebærer at den norske utbetalingen for 2005 er 0,6 mill. kroner høyere enn antatt i april 2004.

På denne bakgrunn foreslås bevilgningen under kap. 922, post 70 økt med 0,6 mill. kroner, fra 88,9 til 89,5 mill. kroner.

### Post 71 Internasjonal romvirksomhet

Bevilgningen til internasjonal romvirksomhet i St.prp. nr. 1 (2004-2005) bygde på ESAs estimat for utbetalinger i 2005 slik det forelå per april 2004. Det endelige budsjettet for 2005 ble vedtatt av ESA i desember 2004. Den norske utbetalingen for 2005 er 5,1 mill. kroner høyere enn tidligere antatt og lagt til grunn for bevilgningen i St. prp. nr. 1. ESA-programmene er kompliserte teknologitvklingsprogrammer, og framdriften i de enkelte programmer er vanskelig å estimere. Variasjonene i framdrift får konsekvenser for utbetalingene. Endringene for de enkelte programkategoriene er spesifisert i tabell 3.7.

På denne bakgrunn foreslås bevilgningen under kap. 922, post 71 økt med 5,1 mill. kroner, fra 176,3 til 181,4 mill. kroner.

### Post 72 Nasjonale følgemidler

Det foreslås at bevilgningen under kap. 922, post 72 økes med 2,5 mill. kroner, jf. omtale under post 50.

På denne bakgrunn foreslås bevilgningen under kap. 922, post 72 økt med 2,5 mill. kroner, fra 23,6 til 26,1 mill. kroner.

Det holdes tilbake 6 mill. kroner av bevilgningen til nasjonale følgemidler til senere dekning av norsk deltakelse i satellitnavigasjonssystemet Galileo, jf. redegjørelse for Galileo nedenfor.

## Norsk deltakelse i Galileo

Norge vil i 2005 forhandle med EU om en avtale

Tabell 3.7 Internasjonal romvirksomhet

Betegnelse	(i 1 000 kr)	
	St.prp. nr. 1 (2004-2005)	Forslag revidert budsjett 2005
Telekommunikasjon	46 500	34 600
Jordobservasjon	48 500	60 300
Romstasjon	16 900	21 600
Romtransport	21 100	27 900
Mikrogravitasjon	3 000	2 700
Navigasjon	25 400	18 700
EASP-avtalen (Esrangle Andøya Special Project)	12 600	13 300
Radarsat	10 400	10 400
Sum utbetalingskrav	184 400	189 500
Dekning fra budsjetttdisponeringskonto i ESA, jf. St.prp. nr. 1 (2004-2005)	-8 100	-8 100
Nettosum internasjonal romvirksomhet (bevilgningsbehov 2005)	176 300	181 400

om deltakelse på EU-siden i utviklingsfasen av satellittnavigasjonssystemet Galileo. Avtalen vil bli forelagt Stortinget. Deltakelsen innebærer et finansieringsbehov på 76 mill. kroner for treårsperioden 2005-2007, og det forventes utviklingsoppdrag til norsk industri for tilsvarende beløp. For 2005 legges det til grunn en norsk deltakerkontingent på 26 mill. kroner. Dette vil medføre behov for bevilgningsendringer, og disse vil bli foreslått i forbindelse med at avtalen forelegges Stortinget. For å sikre at det fortsatt er midler tilgjengelig innenfor eksisterende rammer når avtalen forelegges Stortinget, vil det bli holdt tilbake 20 mill. kroner av bevilgningen under kap. 2421 Innovasjon Norge, post 72 Forsknings- og utviklingskontrakter og 6 mill. kroner under kap. 922 Romvirksomhet, post 72 Nasjonale følgemidler.

Galileo, som nå er under utvikling, vil bli Europas uavhengige system, som samtidig blir kompatibelt med det amerikanske Global Positioning System (GPS). Deltakelsen i Galileo vil gi norske høyteknologiske rombedrifter anledning til å konkurrere om utviklingsoppdrag til Galileos satellitter og bakkestasjoner. Galileo er et EU-prosjekt av betydelig samfunnsmessig, sikkerhetsstrategisk og økonomisk interesse. I utviklingsfasen er Galileo et samarbeid mellom EU og den europeiske romorganisasjonen ESA. Hittil har norsk deltakelse i Galileo kun vært knyttet til forskning og utvikling gjennom deltakelsen i ESA. Siktemålet med en avtale med EU er at norsk industri får delta på lik linje med EUs industri.

Norge har betydelige navigasjonsinteresser, spesielt på grunn av vårt store territorium, vår spredte bebyggelse og sårbare natur. Transport, navigasjon og posisjonering på land, til sjøs, herunder petroleumsvirksomheten, og i luften vil benytte Galileos signaler. Deltakelse i Galileo vil bidra til at Norge får en mer sikker, miljømessig og kostnadseffektiv transport. Posisjoneringsnøyaktighet gjør at Galileo også vil bli viktig for karttjenester, arealplanlegging, veibygging og konstruksjon, og det vil bli utviklet lokaliseringstjenester for forbrukere. Galileo vil også øke deknningen for nødsignaler og vil bidra til en bedret redningstjeneste. For Norge er det spesielt viktig at Galileo bygges ut på en slik måte at deknningen og ytelsen i nordområdene blir best mulig. Disse interessene ønskes ivaretatt ved norsk deltakelse i Galileo på EU-siden.

I de kommende utbyggings- og driftsfasene vil Galileo bli et rent EU-prosjekt. Siden romorgani-

sasjonen ESA ikke deltar i disse fasene er Norge avhengig av en avtale med EU for fortsatt deltakelse i Galileo. Avtalen som nå skal fremforhandles om utviklingsfasen, vil legge til rette for en eventuell tilleggsavtale om utbyggings- og driftsfasen.

## **Kap. 927 (Nytt) Språkteknologisenter**

### *Post 70 Tilskudd til avskrivning av innskuddskapital*

På statsbudsjettet for 2000 ble det bevilget 25 mill. kroner som innskuddskapital til statlig medvirkning ved etablering av språkteknologisenteret på Voss, SPNE. I tillegg til den statlige bevilgningen over Nærings- og handelsdepartementets budsjett, bidro også Voss kommune, SIVA SF og SAIL Trust med innskuddskapital. Det statlige engasjementet i SPNE ble forvaltet av SIVA SF, som etter at den belgiske partneren Lernaout & Hauspie (SAIL Trust) trakk seg ut, eide 100 pst. av selskapet.

Hovedformålet med etableringen av SPNE var at senteret skulle bli ledende i Norden innen språkteknologi. Senteret skulle primært legge til rette for ventureinvesteringer, utdanning, nettverksutvikling, produktutvikling, telekommunikasjon og inkubator-aktiviteter.

SPNE har i alle år gått med underskudd. I løpet av perioden frem til og med 2003 ble statens innskuddskapital på 25 mill. kroner brukt opp, og driften er etter dette hovedsakelig finansiert gjennom midler fra SIVA SF.

SIVA SF tok i mars 2004 opp spørsmålet om videre drift og organisering i SPNE med Nærings- og handelsdepartementet. I og med at fokuset på språkteknologi var sterkt redusert, var det etter SIVA SFs vurdering naturlig å se aktiviteten mer i sammenheng med den øvrige næringsutviklingsaktiviteten som skjer gjennom de kommunale organene på Voss. SIVA SF og Voss kommune hadde utviklet en skisse for videre organisering, som gikk ut på at Voss kommune skulle overta SPNE for en symbolsk sum, samtidig som SIVA SF skulle nullstille SPNEs låne- og gjeldsforpliktelser.

I juni 2004 ble SPNE overdratt fra SIVA SF til Voss kommune for én krone og med formell overføring av eierskapet fra 1.1.2005.

På denne bakgrunn foreslås bevilget 25 mill. kroner som tilskudd til avskrivning av statens innskuddskapital i språkteknologisenteret på Voss, jf. omtale under kap. 3927.

## Kap. 928 (Nytt) FoU-prosjekter i næringslivets regi

### Post 71 Tilskudd til ulønnet forskningsinnsats, kan overføres

I forbindelse med budsjettbehandlingen høsten 2004 vedtok Stortinget følgende, jf. anmodningsvedtak.

Vedtak nr. 65, 25.november 2004:

«Stortinget ber Regjeringen utrede og legge frem forslag i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005 om en rammestyrte støtteordning for ulønnet forskningsinnsats i næringsforetak, enten som en utvidelse av fradragsgrunnlaget i SkatteFUNN-ordningen, eller som en særskilt tilskuddsordning som kompensasjon for at slik forskningsinnsats faller utenfor SkatteFUNN-ordningen. En eventuell særskilt tilskuddsordning forutsettes i tilfelle samordnet med foretakets rett til SkatteFUNN-fradrag.

Det settes av 70 mill. kroner til dette formålet på kap. 2309 Tilfeldige utgifter post 1 Driftsutgifter.»

Etter fremleggelsen av Hervik-utvalgets innstilling (NOU 2000:7 Ny giv for nyskaping) ble det i 2001 etablert en tilskuddsordning (FUNN-ordningen) til støtte for næringslivets kjøp av FoU-tjenester fra godkjente forskningsinstitusjoner. Ordningen hadde et budsjett på 200 mill. kroner andre halvår 2001.

Fra 2002 ble FUNN-ordningen erstattet av skattefradrag for kostnader til forskning og utvikling (Skattefunn). Denne ordningen gir skattytere som driver virksomhet i Norge et fradrag i skatt på inntil 20 pst. av kostnader til forsknings- og utviklingsprosjekt som er godkjent av Norges forskningsråd. Dersom prosjektet gjennomføres av virksomheten selv er fradragsgrunnlaget maksimalt 4 mill. kroner per år. Gjennomføres prosjektet i samarbeid med en godkjent forskningsinstitusjon, er den øvre rammen 8 mill. kroner. Ordningen er hjemlet i skatteloven og administreres av Norges forskningsråd i samarbeid med Innovasjon Norge, i tillegg til ligningsmyndighetene som beregner og utbetaler støtten i form av et skattefradrag. Ordningen omfatter ikke skattefradrag for ulønnet forskningsinnsats.

Det foreslås etablert en rammestyrte tilskuddsordning for å støtte ulønnet arbeidsinnsats som ikke omfattes av den ordinære skattefunnordningen. Ordningen skal stimulere til økte investeringer i forskning og utvikling, og vil være av særlig

betydning for små selskaper («gründerselskaper» og enkeltpersonforetak). Tilskuddsordningen for ulønnet forskningsinnsats skal dekke så vel enkeltpersonforetak, aksjeselskap og andre selskapsformer. Den skal stimulere tidlig egeninnsats i forsknings- og utviklingsbaserte virksomheter, som i startfasen ofte er avhengige av arbeidsinnsats som det ikke er ressurser til å betale lønn for. Disse virksomhetene er verdifulle for forskningsbasert verdiskaping og innovasjon.

Søknad om støtte til ulønnet arbeid kan inngå som en del av skattefunnsøknaden og vil være begrenset av maksimalgrensen for støtte gjennom Skattefunn. For 2005 foreslås det lagt til grunn en timesats for ulønnet arbeid på kr 500,-. Det foreslås fastsatt et beløpsmessig tak på støttegrunnlaget for ulønnet arbeidsinnsats i prosjektet per år. Det foreslås at inntil halvparten av totalt støttegrunnlag på 4 mill. kroner (maksimalsatsen for prosjekt utført av virksomheten selv) kan utgjøre verdien av ulønnet innsats i prosjektet. Dette innebærer at opptil 400 000 kroner vil kunne tildeles den enkelte virksomhet i støtte for dokumentert ulønnet arbeidsinnsats. Tilskuddet vil være skattefritt.

Det ble avsatt 70 mill. kroner til dette formålet på kap. 2309 Tilfeldige utgifter, på statsbudsjettet for 2005.

Tilskuddsordningen skal administreres av Norges forskningsråd og samordnes med behandlingen av søknader til den ordinære skattefunnordningen. Nærings- og handelsdepartementet vil utarbeide nærmere retningslinjer for ordningen. Fordi tilskuddsordningen innebærer nye støtteelementer i forhold til den ordinære skattefunnordningen må den notifiseres til EFTAs overvåkingsorgan ESA.

Regjeringen foreslår også å etablere en kompensasjonsordning for de som kan dokumentere å ha krevd skattefradrag for ulønnet arbeidsinnsats i 2002 og 2003, men hvor støtten er blitt krevd tilbakebetalt eller fradrag er blitt nektet. Det vises til omtale av dette forslaget under Moderniseringsdepartementets kap. 1500, post 73.

Det foreslås satt av en samlet ramme på 70 mill. kroner til de to ordningene knyttet til ulønnet forskningsinnsats, henholdsvis 60 mill. kroner til en rammestyrte tilskuddsordning over Nærings- og handelsdepartementets budsjett og 10 mill. kroner til en kompensasjonsordning for tidligere saker over Moderniseringsdepartementets budsjett. Bevilgningene til disse ordningene må sees i sammenheng, og Regjeringen vil komme tilbake til en eventuell omdisponering mellom ordnin-

gene i omgrupperingsproposisjonen høsten 2005. Ordningenes administrative kostnader skal dekkes innenfor disse bevilgningene. Til administrasjon av tilskuddsordningen for ulønnet arbeidsinnsats er det foreløpig avsatt 5 mill. kroner, men det tas forbehold om at dette beløpet må justeres i forhold til de faktiske administrative kostnader.

På denne bakgrunn foreslås det bevilget 60 mill. kroner under kap. 928 FoU i næringslivets regi, post 71 Tilskudd til ulønnet forskningsinnsats. Det foreslås at bevilgningen tilføres stikkordet «kan overføres».

Det vises til nødvendig endringsforslag i skatteleven for å kunne iverksette ordningen, jf. omtale og forslag i Ot.prp. nr. 92 (2004-2005).

### **Kap. 931 (Nytt) Miljøtiltak**

#### *Post 70 Tilskudd, kan overføres*

Det foreslås bevilget 30 mill. kroner under nytt kap. 931, post 70 på statsbudsjettet 2005. Tilskuddet foreslås administrert av Innovasjon Norge. Formålet er å bidra til finansiering av kvikksølvrenseanlegg ved Fundia Armeringsstål i Mo i Rana. Tilskudd gis under forutsetning av at den samlede investeringen i anlegget gjennomføres av selskapet. De tiltak som vil bli iverksatt som følge av forslaget til bevilgning, vil gå ut over BAT-kravene (Best Available Technology) og kan på denne bakgrunn kvalifisere til støtte. Offentlig støtte må meldes til og godkjennes av ESA før iverksettelse. Det foreslås derfor at bevilgningen tilføres stikkordet «kan overføres».

### **Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap**

#### *Post 96 Aksjer*

Stortinget samtykket i forbindelse med behandlingen av fusjonen mellom DnB Holding ASA og Gjensidige NOR ASA at statens eierandel i det fusjonerte selskapet skal utgjøre 34 pst. innen utgangen av 2004, jf. St.prp. nr. 59 (2002-2003), Innst. S. nr. 212 (2002-2003) og vedtak nr. 461 og 462. Nærings- og handelsdepartementet fikk fullmakt av Stortinget til å utgiftsføre kjøp av aksjer til den statlige eierandelen utgjør 34 pst. Denne fullmakten ble senere forlenget ut 2005 ved stortingsvedtak 9.12.2004, jf. St.prp. nr. 1 og Budsjettinnst. S. nr. 8 (2004-2005).

I St.prp. nr. 1 (2004-2005) fremgår det at DnB NOR ASA har opsjonsprogrammer for sine ansatte som ved utøvelse innebærer at det utste-

des nye aksjer. Utøvelse av opsjonsrettigheter reduserte statens eierandel til 33,54 pst. høsten 2004. I løpet av november og desember ervervet staten 6,1 mill. aksjer i DnB NOR ASA for 350 mill. kroner slik at statens eierandel ved utgangen av 2004 igjen var 34 pst.

I mars 2005 er det utstedt 9 736 376 aksjer i DnB NOR ASA som siste del av disse opsjonsprogrammene. Det innebærer at staten må kjøpe 3 310 368 aksjer i løpet av 2005 for å opprettholde en eierandel på 34 pst., jf. fullmakten til å utgiftsføre kjøp av aksjer i DnB NOR ASA uten bevilgning under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 96 Aksjer. Departementet vil komme tilbake til de bevilgningsmessige sider ved utnyttelsen av fullmakten i omgrupperingsproposisjonen til høsten.

### **Kap. 2421 Innovasjon Norge**

#### *Post 51 Tapsfond, såkornkapitalfond*

Det vises til omtale av såkornkapitalordningen i Nærings- og handelsdepartementets budsjettproposisjon for 2005 under kap. 2420 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og kap. 2421 Innovasjon Norge. SND og Innovasjon Norge har inntekstført renter fra utlån under ordningen siden 1998. Disse inntektene blir imidlertid ikke innbetalt før lånene forfaller etter 15 år. Også forventede tap på inntekstførte renter regnskapsføres. Rentetap ble fram til og med 2004 ført mot opptjente renter på likviditeten, dvs. renter av såkornfondmidler som er bevilget og plassert på rentebærende fondskonto i Norges Bank, men ennå ikke utlånt. Gjennom behandlingen av St.prp. nr. 1 (2004-2005) er det avklart at rentene på likviditeten skal tilbakeføres til statskassen, jf. omtale under kap. 5625, post 83 nedenfor, og at midler som ikke er utlånt, overføres til en ikke rentebærende fondskonto. Dette forutsetter at de bokførte tapene på renteinntektene må dekkes gjennom særskilte årlige bevilgninger. I St.prp. nr. 1 (2004-2005) ble det anslått at bokførte tap på renter av utlån per 31.12.2004 som ikke var dekket av tidligere avsatte tapsfondsmidler for ordningen, ville utgjøre om lag 63 mill. kroner, og at tilsvarende rentetap i 2005 ville utgjøre ca. 7,5 mill. kroner.

Den vedtatte (salderte) bevilgningen for 2005 på 237,5 mill. kroner skal dekke ovennevnte tap på renter med til sammen 70,5 mill. kroner, mens de resterende 167 mill. kroner gjelder ordinære tapsfondsmidler for nye landsdekkende såkorn-

fond. Endelige beregninger viser at bokførte tap på renter i de operative såkornfondene fra etableringen og frem til utgangen av 2004 utgjorde 65,1 mill. kroner. Av dette utgjorde tapet for 2004 17,9 mill. kroner. Som følge av sistnevnte finner Regjeringen det nødvendig også å oppjustere tapsanslaget for 2005 fra 7,5 til 10 mill. kroner.

På denne bakgrunn foreslås bevilgningen økt med til sammen 4,6 mill. kroner, fra 237,5 til 242,1 mill. kroner.

*Post 71 Internasjonalisering, profilering og innovasjon – programmer, kan overføres*

World Tourism Organisation har opplyst at det globale reiselivet vokser med mellom 3 og 4 pst. hvert år. I Norge har reiselivsnæringene stor betydning for sysselsetting og økonomi. Opptil 20 pst. av de sysselsatte i enkelte regioner har sin jobb knyttet til reiselivsnæringene. Totalt sysselsetter reiselivsnæringene om lag 150 000 mennesker. Næringene skaper hvert år verdier for om lag 70 mrd. kroner.

I 2004 ankom 5,84 mill. utenlandske turister til Norge. Det totale antall gjester fordelte seg med 1,15 mill. på dagsreiser, 1,2 mill. på cruise (antall besøk i land) og 3,48 mill. overnattingsgjester. Dette er en økning på hele 10 pst. fra året før. Til sammen tilbrakte utlendingene 24 mill. gjestedøgn i Norge, noe som er en vekst på 8 pst. fra 2003.

Det er et mål for Regjeringen å bidra til at den positive trenden skal fortsette. Norge har unike reiselivsprodukter innenfor naturbaserte ferieopplevelser. Dette konkurransefortrinnet må vi bli bedre til å utnytte. Gjennom økt satsing på reiseliv vil Regjeringen sette fokus på tiltak for å bedre reiselivsnæringenes konkurranseevne og levedyktighet.

Det foreslås å bevilge 15 mill. kroner for å styrke Norges posisjon i nye og etablerte markeder, utvikle og profilere nye produkter og konsepter som geoturisme og økoturisme samt revidere merkevarestrategien for markedsføring av Norge som reisemål.

På denne bakgrunn foreslås bevilgningen økt med 15 mill. kroner, fra 248,6 til 263,6 mill. kroner.

*Post 72 Forsknings- og utviklingskontrakter, kan overføres*

*Gjenbevilgning av ikke utbetalte midler fra 2004*

Bevilgningen til forsknings- og utviklingskontrakter ble fram til og med 2003 gitt over kap. 923 og har alltid vært overførbart. Bevilgningen er også

overførbart i 2005. I tillegg er det en tilsagnsfullmakt knyttet til ordningen. Den har vært på 100 mill. kroner de siste årene.

De fleste prosjektene som støttes av denne bevilgningen går over flere år og tilskuddene utbetales i takt med gjennomføringen av prosjektene. Det er derfor nødvendig at bevilgningene er overførbare for å gi Innovasjon Norge utvidet mulighet til å gi tilsagn som først kommer til utbetaling i senere budsjetterterminer.

Ved en inkurie ble ikke bevilgningen påført stikkordet *kan overføres* da den ble flyttet til nytt kapittel 2421 Innovasjon Norge i St.prp. nr. 1 (2003-2004). Ved utgangen av 2004 var 110 967 000 kroner av bevilgningen ikke utbetalt. Innovasjon Norge har planlagt ut fra at bevilgningen er overførbart, og at disse midlene kan benyttes i 2005 til å dekke tilsagn som er gitt i 2004 og tidligere år.

På denne bakgrunn foreslås de ikke utbetalte midlene gjenbevilget på statsbudsjettet for 2005 ved at bevilgningen økes med 110 967 000 kroner, fra 157 500 000 kroner til 268 467 000 kroner.

*Norsk deltakelse i satellittnavigasjonssystemet Galileo*

Deltakelsen i Galileo innebærer et finansieringsbehov på 76 mill. kroner for 3-års-perioden 2005-07, og det forventes utviklingsoppdrag til norsk industri for tilsvarende beløp. Det legges til grunn at norsk deltakerkontingent vil utgjøre 26 mill. kroner i 2005. For å sikre finansieringen av denne innbetalingen vil det bli holdt tilbake 20 mill. kroner av bevilgningen til Forsknings- og utviklingskontrakter. Nærmere redegjørelse om Galileo er gitt under kap. 922 Romvirksomhet.

Regjeringen vil komme tilbake med forslag om nødvendige bevilgningsmessige endringer i forbindelse med framleggelsen av avtalen for Stortinget.

**Tapsfond, distriktsrettet ordning**

Som et engangstiltak ble det i statsbudsjettet for 2003 bevilget 500 mill. kroner i låneramme og 75 mill. kroner i tapsfond til en distriktsrettet låneordning. Under ordningene med distriktsrettede og landsdekkende risikolån er det åpnet for å gi rentestøtte fra rentestøttefond. Rentestøtte kan kun gis i enkelte tilfeller og i en avgrenset periode, og da som alternativ til ordinære tilskudd.

Det foreslås å åpne for den samme muligheten under den distriktsrettede låneordningen. Rentestøtten vil kunne nyttes i følgende tilfeller:



- i en tidlig fase i prosjektet, hvor prosjektet ikke genererer tilstrekkelig inntjening til å gi et bidrag til inndekning av rentekostnader
- i en antatt forbigående periode med uforutsette driftsmessige problemer, hvor det er behov for midlertidige løsninger.

Innføringen av rentestøttefond også for distriktsrettet låneordning vil gi et mer sammenfattende regelverk for ordningene med tapsfond, og det vil gi Innovasjon Norge bedre fleksibilitet som kreditor når dette er hensiktsmessig for å sikre utsatte lån. Et rentestøttefond vil måtte dekkes innenfor rammen av tapsfondsbevilgningen til den distriktsrettede låneordningen.

### Kap. 2426 SIVA SF

#### *Post 70 (Ny) Tilskudd*

Som et ledd i oppfølgingen av Stortingets behandling av St.meld. nr. 46 (2003-2004) om SIVAs framtidige virksomhet foreslås en ny bevilgning til SIVA SFs innovasjonsvirksomhet. Formålet med bevilgningen er å styrke SIVA SF sitt arbeid med innovasjons- og nettverksaktivitet, inkubatorsatsing i sentrale strøk og Norwegian Centres of Expertise (regionale innovasjonssentra).

I SIVA SFs innovasjonsnettverk etableres det i dag om lag 200 nye kunnskapsintensive bedrifter årlig. Den foreslåtte bevilgningen vil bidra til at selskapets viktige arbeid på dette feltet kan opprettholdes og videreutvikles.

Bevilgningen vil videre gi SIVA SF muligheten til å videreføre inkubatorvirksomheten knyttet opp mot de sentrale universitets- og forskningsmiljøene. En inkubator tilbyr nyetablerte bedrifter lokaler og kontortjenester, faglig nettverk og rådgivning. Ordningen er et viktig ledd i arbeidet med utvikling av nytt næringsliv. Videreføring av de sentrale inkubatorene vil være spesielt positivt for næringsutvikling basert på kommersialisering av forskningsresultater. Tung kompetanse og aktivitet i de sentrale inkubatorene vil i tillegg ha en effekt i distriktene gjennom ordningen «distribuert inkubator» som SIVA SF har utviklet.

Bevilgningen vil ut over dette gi SIVA SF mulighet til å delta aktivt i arbeidet med Norwegian Centres of Expertise. Dette programmet er innrettet for å stimulere til målrettet og forpliktende samarbeid mellom bedriftsklynger og regionale FoU-miljø, med utgangspunkt i ulike regioners særskilte forutsetninger. Det er utpekt tre

forprosjekter i hhv. Horten, Raufoss og Ålesund. Disse forprosjektene vil gi erfaringer for etablering av endelig modell og arbeidsform for programsatsingen. Programmet er et samarbeidsprosjekt mellom Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og SIVA SF. SIVA SF vil gjennom sine næringshager, kunnskapsparke og forskningsparker i mange tilfeller sitte på eiersiden i fasilitatorselskaper tilknyttet de enkelte Norwegian Centres of Expertise, og er tiltenkt en rolle som ansvarlig for operativ oppfølging av sentrene.

På denne bakgrunn foreslås det bevilget 15 mill. kroner under kap. 2426, ny post 70.

### Kap. 3900 Nærings- og handelsdepartementet

#### *Post 03 Salgsinntekter*

Bevilgningen gjelder inntekter fra salg av statens tungtvann til Institutt for Energiteknikk (IFE) på grunnlag av avtale mellom departementet og IFE. Det er budsjettet med 1,43 mill. kroner basert på normalt salg til en pris av kr 1 450 per kg ekskl. merverdiavgift i St. prp. nr. 1 (2004-2005).

Den gjeldende avtalen mellom Nærings- og handelsdepartementet og instituttet er senere terminert i forbindelse med at Nærings- og handelsdepartementet og IFE ble enig om at instituttet overtar restbeholdningen av statens tungtvann, 3 247 kg, til en pris av kr 1 000 per kg ekskl. merverdiavgift per 1.2.2005. Prisen er nedjustert i forhold til det som er lagt til grunn i saldert budsjett 2005 ut fra en markedsvurdering. Det legges til grunn at tungtvannet skal lagres, håndteres og brukes i samsvar med norsk lov og relevante internasjonale avtaler.

På denne bakgrunn foreslås bevilgningen økt med 1,817 mill. kroner, fra 1,43 mill. kroner til 3,247 mill. kroner.

### Kap. 3904 Brønnøysundregistrene

#### *Post 03 (Ny) Inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen*

Forvaltningsorganisasjonen for Altinn ble opprettet ved Brønnøysundregistrene i mai 2004. Denne forestår videreutvikling av de ikke etatsspesifikke oppgavene knyttet til Altinn-løsningen. Dette er oppgaver som bl.a. gjelder forvaltning av leverandørkontrakter, etatskontrakter, videreutvikling av løsningen og bistand til nye etater. Det er ikke lagt opp til at forvaltning skal gebyrfinansieres,

men for at forvaltningsorganisasjonen skal ha mulighet til å motta refusjonen fra andre knyttet til oppdrag eller tjenester, er det nødvendig å opprette en egen inntektspost knyttet til kap. 904, post 22.

På denne bakgrunn foreslås det bevilget 100 000 kroner på kap. 3904, ny post 03. Tilsvarende bevilgning er foreslått under kap. 904, post 22. I tillegg foreslås det opprettet en merinntektsfullmakt knyttet til de to postene, jf. omtale under kap. 904.

### **Kap. 3927 (Nytt) Språkteknologisenter**

#### *Post 95 Avskrivning av innskuddskapital*

Det vises til forslag til bevilgning av tilskudd til avskrivning av statlig innskuddskapital i språkteknologisenteret på Voss under kap. 927, post 70.

På denne bakgrunn foreslås bevilget 25 mill. kroner til avskrivning av innskuddskapitalen i selskapet under nytt kap. 3927, post 95.

### **Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap**

#### *Post 80 (Ny) Salg av aksjer i SND Invest AS*

Det er inngått forlik i konflikten om innløsning av aksjer i Norway Seafood AS, jf. omtale i St.prp. nr. 16 (2004-2005) *Om endringer av løyvingar på statsbudsjettet 2004 under Nærings- og handelsdepartementet*. Ved Stortingets behandling av ovennevnte proposisjon ble det bevilget 23 mill. kroner knyttet til innløsningen av aksjene. Forliket innebærer at det betales en pris på kr 39,50 per aksje som tidligere SND Invest AS eide ved tvangsinnløsningen mot et opprinnelig tilbud på kr 16. I tillegg dekkes renter og omkostninger. Samlet vil staten inntektsføre om lag 74 mill. kroner som en følge av forliket som nå er inngått.

På denne bakgrunn foreslås bevilget 50,6 mill. kroner under kap. 3950, ny post 80.

#### *Post 96 Salg av aksjer*

##### *Grødegaard AS*

I juni 2002 fikk Nærings- og handelsdepartementet fullmakt til å selge statens aksjer i Grødegaard AS, jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 255 (2001-2002) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2002*.

Nærings- og handelsdepartementet inngikk i mai 2003 en avtale med ISS Norge AS, som gjennom en rettet emisjon på 24 mill. kroner fikk en eierandel på 48 pst. i Grødegaard AS, jf. St.prp. nr. 18 og Innst.

S. nr. 71 (2003-2004) *Om endringer av løyvingar på statsbudsjettet 2003 under Nærings- og handelsdepartementet*. Etter avtalen fikk ISS Norge AS rett til å overta statens aksjer i 2007 til en pris som var avhengig av Grødegaards driftsresultat i 2005 og 2006. Samarbeidet mellom de to selskapene har fungert godt og ISS Norge AS ønsket å overta statens eierandel tidligere enn avtalt.

Nærings- og handelsdepartementet inngikk i februar 2005 en avtale om salg av statens gjenværende aksjepost på 52 pst. i Grødegaard AS til ISS Norge AS for 36 mill. kroner.

#### *Tilbakekjøpsavtaler*

Generalforsamlingen i et aksjeselskap kan gi styret i selskapet fullmakt til å kjøpe tilbake egne aksjer i markedet. Tilbakekjøp for sletting innebærer at kjøp av egne aksjer i markedet foretas i den hensikt å slette disse aksjene på et senere tidspunkt. Slettingen innebærer en nedsettelse av selskapskapitalen, og må vedtas av en ny generalforsamling. Dette er en metode hvor overflødig egenkapital føres tilbake til aksjonærene. Nærings- og handelsdepartementet ser det som hensiktsmessig at selskaper med statlig eierandel kan benytte dette på linje med andre selskaper. I enkelte tilfeller inngår departementet derfor avtaler som forplikter staten til å delta ved slike tilbakekjøp, slik at statens eierandel forblir uendret etter kapitalnedsettelsen. Dette skjer ved at departementet stiller til disposisjon et forholdsmessig antall aksjer for sletting slik at statens eierandel ikke endres som følge av tilbakekjøp og sletting. Avtalene, som er offentlige, regulerer også beregningen av vederlaget staten i denne sammenheng skal motta. Det er per 1.5.2005 etablert slike avtaler med Norsk Hydro ASA, DnB NOR ASA, Telemor ASA og Yara International ASA.

#### *Norsk Hydro ASA*

Generalforsamlingen i Norsk Hydro ASA ga i mai 2004 selskapet fullmakt til å foreta tilbakekjøp av egne aksjer i markedet med sikte på å slette disse gjennom en kapitalnedsettelse. Staten forpliktet seg til å opprettholde sin eierandel i selskapet etter kapitalnedsettelsen og deltok således i tilbakekjøpet ved å stille til disposisjon for sletting et forholdsmessig antall aksjer. Kapitalnedsettelsen ble vedtatt på ekstraordinær generalforsamling i Norsk Hydro ASA 01.12.2004. Det ble på denne generalforsamlingen også gitt ny fullmakt til tilbakekjøp som løper frem til ordinær generalforsamling i 2006. Da kapi-

talnedsettelsen trådte i kraft 10. februar 2005 fikk Staten utbetalt vel 981 mill. kroner for sin andel av tilbakekjøpet, mot sletting av 2 191 190 aksjer. Statens eierandel er etter dette uendret på 43,82 pst.

#### *Telenor ASA*

Telenor ASA fikk på ordinær generalforsamling 2004 fullmakt til å erverve inntil 10 pst. av aksjekapitalen i selskapet. Staten inngikk i samme tid en avtale med Telenor ASA knyttet til selskapets erverv av egne aksjer.

Tilbakekjøpene i henhold til avtalen som løper til ordinær generalforsamling 2005, er nå avsluttet. Det er avtalt at staten forplikter seg til å stemme for innløsning og sletting av en forholdsmessig andel av sine aksjer. Sletting skjer i form av en kapitalnedsettelse. Etter at kapitalnedsettelsen er gjennomført skal staten motta et avtalt vederlag for sine innløste aksjer tillagt et renteelement. Telenor ASA har innenfor programmet kjøpt 20 191 700 aksjer for sletting. Det innebærer at staten ved vedtak om sletting vil levere tilbake 23 672 725 aksjer. Eierandelen på 54 pst. blir ikke påvirket. Staten vil inkludert renter motta om lag 1 185 mill. kroner for sin andel av aksjene som slettes.

#### *Yara International ASA*

Yara International ASA fikk på ordinær generalforsamling 2004 fullmakt til å erverve inntil 10 pst. av aksjekapitalen i selskapet. Staten inngikk en avtale med Yara International ASA knyttet til selskapets erverv av egne aksjer.

Yara International ASA har høsten 2004 kjøpt 3 001 400 egne aksjer. Det innebærer at staten ved vedtak om sletting på ordinær generalforsamling i 2005 vil levere tilbake 1 703 834 aksjer. Staten vil inkludert renter motta om lag 115 mill. kroner for sin andel av aksjene som slettes.

På bakgrunn av salget av gjenværende aksjepost i Grødegaard ASA og tilbakekjøp av egne aksjer i Norsk Hydro ASA, Telenor ASA og Yara International ASA foreslås det å øke bevilgningen med 2 307 mill. kroner, fra 10 til 2 317 mill. kroner.

### **Kap. 3961 Selskaper under NHDs forvaltning**

#### *Statkraft SF*

Stortinget ga 14.6.2004 sin tilslutning til en omorganisering av Statkraft SF ved at virksomheten og

eiendelene overføres i underliggende aksjeselskap, og at selskapet organiseres etter en konsernmodell, jf. St.prp. nr. 53 og Innst. S. nr. 248 (2003–2004) *Statens eierskap i Statkraft SF*, og Ot.prp. nr. 63 og Innst. O. nr. 99 (2003–2004) *Om lov om omorganisering av Statkraft SF*.

Første fase av omorganiseringen ble vedtatt på ekstraordinært foretaksmøte 1.10.2004 ved at det meste av Statkraft SF sin virksomhet ble overført til et underliggende datterselskap, Statkraft Energi AS. Aksjene i Statkraft Energi AS har deretter blitt overført til et nyopprettet datterselskap av Statkraft SF, Statkraft AS. Statkraft AS fungerer etter dette som konsernsenter og morselskap for det meste av virksomheten i Statkraftkonsernet. Alle aksjene i Statkraft AS eies av Statkraft SF.

I tråd med de forutsetninger som er lagt gjennom stortingsdokumentene har styret ansvaret for å etablere den videre konsernstruktur i separate datterselskaper under Statkraft AS. På ekstraordinært foretaksmøte 29.3.2005 ble det vedtatt å løfte en rekke datterselskaper ut av Statkraft Energi AS, slik at de nå eies direkte av Statkraft AS.

#### *Post 70 Garantiprovisjon, Statkraft SF*

Statkraft SF refinansierte lån for 3,7 mrd. kroner i november 2004. Det medførte en tilsvarende reduksjon i Statkraft SF sitt lån med statsgaranti, og garantipremien på disse lånene faller følgelig bort. Dette innebærer en månedlig reduksjon på 3 mill. kroner, og 36,1 mill. kroner for hele 2005.

I tillegg ble Statkraft SF omorganisert 1.10.2004, jf. omtale ovenfor. Serielånet fra statskassen ble overført fra Statkraft SF til Statkraft AS, og garantiprovisjonen ble erstattet med en kredittmargin på 0,473 pst. i tillegg til gjeldende rente for disse lånene. Reduksjonen i garantiprovisjonen utgjør 3,9 mill. kroner for hele 2005.

På denne bakgrunn foreslås bevilgningen redusert med 40 mill. kroner, fra 226,6 til 186,6 mill. kroner.

#### *Post 71 Garantiprovisjon, SIVA SF*

SIVA SF forutsetter et låneopptrekk i statskassen på 700 mill. kroner etter 16.3.2005. Låneopptrekket er lavere enn forutsatt i St.prp. nr. 1 (2004–2005) og reduserer dermed garantiprovisjonen.

På denne bakgrunn foreslås det å redusere bevilgningen med 0,5 mill. kroner, fra 4,9 til 4,4 mill. kroner.

*Post 72 Låneprovisjon, SIVA SF*

SIVA SF innbetaler en årlig låneprovisjon til staten på 0,4 pst. av innlånsporteføljen, regnet til pari kurs. Låneprovisjonen til staten for 2004 blir innbetalt i 2005 og utgjør til sammen 3,65 mill. kroner.

På denne bakgrunn foreslås det å øke bevilgningen med 0,25 mill. kroner, fra 3,4 til 3,65 mill. kroner.

**Kap. 5325 Innovasjon Norge***Post 50 Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning*

På grunnlag av regnskapet for 2004 for Innovasjon Norges landsdekkende innovasjonsordning vil det bli tilbakeført til sammen 21,35 mill. kroner. Bakgrunnen er at midler som ikke er bundet opp i tilsagn om tilskudd eller tapsfondsmidler knyttet til tilsagn om lån eller garantier ved utgangen av året, skal tilbakeføres i påfølgende budsjettermin. Tilsvarende skal annullerte eller reduserte tilsagn ved utgangen av det tredje året etter at tilsagn ble gitt (dvs. i 2001) tilbakeføres. Tilbakeføringen i 2005 er i sin helhet knyttet til annullerte eller reduserte tilsagn fra 2001.

På denne bakgrunn foreslås bevilgningen økt med 16,35 mill. kroner, fra 5 til 21,35 mill. kroner.

**Kap. 5460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt***Post 50 Tilbakeføring fra risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen*

Det er budsjettert med en tilbakeføring fra fondet for ordningen på 5 mill. kroner i 2005. Størrelsen på fondet per 31.12.2004 var 27,6 mill. kroner, mens behovet for å dekke gjenværende garanti-ansvar under ordningen på samme tidspunkt var på 21,3 mill. kroner. Den ubundne del av fondet som skal tilbakeføres i 2005, blir dermed 6,3 mill. kroner.

På denne bakgrunn foreslås bevilgningen økt med 1,3 mill. kroner, fra 5 til 6,3 mill. kroner.

*Byggelånsgarantiordning for skipsbyggingsindustrien*

Ved Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2005 ble det vedtatt en egen byggelånsgarantiordning for skipsbyggingsindustrien. Det er en

ramme for ordningen på 2,5 mrd. kroner og en trekkfullmakt på 200 mill. kroner. Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) forestår forvaltningen av ordningen.

De nye vedtektene for GIEK ble endelig fastsatt ved departementsvedtak av 1.3.2005. Ordningen er nå operativ.

*Et mer fleksibelt GIEK*

I forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 31 (2003-2004) *Vilje til vekst – for norsk skipsfart og de maritime næringer* vedtok Stortinget følgende, jf. anmodningsvedtak.

Vedtaket nr. 495 (2003-2004), 15. juni 2004:

«Stortinget ber Regjeringa syte for at GIEK vert brukt meir aktivt for å fremme auka aktivitet i verftsneringa».

Dette er fulgt opp ved at det i forbindelse med innføring av byggelånsgarantiordningen, jf. ovenfor, også er åpnet for å kunne garantere for skrog som er under slep til Norge. I tillegg vil GIEK også kunne garantere for underleveranser som er bestilt av det norske verftet, men som leveres direkte til verft i utlandet fra et tredjeland.

**Kap. 5609 Renter fra selskaper under NHDs forvaltning***Post 80 Renter, SIVA SF*

SIVA SF fortar sine låneopptak i statskassen med utgangspunkt i eksisterende statspapir. SIVA SF har kun et låneforfall med avdrag på 140 mill. kroner i 2005. Lånebeløpet ble innfridd ved at 50 mill. kroner ble konvertert til innskuddskapital og resten innbetalt uten nytt låneopptak i statskassen. Ny lånesaldo er 700 mill. kroner etter innfrielse av nevnte lån. SIVA SF planlegger ikke nye låneopptak i 2005.

På denne bakgrunn foreslås bevilgningen redusert med 3,4 mill. kroner, fra 46,8 til 43,4 mill. kroner.

*Post 81 Renter, Statkraft SF*

Fra 1.10.2004 ble Statkraft SF organisert etter en konsernmodell, jf. omtale under kap. 3961.

Seriellån fra statskassen ble i den forbindelse overført fra Statkraft SF til Statkraft AS og det ble avtalt at Statkraft AS skal innbetale en kredittmargin på 0,473 pst. i tillegg til gjeldende rente for lånene. Kredittmarginen kompenserer for lavere

garantiprovisjon. Utestående saldo er 850 mill. kroner per 1.1.2005.

På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen økes med 4 mill. kroner, fra 51,6 til 55,6 mill. kroner.

### **Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge**

#### *Post 80 Renter på lån til statskassen*

Oppdaterte anslag tilsier at det er grunnlag for å redusere bevilgningen vesentlig. Dette skyldes delvis at de renteanslag som lå til grunn for budsjettering av bevilgningen for 2005, var ca. ett prosentpoeng høyere enn det som har vært det faktiske rentenivået hittil i 2005. Videre ble Innovasjon Norges utlånsvolum og dermed også innlånsbehov, redusert med nærmere 1 mrd. kroner i løpet av siste halvår 2004.

På denne bakgrunn foreslås bevilgningen redusert med 150 mill. kroner, fra 450 til 300 mill. kroner.

#### *Post 83 Tilbakeføring av renter fra såkornkapitalfond*

I statsbudsjettet for 2005 er det anslått en tilbakeføring på 123 mill. kroner i renter fra såkornkapitalfond. Tilbakeføringen har vært avhengig av endelig godkjenning av Innovasjon Norges regnskap for 2004. Lånerammen for såkornkapitalfond har derfor stått på rentebærende konto fram til mai 2005. Dette har medført en økning i netto rentesaldo på 6,5 mill. kroner i forhold til det anslåtte.

På denne bakgrunn foreslås bevilgningen økt med 6,5 mill. kroner, fra 123 til 129,5 mill. kroner.

### **Kap. 5656 Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning**

#### *Post 80 Utbytte*

I saldert budsjett for 2005 er det bevilget 7 147 mill. kroner i samlet aksjeutbytte fra selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning. Etter de opplysninger Nærings- og handelsdepartementet har fått fra de aktuelle selskapene, kan det samlede utbytteanslaget for regnskapsåret 2004, med utbetaling i 2005, økes med 1 762,5 mill. kroner.

Økningen skyldes hovedsakelig høyere utbytteutbetalinger fra DnB NOR ASA, Cermaq AS, Norsk Hydro ASA, Telenor ASA og Yara International ASA.

På denne bakgrunn foreslås bevilgningen økt med 1 762,5 mill. kroner, fra 7 147 til 8 909,5 mill. kroner.

### **Andre saker**

#### **Konkurransesituasjonen for norsk offshorerettet verkstedindustri**

I forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 38 (2003-2004) *Om petroleumsvirksomheten* vedtok Stortinget følgende, jf. anmodningsvedtak nr. 471 (2003-2004).

Vedtak nr. 471, 14. juni 2004:

«Stortinget ber Regjeringen gjennomgå konkurransesituasjonen for norsk offshorerettet verkstedsindustri i forhold til andre EØS-land med spesiell fokus på uriktig bruk av statsstøtte i andre EØS-land.»

Regjeringen har på denne bakgrunn gjennomgått konkurransesituasjonen for offshorerettet verkstedindustri med spesiell vekt på statsstøtte. Regjeringen foretok en tilsvarende gjennomgang av konkurransesituasjonen etter anmodningsvedtak fra Stortinget av 12. desember 2002, jf. anmodningsvedtak nr. 154 (2002-2003). Konklusjonene fra forrige gjennomgang ble rapportert til Stortinget i Revidert nasjonalbudsjett 2003.

I Revidert nasjonalbudsjett 2003 ble det konkludert med at norsk offshorerettet verkstedindustri reduserte internasjonale kostnadsmessige konkurransevne, særlig i 2001 og 2002, i hovedsak skyldtes dyre lønnsoppgjør, høy rente og høy kronekurs. Det ble påvist store forskjeller i lønnskostnader for industriarbeidere mellom norske verksteder og konkurrenter innenfor EØS-området. For kontrakter med høy andel fabrikkasjon og dermed høy andel industriarbeidertimer har norske verksteder vist seg å være mindre konkurransedyktige kostnadsmessig enn verksteder med lave industriarbeiderlønnninger. Videre ble det i Revidert nasjonalbudsjett 2003 vist til at nasjonale forskjeller i tildeling av offentlig støtte kan bidra til å øke konkurranseforskjellene. Maksimalsatsene for tillatt offentlig støtte varierer mellom regioner innenfor EØS-området. Også forskjeller i nasjonale krav til helse, miljø og sikkerhet (HMS) og klimatiske forhold kan i visse situasjoner bidra til å påvirke norske offshorerettede verksteders konkurransesituasjon.

Offshorerettet leverandørindustri konkurransesituasjon har endret seg siden Regjeringen rapporterte om situasjonen i Revidert nasjonalbud-

sjett 2003. Norske lønnskostnader er noe redusert i forhold til viktige handelspartnere, men ligger fortsatt høyt. Rente og kronekurs ligger imidlertid på et lavere nivå, noe som bedrer norsk industris kostnadsmessige konkurranseevne.

Offshorerettet verkstedindustri vil som industrien for øvrig måtte være innstilt på å omstille seg, slik at de fortrinn næringen har kan utnyttes best mulig. Dette innebærer blant annet spesialisering innenfor de områdene hvor aktørene er mest konkurransedyktige. Det kan følgelig ikke forventes at norsk offshorerettet leverandørindustri skal kunne opprettholde like stor konkurransekraft i alle ledd av verdikjeden.

Når det gjelder markedspotensialet i Norge vil det i 2005 i likhet med i 2004 være et svært høyt samlet investeringsnivå på norsk sokkel. 2005 ligger an til å bli et rekordår for investeringer på norsk sokkel. Målt i nominelle verdier har investeringene aldri vært høyere. Prognosene tilsier at det i år vil bli investert over 90 mrd. kroner (leting inkludert) i petroleumsvirksomheten. Også de neste årene er det forventet et høyt investeringsnivå. Det er imidlertid ikke gjort så mange nye funn som er klare for utbygging de kommende årene. Av den grunn kan man oppleve en reduksjon i investeringene når Snøhvit og Ormen Lange nærmer seg ferdigstillelse etter 2006. Dog har industrien i økende grad rettet oppmerksomheten mot oppdrag utenfor norsk sokkel.

I tillegg til utbyggings- og leteaktivitetene viser prognoser et drifts- og vedlikeholdsmarked på 30-35 mrd. kroner, noe som gir grunnlag for *betydelig* aktivitet i industrien over lang tid.

Leteaktiviteten på norsk sokkel har betydning for antall utbyggingsoppdrag. Færre funn vil på sikt føre til færre utbyggingsoppdrag. De siste årene har antallet letebrønner på norsk sokkel ligget mellom 20 og 25. Det ble påbegynt 17 letebrønner i 2004, mens antallet letebrønner i 2005 forventes å ligge på mellom 30 og 40 brønner. I løpet av 3-4 år forventes det at nye aktører vil stå for om lag 30 pst. av de totale letekostnadene. Den teknologiske utviklingen har medført endringer i etterspørselen etter utbyggingsløsninger. Dette har stor betydning for størrelsen på og typen av oppdrag til offshorerettede verksteder. Det forventes nedgang i andelen av investeringer i flyttbare innretninger og bunnfaste installasjoner. Andelen av investeringer i modifikasjoner forventes å øke. Det forventes også en andelsmessig økning i investeringene i rørledninger, landanlegg og boring. Andelen av investeringer i undervannsinstallasjoner forventes å være omtrent uendret.

Norsk leverandørindustri konkurranseevne er spesielt stor innenfor ingeniør- og kunnskapsbaserte tjenester, herunder prosjektledelse og gjennomføring av store, komplekse prosjekter (totalleveranser). Norsk leverandørindustri er ledende innenfor utvikling og implementering av høyteknologiske løsninger. Dette gjelder for eksempel innenfor flytende produksjon og undervannsløsninger for operasjoner på dypt vann. Forventet nedgang i etterspørselen etter flyttbare innretninger og bunnfaste installasjoner kan få konsekvenser for de offshorerettede verkstedene. Verkstedene har imidlertid en sterk posisjon i modifikasjonsmarkedet, og satser på dette området.

#### *Bruk av statsstøtte i EØS-land*

Tildeling av statsstøtte innenfor EØS reguleres av konkurransereglene i EØS-avtalen som også omfatter statsstøtte. Det prinsipielle formålet med bruk av statsstøtte er å rette opp markedsviskt, utnytte skalafordeler eller å nå sosiale målsettinger som markedet ikke realiserer. Statsstøtte tildeles for eksempel til regioner med lavt BNP per innbygger og høy arbeidsledighet, for å stimulere til næringsutvikling. EØS-regelverket åpner for at slike regioner kan ha høyere maksimal støtteintensitet enn andre. EU har siden midten av 1990-tallet redusert det totale støttenivået og lagt om støtten mot horisontale<sup>1</sup> formål i fellesskapsinteresse.<sup>2</sup>

EØS-avtalens statsstøtteregelverk innebærer at Norge i hovedsak er bundet av de samme reglene for statsstøtte som EU-landene. I EØS-avtalens art. 61 nr. 1 slås det fast at det i utgangspunktet er forbudt med offentlig støtte til næringslivet som truer med å vri konkurransen og påvirke samhandelen. Forbudet mot offentlig støtte er imidlertid ikke absolutt. Artikkel 61 nr. 2 og 3 angir en rekke unntak fra forbudet. Unntaket i artikkel 61 nr. 3 (c) gir EFTAs overvåkingsorgan (ESA) mulighet til å godkjenne «*støtte som har til formål å lette utviklingen av enkelte næringsgrener eller på enkelte økonomiske områder, forutsatt at støtten ikke endrer vilkårene for samhandelen i et omfang som strider mot felles interesser*».

Det hevdes fra tid til annen innenfor offshore-

<sup>1</sup> Horisontal støtte er karakterisert ved at den er tilgjengelig på generell basis, uavhengig av sektortilhørighet eller geografisk beliggenhet, og er mindre selektiv enn sektorspesifikk støtte. Eksempler på horisontal støtte er støtte til forskning og utvikling og miljøstøtte.

<sup>2</sup> EU State aid Scoreboard 2004: [http://www.europa.eu.int/comm/competition/state\\_aid/scoreboard/2004/da.pdf](http://www.europa.eu.int/comm/competition/state_aid/scoreboard/2004/da.pdf)

og skipsbyggingsindustrien at konkurrerende verft i Europa (og Asia) har mottatt ulovlig statsstøtte. Med utgangspunkt i Stortingets forrige anmodningsvedtak av 12. desember 2002 ble det våren 2003 gjennomført to prosjekter for å belyse konkurransesituasjonen i offshore- og skipsbyggingsindustrien med vekt på bruk av statsstøtte i utvalgte EØS-land:

- Kartlegging av rammebetingelsene for offshorerettet verkstedsindustri og skipsverftsindustri i Norge, Frankrike, Nederland og Spania ved Deloitte & Touche.
- Rammebetingelser for spanske verft ved Arnt Hana, Hana Consulting AS.

Prosjektene beskrev elementer av støtte til offshore- og skipsbyggingsindustrien, men kunne ikke påvise ulovlig statsstøtte, verken til skipsbygging eller offshorerelatert virksomhet. Nærings- og handelsdepartementet oversendte 2. juli 2003 begge rapportene til Generaldirektoratet for konkurranse i Europakommisjonen til orientering og bruk i Europakommisjonens pågående arbeid med statsstøttesaker.

Europakommisjonen fattet i 2004 vedtak om at skipsverft i Tyskland og Spania har fått utbetalt ulovlig statsstøtte som må tilbakebetales. Vedtak i Europakommisjonen kan ankes til EF-domstolen. Fra Europakommisjonens generaldirektorat for konkurranse blir det opplyst at vedtaket om tilbakebetaling av støtte til Kværner Warnow i Tyskland har blitt anket til EF-domstolen. Når det gjelder saken om ulovlig støtte til det spanske verftet IZAR, har verken spanske myndigheter eller IZAR selv anket saken inn for domstolen, men fristen for dette har ennå ikke gått ut. Europakommisjonen har også vedtatt at Hellas må oppheve eller endre enkelte lovbestemmelser som åpner for ulovlig statsstøtte til skipsverft, noe greske myndigheter har etterkommet. Europa-kommisjonen har også mottatt en klage på statsstøtte til Hellenic Shipyards som for tiden er til behandling.

Påvisning av ulovlig støtte er en omfattende og komplisert prosess som krever betydelig juridisk innsikt i statsstøttefaglige problemstillinger.

Hvis det foreligger mistanke om ulovlig tildeling av statsstøtte, kan klager legges frem for Europakommisjonen, dersom den anklagede part er et EU-land, eller ESA, dersom den anklagede part er Norge, Island eller Liechtenstein. Bedrifter som mener de blir utsatt for konkurransevridende statsstøtte har også selv anledning til å klage til Kommisjonen eller ESA. Generelt må det kunne forventes at Europakommisjonens vedtak

om ulovlig tildeling av statsstøtte vil ha en preventiv virkning på myndigheters støtteutbetalinger.

### **Restaurering av gamle stålbåter**

Stortinget har vist til at det ligger et sysselsetningspotensial i å igangsette restaureringsprosjekter av gamle stålbåter. Regjeringen er derfor bedt om å vurdere om det innenfor eksisterende ordninger, for eksempel arbeidsmarkedsetaten, er mulig å kombinere verftenes behov for oppdrag med restaurering av gamle stålbåter. Under følger en vurdering av eksisterende ordninger som har vært omtalt i forbindelse med spørsmålet om restaurering av gamle stålbåter.

#### *Midlertidig verftsstøtteordning*

Det finnes for tiden ingen operative verftsstøtteordninger. Frem til 31.3.2005 hadde man imidlertid en midlertidig verftsstøtteordning på 6 pst. for bygging av containerskip, produkt- og kjemikalietankere og LNG-skip. Dette var en kontraktsrelatert støtteordning hvor det blant annet var satt som vilkår for å få støtte at det forelå konkurranse om det aktuelle prosjektet fra verft i Sør-Korea. Restaurering av gamle stålbåter var ikke berettiget til støtte under denne ordningen.

#### *Arbeidsmarkedstiltak*

Aetat kan tilby arbeidssøkere arbeidsmarkedstiltak etter individuell vurdering av den enkeltes behov. Yrkeshemmede, langtidsledige, langtidsmottakere av sosialhjelp, innvandrere og ungdom er grupper som prioriteres ved inntak på arbeidsmarkedstiltak. Tiltakene har som hovedmål å bidra til at arbeidssøkere kommer i ordinært arbeid.

Ifølge Aetat Arbeidsdirektoratet er aktivitetsnivået innen både oljerettet og tradisjonell verftsindustri i dag høyt. Samtidig har arbeidsledigheten innen denne industrien gått betydelig ned og ledigheten forventes å synke ytterligere. Aktuelle arbeidsmarkedstiltak knyttet til verftsindustrien vil eventuelt kunne være Bedriftsintern opplæring (BIO) og arbeidsmarkedsopplæring (AMO-kurs). Både den nåværende og den forventede utviklingen i sysselsettingen i verftsindustrien tilsier imidlertid at det er lite aktuelt å prioritere særskilte tiltaksmidler til restaurering av stålbåter i inneværende år. Omfang og innretning av arbeidsmarkedstiltak understøtter denne vurderingen.

### Fartøyvern

Over Miljøverndepartementets budsjett er det egen tilskuddsordning for fartøyvern (kap. 1429 Riksantikvaren, post 74 Fartøyvern). I 2005 er det bevilget vel 29 mill. kroner til dette formålet. Midlene på denne posten utgjør tilskuddsmidler til konkrete restaurerings- og istandsettingsarbeid på fartøy som har status som verneverdige. Det legges blant annet antikvariske kriterier til grunn for restaureringen. Vel 180 fartøyer har slik status, og vel 40 av disse er stål båter. Verneverdige stål båter kan få tilskudd fra denne posten på lik linje med andre verneverdige fartøy. Dette er således den eneste eksisterende støtteordningen som er relevant for restaurering av gamle stål båter.

### Statens varekrigsforsikring

Statens varekrigsforsikring (SVF) ble avviklet i juni 2004. Det er overført ca. 1,28 mrd. kroner til statskassen de to siste årene i forbindelse med avviklingen. Styret i det tidligere SVF foretok i avviklingsregnskapet for ordningen en avsetning på 1,7 mill. kroner til å dekke resterende kostnader knyttet til SVF etter avviklingen. Beløpet ble overført til og forvaltes av Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK). Stortinget er ikke tidligere eksplisitt orientert om denne avsetningen som bl.a. skal dekke godtgjøring til forsikringsmegler og avlevering av saker til Riksarkivet. I tillegg er det tatt høyde for en mulighet om at forsikringsavtaler pga. oppsigelsesklausul kan medføre en forpliktelse fram til utgangen av juni 2005. Nærings- og handelsdepartementet tar sikte på å overføre ubenyttet del av avsetningen til statskassen i andre halvår 2005.

### Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S har de senere år gjennom datterselskapet Store Norske Spitsbergen Grubekompani AS gjennomført betydelige investeringer i Svea Nord-gruva og oppgradering av infrastrukturen i Svea. Investeringene har vært finansiert med egenkapital, låneopptak og salg av anleggsmidler.

Årlig produksjonsvolum er økt fra 0,4 mill. tonn i 1999 til ca. 3,0 mill. tonn i 2004. Tidligere års underskuddsdrift er f.o.m. 2002 snudd til overskudd og utbytte til eierne. Som følge av høye kullpriser og høyt produksjonsvolum fikk konsernet i 2004 et overskudd på 228 mill. kroner etter skatt. Nærings- og handelsdepartementet har

observert at det samlede kostnadsnivået for gruvevirksomheten er økt, og at gjeldsbyrden er relativt høy i forhold til konsernets egenkapital. På denne bakgrunn anmodet departementet i februar 2005 styret i Store Norske Kulkompani A/S om kommentarer til kostnadsutviklingen og en redegjørelse for selskapets økonomiske og finansielle situasjon og for hvilke tiltak styret eventuelt finner nødvendig i denne sammenheng.

Styret ga i sitt svar til departementet 11.4.2005 uttrykk for at selskapet har kostnadsutviklingen og gjeldssituasjonen under kontroll, om ikke helt ekstraordinære forhold oppstår. Videre fremholdt styret at produktivitetsnivået og kostnadsnivået i bedriften følges opp kontinuerlig med sikte på årlige forbedringer. Styret hadde ikke funnet grunn til å gjennomføre ekstraordinære tiltak, men ville utarbeide planer for en forsvarlig utvinningstakt og en sikring av det økonomiske grunnlaget for bedriften.

Departementet tar foreløpig styrets redegjørelse og konklusjoner til etterretning, men vil følge utviklingen i konsernet nøye og vil videreføre dialogen med styret om selskapets kostnadsutvikling og økonomiske og finansielle situasjon.

### Entra Eiendom AS

Entra Eiendom AS ble etablert 1.7.2000, jf. St.prp. nr. 84 (1998-1999) og Innst. S. nr. 81 (1999-2000). I innstillingen heter det bl.a.: «*Det primære formål skal være å dekke statens behov for lokaler i det konkurransutsatte markedet.*» Ved Stortingets behandling ble det forutsatt at Regjeringen kom tilbake til Stortinget dersom det ble aktuelt med *vesentlige* endringer i premissene for selskapets virksomhet.

I Innst. S. nr. 135 (2003-2004), jf. Dok. nr. 3:02 (2003-2004), ba kontroll- og konstitusjonskomiteen om en redegjørelse til Stortinget om hvorvidt Entra Eiendom AS sin utvikling og strategi ligger innenfor rammene som ble trukket opp ved opprettelsen av selskapet. I Innst. S. nr. 138 (2004-2005) jf. Dok. nr. 3:02 (2004-2005) ba et flertall i komiteen om at sak fremmes i løpet av vårsesjonen slik at den kan bli behandlet i inneværende stortingsperiode.

Entra Eiendom AS har etablert seg som en betydelig kommersiell aktør i det norske eiendomsmarkedet, med hovedvekt på å dekke statlige (i praksis det offentlige) behov for kontorlokaler. Antall kvadratmeter i Entras forvaltning var ved utgangen av 2004 ca. 900 000 m<sup>2</sup> mot 600 000 m<sup>2</sup> ved etableringen i 2000. Ved utskillelsen fra



Statsbygg leide Entra Eiendom AS ut i underkant av 600 000 m<sup>2</sup> til offentlige leietagere. I dag er det sammenlignbare tallet ca. 800 000 m<sup>2</sup>. Utleie til det offentlige har med andre ord økt betraktelig (ca. 33 pst.) siden etableringen. To tredjedeler av den totale arealtilveksten har gått til offentlige leietagere.

Entra Eiendoms kjernevirksomhet og kjernekompetanse er knyttet til statlige leietagere. Siden oppstarten i 2000 har selskapet gjennomført flere store og kompliserte prosjekter. Selskapets egne undersøkelser viser en høy grad av kundetilfredshet hos alle grupper av leietagere.

I Eierskapsmeldingen, St.meld. nr. 22 (2002-2003), ble det understreket at Entra Eiendom AS må og skal underlegges krav til avkastning på linje med private selskap. Dette er fulgt opp gjennom Nærings- og handelsdepartementets forvaltning av eierskapet i Entra Eiendom AS. Undersøkelser som er foretatt viser at Entra Eiendom AS sin avkastning lå på topp blant norske eiendoms-selskap både i 2002 og 2003. Alle nye eiendomsprosjekter har ifølge selskapet gitt en tilfredsstillende avkastning for selskapet. Det er departementets oppfatning at Entra Eiendom AS sin strategi med hovedfokus å stille til rådighet lokaler for å dekke offentlige behov bør ligge fast. Selskapets hovedkompetanse skal fortsatt være knyttet til offentlige leietagere.

Entra Eiendom AS oppgir at selskapet i dag har i overkant av 10 pst. private leietagere i den ferdig utleide eiendomsmassen. I forbindelse med etableringen av selskapet ble spørsmålet om utleie også til private leietagere berørt, jf. St.prp. nr. 84 (1998-99) kap. 7. Her heter det bl.a.:

«Statens utleiebygg AS vil være en aktør i et konkurransebasert eiendomsmarked. Selskapet skal utøve alle funksjoner som er aktuelle for et eiendomsselskap; kjøp og salg av eiendommer, eiendomsutvikling, forvaltning, drift og vedlikehold. Selskapets primære formål vil være å dekke statlige behov for lokaler i det konkurranseutsatte markedet. Dersom det ikke foreligger statlige behov etter at en statlig leietaker har fraflyttet en eiendom, vil det imidlertid være et rent forretningsmessig spørsmål om selskapet ønsker å selge eller leie ut eiendommen til andre.

Departementet legger opp til at selskapet må gis betingelser på linje med andre konkurrerende eiendomsselskaper. For å være i stand til dette må selskapet være en selvstendig juridisk enhet som er løsrevet fra den årlige behandlingen av statsbudsjettet, dog med unntak av fastsettelsen av utbytte. Det statlige inn-

kjøps- og anbudsregelverk må komme til anvendelse på samme måte som for private selskaper som leverer tjenester til statlige brukere. Videre må selskapet være underlagt de samme EØS-bestemmelser som private selskaper i bransjen. Det er viktig at selskapet er en aktør på linje med private eiendomsselskaper, slik at det ikke oppstår rollekonflikter og konkurransevridning.

Det legges til grunn at det nye selskapet gis forretningsmessige rammevilkår på linje med private aktører i bransjen. Selskapet vil da være i stand til å tilfredsstille kundenes ønsker og behov på en rask og effektiv måte.»

Det ble således ved etableringen av Entra Eiendom AS ikke fastsatt noen bestemt grense for omfanget av utleie til private.

Det er departementets oppfatning at staten vil være tjent med en videreutvikling av Entra Eiendom AS i takt med de fremtidige behov det offentlige vil ha for lokaler i det konkurranseutsatte markedet. Uansett andelen private leietagere er det departementets oppfatning at fokuset på offentlige leietagere vil være en sentral og attraktiv forretningsidé for selskapet. Gjennom sin virksomhet de siste årene har Entra Eiendom AS som nevnt økt det arealet som leies ut til offentlige leietagere vesentlig, samtidig som selskapet har vist gode økonomiske resultater.

Kunnskap og erfaring med offentlige leietagere er Entra Eiendom AS sin kjernekompetanse. Langsiktigheten i leieavtalene vil sikre at selskapets fokus opprettholdes fremover – uansett andel private leietagere. Strategien om å fokusere på offentlige leietageres behov vil derfor stå sentralt i tråd med selskapets formål. Entra Eiendom AS bør kunne videreutvikle seg uten spesielle bindinger, men med en klar og langsiktig ambisjon om å betjene det statlige markedet på konkurransedyktige vilkår.

En del offentlige etater reorganiseres (eksempelvis Statens Vegvesen, Politietaten og diverse rettsetater). Andre offentlige virksomheter er enten helt eller delvis omgjort til statsaksjeselskaper eller lignende (eksempelvis Posten og Mesta). I 2003 vedtok Stortinget utflytting av i alt 7 offentlige tilsyn fra Oslo, jf. St.meld. nr. 17 (2002-2003). Statlige og fylkeskommunale embeter er i senere tid gjerne blitt samlokaliserte i større og mer effektive bygg (eksempelvis i Kristiansand, Sandvika og Trondheim). For at selskapet skal fylle sin rolle best mulig, er det av betydning å kunne ha ledige lokaler tilgjengelig når offentlige kunder, gjerne på kort varsel, etterspør nye loka-

ler. For å kunne tilby nye hensiktsmessige lokaler til et voksende behov i offentlig sektor, er det nødvendig for Entra Eiendom AS å erverve nye eiendommer (ferdigstilte og under utvikling) med sikte på senere utleie.

På dette grunnlaget er det departementets vurdering at utviklingen i Entra Eiendom AS tilfredsstiller forutsetningen ved etableringen om at det primære formål skal være å dekke statens (det offentlige) behov for lokaler i det konkurranseutsatte markedet.

Etter departementets oppfatning er det lite hensiktsmessig å etablere en fast prosentvis begrensning for andelen av selskapets arealer som leies ut til sekundærkunder. Tvert om kan mindre fleksibilitet svekke selskapets konkurranseedyktighet og således komme i konflikt med selskapets overordnede målsetting om å ivareta statens konkurranseutsatte eiendomsmasse og kunne tilby statlige leietagere gode konkurranseedyktige lokaler.

Når det gjelder offentlige kulturbygg og formålsbygg for øvrig har Entra Eiendom AS på kommersielle vilkår engasjert seg når slike har vært lagt ut i konkurransemarkedet. Dette bl.a. ut fra at staten/det offentlige er selskapets primærkunder. Eksempler på slike prosjekter er det nye Nasjonalbiblioteket og Høgskolen i Akershus. Staten som leietaker har i slike tilfeller valgt å slutte avtale med Entra Eiendom AS som leverandør og utbygger etter konkurranse med andre tilbydere.

### **Raufoss ASA**

#### *Statlig pensjonsgaranti*

Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 16 og Innst. S. nr. 71 (2004-2005) *Om endringer av løyvingar på statsbudsjettet 2004 under Nærings- og handelsdepartementet* ble det vedtatt å bevilge 42 mill. kroner som pensjonstilskudd til tidligere ansatte i Raufoss ASA. Nærings- og handelsdepartementet sluttet tidlig i 2005 avtale med VITAL Forsikring om sikring av de ca. 500 Raufoss-pensjonistenes underdekning i Raufoss ASA og utbetalte i januar 2005 en forsikringssum til VITAL Forsikring på 41,82 mill. kroner. Pensjonene opp til 12 G er dermed sikret.

### **Statlig miljøansvar**

Stortinget sluttet seg til forslagene i St. prp. nr. 40 (2003-2004) *Statlig miljøansvar på Raufoss*. Det ble gitt statlig garanti begrenset oppad til 50 mill. kroner. Staten har engasjert Promitek AS som

sin miljørådgiver, og det er igangsatt et omfattende program med sikte på klarlegging av behov for og eventuell gjennomføring av opprydning på Raufoss. I alt 27 lokaliteter er definert av Statens forurensningstilsyn (SFT). I all hovedsak er det dagens grunneier som har fått miljøpåleggene på Raufoss fra SFT, mens staten ved Nærings- og handelsdepartementet har stilt garantier på vegne av staten overfor grunneier og øvrige involverte parter i næringsparken på Raufoss. I tillegg gjennomføres en miljømessig gjennomgang av prøveskytefeltet til NAMMO på Bradalsmyra ved Raufoss, og det iverksettes et overvåkningsprogram i Mjøsa med hensyn til dumpet ammunisjon. Oppfølgingen av St.prp. nr. 40 (2003-2004) er ventet å pågå i flere år.

### **Statens Bankinvesteringsfond**

Virksomheten i Statens Bankinvesteringsfond ble avvirket i første kvartal 2004 i tråd med forutsetningene i St.prp. nr. 1 (2003-2004). Det vises til nærmere omtale og forslag til bevilgninger i St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 (2003-2004) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2004* og St.prp. nr. 16 og Innst. S. nr. 71 (2004-2005) *Om endringer av løyvingar på statsbudsjettet 2004 under Nærings- og handelsdepartementet*.

Avviklingsregnskapet forelå med revisjonserklæring fra fondets revisor, Riksrevisjonen, 31.12.2004. Fondets styre avholdt siste styremøte 25.2.2005, og fondet ble vedtatt avvirket ved kgl. res. av 29.4.2005. Regjeringen vil komme tilbake med en sak om opphevelse av lov 29. november 1991 nr. 78 om Statens Bankinvesteringsfond.

## **3.10 Fiskeri- og kystdepartementet**

### **Kap 1020 Havforskningsinstituttet**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Det har i flere år vært arbeidet med sikte på å få igangsatt en tverrsektoriell kartlegging og grunnleggende studier, hvor Lofoten-Barentshavet og tilhørende kystområder er blitt gitt særlig fokus. Denne virksomheten vil fremskaffe data som er viktige i en økosystemrettet og helhetlig forvaltning av havområdene. For å ivareta dette behovet har Havforskningsinstituttet, Norges Geologiske Undersøkelser (NGU) og Statens Kartverk Sjø i felleskap utarbeidet prosjektet MAREANO (Marin arealdatabase for norske kyst- og havområder).

MAREANO programmet har som mål å kartlegge og gjennomføre grunnleggende studier av havbunnens fysiske, biologiske og kjemiske miljø og systematisere dette i en marin arealdatabase for norske kyst og havområder. Programmet består av tre hovedkomponenter:

- En kartlegging og grunnleggende studier av havbunnens fysiske, kjemiske og biologiske miljø.
- Et brukervennlig internett- basert informasjons- og kunnskapssystem.
- Og en forskningskomponent.

Det har ikke vært rom for å følge opp ambisjonene som ligger i MAREANO-prosjektet tidligere. Det er imidlertid vurdert som viktig å komme i gang med kartleggingen, og det foreslås derfor en tilleggsbevilgning på 5 mill. kroner i 2005 til MAREANO. Nivået på de fremtidige bevilgningene til prosjektet vil måtte vurderes ifm. de årlige budsjettprosessene. Kartleggingen vil måtte strekke seg over mange år og tilpasses de til en hver tid avsatte midler til prosjektet.

Det er også utarbeidet en første utgave av en felles web-portal, MAREANO-web. Per i dag er følgende institusjoner involvert i samarbeidet om MAREANO-web: Havforskningsinstituttet, NGU, Statens kartverk Sjø, Oljedirektoratet, Forsvarets forskningsinstitutt, Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for naturforvaltning, Norsk Polarinstittutt og Fiskeridirektoratet.

På denne bakgrunn foreslås bevilgningen på kap. 1020 Havforskningsinstituttet, post 01 Driftsutgifter økt med 5 mill. kroner i 2005 øremerket Mareano.

### **Kap. 1023 Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU**

*Post 72 (Ny) Restruktureringskostnader blå/grønn matallianse/Post 96 Innskudd aksjekapital NOFIMA AS*

#### **Blå-grønn matallianse – Et skapende FoU-partnerskap for havbruk og landbruk**

##### *Bakgrunn*

I St.meld. nr. 19 (2004-2005) Marin næringsutvikling – Den blå åker og St. meld. nr. 20 (2004-2005) Vilje til forskning, redegjorde Regjeringen for arbeidet med å omstrukturere forskningsinstituttene innenfor den blå-grønne sektoren. Regjeringen foreslo å etablere et holdingsselskap for den næringsrettede FoU-virksomheten med hovedkontor i Tromsø og med et datterselskap i Bergen

og et i Ås, samt at man ville vurdere å etablere et datterselskap i Tromsø. Videre ble det i St.meld. nr. 19 (2004-2005) vist til at selskapene dannes ut fra Akvaforsk as, Fiskeriforskning as, Matforsk as, Norconserv as samt relevant næringsrettet FoU-aktivitet ved forvaltningsinstituttene Havforskningsinstituttet, Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning og Veterinærinstituttet.

#### *Målsetting for den endelige organisering av de blå-grønne forskningsinstituttene*

Målet med omorganiseringen er å skape rammevilkår for tett forskningsfaglig arbeidsdeling og samarbeid mellom de fiskeri- og havbruksfaglige og landbruksfaglige forskningsmiljøene. Gjennom omorganiseringen vil en oppnå synergieffekter som tjener det samlede behovet til primærnæringene og industrien, møter kunden med helhetsløsninger under en felles portal, sikrer en bedre utnyttelse av offentlige ressurser til FoU samt fremtidig nasjonal og internasjonal konkurransedyktighet.

Etter at St.meld. nr. 19 (2004-2005) ble lagt fram har Regjeringen vurdert og kommet frem til at det vil være hensiktsmessig at det også etableres et datterselskap i Tromsø. Det foreslås derfor en organisering i et forskningskonsern bygd på et morselskap (holdingsselskap) med tre datterselskap. Hovedkontoret skal være i Tromsø, og de tre datterselskapene skal lokaliseres til henholdsvis Tromsø, Ås og Bergen. Det er opp til selskapsorganer å organisere den interne forskningsaktiviteten. Konsernet bør være operativt senest fra 1. januar 2007. Som utgangspunkt legges det til grunn at faglige satsinger på dagens lokaliseringer opprettholdes og videreutvikles.

Staten skal, ved ulike institusjoner (universiteter, departementer etc), eie store deler av de berørte instituttene. Det statlige eierskapet vil bli forvaltet av Fiskeri- og kystdepartementet. Det må forhandles med de ikke-statlige eierne om kompensasjon for dagens eierandeler.

Regjeringen legger vekt på å legge til rette for at samarbeidet om forskning og undervisning mellom UH-institusjonene og de berørte forskningsinstituttene kan utvikles videre. Datterselskapene i det nye konsernet bør derfor fungere som UH-institusjonenes randsoneraktiviteter.

Parallelt med arbeidet med å etablere holdingsselskap med datterselskaper vil det bli satt ned en komité som skal gjennomgå aktivitetene ved Havforskningsinstituttet, Norsk institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES) og Veteri-

nærinstituttet, som grunnlag for å vurdere utskilning av eventuell relevant næringsrettet virksomhet til det næringsrettede holdingselskapet. Utvalget skal også vurdere om de næringsrettede selskapene har oppgaver som naturlig hører inn under forvaltningsinstituttene.

#### *Etablering av et minimumsselskap*

Det foreslås å etablere et aksjeselskap basert på lovens minimumskrav. Selskapet skal eies 100 pst. av staten ved Fiskeri- og kystdepartementet, som forutsettes å samarbeide med Utdannings- og forskningsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet om vedtekter, styreoppnevning og generalforsamling. Det skal vedtektsfestes at dette minimumsselskapet ikke skal kunne ta opp lån.

Hovedoppgavene til minimumsselskapet vil være å forberede etableringen av holdingselskap og datterselskaper innenfor de skisserte rammer og føringer, samt klargjøre de selskapstekniske og økonomiske forholdene ved etableringen. Dette innebærer også å komme fram til den fremtidige eierstrukturen i selskapene.

Dette medfører at selskapet skal:

1. Gjennomføre forhandlinger med dagens eiere for å avklare deres fremtidige eierforhold i holdingselskapet.
2. Fremme forslag til organisatoriske og eiermessige strukturer samt styring og hovedlokalisering av faglig aktivitet i den fremtidige selskapsstrukturen.
3. Fremme forslag til ansvars- og oppgavefordeling mellom holdingselskapet og datterselskapene.
4. Utarbeide åpningsbalanse, forretningsplaner og vurdere kapitalbehov. Synergieffekter skal tallfestes i størst mulig grad i forretningsplanen.
5. Fastsette navn på endelige holdingselskap og datterselskap
6. Utarbeide juridiske dokumenter i forbindelse med etablering av holdingselskap og datterselskaper.
7. Søke å avklare forholdet til SINTEF Fiskeri og havbruk.

Kostnadene til etablering og drift av selskapet, herunder aksjekapital, utgifter til styre og administrasjon, reisekostnader, eksternt bistand mv. i 2. halvår 2005 anslås til 3 mill. kroner. For å sikre en rask og god gjennomføring av prosessen fremmes det derfor forslag om 3 mill. kroner på post 72.

NOFIMA er en forkortelse for Norsk Fiskeri- og Matforskning og må betraktes som et arbeidsnavn på det nye selskapet. Endelig navn på selskapene vil bli bestemt av minimumsselskapet.

#### *Etablering av endelig holdingselskap og datterselskaper*

Det endelige holdingselskapet vil kunne dannes gjennom en kapitalforhøyelse i det etablerte minimumsselskapet. Verdifastsettelsen av selskapene som skal inngå i den nye strukturen, vil avgjøre fordeling av aksjer mellom staten og ikke-statlige virksomheter. Regjeringen forutsetter at staten i den første tiden vil bli majoritetseier i holdingselskapet. På sikt er det imidlertid naturlig å vurdere å overdra aksjer til private aktører, dog med den begrensning at staten til enhver tid skal eie minst 33,34 pst. av aksjene. Det kan også være aktuelt at universitetene kommer inn som medeiere i datterselskapene.

Den overordnede statlige eierstyringen skal ivaretas av Fiskeri- og kystdepartementet i samarbeid med Utdannings- og forskningsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet, på samme måte som for minimumsselskapet. Som aksjeselskaper legges det til grunn at holdingselskapet med datterselskaper for blå-grønn matallianse skal kunne gå konkurs. Statens ansvar skal være begrenset til aksjekapitalen, og ikke omfatte selskapets eventuelle private låneopptak. I denne forbindelse vurderes også eventuelle behov for begrensninger på selskapets låneopptak.

Virksomheten i de nåværende forskningsinstituttene skal organiseres i de tre datterselskapene. Det forutsettes at holdingselskapet skal ha styring og kontroll med de tre datterselskapene, dvs. en eierandel på minimum 66,67 pst. Andre eiere enn holdingselskapet kan være minoritetseiere i datterselskapene.

Datterselskapet på Ås forutsettes å ha sitt utgangspunkt i den næringsmiddelrettede forskningen som i dag ligger i Matforsk. Akvaforsks forskningsvirksomhet på Ås forutsettes videreført, men legges organisatorisk og styringsmessig inn under datterselskapene i Bergen og/eller Tromsø.

Både morselskap og datterselskap skal ha allmenntilgjengelig formål. Det vil ikke bli delt ut utbytte og eventuelle overskudd skal brukes til forskning og utvikling. Policymessige spørsmål knyttet til styringsordning, organisering og strategiutvikling i det nye selskapet forutsettes lagt til holdingselskapet.

SINTEF Fiskeri og havbruk utgjør viktig kompetanse både for råvare- og foredlingssiden. Det forutsettes at holdingsselskapet avklarer det endelige forholdet til instituttet, enten innenfor rammen av holdingsselskapet, i form av forpliktende allianser eller andre samarbeidsformer.

Tilsvarende forutsettes at holdingsselskapet avklarer faglige og organisatoriske samarbeidsformer med Bioforsk, som har viktig kompetanse spesielt på råvaresiden.

Når grunnlaget for etablering av den endelige selskapsstrukturen foreligger vil saken igjen bli forelagt Stortinget på egnet måte.

#### *Administrative, økonomiske og konkurransemessige forhold*

Samlet omsetning i 2003 for de fire instituttene som skal inngå i den nye strukturen var ca. 330 mill. kroner og instituttene hadde samlet ca. 400 årsverk, hvorav vel 180 forskerårsverk.

Av de 4 instituttene inntekter i 2003 utgjorde både basisbevilgninger/generelle midler og oppdragsmidler fra private/offentlige hver i underkant av 45 pst. og prosjektmidler fra Forskningsrådet 12 pst.

Den nye selskapsstrukturen vil i utgangspunktet finansieres av de samme kildene som i dag. Forholdet til Forskningsrådet forutsettes videreført tilsvarende som den øvrige instituttsektoren.

Når det gjelder infrastruktur eier Akvaforsk til havbruksstasjoner samt laboratorie- og kontorlokaler på Sunndalsøra og Averøy. Fiskeriforskning eier 50 pst. av driftsselskapet for havbruksstasjonen i Tromsø. I tillegg eier Fiskeriforskning laboratoriefasiliteter. Bygningene og faste anlegg ved havbruksstasjonen i Kårvika og den nye torskeavlsstasjonen eies av Statsbygg. Matforsk eier et eget bygg. Norconserv leier bygg fra stiftelsen Norconserv, men planlegger å etablere seg i nye lokaler i Stavanger. Lokaler for øvrig leies. I utgangspunktet forutsettes infrastrukturen å følge instituttene inn i den nye selskapsstrukturen, men endelig løsning vil måtte være en del av forhandlingene om overtakelse.

Konkurransetilsynet har foretatt en vurdering av de konkurransemessige implikasjonene knyttet til den foreliggende skissen til organisering. Vurderingene peker på at restruktureringen innebærer en begrensning av den nasjonale konkurransen, og at det er flere utenlandske konkurrenter til den nye selskapsstrukturen. Regjeringen legger opp til at konkurransemyndighetene får den endelige løsningen til vurdering når universitete-

nes eierrolle og SINTEF Fiskeri og havbruks forhold til selskapet er avklart.

#### *Forslag om bevilgninger*

På bakgrunn av ovenstående fremmes det forslag om å bevilge 3 mill. kroner på kap. 1023 post 72 (Ny) Restruktureringskostnader blå/grønn matallianse i 2005. Det fremmes videre forslag om å bevilge 100 000 kroner på kap. 1023 post 96 (Ny) Aksjekapital NOFIMA AS.

### **Kap. 1050 Diverse fiskeriformål**

#### *Post 78 DNA-register for vågehval*

##### *Gjenbevilgning av deler av manglende overførte midler fra 2004*

På grunn av store overførte midler fra 2002 var det ikke behov for bevilgning på posten i 2003 og 2004. Ved utgangen av 2004 gjenstod det et mindreforbruk på posten på vel 1,2 mill. kroner. Mindreforbruket i 2004 kunne imidlertid ikke overføres til 2005 pga. regelen om at det maksimalt kan overføres summen av siste to års bevilgning. For å dekke antatte kostnader knyttet til DNA-registeret i 2005 vil det være behov for å gjenbevilge 1,1 mill. kroner på posten i 2005.

Det fremmes på denne bakgrunn forslag om at kap. 1050 post 70 DNA-register vågehval økes med 1,1 mill. kroner i 2005.

#### *Post 96 (Ny) Innskudd egenkapital EFF AS*

##### *Omdanning av Eksportutvalget for fisk (EFF) til aksjeselskap*

Som Stortinget tidligere er orientert om, fremmes det forslag om å omdanne Eksportutvalget for fisk (EFF) til aksjeselskap. I Ot.prp. nr. 88 (2004-2005) Om lov om endringer i lov 27. april 1990 nr. 9 om regulering av eksporten av fisk og fiskevarer, er det redegjort i detalj om de forskjellige vurderingene som er gjort i sakens anledning.

I det følgende redegjøres det for hovedpunktene knyttet til omdanningen av EFF til aksjeselskap og forslag til åpningsbalanse, forslag til romertallsvedtak om omdanning og forslag til nødvendige bevilgningsvedtak. For utdypende detaljer i saken vises det til Ot.prp. nr. 88 (2004-2005).

Det foreslås at EFF omdannes til aksjeselskap, med sikte på etablering 1. juli 2005, og at staten skal eie alle aksjene. I utgangspunktet kan ikke

Fiskeri- og kystdepartementet se at det er behov for å gjøre unntak fra aksjeloven. Det er likevel vanskelig å ha oversikt over alle eventuelle forhold, og det er derfor i Ot.prp. nr. 88 (2004-2005) tatt inn en generell forutsetning om at aksjeloven skal gjelde med mindre noe annet følger av eksportloven. Navnet på EFF videreføres, slik at selskapet vil hete Eksportutvalget for fisk AS.

Som aksjeselskap vil EFF bli et eget rettssubjekt. EFF vil få et selvstendig resultatansvar, mens Fiskeri- og kystministeren vil ha ansvar for den overordnede styringen, herunder kontroll med at virksomheten blir drevet forsvarlig og i samsvar med de politiske målene og rammevilkårene som er fastsett for virksomheten. Utforming av vedtekter for selskapet vil utgjøre et sentralt element i Fiskeri- og kystdepartementets styring.

Fiskeri- og kystdepartementet og EFF er enige om at EFF etter omdanningen skal bestå mest mulig likt som i dag. Dette er mulig fordi EFF allerede langt på vei har innrettet virksomheten som et aksjeselskap. Arbeidsforholdet til de ansatte i EFF er regulert etter lov 4. februar 1977 om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. og lov 5. mai 1927 om arbeidstvister. Dette vil på samme måte som lønns-, arbeids-, pensjons- og forsikringsavtaler, bli videreført som i dag. Omdanning til aksjeselskap får derfor ingen innvirkning på de ansatte sitt arbeidsforhold med unntak av at de får rett til plass i styret. Når det gjelder pensjonsavtalene, vil det bli stilt krav om at det blir gjort avsetninger til sikring av pensjonsforpliktelsene.

Fiskeri- og kystdepartementet legger til grunn at EFF som hovedregel ikke bør kunne ta opp lån i det private lånemarkedet. Det vil bli vurdert om det eventuelt skal etableres en særskilt forutsetning i vedtektene til selskapet som fastsetter at opptak av lån bare kan skje etter godkjennelse i generalforsamlingen. I vedtektene vil det bli fastsatt en ramme for hvor mye EFF har muligheter til å pådra seg i kortsiktig gjeld til leverandører og lignende.

Som aksjeselskap vil EFF kunne gå konkurs. Staten sitt økonomiske ansvar som eier vil være avgrenset til aksjekapitalen. Staten vil ut fra dette stå fritt til å vurdere endringer i eller avvikling av eksportavgiften, uten at dette skal få konsekvenser for det økonomiske ansvaret.

Fiskeri- og kystdepartementet legger til grunn at hele EFFs egenkapital bør inngå i åpningsbalansen. Med unntak av at overføring av egenkapitalen til selskapet bruttobevilges med likt beløp på egne 90-poster på utgifts- og inntektssiden, medfører ikke omdanningen behov for statlige bevilgninger.

Det legges til grunn at det ikke skal kreves utbytte fra selskapet, da dette ville komme i konflikt med grunnlaget for EFFs virksomhet.

Det må avklares nærmere hvilke konsekvenser en omorganisering vil få for plikt til å betale skatt og avgifter for øvrig. Fiskeri- og kystdepartementet legger til grunn at selv om utgangspunktet er at aksjeselskap har skatteplikt, jf. skatteloven § 2-2 første ledd bokstav a, så vil unntaket for selskap som ikke har inntekt til formål få virkning, jf. skatteloven § 2-32. Det legges også til grunn at spørsmålet om hvorvidt EFF fortsatt skal kunne nyte godt av ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift fra 2007 ikke skal påvirkes av omdanningen til aksjeselskap.

Når det gjelder plikt til å beregne merverdiavgift, har EFF i dag et særskilt fritak etter merverdiavgiftsloven. Fiskeri- og kystdepartementet vil legge opp til å avklare om fritaket vil bli påvirket av omdanningen til aksjeselskap.

Som en konsekvens av omdanningen til aksjeselskap vil noen avgrensede forvaltningsoppgaver bli overført til Fiskeridirektoratet. Direktoratet vil få kostnadene knyttet til dette kompensert gjennom overføring av midler fra EFF.

EFF sin utenlandsvirksomhet er samordnet med utenriksstjenesten og skjer innenfor rammene i lov 3. mai 2002 om utenriksstjenesten, instruks om utenriksstjenesten og forutsetninger og retningslinjer som følger av disse. Utsendingene fra EFF har status som «andre utsendinger», i motsetning til utsendingene fra Innovasjon Norge som har status som spesialutsendinger. Både EFF og Fiskeri- og kystdepartementet vurderer erfaringene fra nåværende ordning som gode, og det er ønskelig at denne ordningen opprettholdes også etter at EFF omdannes til aksjeselskap. Ordningen vil blant annet medvirke til at EFF i tilstrekkelig grad blir en del av det offisielle Norge samtidig som utsendingene fortsatt er tilsatt i EFF. Det siste er viktig med hensyn til behovet for legitimitet i næringen. Det vil også gi EFF større fleksibilitet med hensyn til ansettelsesvilkårene.

I Ot.prp. nr. 88 (2004-2005) er det tatt inn overgangsregler som skal gjelde ved omdanningen av EFF til aksjeselskap. Dette omfatter bl.a. forutsetninger om at:

- alle eiendeler, rettigheter og forpliktelser i sin helhet skal overføres til det nye aksjeselskapet
- alle offentlige rettigheter, godkjennelser og konsesjoner EFF har skal overføres til det nye aksjeselskapet uten nærmere godkjennelse fra vedkommende offentlige tjenestemakt

Tabell 3.8 Forslag til åpningsbalanse for EFF

Eiendeler:	Regnskap 31.12.2004	Estimat 30.06.2005	Åpningsbal. 01.07.05
<b>Anleggsmidler</b>			
<i>Varige driftsmidler</i>			
Inventar, kontormaskiner, edb-utstyr	4 249 890	3 465 000	3 465 000
<i>Finansielle anleggsmidler</i>			
Investeringer i aksjer	15 000	15 000	15 000
Langsiktige fordringer	1 484 815	1 470 000	1 470 000
Sum anleggsmidler	5 749 705	4 950 000	4 950 000
<b>Omløpsmidler</b>			
Påløpt eksportavgift	46 731 512	46 700 000	46 700 000
Kortsiktige fordringer	12 659 328	12 800 000	12 800 000
Kortsiktige plasseringer	15 294 909	15 500 000	15 500 000
Bankinnskudd, kontanter	105 970 940	86 650 000	86 650 000
Sum omløpsmidler	180 656 690	161 650 000	161 650 000
Sum eiendeler	186 406 395	166 600 000	166 600 000
Egenkapital og gjeld:			
<b>Egenkapital</b>			
Aksjekapital			50 000 000
Overkursfond			53 850 000
Egenkapital	114 803 306	114 906 727	
Årets resultat	103 422	(11 056 727)	
Sum egenkapital	114 906 727	103 850 000	103 850 000
<b>Gjeld</b>			
<i>Avsetning til forpliktelser</i>			
Pensjonsforpliktelser	6 647 525	6 900 000	6 900 000
<i>Kortsiktig gjeld</i>			
Leverandørgjeld	21 886 236	25 000 000	25 000 000
Skyldig offentlige avgifter	1 600 349	1 650 000	1 650 000
Forskuddsbetalt eksportavgift fra eksportører	7 719 000	4 100 000	4 100 000
Annen kortsiktig gjeld	33 646 557	25 100 000	25 100 000
Sum kortsiktig gjeld	64 852 142	55 850 000	55 850 000
Sum egenkapital og gjeld	186 406 395	166 600 000	166 600 000

- omregistrering av eiendeler, rettigheter med videre i offentlige registre som er en konsekvens av omdanningen gjøres ved navneendring.
- at kreditorer og andre rettshavere ikke kan motsette seg at det nye aksjeselskapet overtar EFFs forpliktelser i forbindelse med omdanningen.

Som nevnt fører EFF i dag et regnskap som i all hovedsak følger regnskapslov mv. Det legges til grunn at dagens regnskap og balanse videreføres

i det nye selskapet. EFF har med bistand fra deres revisor lagt fram et forslag til åpningsbalanse, jf. tabell 3.8.

Egenkapitalen på 103,85 mill. kroner utgjør rundt 5 måneders drift av selskapet. Fordelingen av egenkapitalen mellom aksjekapital og overkursfond er basert på en skjønnsmessig vurdering fra EFF og deres revisor, hvor det bl.a. er lagt vekt på at EFF ikke skal kunne ta opp langsiktig gjeld. Denne vurdering legges til grunn for forslaget om at aksjekapitalen fastsettes til 50 mill. kroner (50 000 aksjer à

kr 1 000,-) og at de resterende 53,85 mill. kroner knyttes opp mot overkursfond. Overkursfondet vil gi selskapet mulighet til å øke aktiviteten og drive med regnskapsmessig underskudd i enkelte perioder uten at det tæres på aksjekapitalen.

På denne bakgrunn fremmes det forslag om å bevilge 103,85 mill. kroner i 2005 på kap. 1050 post 96 (Ny) Innskudd egenkapital EFF AS. Det fremmes forslag om en tilsvarende bevilgning på kap. 4050 post 95, jf. omtale under.

Det fremmes videre forslag til romertallsvedtak hvor Stortinget bes om samtykke til:

- Fiskeri- og kystdepartementet får fullmakt til å overføre eiendeler, rettigheter og forpliktelser fra Eksportutvalget for fisk til Eksportutvalget for fisk AS slik det fremgår av omtalen under kap. 1050, post 96 i St.prp. nr. 65 (2004–2005).
- Kongen i statsråd gis fullmakt til å fastsette endelige bevilgninger vedrørende overdragelse av eiendeler og arbeidskapital i forbindelse med omdanning av virksomheten.
- Kongen i statsråd gis fullmakt til å fastsette endelige bevilgninger til egenkapital for Eksportutvalget for fisk AS. Det endelige beløpet fastsettes på grunnlag av bekreftet balanse ved etableringstidspunktet.

## Kap. 1062 Kystverket

### Post 01 Driftsutgifter

#### Ekstraordinære kostnader knyttet til skader på fyr- og merkeinstallasjoner pga. vinterstorm

Kystverkets installasjoner påføres enkelte år skader som følge av uvær. Skadene utbedres vanligvis ved omprioriteringer innenfor budsjettrammen eller ved at utbedringen kan utsettes og tas som en del av det ordinære vedlikeholdet. Det ekstreme uværet sist vinter har imidlertid medført skader som er betydelig større enn hva som må påregnes i et normalår.

Skadene på navigasjonsinstallasjonene er delvis midlertidig utbedret for at de sjøfarende skal kunne få nødvendig informasjon for trygg seilas. Det er imidlertid et stort behov for å utføre permanente reparasjoner og i flere tilfeller også rehabilitering av installasjonene fordi de er blitt feid på havet. Det er ikke rom for å dekke dette innenfor gjeldende budsjettammer for 2005.

Kostnadene knyttet til nødvendige reparasjoner og utbedringer er anslått til om lag 8,8 mill. kroner.

På denne bakgrunn fremmes det forslag om at

kap. 1062 post 01 økes med 8,8 mill. kroner i 2005 knyttet til oppretting av skadene fra vinterens stormer. Ettersom bevilgningene delvis er brukerfinansiert (34 pst) vil dette medføre et behov for å øke de budsjetterte gebyrinntektene på kap. 4062 post 01 med 3 mill. kroner, jf. omtale under denne posten.

### Post 21 Spesielle driftsutgifter

#### Aksjonen knyttet til «Fjord Champion»

Kystverket har gjennomført en statlig aksjon som følge av fare for akutt forurensning da tankeren «Fjord Champion» kom i brann sørøst for Mandal 4. mars 2005. Kostnadene til aksjonen er anslått til om lag 3 mill. kroner, og vil bli dekket innenfor de avsatte midlene til slike aksjoner på kap. 1062 post 21. Bevilgningen på posten er 3,51 mill. kroner i 2005.

For å stille disponibel bevilgning tilbake til nivået før aksjonen, fremmes det forslag om å øke kap. 1062 post 21 Spesielle driftsutgifter med 3 mill. kroner i 2005.

### Post 30 Nyanlegg og større vedlikehold

#### Ekstraordinære kostnader knyttet til skader på moloanlegg pga. vinterstorm

På tilsvarende måte som for fyr- og merkeinstallasjoner påførte vinterstormen skader på moloanlegg som er betydelig større enn det som må påregnes i et normalår. Det er anslått at kostnadene for å utbedre skadene vil bli om lag 7,5 mill. kroner. Moloskadene er av en art som gjør at utsettelse av utbedringene vil medføre en stor risiko for at skadene vil bli enda større, og dermed at utbedringskostnadene blir høyere enn nødvendig.

Det er ikke rom for å omdisponere midler til å dekke utbedringene i 2005, da gjeldende budsjettammer i all hovedsak er bundet opp i inngåtte kontrakter med Secora AS. For å unngå at utbedringene må utsettes, noe som antas å medføre økte utbedringskostnader, vurderes det som nødvendig å fremme forslag om økte bevilgninger i 2005 for å utføre utbedringene.

Fiskeri- og kystdepartementet fremmer på denne bakgrunn forslag om at kap. 1062 post 30 økes med 7,5 mill. kroner i 2005 for å dekke kostnader knyttet til utbedring av moloskadene.



## Kap. 1070 Loran-C

### Post 01 Driftsutgifter/post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold

Omdisponering for å dekke merkostnader knyttet til oljeledning på Jan Mayen

I 2003 og 2004 ble det bevilget til sammen 13,5 mill. kroner på kap. 1070 post 45 for å dekke kostnader til en ny oljeledning på Jan Mayen. Det viser seg nå at Flo/Ikt i sine kostnadsanslag ikke hadde tatt høyde for administrative kostnader som Forsvaret tar for å prosjektere og følge opp prosjektet. Det anslås derfor at kostnaden til ny oljeledning vil bli om lag 14,7 mill. kroner, dvs. 1,2 mill. kroner høyere enn tidligere anslått.

Fiskeri- og kystdepartementet har i samråd med Flo/Ikt vurdert det som forsvarlig å omdisponere 1,2 mill. kroner fra kap. 1070 post 01 i 2005 for å dekke overskridelsen knyttet til ny oljeledning.

På denne bakgrunn fremmes det forslag om at det bevilges 1,2 mill. kroner på kap. 1070, post 45 for å dekke overskridelse ifm. den nye oljeledningen, mot en tilsvarende reduksjon av kap. 1070, post 01.

## Kap. 4050 Diverse fiskeriformål

### Post 95 (Ny) Inntekter omdanning EFF AS

Det vises til omtale under kap. 1050 post 96 om omdanning av Eksportutvalget for fisk (EFF) til aksjeselskap fra 1. juli 2005. Det fremmes forslag om å bevilge 103,85 mill. kroner i 2005 på kap. 4050 post 95 (Ny) Inntekter omdanning EFF AS.

## Kap. 4062 Kystverket

### Post 01 Gebyrinntekter

Det vises til forslaget om å øke bevilgningen på kap. 1062 post 01 med 8,8 mill. kroner i 2005 knyttet til oppretting av skadene fra vinterens stormer på navigasjonsinstallasjoner. Etersom bevilgningene til navigasjonsinstallasjoner er delvis brukerfinansiert (34 pst), må inntektskravet knyttet til kystgebyret på kap. 4062, post 01 økes med 3 mill. kroner i 2005.

Det fremmes derfor forslag om å øke bevilgningen på kap. 4062 Kystverket, post 01 Gebyrinntekter med 3 mill. kroner i 2005.

## Orienteringssak

Redegjørelse for tidsplan for videre utbygging av havbruksstasjonen i Austevoll og forsøksstasjonen i Flødevigen

I KUF-komiteéns behandling av statsbudsjettet for 2005 ba medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og representanten Simonsen Regjeringen gi tilbakemelding i fm. revidert nasjonalbudsjett 2005 om videre fremdrift knyttet til den planlagte oppgraderingen og utbyggingen av havbruksstasjonene i Austevoll og forsøksstasjonen i Flødevigen.

Som det ble vist til i St.prp. nr. 1 (2004-2005) for Fiskeri- og kystdepartementet, er det i 2005-budsjettet ikke funnet rom for å prioritere disse utbyggingene i 2005, da torskeavlssstasjon i Tromsø og utbygging av Matre havbruksstasjon er prioritert. For å unngå at detaljprosjektering må foretas på nytt senere, er videre prosjektering av Austevoll og Flødevigen stilt i bero inntil videre.

Regjeringen vil måtte vurdere videre framdrift knyttet til Austevoll og Flødevigen ifm. de årlige budsjettprosessene. Det vil derfor ikke være mulig å gi en forpliktende framdriftsplan på nåværende tidspunkt. Regjeringen vil komme tilbake til saken ifm. framleggelsen av statsbudsjettet for 2006.

## 3.11 Landbruks- og matdepartementet

### Kap. 1100 Landbruks- og matdepartementet

#### Post 01 Driftsutgifter

Posten foreslås redusert med 1 mill. kroner til inndekning av nødvendig IKT-oppgradering i forbindelse med overføringen av administrasjonen av jordskifterettene fra Landbruks- og matdepartementet til Domstolsadministrasjonen, jf. omtale under kap. 1145 Jordskifterettene.

Det foreslås en økning på 0,53 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon på kap. 1141 post 51 for å finansiere arbeidet med sammenslåingen av Skogforsk/NIJOS, jf. kap. 1141 post 51.

Til sammen foreslås posten redusert med 0,47 mill. kroner.

*Post 45 Store utstyrskjøp og vedlikehold  
– ordinære forvaltningsorgan*

Posten foreslås redusert med 3 mill. kroner til inndekning av nødvendig IKT-oppgradering i forbindelse med overføringen av administrasjonen av jordskifterettene fra Landbruks- og matdepartementet til Domstoladministrasjonen, jf. omtale under kap. 1145 Jordskifterettene.

Posten foreslås videre redusert med 2,1 mill. kroner for å dekke flytte- og etableringskostnader i forbindelse med overføringen av administrasjonen av jordskifterettene fra Landbruks- og matdepartementet til Domstoladministrasjonen, jf. nærmere omtale under Justis- og politidepartementet kap. 411 Domstoladministrasjonen.

Til sammen forelås posten redusert med 5,1 mill. kroner.

**Kap. 1112 Forvaltningstøtte,  
utviklingsoppgaver og  
kunnskapsutvikling m.m.**

*Post 50 Forvaltningstøtte og utviklingsoppgaver,  
Veterinærinstituttet*

*Kompensasjon for økt innbetaling til Statens  
pensjonskasse*

Statens Pensjonskasse varslet i juli i 2004 at pensjonspremien for virksomhetene Skogforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning, Veterinærinstituttet og Planteforsk ville bli økt fra 2005. Arbeidsgiverandelen beregnes nå etter actuarielle prinsipper og alle virksomhetene har fått en nær dobling av premien. Den varslede økningen vil være en stor økonomisk belastning for virksomhetene. Virksomhetene finansieres i hovedsak gjennom bevilgninger over 50-poster i statsbudsjettet. Bare en mindre del av finansieringen er basert på eksterne kilder. Dette gjør det svært vanskelig for virksomhetene å dekke den varslede økningen.

For å kompensere for økt pensjonspremie foreslås det å øke bevilgningen på kap. 1112, post 50 med 4,2 mill. kroner, jf. også omtale under kap. 1112, post 51 og kap. 1141, post 50 og 51.

*Avvikling av Det Veterinærvitenskaplige  
forskningsfond*

Fondet har sin bakgrunn i overskudd i det norske pengelotteri og ble opprettet ved Stortingets beslutning av 6.7.1927. Per 31.12.2004 sto det 607 466 kroner på fondet.

Grunnkapitalen i fondet er på 500 000 kroner og er i tråd med fondets statutter urørlig. Fondets renteinntekter har vært brukt til utbetaling av stipend til veterinærer som har søkt om tildeling av midler til ulike forskningsoppgaver innen veterinærmedisin.

Landbruks- og matdepartementet ønsker å nedlegge fondet på grunn av at midlene som årlig kan deles ut i stipend er meget begrenset. Arbeid og administrasjon knyttet til forvaltning og søknadsbehandling av fondsmidlene er heller ikke i samsvar med tildelingene fra fondet.

Fondets formål om å bidra til veterinærmedisinsk forskning er viktig og aktuelt. Den ledende veterinærmedisinske forskningsinstitusjon i Norge i dag er Veterinærinstituttet. Landbruks- og matdepartementet foreslår derfor at fondets samlede midler overføres til Veterinærinstituttet til bruk til kompetansehevede tiltak innen veterinærmedisin.

Det antas at fondet inklusive renter ved mulig tidspunkt for inntektsføring i statsbudsjettet sommeren 2005 vil utgjøre om lag 0,615 mill. kroner.

Avviklingen av fondet foreslås gjennomført ved at fondskapitalen inkludert renter inntektsføres på kap. 4100, (ny) post 51 med 0,615 mill. kroner mot en tilsvarende økning i utgiftene på kap. 1112, post 50.

Samlet foreslås post 50 økt med 4,8 mill. kroner.

*Post 51 Forvaltningstøtte, utvikling  
og kunnskapsformidling, Planteforsk*

*Kompensasjon for økt innbetaling til Statens  
Pensjonskasse*

Statens Pensjonskasse varslet i juli i 2004 at pensjonspremien for Planteforsk ville bli økt for 2005 grunnet overgang til aktuarberegning av arbeidsgiverandelen av pensjonskostnadene. Dette innebærer at arbeidsgiverdelen av pensjonskostnadene flyttes fra Statens Pensjonskasse over til den enkelte virksomhet. For å kompensere for økt pensjonspremie foreslås det en økning i bevilgningen på kap. 1112, post 51 på 5,5 mill. kroner, jf. nærmere omtale under kap. 1112, post 50.

**Kap. 1115 Mattilsynet**

*Post 01 Driftsutgifter*

I Mattilsynets budsjett for 2005 var det lagt til grunn en effektiviseringsgevinst på 50 mill. kroner som følge av matforvaltningsreformen. I

St.prp. nr. 1 (2004-2005) var det også lagt til grunn at midler avsatt til omstilling ikke var tilstrekkelig til å dekke alle omstillingsrelaterte IKT-kostnader. Det var lagt opp til et stramt budsjett for Mattilsynet og det var forutsatt at en del oppgaver som ble vurdert som mindre viktige, kunne nedprioriteres. I tillegg er det foreslått en reduksjon av Mattilsynets driftsbudsjett på 8 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 47 (2004-2005).

Erfaringer så langt i år viser at omstillingen er krevende og at det ikke vil kunne tas ut effektiviseringsgevinster i det omfanget som tidligere er forutsatt for 2005. Målet om at matforvaltningsreformen skal gi en samlet effektiviseringsgevinst på minimum 10 pst. står ved lag. For å opprettholde et forsvarlig tilsynsnivå i 2005 foreslås det derfor å øke Mattilsynets budsjett med 5 mill. kroner.

#### *Gjennomgang av overvåknings- og kontrollprogrammer*

Mattilsynet gjennomfører omkring 70 ulike programmer for å overvåke tilstanden på forvaltningsområdet. En rekke av disse ble etablert som kompensierende tiltak ved utvidelse av EØS-avtalens vedlegg 1, jf. St.prp. nr. 8 (1998-1999). I tråd med det som er anført i St.prp. nr. 1 (2004-2005) og som en del av effektiviseringsarbeidet, gjennomfører Mattilsynet en gjennomgang av samtlige programmer som ble utført av de ulike virksomhetene som gikk inn i Mattilsynet. Programmene er også vurdert i forhold til internasjonale forpliktelser og kost/nytte-effekter ved programmene. Allerede i 2005 er enkelte av disse programmene avviklet eller redusert. Programmer som er fjernet eller redusert, vil etter Mattilsynets oppfatning gi små negative effekter i forhold til de målene som er satt for overvåkning og kontroll. Reduksjon i overvåkningsaktiviteten vil i følge Mattilsynet gi en reduksjon i Mattilsynets betalingsforpliktelser på om lag 12 mill. kroner i forhold til 2004. Mattilsynet legger også opp til andre innsparinger i driften.

#### *Nye oppgaver knyttet til nye rettsakter*

EU har vedtatt to nye rettsakter som medfører økte utgifter for det offentlige med hensyn til testing av småfe for overførbare spongiforme encefalopatii (TSE). Dette gjelder kommisjonsforordningene nr. 36/2005 og nr. 214/2005. Som følge av disse forordningene må det gjennomføres økt overvåking av geiter, både normalslaktede og selvdøde/avlivede. Det må videre ved funn av

TSE som skrapesjuka, foretas undersøkelser for å utelukke at det dreier seg om BSE (kugalskap). Kostnadene ved disse nye tiltakene er beregnet til 5,0 mill. kroner. Dette vil dekke uttak, forsendelse og undersøkelse av ca. 6000 prøver som er et obligatorisk antall ut fra direktivene i forhold til antall dyr her i landet. Det er en forutsetning at disse prøvene undersøkes hvis vi skal beholde vår gunstige BSE-status.

Mattilsynets budsjett, kap. 1115 post 01 foreslås derfor økt med 5,0 mill. kroner knyttet til nye oppgaver i forbindelse med nye rettsakter.

Mattilsynets kap 1115, post 01 foreslås derfor totalt økt med 10,0 mill. kroner.

#### **Kap. 1141 Kjøp av forvaltningstøtte innen miljø- og næringstiltak i landbruket**

##### *Post 50 Forvaltningstøtte, næringsøkonomisk dokumentasjon og analyse*

Statens Pensjonskasse varslet i juli i 2004 om at pensjonspremien for NILF ville bli økt for 2005 grunnet overgang til aktuarberegning av arbeidsgiverandelen av pensjonskostnadene. Dette innebærer at arbeidsgiverdelen av pensjonskostnadene flyttes fra Statens Pensjonskasse over til den enkelte virksomhet. For å kompensere for økt pensjonspremie foreslås det en økning i bevilgningen på kap. 1141 post 50 på 1,5 mill. kroner, jf. også nærmere omtale under kap. 1112 post 50.

##### *Post 51 Forvaltningstøtte, utvikling og kunnskapsformidling i skogbruket*

Statens Pensjonskasse varslet i juli i 2004 om at pensjonspremien for Skogforsk ville bli økt for 2005 grunnet overgang til aktuarberegning av arbeidsgiverandelen av pensjonskostnadene. Dette innebærer at arbeidsgiverdelen av pensjonskostnadene flyttes fra Statens Pensjonskasse over til den enkelte virksomhet. For å kompensere for økt pensjonspremie foreslås det en økning i bevilgningen på kap. 1141 post 51 på 1,5 mill. kroner, jf. også nærmere omtale under kap. 1112 post 50.

Det foreslås en reduksjon på 0,53 mill. kroner mot en tilsvarende økning på kap. 1110 post 01 for å finansiere arbeidet med sammenslåing av Skogforsk/NIJOS, jf. kap. 1100 post 01. Det vises også til omtale av omorganisering av Skogforsk/NIJOS under pkt. om omtale av øvrige saker på Landbruks- og matdepartementets budsjett.

Posten foreslås dermed økt med i underkant av 1 mill. kroner.

### Kap. 1143 Statens landbruksforvaltning

#### *Post 50 (Ny) Dekning av rentekrav EVL-fondet*

Etter- og videreutdanningsfondet i landbruket (EVL-fondet) ble opprettet i forbindelse med jordbruksoppgjøret 1990, jf. St.prp. nr. 112 (1989-1990) med bakgrunn i avviklingen av driftskredittlagene og driftskredittlagenes fond. Ved opprettelsen ble det forutsatt at fondet skulle tilføres avkastning av kapitalen.

Statens landbruksbank (SLB) hadde regnskapsansvaret for fondet frem til banken ble avviklet som egen institusjon 01.01.2000. I den perioden sto fondet som innlån i SLB og ble forrentet likt med gjennomsnittet av statens innlån. Renteinntektene ble bokført i statsregnskapet. Ved overføring av oppgaver og ressurser fra SLB til tidligere Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) skulle fondet overføres til staten ved Statens kornforretning (senere Statens landbruksforvaltning). Dette ble ikke gjort før i juli 2001 på grunn av bl.a. problemer knyttet til avslutningsregnskapet for SLB. I juli 2001 ble fondskapitalen overført til rentebærende konto i Norges Bank.

Landbruks- og matdepartementet har lagt til grunn at midlene i EVL-fondet ikke er rene statsmidler, og at fondet skal tilføres renter. Dette er også tilfelle i dag, hvor fondet står på rentebærende konto i Norges Bank. Konsekvensen av at ingen ble gitt ansvar for å tilføre fondet renter for 2000 og 2001 er at statskassen har hatt en rentefordel som skulle tilfalt fondet.

Det foreslås på denne bakgrunn at det bevilges 4,4 mill. kroner til å dekke manglende renteinntekter i EVL-fondet i 2000 og 2001.

#### *Post 70 Tilskudd til beredskap i kornsektoren*

På posten er det fra 2004 til 2005 overført om lag 1,5 mill. kroner. På bakgrunn av dette foreslås det at bevilgningen reduseres med 1,0 mill. kroner. Midlene vil gå til inndekning av IKT-oppradering i forbindelse med overføringen av administrasjonen av jordskifterettene fra Landbruks- og matdepartementet til Domstoladministrasjonen, jf. omtale under kap. 1145 Jordskifterettene.

#### *Post 73 Tilskudd til erstatninger m.m. ved tiltak mot dyre- og plantesykdommer*

Forskrift om erstatning etter offentlige pålegg og restriksjoner i plante- og husdyrproduksjonen ligger til grunn for utbetaling fra posten.

For 2005 vil forskriften utløse økte utgifter som følge av funn av hvit potetcystenematode (PCN) på seks bruk i Nord-Trøndelag i 2004.

Det er også ventet økte utgifter knyttet til genesting i forbindelse med skrapesjuka. De økte utgiftene skyldes at brukerne fra 2005 kan søke om erstatning for slike utgifter.

Utbetaling av erstatning som følge av pålagt nedføring mv. på grunn av radioaktivitet i 2004 er skjøvet til utbetaling i 2005 fordi fylkene ikke fikk utbetalt alt før årsskiftet. Det tas her høyde for at hoveddelen av tilskudd for 2005 også utbetales i 2005.

Det foreslås med bakgrunn i oppdaterte prognoser på posten en økning på 8,5 mill. kroner.

#### *Post 75 Tilskudd til matkorn*

Bevilgningen til tilskudd til matkorn, som er en teknisk tilbakeføring av tollinntektene i perioden 1.4.03 – 31.3.04, ble ved en inkurie satt for høyt i budsjettet for 2005. Posten foreslås derfor redusert med 45,82 mill. kroner til 67,3 mill. kroner for å rette opp feilbudsjetteringen.

### Kap. 1145 Jordskifterettene

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Ved behandlingen av Ot.prp. nr. 106 (2002-2003) Endringer i domstolloven og jordskifteloven (jordskifterettens stilling og funksjoner) vedtok Stortinget å overføre administrasjonen fra daværende Landbruksdepartementet til Domstoladministrasjonen i Trondheim innen 1.1.2006. Flyttingen medfører kostnader knyttet til at jordskifterettene skal over på tilsvarende IKT-plattform som øvrige domstoler, samt generelle flytte- og etableringskostnader, jf. omtale i St.prp. nr. 1 (2004-2005) Landbruks- og matdepartementet. IKT-kostnadene utgjør om lag 10 mill. kroner i 2005 og generelle flytte- og etableringskostnader utgjør om lag 2,1 mill. kroner. Kostnadene skal dekkes innenfor budsjettet til Landbruks- og matdepartementet, jf. omtale under kap. 1100 post 01 og post 45 og kap. 1143 post 73.

Posten foreslås redusert med 5 mill. kroner.

Det vises for øvrig til Justis- og politidepartementets omtale under kap. 410 Tingrettene og lagmannsrettene og kap. 411 Domstoladministrasjonen.

### **Kap. 1148 Naturskade – erstatninger og sikring**

#### *Post 70 Tilskudd til sikringstiltak m.m.*

Statens naturskadeordning skal medvirke til å fremme sikring mot naturskader gjennom økonomiske tilskudd til sikringstiltak og farevurdering. Det skal prioriteres å gi tilskudd til kommuner med spesielt vanskelig økonomi og stort sikringsbehov.

I St.prp. nr. 1 (2004-2005) for Landbruks- og matdepartementet omtalte departementet følgende:

«Eit stort fjellparti, Åkerneset, i Stranda kommune er ustabil og det er risiko for ras. Dersom dette skjer vil det føre til katastrofale øydeliggjeringar. For å kunne overvake fjellmassane og gjere varslingsmogleg er det behov for nye undersøkingar og installering av nytt overvåkingsutstyr. Departementet har lagt til grunn at søknad om økonomisk støtte til dette arbeidet blir prioritert av styret for Statens Naturskadefond, slik at arbeidet kan bli følgd opp i 2004. Departementet har lagt til grunn kommunal og fylkeskommunal medfinansiering til dette prosjektet innanfor ei samla kostnadsramme på 4,0 mill. kroner. Denne saka aktualiserer fjellovervaking i ein breiare samanheng. Departementet vil saman med andre aktuelle departement vurdere det vidare arbeidet på dette området.»

Stranda kommune fikk høsten 2004 innvilget 3 mill. kroner til oppstartning av dette arbeidet. Samme høst ble det etablert et interkommunalt samarbeid for Stranda og Norddal kommuner for å bygge opp beredskap mot fjellskred og flodbølger i indre Storfjorden. Stranda kommune har søkt Statens naturskadefond om 21,85 mill. kroner i tilskudd til dette arbeidet for 2005.

Ved fortløpende overvåking av sprekkdannelse vil det trolig være mulig å varsle befolkningen i mange av de aktuelle områder og dermed kunne unngå større katastrofer. Det er derfor viktig at arbeidet med systemer for overvåking/varslings kan føres videre og at det prioriteres nødvendige midler til dette på årlig basis.

Landbruks- og matdepartementet har gitt Statens landbruksforvaltning (SLF) som er sekretariat for Statens naturskadefond, i oppdrag å vur-

dere søknaden fra Stranda kommune. SLF peker på at prosjektet er det første i sitt slag i Norge og at erfaringene fra de omfattende målinger som det legges opp til, vil kunne nyttiggjøres i andre deler av landet. SLF er imidlertid kommet til at det vil være mulig å etablere overvåkningssystemer som grunnlag for beredskap og eventuell evakuering selv om deler av de aktuelle undersøkelsene som ligger til grunn for søknaden blir redusert. På denne bakgrunn foreslås det at kap. 1148, post 70 økes med 15 mill. kroner i 2005.

Som oppfølging av departementets signaler i St.prp. nr. 1 (2004-2005) om at søknaden fra Stranda kommune nødvendiggjør å vurdere arbeidet med overvåking av fjellskredutsatte områder i en bredere sammenheng, vil Landbruks- og matdepartementet ta initiativ til oppretting av en interdepartemental arbeidsgruppe. Gruppen vil bl.a. få i oppdrag å vurdere kartleggings-, overvåkings- og tiltaksbehovet knyttet til fjellskredfare i Norge, herunder kostnadsanslag. Utgiftene til dette foreslås dekket over kap. 1148, post 70.

### **Kap. 1149 Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket**

#### *Post 50 Tilskudd til Landbrukets utviklingsfond (LUF)*

Det vises til Budsjett-innst. S. nr. 8 (2004-2005) der komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti viser til utviklingstilskudd for utkantbutikker i distriktene. Disse medlemmer går inn for at 2,5 mill. kroner fra Landbrukets utviklingsfond blir brukt til målrettet støtte til utkantbutikkene.

Landbruks- og matdepartementet foreslår å følge opp dette tiltaket ved at innvilgningsrammen under kap. 1149 post 50 utvides med 2,5 mill. kroner fra 315,6 mill. kroner til 318,1 mill. kroner knyttet til støtte til utkantbutikker. Det legges ikke opp til bevilgningsendringer i tildelingsrammen på kap. 1149 post 50 knyttet til dette forslaget.

### **Kap. 4100 Landbruks- og matdepartementet**

#### *Post 40 (Ny) Salg av eiendom*

Landbruks- og matdepartementet inngikk høsten 2004 kontrakt med Skedsmo kommune om salg av 25 daa av Kjeller gård i Skedsmo til en pris av 11 mill. kroner, hvorav 5 mill. kroner skulle betales i begynnelsen av 2005 og resten på overtage-

sestidspunktet og senest innen 23.11.2006. Det foreslås derfor en bevilgning på 5 mill. kroner.

For arealer på Kjeller gård har Landbruks- og matdepartementet mottatt et krav om refusjon for andel av kostnader ved ny vei i området. Landbruks- og matdepartementet har påklaget vedtaket til fylkesmannen. Endelig refusjonsbeløp antas å forfalle til betaling i inneværende år. Det legges til grunn at inntekten på 5 mill. kroner skal gå til dekning av refusjonen.

#### *Post 51 (Ny) Avvikling av fond*

Det foreslås å utvikle Det Veterinærvitenskapelige forskningsfond og inntektsføre innestående fondskapital på kap. 4100 post 51 mot en tilsvarende økning i bevilgningen på kap. 1112 post 50. Det foreslås en bevilgning på 0,615 mill. kroner, jf. kap. 1112 og forslag til romertallsvedtak.

### **Andre saker under Landbruks- og matdepartementet**

#### **Bioforsk**

I St.prp. nr. 1 (2004-2005) for Landbruks- og matdepartementet ble det orientert om at regjeringen tok sikte på at de tre instituttene Jordforsk, NORSØK og Planteforsk skulle slås sammen til et felles aksjeselskap under navnet Bioforsk fra 1.7.2005. Det var forutsatt at eierskap og drift av de eiendommene som staten eier og Planteforsk forvalter, skal organiseres innenfor statsforvaltningen, og at det skal betales husleie.

Som en del av forberedelsene til etableringen har ekstern revisor utarbeidet foreløpige skisser til åpningsbalanse og forretningsplan, basert på årsregnskap for de tre instituttene pr. 31.12.2004. Disse viser en relativt sterk negativ resultatutvikling i årene fremover og behov for betydelige tilførsler av midler til strukturelle og organisasjonsmessige forandringer for etablering av et levedyktig selskap. Med bakgrunn i dette har derfor regjeringen etter en samlet vurdering kommet frem til at det ikke er forsvarlig å etablere Bioforsk som et aksjeselskap som forutsatt.

Formålet med etableringen av Bioforsk har vært å skape en regional, nasjonal og internasjonal konkurransedyktig FoU-produzent innenfor planteproduksjon, matvaresikkerhet, økologisk produksjon og jordfaglige miljøspørsmål. Hensikten er å bidra til økt innovasjon, bedre miljøkvalitet, bærekraftig ressursforvaltning og matproduksjon til nytte for næring, forbrukere og samfunn.

Regjeringen ønsker å medvirke til at denne visjonen oppfylles, og at det betydelige faglige og administrative samordningsarbeidet som er gjort i forberedelsesfasen kan utnyttes.

Det foreslås derfor å etablere Bioforsk som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter, hvor Planteforsk inngår, og hvor de to stiftelsene Jordforsk og NORSØK inviteres inn.

Som grunnlag for etableringen av forvaltningsorganet må det foreligge en plan for nødvendige struktur- og omstillingstiltak, slik revisor har påpekt. Planteforsk har i dag betydelige oppgaver knyttet til regional- og distriktpolitiske problemstillinger og utgjør mange steder et viktig verktøy i lokal næringsutvikling. Dette er oppgaver som er forutsatt også skal tillegges den nye virksomheten. Planarbeidet må derfor ta utgangspunkt i at omorganiseringsprosessen i seg selv ikke skal medføre fullstendig endrede forutsetninger for disse oppgavene eller for FoU-virksomheten i dagens Planteforsk. Dette betyr at overgangen til betaling av husleie for Planteforsks eiendommer ikke må svekke rammevilkårene for FoU-virksomheten, og at omstrukturingsplanen tar utgangspunkt i dagens geografiske hovedstruktur.

Planprosessen vil være krevende både faglig og administrativt. Den involverer en rekke interne og eksterne aktører og må derfor nødvendigvis ta noe tid.

Det foreslås derfor at Bioforsk etableres først fra 1.1.2006, og at regjeringen kommer tilbake til Stortinget med endelige forslag og budsjettmessig oppfølging høsten 2005.

#### **Avvikling av Jordfondet**

Jordfondet ble opprinnelig opprettet i 1955 med formål å finansiere statlige eiendomskjøp «*med sikte på å oppnå en tjenlig og variert eiendomsstruktur*», herunder kjøp av erstatningsarealer for å dempe skadevirkninger i forbindelse med samferdselsutbygginger. De formål fondet ble tillagt er med tiden blitt mindre aktuelle. Etter opphevelse av den statlige forkjøpsretten har jordfondet i stor grad utspilt sin rolle og det anses ikke lenger som nødvendig eller naturlig at staten skal ha en rolle i å drive kjøp og formidling av eiendommer. Slike transaksjoner vil uansett kun ha helt marginal betydning for bruksstrukturen på landsbasis. Regjeringen foreslår på denne bakgrunn å utvikle Jordfondet og bruke midlene til tiltak som er hjemlet i fondets vedtekter, jf. forslag til romertallsvedtak.

Stortinget sluttet seg til regjeringens forslag i

revidert nasjonalbudsjettet i 2002 om at Jordfondets formål skulle utvides til også å omfatte skogvern. Regjeringen vil nytte gjenstående disponible midler og midler som fortløpende frigjøres i fondet til skogvern. Landbruks- og matdepartementet vil gjennom Statens landbruksforvaltning legge til rette for at arbeidet med å selge eiendommene i fondet blir intensivert. Landbruks- og matdepartementet vil komme tilbake til Stortinget med forslag om endring av jordlovens bestemmelser om myndighet til kjøp av eiendommer for strukturrasjonalisering.

### **Sammenslåing Skogforsk/NIJOS**

I St.prp. nr. 1 (2004-2005) omtalte Landbruks- og matdepartementet behovet for videre utredning av den framtidige organiseringen av kunnskaps- og informasjonsproduksjon knyttet til arealressursene (jord, skog, landskap og utmark). Det ble varslet at departementet ville komme tilbake til Stortinget med saken våren 2005. Utredningen har omfattet Norsk institutt for jord- og skogkartlegging (NIJOS), Norsk institutt for skogforskning (Skogforsk) og de oppgaver ved Skogbrukets kursinstitutt (SKI) som delfinansieres ved tilskudd over statsbudsjettet.

Utredningen anbefaler at:

1. NIJOS og Skogforsk slås sammen og danner grunnlag for utvikling av en ny kunnskapsinstitusjon med formål å bidra til bærekraftig forvaltning og næringsmessig bruk av arealressursene.
2. De oppgaver ved SKI som delfinansieres over statsbudsjettet anbefales ikke overført til den nye statlige institusjonen. Statens behov for å påvirke omfang og innretning av virksomheten, kan i tilstrekkelig grad ivaretas ved tilskudd.

Som begrunnelse for anbefalingen vises det til at NIJOS og Skogforsk er sterke nasjonale kompetansemiljøer. Begge institutter arbeider tematisk med ressursene i natur- og kulturlandskapet, og utfyller hverandre både hva angår arbeidsoppgaver og kompetanse. Instituttene har betydelig sammenfall i eksterne faglige samarbeidsrelasjoner og flere felles brukergrupper. En betydelig del av kunnskaps- og informasjonsproduksjonen ved instituttene er rettet mot behov i forvaltningen. Det legges også stor vekt på å øke den næringsrettede del av virksomheten ved instituttene.

Det vises videre til instituttenes utfordringer som følge av økt konkurranse om oppdrag og

finansiering, internasjonaliseringen av kunnskapsmarkedene, behov for kunnskap som fremmer nyskaping i arealbaserte næringer og for miljøinformasjon. Utvikling av IKT-baserte løsninger for mer effektiv og desentralisert forvaltning endrer også behovene for informasjon om arealene. Den samlede kompetanse ved Skogforsk og NIJOS, både naturfaglig og teknologisk, representerer et sterkt fundament for utvikling av en ny, robust kunnskapsinstitusjon. En slik institusjon vil dekke bredere og mer sammensatte kunnskaps- og informasjonsbehov. Endret organisering kan skape synergi og ny virksomhet kan utvikles ved å utnytte sammenhenger mellom kartleggings- og overvåkingsprogrammene og forskningen. Den nye institusjonen vil være bedre rustet til møte framtidige rammebetingelser og behov enn dagens institusjoner hver for seg.

Landbruks- og matdepartementet vil arbeide videre med utgangspunkt i anbefalingene fra utredningen og vil vurdere en sammenslåing til forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Landbruks- og matdepartementet vil komme tilbake til saken med konkret forslag til budsjettvedtak, herunder valg av tilknytningsform i St.prp. nr. 1 (2005-2006).

### **Status for fjellstyrenes økonomi**

I Budsjett-innst. S. nr. 8 (2004-2005) ba næringskomiteen om at Regjeringen i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2005 kommer med en redegjørelse om fjellstyrenes økonomi, herunder konsekvensene for fjellstyrene av endringene i tomtefesteloven. Disse endringene innebærer at det nå er innført innløsningsrett for tomtefester i statsallmenningene.

Fjellstyrenes oppgaver fremgår av lov om utnytting av rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane (fjellova). I hver kommune der det er statsallmenning, skal det være et fjellstyre. Fjellstyret skal administrere bruken og utnyttingen av rettigheter og lunnende (dvs «herligheter») og for å sikre at allmenningen brukes på en måte som fremmer næringslivet i bygda og tar vare på naturvern- og friluftinteressene. Hvert fjellstyre forvalter en såkalt fjellkasse som tilføres inntekter fra ulike typer virksomhet i allmenningen, bl.a. halvparten av festeinntektene fra hytter og hotell. Fjellkassen får også inntekter fra salg av jakt- og fiskekort og fra salg av tjenester til Statens naturoppsyn (SNO), fylkesmannen og andre, utleie av husvære, erstatninger mv.

Fjellstyrene har også ansvar for oppsyn i

statsallmenningene. På visse vilkår har fjellstyret krav på å få refundert halvparten av lønnsutgiftene til slikt oppsyn av statskassen, jf. St.prp. nr. 1 (2004-2005) kap. 1161 post 75.

I 2003 utgjorde de totale inntektene til fjellstyrene fra alle disse aktivitetene ca. 50 mill. kroner. Tilskuddet (refusjon) til godkjente oppsynsordninger utgjorde 6,5 mill. kroner. av inntektene, mens andelen av festeinntekter fra hytter og hoteller utgjorde (i 2003) ca 4,5 mill. kroner. Det er stor forskjell på fjellstyrene mht. inntektskilder og omfang. De fjellstyrene som har høyest inntekt tjener mer enn 4 mill. kroner pr. år, mens enkelte andre fjellstyrer omtrent ikke har inntekter. Noen fjellstyrer har hovedtyngden av inntektene fra jakt og fiske, mens andre har store deler av inntektene fra festeavgifter. Gjennomsnittsinntekten for de 93 fjellstyrene var i 2003 litt i overkant av 0,5 mill. kroner.

Fjellstyrenes kostnader knytter seg bl.a. til saksbehandling etter fjelloven, forvaltning og administrasjon av jakt og fiske, vedlikehold og tilsyn med fjellstyrets husvær, tilsyn og kontroll med aktiviteten i statsallmenningene, tilrettelegging for friluftsliv og arbeid med næringsutvikling. Fjellstyret kan også benytte overskuddet i fjellkassen til styrking av lokal næringsvirksomhet og allmennyttige tiltak i allmeningsbygdelaget. For de fjellstyrene som har ansatt fjelloppsyn er de største utgiftene knyttet til lønn. Fjelloppsynet utfører i alt ca. 60 årsverk som lønnes av fjellkassene. Samlet sett er de totale lønnsrelaterte kostnadene for fjellstyrene på ca. 24 mill. kroner. I 2003 var fjellstyrenes samlede kostnader på ca 47 mill. kroner.

Fjellstyrene hadde pr. 31.12.2003 en samlet egenkapital på 88 mill. kroner. Fordi innbetalinger av fjellstyrenes inntekter skjer ujevnt og langt ut i året er store deler av innestående kapital ved årsskiftet driftskapital for først halvår. Innestående kapital varierer imidlertid mye fra fjellstyre til fjellstyre.

#### *Nærmere om refusjonsordningen*

Som nevnt ovenfor er det bestemt i fjelloven at fjellstyret skal få refundert halvparten av lønnsutgiftene til godkjente oppsynsordninger. Bevilgningen til dette gis over statsbudsjettet kap. 1161 post 75. Bevilgningen for 2005 er på 6,9 mill. kroner. For tildeling av tilskudd (refusjon) er det en forutsetning at fjellstyrene har en oppsynsordning med godkjent instruks, lønns- og arbeidsavtale med oppsynspersonalet mv.

Formålet med tilskuddsordningen er å bidra

til et oppsyn i statsallmenningene som sikrer bærekraftig bruk av ressursene og bidrar til fremme viktige lokale og nasjonale samfunnsinteresser i områder der staten som grunneier har et særlig ansvar. Oppsynet skal drive forebyggende virksomhet, og bidra til at både offentligrettslige og privatrettslige regler ivaretas. En viktig del av arbeidet er dessuten informasjon, tilrettelegging, skjøtsel, naturovervåking og kontroll med ulike aktiviteter i statsallmenningene. Landbruks- og matdepartementet vurderer løpende nivået på bevilgningen til formålet.

#### *Konsekvensene av endringene i tomtfesteloven*

En av de endringene i tomtfesteloven Stortinget vedtok sommeren 2004 var innføring av innløsningsrett i statsallmenningene. Samtidig ble fjelloven endret slik at bestemmelsens salgsforbud ikke skulle være til hinder for innløsning etter tomtfesteloven. For andre typer avhendelse gjelder fortsatt salgsforbud for statsallmenningsgrunn, unntatt salg av byggetomter i særlige tilfelle og grunn som er dyrket eller skal brukes til gårdsbruk eller som tilleggsjord til gårdsbruk. Salgsforbudet er tuftet på lange tradisjoner og staten som eier har lenge hatt som målsetning å holde disse store offentlige arealene samlet. Av hensyn til bruksrettsinteressene er det også lovfestet at fjellstyret og allmeningsstyret skal få uttale seg før avhending eventuelt gjennomføres. Innløsningsrett i statsallmenningene var ikke foreslått fra Regjeringens side, og endringene av dette var derfor ikke konsekvensutredet.

Landbruks- og matdepartementet har gitt Statskog i oppdrag å foreta en konsekvensutredning av endringene i tomtfesteloven.

Fjelloven forutsetter at inntektene fra statsallmenningene i sin helhet skal brukes til administrasjon og tiltak i statsallmenningene og ikke til finansiering av andre statlige oppgaver. Iht. loven skal vedkommende fjellkasse ha halvparten av «dei inntektene som staten har av tomtefeste for hytter og hotell». Den øvrige halvdel av festeinntektene tilfaller staten, men skal i sin helhet gå til dekning av utgifter i forbindelse med administrasjon av statsallmenningene, stønad til en fellesorganisasjon for fjellstyrene (Norges Fjellstyresamband) og etter samråd med denne til tiltak i statsallmenningene. Statens grunneierinntekter plasseres i et fond (Grunneierfondet) som forvaltes av Statskog SF, men inngår ikke i Statskogs øvrige økonomi.

Landbruks- og matdepartementet legger til



grunn at lovens inntektsfordelingssystem med 50-50 fordeling mellom fjellkassen og grunneierfondet vil gjelde tilsvarende for de inntektene som vil komme fra innløsninger.

Innløsning innebærer at dagens løpende inntektsstrøm fra festekontrakter blir erstattet av et engangs kontantbeløp (innløsningssummen). De økonomiske konsekvensene avhenger av hvilken avkastning man klarer å skape av kontantbeløpet. Tomtefestelovens bestemmelser om beregning av innløsningssummen tilsier at avkastning av denne summen ved risikofri plassering i de fleste tilfeller ikke vil tilsvare nåværende, årlig festebeløp. Dette vil i så fall innebære at fjellstyrene på sikt vil få redusert sine løpende inntekter, og for de av fjellstyrene som i dag har en vesentlig del av inntektene fra tomtefester vil inntektsbortfallet kunne bety at en etter hvert ikke blir i stand til å opprettholde aktiviteten på samme nivå som før. Tapet kan kompenseres ved å la midlene gå inn i en mer aktiv finansforvaltning. Dette vil i så fall innebære mer risiko. En kan tenke seg andre måter å kompensere for inntektsbortfallet på, for eksempel ved å la fjellstyrene få en større andel av statens grunneierinntekter. Dette vil imidlertid være i strid med dagens lovregulering og vil i vesentlig grad også ramme økonomien i Grunneierfondet. Det vil da på sikt ikke være mulig å dekke de administrative utgiftene som knytter seg til statens grunneieransvar og som dekkes over fondet. Det inntektsbortfallet som oppstår må i tilfelle dekkes over statsbudsjettet. Landbruks- og matdepartementet vil ikke tilrå en slik løsning.

Fjellstyrenes andel av festeavgiftene for feste av tomter på statsallmenninger utgjorde ca 9% av fjellstyrenes totale inntekter i 2003, og er således ikke en avgjørende del av fjellstyrenes økonomiske grunnlag sett under ett. For enkelte fjellstyrene er imidlertid situasjonen annerledes, og for disse utgjør festeavgiften en betydelig andel av inntektsgrunnlaget.

Det er ennå for tidlig å si noe sikkert om hva som blir konsekvensene av innløsningsretten. De første festekontraktene vil tidligst bli innløst i 2006, og det er foreløpig usikkert hvor mange festere som vil velge å innløse sine tomter og hvilket nivå innløsningssummene vil ligge på. Det vil derfor kunne gå mange år før det blir tydelig hvilke konsekvenser innløsningsretten faktisk får. Landbruks- og matdepartementet vil imidlertid, som følge av den nye situasjonen, følge den økonomiske utviklingen til fjellstyrene og Grunneierfondet nøye.

## Statskog

Som et ledd i Regjeringens arbeid med å sikre friluftsområder for allmennheten foreslås det at Statskog SF skal gis anledning til å kjøpe eiendommer fra Forsvaret v/Skifte Eiendom til markedspris før de eventuelt legges ut for salg i markedet. Forutsetningen for dette er at det ikke har framkommet andre statlige behov for eiendommene, og at aktuelle fylkeskommuner eller kommuner ikke ønsker å kjøpe dem. Det vises for øvrig til omtale og forslag til vedtak om dette under Forsvarsdepartementet. Det vises også til omtale og bevilgningssvedtak på totalt 24,4 mill. kroner under Miljøverndepartementet knyttet til Direktoratet for naturforvaltnings kjøp av forsvarseiendommer.

## Blå-grønn matallianse

Det vises til omtale under FKD, kap. 1023 Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU hvor forslag om å etablere et holdingsselskap for næringsrettet blågrønn FoU-virksomhet omtales. Selskapet skal ha hovedkontor i Tromsø og datterselskaper i Bergen, Ås og Tromsø og dannes ut fra Akvaforsk as, Fiskeriforskning as, Matforsk as, Norconserv as. I tillegg skal relevant næringsrettet FoU-aktivitet ved forvaltningsinstituttene Havforskningsinstituttet, Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning og Veterinærinstituttet vurderes overført til selskapet.

## Akvaforsk

Landbruks- og matdepartementet er gjort kjent med Akvaforsk sine ønsker om å iverksette et Nasjonalt utviklingssenter for bruk av spillvarme. Utviklingssenteret er tenkt lokalisert til Sunndalsøra hvor det er god tilgang på spillvarme fra Hydro Aluminium sitt industriareal. Bruk av spillvarme kan gi Norge helt nye muligheter til å utvide spekteret innen oppdrett. Landbruks- og matdepartementet mener prosjektet er interessant.

## 3.12 Samferdselsdepartementet

### Kap. 1300 Samferdselsdepartementet

#### *Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner*

Samferdselsdepartementet deltar i en rekke internasjonale organisasjoner. Medlemsforpliktelsene har økt noe, hovedsakelig i forhold til de to EU-

programmene Marco Polo og Safe Use of Internet. Bevilgningen foreslås økt med 0,6 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon av bevilgningen på kap. 1360, post 70.

### **Kap. 1310 Flytransport**

#### *Post 70 Kjøp av innenlandske flyruter*

I St.prp. nr. 1 (2004-2005) for Samferdselsdepartementet ble det varslet om usikkerhet knyttet til endelig tilskudd til kjøp av innenlandske flyruter grunnet bl.a. nytlysninger på Værøy og Narvik, samt krav om reforhandling fra anbudsselskapene.

Samferdselsdepartementet kjøper flyrutetjenester etter anbud på innenlandske regionale flyruter. Kontraktene med flyselskapene tildeles for tre år av gangen. Utgangspunktet for kontraktene er at operatøren beholder alle inntekter som trafikkinnholdet genererer. Skulle inntektene bli større eller utgiftene mindre enn beregnet i forhold til kalkyler som ligger til grunn for anbudet, får operatøren beholde mellomlegget. Tilsvarende har ikke Samferdselsdepartementet plikt til å dekke et eventuelt dårligere resultat enn kalkylene skulle tilsi.

I henhold til anbudskontraktene har imidlertid selskapene krav på reforhandling dersom det i løpet av kontraktperioden inntreffer vesentlige og uforutsette endringer i forutsetningene som ligger til grunn for kontraktene. Eksempler på slike reforhandlingskrav kan være større endringer i avgifts- og gebyrnivået.

Med utgangspunkt i ovenstående har Widerøe fremmet reforhandlingskrav i samband med økning i gebyrene for 2004, samt økning i arbeidsgiveravgift i 2005. Det pågår også forhandlinger med anbudsselskapene knyttet til merverdiavgift på persontransport, jf. innføringen i 2004 og økning av satsen med ett prosentpoeng i 2005.

Kato Airline sa opp kontrakten for ruten Narvik-Bodø med virkning fra 8. mars 2004. På grunn av oppsigelsestiden trafikkerte Kato Airline strekningen frem til 8. mars 2005. Samferdselsdepartementet mottok ingen anbud da ruten ble lyst ut. Etter nye forhandlinger med Kato Airline ble selskapet tildelt kontrakt for drift av flyruten for perioden 8. mars 2005 til 31. mars 2006. Den nye kontrakten medførte økte kostnader på om lag 7 mill. kroner i 2005.

På den annen side har den årlige prisjusteringen av tilskuddsbeløpene blitt noe lavere enn hva som ble lagt til grunn i St.prp. nr. 1 (2004-2005). I tillegg vil Widerøe mest sannsynlig få et trekk i til-

skuddet i 2005 i forbindelse med dårlig regularitet på anbudsrutene i løpet av høsten 2004. Netto er det et samlet merbehov på om lag 20 mill. kroner, og bevilgningen foreslås økt med dette beløp.

### **Kap. 1311 Tilskudd til regionale flyplasser**

#### *Post 70 Tilskudd til Avinors regionale flyplasser*

For å finne rom for nødvendig tilleggsbevilgninger på andre områder, foreslås det å redusere tilskuddet til Avinors regionale flyplasser med 5 mill. kroner. Det legges til grunn at dette ikke vil ha konsekvenser for tilbudet ved disse flyplassene.

### **Kap. 1314 Statens havarikommisjon for transport**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Havarikommisjonen fikk i 2004 i oppdrag å undersøke og analysere hvordan flysikkerheten blir ivaretatt i forbindelse med pågående endringer og omstillingsprosesser knyttet til blant annet flyttingen av Luftfartstilsynet og omstillingen i Avinor. Kommisjonen har i denne forbindelse inngått kontrakter med 4 eksterne firmaer som medfører økte kostnader på 5 mill. kroner i 2005. Det foreslås å øke bevilgningen med 5 mill. kroner.

### **Kap. 1320 Statens vegvesen**

#### *Post 23 Trafikktilsyn, drift og vedlikehold av riksveger m.m.*

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til drift og vedlikehold av riksveger med 25 mill. kroner. Midlene vil bli benyttet til asfaltering. Dette vil gi om lag 80 km med nytt vegdekke.

#### *Post 72 Kjøp av riksvegferjetjenester*

Prisutviklingen på råolje har så langt vært langt høyere enn det som ble lagt til grunn i saldert budsjett. Prisen på drivolje, som ferjeselskapene benytter, følger et tilnærmet fast forhold til råoljeprisen. Riksvegferjedriften har dermed hatt langt høyere utgifter til drivolje enn forventet så langt i 2005.

Basert på driftsavtalene med ferjeselskapene for 2005 legger Statens vegvesen til grunn at ferjeselskapenes utgifter til drivolje vil kunne bli om

lag 70 mill. kroner høyere enn det som ligger inne i avtalene. Overslaget er usikkert. For å unngå reduksjoner i tilbudet eller takstøkninger høsten 2005, foreslås det å øke bevilgningen med 50 mill. kroner. Dersom det er behov for ytterligere økte midler, dekkes dette ved omprioriteringer innenfor budsjettet til Statens vegvesen. Driftsavtalene med ferjeselskapene vil for fremtiden bli forhandlet slik at selskapene får fullt ansvar for inntekter og kostnader, herunder oljeprisutviklingen.

## **Kap. 1350 Jernbaneverket**

### *Post 22 Omstrukturingskostnader*

I samband med konkurranseutsetting av Jernbaneverkets (JBV) produksjonsvirksomhet er det bevilget 35 mill. kroner til omstillingstiltak. På bakgrunn av nye vurderinger av behovene foreslås det nå satt av 75 mill. kroner til omstillingstiltak i 2005. Økningen på 40 mill. kroner skyldes vesentlig mer bruk av sluttvederlag enn ventelønn og førtidspensjonering, enn lagt til grunn i JBV's opprinnelige beregninger. JBV har i tillegg opprettet et ressurscenter for å håndtere omstillingsarbeidet.

Regjeringen mener det er viktig å holde et høyt tempo i omstillingen av JBV med tanke på å få en mer effektiv utnyttelse av ressursene. Økt bruk av sluttvederlag gjør at omstillingskostnadene kommer raskere enn tidligere lagt til grunn. Bevilgningen til omstrukturering foreslås økt med 40 mill. kroner.

### *Post 23 Drift og vedlikehold*

I 2005 er det innført merverdiavgift med full sats på jernbanens infrastruktur. Jernbaneverket (JBV) får dermed fradrag for inngående merverdiavgift. JBV's budsjett for 2005 ble redusert med 600 mill. kroner, som var anslått provenyvirkning av beregnet innebeting av merverdiavgift fra JBV på årsbasis.

JBV har kommet til at de samlede budsjettvirkningene av endringene i merverdiavgiftsreglene i 2005 er totalt 227 mill. kroner lavere enn det som ble lagt til grunn i St.prp. nr. 1 (2004-2005) for Samferdselsdepartementet. Avviket fordeles med om lag 62 mill. kroner på post 23 Drift og vedlikehold, og om lag 165 mill. kroner på post 30 Investeringer i linjen. Avviket skyldes at beregningene av provenyvirkningene for 2005 var basert på regnskap for perioden 2001 til 2003, og at sammensettingen av 2005-budsjettet er annerle-

des enn i beregningsgrunnlaget. Blant annet blir avgiftslettelsen i 2005 mindre enn tidligere beregnet fordi deler av bevilgningen i 2005 går til betaling for arbeid utført før avgiftsomleggingen. Det er usikkerhet knyttet til beregningene.

For å sikre at JBV kan opprettholde det aktivitetsnivået som er forutsatt i saldert budsjett 2005, foreslås bevilgningene til JBV økt med 200 mill. kroner, fordelt med 35 mill. kroner på post 23 og 165 mill. kroner på post 30.

### *Post 30 Investeringer i linjen*

Programområdet sikkerhet innenfor JBV's investeringsbudsjett omfatter bl.a. tiltak til rassikring, sikring og sanering av planoverganger og tunnelsikring. En samlet vurdering av strekningsvise risikoanalyser viser at tiltak til tunnel- og rassikring og tiltak for å forebygge ulykker på planoverganger, bør gis høy prioritet for å bedre sikkerheten i jernbanetraffikken. Ved inngangen til 2005 hadde jernbanenettet 4 399 planoverganger. I 2005-budsjettet er det avsatt om lag 70 mill. kroner til gjennomføring av sikkerhetstiltak, herunder sikring og sanering av planoverganger. Økt satsing på rassikring og sikring av planoverganger vil, i tillegg til økt sikkerhet, også kunne gi muligheter for økt hastighet og dermed redusert reisetid. Regjeringen foreslår å øke satsingen innen sikkerhet på jernbanen med 25 mill. kroner.

Det vises for øvrig til omtale av budsjettvirkning av endringene av merverdiavgiftsreglene i 2005 ovenfor. Samlet foreslås posten økt med 190 mill. kroner.

## **Kap. 1360 Samferdselsberedskap**

### *Post 70 Beredskapslagring*

Bevilgningen på posten foreslås redusert med 0,6 mill. kroner for å dekke inn foreslått bevilgningsøkning på kap. 1300, post 70.

## **Kap. 4312 Oslo lufthavn AS**

### *Post 90 Avdrag på lån*

I forbindelse med etableringen av Avinor AS, ble det vedtatt tre års avdragsfrihet på statslånet til Oslo lufthavn AS (OSL). Det vil si at avdrag først skulle begynne å løpe fra og med 2006. På grunn av god likviditet ønsker Avinor å betale inn ekstraordinære avdrag på OSLs lån. Det ble betalt avdrag i 2004, og for 2005 ønsker Avinor å betale

avdrag med 388,8 mill. kroner, fordelt på to like innbetalinger 30. juni 2005 og 30. desember 2005. I henhold til gjeldende låneavtaler har selskapet anledning til å foreta slike innbetalinger. Det foreslås en bevilgning på 388,8 mill. kroner.

### **Kap. 4380 Post- og teletilsynet**

#### *Post 96 (Ny) Aksjer*

I 2002 ble Post- og teletilsynets (PT) laboratorievirksomhet skilt ut i et eget aksjeselskap, Nemko Comlab AS. Tilsynet hadde en eierandel på 50 pst. og Nemko AS hadde de resterende 50 pst. Staten skjøt inn 4 mill. kroner i egenkapital i selskapet. I St.prp. nr. 1 (2004-2005) for Samferdselsdepartementet ble Stortinget orientert om at statens eierandel i Nemko Comlab AS skulle selges til Nemko AS. Statens eierandeler i selskapet er nå solgt for 809 811 kroner, som foreslås inntektsført på post 96 Aksjer.

### **Kap. 5618 Aksjer i Posten Norge AS**

#### *Post 80 Utbytte*

Vedtatt budsjett for 2005 er på 466,4 mill. kroner. Dette var basert på et antatt årsresultat etter skatt på 630 mill. kroner. I 2004 ble årsresultatet etter skatt for Posten Norge AS 819 mill. kroner. For å finne rom for nødvendige tilleggsbevilgninger på andre områder, foreslår Regjeringen å øke utbyttet med 50 mill. kroner, til 516,4 mill. kroner.

### **Kap. 5619 Renter av lån til Oslo Lufthavn AS**

#### *Post 80 Renter*

Vedtatt budsjett for 2005 er på 402,6 mill. kroner. Basert på oppdaterte renteberegninger og innbetalinger av avdrag på statslånet til Oslo lufthavn AS, jf. omtale under kap. 4312, post 90, har Avinor anslått rentebeløpet for 2005 til 381,8 mill. kroner. Bevilgningen foreslås på denne bakgrunn redusert med 20,8 mill. kroner.

### **Kap. 5620 Aksjer i Mesta AS**

#### *Post 80 Utbytte*

Vedtatt budsjett for 2005 er på 71 mill. kroner. Årsresultatet etter skatt for Mesta AS er på 217,3 mill. kroner. Gjeldende utbyttepolitikk tilsier et utbytte

på 76,5 mill. kroner. Det foreslås å øke bevilgningen med 5,5 mill. kroner.

### **Kap. 5622 Aksjer i Avinor AS**

#### *Post 80 Utbytte*

Vedtatt budsjett for 2005 er på 50 mill. kroner. Dette var basert på et anslått årsresultat etter skatt for 2004 på 120 mill. kroner. Avinors årsresultat etter skatt ble på 379 mill. kroner i 2004. Gjeldende utbyttepolitikk for selskapet tilsier et utbytte på 151,5 mill. kroner. Det foreslås å øke bevilgningen med 101,5 mill. kroner.

### **Kap. 5623 Aksjer i BaneService AS**

#### *Post 80 (Ny) Renter*

I forbindelse med etableringen av BaneService AS i 2005 ble det bevilget et statslån på 38,3 mill. kroner. Dette gir anslåtte renteinntekter i 2005 på 1,2 mill. kroner, som foreslås inntektsført på post 80 Renter.

### **Andre saker**

#### *Overføring av kjøpsansvar for lokaltogtrafikken i Hallingdal (Oslo-Geilo) «Vøgne» til Buskerud fylkeskommune*

Som omtalt i St.prp. nr. 1 (2004-2005) for Samferdselsdepartementet, tar Samferdselsdepartementet sikte på å stanse det statlige kjøpet av togtilbudet Vøgne (mellom Geilo og Oslo) fra og med 12. juni 2005. Buskerud fylkeskommune ønsker å opprettholde det regionale togtilbudet. Det foreslås derfor en funksjonsendring, der Buskerud fylkeskommune får ansvaret for den lokale kollektivtransporten i området som dekkes av Vøgne i Hallingdalsregionen. Bevilgningsbehovet er 1,75 mill. kroner i 2005. Midlene skal overføres til Buskerud fylkeskommune gjennom inntektssystemet for fylkeskommunen under Kommunal- og regionaldepartementets budsjett. Regjeringen foreslår derfor at bevilgningen på kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner, post 60 Innbyggertilskudd, økes med 1,75 mill. kroner, jf. omtale under pkt. 3.5.

Statens vegvesen og Jernbaneverket – fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for vedlikeholdsarbeider

Samferdselsdepartementet har i 2005 fullmakt til å forplikte staten for framtidige budsjetterminer for investeringsprosjekter i regi av Statens vegvesen og Jernbaneverket som ikke er omtalt

med kostnadsoverslag overfor Stortinget. Vedlikeholdsarbeider i de to etatene utsettes i større grad for konkurranse, og kontrakter inngås ofte for flere år av gangen. Det er derfor behov for tilsvarende fullmakter for vedlikeholdsarbeider.

Statens vegvesen har skilt ut sin produksjonsvirksomhet i eget selskap, Mesta AS. Oppgaver som tidligere var utført av Statens vegvesen, bl.a. vedlikeholdsoppgaver, utføres nå av andre etter konkurranse. Kontrakter i tilknytning til vedlikeholdsarbeider inngås for flere år av gangen, vanligvis for 4-5 år. I dag inngår Statens vegvesen årlig funksjonskontrakter knyttet til vedlikehold av riksveger for om lag 2 100 mill. kroner. Det foreslås derfor at Samferdselsdepartementet får fullmakt til å forplikte staten for framtidige budsjetterminer utover gitt bevilgning på kap. 1320 Statens vegvesen, post 23 Trafikktilsyn, drift og vedlikehold av riksveger m.m., slik at samlet ramme for gamle og nye forpliktelser ikke overstiger 7 900 mill. kroner, og slik at forpliktelsene som forfaller hvert år ikke overstiger 2 100 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

Jernbaneverket har skilt ut deler av sin produksjonsvirksomhet i eget selskap, BaneService AS. Oppgaver som tidligere ble utført av Jernbaneverket, bl.a. vedlikeholdsoppgaver, skal utføres av andre etter konkurranse. I 2005 inngår Jernbaneverket kontrakter som medfører forpliktelser for senere år på om lag 170 mill. kroner. Det foreslås derfor at Samferdselsdepartementet får fullmakt til å forplikte staten for framtidige budsjetterminer utover gitt bevilgning på kap. 1350 Jernbaneverket, post 23 Drift og vedlikehold, og post 25 Drift og vedlikehold av Gardermobanen, slik at samlet ramme for gamle og nye forpliktelser ikke overstiger 170 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

### 3.13 Miljøverndepartementet

#### Kap. 1400 Miljøverndepartementet (jf. kap. 4400)

##### *Post 21 Spesielle driftsutgifter*

Posten foreslås styrket med 2 mill. kroner til opprettelse av et utvalg for reduksjon av klimagasser. Utvalget skal blant annet skissere scenarier for hvordan de nasjonale utslippene av klimagasser kan reduseres med 50-80 pst. innen 2050.

Regjeringen ønsker å trekke opp langsiktige retningslinjer for klimapolitikken. Det vil også

være viktig at Norge kan gå inn i nye internasjonale klimaforhandlinger med et bedre grunnlag for å kunne vurdere hvilke utslippsreduksjoner vi kan påta oss på kort og lang sikt. I henhold til Kyotoprotokollen skal forhandlingene om neste forpliktelsesperiode starte i 2005.

Utvalget vil ha et hovedfokus på mulighetene som ligger i å utvikle og ta i bruk ny teknologi, herunder vurdere hvilke tiltak som kreves for å utløse de teknologiske potensialene. Sentrale utviklingstrekk i samfunnet skal vurderes ut fra hvilke muligheter de gir for å skape et «lavutslippssamfunn». Utvalget skal også vurdere kostnader knyttet til de ulike scenariene og herunder sammenligne kostnadene ved utslippsreduksjoner nasjonalt med kostnader for tilsvarende reduksjoner i andre land.

Bevilgningen skal dekke sekretariatsutgifter og utvalgsutgifter, herunder utgifter til nødvendige eksterne utredninger og arrangementer. Utvalgets arbeid startet i april, og utvalget er gitt en tidsramme på 18 måneder for sitt arbeid, som skal legges fram i en egen NOU-rapport.

##### *Post 71 Internasjonale organisasjoner*

Denne posten dekker kontingentene i internasjonale organisasjoner der Stortinget har ratifisert medlemskapet eller medlemskapet er godkjent av Regjeringen.

Norge har ratifisert Cartagena-protokollen under Biodiversitetskonvensjonen. Protokollen trådte i kraft i 2004. I tillegg har Kyotoprotokollen under Klimakonvensjonen trådt i kraft i 2005. Disse protokollene innebærer en innbetaling av kontingenter på til sammen USD 65 993 i 2005. På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen økes med 0,5 mill. kroner.

##### *Post 78 Miljøtiltak til nikkilverka på Kola*

Utbetalingene til nikkilverkene på Kola går saktere enn forutsatt. På grunn av forsinkelsene i arbeidet har det ikke vært noen bevilgning på posten i 2004 og 2005. Nødvendige utbetalinger i 2004 og 2005 har vært dekket gjennom overføringer fra 2003-budsjettet. Ubrukte bevilgninger på 54 mill. kroner fra 2003 er ikke overførbare til 2006. På denne bakgrunnen foreslås det at tilsagnsfullmakten under kap. 1400 post 78 økes tilsvarende de midler som ikke kan overføres til 2006. Tilsagnsfullmakten vil etter dette være på 195 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

## **Kap. 1410 Miljøvernforskning og miljøovervåking (jf. kap. 4410)**

### *Post 21 Miljøovervåking og miljødata*

Posten foreslås styrket med 6 mill. kroner, hvorav 4 mill. kroner foreslås avsatt til økt overvåking av tareskogen og 2 mill. kroner til en styrket bestandsovervåking for rovvilt.

#### *Økt overvåking av tareskogen*

Foreløpige undersøkelser viser at sukkertaren kan være forsvunnet i 90 pst. av områdene hvor den naturlig hører hjemme mellom Lindesnes og svenskegrensen. I tillegg skjer det en økende nedslamming av havbunnen i nære kystfarvann.

Det haster med å finne ut av hvor store områder dette gjelder, hva som er årsaksforholdene og hvor partiklene i vannet stammer fra. Det vil også bli startet opp studier av hvordan denne endringen påvirker det biologiske mangfoldet i kystsonen, ikke minst ressursene knyttet til tareskogen.

#### *Bestandsovervåking av rovdyr*

Et av de viktigste konfliktdempende tiltakene i den nye rovviltpolitikken er knyttet til gode bestandsdata med størst mulig lokal aksept. Satsingen innebærer en utvidet feltbasert virksomhet med økt lokal medvirkning. Innsatsen vil bli utvidet særlig for gaupe og jerv, men overvåking av kongeørn vil også inngå i programmet. Slik virksomhet blir i dag ikke ivaretatt i tilstrekkelig grad i overvåkingsprogrammet. Gode og omforente bestandsestimater er også av avgjørende betydning for ny rovviltstatning for husdyr og tamrein. En ny erstatningsordning vil bli gjennomført fra beitesesongen 2006. Ordningen skal i vesentlig større grad enn tidligere erstatningsordning basere seg på bestandsovervåkingsdata og data fra kadaver som er dokumentert drept av rovvilt. Det vises til øvrig omtale av rovviltarbeidet under kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning, post 73 Forebyggende og konfliktdempende tiltak i rovviltforvaltningen.

## **Kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning (jf. kap. 4427)**

### *Post 21 Spesielle driftsutgifter*

Posten foreslås styrket med i alt 4 mill. kroner. Av

dette vil 3 mill. kroner benyttes til forsøket med økt lokal medvirkning i forvaltningen av verneområder.

Etter initiativ fra Stortinget er det igangsatt forsøk med lokal medvirkning i forvaltningen av Setesdal, Vesthei-Ryfylkeheiane, Dovrefjell-Sunnalsfjella, Forollhogna og Blåfjella-Skjækerfjella. Forsøkene skal sluttevalueres våren 2008. I tillegg foreslås det bl.a. avsatt midler til å dekke tilsvarende lokal forvaltning i Lierne nasjonalpark. Det er nødvendig å øke bevilgningen under denne posten for å dekke utgiftene ved nevnte forsøk.

Posten foreslås videre styrket med 1 mill. kroner til økt bruk av aluminium i kampen mot lakseparasitten Gyrodactylus salaris.

Til inndekningen av det siste beløpet foreslås en tilsvarende reduksjon i bevilgningen under kap. 1427 post 70 Tilskudd til kalking og lokale fiskeformål. En slik omdisponering vil ikke få betydning for kalkingsprosjekter som allerede er i gang. Det vises til omtalen under den nevnte posten.

Til nå har giften rotenon blitt brukt til å utrydde lakseparasitten fra infiserte vassdrag. Ulempen med rotenon er bl.a. at den dreper alle organismer i vassdraget som puster med gjeller i tillegg til selve parasitten. Miljøverndepartementet har derfor gjennom flere år bidratt til forskning på mer miljøvennlige kjemiske metoder for bekjemping av Gyrodactylus salaris. Bruk av aluminium i surt vann (aluminiumsmetoden) har så langt vist seg å gi gode resultater. Denne metoden dreper parasitten uten å skade andre organismer, og det er godt håp om at den vil bli et hovedvirkemiddel i kampen mot Gyrodactylus salaris.

### *Post 30 Statlige erverv, båndlegging av friluftsområder, kan overføres*

Det fremmes forslag om en netto bevilgningsøkning på posten på 0,2 mill. kroner.

Posten foreslås styrket med 2,2 mill. kroner til kjøp av eiendommer som går ut av Forsvarets bruk, men som fortsatt bør beholdes i offentlig eie for tilrettelegging til friluftsliv. Det vises til bredere omtale under kap. 1427 ny post 49 Statlige erverv, kjøp av forsvarseiendommer til friluftsmål.

Posten foreslås samtidig redusert med 2 mill. kroner mot en tilsvarende økning i bevilgningen under kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning, post 74 Tilskudd til friluftslivstiltak, jf. nærmere omtale under nevnte post.

*Post 49 (Ny) Statlige erverv, kjøp av forsvarseiendommer til friluftsmål, kan overføres*

Regjeringen prioriterer friluftsliv, og vil sikre en framtidsrettet disponering av forsvarseiendommer til friluftslivsmål. Etter grundige vurderinger av alle eiendommer og anlegg som Forsvaret ikke lenger har bruk for, foreslår Regjeringen at det opprettes en ny post på Miljøverndepartementets budsjett for kjøp av forsvarseiendommer som fortsatt bør beholdes i statens eie for tilrettelegging av friluftsliv.

I Miljøverndepartementets omgrupperingsproposisjon for 2004-budsjettet (St.prp. nr. 25 (2004-2005)) ble Stortinget orientert om at Forsvarsbygg ved Skifte Eiendom i samarbeid med Direktoratet for naturforvaltning og Statskog SF, skulle utarbeide en liste over eiendommer som går ut av Forsvarets bruk, men som fortsatt bør beholdes i offentlig eie for å kunne brukes og tilrettelegges for allment friluftsliv. De budsjettmessige konsekvensene ville Regjeringen komme tilbake til i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005.

Resultatet av dette arbeidet legges fram under forslag fra Forsvarsdepartementet. På Miljøverndepartementets område foreslås en bevilgning på 22,2 mill. kroner under kap. 1427, ny post 49 Kjøp av eiendommer. Bevilgningen skal dekke utgifter til kjøp av forsvarseiendommer som skal forbli i statlig eie under Direktoratet for naturforvaltning. Videre foreslås det bevilget 2,2 mill. kroner under kap. 1427, post 30 Statlige erverv, båndlegging av friluftsområder, til bistand til kommuners kjøp av forsvarseiendommer som skal bli friluftsområder, jf. nærmere omtale under kap. 1427, post 30.

Det foreslås at post 49 tilføyes stikkordet «kan overføres», da det er usikkert om alle eiendommene vil kunne bli kjøpt i 2005.

Det vises for øvrig til omtale av saken under Forsvarsdepartementet i denne proposisjonen.

*Post 70 Tilskudd til kalking og lokale fiskeformål, kan overføres*

Posten foreslås redusert med 4 mill. kroner mot en tilsvarende økning i bevilgningen under kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning, post 21 Spesielle driftsutgifter og kap. 1441 Statens forurensningstilsyn, post 21 Spesielle driftsutgifter, jf. nærmere omtale under disse postene. Den foreslåtte omdisponeringen vil ikke få betydning for kalkingsprosjekter som allerede er i gang.

*Post 73 Forebyggende og konfliktdependende tiltak i rovviltforvaltningen, kan overføres.*

Ved behandlingen av rovviltmeldingen og statsbudsjettet for 2005 understreket Stortinget behovet for økt satsing på forebyggende og konfliktdependende tiltak, bl.a. tiltak som kan gi en god lokal forankring av de ulike deler av rovviltpolitikken og redusere frykten mennesker opplever overfor rovvilt.

Arbeidet med å få de nye regionale rovvilt-nemndene i funksjon er gjennomført med iverksettelse av ny forvaltningsforskrift fra 1. april 2005 og ved at åtte regionale rovvilt-nemnder er i funksjon fra samme tid. Det er også opprettet og satt i drift et nasjonalt kontaktutvalg for rovvilt i tråd med Stortingets forutsetninger. Det er nå viktig at nemndene og kontaktutvalget gis rammevilkår som gir dem en reell mulighet til å styrke de lokale tiltakene, og oppnå resultater raskt i sitt arbeid. Reindriftsutøvere, husdyreiere, lokalsamfunn og kommuner kan søke om midler til tiltak over denne posten. Rovvilt-nemndene foretar en strategisk prioritering av bruk av midlene med utgangspunkt i konkrete utfordringer i regionen. Fylkesmannen behandler de enkelte søknadene.

Et av de viktigste konfliktdependende tiltak i rovviltpolitikken er knyttet til gode og omforente bestandsdata. Det vises i den forbindelse til forslag om økning av bevilgningen under kap. 1410 Miljøvernforskning og miljøovervåking, post 21 Miljøovervåking og miljødata.

En viktig forutsetning for å nå de nye nasjonale målene i rovviltpolitikken er at de konfliktdependende tiltakene i regi av de regionale nemndene ikke går på bekostning av midlene til effektive tapsforebyggende tiltak. Spesielt er dette viktig i de første årene med en helt ny forvaltningsmodell basert på regionale rovvilt-nemnder. For å følge opp Stortingets behandling av rovviltmeldingen og Stortingets merknader til statsbudsjettet for 2005, foreslås det derfor å øke bevilgningen med 3 mill. kroner under kap. 1427, post 73 til forebyggende og konfliktdependende tiltak.

*Post 74 Tilskudd til friluftslivstiltak, kan overføres*

For å gjennomføre tiltak i Friluftslivets år 2005 på en tilfredsstillende måte, er det nødvendig å øke bevilgningen med 2 mill. kroner. For å dekke inn den økte bevilgningen under denne posten foreslås en tilsvarende reduksjon i bevilgningen under kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning, post 30 Statlige erverv, båndlegging av friluftsområder.

### **Kap. 1432 Norsk kulturminnefond (jf. kap. 4432)**

#### *Post 90 Fondskapital*

Regjeringen legger stor vekt på å ta vare på viktige kulturminner og kulturmiljøer. Et av virkemidlene i dette arbeidet er Norsk kulturminnefond. Regjeringen fremmer forslag om å øke kapitalen i Norsk kulturminnefond med 200 mill. kroner under kap. 1432 Norsk kulturminnefond, post 90 Fondskapital. Forslaget innebærer en fordobling av kapitalen fra dagens nivå. Fondskapitalen plasseres som kontolån i statskassen med rente tilsvarende 10-års statsobligasjonslån.

Den årlige renteavkastningen av fondet bevilges etterskuddsvis som en inntekt under kap. 4432, post 80 Avkastning fra Norsk kulturminnefond. Avkastningen skal nyttes til kulturminnetiltak, som også bevilges etterskuddsvis under kap. 1432, post 50 Til disposisjon for kulturminnetiltak. En økning av fondskapitalen i 2005 på 200 mill. kroner vil gi økte renteinntekter i siste halvår av 2005, og derfor muliggjøre en økt bevilgning over kap. 4432, post 80 Avkastning fra Norsk kulturminnefond på 4 mill. kroner i 2006. Fra 2006 vil fondskapitalen tjene opp renter for hele året. Dette gir en økt avkastning av fondet, og derigjennom muliggjøre en økning av bevilgningen over kap. 4432, post 80 på ca. 8 mill. kroner i 2007 sammenliknet med 2005. St.meld. nr. 16 (2004-2005) Leve med kulturminner som ble lagt frem i februar 2005, forutsetter en opptrappingsplan for å nå de nasjonale målene for kulturminnefeltet og forslag til forbedrete støtteordninger og andre incitamentter for å sikre nødvendige vernetiltak. I stortingsmeldingen varsles det også økt statlig medansvar for istandsetting av kulturhistorisk viktige kirker. Kulturminnefondet er en av flere mulige finansieringskilder for vern av kirker etter kulturminneloven. Bruk av fondet forutsetter imidlertid en utløsning av private midler også for kirkene.

### **Kap. 1441 Statens forurensningstilsyn (jf. kap. 4441)**

#### *Post 21 Spesielle driftsutgifter*

Regjeringen har bestemt at Miljøverndepartementet skal ha det nasjonale ansvaret for gjennomføring av EUs rammedirektiv for vann med fylkesmannen som regional myndighet. Dette innebærer behov for økte ressurser både sentralt og regionalt til det faglige arbeidet med gjennomføringen av direktivet. Arbeidet skjer gjennom

direktoratsgruppen som ledes av Statens forurensningstilsyn (SFT).

Miljøverndepartementets og SFTs ansvar for direktivet var ikke forutsatt da bevilgningen under posten ble vedtatt. Det er derfor nødvendig å øke bevilgningen med 3 mill. kroner for å dekke det økte ressursbehovet

Som inndekning for forslaget om bevilgningsøkning foreslås en tilsvarende innsparing under kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning, post 70 Tilskudd til kalking og lokale fiskeformål. En omdisponering som foreslått vil ikke få betydning for kalkingsprosjekter som allerede er i gang, jf. omtale under nevnte post.

#### *Post 73 Tilskudd til biloppsamlingssystemet*

Posten foreslås styrket med 17,0 mill. kroner. Utbetaling av tilskudd henger sammen med omfanget av innleverte bilvrak. Som omtalt under kap. 1441 post 75 viser siste prognose for innleverte bilvrak i 2005 at det forventes å bli innlevert flere vrak enn opprinnelig lagt til grunn. Bevilgningen foreslås oppjustert for å ivareta dette.

Det er også lagt til grunn en økning i skrapjernesprisene. Dette er basert på vurderinger fra analytikere som ser det som mer sannsynlig at den internasjonale skrapjernprisen vil holde seg høy eller øke, enn at den blir redusert. Dette skyldes stor etterspørsel av skrapjern i asiatiske land. Det knytter seg imidlertid stor usikkerhet til disse forventningene.

#### *Post 75 Utbetaling av pant for bilvrak – overslagsbevilgning*

Posten foreslås styrket med 17,0 mill. kroner. I budsjettforslaget for 2005 er det lagt til grunn at det blir innlevert ca. 100 000 bilvrak som det skal utbetales pant for. En ny gjennomgang av forventet levering av bilvrak viser en økning fra ca. 100 000 til ca. 112 000 i 2005. En oversikt over innleverte bilvrak for de siste to årene viser at antall vrakinger har vært ca. 110 000. I forbindelse med den nye gjennomgangen er det forventet at den siste tids økte vrakmengde også vil vedvare i tiden fremover.

#### *Post 76 Refusjonsordninger – overslagsbevilgning*

Bevilgningen foreslås redusert med 10 mill. kroner. I statsbudsjettet for 2005, jf. St.prp. nr. 1 (2004-2005), ble det foreslått å øke posten med til



sammen 18 mill. kroner som følge av helårsvirkning av refusjonsordningen for HFK/PFK. Nye estimater for innlevering og påfølgende refusjon medfører at bevilgningen bør reduseres med 10 mill. kroner. Reduksjonen bygger på bransjens eget estimat for utbetalinger i 2005, samt eventuelle krav om refusjon for HFK/PFK oppsamlet i tidligere år.

#### **Kap. 1471 Norsk Polarinstitutt (jf. kap. 4471)**

##### *Post 01 Driftsutgifter*

Bevilgningen foreslås redusert med 10,9 mill. kroner for å dekke inntektsreduksjonen under kap. 4471 post 01. Det vises til omtale nedenfor.

#### **Kap. 4441 Statens forurensningstilsyn (jf. kap. 1441)**

##### *Post 08 Inntekter fra salg av bilvrak*

Posten foreslås økt med 57,2 mill. kroner. For 2005 er det budsjettert med en innsamling på 100 000 bilvrak. Erfaringer viser at det samles inn flere vrak. For 2005 er anslaget i overkant av 112 000 vrak. I tillegg har skrapjernsprisen økt betydelig det siste halvannet året.

#### **Kap. 4471 Norsk Polarinstitutt (jf. kap. 1471)**

##### *Post 01 Salgs- og utleieinntekter*

Bevilgningen foreslås redusert med 10,9 mill. kroner som følge av reduserte husleieinntekter og lavere aktivitet ved forskningsfartøyet Lance.

Norsk Polarinstitutt har stått som leietaker av Polarmiljøsenderet AS fra innflyttingen. Fra 2. halvår 2004 er det Polarmiljøsenderet AS som har overtatt leieansvaret og som skal være ansvarlig for å få inn husleie fra de som er deltakere i Polarmiljøsenderet. Dette utgjør en inntektsreduksjon på 6 mill. kroner per år.

Norsk Polarinstitutt eier det isgående forskningsfartøyet Lance som normalt kun blir brukt i sommerhalvåret, og for å spare penger blir det nå lagt i opplag i vinterhalvåret. Dette utgjør en årlig inntektsreduksjon på 4,9 mill. kroner.

#### **Andre saker**

##### *Kompensasjon for flytting av oppdrettsanlegg fra nasjonale laksefjorder*

I forbindelse med opprettelsen av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder vedtok Stortinget at enkelte nasjonale laksefjorder skal være oppdrettsfrie innen 2011, jf. Innst. S. nr. 134 (2002-2003). Stortinget vedtok også følgende anmodningsvedtak:

Vedtak nr. 297, 25. februar 2003:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at oppdrettsanlegg som allerede befinner seg i områder hvor det ikke tillates oppdrett av anadrom matfisk flyttes til andre områder innen 1. mars 2011. Det må gis en rimelig kompensasjon til eiere av oppdrettsanlegg som må flytte ut. Forskning og utdanningsanlegg vurderes spesielt og får tillatelse til å fortsette driften der de er i dag.»

Dette gjelder tre oppdrettsanlegg, og Miljøverndepartementet har vurdert spørsmålet om kompensasjon, jf. omtale nedenfor.

Regjeringen vil understreke at det i denne saken ikke foreligger noe erstatningsansvar for staten. Bakgrunnen for dette er at rådighetsinnskrenkninger ikke medfører erstatningsplikt for staten. Endrede rammebetingelser er en del av risikoen ved å drive næringsvirksomhet. Videre følger det klart av de opprinnelige tillatelsene til å etablere konsesjonen at det er tatt forbehold om å kunne kreve reduksjon eller fjerning av anlegget dersom forholdene skulle tilsi dette. Kompensasjon som følge av flytting i forbindelse med opprettelse av nasjonale laksefjorder er en direkte oppfølging av Stortingets vedtak.

På denne bakgrunn har Regjeringen lagt til grunn at fastsettelse av «rimelig kompensasjon» bør skje ut fra en ren rimelighetsbetraktning basert på at de berørte selskapene vil ha ulemper og kostnader som følge av pålegget. Det foreslås at kompensasjonen ytes i form av et kontantbeløp som ikke inkluderer ekstra konsesjoner. Regjeringen mener at en rimelig kompensasjon er å dekke flyttekostnader med inntil 2,25 mill. kroner per konsesjon. Selskapene må dokumentere flyttekostnadene før utbetaling av kompensasjon skjer, dvs. kompensasjon ytes først etter at anleggene har flyttet.

Vedtak om opprettelse av nasjonale laksefjorder og nødvendige pålegg om flytting av oppdrettsanlegg treffes av Fiskeri- og kystdepartementet i medhold av oppdrettsloven. Bevilgningen er like-

vel foreslått på Miljøverndepartementets budsjett, da Miljøverndepartementet har et overordnet og koordinerende ansvar for Regjeringens oppfølging av ordningen. Dette innebærer ikke at det etableres noe nytt prinsipp om forholdet mellom lovmessig ansvar og ansvar for kompensasjons- eller erstatningsordninger.

Regjeringen ber om Stortingets samtykke til at Miljøverndepartementet kan gi tilsagn om å dekke oppdrettsanleggenes dokumenterte flyttekostnader innenfor en total ramme på 6,75 mill. kroner, dvs. inntil 2,25 mill. kroner per anlegg, jf. forslag til romertallsvedtak. I samsvar med Stortingets vedtak vil ingen oppdrettsanlegg bli pålagt å flytte før 1. mars 2011. Velger noen av oppdrettsanleggene likevel å flytte i 2005, vil eventuelle utbetalinger i 2005 bli foreslått bevilget i forbindelse med nysalderingen av 2005-budsjettet.

### 3.14 Moderniseringsdepartementet

#### Kap. 0001 H.M. Kongen og H.M. Dronningen

##### *Post 50 Det Kgl. Hoff*

Sikkerheten til H.M. Kongen og kongefamilien er et statlig ansvar, uavhengig av oppholdssted. Dette innebærer at staten har ansvar for finansiering og drift av nødvendige sikkerhetstiltak for kongefamilien.

Med bakgrunn i en rapport utarbeidet av Politidirektoratet har det blitt iverksatt fysiske sikringstiltak på en rekke av de statlige og private kongelige eiendommene. Det har i denne forbindelse blitt bevilget 13 mill. kroner, fordelt med 6 mill. kroner i 2003 og 7 mill. kroner i 2004, til gjennomføring av bygningsmessige tiltak.

Operatørrollen for sikkerhetstiltak er overført til Det Kgl. Hoff. I 2004 gjennomførte Det Kgl. Hoff nye analyser for å kvalitetssikre kostnadsoverslagene for gjenstående sikringstiltak. Ytterligere bevilgningsbehov ble anslått til 10,7 mill. kroner fordelt på årene 2004 og 2005. Av dette ble 4 mill. kroner bevilget i forbindelse med Stortingets behandling av St.prp. nr. 63 (2003-2004). De gjenstående 6,7 mill. kroner ble imidlertid ikke inkludert i beløpet under post 50 ved fremleggelsen av forslag til statsbudsjett for 2005.

Det foreslås derfor at bevilgningen under post 50 økes med 6,7 mill. kroner.

#### Kap. 1500 Moderniseringsdepartementet

##### *Post 21 Spesielle driftsutgifter*

Det er behov for å gjennomføre sikringstiltak i regjeringsskvartalet. Moderniseringsdepartementet er i samråd med berørte virksomheter i gang med å utarbeide forslag til prioritering, fremdrift og ressursbehov for oppgraderinger. Regjeringen ønsker å sette i gang enkelte prioriterte tiltak i inneværende budsjettermin. Det er på dette grunnlag behov for å øke bevilgningen med 7,5 mill. kroner.

Videre legges det opp til å omdisponere 0,8 mill. kroner fra posten til kap. 1508 Spesielle IT-tiltak, post 21 Senter for informasjonssikring, jf. omtale nedenfor.

Samlet sett foreslås bevilgningen under kap. 1500 Moderniseringsdepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter økt med 6,7 mill. kroner.

##### *Bestillingsfullmakt i forbindelse med utvikling og etablering av internettportalen «MinSide»*

Moderniseringsdepartementets arbeid med utvikling og etablering av internettportalen «MinSide» er nå kommet til en fase hvor det forhandles med leverandører om utvikling og anskaffelse av tekniske løsninger til i den digitale tjenesten. Deler av utviklings- og anskaffelseskostnadene vil imidlertid ikke komme til utbetaling før i 2006 og eventuelt 2007. For å kunne inngå tjenestekjøpet og undertegne kontrakt med leverandører som strekker seg ut over budsjetterminen, bes det om samtykke til å foreta bestillinger i budsjetterminen 2005 på inntil 8 mill. kroner utover vedtatt bevilgning (bestillingsfullmakt), jf. forslag til romertallsvedtak.

##### *Post 22 Klagenemnda for offentlige anskaffelser*

Det fremgår av § 4 i Forskrift om klagenemnd for offentlige anskaffelser at sekretariatet for klagenemnda utpekes av Moderniseringsdepartementet. Regjeringen legger opp til å overføre det formelle ansvaret for sekretariatet fra Moderniseringsdepartementet til Konkurransetilsynet. Bevilgningen foreslås derfor redusert med 2,668 mill. kroner mot tilsvarende økning under kap. 1550 Konkurransetilsynet, post 01 Driftsutgifter.

##### *Post 73 (Ny) Kompensasjonsordning for ulønnet arbeidsinnsats i Skattefunn, kan overføres*

I forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet

for 2005 vedtok Stortinget å be Regjeringen utrede og legge fram forslag om å utvide ordningen med skattefradrag for kostnader til FoU-prosjekter (Skattefunn) til også å skulle omfatte ulønnet arbeidsinnsats. Det vises i denne sammenheng til omtale under kap. 928 FoU i næringslivets regi, post 71 Tilskudd til ulønnet forskningsinnsats. Som det fremgår i omtalen under kap. 928, foreslår Regjeringen også etablering av en kompensasjonsordning for skattytere som i 2002 og 2003 innrettet seg på at ulønnet arbeidsinnsats skulle gi rett til skattefradrag. Det foreslås bevilget 10 mill. kroner til ordningen i 2005. Regjeringen legger opp til at ordningen skal administreres av et klageorgan. Bevilgningen skal også dekke de administrative kostnadene. Et eventuelt behov for å notifisere kompensasjonsordningen overfor ESA vil for øvrig bli vurdert nærmere på bakgrunn av endelig utforming av ordningen.

#### *Bakgrunn*

Skattefunn er en ordning hvor støtte til FoU-prosjekter gis i form av skattefradrag, administrert gjennom ligningsmyndighetene. Dette innebærer at reglene om endring av ligning kommer til anvendelse når det skal foretas korreksjoner i tidligere vedtak. Dersom utvidelsen av ordningen til å omfatte ulønnet arbeidsinnsats gis tilbakevirkende kraft innenfor gjeldende regelverk, vil dette medføre at det må foretas endring av ligningen for de skattyterne som vil ha krav på slik støtte. Regjeringen ser dette som et lite hensiktsmessig alternativ. En slik løsning vil være tidkrevende, og det er etter Regjeringens syn viktig at utbetalingene skal kunne skje så raskt som mulig. Administrative forhold tilsier derfor valg av en annen modell.

Regjeringen foreslår at det opprettes en egen kompensasjonsordning for de som har utført ulønnet arbeidsinnsats i tidligere år i forbindelse med Skattefunn-prosjekter. For å sikre at spørsmålet om eventuell kompensasjon blir behandlet mest mulig uhildet og uavhengig, ønsker Regjeringen å legge ordningen til et organ som ikke tidligere har hatt befatning med Skattefunn-ordningen. Regjeringen legger opp til gi Moderniseringsdepartementet ansvaret for ordningen.

#### *Kompensasjonsordning for ulønnet arbeidsinnsats innenfor Skattefunn*

Regjeringen ser at endring av ligning og manglende skattefradrag, eventuelt tilbakebetaling av utbetalt støtte, kan ha kommet overraskende på

enkelte skattytere. Disse kan ha startet prosjekter i den tro at det offentlige skulle finansiere deler av dette og kan derfor ha pådratt seg utgifter på uriktige premisser. For å avhjelpe den situasjon disse har kommet i, legger Regjeringen opp til at det skal ytes kompensasjon for manglende skattefradrag og eventuelt tilbakebetalingskrav. Det tas sikte på at ordningen med kompensasjon skal omfatte inntektsårene 2002 og 2003. Anførselen om at reglene var uklare, eller at det er blitt gitt uriktig informasjon, kan ikke begrunne kompensasjon for år senere enn 2003. Det vises her til at det ble gitt informasjon som presiserte gjeldende regelverk i desember 2002. Norges forskningsråd kan imidlertid ha gitt godkjenning til flerårige prosjekter som kan ha dannet grunnlag for forpliktelser hos de næringsdrivende. Det legges derfor opp til at det også skal kunne kompenseres for flerårige prosjekter, men at dette begrenses til ulønnet arbeid i 2002 og 2003. Også ettårige prosjekter i 2003 vil imidlertid være omfattet. Kompensasjonsordningen vil derfor omfatte alle som kan dokumentere å ha krevd skattefradrag for ulønnet arbeidsinnsats i selvangivelsen for inntektsårene 2002 og 2003, i tilknytning til godkjent Skattefunn-prosjekt.

#### *Beregning av kompensasjon*

Det legges til grunn at kompensasjonen ikke skal gis på grunnlag av erstatningsrettslige kriterier. Rett til kompensasjon forutsetter ikke at det dokumenteres å ha vært gitt feil informasjon fra myndighetene. Det skal gis kompensasjon for det manglende skattefradraget. Det gis ikke kompensasjon ut over beregnet støtte til ulønnet innsats i form av renter, tap av inntekter eller annet.

Skattyterne må fremme sine krav overfor klageorganet. Innenfor dagens Skattefunn-ordning kan ligningsmyndighetene etterprøve antall påberopte timer lønnet arbeid i prosjektet. Tilsvarende mulighet må klageorganet ha til å etterprøve holdbarheten av søkerens anførsel om medgått tid til ulønnet arbeidsinnsats. Det innebærer at klageren må dokumentere eller sannsynliggjøre det timetallet som kreves kompensert. Klageorganet kan sammenholde disse opplysningene med det antall timer skattyteren rapporterte i selvangivelsen for det aktuelle inntektsåret og opplysninger om prosjektets omfang. Videre kan opplysningene sammenholdes med hva som ble opplyst i søknaden til Norges forskningsråd i forbindelse med godkjenningen av prosjektet. Klageorganet foretar en selvstendig prøving og fastsetter det endelige timetallet.

I forbindelse med forslaget om å utvide Skattefunn-ordningen til også å omfatte ulønnet arbeidsinnsats, legger Regjeringen opp til at det skal anvendes en felles, sjablonmessig fastsatt timesats ved beregningen av godtgjørelsen. Tilsvarende må gjelde for kompensasjonsordningen. Det vises her til at prosjektene kan variere mye i sin karakter og være utført av personer med svært ulik formell kompetanse. En differensiering på bakgrunn av utdanning eller andre kriterier vil i tillegg lett skape vanskelige avgrensningsspørsmål. Det foreslås at timesatsen settes til 500 kroner pr. time. For øvrig beregnes støtten etter gjeldende regler for Skattefunn. Dette betyr at forskningsrådets regler for brukerstyrte prosjekter får anvendelse, og at støtten utgjør henholdsvis 18 eller 20 prosent av beregningsgrunnlaget.

I dagens Skattefunn-ordning kan det maksimale skattefradraget til FoU utgjøre henholdsvis 18 eller 20 prosent av beregningsgrunnlaget på enten 4 eller 8 millioner kroner. Kompensasjon for ulønnet arbeidsinnsats pluss annen støtte gjennom Skattefunn må ikke overstige disse takene for de aktuelle inntektsårene.

Klageorganet kontrollerer at kompensasjonen for ulønnet arbeidsinnsats og øvrig Skattefunnstøtte for det enkelte inntektsåret ikke overstiger beløpsbegrensningene i beregningsgrunnlaget. Deretter foretas utbetaling av støtten.

#### *Retten til kompensasjon*

Målgruppen for kompensasjonsordningen er primært de næringsdrivende som har blitt innvilget støtte gjennom et ligningsvedtak som senere er blitt endret. Det ligger ikke noe unormalt i at ligningsvedtak blir endret. De næringsdrivende har imidlertid gjennom vedtakene blitt gitt et tilsagn som kan ha dannet grunnlag for økonomiske forpliktelser for de næringsdrivende. På bakgrunn av de spesielle omstendighetene omkring oppstarten av Skattefunn vurderer derfor Regjeringen det som rimelig at disse gis mulighet til kompensasjon. I tillegg er det rimelig å inkludere i ordningen de som krevde fradrag i selvangivelsen, men hvor forholdet ble oppdaget under ligningsbehandlingen og fradrag nektet allerede ved ordinær ligning.

For de tilfeller hvor det løper endringssak hos ligningsmyndighetene eller hvor det senere avdekkes at det uriktig er gitt fradrag, vil ligningsmyndighetene bli anmodet om å unnlate å gjennomføre endring. På denne måten vil en søke å unngå at de berørte næringsdrivende får endret ligningen til sin ugunst, samtidig som de heller

ikke vil ha rett til kompensasjon fordi kravet fremmes for sent. Hvor det ikke foretas endring, vil det følgelig ikke kunne fremmes krav om kompensasjon. Dette anses som den mest hensiktsmessige løsningen framfor å skulle opprettholde kompensasjonsordningen over flere år av hensyn til muligheten for nye saker.

På denne bakgrunn foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner på ny post 73 Kompensasjonsordning for ulønnet arbeidsinnsats i Skattefunn, med stikkordet *kan overføres*.

### **Kap. 4500 Moderniseringsdepartementet**

#### *Post 02 Ymse inntekter*

I forbindelse med overføring av Klagenemnda for offentlige anskaffelser fra Moderniseringsdepartementet til Konkurransetilsynet, jf. omtale under kap. 1500, post 22, foreslås bevilgningen satt ned med 180 000 kroner. Det foreslås at beløpet bevilges under kap. 4550 Konkurransetilsynet, ny post 02 Ymse inntekter, jf. omtale nedenfor. Inntektene gjelder gebyrer i tilknytning til nemnda.

### **Kap. 1508 Spesielle IT-tiltak**

#### *Post 21 Senter for informasjonssikring*

Et prøveprosjekt med Senter for informasjonssikring (SIS) ved SINTEF i Trondheim har vært finansiert over statsbudsjettet siden 2002 med om lag 6 mill. kroner per år, jf. omtale i St.prp. nr. 1 (2004-2005) for Moderniseringsdepartementet. Hovedformålet med prosjektet har vært å få etablert en permanent nasjonal informasjonskilde og et kompetansemiljø med hensyn til IT-trusler og tilhørende mottiltak.

I St.prp. nr. 1 (2004-2005) la Moderniseringsdepartementet opp til å finne frem til en fremtidig løsning for SIS, basert på en felles finansiering med øvrige berørte departementer og andre offentlige og private interessenter. I den forbindelse ble det foreslått bevilget 1,965 mill. kroner under denne posten. Beløpet utgjorde Moderniseringsdepartements antatte andel av finansieringen for 2005.

Arbeidet med organiseringen av informasjonssikkerhetsarbeidet har vært mer tidkrevende enn forutsatt. Regjeringen tar nå sikte på å legge frem forslag om en helhetlig, permanent løsning i statsbudsjettet for 2006. For å kunne opprettholde et tilbud og holde på kompetansen i SIS-aktivitetene

ved SINTEF ut 2005, foreslås det å øke bevilgningen på post 21 med 3,535 mill. kroner, mot tilsvarende reduksjon av bevilgningene under kap. 1508, post 22 Samordning av IT-politikken med 2,135 mill. kroner, kap. 1500, post 21 Spesielle driftsutgifter med 0,8 mill. kroner og kap. 1509, post 70 Tilskudd med 0,6 mill. kroner.

#### *Post 22 Samordning av IT-politikken*

Det foreslås å sette ned bevilgningen med 2,135 mill. kroner mot tilsvarende økning av bevilgningen under post 21 Senter for informasjonssikring, jf. omtalen ovenfor.

### **Kap. 1509 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer**

#### *Post 70 Tilskudd*

Det foreslås å sette ned bevilgningen med 0,6 mill. kroner mot tilsvarende økning av bevilgningen under kap. 1508 Spesielle IT-tiltak, post 21 Senter for informasjonssikring, jf. omtalen ovenfor.

### **Kap. 1522 Statens forvaltningstjeneste**

#### *Post 21 Spesielle driftsutgifter*

Regjeringen mener det er behov for å modernisere og videreutvikle ODIN, som er den elektroniske informasjonstjenesten for regjeringen og departementene. En tverrdepartemental arbeidsgruppe har på dette grunnlag analysert utviklingsbehovet og utarbeidet forslag til ny strategi for ODIN. Nye ODIN/regjeringen.no skal ha interaktive løsninger mot publikum og styrke av Regjeringens informasjonsprofil overfor publikum, bl.a. ved å legge til rette for synshemmede ved syntetisk tale. ODIN/regjeringen.no vil være en sentral kommunikasjonskanal for regjeringen og departementene. Portalen skal gi bedre interaktivitet og funksjonalitet enn dagens løsning. Den skal også kunne benyttes som informasjonskanal i krisesituasjoner.

Det foreslås at bevilgningen økes med 4 mill. kroner.

### **Kap. 1541 Pensjoner av statskassen**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Bevilgningen under posten foreslås redusert med 1,5 mill. kroner til 15,3 mill. kroner bl.a. på bakgrunn av justeringer basert på regnskap 2004.

### **Kap. 1542 Tilskudd til Statens Pensjonskasse**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

#### *Post 70 For andre medlemmer av Statens Pensjonskasse*

Bevilgningsanslaget er oppdatert i hovedsak som følge av endringer i premieinntektene. For Posten Norge er det lagt til grunn en reduksjon av premien med om lag 340 mill. kroner i 2005, som følge av en avregning av deler av virksomhetens overdekning i pensjonsordningen. Statens Pensjonskasse har videre justert anslagene for forventet vekst i pensjonsutbetalingene i 2005 i forhold til anslagene som var lagt til grunn i St.prp. nr. 1 (2004-2005). Bevilgningsforslaget er videre basert på faktiske pensjonsutbetalinger i 2004.

Det foreslås at bevilgningene på kapitlet økes med 312,8 mill. kroner. Endringen fordeler seg med en økning på 315,0 mill. kroner på post 01, og en reduksjon på 2,2 mill. kroner på post 70.

### **Kap. 1544 Boliglån til statsansatte**

#### *Post 90 Lån*

Det knytter seg betydelig usikkerhet til bevilgningsbehovet under posten. Det forventes imidlertid lavere låneetterspørsel sett i forhold til de forutsetningene som ble lagt til grunn i saldert budsjett 2005.

Det foreslås at bevilgningen under posten reduseres med 700 mill. kroner.

### **Kap. 1546 Yrkesskadeforsikring**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Det er foretatt nye anslag basert på faktiske erstatningsutbetalinger i 2004, korrigert for forventet vekst i utbetalingene som følge av at nye skadeår-ganger kommer til. Det er også tatt hensyn til at faktisk beregnet avgift til Rikstrygdeverket som skal betales i 2005, er noe lavere enn den avgiften som er lagt til grunn i saldert budsjett 2005.

Det foreslås at bevilgningen under posten reduseres med 1,7 mill. kroner.

### **Kap. 4546 Yrkesskadeforsikring**

#### *Post 01 Premieinntekter*

Anslått bevilgningsbehov er på den ene side nedjustert som følge av at faktisk premie for nye

grupper har vist seg å bli vesentlig lavere enn det estimatet som lå til grunn for saldert budsjett 2005. Denne reduksjonen i premieinntektene oppveies på den annen side delvis av at Posten Norge AS har fornyet sin avtale med SPK om yrkesskade-forsikring for 2005.

Det foreslås at bevilgningen reduseres med 4,5 mill. kroner.

### **Kap. 1547 Gruppelivsforsikring**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Bevilgningen under posten i saldert budsjett 2005 er basert på utbetalinger for 2003. Faktiske utbetalinger for 2004 tilsier en nedjustering av anslaget med 7,5 mill. kroner.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 7,5 mill. kroner.

### **Kap. 4547 Gruppelivsforsikring**

#### *Post 01 Premieinntekter*

Bevilgningsanslaget er oppjustert med 5,6 mill. kroner på grunnlag av oppdaterte premieoversikter for 2005.

Det foreslås å øke bevilgningen med 5,6 mill. kroner.

### **Kap. 1550 Konkurransetilsynet**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Bevilgningen foreslås økt med 2,668 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon av bevilgningen under kap. 1500, post 22 Klagenemnda for offentlige anskaffelser, jf. omtalen under kap. 1500 Moderniseringsdepartementet, post 22 Klagenemnda for offentlige anskaffelser.

### **Kap. 4550 Konkurransetilsynet**

#### *Post 02 (Ny) Ymse inntekter*

Det foreslås en bevilgning på 180 000 kroner til inntekter fra gebyrer i tilknytning til Klagenemnda for offentlige anskaffelser, jf. omtale under kap. 1500 Moderniseringsdepartementet, post 22 Klagenemnda for offentlige anskaffelser og kap. 4500 Moderniseringsdepartementet, post 02 Ymse inntekter.

### **Kap. 1580 Bygg utenfor husleieordningen**

#### *Post 30 Igangsetting av byggeprosjekter*

##### *Universitetet i Oslo, Institutt for informatikk II (IFI II)*

Det fremmes forslag om byggestart for nybygg for informatikkmiljøene ved Universitetet i Oslo (IFI II). Nybygget vil samle informatikkmiljøet og derigjennom bedre sikkerheten, arbeidsforholdene og produktiviteten på et viktig område. Med bakgrunn i gjennomført forprosjekt og ekstern kvalitetssikring foreslås prosjektet gjennomført med en styringsramme på 838,8 mill. kroner og en kostnadsramme på 912,8 mill. kroner per 1.7.05.

Det foreslås en startbevilgning på kap. 1580, post 30 på 10 mill. kroner. Det vises for øvrig til omtale under Utdannings- og forskningsdepartementets kap. 260 Universitetet i Oslo, post 50 Statstilskudd.

#### *Post 31 Videreføring av byggeprosjekter*

Studentsenteret ved Universitetet i Bergen har en forholdsvis kort byggeperiode der forutsatt oppstart var 01.03.05 og planlagt ferdigstillelse er 01.10.06. For å holde framdriften i prosjektet, samt unngå kostnadsøkninger og andre ulemper som utsatt ferdigstillelse vil medføre, foreslås det en økning av bevilgningen i 2005. Det fremtidige bevilgningsbehovet vil bli tilsvarende lavere, og forslaget har således ingen innvirkning på den totale kostnadsrammen for prosjektet.

Det foreslås at bevilgningen under kap. 1580, post 31 økes med 14 mill. kroner.

#### *Bestillingsfullmakt for Prosjekt Nytt Operahus – brukerutstyr*

Innkjøp av brukerutstyr inngår ikke i kostnadsrammen for det nye operabygget, jf. omtale i St.prp. nr. 1 (2004–2005) Moderniseringsdepartementet. Brukerutstyr omfatter møbler, verkstedmaskiner, klaver, IKT-utstyr mv.

I Budsjett-innst. S. nr. 2 (2004-2005) har familie- og administrasjonskomiteen følgende merknad:

«Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er klar over at brukerutstyret i nytt nasjonalt operahus ikke har vært en del av kostnadsrammen for bygget, og konstaterer at det nå foreligger et forprosjekt hvor kostnadsrammen er satt til 150 mill. kroner. Flertallet anser dette som en rimelig kostnads-

ramme, og forutsetter at bevilgningene kommer som et tillegg til byggebevilgningene slik forutsetningen hele tiden har vært, og budsjetteres på kap. 1580 i årene 2006-2008.»

For å kunne foreta bestillinger av utstyr koordinert med byggeprosjektet er det behov for en bestillingsfullmakt allerede i 2005. Regjeringen vil komme tilbake med et endelig forslag til kostnadsramme i statsbudsjettet for 2006.

For 2005 fremmes det forslag om bestillingsfullmakt på 25 mill. kroner under kap. 1580, post 31, jf. forslag til romertallsvedtak.

### Kap. 1582 Utvikling av Fornebuområdet

#### Post 21 (Ny) Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Det er behov for ekstern juridisk bistand som følge av uenighet om grunneierbidraget til dekning av infrastrukturkostnader på Fornebu.

Det foreslås at det bevilges 0,5 mill. kroner på ny post 21 Spesielle driftsutgifter, og at posten tilføres stikkordet *kan overføres*.

#### Post 30 Investeringer, Fornebu

Det foreslås å redusere bevilgningen under posten. Dette gjøres bl.a. på bakgrunn av at anbud på Indre Ringvei er blitt lavere enn forutsatt, tilpasninger av planlagte arbeider i forhold til andre aktører og en fullstendig budsjettrevisjon som har medført redusert budsjett for gjestående poster.

Bevilgningen under posten foreslås redusert med 47 mill. kroner.

### Kap. 1583 Utvikling av Pilestredet Park

#### Post 30 Investeringer, Pilestredet Park

Det er kontraktsfestet at Statsbygg skal levere uten-dørs- og infrastrukturarbeider i forbindelse med utbygging av Pilestredet Park. På grunn av den tidligere noe svake etterspørselen i eiendomsmarkedet har utbyggerne utsatt virksomheten i forhold til opprinnelige planer. Utbyggerne igangsatte ikke byggearbeidene før 60 pst. av boligene var solgt. Bevilgningen ble derfor satt ned med 13,2 mill. kroner i 2004, jf. Stortingets behandling av St.prp. nr. 31 (2004-2005). Statsbygg må derfor gjennomføre arbeider i 2005 og 2006 som opprinnelig var planlagt gjennomført i 2004. Prosjektets kostnadsramme på 148 mill. kroner pr. 01.07.05 forblir uendret.

Det foreslås å øke bevilgningen med 6 mill. kroner.

### Kap. 2445 Statsbygg

#### Post 24 Driftsresultat

Det foreligger reviderte anslag for Statsbyggs driftsresultat. Endring av driftsinntekter er basert på indeksjustering av leieinntekter, ferdigstilling av nybygg og ombygging, innlemming av eiendommer under Barne- og familiedepartementet og andre endringer som følge av kjøp og salg av eiendommer. Driftsutgiftene er redusert bl.a. på grunn av nettoeffekten av reduserte utgifter til utskifting av PCB-holdige lysarmaturer og utgiftsøkninger som følge av kjøp og salg av eiendommer. Avskrivninger og renter er justert opp bl.a. som følge av innlemmelsen av barnvernsinstitusjonene.

Endringene medfører at driftsresultatet kan økes med 153,435 mill. kroner, jf. tabellen nedenfor.

Det foreslås at bevilgningen under post 24 Driftsresultat reduseres med 153,435 mill. kroner fra -199,602 mill. kroner til -353,037 mill. kroner.

Underpost	Saldert budsjett 2005	Forslag ny bevilgning 2005
24.1 Driftsinntekter	-2 139 674	-2 283 675
24.2 Driftsutgifter:	958 306	892 170
24.3 Avskrivninger	288 402	305 998
24.4 Renter av statens kapital	3 113	42 219
24.5 Til investeringsformål	710 000	710 000
24.6 Til reguleringsfondet	-19 749	-19 749
<i>Post 24 Driftsresultat</i>	<i>-199 602</i>	<i>-353 037</i>

*Post 30 Igangsetting av byggeprosjekter*

Det fremmes forslag om byggestart for nybygg ved Høgskolen i Vestfold. Dette innebærer samlokalisering av høyskolen ved at avdeling for lærerutdanning flyttes fra Eik til Bakkenteigen. Med bakgrunn i gjennomført forprosjekt og ekstern kvalitetssikring foreslås prosjektet gjennomført med en styringsramme på 477,6 mill. kroner og en kostnadsramme på 587,4 mill. kroner per 1.7.05. Nybygget skal innlemmes i statens husleieordning.

Det foreslås en startbevilgning på kap. 2445, post 30 på 8,5 mill. kroner. Det vises for øvrig til omtale under Utdannings- og forskningsdepartementets kap. 274 Statlige høyskoler, post 50 Statstilskudd.

*Post 31 Videreføring av byggeprosjekter*

Det foreslås å redusere bevilgningen med 50 mill. kroner, da nye anslag viser et noe lavere bevilgningsbehov i 2005 for igangsatte byggeprosjekter enn det som er lagt til grunn i St.prp. nr. 1 (2004-2005).

*Post 32 Prosjektering av bygg**Prosjektering av nytt fengsel i Indre Salten/Sørfold*

Det arbeides med å prosjektere et fengsel i Indre Salten/Sørfold i Fauske kommune. Fengselet planlegges finansiert som et ordinært statlig byggeprosjekt innenfor Statsbyggs husleieordning. Det foreslås å øke bevilgningen på kap. 2445, post 32 med 2 mill. kroner for å igangsette prosjektering. Det vises til omtale under kap. 430 Kriminalomsorgens sentrale forvaltning, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold.

**Kap. 5446 Salg av eiendom, Fornebu**

*Post 02 (Ny) Refusjon og innbetalinger, Fornebu*  
Slutfaktura til Avinor på 10,56 mill. kroner for 2004 er innbetalt først i januar 2005.

Det foreslås derfor en bevilgning på post 02 på 10,56 mill. kroner i statsbudsjettet for 2005.

**Kap. 5607 Renter av boliglånsordningen til statsansatte***Post 80 Renter*

Det vises til omtalen ovenfor under kap. 1544

Boliglån til statsansatte, post 90 Lån. Nedjusteringen av anslaget på denne posten medfører også en reduksjon av renteinntektene.

Bevilgningen under posten foreslås redusert med 34 mill. kroner.

**3.15 Finansdepartementet****Kap. 20 Statsministerens kontor***Post 01 Driftsutgifter*

For å styrke arbeidet med sikkerheten for statsministeren og Regjeringens øvrige medlemmer bør det opprettes en stilling som sikkerhetsrådgiver ved Statsministerens kontor. Til dekning av merutgifter i 2005 til den nye stillingen foreslås bevilgningen under kap. 20 Statsministerens kontor, post 01 Driftsutgifter økt med 0,1 mill. kroner.

**Kap. 1600 Finansdepartementet***Post 01 Driftsutgifter*

Lønn til ansatte i Finansdepartementet som i perioder arbeider som spesialutsendinger ved ambassader eller delegasjoner i utlandet, dekkes f.o.m. 2005 fullt ut over Utenriksdepartementets budsjett, mens deler av lønnen tidligere ble dekket av Finansdepartementet. Som følge av dette foreslås det en reduksjon av bevilgningen under kap. 1600 Finansdepartementet, post 01 Driftsutgifter med 0,7 mill. kroner, mot en tilsvarende økning under kap. 101 Utenriksstasjonene, post 01 Driftsutgifter.

**Kap. 1610 Toll- og avgiftsetaten***Post 01 Driftsutgifter*

Budsjettmessig ansvar for en tollsambandsmann tilknyttet Norges ambassade i Madrid i Spania, er f.o.m. 2005 overført fra Toll- og avgiftsdepartementet til Utenriksdepartementet. Som følge av en korleksjon av rammeoverføringen i forbindelse med dette, foreslås det at bevilgningen under kap. 1610 Toll- og avgiftsetaten, post 01 Driftsutgifter økes med 0,1 mill. kroner. Bevilgningen under kap. 101 Utenriksstasjonene, post 01 Driftsutgifter foreslås redusert med samme beløp.



## Kap. 1618 Skatteetaten

### Post 01 Driftsutgifter

#### Altinn

Det vises til omtale av Altinn i St.prp. nr. 1 (2004-2005) og St.meld. nr. 2 (2004-2005) Revidert nasjonalbudsjett 2005, kap. 3.7.3. Altinn er en internettbasert innrapporteringskanal til det offentlige for næringslivet og privatpersoner. Altinn ble satt i drift i februar 2004, og skatteetaten er den største brukeren. Det er fortsatt behov for videreutvikling knyttet til skatteetatens bruk av Altinn, bl.a. for å bedre brukervennligheten og utvikle nye funksjonaliteter. Det skal bl.a. utvikles elektronisk flyttemelding, forbedrede aksjonærregisteroppgaver og bedre skjemaer for rapporteringer fra næringsdrivende. For å sikre en rask framdrift for utbedringstiltakene, foreslås det å øke bevilgningen under post 01 Driftsutgifter med 7,5 mill. kroner. Det vises for øvrig til omtalen av arbeidet med å redusere næringslivets oppgavebyrde knyttet til innrapportering til statlige etater i avsnitt 3.7 i St.meld. nr. 2 (2004-2005).

#### Deltakermodellen

I Ot.prp. nr. 92 (2004-2005) Om lov om endringer i skatte- og avgiftslovgivningen mv., foreslås det endringer i beskatningen av enkeltpersonforetak og deltakerlignende selskaper (deltakermodellen).

Endringene medfører økte kostnader for skatteetaten, hovedsakelig som følge av behov for utvikling av systemteknisk løsning og kjøp av eksternt bistand i tilknytning til dette. I tillegg vil det påløpe kostnader til informasjon, opplæring, kontrollarbeid og drift.

Total kostnadsramme ved innføringen av deltakermodellen er anslått til 37,6 mill. kroner over perioden 2005-2007. Anslaget er usikkert. Det vil også påløpe varige driftskostnader ved innføringen. Størrelsen på driftskostnadene vil bli lagt fram i budsjettforslaget for 2006.

I 2005 vil skatteetaten ha behov for 5 mill. kroner til å dekke utgifter til valg av teknisk løsning og informasjon til skatteyterne. Det foreslås på denne bakgrunn å øke bevilgningen under post 01 Driftsutgifter med 5 mill. kroner til dette formålet.

Samlet foreslås bevilgningen under posten økt med 12,5 mill. kroner.

### Post 21 Spesielle driftsutgifter, overslagsbevilgning

Bevilgningen på post 21 Spesielle driftsutgifter dekker bl.a. skatteetatens og de kommunale skat-

teoppkrevernes utgifter til innkreving av skatter og avgifter. Utgiftene til tvangsfullbyrdelse ligger an til å bli høyere enn forutsatt, særlig fordi gebyrnivået i 2005 er høyere enn forutsatt. Videre har statens andel av innkrevingskostnadene i månedsoppgjørene med skatteoppkreverne økt. Det foreslås derfor en økning av bevilgningen med 6,4 mill. kroner.

### Post 22 Større IT-prosjekter

Det vises til tidligere omtale av SKARP-prosjektet (Nytt forvaltningssystem for skatteinnkreving), senest i St.prp. nr. 1 (2004-2005). Kostnadsrammen for prosjektet er på 963,9 mill. 2005-kroner. Planer og budsjett for prosjektet er nylig revidert. Revisjonen medfører at fordelingen av bevilgingsbehovet mellom årene 2005-2007 må endres. Total kostnadsramme for prosjektet ligger fast.

For 2005 er det bevilget 125,5 mill. kroner til prosjektet, mens utgiftsbehovet er på 181,9 mill. kroner. Av merbehovet på 56,4 mill. kroner dekkes 8,5 mill. kroner av overført bevilgning fra 2004. Resterende beløp 47,9 mill. kroner foreslås dekket ved omdisponering fra post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold. Omdisponeringen kan gjennomføres på grunn av forsinkelser i investeringsprosjekter under denne posten.

Bevilgningen under posten foreslås økt med 47,9 mill. kroner.

### Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold

Det foreslås å redusere bevilgningen under post 45 Større utstyrsanskaffelser med 47,9 mill. kroner, jf. omtale under post 22 Større IT-prosjekter.

### Skatteoppkreverfunksjonen – videre utredning

I NOU 2004: 12 Bedre skatteoppkreving, presenterte utvalget en rekke ikke-organisatoriske forbedringsforslag til nærmere vurdering. Et flertall på fem medlemmer gikk ellers inn for statliggjøring av skatteoppkreverfunksjonen, mens mindretallet på to medlemmer gikk inn for fortsatt kommunal organisering. I den påfølgende høringsrunden gikk et stort flertall av kommunene inn for en fortsatt kommunal løsning.

I NOU 2004: 12 ble ikke konkrete løsninger og praktiske konsekvenser av å statliggjøre skatteoppkreverfunksjonen nærmere beskrevet. Det ble heller ikke foretatt en nærmere vurdering av forbedringstiltak som innebærer sterkere statlige styringsgrep innenfor en fortsatt kommunal orga-

nisering. Finansdepartementet har bedt Skattedirektoratet, i egenskap av faglig overordnet myndighet for skatteoppkreverne, om å foreta en oppfølgende utredning av disse to alternativene. Utredningen vil foreligge ved utgangen av 2005. Departementet legger vekt på at kommunesektoren deltar.

#### *Gjennomgang av skatteetatens organisering*

Finansdepartementet har bedt Skattedirektoratet foreta en samlet gjennomgang av skatteetatens organisering. Formålet er å se på etaten som en helhet og vurdere roller, oppgavefordeling og saksflyt mellom organisasjonsheter og -nivåer for å sikre en best mulig oppgaveløsning og ressursutnyttelse. Nye systemløsninger som er innført de senere årene, har blant annet gjort mange oppgaver mer stedsuavhengige. I utredningen skal det derfor bl.a. vurderes hvordan en annen organisering kan gi mulighet for å flytte oppgaver internt i etaten. Utredningen skal videre behandle alternativer til dagens organisering av etaten, for eksempel organisering i større regioner.

Utredningen skal forholde seg til hovedelementene i det pågående moderniseringsarbeidet i staten, som er å fremme brukerorientering, forenkling og effektivisering. Skattedirektoratet vil oversende sine vurderinger og forslag til Finansdepartementet i løpet av høsten 2005.

### **Kap. 1631 Senter for statlig økonomistyring**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Senter for statlig økonomistyring og Utlendingsdirektoratet har inngått avtale om leveranser av regnskapstjenester mv. På denne bakgrunn foreslås det å øke bevilgningen under kap. 1631 Senter for statlig økonomistyring, post 01 Driftsutgifter med 1,1 mill. kroner, mot tilsvarende reduksjon under kap. 520 Utlendingsdirektoratet, post 01 Driftsutgifter.

Det foreslås videre å øke bevilgningen under post 01 Driftsutgifter med 4,1 mill. kroner, mot en tilsvarende reduksjon av kap. 1631 Senter for statlig økonomistyring, post 21 Spesielle driftsutgifter, jf. omtale nedenfor.

Samlet foreslås bevilgningen under post 01 Driftsutgifter økt med 5,2 mill. kroner

#### *Post 21 Spesielle driftsutgifter*

Posten omfatter utgifter til omstilling av etaten og utgifter til rådgivning og kompetanseutvikling innenfor samfunnsøkonomiske analyser mv. Det er bevilget 4,1 mill. kroner til rådgivnings- og kompetanseutviklingsaktiviteter. Beløpet foreslås overført til post 01 Driftsutgifter, slik at post 21 kun benyttes til omstillingskostnader i forbindelse med etableringen av Senter for statlig økonomistyring.

### **Kap. 1632 Kompensasjon for merverdiavgift**

#### *Post 60 Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner*

Refusjoner for 2003 etter den tidligere, begrensede ordningen for merverdiavgiftskompensasjon til kommuner og fylkeskommuner, føres over post 60 Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner. I St.prp. nr. 1 (2004-2005) ble det uttalt: «Enkelte kommuner har ikke sendt refusjonssøknad for 2003 i tide, og det kan derfor bli aktuelt å fremme forslag om tilleggsbevilgning i forbindelse med en budsjettrevisjon i 2005.»

Det foreslås nå å øke bevilgningen for 2005 med 80,238 mill. kroner til dekning av forsinkede krav for 2003. Økningen motsvares av en tilsvarende reduksjon i rammeoverføringene til kommuner (kap. 571) og fylkeskommuner (kap. 572). Det vises for øvrig til omtale i avsnitt 3.3.4 i St.meld. nr. 1 (2004-2005) Nasjonalbudsjettet 2005.

#### *Post 61 Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner, ny ordning*

#### *Post 72 Tilskudd til private og ideelle virksomheter*

I henhold til lov av 12. desember 2003 nr. 108 kompenseres kommuner og fylkeskommuner for all merverdiavgift på anskaffelser. Også private og ideelle virksomheter omfattes i noen grad av kompensasjonsordningen.

Fordi omfanget av kompensasjonskrav er usikkert og ikke kan påvirkes av forvaltningen, foreslås det at stikkordet overslagsbevilgning blir tilføyd bevilgningene under kap. 1632, post 61 Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner, ny ordning, og kap. 1632, post 72 Tilskudd til private og ideelle organisasjoner, jf. forslag til romertallsvedtak.

## Kap. 1634 Statens innkrevingssentral

### Post 01 Driftsutgifter

#### Overføring av oppgaver fra Statens lånekasse for utdanning til Statens innkrevingssentral

Det vises til omtale under kap. 2410 Statens lånekasse for utdanning, post 01 Driftsutgifter, vedrørende overføring av flere oppgaver knyttet til innkreving av misligholdte studielån fra Statens lånekasse for utdanning til Statens innkrevingssentral. Det er lagt opp til at oppgaveoverføringen skal foretas i to faser, og at hele omleggingen skal være fullført i 2009. Første fase av omleggingen skal starte innen utgangen av 2005 og medfører at aktiviteter tilsvarende 15 årsverk overføres fra Lånekassens hovedkontor i Oslo til Statens innkrevingssentral i Mo i Rana. Merkostnadene for Statens innkrevingssentral i 2005 er anslått til 9,4 mill. kroner, hvorav engangskostnadene utgjør 3,6 mill. kroner og driftskostnadene 5,8 mill. kroner. I engangskostnadene inngår blant annet utgifter til opplæring, utvikling av grensesnitt og konvertering av saker. Driftskostnadene omfatter blant annet kostnader til lønn, husleie og utskrivning av krav.

Det foreslås på denne bakgrunn å øke bevilgningen under kap. 1634, post 01 Driftsutgifter med 9,4 mill. kroner.

#### Innkrevning for eksterne oppdragsgivere – økte utgifter

Det foreslås å øke bevilgningen under kap. 1634, post 01 Driftsutgifter med 12,3 mill. kroner. De økte utgiftene er knyttet til innkreving som utføres for eksterne oppdragsgivere. Bevilgningen under kap. 4634, post 02 Refusjoner foreslås økt tilsvarende.

Samlet foreslås bevilgningen under posten økt med 21,7 mill. kroner.

## Kap. 2309 Tilfeldige utgifter

### Post 01 Driftsutgifter

Reserven for tilleggsbevilgninger på kap. 2309 Tilfeldige utgifter skal dekke utgifter til gjennomføringen av inntektsoppgjør der staten er part, til regulering av folketrygdens grunnbeløp og til uforutsette utgifter. Bevilgningen utgjør i saldert budsjett 8 338,4 mill. kroner.

Stortinget ga i forbindelse med salderingen av 2005-budsjettet Regjeringen en fullmakt til å redusere departementenes drifts- og investeringsutgifter (postene 1-49, unntatt post 24), samt bevilgnin-

gene til nettobudsjetterte virksomheter med til sammen 112,8 mill. kroner. Innsparingen ble foreløpig lagt som en reduksjon av bevilgningen på kap. 2309. Denne innsparingen er nå fordelt på departementene, jf. omtale i avsnitt 1.4. Midlene er på denne bakgrunn tilbakeført til kap. 2309, som dermed er økt med 112,8 mill. kroner til 8 451,2 mill. kroner.

I forbindelse med behandlingen av Statsbudsjett 2005 ba Stortinget Regjeringen legge fram forslag i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005 om en utvidelse av Skattefunn til også å omfatte ulønnet arbeidsinnsats innenfor en ramme på 70 mill. kroner. Det fremmes forslag om en tilskuddsordning under Nærings- og handelsdepartementet og en kompensasjonsordning under Moderniseringsdepartementet. Forslagene utgjør til sammen 70 mill. kroner, og bevilgningen på kap. 2309 reduseres derfor tilsvarende.

I tillegg til endringene omtalt ovenfor, foreslås det å redusere bevilgningen til ymse utgifter med 1 978,2 mill. kroner. Dette må ses i lys av at statsbudsjettets utgifter i forbindelse med reguleringen av folketrygdens grunnbeløp og lønnsoppgjør mv. forventes å bli lavere enn tidligere antatt. I Revidert nasjonalbudsjett 2005 er anslaget for den gjennomsnittlige årslønnsveksten fra 2004 til 2005 nedjustert med  $\frac{3}{4}$  prosentpoeng, fra 4 pst. i Nasjonalbudsjettet 2005 til 3 pst. En reduksjon av lønnsveksten med  $\frac{3}{4}$  prosentpoeng vil isolert sett redusere statens utgifter i forbindelse med stats- og trygdeoppgjørene med om lag 1½ mrd. kroner.

Inkludert tilbakeføring av 112,8 mill. kroner knyttet til innsparingsfullmakten, foreslås bevilgningen på kap. 2309, post 01 ymse utgifter redusert med 2 048,2 mill. kroner. Regnet i forhold til bevilgningen i saldert budsjett, innebærer dette en nedsettelse av bevilgningen på 1 935,4 mill. kroner.

## Kap. 4610 Toll- og avgiftsetaten

### Post 11 Gebyr på kredittdeklarasjoner

Det foreslås å øke bevilgningen under post 11 Gebyr på kredittdeklarasjoner med 18,2 mill. kroner til 225 mill. kroner som følge av nye inntektsanslag.

## Kap. 4618 Skatteetaten

### Post 01 Utleggs- og tinglysningsgebyr (Namsmannen)

Posten omfatter gebyrinntekter ved utleggsforret-

ninger som utføres av de ordinære namsmenn for skattefogdkontorene. Det foreslås at bevilgningen under post 01 Utleggs- og tinglysingsgebyr (Namsmannen) økes med 12 mill. kroner. Økningen skyldes helårsvirkningen av at rettsgebyret og multiplikator for begjæring om tvangsfullbyrdelse økte fra 1. juli 2004, og virkningen av at multiplikatoren for avholdte utleggsforretninger økte fra 1. januar 2005, samtidig som multiplikatoren for begjæring om tvangsfullbyrdelse ble ytterligere økt.

#### *Post 05 Gebyr for utleggsforretninger*

Posten omfatter gebyrinntekter ved utleggsforretninger som skattefogdkontorene selv utfører. Det foreslås at bevilgningen under post 05 Gebyr for utleggsforretninger økes med 12,5 mill. kroner. Økningen skyldes de samme forhold som er nevnt ovenfor under post 01 Utleggs- og tinglysingsgebyr (Namsmannen).

### **Kap. 4634 Statens innkrevingsentral**

#### *Post 02 Refusjoner*

Det foreslås å øke bevilgningen under post 02 Refusjoner med 12,3 mill. kroner som følge av høyere inntekter fra innkreving som utføres for eksterne oppdragsgivere. Bevilgningen under kap. 1634, post 01 Driftsutgifter foreslås økt tilsvarende.

#### *Post 84 Gebyr ved for sent innsendt regnskap m.m.*

Basert på nye inntektsanslag foreslås det å øke bevilgningen under post 84 Gebyr ved for sent innsendt regnskap m.m. med 15 mill. kroner.

#### *Post 85 Misligholdte lån i Statens lånekasse for utdanning*

Basert på nye inntektsanslag foreslås det å øke bevilgningen under post 85 Misligholdte lån i Statens lånekasse for utdanning med 10 mill. kroner.

### **Kap. 5491 Avskrivning på statens kapital i statens forretningsdrift (jf. kap. 2445-2490)**

#### *Post 30 Avskrivninger*

Avskrivninger fra forvaltningsbedriftenes driftsbudsjett inntektsføres på denne posten. Forslag til endringer på bevilgningen til Statsbyggs påvirker post 30 med netto 17,6 mill. kroner, jf. omtale

under kap. 2445, post 24, underpost 3 Avskrivninger. Bevilgningen på posten foreslås derfor økt med 17,6 mill. kroner.

### **Kap. 5578 Avgift på farmasøytiske spesialpreparater**

#### *Post 70 Registreringsavgift*

Inntektene har i årene 2001–2004 ligget høyere enn budsjettet. For 2005 er saldert budsjett 9,5 mill. kroner lavere en regnskap 2004. Det forventes at inntekten i 2005 vil bli noe høyere enn tidligere antatt. Bevilgningen foreslås økt med 5 mill. kroner.

### **Kap. 5603 Renter av statens kapital i statens forretningsdrift (jf. kap. 2445-2490)**

#### *Post 80 Renter av statens faste kapital*

Renter av statens kapital i forvaltningsbedriftene føres på denne posten. Forslag til endringer på bevilgningen til Statsbyggs påvirker post 80 med 39,1 mill. kroner, jf. omtale under kap. 2445, post 24, underpost 4 Renter av statens kapital. Bevilgningen på posten foreslås derfor økt med 39,1 mill. kroner.

### **Kap. 5692 Utbytte av statens kapital i Den nordiske investeringsbank**

#### *Post 80 Utbytte*

I saldert budsjett for 2005 er det ført opp 64,0 mill. kroner i utbytte fra Den nordiske investeringsbank, basert på samme utbytte som i 2004. Endelig regnskap for 2004 foreligger nå, og den norske stats andel av utbyttet utgjør nærmere 10,5 mill. euro. Basert på kursen pr. 2. mai 2005 tilsvarer dette 85,3 mill. kroner. Det foreslås derfor å øke bevilgningen under kap. 5692 Utbytte av statens kapital i Den nordiske investeringsbank, post 80 Utbytte med 21,3 mill. kroner.

### **Kap. 5700 Folketrygdens inntekter**

#### *Post 72 Arbeidsgiveravgift*

Det vises til omtalen under kap. 2650 Sykepengen om at regelverksendringen for arbeidsgivers finansiering av sykepengen ikke iverksettes i

2005. Bevilgningen på kap. 5700, post 72 foreslås på den bakgrunn redusert med 75 mill. kroner. Anslagsendringer på kapitlet er ikke inkludert i vedtaket, og vil eventuelt bli foreslått endret i forbindelse med ny saldering av statsbudsjettet for 2005 til høsten.

## 3.16 Forsvarsdepartementet

### 3.16.1 Innledning

Forsvarssektoren hadde i 2004 et uhjemlet merforbruk på 1 156,3 mill. kroner. Det uhjemlede merforbruket fremkommer ved at alle merinntekter, 635 mill. kroner, trekkes fra brutto merforbruk til delvis dekning av dette, jf. romertallsvedtak 1 Merinntektsfullmakter for Forsvarsdepartementet i saldert budsjett for 2004. Stortinget fattet 5. april 2005, i forbindelse med behandlingen av Innst. S. nr. 145 (2004-2005) Antegnelser til statsregnskapet og saker til orientering, jf. Dokument nr. 1 (2004-2005), et vedtak hvor Stortinget ber Regjeringen uten unødvendig opphold legge frem en egen sak for Stortinget som synliggjør hvordan Regjeringen skal gjenvinne overordnet styring med Forsvarets økonomi.

I St.meld. nr. 29 (2004-2005) Om merforbruket på forsvarsbudsjettet i 2004 har Regjeringen redegjort for årsakene til merforbruket på forsvarsbudsjettet i 2004, og for hvilke tiltak Regjeringen og Forsvaret selv har iverksatt for å unngå slikt merforbruk i fremtiden. I stortingsmeldingen redegjøres det således for hva som var årsakene til at styringen av kostnadene og økonomien kom ut av kontroll i Hæren og Forsvarets logistikkorganisasjon, og for hvordan styringen av disse forhold gjenopprettes. At et slikt betydelig merforbruk kunne oppstå, og først bli identifisert etter at regnskapsåret var avsluttet, er ikke tilfredsstillende. Dette understreker behovet for å iverksette tiltak for å bedre budsjettstyringen på utvalgte områder i Forsvaret. Som varslet i St.meld. nr. 29 (2004-2005) fremmer Regjeringen anbefalinger vedrørende budsjettmessige konsekvenser for 2005 av merforbruket i 2004 i forbindelse med denne stortingsproposisjonen, slik at Stortinget kan ta stilling til dette. Regjeringen ser alvorlig på det uhjemlede merforbruket som fremkommer i Forsvarets regnskap for 2004.

Det vises videre til at Riksrevisjonen ikke fant å kunne godkjenne regnskapet til Forsvarets militære organisasjon for 2003. I forbindelse med Stortingets behandling av regnskapet for 2003 er

det redegjort for hvilke tiltak som er blitt iverksatt i Forsvaret for å styrke regnskapsstyringen i Forsvarets militære organisasjon.

Selv om det ikke er direkte sammenheng mellom disse sakene, er det naturlig at de ses under ett i forhold til Stortingets ovennevnte vedtak i forbindelse med behandlingen av Innst. S. nr. 145 (2004-2005). I det følgende redegjøres det samlet for arbeidet med oppfølgingen av regnskapsrevisjonen 2003, tiltak for å bedre budsjettstyringen og budsjettmessig håndtering i 2005 av merforbruket i 2004.

### 3.16.2 Forsvarets regnskap

#### *Generelt om hovedutfordringene*

Gjennom Stortingets behandling av Dokument nr. 1 (2004-2005) ble regnskapet for Forsvarets militære organisasjon i 2003 ikke godkjent. Den viktigste årsaken til dette var manglende sporbarhet og dokumentasjon. Forsvarsdepartementet og Forsvarets militære organisasjon har tatt dette alvorlig, og har satt i verk en rekke tiltak for å rette opp feilene. På denne bakgrunn er balanseposter nå spesifisert og dokumentert, og det er foretatt en opprydding i Forsvarets balanseposter. For første gang er det i 2004 foretatt avstemming mellom Forsvarets lønns- og regnskapssystem. Videre er Forsvarets bruk av posteringsnota i regnskapet brakt til opphør i 2004. Riksrevisjonens samlede vurdering av regnskapet for 2004 vil vise om tiltakene har rukket å gi de nødvendige forbedringer, i forhold til den tid som har vært tilgjengelig. Forsvarsdepartementet understreker samtidig at mange av de utfordringene Forsvaret står overfor – som kvalitet på stamdata, avstemming av lønnsregnskapet og forvaltning innenfor lagerområdet – representerer områder hvor opprydding fortsatt pågår, og at flere av tiltakene vil måtte virke over tid.

#### *Iverksette tiltak*

Forsvarets militære organisasjon har utarbeidet en tiltaksliste for oppfølging av Riksrevisjonens merknader til Forsvarets regnskap. Tiltakene skal i sum bidra til å rette opp de påpekte forholdene, og sikre at Forsvaret har en god økonomiforvaltning. Tiltakslisten ble etablert som en handlingsplan på bakgrunn av Riksrevisjonens gjennomgang av regnskapet for 2001, og utviklet til sin nåværende form etter revisjonen av regnskapet for 2003. I tillegg til etatens egen tiltaksliste, fant

Forsvarsdepartementet det da også påkrevd å iverksette syv ekstraordinære tiltak. Disse ble gjengitt i Riksrevisjonens Dokument nr. 1 (2004-2005) Forsvarets regnskap 2003. Noen forslag forutsettes å gi snarlig effekt, mens andre tiltak nødvendigvis må virke over tid.

### **Tiltak for bedre regnskapskontroll i Forsvaret**

Forsvarsdepartementet besluttet høsten 2004 å iverksette syv hovedtiltak for å bedre regnskapsstyringen i Forsvaret. Dette er tiltak som skal bedre kompetansen i Forsvarets organisasjon, bedre kontrollen med oppfølgingen av iverksatte tiltak og ansvarliggjøre den enkelte sjef. Forsvarets militære organisasjon ble gitt i oppdrag å iverksette tiltakene gjennom presiseringer, endringer og tillegg til iverksettelsesbrevet for 2004.

Følgende er status for tiltakene i 7-punktlisten:

1. Det er iverksatt en ekstern gjennomgang av alle rutinene for forvaltning i Forsvarets militære organisasjon for å konkretisere forbedringsmuligheter innenfor økonomiforvaltningen. Kontrakt mellom Forsvarstaben og konsulentfirmaet KPMG ble undertegnet 20. april 2005, og oppstartsmøte ble gjennomført samme dag. Oppdraget omfatter tre delleveranser:
  - Vurdering av innhold og omfang, og bistand til internrevisjon og kvalitetssikring av Retningslinjer for økonomiforvaltning i Forsvaret (REØF), ift. kravene i «Reglement for økonomistyring i Staten» og «Bestemmelser om økonomistyring i Staten». Utarbeidelse av et gjennomgående internkontrollsystem i Forsvaret på bakgrunn av REØF.
  - Gjennomføring av en kompetanseanalyse innenfor forvaltning i Forsvaret.
  - Vurdering av Forsvarets konsept for horisontal samhandel.
 Oppdraget skal være utført innen 26. august 2005.
2. Det er inngått avtale om kvalitetssikring av regnskapsførselen og regnskapet med tilhørende rapportering. Kontrakt mellom Forsvarstaben og konsulentfirmaet KPMG ble undertegnet 20. april 2005, og oppstartsmøte ble gjennomført samme dag. Oppdraget skal identifisere svakheter, usikkerheter og forbedringspotensialer i Forsvarets lønns- og regnskapsprosess, herunder horisontal samhandel,

i forhold til de krav som legges til grunn ved revisjon av regnskap.

3. Forsvarsdepartementets arbeid med oppfølging av riksrevisjonssaker er styrket ved intern overføring av stillinger. Avdeling for økonomi og styring i Forsvarsdepartementet ble i august 2004 styrket med to medarbeidere som arbeider med riksrevisjonssaker.
4. Det er avsatt 10 mill. kroner til ekstraordinær kompetanseheving innenfor forvaltning, økonomi og regnskapsfunksjoner i Forsvarets militære organisasjon. En tiltakspakke for ekstraordinære kompetansehevingstiltak er utarbeidet. Tiltakene ble iverksatt i januar 2005 og vil løpe gjennom hele året. Det er blant annet lagt opp til ulike kurs for å heve kompetansen i Forsvarets militære organisasjon, herunder sjefskurs for å øke kompetanse og bevissthet om ansvar og myndighet, og kurs og seminarer for virksomhetskontrollere. Videre skal det holdes nettverkssamlinger for sentrale personer innenfor hvert kapittelområde med fokus på å skape helhetsforståelse for virksomheten, sammenheng mellom sentrale roller og funksjonell kunnskap om regnskapssystemet.
5. Det er satt spesiell fokus på medarbeidernes forvaltningskompetanse. Utvist evne til økonomistyring og forvaltning vil få innvirkning på fremtidig karriereutvikling, jf. St.meld. nr. 29 (2004-2005). Det er iverksatt endrede rutiner knyttet til vurdering og dokumentasjon av forvaltningskompetanse og evne til økonomistyring for personell i Forsvaret. Skjema for tjenesteuttalelse vil tilpasses, slik at forvaltningskompetanse og evne til økonomistyring fremgår.
6. Det er etablert ny stilling som økonomisjef i Forsvarstaben. Økonomisjefen skal blant annet ivareta det overordnede ansvaret i Forsvaret med hensyn til regnskapsrapportering og regnskapsoppfølging. Ny økonomisjef i Forsvarets militære organisasjon ble utnevnt 21. januar 2005 i en nyopprettet stilling i Forsvarstaben. Det vil etter drøftinger med personellorganisasjonene bli etablert en egen personell-, økonomi- og styringsstab i Forsvarstaben. Forsvarstaben tar sikte på en midlertidig organisasjonsendring 1. august 2005, og en permanent løsning fra 1. januar 2006. Inntil dette er på plass vil sjef personell og drift være fungerende økonomisjef. Økonomisjefen vil rapportere direkte til sjef forsvarstab. Personell-, økonomi-, og styringsstaben skal blant

annet ivareta det overordnede ansvaret i Forsvarets militære organisasjon med hensyn til regnskapsrapportering og regnskapsoppfølging, samt personell og organisasjonsforvaltning. Dette vil i sum gi bedre økonomistyring i Forsvarets militære organisasjon, herunder økt forutsigbarhet i personell- og økonomiforvaltningen og bedre prognoser for forbruket.

7. Det er iverksatt månedlig skriftlig rapportering og møter mellom Forsvarsdepartementet og etatene for å påse at tiltak i tiltakslisten for oppfølging av riksrevisjonssaker er iverksatt i henhold til plan. Forsvarets militære organisasjon rapporterer nå hver måned status for tiltakslisten, og har tett dialog med Forsvarsdepartementet som forberedelse til de månedlige etatsstyringsmøtene. I etatsstyringsmøtene – hvor tiltakslisten er et eget agendapunkt – gir etaten en helhetlig vurdering av tiltakenes samlede effekt, og presenterer spesielt kritiske områder samt nye tiltak som vurderes. Forsvarsdepartementets syv tiltak for bedre regnskapskontroll i Forsvaret er en integrert del av Forsvarets militære organisasjons tiltaksliste for oppfølging av riksrevisjonssaker.

### Tiltakslisten til Forsvarets militære organisasjon

Tiltakslisten for oppfølging av riksrevisjonssaker omfatter tiltak innenfor Forsvarets økonomisystem, generelt om regnskapet, horisontal samhandel, lønn, inntekter, anskaffelser og lager. Listen er et dynamisk dokument som vedlikeholdes løpende på bakgrunn av svakheter og mangler som Forsvaret selv avdekker, og på bakgrunn av dialog og faglig kontakt med Riksrevisjonen. Tiltakslisten, med oppdatert status pr. 18. februar 2005, ble overrakt Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite 21. februar 2005.

Blant nye tiltak med spesiell fokus i Forsvarets militære organisasjon kan nevnes:

- Det ble i 2004 for første gang foretatt en avstemming mellom Forsvarets lønns- og regnskapssystem. Forsvarets lønnsregnskap har imidlertid aldri vært dokumentert avstemt. Som et straktiltak er det i mai 2005 tilsatt ny nestleder ved Forsvarets lønnsadministrasjon (FLA) i Harstad, med hovedoppgave å følge opp avstemmingen av lønnsregnskapet. Det er gitt ordre om at lønnsregnskapet i 2005 skal avstemmes månedlig så snart det overhodet er mulig. 2005 vil således bli første år hvor lønnsregnskapet avstemmes.

- Sjefen for hver enkelt av Forsvarets driftsenheter er pålagt å iverksette en ny gjennomgang av grunnlagsdata slik at de snarest kan garantere at grunnlagsdataene i lønnsystemet er korrekte.
- Riksrevisjonen har gjentatte ganger påpekt manglende eller ufullstendige egenkontroller og dokumentasjon av tellinger av Forsvarets materiell. Alle lagre i Forsvarets logistikkorganisasjon følges opp i 2005, med månedlig rapportering av egenkontroll og føring av visitasjonsprotokoll. I mars 2005 ble en fullstendig materiellopptelling i Hæren iverksatt.
- For å sikre tilfredsstillende oversikt og kontroll med materiell ved enheter i operasjoner i utlandet er det beordret at det snarest skal etableres beholdningsoversikter ved alle disse enhetene og at materiellet skal telles.

### Øvrige tiltak

For å etablere enda tettere oppfølging av styringen av Forsvarets militære organisasjon har Forsvarsdepartementet iverksatt ny møtstruktur og nytt rapporteringsregime. Det avholdes nå månedlige etatsstyringsmøter, med fokus blant annet på etatens måloppnåelse og ressursbruk. Etatsstyringsmøtene forberedes i fellesskap av departementet og Forsvarsstaben, bl.a. med en felles gjennomgang og analyse av regnskap, prognoser og måloppnåelse i forhold til Forsvarsstabens månedlige rapportering. Forsvarsstaben har som del av dette iverksatt et arbeid for å sikre kvaliteten på prognosene og løpende oversikt over forpliktelser.

### 3.16.3 Budsjettstyring

#### *Årsakene til merforbruket i 2004*

Det alt vesentlige av merforbruket i 2004 oppsto innenfor Forsvarets logistikkorganisasjon og Hæren. Innenfor disse enhetene har ikke personell-databasen for egne ansatte vært korrekt, noe som medførte feilposterings av lønn. I tillegg har det vært for mange personer med bestiller- og attestasjonsfullmakter. Dette kombinert med mangelfull registrering/avklaring av faktiske bestillinger og om disse var innenfor eller i tillegg til inngåtte leveranseavtaler, har ført til merforbruk. Disse forhold sammen med manglende oversikt over forpliktelser førte til at prognosene ble tilfeldige og budsjettkontrollen dårlig.

Forståelsen av kostnadene knyttet til leveran-

ser fra Forsvarets logistikkorganisasjon til kundene var klart mangelfull. Samtidig har det vært liten oppmerksom på kundedialog i budsjetteringssammenheng. En bedre oppfølging av forpliktelsene gjennom året ville gitt større mulighet for å endre kursen på et tidligere stadium og dermed forhindre merforbruket.

Forsvarssjefen skrev i årsrapporten om gjennomføringen av virksomheten i Forsvarets militære organisasjon (FMO) for 2004:

«FMO gikk inn i driftsåret 2004 med en erkjennelse om at man stod foran en meget stram økonomisk situasjon, med en tildeling som var basert på forutsetninger om store omorganiseringer og gevinstrealiseringer, spesielt innenfor personell- og EBA-området. Samtidig medførte implementeringen av nytt lønns- og regnskapssystem store kompetanse- og kapasitetsmessige utfordringer innenfor økonomiforvaltningen.

I tillegg skulle horisontal samhandel gjennomføres over kapittel 1740 Forsvarets logistikkorganisasjon, og dette medførte en ny og utfordrende finansieringsform for Forsvarets militære organisasjon.»

Utfordringene var m.a.o. kjente helt fra starten av regnskapsåret. Når regnskapet allikevel ble avsluttet med et betydelig merforbruk, skyldes dette nettopp en manglende fokus på oppfølging av relasjonene mellom tildeling, forpliktelser og prognoser.

#### *Tiltak for å bedre budsjettstyringen i Forsvarets militære organisasjon*

For å sikre at budsjettene fremover gjennomføres iht. tildeling, samtidig med at de overordnede målene for omstillingen av Forsvaret nås, er det satt i gang en rekke tiltak. Noen av tiltakene vil gi snarlig effekt, andre vil trenge mer tid for å gi full effekt. Tiltakene skal samlet gi Forsvaret de nødvendige verktøy for å holde kontroll med forpliktelsene, og sikre utarbeidelse av troverdige prognoser.

Regjeringen er spesielt oppmerksom på tiltak som skal kunne gjøre Forsvaret i stand til å utarbeide gode prognoser, noe som er helt avgjørende for å få til effektiv økonomistyring. Tiltakene som er omtalt i St.meld. nr. 29 (2004-2005) er ikke uttømmende. Det er i tillegg gjort klart overfor virksomhetene at de har et selvstendig ansvar for å holde seg innenfor budsjetttrammene og selv etablere pålitelige prognoseverktøy for sin virksomhet.

#### *Personelldata*

For å sikre korrekte personell- og organisasjonsdata ble det i 2004 igangsatt et eget prosjekt med formål å anbefale tiltak for å redusere feil i grunnlagene. Dette prosjektet er videreført i 2005, og arbeidet er forsert slik at grunndata skal bli korrekte og fortløpende oppdateres.

Videre er den enkelte virksomhet med underlagte ledd pålagt å foreta en fullstendig gjennomgang av alle organisasjons- og personelldata for å sikre lik behandling i det nye lønns- og regnskapsystemet og i systemene som dette bygger på. Virksomhetene med underlagte ledd er også pålagt å følge opp rutinene som er etablert for å oppdatere og kvalitetssikre disse på månedsbasis. Status og beskrivelse av eventuelle problemområder og tiltak rapporteres til Forsvarsstaben.

#### *Anviser- og attestasjonsfullmakter*

Det har vært et for stort antall personer med anviser- og attestasjonsfullmakt i Forsvaret. For å sikre bedre kontroll med inngåelse av forpliktelser og belastning av tildelte midler, er forsvarssjefen gitt i oppdrag å redusere antall personer med bestillerfullmakt, attestasjonsrett og anvisningsfullmakt. I løpet av mai 2005 skal antallet være begrenset til et forsvarlig minimum i den enkelte virksomhet.

For ytterligere å redusere muligheten for feil har departementet bedt Forsvarsstaben legge forholdene til rette for at den som attesterer en faktura, automatisk får et varsel dersom det ikke foreligger tilstrekkelig bevilgning på ansvarsstedet.

#### *Forsvarsbygg – Husleieordningen*

For å få oversikt over totalkostnadene forbundet med eiendom, bygg og anlegg innenfor leie og drift, samt kvalitetssikre den kapittelvise fordelingen av eiendom, bygg og anleggsareal og -midler, er forsvarssjefen bedt om å pålegge virksomhetene å gjennomgå alle inngåtte husleieavtaler knyttet til bygningsmasse og, der det er mulig, øke tempoet i utrangeringen. Gjennomgangen er utført og under behandling i Forsvarsstaben. For å bedre dialogen mellom Forsvarets militære organisasjon og Forsvarsbygg, har forsvarssjefen fått i oppdrag å styrke brukerkompetansen innenfor eiendom, bygg og anlegg både sentralt og lokalt i Forsvarets militære organisasjon.

Alle Forsvarets enheter er videre pålagt å



betale husleie til Forsvarsbygg forskuddsvis og i kvartalsvise rater. Det samme gjelder utførte tjenester knyttet til drift av bygningsmassen, hvor det gjennomføres en foreløpig avregning mot faktisk utførte tjenester i september, med endelig avregning i begynnelsen av påfølgende regnskapsår. Dette gjennomføres for å unngå at utgifter blir overført fra et år til et annet, men betales og kostnadsføres i det enkelte år.

#### *Leveranser – Forsvarets logistikkorganisasjon*

Forsvarssjefen er bedt om å sørge for at horisontal samhandel kontinuerlig evalueres og videreutvikles, for å sikre at horisontal samhandel utføres på hensiktsmessig nivå uten at dette går ut over intensjonene med samhandlingen. Videreutviklingen vil bygge på erfaringer innenfor horisontal samhandel i Forsvarets militære organisasjon, og mellom Forsvarets militære organisasjon og Forsvarsbygg, samt tilrådninger fra den eksterne gjennomgangen av forvaltningsbestemmelsene som planlegges ferdigstilt medio august 2005. Retningslinjer for horisontal samhandel i Forsvarets militære organisasjon skal oppdateres av Forsvarsstaben innen 1. september 2005.

Ny elektronisk løsning for internfakturerings ble iverksatt 24. januar 2005 og gir Forsvarets militære organisasjon også en teknisk understøttelse for fakturering. Gevinsten er bl.a. raskere oppgjør mellom leverandør og kunde, bedre oversikt over utestående fordringer og en mer forutsigbar kontantstrøm.

Det har vært en til dels utilstrekkelig dialog mellom Forsvarets logistikkorganisasjon og kundene om innhold i og praktisering av horisontal samhandel i 2004. Dette gjør det nødvendig å styrke prosessene rundt inngåelse og oppfølging av leveranseavtaler, for å oppnå større lojalitet, ansvarliggjøring og forutsigbarhet i kontantstrømmen. Avtalene må være så klare og forpliktende for alle parter at det ikke oppstår konflikt om fakturagrunnlaget. Forsvarssjefen er gitt i oppdrag å sikre at avtalepartene har en omforent forståelse av leveranseavtalenes innhold og forpliktelser.

Forsvarssjefen er videre gitt i oppdrag å påse at leveranseavtaler mellom Forsvarets logistikkorganisasjon og kundene reforhandles basert på tiltak som iverksettes for å tilpasse virksomheten til økonomisk tildeling. Dersom Forsvarets logistikkorganisasjon har større kostnader enn hva kundene har betalingsvne og -vilje til, må det snarest iverksettes nødvendige tiltak for å bringe inntekts- og

utgiftssiden i balanse. For fremtidige budsjettår skal rammene for leveranseavtalene for det påfølgende budsjettår være en del av forsvarssjefens budsjettforslag til Forsvarsdepartementet. Dette er gjort for at leveranseavtalene bedre skal kunne ses i sammenheng med de rammer som foreslås for de enkelte forsvarsgrenene sett opp mot rammene som foreslås for Forsvarets logistikkorganisasjon.

Dersom kundene har behov for tjenester fra Forsvarets logistikkorganisasjon som ligger utenfor de inngåtte leveranseavtalene, skal det gjennom en dialog prisfastsettes og aksepteres vilkår for leveransen innen det tidspunkt bestillingen finner sted. Fakturering og betaling for de utførte tjenestene skal deretter skje fortløpende og innenfor samme regnskapsår.

#### *Kostnadskontroll*

For å bedre kontrollen med konsulentbruken har departementet iverksatt nye retningslinjer som innskjerper godkjenning av kontrakter for konsulentbruk og som pålegger etatssjefen personlig å godkjenne hvert enkelt oppdrag før kontraktsinngåelse og tettere oppfølging og månedlig rapportering av status til departementet. Forsvarssjefen foretar også etter oppdrag fra Forsvarsdepartementet en gjennomgang av bruk av konsulenter og reiseutgifter i Forsvaret. En gjennomgang av alle pågående konsulentoppdrag i Forsvaret pågår. Konsulentoppdrag skal kun gis på områder som er strengt nødvendige, primært for å følge opp på områder som ekstern risikoanalyse av større materiellprosjekter, spesiell kompetanse knyttet til materiellprosjekter og saker vedrørende økonomistyring og riksrevisjonsoppfølging. Øvrige pågående oppdrag skal termineres fortløpende.

Det er nedsatt en egen arbeidsgruppe som skal utarbeide ny policy for reisevirksomheten i Forsvaret for å gi Forsvarets militære organisasjon grunnlag til å iverksette tiltak for å redusere reiseutgiftene. Forsvarssjefen har allerede identifisert et innsparingspotensial innenfor reiseområdet, og konkrete tiltak for å kunne gjennomføre innsparinger på dette felt skal foreligge sommeren 2005. Nye overordnede retningslinjer skal være utarbeidet i høsten 2005.

#### *Ledelse og virksomhetsstyring*

På bakgrunn av revidert Reglement for økonomistyring i staten har Forsvarsdepartementets retningslinjer til etatene vedrørende etatsstyring og

departementets økonomiinstruks til etatene vært under revisjon. Disse retningslinjene gjelder for alle departementets underliggende etater, dvs. Forsvarets militære organisasjon, Forsvarsbygg, Forsvarets forskningsinstitutt og Nasjonal sikkerhetsmyndighet.

Forsvarsstaben ga 30. desember 2004 ut nye oppdaterte retningslinjer for økonomiforvaltning for Forsvarets militære organisasjon. Målgruppen for retningslinjene er budsjett- og resultatansvarlige sjefer, samt alle ansatte som har en rolle innenfor økonomiforvaltning i Forsvarets militære organisasjon.

Forsvarsdepartementets nye økonomiinstruks til etatene trådte i kraft 11. mars 2005. Målgruppen er etatssjefene. Forsvarstaben vil utgi rettelser og tillegg til etatens retningslinjer for økonomiforvaltning basert på disse. En oppdatering planlegges i løpet av 2005. Departementets nye retningslinjer for etatsstyring ble oversendt underlagte etater 9. mars 2005. Formålet med retningslinjene for etatsstyring er dels å beskrive styringsdialogen mellom departementet og underliggende etater, dels å beskrive etatenes roller og ansvar i gjennomføringen av styringsdialogen.

Forsvarsdepartementet har gjennomgått og oppdatert Anskaffelsesregelverk for Forsvaret (ARF). Regelverket ble iversatt 1. september 2004, og målgruppen er alt personell i Forsvaret, som jobber med anskaffelser.

Gjennom et eget prosjekt i regi av Program Golf er det i løpet av 2004 lagt til rette for fire nye integrerte plan- og styringsprosesser. Prosessene omfatter rullerende 4-års planlegging, årlig planlegging, oppdragsplanlegging, samt mål- og resultatoppfølging.

Forsvarsstaben vil innenfor gjeldende årsverksrammer bli styrket med øremerkede personellressurser for å sikre tilstrekkelig og samlet budsjett- og regnskapskontroll i 2005. Dessuten vil økonomi- og styringskompetansen i Hærstaben og konsernledelsen i Forsvarets logistikkorganisasjon styrkes innenfor gjeldende årsverksrammer. Dette betyr blant annet at de samme staber må nedprioritere aktivitet som ikke er ment å stå sentralt i stabenes virksomhet. Dette vil i sum gi bedre økonomistyring i Forsvarets militære organisasjon, herunder økt forutsigbarhet i personell- og økonomiforvaltningen og bedre prognoser for regnskapsforbruket.

Det ble i januar 2005 utarbeidet en egen styringsportal på Forsvarets intranett. Dette er en nettside med lenker som gir alle involverte i virksomhetsstyring en enkel tilgang til aktuelle syste-

mer og relevant informasjon, herunder tilgang til kontoplan, virksomhetsplan og iverksettelsesbrev, samt verktøy for planlegging og oppfølging. Den primære målgruppen er linjeledere innenfor virksomhetsstyring, sjefer for driftsenhetene i Forsvaret og underlagte sjefer med budsjett- og resultatansvar samt konsern- og virksomhetskontrollere. I tillegg er attestanter og anvisere samt personal- og organisasjonsmedarbeidere viktige målgrupper. Hensikten er å bedre informasjonstilgangen og dermed prognosegrunnlaget for alt berørt personell.

Forsvarsdepartementet har på bakgrunn av Innst. S. nr. 234 (2003-2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003-2004), fastsatt et strategisk målbilde for forsvarssektoren. Målbildet angir de samlede strategiske ambisjoner, med resultatkrav for utviklingen i sektoren for perioden 2005-2008. All virksomhet i forsvarssektoren skal planlegges og gjennomføres med utgangspunkt i de strategiske mål og resultatkrav departementet her har fastsatt.

Forsvarsdepartementet har innført proaktiv risikostyring som metode og verktøy for å forsterke mål- og resultatstyringen. Proaktiv risikostyring har til hensikt å sikre størst mulig grad av måloppnåelse ved å identifisere og håndtere de mest kritiske risikofaktorene i forhold til gitte mål- og resultatkrav. Innføringen av proaktiv risikostyring, sammen med balansert målstyring eller andre verktøy som benyttes i etatene, skal legges til grunn for å styrke evnen til å gjennomføre vedtatt strategi for forsvarssektoren og dermed nå fastsatte mål. Balansert målstyring er et verktøy for å beskrive endringer som skal oppnås i en organisasjon gjennom fastsettelse og avveining av konkrete mål, som igjen avleder initiativer og aktiviteter. Hvert av de strategiske målene for forsvarssektoren følges opp gjennom virksomhetsåret ut fra en vurdering av risiko. Kritisk risiko følges opp, og risikoreducerende/-avbøtende tiltak iverksettes proaktivt, dvs. tidligst mulig og ideelt sett før konsekvensen av risikoen har oppstått.

For å sikre økt topplerdefokus på økonomi- og virksomhetsstyring avholdes, fra april 2005, etatsstyringsmøter med Forsvarets militære organisasjon månedlig, jf. beskrivelse ovenfor. Utgangspunktet for møtene vil være en månedlig oppdatert status for strategisk måloppnåelse i forsvarssektoren, herunder risikovurdering for fastsatte mål og resultatkrav. Basert på en vurdering av oppdatert status for måloppnåelse og risiko, vil etatsstyringsmøtene fastsette målrettede tiltak for fortløpende å korrigere kursen i ønsket retning.

### *Kompetanse*

Forsvarssjefen iverksatte 20. januar 2005 en tiltakspakke for å heve kompetansen innenfor forvaltning, økonomi og regnskapsfunksjoner i Forsvarets militære organisasjon. Denne tiltakspakken vil utvikles og bearbeides videre i 2005. Målet er å øke forståelsen for regnskapssystemene og gi bedre oversikt over forpliktelsesbildet. Det skal spesielt fokuseres på sjefsansvaret, virksomhetskontrollerollen og selve forståelsen av systemene, jf. beskrivelse ovenfor under avsnittet Tiltak for bedre regnskapskontroll i Forsvaret.

### *Leveranseprosjekt 2 – Program Golf*

Forsvaret har siden 1996 hatt økonomisystemer som ikke tilfredsstilte Økonomireglement for staten. Regjeringen har, i en rekke stortingsproposisjoner de siste årene, orientert Stortinget om Leveranseprosjekt 1 i Program Golf. I budsjettproposisjonen for 2005 redegjorde Regjeringen for erfaringer med innføringen av systemet. Forsvaret vil tillegge disse erfaringer betydelig vekt når man nå vurderer gjennomføringen av Leveranseprosjekt 2. Gjennomføringen av Leveranseprosjekt 1 var et nødvendig og riktig tiltak som gjør at Forsvarets militære organisasjon fra 1. januar 2004 tilfredsstilte de funksjonelle minimumskravene, som er knyttet til eksternregnskapet. For å tilfredsstille øvrige deler av økonomisystemet knyttet til internregnskapet og ivareta merknader fra Riksrevisjonen som knytter seg til dette, må de neste fasene av Program Golf iverksettes snarest mulig. Oppstartstidspunktet for Leveranseprosjekt 2 vil være avhengig av når Forsvarets militære organisasjon har løst gjenværende hovedproblemer tilknyttet regnskapsfunksjonene og når man har endelig dokumentasjon på at systemene i Leveranseprosjekt 1 fungerer tilfredsstillende. Dessuten må det sannsynliggjøres at informasjon fra Leveranseprosjekt 1 brukes slik at man oppnår en god, strategisk økonomistyring i Forsvarets militære organisasjon. Systemet er også en avgjørende faktor for den videre omstillingen og moderniseringen av Forsvaret.

### *Vurdering*

Tiltakene er satt sammen ut fra en vurdering av hvor de største utfordringene tilknyttet Forsvarets sviktende budsjettstyring i 2004 har vært. Departementet har hatt størst fokus rundt behovet for kompetanseheving og forståelse av Forsva-

rets regnskapssystem, økt fokus på dialog og leveranseavtaler og en gjennomgang av Forsvarets personell- og organisasjonsdata med krav om å få korrekte og enhetlige data inn i regnskapssystemet. Alle disse tiltakene er ment å sikre Forsvaret, og deretter departementet, en oversikt over forpliktelsesbildet, og sikre gode prognoser gjennom hele året.

Flere av de tiltakene som er iverksatt, har gitt umiddelbar effekt, mens andre tar noe tid før de gir effekt. For eksempel legger Regjeringen fortsatt opp til en trinnvis innføring av leveranseprosjektene i Program Golf. Forsvarets nye og forbedrede økonomisystem er en vesentlig del av omstillingen og moderniseringen av Forsvaret. Leveranseprosjekt 2 i Program Golf vil være et meget viktig prosjekt for å bedre økonomistyringen i Forsvaret på noe sikt. Det vises i denne sammenheng til nærmere omtale i St.meld. nr. 29 (2004-2005). Tiltak med hensyn til forbedret opplæring av personellet og kompetanseheving er andre eksempler på tiltak som må få virke en tid før full effekt kan forventes. Ved innføring av et stort administrativt styringssystem, herunder etablering av sentrale regnskaps- og lønnsadministrasjoner til erstatning for flere ulike desentraliserte løsninger, vil det gå noe tid før rutiner og prosesser har modnet og gir full effekt.

### **3.16.4 Håndtering av merforbruket i 2004**

#### *Generelt*

Forsvarssektoren hadde i 2004 et samlet uhjemlet merforbruk på 1 156,3 mill. kroner. Det uhjemlede merforbruket fremkommer ved at alle merinntekter, 635 mill. kroner, trekkes fra brutto merforbruk til delvis dekning av dette, jf. romertallsvedtak 1 Merinntektsfullmakter for Forsvarsdepartementet i saldert budsjett for 2004. Merforbruket til Forsvarets militære organisasjon var, dersom en ser merinntekter og mindreforbruk under ett, 941 mill. kroner. Forsvarsbygg har i 2004 hatt en inntektsvikt på 170 mill. kroner. Dette skyldes ubetalte fakturaer og for sen fakturering av tjenester levert i 2004. Oppgjøret av utestående fordringer er avklart mellom Forsvarsbygg og Forsvarets militære organisasjon. Det er likevel viktig å påpeke at omfanget av ubetalte fakturaer fra Forsvarsbygg til Forsvarets militære organisasjon viser en positiv utvikling ved at dette er vesentlig redusert i forhold til årsskiftet 2003/2004 der tilsvarende sum var 241 mill. kroner.

Forsvarsdepartementet har gitt forsvarssjefen i oppdrag å:

- Skaffe seg nødvendig og tilstrekkelig handlingsrom innenfor sine fullmakter for å kunne dekke inn hele eller deler av merforbruket i 2004 i budsjettåret 2005, i tilfelle Stortinget skulle treffe en slik beslutning. Dette skal skje gjennom forberedelse og iverksetting av nødvendige og reversible tiltak innenfor forsvarssjefens fullmaktsområde. Med denne anmodningen forskutterer Regjeringen selvfølgelig ikke eventuelle endringer i budsjettet for 2005, men tilrettelegger for at det tas høyde for eventuelle endringer i forbindelse med Stortingets behandling av denne proposisjonen.
- Forberede og iverksette nødvendige tiltak, innenfor sitt fullmaktsområde, slik at aktiviteten i 2005 er tilpasset vedtatt budsjett.

Forsvarssjefen er i tillegg, som redegjort for tidligere, pålagt å gjennomføre en rekke rettede tiltak for å styrke økonomikontrollen i Forsvarets militære organisasjon, spesielt innenfor Hæren og Forsvarets logistikkorganisasjon.

#### *Inndekning av merforbruket*

Med bakgrunn i merforbruket i 2004, det for høye aktivitetsnivået ved utgangen av 2004 og uoppgjorte fordringer tilknyttet leveranser fra Forsvarsbygg i 2004, iverksettes det en rekke kostnadsdempende tiltak innenfor den ordinære driften i Forsvarets militære organisasjon i 2005. Kortsiktige innsparingstiltak må vurderes innenfor rammen av en helhet, spesielt slik at de ses i nær sammenheng med plan- og strukturforutsetningene for Forsvarets videre utvikling.

Forsvarsdepartementet har foretatt en helhetlig vurdering av en rekke tiltak med målsetting å kunne balansere forbruket i 2005 mot et endelig vedtatt budsjett. Vurderingen er foretatt for å kunne foreslå realistiske budsjettreduksjoner ut fra en målsetting om at den videre omstilling og modernisering av Forsvaret og Forsvarets operative evne ikke skal svekkes. På denne bakgrunn foreslås det at rundt halvparten (en andel på 600 mill. kroner) av Forsvarets brutto merforbruk i 2004 dekkes innenfor budsjetttrammen som Stortinget har vedtatt for 2005, mens de resterende 556,3 mill. kroner ikke dekkes inn.

Det er lagt til grunn for den foreslåtte inndekningen på 2005-budsjettet at en i hovedsak skal belaste de kapitler som hadde merforbruk i 2004. Dette medfører at inndekningen først og fremst

vil berøre kapittel 1731 Hæren og kapittel 1740 Forsvarets logistikkorganisasjon. Kapitlene 1732 Sjøforsvaret og 1733 Luftforsvaret foreslås ikke endret. Det samme gjelder for kapittel 1734 Heimevernet, bortsett fra en omdisponering på 10 mill. kroner til kapittel 1710, post 47 for å sikre etableringen av Heimevernsdistrikt nr. 14 på Drevja. Regjeringen har imidlertid foretatt en viss balansering av belastningen for ikke minst å skjerme viktige omstillingstiltak og prioritert operativ virksomhet. En tilstreber at tiltak som gjennomføres i 2005, i størst mulig grad understøtter og samvirker med de omstillingstiltak som er besluttet som en del av langtidsplanene for Forsvaret.

For utfyllende omtale av anbefalte forslag tilknyttet inndekningen av merforbruket i 2004, herunder en overordnet vurdering av tiltakene og mer konkret redegjørelse for de enkelte berørte kapitler, vises det til omtale nedenfor.

#### *Balansering av 2005-budsjettet*

Aktivitetsnivået i Forsvarets militære organisasjon var ved utgangen av 2004 langt høyere enn selv det da vedtatte budsjettet for 2005 gir rom for. Dette høye aktivitetsnivået inn i 2005 krevde derfor aktivitetsreduksjoner utover det som budsjettmessig tildeling isolert sett tilsier. For å sikre at virksomheten i Forsvaret blir gjennomført innenfor vedtatte budsjetttrammer for 2005, har Forsvarsdepartementet på denne bakgrunn bedt forsvarssjefen forberede, iverksette og følge opp nødvendige tiltak innenfor sitt fullmaktsområde. Disse tiltakene må også ses i sammenheng med eventuelle tiltak for å dekke inn deler av merforbruket i 2004.

På bakgrunn av Forsvarsdepartementets retningslinjer har forsvarssjefen iverksatt tiltak i Forsvarets militære organisasjon for å sikre at aktiviteten reduseres og at budsjetttrammen for 2005 overholdes. På grunn av omfanget av innsparingen retter forsvarssjefens tiltak seg til hele Forsvarets militære organisasjon og vil ha virkning i tilnærmet hele organisasjonens bredde.

Tiltakene som er iverksatt i Forsvarets militære organisasjon, dreier seg bl.a. om kutt i administrative tjenester, reisevirksomhet og bruk av konsulenter innenfor alle kapitler. Det vil for forsvarsgrenene og Heimevernet skje en reduksjon innenfor styrkeproduksjon, utdanning og trening, inkludert redusert vedlikehold og bruk av ammunisjon. Redusert etterspørsel etter varer og tjenester vil igjen redusere aktiviteten i Forsvarets

logistikkorganisasjon, samtidig som bruk av materiell fra Forsvarets logistikkorganisasjons leveranser i 2004 reduserer behovet for tildeling av midler i 2005. På grunn av endret innkallingsmønster i Hæren, som del av omstillingen til ny struktur, vil behovet for rettighetsreiser reduseres innenfor Forsvarets lufttransportssystem. Utnyttelse av Telemark bataljon som styrkebrønn for Battle Group 3 og deployering av deler av bataljonen til International Security Assistance Force (ISAF) i Afghanistan i perioden juli 2005 til januar 2006, vil redusere kostnadene til internasjonale operasjoner i 2005.

Det er i tillegg foretatt en gjennomgang av forsvarssjefens øvingsprogram, og ambisjonen i årets program er redusert. Dette vil innebære at mindre prioriterte øvelser blir redusert eller ikke gjennomført, samtidig som andre øvelser legges om eller forkortes, og eventuelt gjennomføres i arbeidstiden. Prioriterte øvelser som Battle Griffin (vinterøvelsen), Iron Sword og Barents Rescue, gjennomføres som planlagt.

Ytterligere innsparinger vil i tillegg gjennomføres ved likviditetsstyring av investeringsporteføljen.

### 3.16.5 Samlet vurdering

Regjeringen har vurdert helheten av de utfordringer Forsvarets militære organisasjon står overfor tilknyttet:

- Tiltak for å styrke regnskapsstyringen i Forsvarets militære organisasjon.
- Tiltak for å rette opp forhold som førte til merforbruket som oppsto i 2004.
- Budsjettmessige tiltak for 2005 som følger av merforbruket i 2004.

Samlet har Forsvarsdepartementet og Forsvaret selv iverksatt en rekke tiltak for å ivareta anmerkninger til regnskapet og bedre budsjettstyringen i Forsvaret. Samtidig er det foreslått en realistisk inndekning av om lag halvparten av brutto merforbruket i 2004, ut fra målsettingen om at den videre omstillingen og modernisering en av Forsvaret og Forsvarets operative evne ikke skal svekkes.

Regjeringen anser at de ulike tiltakene samlet legger forholdene godt til rette for å gjenvinne overordnet styring med Forsvarets økonomi. Tiltakene gir samtidig behørig økt fokus på kostnader og forsvarlig forvaltning i forsvarssektoren, noe som vil styrke evnen til å nå de sentrale langsiktige målene innenfor sektoren.

Forsvarssektoren legger betydelig vekt på forbedret økonomistyring og effektivisering, og en rekke omfattende tiltak er iverksatt. Det kan bl.a. nevnes:

- Innføringen av leveranseprosjekt 1 i Program Golf har erstattet det gamle regnskapssystemet, og var et nødvendig og viktig tiltak som gjør at Forsvarets militære organisasjon fra 1. januar 2004 tilfredsstilte de funksjonelle minimumskravene som er knyttet til eksternregnskapet.
- Innføringen av et nytt investeringskonsept har lagt grunnlaget for helhetlig og langsiktig styring av investeringsvirksomheten i forsvarssektoren, herunder styrket mulighet til å påse at politiske vedtak følges opp og mulighet for samlede tverrprioriteringer.
- Innføringen av et nytt styringskonsept, herunder ved horisontal samhandel, har økt kostnadsbevisstheten i forsvarssektoren og dermed lagt grunnlag for redusert kostnadsnivå.
- Innføringen av ny husleiemodell har gitt incitamenter for å spare driftsmidler til eiendommer, bygg og anlegg og har i betydelig grad redusert kostnadene på dette felt.
- De siste langtidsdokumentene har i motsetning til tidligere stilt klare og målbare krav til oppnåelse av de strategiske målene og gjennomføring av vedtatte planer.
- Det er innført planverk, iverksettelsesbrev og løpende styring etter prognoser og styringsverktøy som proaktiv risikostyring og balansert målstyring.

Når regnskapet for Forsvarets militære organisasjon for 2003 ikke ble godkjent, viser dette at det i arbeidet med å innføre et sentralt lønns- og regnskapssystem gjenstår betydelige utfordringer. Det samme kommer til uttrykk ved merforbruket i Hæren og Forsvarets logistikkorganisasjon i 2004, selv om hovedproblemene varierer. Regjeringen og Forsvarets militære organisasjon vil møte disse utfordringene ved de tiltak som det er redegjort for i det ovenstående. Ved løpende oppfølging av tiltakenes effekt, og den løpende dialog med Riksrevisjonen knyttet til regnskapet for 2004, vil eventuelt nye initiativ bli tatt og nye tiltak iverksatt.

Den pågående omleggingen og moderniseringen av Forsvaret er krevende. Det gjenstår fremdeles viktige steg i overgangen fra et delvis statisk invasjonforsvar til et oppgavetilpasset reaksjonsforsvar, men omstillingen har gitt betydelige resultater som vil bli ytterligere fulgt opp i tiden

fremover. Det vil også ta noe tid før tiltakene for å bedre budsjettstyringen og for å øke kontrollen og forståelsen rundt Forsvarets regnskaper får full effekt. Ikke minst er forståelsen i Forsvarets militære organisasjon knyttet til innføring av nye systemer en utfordring som krever tid for å kunne løses på en optimal måte. Et viktig eksempel på dette er arbeidet for å sikre kvaliteten på stamdata i forhold til de store organisasjons- og strukturendringer som pågår i Forsvaret, og derigjennom å sikre korrekt periodevis avstemming av lønn.

Kravene til kompetanse – til dels helt ny – er i denne sammenheng et kjernepunkt, også når det gjelder tekniske funksjonaliteter som først er forutsatt innført gjennom senere faser i Program Golf, eksempelvis for å sikre felles og enhetlig understøttelse av materiellregnskap. Det er således noen viktige tiltak som gjenstår.

Forsvarsdepartementet vil ved behov, og gjennom de årlige budsjettproposisjoner, komme tilbake til Stortinget med status og fremdrift tilknyttet de gjenstående utfordringer i forsvarssektoren på dette området.

### **3.16.6 Forslag til inndekning av merforbruket i 2004 samt øvrige budsjettendingsforslag**

#### *Innledning*

De pålagte omstillingsmålene for Forsvaret for planperioden 2002 til 2005 ligger fast. Forsvaret skal innen utgangen av 2005 ha spart minimum 2 mrd. kroner på drift sammenlignet med et alternativ med utgangspunkt i 2000 uten omlegging, redusert bemanningen med minimum 5 000 årsverk, og utrangert eiendom, bygg og anlegg med 2 mill. kvm ned til 4 mill. kvm. Den pågående omleggingen og moderniseringen av Forsvaret gjennomføres i utgangspunktet innenfor rammer som er ambisiøse, og med til dels krevende forutsetninger med hensyn til leveranser og innsparinger i det enkelte år. Inndekningen av merforbruket i 2004 stiller derfor Forsvarets militære organisasjon overfor betydelige utfordringer, på kort og mellomlang sikt. Regjeringen legger stor vekt på å opprettholde tilstrekkelig fleksibilitet til å kunne videreføre helheten i moderniseringsprosessen på en forsvarlig måte innenfor de overordnede rammer Stortinget har fastsatt.

Tiltak som gjennomføres i 2005 vil i størst mulig grad understøtte og samvirke med de omstillingstiltak som er besluttet som en del av langtidsplanene for Forsvaret. I den situasjonen

som er oppstått har Regjeringen søkt å skjerme aktiviteter, tiltak og investeringer som utgjør fundamentet for den nødvendige modernisering av Forsvaret som Stortinget har vedtatt.

#### *Innsparingstiltak*

Med bakgrunn i merforbruket i 2004, den for høye aktiviteten ved inngangen til 2005, og uoppgjorte fordringer tilknyttet leveranser fra Forsvarsbygg i 2004, må det iverksettes tiltak innenfor den ordinære driften i Forsvarets militære organisasjon i 2005. Kortsiktige innsparingstiltak må vurderes innenfor rammen av en helhet, der disse ses i nær sammenheng med plan- og strukturforutsetningene for Forsvarets videre utvikling. Forsvarsdepartementet vil kontinuerlig følge opp disse utfordringene, for å sikre en helhetlig omstillingsprosess for Forsvaret.

Ovenstående utfordringer er bakgrunnen for at Regjeringen etter en helhetlig vurdering av konsekvenser for Forsvaret, med utgangspunkt i både et kort og langsiktig perspektiv, ikke har funnet å kunne anbefale full inndekning tilsvarende uhjemlet merforbruk. På denne bakgrunn foreslås det at 600 mill. kroner, rundt halvparten av Forsvarets merforbruk i 2004, dekkes innenfor budsjetttrammen som Stortinget har vedtatt for 2005. Et resterende beløp på 556,3 mill. kroner foreslås ikke inndekket.

#### *Overordnet vurdering av tiltakene*

##### *Verneplikt*

I takt med reduksjonen av Forsvarets styrkestruktur er behovet for antall vernepliktige redusert, og verneplikten vil i fremtiden derfor i tråd med Innst. S. nr. 234 (2003-2004), basere seg på Forsvarets behov. Det er særlig viktig at tjenesten oppfattes som relevant og meningsfull for de som innkalles. Augustkontingenten 2005 i Hærens styrker møter to uker senere enn planlagt. Hærens jegerkommando, Hans Majestet Kongens Garde og Grensevakten vil opprettholde sin operative evne. Beparelser i Hæren oppnås også ved å bruke Telemark bataljon som styrkebrønn for bidragene til *International Security Assistance Force* (ISAF) i Afghanistan når beredskapsperioden for *NATO Response Force* (NRF) går ut 1. juli 2005. Dette tiltaket vil redusere evnen til annen krisehåndtering i NATO i den perioden Telemark bataljon er deployert. En slik ordning gjennomføres av flere nasjoner og er akseptert i NATO.

### Øving

Et justert øvingsprogram vil fortsatt sikre gjennomføring av øvelser og trening som anses nødvendige for at styrkekomponenter generert til NATOs reaksjonsstyrker og internasjonale operasjoner, møter gitte krav til operativ evne. Videre sikres nødvendig øving og trening for å ivareta krav til grensevakt, kystvakt, vakthold for kongehuset og beredskap for Forsvarets spesialkommando. Allierte øvelser der norsk bidrag er vesentlig for øvingsutbyttet, er søkt skjermet. Konsekvensen av foreslåtte reduksjoner på øvingssiden vil innebære at deler av styrkestrukturen, spesielt i Hæren, ikke blir trent like mye som planlagt i 2005. Fra 2006 vil øvingsaktiviteten opprettholdes på planlagt nivå, og tiltaket vil derfor ikke ha langsiktige konsekvenser.

### Operasjoner i utlandet

Norges militære bidrag til operasjoner i utlandet holder høy faglig standard, er vel ansett av våre sentrale allierte, og imøtekommer alliansens behov. Bidragene er også av stor verdi for Forsvarets evne til å opprettholde operative kapasiteter både for nasjonal og internasjonal innsats. Deltagelse i utenlandsoperasjoner vil fortsatt være en prioritert oppgave for Forsvaret i 2005, og Norge vil videreføre sitt brede engasjement innenfor fagfeltet i samme omfang som i 2004. Det tas sikte på en reduksjon på 33 mill. kroner i 2005, uten at verdien av Forsvarets deltagelse reduseres. Dette oppnås primært ved større utnyttelse av vervede styrker, ved innsetting av Telemark bataljon i *International Security Assistance Force* (ISAF) høsten 2005, hvor Forsvaret stiller sentrale bidrag til denne NATO-ledede operasjonen i Afghanistan. Norge leder blant annet en av tre flernasjonale bataljonsgrupper i Kabul, og bidrar til å styrke afghanske myndigheters evne til forvaltning i Nord-Afghanistan. Videre skal Norge stille spesialstyrker til den amerikansk-ledede operasjonen *Enduring Freedom*, som opererer parallelt med *International Security Assistance Force*. På Balkan viderefører Norge sin deltagelse i den NATO-ledede operasjonen *Kosovo Force* (KFOR) i Kosovo. Samtidig deltar Forsvaret i den EU-ledede operasjonen *Althea* i Bosnia-Hercegovina. Norge deltar i den NATO-ledede operasjonen i Irak som skal bistå irakske myndigheter i oppbyggingen av en legitim og effektiv forsvarssektor, samt med stabsoffiserer i den flernasjonale styrken. Forsvaret vil også delta i den FN-ledede operasjonen i Sør-Sudan. Forsva-

ret stiller videre personell til flere FN-ledede og bilaterale observatøroperasjoner.

### Materiellinvesteringer

Bevilgningen til Forsvarets materiellinvesteringer i 2005 foreslås redusert med 70 mill. kroner. Ved gjennomføringen av reduksjonen vil Forsvarsdepartementet søke å skjerme godkjente og prioriterte materiellinvesteringer. Fordi tiltakene innebærer at betalinger og leveranser blir skjøvet fra 2005 til senere år, vil det bli nødvendig å skape budsjettmessig handlingsrom i årene etter 2005 og det vil bli foretatt en vurdering av omfang og fremdrift for eventuelt å avslutte eller redusere enkelte prosjekter. Bevilgningen til investeringer i eiendom, bygg og anlegg for 2005 foreslås redusert med 135 mill. kroner. Reduksjonen gjennomføres ved å utsette enkelte prosjekter der det ikke foreligger merkantile forpliktelser. Prosjekter relatert til omstillingen av Forsvaret er søkt skjermet. Det vises til nærmere omtale under kapittel 1710.

Den foreslåtte bevilgningsreduksjonen innenfor investeringer er den maksimalt mulige om Forsvaret innen rimelig tid skal kunne realisere de strukturelementer som er bestemt. Ytterligere reduksjoner innenfor investeringer i 2005 ville resultere i behov for betydelige reforhandlinger, fordi den overveiende del av bevilgningen er bundet opp i avtalte milepæler. Slike reforhandlinger innebærer merutgifter for staten. Dette ville i sin tur kunne medføre at flere prosjekter må termineres, også i tilfeller hvor deler av leveransen allerede er mottatt og betalt. Uansett termineringer eller andre former for reforhandlinger vil det kunne skapes en vanskelig forhandlingssituasjon, fordi utgangspunktet er avtaler som allerede er endelige og juridisk bindende for staten. Det er dessuten usikkert om slike prosesser i det hele tatt vil kunne resultere i lavere utbetalinger i 2005.

### Operative forhold

Det er først og fremst den justerte aktiviteten for Hæren som vil ha innvirkning på operative forhold i 2005, og i langtidsperioden 2005 – 2008. Omleggingen til nytt innkallingsmønster i Hæren, som del av omstillingen, vil gi lavere bemanning og aktivitet ved Hærens utdanningsavdelinger i 2005. Dette medfører noe redusert handlefrihet i bidrag til internasjonale operasjoner fra Hæren i 2006, og for en kortere periode et lavere rekrutteringspotensial til Telemark bataljon. Ved å benytte deler av Telemark bataljon i operasjonene i Afgha-

nistan høsten 2005, vil Norge i denne perioden ha et lavere antall personell på beredskap som hurtig reaksjonsstyrke. Fra Forsvarets side planlegges det med å inngå beredskapskontrakter for inntil en kompanistridsgruppe for delvis å oppveie disse konsekvensene.

#### *Behov for ytterligere tiltak*

For å justere den høye aktiviteten i Forsvarets militære organisasjon ved inngangen til 2005 og sikre at virksomheten gjennomføres innenfor vedtatte budsjetttrammer, kan det bli aktuelt at forsvarsjefen innenfor sine fullmakter iverksetter ytterligere tiltak, blant annet en reduksjon i reisevirksomheten og bruk av konsulenter, samt andre mindre enkelttiltak. Justering av virksomheten i Forsvarets militære organisasjon kan medføre at det foretas tilpasninger av virksomheten i Forsvarets logistikkorganisasjon, grunnet endret etterspørsmål av støttetjenester fra de avdelinger som Forsvarets logistikkorganisasjon betjener.

I det etterfølgende redegjøres det mer konkret for inndekkningsforslagene på de enkelte budsjettkapitler.

Under kapitlene 1792 og 1795 omtales også to forslag om ikke er inndekningstiltak, men forslag til tilleggsbevilgninger. Medregnet disse to økningsforslagene på til sammen 30 mill. kroner, utgjør budsjettendringene samlet en reduksjon på 570 mill. kroner.

### **Kap. 1700 Forsvarsdepartementet**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Bevilgningen under posten foreslås redusert med 2 mill. kroner gjennom en reduksjon i aktivitetsnivået i Forsvarsdepartementet.

### **Kap. 1710 Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg**

#### *Post 47 Nybygg og nyanlegg*

Bevilgningen under posten foreslås redusert med 135 mill. kroner. Reduksjonen vil i hovedsak bli dekket inn som omtalt nedenfor.

Fremdriften i utbyggingen av Regionfelt Østlandet vil bli noe redusert, og enkelte deler av feltet vil ikke kunne tas i bruk som forutsatt fra høsten 2005. Siden gjennomføringen vil strekke seg over lengre tid, kan utsettelsen føre til at prosjektet totalt sett blir noe dyrere. Det er ikke planlagt

at grunnervervet i prosjektet utsettes.

Det videreføres kun planleggingsmidler til tørrdokken på Haakonsværn og helikopterbasen på Sola. Angående tørrdokken på Haakonsværn vises det til egen omtale nedenfor. Forbelastning av grunnen på Sola, som er omtalt i St.prp. nr. 1 (2004-2005), gjennomføres ikke i 2005. Innfasingen av de første NH-90-helikoptrene er, uavhengig av merforbruket i 2004, blitt utsatt på grunn av forsinkelser hos leverandøren. Regjeringen vil komme tilbake til saken i St.prp. nr. 1 (2005 – 2006). Dette medfører at en utsatt etablering av helikopterbasen på Sola vil kunne skje uten større operative, økonomiske eller tidsmessige konsekvenser for Luftforsvaret.

### **Kap. 1719 Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Bevilgningen under posten foreslås redusert med 18 mill. kroner gjennom reduksjon i administrasjonskostnader og lavere aktivitetsnivå. En midlertidig reduksjon i 2005 vil ikke innebære operative konsekvenser av betydning.

#### *Post 78 Norges tilskudd til NATOs driftsbudsjett*

Bevilgningen under posten foreslås redusert med 25 mill. kroner ved å trekke inn mindreforbruket fra 2004. Gjenstående bevilgning på posten vil være tilstrekkelig til å dekke Norges forpliktelser overfor NATO i 2005.

### **Kap. 1720 Felles ledelse og kommandoapparat**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Bevilgningen under posten foreslås redusert med 16,1 mill. kroner gjennom en reduksjon i de administrative kostnadene og redusert øvingsvirksomhet i Forsvarets operative ledelse. En tilpasning til aktiviteten i forsvarsgrenene innebærer også en reduksjon i øving av den nasjonale kommandostrukturen, samt redusert støtte til den forsvarsgrenvise treningen og redusert eksperimentering under øvelser. Dette vil, som en midlertidig tilpasning i 2005, kunne tilpasses innenfor de justerte øvingsprogrammene uten vesentlige konsekvenser. Tiltak for å redusere oppdragsrelaterte utgifter i Forsvarets operative ledelse vil berøre oppbyg-



ging av fellesoperativ kompetanse og medføre reduksjon i Forsvarets operative ledelses bidrag til utvalgsarbeid, utredninger og konseptutvikling.

### **Kap. 1725 Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Bevilgningen under posten foreslås redusert med 21,2 mill. kroner gjennom reduksjon i administrative utgifter, reduksjon i utdannings- og treningsaktivitet, samt redusert øvingsaktivitet for samtlige avdelinger som omfattes av kapitlet.

#### *Post 70 Renter låneordning*

Bevilgningen under posten foreslås redusert med 1 mill. kroner på grunn av lavere utgifter til renter for Forsvarets låneordning.

### **Kap. 1731 Hæren**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Bevilgningen under posten foreslås redusert med 130,6 mill. kroner gjennom reduksjon innenfor styrkeproduksjon, utdanning og trening, inkludert redusert vedlikehold og bruk av ammunisjon. De administrative utgiftene reduseres også, bl.a. ved mindre bruk av konsulenter og mindre reisevirksomhet og forsknings- og utviklingsaktivitet som ikke er forpliktet.

Utdanning og trening reduseres ved at augustkontingenten 2005 møter to uker senere enn planlagt. I tillegg, og som et nødvendig ledd i omstillingen, er deler av innkallingen i august 2005 (kontingent 08/05) skjøvet til januar 2006. Dette er en permanent ordning med jevnere innkalling av høst- og vårkontingent, for å ha jevnere forsvarevne hele året. Ordningen er omtalt i siste langtidsplan. Tiltakene vil gi lavere bemanning og aktivitet ved Hærens utdanningsavdelinger i 2005. Dette medfører noe redusert handlefrihet i bidrag til internasjonale operasjoner i 2006, og for en kortere periode et lavere rekrutteringspotensial til Telemark bataljon. Realiseringen av ambisjonen om en fullt operativ mekanisert brigade ved utløpet av langtidsperioden 2005 – 2008, vil kunne bli tilsvarende forskjøvet.

Tiltakene må ses i sammenheng med at aktiviteten i Hærens jegerkommando, grensevakt og vaktholdet for kongehuset forutsettes opprettholdt. Det foreslås en reduksjon i utdanningsakti-

viteten ved Krigsskolen tilpasset Forsvarets behov, og deltakelse på kurs og utdanning i utlandet. Dette medfører en marginal reduksjon i antall unge offiserer i forhold til det som var lagt til grunn for langtidsperioden.

Øvingsaktiviteten reduseres i 2005 ved at Hæren gjennomfører en del av øvelsene i arbeidstiden eller som kommandoplassøvelser med redusert bemanning. Hæren deltok på øvelse *Battle Griffin* (vinterøvelsen) i mars, og vil delta som planlagt på *Iron Sword* og *Barents Rescue*.

Reduksjonen som gjennomføres på drifts- og vedlikeholdssiden, er en konsekvens av det lavere aktivitetsnivået. Det omfatter blant annet redusert ammunisjonsbruk og lavere vedlikeholdsutgifter for kjøretøyer og materiell.

Hærens utgifter til å forberede operasjoner i utlandet vil reduseres ved å benytte Telemark bataljon som styrkebrønn. Avdelingen avslutter sitt engasjement i *NATO Response Force 4* sommeren 2005, og er deretter planlagt deployert som det norske bidraget til *International Security Assistance Force* (ISAF) i Afghanistan fra sommeren og ut 2005. Dette reduserer avdelingens kostnader til drift i Norge over kapittel 1731. Norge vil i den perioden Telemark bataljon er deployert ha et noe lavere antall personell på beredskap som hurtig reaksjonsstyrke. Fra Forsvarets side planlegges det i dette tilfelle å inngå beredskapskontrakter for inntil én kompanistridsgruppe for delvis å oppveie dette.

### **Kap. 1734 Heimevernet**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Det foreslås en omdisponering av 10,0 mill. kroner fra denne posten til kap. 1710, post 47 for å sikre rask etablering av Heimevernsdistrikt nr. 14 (HV-14) på Drevja. For øvrig foreslås det ingen endringer i bevilgningen til Heimevernet.

### **Kap. 1740 Forsvarets logistikkorganisasjon**

#### *Post 01 Driftsutgifter*

Bevilgningen under posten foreslås redusert med 138,1 mill. kroner ved en reduksjon i administrative utgifter til reiser og kurs, samt overtid i konsernstaben i Forsvarets logistikkorganisasjon og i administrasjonen av Forsvarets lufttransportssystem. Forslaget får ingen vesentlige konsekvenser for FLO.

I tillegg vil det bli en reduksjon innenfor Forsvarets lufttransportsystem gjennom færre rettighetsreiser for vernepliktige grunnet endret innkallingsmønster i Hæren. Ut over dette foretas det en utrangering av eiendom, bygg og anlegg i Forsvarets logistikkorganisasjon, samtidig som bruk av materiell fra Forsvarets logistikkorganisasjons leveranser i 2004 vil redusere behovet for tildeling av midler i 2005.

## **Kap. 1760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg**

### *Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold*

Bevilgningen under posten foreslås redusert med totalt 70,0 mill. kroner ved å tilpasse fremdriften av materiellinvesteringer i 2005.

For å kunne håndtere forskyvninger til senere budsjettår, vil det måtte skaffes handlingsrom i perioden etter 2005. Etableringen av dette handlingsrommet vil bl.a. berøre prosjektene 5026 Pansrede spesialkjøretøy – brukt materiell og 5036 Panserbekjempelse middels rekkevidde. Forslaget vil ha noe betydning for innfasingen av den vedtatte struktur ved at enkelte deler av den ikke vil kunne realiseres fullt ut innenfor perioden 2005-2008. De høyest prioriterte materiellinvesteringene vil bli søkt skjermet.

### *Prosjekt 5026 Pansrede spesialkjøretøy – brukt materiell*

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Budsjett-innst. S. nr. 7 (1995-96), jf. St.prp. nr. 1 (1995-96). Prosjektet skulle tilføre Hærens mekaniserte brigader pansrede brukte spesialkjøretøyer innen år 2007 og tilføre Forsvarets innsatsstyrke – Hær pansrede brukte spesialkjøretøyer av typen M-113. Det er levert rundt 200 vogner av en planlagt leveranse på inntil 523 vogner.

Av prosjektets kostnadsramme på 1 132 mill. kroner, var det gjenstående 637 mill. kroner ved inngangen til 2005, hvorav en betydelig andel er juridisk forpliktet. Det var for 2005 planlagt med blant annet leveranse av diverse materielltyper for å opprettholde en viss fremdrift i prosjektet i 2005, samt utsendelse av anbudsdokumenter for leveranse og integrering av nye motorer i 2006 og 2007. Arbeidet var planlagt gjennomført ved utvalgte sivile bedrifter og ved Forsvarets tunge verksteder.

Forsvarsdepartementet har til hensikt å redusere omfanget av prosjektet. Det kan bidra til at

Forsvaret får et visst investeringsmessig handlingsrom senere i planperioden 2005-2008. Utbetalingene i 2005 omfatter allerede inngåtte forpliktelser og vil gå mot bedrifter som er gitt oppdrag om å utvikle en av prototypene. Denne vil bli levert i henhold til kontrakt.

### *Prosjekt 5036 Panserbekjempelse middels rekkevidde (PBMR)*

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Budsjett-innst. S. nr. 7 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 1 (2001-2002). Av prosjektets kostnadsramme på 944 mill. kroner gjenstod rundt 780 mill. kroner ved inngangen til 2005, hvorav en betydelig andel er juridisk forpliktet.

Forsvarsdepartementet har til hensikt å få anskaffelsen endret i omfang eller avsluttet. Det vil bidra til at Forsvaret får et visst investeringsmessig handlingsrom senere i planperioden 2005-2008, men kan føre til at utbetalingene i 2005 kan øke noe på grunn av utgifter knyttet til reforhandling mv.

### *Prosjekt 5112 Multirolle radio*

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Budsjett-innst. S. nr. 7 (1993-94), jf. St.prp. nr. 1 (1993-94). Prosjektet omfatter utvikling og anskaffelse av en ny generasjon VHF-radioer til Forsvaret. Prosjektets siste leveranser var planlagt motatt og prosjektet terminert i 2005. Det gjenstår å inngå kontrakter om reservedeler mv. Forsvarsdepartementet har til hensikt å forskyve slike reservedelsanskaffelser for 23 mill. kroner til 2006 og 2007.

## **Kap. 1792 Norske styrker i utlandet**

### *Post 01 Driftsutgifter*

Bevilgningen under posten foreslås redusert med 33,0 mill. kroner hovedsakelig gjennom kostnadsbesparelser ved Forsvarets deltakelse i internasjonale operasjoner. Etter avsluttet engasjement i NATO *Response Force 4* er det planlagt å benytte Telemark bataljon som styrkebrønn for *Battle Group 3*, og deler av bataljonen vil deployere til *International Security Assistance Force (ISAF)* i Afghanistan i perioden juli 2005 til januar 2006. For øvrig gjennomføres andre mindre tiltak som vil redusere kostnadene til internasjonale operasjoner.

Fredsavtalen i Sør-Sudan vil bli overvåket av

den FN-ledede operasjonen UNMIS. Norge støtter operasjonen ved å stille stabsoffiserer, et sanitetselement, samt et antall observatører. Regjeringen foreslår at norsk deltagelse på om lag tretti personell skal opprettholdes over tid. Det foreslås derfor en tilleggsbevilgning på 10 mill. kroner. Tilleggsbevilgningen vil tillate at sanitetselementet erstattes av et annet norsk bidrag av tilsvarende størrelse når det som planlagt trekkes hjem etter seks måneders deployering.

Samlet foreslås bevilgningen under posten redusert med 23,0 mill. kroner.

### **Kap. 1795 Kulturelle og allmenntilgode formål**

#### *Post 60 Tilskudd til kommuner*

Omleggingen av Forsvaret har medført utfordringer for kommuner som blir berørt. Kommunal- og regionaldepartementet har i samarbeid med Forsvarsdepartementet utarbeidet et opplegg for å støtte de kommunene som blir hardest rammet. Regjeringen foreslo i St.prp. nr. 1 (2004-2005) en bevilgning i 2005 på 40,5 mill. kroner. Stortinget reduserte denne bevilgningen til 19,5 mill. kroner under behandlingen av budsjettet. I lys av at omleggingen har medført utfordringer for noen kommuner, foreslår Regjeringen å øke bevilgningen med 20 mill. kroner til 39,5 mill. kroner i 2005.

#### **3.16.7 Differanse utgående balanse 2003/ inngående balanse 2004**

Riksrevisjonen påpekte i forbindelse med gjennomgangen av Forsvarets regnskap for 2003 at det var avdekket et avvik i inngående balanse for 2003 som det ikke var redegjort for, og at mellomværendet med statskassen derfor ikke var korrekt. I forbindelse med omleggingen til nytt lønns- og regnskapssystem i Forsvarets militære organisasjon ble det derfor foretatt en avstemming av regnskapet i 2004. Det ble fastsatt en ny inngående balanse for 2004 på 71,6 mill. kroner. Utgående balanse for 2003 var på 280,2 mill. kroner. Det oppstod derved en differanse på 208,6 mill. kroner, som Forsvaret skylder statskassen og som må gjøres opp.

Forsvarets militære organisasjon har gjennomført en rekke tiltak for å avklare avviket, uten at dette har lyktes.

Forsvarets militære organisasjon gjorde i forbindelse med overgangen til nytt regnskapssystem

et grundig arbeid med å identifisere og fastsette ny inngående balanse for 2004. Alle poster i forhold til denne er sporbare og regnskapene vil fra 2005 fortløpende bli avstemt for å unngå at det på nytt oppstår slike differanser og avvik i mellomværendet med statskassen.

På denne bakgrunn foreslår Regjeringen at Forsvarets mellomværende med statskassen (gjeld til statskassen) blir avskrevet med 208,6 mill. kroner mot konto for forskyvning i balansen. Forsvarets mellomværende med statskassen bringes med dette i samsvar med fastsatt inngående balanse for Forsvarets militære organisasjon. Det vises til forslag til romertallsvedtak.

#### **3.16.8 Salg av forsvareieidomme**

Under behandlingen av Forsvarets salg av Østre Bolærne ba Stortinget bl.a. om en oversikt over de forsvareieidomme som skal avhendes der allmennhetens muligheter for friluftsliv og kulturhistorie berøres. I Miljøverndepartementets omgrupperingsproposisjon for 2004-budsjettet – St.prp. nr. 25 (2004-2005) – går det frem at Forsvarsbygg ved Skifte Eiendom, i samarbeid med Direktoratet for naturforvaltning og Statskog SF, utarbeider en liste over eiendomme som går ut av Forsvarets bruk, men som fortsatt bør beholdes i offentlig eie for å kunne brukes og tilrettelegges for allment friluftsliv. Det står videre at en vil komme tilbake til de budsjettmessige konsekvensene av dette i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2005.

Ovennevnte arbeidsgruppe, bestående av Forsvarsbygg, Direktoratet for naturforvaltning og Statskog SF, la frem resultatet av sin gjennomgang av Forsvarets utrangerte eiendomme i en egen rapport av 1. april 2005. Gruppen har bl.a. lagt til grunn de forslag til endrede prosedyrer for avhending av Forsvarets eiendomme som Stortinget sluttet seg til ved behandlingen av St.prp. nr. 1 (2004-2005), jf. Budsjett-innst. S. nr. 7 (2004-2005). Forsvarsbygg har i oppfølgingen av behandlingen utarbeidet – «Rutine for utvidet offentlig avklaring» – utgitt med virkning fra 1. januar 2005. Disse rutinene vil i større grad enn før sørge for at forsvareieidomme som skal avhendes blir vurdert ut i fra allmennhetens interesser knyttet til friluftsliv. Dette vil skje i tett dialog bl.a. med miljøvernmyndighetene ved Direktoratet for naturforvaltning samt regionale og lokale myndigheter.

Fra totaloversikten til alle eiendomme i Forsvarsbygg/Skifte Eiendoms portefølje ved års-

Tabell 3.9 Forvarseiendommer som foreslås beholdt i offentlig eie

	Friluftseiendom i DNs eie	Kommune	Fylke
1	Sandvikodden	Arendal	Aust-Agder
2	Kvarven Gravdal	Bergen	Hordaland
3	Herdla	Askøy	Hordaland
4	Midtsandan	Malvik	Sør-Trøndelag
5	Hysnes	Rissa	Sør-Trøndelag
6	Brettingen	Rissa	Sør-Trøndelag
7	Tangen fort	Bamble	Telemark
8	Flekkerøya	Kristiansand	Vest-Agder
9	Skjernøy	Kristiansand	Vest-Agder
10	Kvevika	Kristiansand	Vest-Agder
11	Rakke/ Grevle	Larvik	Vestfold
12	Vikertangen	Hvaler	Østfold
13	Kjøkøy	Fredrikstad	Østfold

	Friluftseiendom i annen offentlig eie	Kommune	Fylke
1	Sandvikodden	Arendal	Aust-Agder
2	Skardhaugen	Frei	Møre og Romsdal
3	Fosslia	Stjørdal	Nord-Trøndelag
4	Tønsåsen	Stjørdal	Nord-Trøndelag
5	Kongshammeren	Stjørdal	Nord-Trøndelag
6	Holmenkollen	Oslo	Oslo
7	Ølbergskogen	Sola	Rogaland
8	Randabergfjellet	Randaberg	Rogaland
9	Grøtsund	Tromsø	Troms
10	Elvenes	Salangen	Troms
11	Årøya	Lyngen	Troms
12	Møvik	Kristiansand	Vest-Agder
13	Sundås	Stokke	Vestfold
14	Tjønneberget	Tjøme	Vestfold
15	Kallera	Fredrikstad	Østfold
16	Torgauten	Fredrikstad	Østfold

skifte 2004/2005 vurderte Direktoratet for naturforvaltning at til sammen 56 eiendommer skulle tas ut for særskilt vurdering i forhold til friluftsinnteresser. Dette er bl.a. gjort i nært samarbeid med fylkesmannen i respektive fylker, samt ved kommunal involvering bl.a. gjennom fylkesmennene og ved utsendelse av eget brev fra Forsvarsbygg som del av den utvidede offentlige avklaring.

Av de 56 spesielt vurderte eiendommene er til sammen 13 anbefalt beholdt i statlig eie ved Direktoratet for naturforvaltning og 16 anbefalt overført til annen offentlig eie (kommuner). Regjeringen slutter seg til dette, og foreslår å

bevilge til sammen 24,4 mill. kroner over Miljøverndepartementets budsjett, fordelt på 22,2 mill. kroner på kapittel 1427, ny post 49 – Kjøp av eiendommer – og 2,2 mill. kroner på kapittel 1427, ny post 30 – Statlige erverv, båndlegging av friluftsområder.

Følgende liste er utarbeidet over disse 29 eiendommene som går ut av Forsvarets bruk, men som etter Direktoratet for naturforvaltnings vurdering fortsatt bør beholdes i offentlig eie for å kunne brukes og tilrettelegges for allment friluftsliv.

Direktoratet for naturforvaltning har videre vurdert det slik at for ytterligere 16 eiendommer

som ennå helt eller delvis er i Forsvarets bruk, er offentlig eierskap fortsatt aktuelt. Endelig avklaring for disse vil skje senere. For de resterende eiendommene av de totalt 56 som er spesielt vurdert, har gruppen konkludert med at offentlig eie ikke anses nødvendig for å ivareta friluftssinteressene.

I St.prp. nr. 25 (2004-2005) legger Regjeringen videre til grunn at Statskog SF kan kjøpe eiendommer som har interesse for allmennheten, og hvor det i tillegg er et kommersielt utviklingspotensial. Det foreslås derfor en tilføyelse/omformulering av gjeldende romertallsvedtak vedrørende avhending av fast eiendom som gir Statskog SF anledning til å kjøpe forsvarseiendom aktuell for friluftss- og/eller kulturformål til markedspris før de eventuelt legges ut for salg i markedet, jf. forslag til romertallsvedtak. Dette vil først kunne skje når det er avklart at det ikke foreligger annet statlig behov for eiendommen, og dernest at berørte fylkeskommuner eller kommuner ikke ønsker å kjøpe eiendommen til markedspris. Det legges til grunn at for de eiendommer Statskog SF eventuelt ønsker å kjøpe, vil det ikke være behov for egne tilleggsbevilgninger.

### 3.16.9 Haakonsvern – ombygging og utvidelse av tørrdokk

Det vises til Stortingets beslutning om at det skal investeres i en ny og utvidet tørrdokk ved Haakonsvern iht. Innst. S. nr. 232 (2001-2002) med en samlet kostnad på 235 mill. 2002-kroner, tilsvarende 262 mill. 2005-kroner. Innenfor denne rammen la Stortingets flertall til grunn at dokken har byggestart i 2004 og ferdigstilles i 2006.

I tråd med Stortingets vedtak er prosjektering satt i gang. Det er innhentet tilbud på ombygging og utvidelse av tørrdokken på Haakonsvern. Resultatene er evaluert, og i forhold til forprosjektets kalkyle ligger de innhentede tilbudene langt over den kostnaden som ble lagt til grunn ved Stortingets behandling. På grunn av den store økningen i prosjektets kostnader, ser Regjeringen det som nødvendig å utsette byggeprosjektet inn til utredning om omdanning av Forsvarets logistikkorganisasjon, Divisjon tungt vedlikehold (FLO/TV) til aksjeselskap er slutført.

I St.prp. nr. 12 (2003-2004), St.prp. nr. 1 (2003-2004), St.prp. nr. 42 (2003-2004) og St.prp. nr. 1 (2004-2005) er det informert om at man parallelt med prosjekteringsarbeidet gjennomfører vurderinger om bruk av offentlig-privat samarbeid (OPS) for å finne den økonomisk mest fordelak-

tige anskaffelsen av vedlikeholdskapasiteter for Sjøforsvarets fartøyer. Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 1 (2004-2005) uttalte forsvarskomiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti at alle forhold tyder på at en OPS-løsning vil være både totaløkonomisk lønnsom for Forsvaret og samfunnsøkonomisk mest fordelaktig. Disse komiteemedlemmene sa seg derfor enig i at arbeidet med å komme frem til gode OPS-løsninger videreføres. De viste også til at en OPS-løsning åpner for at en ved privat finansiering kan oppnå en større dokk. Arbeidet med å vurdere om det kan finnes gode OPS-løsninger videreføres nå i sammenheng med prosessen knyttet til omdanning av FLO/TV til aksjeselskap. Regjeringen tar sikte på å legge frem alternativer for å løse Sjøforsvarets behov for vedlikehold av større fartøyer i St.prp. nr. 1 (2005-2006). En vil ikke lenger kunne oppfylle Stortingets tidligere vedtak om ferdigstilling i 2006.

## 3.17 Olje- og energidepartementet

### Kap. 1800 Olje- og energidepartementet (jf. kap. 4800 og 4811)

#### *Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres*

Bevilgningen foreslås økt med 33,2 mill. kroner, fra om lag 22,3 til om lag 55,5 mill. kroner. Økningen knytter seg til nærmere undersøkelser av det kommersielle grunnlaget for gassrør til Grenland og inn Trondheimsfjorden (5 mill. kroner), samt salg av aksjer i Statoil i februar 2005 (28,2 mill. kroner). Forslagene er nærmere omtalt nedenfor.

#### *Oppfølging av innstillingen til St.meld. nr. 47 (2003-2004)*

I forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 47 (2003-2004) Om innovasjonsverksemda for miljøvennlige gasskraftteknologiar mv., gjorde Stortinget følgende vedtak, jf. Innst. S. nr. 135 (2004-2005):

«Stortinget ber Regjeringen gi Statnett, eventuelt annet statlig selskap, sammen med kommersielle aktører i oppdrag å gå inn i konkrete drøftinger med industrien i Grenland og Trøndelag med sikte på å realisere rørløsninger for transport av gass. En statlig støtte til rør inn Trondheimsfjorden begrenses til å støtte grenrør inn til for eksempel Trondheim, Orkdal og Verdalen og eventuelt utvidelse av rørdiameter for hovedrøret for å gi plass til gass til disse

mottakssteder. Resultatene av disse prosessene kan danne grunnlag for distribusjon av gass til andre steder langs kysten, for eksempel Mongstad.»

Som et grunnlag for St.meld. nr. 47 (2003-2004) gjennomførte NVE en utredning om kostnader og lønnsomhet ved alternative løsninger for fremføring av gass til innenlandske brukere. Denne studien må betraktes som en forprosjektstudie.

Energi- og miljøkomiteen vektla at det under behandlingen av St.meld. nr. 47 (2003-2004) kom innspill om at lønnsomheten ved gassrør, særlig til Grenland, ville være bedre enn det som kom fram under NVEs analyser. Dette var særlig knyttet til høyere betalingsvilje hos industrien og muligheter for salg av større gassvolum. På denne bakgrunn vil Olje- og energidepartementet legge hovedvekten på å undersøke det kommersielle grunnlaget for gassrør til Grenland og inn Trondheimsfjorden nærmere. Dette omfatter blant annet kartlegging av mulige eiere og sentrale skipere i gassrørledningene, og intensjonsavtaler om kjøp og salg av kapasitet med sentrale avtakere.

I oppfølgingen bør det også inngå en vurdering av om det tekniske beslutningsgrunnlaget er tilstrekkelig til å kunne inngå mer forpliktende prinsippavtaler om bygging av gassrør. Mulighetene til å finansiere nærmere tekniske studier bør kartlegges.

Gassco peker seg ut som det mest aktuelle statlige selskapet til å initiere denne prosessen. Gassco har erfaring med å vurdere behovet for ny transportkapasitet for gass og tar initiativ til videre utvikling av systemet. En viktig oppgave i denne sammenheng er å finne interesserte investorer. Dette er prosjekter med mange forskjellige aktører involvert som krever omfattende koordinering.

Statnett har som sentralnettoperatør ansvaret for en samfunnsøkonomisk rasjonell drift og utvikling av det sentrale overføringsnett for kraft. Det er på denne bakgrunn naturlig at Statnett på en hensiktsmessig måte involveres i arbeidet. Et sentralt spørsmål vil være Statnetts vurderinger av eventuelle gevinster for sentralnettet ved etablering av gassrør.

Det antas at aktuelle kommersielle aktører vil stille egne ressurser til rådighet for drøftinger og utvikling av forretningslinjer. Det foreslås at Gasscos egne kostnader ved dette oppdraget blir dekket gjennom en særskilt bevilgning over statsbudsjettet. Behovet for tilleggsbevilgning anslås til 5 mill. kroner i 2005.

### *Salg av aksjer i Statoil ASA*

I februar 2005 gjennomførte Olje- og energidepartementet et salg av totalt 117,65 mill. aksjer i Statoil ASA. Transaksjonen ble gjennomført i to deler. Det ble først solgt 100 mill. aksjer til investeringsbanken Merrill Lynch som deretter vidresolgte aksjene til institusjonelle investorer i markedet. I tillegg ble det gjennomført et salg av 17,65 mill. aksjer til privatpersoner i Norge og EØS-området. Statens eierandel i Statoil er etter dette salget 70,9 pst.

Statens utgifter knyttet til salget omfatter hovedsakelig utgifter til rådgivere, provisjon og salgskommisjon til tilretteleggere.

Olje- og energidepartementets rådgivningsutgifter omfatter strategiske, finansielle og juridiske tjenester. Disse kostnadene var på om lag 9,3 mill. kroner.

Det var avtalt en godtgjørelse til tilretteleggere for salget av aksjer til privatpersoner på 0,7 pst. Provisjonen var basert på salgsværdien av aksjene. I tillegg skulle staten dekke bestillingskostnader, kostnader knyttet til tjenester fra Verdipapirsentralen, utgifter til kunngjøringsannonser i riksdekkende og lokale aviser og andre tilretteleggerkostnader. Disse kostnadene var til sammen på om lag 18,9 mill. kroner.

Totale utgifter i forbindelse med nedsalget var på om lag 28,2 mill. kroner.

## **Kap. 1810 Oljedirektoratet (jf. kap. 4810)**

### *Post 01 Driftsutgifter*

Det foreslås å øke bevilgningen med 1 mill. kroner, fra 152,2 til 153,2 mill. kroner. Endringen har sammenheng med at to personer ble overført fra Petroleumstilsynet til Oljedirektoratet i 2004, jf. St.prp. nr. 17 (2004-2005). Motsvarende reduksjon foreslås under Arbeids- og sosialdepartementets kap. 642 Petroleumstilsynet.

### *Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres*

Bevilgningen foreslås økt med 22,3 mill. kroner, fra 55,53 mill. kroner til 77,83 mill. kroner. Økningen knytter seg til økt kunnskap og aktivt nærvær i Nordområdene (20 mill. kroner) og gjenbevilgning av mindreforbruk i 2004 (2,3 mill. kroner). Forslagene er nærmere omtalt nedenfor. Videre foreslås stikkordet «kan overføres» tilføyd på posten.

*Økt kunnskap og aktivt nærvær i Nordområdene*

I Nordområdemeldingen trekker Regjeringen opp en helhetlig og offensiv nordområdepolitikk. En av Regjeringens målsetninger er å sikre norske interesser i områdene gjennom kontroll og forvaltning av viktige naturressurser. Ressursene i Nordområdene gir grunnlag for nasjonale inntekter, lokal sysselsetting og næringsvirksomhet, samt bosetting langs kysten.

Regjeringen ønsker å styrke det vitenskapelige kunnskapsgrunnlaget i tilknytning til Nordområdene. For å øke den geovitenskapelige forståelsen tilrår derfor Regjeringen en bevilgning på 20 mill. kroner til innsamling av geologiske kjerneprøver og seismikk, samt forskningssamarbeid.

I tillegg til å styrke kunnskapsgrunnlaget vil slike tiltak øke Norges nærvær i Nordområdene og dermed også støtte opp under Regjeringens nordområdepolitikk.

*Gjenbevilgning av mindreforbruk*

Utgiftene under denne posten skal gå til tilsyn med petroleumsvirksomheten, oppdrags- og samarbeidsvirksomheten og undersøkelser. Prosjektene under denne posten har som regel en størrelsesorden på flere millioner kroner. Det er en kontinuerlig rullering på hvilke prosjekter som er i gang, hvor nye prosjekter blir startet opp og andre prosjekter blir fullført. Det er svært vanskelig å budsjettere nøyaktig hvor mye som vil bli utbetalt hvert år.

I statsregnskapet for 2004 hadde OD et reelt mindreforbruk under posten (7,65 mill. kroner) på mer enn hva som kunne overføres til 2005. Ut i fra bevilgningsreglementet kan inntil 5 pst. av driftsbevilgningen overføres (i dette tilfelle 3,68 mill. kroner).

Mindreutgiften i 2004 skyldtes i hovedsak at enkelte planlagte prosjekter ble utsatt til 2005, blant annet på grunn av manglende tilgjengelighet av nødvendige fartøy. Disse prosjektene var relatert til innsamling av seismiske og geologiske data i forbindelse med kartleggingen av norsk kontinentalsokkels yttergrense. ODs oppdrags og samarbeidsvirksomhet omfatter også et samarbeid med NORAD om rådgivning innen petroleumsforvaltning for utviklingsland. En del av det nevnte mindreforbruket skyldes en nedgang i fordringsmassen til NORAD som ga store merinntekter. De uforutsette merinntektene påvirker det reelle mindreforbruket.

Som følge av disse forholdene er den disponi-

ble rammen i 2005 redusert betydelig, og OD har ikke tilstrekkelig med midler til å gjennomføre planlagt aktivitet i 2005. Det foreslås derfor å gjenbevilge 2,3 mill. kroner av mindreforbruket som ikke ble overført til 2005. Videre foreslås det at posten tilføres stikkordet «kan overføres», slik at OD har muligheten til å holde et stabilt aktivitetsnivå selv om noen prosjekter blir utsatt eller forsinket eller fordringsmassen ved slutten av året skulle avvike fra normalen.

## **Kap. 1820 Norges vassdrags- og energidirektorat (jf. kap. 4820 og 4829)**

*Post 01 Driftsutgifter*

Bevilgningen foreslås økt med 11,4 mill. kroner, fra 247,39 til 258,79 mill. kroner. Økningen knytter seg til styrking av miljø- og damtilsynet, økt årsavgift/lisenskostnad for tilgang til kartdata fra Norge Digitalt og etablering av en energimerkeordning for nye bygg og bygg som selges og leies ut, samt periodisk energimerking av alle offentlige bygg over 1 000 kvm. Forslagene er nærmere omtalt nedenfor.

*Miljø- og damtilsyn*

Det foreslås å øke bevilgningen knyttet til miljø- og damtilsynet med 0,9 mill. kroner i 2005. Dette har sin bakgrunn i en styrking av damtilsynet med to stillinger, hvorav en traineestilling for nyutdannede som skal bidra til fremtidig rekruttering innen damsikkerhet. Videre har pris- og lønnskostnadene økt mer enn forutsatt. Miljø- og damtilsynet er gebyrfinansiert og tilsvarende økning foreslås på inntektssiden, jf. kap. 4820, post 01.

*Norge digitalt*

I St.meld. nr. 30 (2002-2003) trekker Regjeringen opp retningslinjene for en samordning og effektivisering av organiseringen av kartfestede data til offentlige formål. Et sentralt virkemiddel i denne sammenheng var å styrke Norge digitalt på land med felles tilgang til kartfestede data. Norge digitalt forutsetter en samfinansiering mellom staten, kommunene og andre store geodatabrukere basert på brukerbetaling. Miljøverndepartementet har gitt Statens kartverk i oppdrag å fremme et forslag til samfinansieringsmodell.

Det anslås at den nye finansieringsmodellen

vil medføre at NVEs årsavgift/lisenskostnad for å få tilgang til kartdata øker med om lag 0,5 mill. kroner, fra om lag 0,3 til anslagsvis 0,8 mill. kroner i 2005.

#### *Bygningsdirektivet*

Stortinget ga sin tilslutning til EØS-komiteens beslutning om å innlemme direktivet 2001/91/EF om bygningers energieffektivitet i EØS-avtalen den 30. november 2004, jf. St.prp. nr. 79 (2003-2004) og Innst. S. nr. 45 (2004-2005).

Direktivet krever blant annet at det etableres en energimerkeordning for nye bygg og bygg som selges og leies ut, samt periodisk energimerking av alle offentlige bygg over 1 000 kvm. Videre må det etableres ordninger for energiinspeksjon av fyringsanlegg og klimaanlegg over en viss størrelse. Olje- og energidepartementet arbeider nå med en nærmere utforming av regelverket. Et lovforslag vil bli sendt på høring i løpet av første halvår 2005, med sikte på fremleggelse for Stortinget til høsten.

Direktivet innebærer at det må utarbeides nødvendige metoder og verktøy, samt et register for gjennomførte energimerking og inspeksjoner. Metoder og verktøy omfatter i hovedsak utarbeidelse av en mal for hvordan energimerkingen og energiinspeksjonene skal gjennomføres i praksis, samt en kravspesifikasjon for nødvendige dataverktøy. Opprettelsen av registret vil foruten det fysiske registret med nødvendig dataverktøy, omfatte en kravspesifikasjon for de dataene som skal innrapporteres og en kommunikasjonsprotokoll. Tilsvarende må det etableres en prosedyre for godkjenning av energikonsulenter og et fysisk register med tilhørende dataverktøy, samt en kravspesifikasjon for eventuelle opplæringsprogram. For å ivareta igangsettelsen og den operative driften av ordningene må det opprettes et sekretariat. Ut over den daglige driften av ordningen og registrene vil sekretariatet ha en veileder- og informasjonsrolle. Sekretariatet vil også stå for en førstehåndskontroll av gjennomføringen av kravene blant bygg- og anleggseiere. Den overordnede forvaltningen, herunder oppfølging av sekretariatet, regelverk og tilsyn, vil bli lagt til Norges vassdrags- og energidirektorat.

Det forutsettes at ordningene som etableres skal være selvfinansierende, jf. St.prp. nr. 79 (2003-2004). Det foreslås derfor å gebyrfinansiere investeringene i nødvendige metoder, verktøy, registre og informasjon, samt aktiviteter knyttet til driften av sekretariatet. NVEs overordnede for-

valtning vil bli finansiert over det ordinære driftsbudsjettet.

Det legges opp til en trinnvis innføring av kravene til energimerking og energiinspeksjoner i perioden 2006 til 2009. På grunn av etableringskostnadene og den trinnvise innføringen av ordningene vil utgiftene overstige gebyrinntektene de første årene. Etableringskostnader vil påløpe fra inneværende år og vesentlige gebyrinntekter kan ikke forventes før i 2007.

Det foreslås å bevilge 10 mill. kroner i 2005 til å dekke etablering av ordningene og sekretariatet. Bevilgningen vil i sin helhet bli dekket inn av framtidige gebyrinntekter.

#### *Post 70 Tilskudd til lokale el-forsyningsanlegg, kan overføres*

Det foreslås å redusere bevilgningen med 0,5 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2005. Endringen har sammenheng med lavere søknadsmasse.

### **Kap. 1825 Omlegging av energibruk og energiproduksjon**

#### *Post 71 Tilskudd til energitiltak i kraftkrevende industri, kan overføres*

Det foreslås å bevilge 10 mill. kroner til støtte av energieffektivisering og energigjenvinning i kraftintensiv industri. Videre foreslås stikkordet «kan overføres» tilføyd på posten.

I 2004 brukte kraftintensiv industri 33,4 TWh elektrisitet. Dette tilsvarer om lag 28 pst. av den samlede norske kraftproduksjonen. I tillegg brukte denne industrien betydelige mengder kull og koks. Samtidig som energi er en vesentlig innsatsfaktor gir industriprosessene betydelige mengder overskuddsenergi i form av spillvarme og avgasser. Økt satsing på energieffektivisering og energigjenvinning i kraftintensiv industri kan derfor bidra til å redusere energikostnadene og gi økte inntekter fra salg av overskuddsenergi.

Enova SF som forvalter støttetiltakene for energiomleggingen har et eget program rettet mot energibruk i industrien. I 2005 har Enova satt av 75 mill. kroner til programmet. Et hovedprinsipp for forvaltningen av Energifondet som finansierer energiomleggingen, er at ulike prosjekter skal konkurrere om støtten på like vilkår på tvers av ulike teknologier og sektorer. Enovas mål for forvaltningen av Energifondet er å bidra til ny miljøvennlig energiproduksjon og energisparing tilsvarende 12 TWh/år innen 2010.



Erfaringen med prinsippene for forvaltningen av Energifondet er at en oppnår gode resultater. De samme prinsippene bør derfor også legges til grunn for den ekstra støtten som foreslås bevilget til kraftintensiv industri. For å sikre koordinering med det eksisterende programmet for redusert energibruk i industrien, foreslås det at bevilgningen forvaltes av Enova.

### **Kap. 1827 Miljøvennlig gassteknologi (jf. kap. 4827)**

#### *Post 50 Administrasjon*

Stortinget reduserte ved behandlingen av budsjettet for 2005 bevilgningen til drift av Gassnova med 3,5 mill. kroner i forhold til Regjeringens forslag i St.prp. nr. 1 (2004-2005).

Gassnova står foran viktige oppgaver når det gjelder utforming av et nytt gassteknologi-program og utlysning og behandling av søknader. Det er videre viktig at Gassnovas finansielle situasjon gjør det mulig for virksomheten å ha en aktiv og synlig rolle ovenfor relevante aktører og interessegrupper når det gjelder gasskraft med CO<sub>2</sub>-håndtering.

For å styrke Gassnovas arbeid foreslås det å øke bevilgningen under kap. 1827, post 50 med 2 mill. kroner. Utgiftsøkningen foreslås dekket inn fra avkastningen på fondet for miljøvennlig gassteknologi, jf. forslag om å redusere bevilgningen under kap. 1827, post 51.

#### *Post 51 Overføring til innovasjonsvirksomheten*

I saldert budsjett 2005 ble avkastningen fra fondskapitalen for annet halvår 2004 budsjettert til 45,9 mill. kroner. På grunn av avrundning ble denne summen satt noe for lavt. Avkastning av fondet for miljøvennlig gassteknologi for annet halvår 2004 var på 46 277 260 kroner. På denne bakgrunn og som følge av forslaget om å dekke inn økt driftsbevilgning til Gassnova fra avkastningen fra fondet, (jf. omtale under kap. 1827, post 50) foreslås det å redusere bevilgningen for 2005 med netto 1,62 mill. kroner.

### **Kap. 4811 Statoil ASA**

#### *Post 90 Salg av aksjer*

I februar 2005 gjennomførte Olje- og energidepartementet et salg av totalt 117,65 mill. aksjer i Statoil ASA. Statens eierandel i Statoil er etter salget 70,9 pst.

Det ble først gjennomført et salg av 100 mill. aksjer til investeringsbanken Merrill Lynch. Statens inntekt fra dette salget var på om lag 10 605,15 mill. kroner. Merrill Lynch videresolgte aksjene i markedet til norske og utenlandske institusjonelle investorer for kr 106,10 per aksje. I tillegg gjennomførte staten et salg av 17,65 mill. aksjer til privatpersoner i Norge og EØS-området. Prisen per aksje var på kr 106,10 som var den samme prisen som de institusjonelle investorene betalte. Inntektene fra dette salget var på om lag 1 872,65 mill. kroner.

Inntektene fra salg av aksjer utgjør totalt 12 477,8 mill. kroner.

### **Kap. 4820 Norges vassdrags- og energidirektorat (jf. kap. 1820)**

#### *Post 01 Gebyr- og avgiftsinntekter*

Økte utgifter i forbindelse med miljø- og damtilsynet under kap. 1820, post 01 øker beregningsgrunnlaget for innkreving av gebyr- og avgiftsinntekter tilsvarende. På bakgrunn av dette foreslås det å øke bevilgningen på posten med 0,9 mill. kroner, fra 25,1 til 26 mill. kroner, jf. kap. 1820, post 01.

### **Kap. 4827 Miljøvennlig gassteknologi (jf. kap. 1827)**

#### *Post 80 Fondsavkastning*

Avkastning på fondskapitalen for annet halvår 2004 var 46,28 mill. kroner.

På bakgrunn av ovennevnte foreslås det å øke bevilgningen for 2005 med 0,38 mill. kroner, fra 45,9 til 46,28 mill. kroner, jf. kap. 1827, post 51.

### **Kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (SDØE)**

Anslagene for investeringer under kap. 2440, post 30 er økt med 2 600 mill. kroner, fra 22 000 til 24 600 mill. kroner. Økningen skyldes hovedsakelig følgende forhold:

Investeringene i Snøhvit er økt med om lag 700 mill. kroner. Dette er i tråd med den økningen i prosjektets budsjettramme som Statoil orienterte om i 2004. Årsaken til at dette ikke ble inkludert i saldert budsjett, er at investeringsanslagene for budsjettet ble utarbeidet før Statoil rapporterte

Tabell 3.10 Forslag til endring av bevilgninger på statsbudsjettet for 2005 under kap. 2440 og kap. 5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (mill. kroner)

Kap/post/underpost	Saldert budsjett 2005	Forslag til ny bevilgning for 2005	Endring
<i>Kap. 2440</i>			
30 Investeringer	22 000	24 600	2 600
50 Overføring til Statens petroleumsforsikringsfond	1 200	731	-469
Sum kap. 2440	23 200	25 331	2 131
<i>Kap. 5440</i>			
01 Pro et contra-oppgjør		232	232
24.1 Driftsinntekter	118 700	139 200	20 500
24.2 Driftsutgifter	-21 600	-19 600	2 000
24.3 Lete- og feltutviklingsutgifter	-1 300	-1 100	200
24.4 Avskrivninger	-14 900	-14 400	500
24.5 Renter av statens kapital	-7 700	-7 500	200
24 Driftsresultat	73 200	96 600	23 400
30 Avskrivninger	14 900	14 400	-500
80 Renter av statens kapital	7 700	7 500	-200
Sum kap. 5440	95 800	118 732	22 932
Kontantstrømmen til SDØE:			
Innbetalinger	118 700	139 432	20 732
Utbetalinger	46 100	46 031	-69
Netto kontantstrøm fra SDØE	72 600	93 401	20 801

nye anslag for kostnadsrammene. Investeringsanslagene for Snøhvit i 2005 omfatter ferdigstilling av LNG toppside fra Dragados, ferdigstilling av anleggsarbeidet og rørledninger, inndokking av prosessanlegg og startoppkobling av prosessanlegg på Melkøya. I tillegg skal det i løpet av året bores og kompletteres fem brønner.

Budsjetterte brønninvesteringer for Troll olje er økt med 500 mill. kroner. I det oppdaterte budsjettet er det inkludert tre borerigger i aktivitet i 2005. I saldert budsjett la Petoro til grunn to rigger. Investeringene på Kristin har økt med 500 mill. kroner. Operatør Statoil har oppjustert investeringer for Kristin som følge av et mer omfattende bore- og kompletteringsprogram på grunn av krevende reservoarforhold med høyt trykk og høy temperatur samt økte investeringer i plattform og brønnutstyr. Samtidig er det inkludert nye ressurser i prosjektet som vil bygges ut i 2005. I tillegg forventer Petoro at SDØE-andelen i Kristin økes noe som følge av en pågående rekalkulering av eierandeler før produksjonsstart. Dette vil medføre at SDØE må etterbetale histo-

riske investeringer tilsvarende avviket mellom gammel og ny deltagerandel.

Investeringene knyttet til Oseberg Sør er økt med i overkant av 200 mill. kroner knyttet til utbygging av J-struktur samt at man som følge av riggstreiken i 2004 har måttet forskyve brønnboringer fra 2004 til 2005. Videre er investeringene på Heidrun økt med om lag 200 mill. kroner grunnet økt boreaktivitet. Utbyggingen av Camilla/Belinda var ikke inkludert i saldert budsjett. Dette skyldes at denne utbyggingen ble behandlet i interessentskapet etter utarbeidelsen av saldert budsjett. SDØE-andelen av investeringer i 2005 knyttet til denne utbyggingen anslås til om lag 200 mill. kroner.

Anslaget for overføring til Statens petroleumsforsikringsfond under kap. 2440, post 50 er redusert med 469 mill. kroner. Reduksjonen skyldes hovedsakelig at anslaget for premiebesparelsen for 2005 er redusert fra 1 200 til 850 mill. kroner. Dette skyldes blant annet at premienivået i forsikringsmarkedet generelt er noe lavere enn for tidligere år og endret forsi-

kringsprogram vedrørende avbruddsforsikring. I avtalen er egenkapitalen økt og karenstiden for driftsstans forlenget, noe som fører til en lavere premie enn tidligere estimert. Videre er anslaget redusert med 119 mill. kroner som følge av justering for avvik mellom antatt og faktisk premiebesparelse for 2004.

Det foreslås en bevilgning på 232 mill. kroner under kap. 5440, post 01 Pro et contra-oppgjør. Forslaget har sammenheng med avklarte forhold i pro et contra oppgjøret knyttet til salget av 6,5 pst. av SDØE-andelene i 2002.

Anslaget under kap. 5440, underpost 24.1 Driftsinntekter er økt med 20 500 mill. kroner, fra 118 700 til 139 200 mill. kroner. Oljeprisanslaget er på 300 kroner per fat. Dette er en økning på 70 kroner per fat sammenlignet med saldert budsjett. Effekten av økte oljepriser motvirkes noe av at anslagene for oljeproduksjonen fra Oseberg sør, Grane, Snorre, Norne og Troll olje er redusert. For SDØE innebærer dette en reduksjon på til sammen om lag 8,2 mill. fat. Dette medfører en inntektsreduksjon på om lag 2 500 mill. kroner. I tillegg er budsjetterte inntekter fra kjøp og salg av tredjepartsgass i henhold til avsetningsinstruksen redusert.

Anslaget under kap. 5440, underpost 24.2 Driftsutgifter er redusert med 2 000 mill. kroner, fra 21 600 til 19 600 mill. kroner. Kostnader forbundet med kjøp av gass for videresalg er redusert med om lag 1 200 mill. kroner, jf. anslag under kap. 2440, post 24.1. Kostnader knyttet til drift av anlegg er redusert med om lag 800 mill. kroner.

Kap. 5440, underpost 24.3 Lete- og feltutviklingskostnader er redusert med 200 mill. kroner, fra 1 300 til 1 100 mill. kroner.

Anslaget under kap. 5440, underpost 24.4 og post 30 Avskrivninger er redusert med 500 mill. kroner, fra 14 900 til 14 400 mill. kroner. Dette skyldes i hovedsak lavere produserte volumer i 2005 enn tidligere forutsatt og justering av reserverne benyttet til avskrivningsformål. Dette er en kalkulatorisk kostnad uten kontantstrømeffekt.

Anslaget under kap. 5440, underpost 24.5 og post 80 Renter av statens kapital er redusert med 200 mill. kroner, fra 7 700 til 7 500 mill. kroner. Driften belastes med renter av statens faste kapital for å ta hensyn til faste kapitalkostnader og gir et mer korrekt bilde av ressursbruken. Dette er en kalkulatorisk kostnad uten kontantstrømeffekt.

Ovennevnte endringer i underposter medfører at SDØEs anslåtte driftsresultat under kap. 5440,

post 24 Driftsresultat er økt med 23 400 mill. kroner, fra 73 200 til 96 600 mill. kroner.

Netto kontantstrøm fra SDØE er økt fra 72 600 til 93 401 mill. kroner, en økning på 20 801 mill. kroner i forhold til saldert budsjett for 2005.

### **Kap. 5680 Utbytte fra statsforetak under Olje- og energidepartementet**

#### *Post 80 Utbytte, Statnett SF*

Det er i saldert budsjett 2005 budsjettert med 360 mill. kroner i utbytte fra Statnett SF til utbetaling i 2005 for regnskapsåret 2004.

Konsernets realiserte overskudd etter skatt for 2004 ble på 411 mill. kroner. For regnskapsåret 2004 settes utbyttet til 90 pst. av konsernets årsresultat etter skatt, jf. St.prp. nr. 1 (2004-2005). På denne bakgrunn økes utbyttet fra Statnett SF for regnskapsåret 2004 med 9,9 mill. kroner, fra 360 til 369,9 mill. kroner. Endelig vedtak om utbytte fattes i Statnett SFs foretaksmøte i juni 2005.

### **Kap. 5685 Aksjer i Statoil ASA**

#### *Post 80 Utbytte*

I St.prp. nr. 1 (2004-2005) ble det budsjettert med 4 877 mill. kroner i utbytte fra Statoil til utbetaling i 2005 for regnskapsåret 2004. Det ble understreket at endelig vedtak om utbytte fattes av ordinær generalforsamling 2005 basert på gjeldende utbyttepolitikk og faktisk resultat for 2004.

Konsernets årsoverskudd for 2004 ble 24 916 mill. kroner. I prospektet for børsnoteringen av Statoil står det at styret har til hensikt å foreslå et årlig utbytte i størrelsesorden 45-50 pst. av konsernets årsoverskudd i henhold til USGAAP. I et enkelt år kan hensynet til å bevare selskapets finansielle handlefrihet medføre at utbyttet utgjør en høyere eller lavere andel av årsoverskuddet enn 45-50 pst. Et eventuelt avvik vil være basert på en vurdering av olje- og gassprisenes sykliske karakter, selskapets kontantstrøm, finansieringsbehov og investeringsplaner. På denne bakgrunn har styret i Statoil foreslått et ordinært utbytte på 3,20 kroner per aksje for regnskapsåret 2004, mot 2,95 kroner per aksje for regnskapsåret 2003. I tillegg har Statoils styre foreslått et ekstraordinært utbytte på 2,10 kroner per aksje. Totalt utbytte per aksje blir dermed 5,30

kroner. Dette utgjør om lag 46 pst. av årsover-skuddet. Vedtak om utbytte blir fattet på selskaps generalforsamling 11. mai 2005. Den norske stat eier 1 535 712 598 aksjer i Statoil ASA. Totalt utbytte fra statens aksjer i Statoil beløper seg dermed til 8 139 mill. kroner.

På denne bakgrunn oppjusteres utbytte fra Statoil ASA for regnskapsåret 2004 med 3 262 mill. kroner, fra 4 877 til 8 139 mill. kroner. I henhold til Lov om Statens Petroleumsfond inngår utbytte fra Statoil ASA i kontantstrømmen fra petroleumsvirksomheten og dermed i Petroleumsfondets inntekter.

## Andre saker

### 3.17.1 Anmodningsvedtak nr. 144 (2004-2005) – elektromagnetiske felt fra kraftledninger

Det vises til følgende anmodningsvedtak i forbindelse med behandlingen av Budsjett-innst S. nr. 9 (2004-2005):

Vedtak nr. 144, 9. desember 2004:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere regelverk som kan sikre at høyspentlinjer enten graves ned eller legges i tilstrekkelig avstand til der hvor mennesker har varig opphold. Regelverket må sikre at føre-var-prinsippet ivaretas. Regjeringen må også vurdere å innføre nasjonalt regelverk for byggegrenser mot høyspentlinjer. Regjeringen bes komme tilbake med en slik vurdering i revidert budsjett våren 2005».

Ved Helse- og omsorgsdepartementets brev av 22. september 2004 til Statens strålevern ble det fastsatt mandat og nedsatt en arbeidsgruppe for å vurdere gjeldende forvaltningsstrategi om elektromagnetiske felt og helse. Fristen for arbeidsgruppens rapport ble satt til 1. juni 2005. Brevet ble utarbeidet i samråd med Olje- og energidepartementet.

Ut fra arbeidsgruppens omfattende mandat, var det etter Olje- og energidepartementets vurdering ikke forsvarlig å fremskynde den stramme fristen for arbeidsgruppens rapport, som tidligere er fastsatt til 1. juni 2005.

Ved Olje- og energidepartementets brev av 26. juni 2005 ble Statens strålevern derfor bedt om å levere en delrapport for Regjeringens første tilbakemelding til Stortinget i revidert nasjonalbudsjett våren 2005. Brevet ble utarbeidet i samråd med Helse- og omsorgsdepartementet. De to departementene ba Statens strålevern som

ansvarlig for ledelsen av arbeidsgruppen, og i samråd med Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), om følgende redegjørelse, anslag og beskrivelse:

1. En oppdatert faglig redegjørelse for fakta og status med hensyn til kunnskap, forskning og risiko på området elektromagnetiske felt og mulige helsevirkninger av disse.
2. Et anslag over omfanget av eksisterende boliger der høyspentledninger gir magnetfelt som overstiger det nivået man normalt har i en bolig.
3. En faktabasert beskrivelse av ulike relevante tiltak som kan iverksettes.

Statens strålevern har oversendt delrapporten ved brev av 23. mars 2005.

Olje- og energidepartementet viser til redegjørelsen i delrapporten. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med en vurdering av de spørsmål som er reist om elektromagnetiske felt fra kraftledninger og helse etter at arbeidsgruppen har avgitt sin rapport 1. juni 2005.

### Sammendrag

Til tross for det betydelige antall studier som er gjennomført, har det ikke vært mulig å påvise klare og entydige helseeffekter knyttet til eksponering for elektromagnetiske felt fra høyspentledninger. Man har i dag noe støtte til at eksponering for magnetfelt over 0,4  $\mu$ T (mikrotesla) gitt som et tidsveid gjennomsnitt har sammenheng med en liten økning i barns risiko for leukemi, fra 1 på 20 000 til 1 på 10 000 per år. Relativt sett er dette en dobling av risiko i forhold til barn uten eksponering fra høyspentledninger men fortsatt en lav risiko. Fordi så få i Norge er eksponert over dette nivået, vil en slik økning i risiko, dersom den bekreftes, kunne representere ett ekstra tilfelle av leukemi hvert 7-8 år blant barn som er eksponert for magnetfelt fra høyspentledninger. For andre kreftformer hos barn og kreft samt andre helseeffekter hos voksne er det ikke påvist en sammenheng med eksponering for magnetfelt. Resultatet for barneleukemi er således enkeltstående. I en situasjon der man ikke har noen forklaring på hvordan magnetfelt skal kunne medvirke til kreftutvikling fra eksperimenter på forsøksdyr eller isolerte celler, er holdepunktene for å konkludere med at magnetfelt gir leukemi hos barn svake.

Antall boliger som får et tilleggsbidrag til magnetfeltet i boligen grunnet naboskap til høyspentledninger avhenger av hvor en setter grensen for

tilleggsbidraget. Dersom en benytter 0,1 mikrotlesla som verdi for nivået man normalt har i en bolig i Norge anslås antall adresser som har tilleggseksponering fra høyspenningsledningsnettet i Norge med spenningsnivå mellom 45 kV (kilovolt) og 420 kV til å være om lag 15 000 hvorav noe over 6 000 adresser er eksponert for mer enn 0,4  $\mu$ T. Antall adresser som er eksponert fra høyspenningsledninger på distribusjonsnivå (11 kV eller 22 kV) er sannsynligvis større, men her er feltnivået normalt under 0,4 mikrotlesla.

Skal en unngå *økte* magnetfelt inne i bygg, bør en primært etablere nye bygg i tilstrekkelig avstand fra høyspentledninger og andre feltkilder. Tilsvarende bør en også etablere nye høyspenningsledninger i tilstrekkelig avstand fra eksisterende bygg, eventuelt i kombinasjon med tekniske tiltak ved ledningene som reduserer feltene. Skal en i tillegg *sanere* eksisterende felpåvirkning, må en fjerne eksisterende luftledninger, transformatorer og jordkabler nær bygninger, eller fjerne bygg nær høyspentledninger og andre feltkilder.

Jordkabel kan være et virkemiddel for å redusere magnetfelt inne i bygg. Kabling gir imidlertid radikalt høyere kostnader enn øvrige tiltak, og vil i tillegg gi betydelige felt i nærheten av kablene. Kabler vil ofte legges under gangveier og krysser parker og åpne plasser.

De samlede kostnader ved tiltak for å redusere magnetfelt vil avhenge av om en bare gjør tiltak ved *nyetableringer* eller om det ønskes full *sanering* av eksisterende felt. Kostnadene vil også sterkt avhenge av *hvilket nivå* av felt som aksepteres inne i bygg. En videreføring av dagens praksis med tiltak kun ved nyanlegg vil kanskje koste noen titalls millioner per år. Full sanering av eksisterende forøkte felt inne i bygg vil kunne koste et antall milliarder. Det er viktig å tydeliggjøre hvilke mål som ønskes ivaretatt når det skal vurderes og/eller iverksettes tiltak.

### 3.17.1.1 Om oppdraget

Høsten 2004 ble det nedsatt en arbeidsgruppe av Statens strålevern på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet og Olje- og energidepartementet med siktemål å konkretisere og utdype forvaltningsstrategien vedrørende elektromagnetiske felt fra høyspentledninger. Arbeidsgruppen fikk følgende mandat:

Forvaltningsstrategien ved anlegg av nye høyspentledninger og ved anlegg av boligområder, skoler og barnehager etc. i nærheten av høyspentledninger er basert på NOU 1995:20 «Elektromag-

netiske felt og helse. Forslag til en forvaltningsstrategi» og St.prp. nr. 65 (1997-1998).

I Forskrift for strålevern og bruk av stråling av 21. november 2003 gjelder § 26 eksponeringsgrenser for ikke-ioniserende stråling: «All eksponering skal holdes så lavt som praktisk mulig. Relevante retningslinjer fra den internasjonale kommisjon for beskyttelse mot ikke-ioniserende stråling (ICNIRP) skal normalt følges dersom det ikke finnes nasjonale eller europeiske standarder til erstatning for disse». Arbeidsgruppens oppdrag er en konkretisering og utdypning av forvaltningsstrategien.

Arbeidsgruppen skal:

- Belyse begrepene varsomhetsstrategi/holdning, føre var strategi/holdning og konkretisere hvilke faktorer som bør vektlegges i beslutningsprosessen (feltstørrelser, manglende kunnskap om mulige effekter, engstelse etc.)
- Gi anbefalinger til lokale myndigheter ved regulering av nye boligområder nær høyspentledninger og transformatorstasjoner
- Gi anbefalinger til sentrale myndigheter ved konsesjonsbehandling for nye høyspentledninger/oppgradering av eksisterende nett
- Vurdere helsemyndighetenes eventuelle rolle i planarbeidet ved regulering av nye boliger og ved konsesjonsbehandling av nye – og oppgradering av eksisterende anlegg.

Arbeidsgruppen skal avgi rapport 1. juni 2005.

I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 1 (2004-2005) for Olje og energidepartementet, jf. Budsjett-innst. S. nr. 9 (2004-2005) fattet Stortinget følgende anmodningsvedtak:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere regelverk som kan sikre at høyspentlinjer enten graves ned eller legges i tilstrekkelig avstand til der hvor mennesker har varig opphold. Regelverket må sikre at føre-var-prinsippet ivaretas. Regjeringen må også vurdere å innføre nasjonalt regelverk for byggegrensener mot høyspentlinjer. Regjeringen bes komme tilbake med en slik vurdering i revidert budsjett våren 2005.»

For å følge opp dette anmodningsvedtaket og under forutsetning av at Regjeringen skal gi en første tilbakemelding til Stortinget i revidert budsjett våren 2005 anmodet Olje- og energidepartementet Statens strålevern som ansvarlig for ledelsen av arbeidsgruppen, og i samråd med NVE, om bidrag som underlag for tilbakemelding til Stortinget og konkretisert til følgende tema:

- En oppdatert faglig redegjørelse for fakta og status med hensyn til kunnskap, forskning og risiko på området elektromagnetiske felt og mulige helsevirkninger av disse.
- Et anslag over omfanget av eksisterende boliger der høyspentledninger gir magnetfelt som overstiger det nivået man normalt har i en bolig.
- En faktabasert beskrivelse av ulike relevante tiltak som kan iverksettes.

Delrapporten ble oversendt fra Strålevernet 23. mars 2005.

### 3.17.1.2 En oppdatert faglig redegjørelse for fakta og status med hensyn til kunnskap, forskning og risiko på området elektromagnetiske felt og mulige helsevirkninger av disse

#### Elektromagnetiske felt og helse

En norsk ekspertgruppe avga i mai 2000 rapporten «Elektromagnetiske felt og helse». Vurdering av de siste fem års forskning 1995-2000» til Sosial- og helsedepartementet. Rapporten finnes på internett:

<http://www.odin.dep.no/hd/norsk/publ/rapporter/030051-220010/index-dok000-b-n-a.html> (EMF2000).

Rapporten omhandlet elektromagnetisk felt i frekvensområdet 10-60 Hz og konkluderte med at bortsett fra svake epidemiologiske holdepunkter for en sammenheng med leukemi hos barn var det ikke påvist skader og sykdommer som følge av svake elektromagnetiske felt.

#### Kreft

I juni 2001 klassifiserte International Agency for Research on Cancer (IARC) nettfrekvente mag-

netfelt som mulig kreftfremkallende for mennesker, hovedsakelig basert på en assosiasjon mellom boligeksponering og økt risiko for leukemi blant barn. Britiske National Radiological Protection Board (NRPB) publiserte i 2004 en omfattende litteraturgjennomgang (NRPB 2004) hvor man også beskrev indikasjoner på en dobling av leukemirisikoen blant barn eksponert for magnetfelt over 0,4 µT i sitt bomiljø, men det ble slått fast at holdepunktene ikke var sterke nok til å trekke en sikker konklusjon. Man fant ingen holdepunkter for økt risiko for andre kreftformer verken hos barn eller voksne. Studier av andre helseeffekter har vært inkonsistente og vanskelige å tolke. I den britiske litteraturgjennomgangen konkluderte NRPB at resultatene fra epidemiologiske studier ikke alene kan benyttes som basis for restriksjoner ved eksponering for elektromagnetiske felt.

Laboratoriestudier har ikke gitt entydige svar på om elektromagnetiske felt av den størrelsesorden man møter i dagliglivet kan medføre biologiske effekter eller føre til kreft hos forsøksdyr (Ahlbom et al. 2001). Tabell 3.11 viser status for kunnskap nå om ulike kreftformer og elektromagnetiske felt.

For barn under 15 år ser eksponering for magnetfelt over 0,4 µT i bolig ut til å kunne gi en dobling i risikoen for leukemi. For Norge vil dette eventuelt kunne innebære ett ekstra tilfelle hvert syvende til åttende år. I løpet av disse syv til åtte år vil totalt om lag 280 barn få leukemi i Norge. For barna som er eksponert for magnetfelt over 0,4 µT fra høyspentlinjer representerer dette en risikøkøkning fra om lag 1 på 20 000 til 1 på 10 000 per år. Basert på samlede data fra flere studier kan ikke resultatene avvises som tilfeldige funn (Ahlbom et al. 2 000). Sikker konklusjon kan man likevel ikke trekke, både fordi resultatene bygger på

Tabell 3.11 Status for kreftisiko – barn og voksne eksponert for elektromagnetiske felt i bolig

Lokalisasjon	Status
Leukemi – barn	Begrenset støtte til en sammenheng
Hjernesvulst – barn	Ingen holdepunkt for en sammenheng
Lymfom – barn	Ingen holdepunkt for en sammenheng
All kreft – barn	Ingen holdepunkt for en sammenheng
Leukemi – voksne	Ingen holdepunkt for en sammenheng
Hjernesvulst – voksne	Ingen holdepunkt for en sammenheng
Brystkreft – kvinner <sup>1</sup>	Ingen holdepunkt for en sammenheng
Føflekksvulst – voksne	Ingen holdepunkt for en sammenheng
All kreft – voksne	Ingen holdepunkt for en sammenheng

<sup>1</sup> 1 av 8 studier har gitt holdepunkt for en sammenheng.

små tall blant de høyt eksponerte og som følge av lav kontrolldeltagelse i en del av studiene som inngår. Magnetfeltets betydning er dessuten vanskelig å avgjøre uten en biologisk mekanisme eller eksperimentell støtte til den viste assosiasjon.

For hjernesvulst og lymfom hos barn er det ikke vist noen sammenheng med eksponering for magnetfelt i bolig (IARC 2002).

Færre studier har sett på kreft hos voksne eksponert for magnetfelt i bolig. Det ser ikke ut til at slike felt har noe med utviklingen av hjernesvulst og leukemi å gjøre. For brystkreft blant kvinner er det heller ikke vist noen sammenheng med eksponering for magnetfelt i bomiljøet (basert på åtte publiserte studier) og nyere studier har i hovedsak vært negative. Et unntak er en norsk studie som rapporterte en 60 pst. økning i risikoen blant kvinner eksponert for magnetfelt over 0,05  $\mu\text{T}$  (Kliukiene et. al. 2004). En 60 pst. økning i risiko vil i Norge kunne representere et ensifret antall ekstra tilfeller langs høyspentledninger hvert år. Hvert år får 2 500 kvinner brystkreft i Norge. En annen norsk studie rapporterte sammenheng mellom ondartet føflekksvulst og eksponering for magnetfelt fra høyspentledning. For kvinner ble det vist en dobbelt risiko og for menn en marginal sammenheng. For denne studien hadde man ikke tilgang til individuell eksponering for ultrafiolett stråling, en kjent risikofaktor for føflekksvulst. Bortsett fra en finsk kohortstudie som rapporterte en moderat ikke-signifikant økning i ondartet føflekksvulst har denne kreftformen ikke vært undersøkt blant personer bosatt ved høyspentledninger.

### *Reproduksjon*

I en rekke studier av reproduksjonsutfall blant foreldre potensielt eksponert for 50/60 Hz elektromagnetiske felt har man studert lav fødselsvekt, for tidlig fødsel, kjønnsratio, spontanabort, dødfødsel, sædkvalitet og misdannelser. Når det gjelder misdannelser har imidlertid få studier vært store nok til å kunne gå inn på de enkelte misdannelser, og bare behandlet misdannelser som en felles kategori. Resultatene har vært inkonsistente og flere oppsummeringsartikler har konkludert med at man ikke har overbevisende holdepunkter for at elektromagnetiske felt av den størrelsesorden man utsettes for i dagliglivet kan skade reproduksjonsprosessen (Brent 1999).

Norske studier som omfattet medfødte misdannelser blant barn født i perioden fra 1980 til august 1997 med mødre bosatt langs høyspentled-

ninger under graviditeten rapporterte ingen effekt av magnetfelteksponering (Blaasaas et al. 2004, Blaasaas et al. 2003).

To amerikanske studier fra 2002 om abortrisiko og magnetfelteksponering rapporterte en økt risiko med økende maksimalfelt (Lee et al. 2002, Li et al. 2002). Begge studiene hadde imidlertid metodiske svakheter.

### *Oppsummering*

Til tross for det betydelige antall studier som er gjennomført, har det ikke vært mulig å påvise klare og entydige helseeffekter knyttet til eksponering for elektromagnetiske felt fra høyspentledninger. Man har i dag noe støtte til at eksponering for magnetfelt over 0,4  $\mu\text{T}$  gitt som et tidsveid gjennomsnitt har sammenheng med en liten økning i barns risiko for leukemi, fra 1 på 20 000 til 1 på 10 000 per år. Relativt sett er dette en dobling av risiko i forhold til barn uten eksponering fra høyspentledninger men fortsatt en lav risiko. Fordi så få i Norge er eksponert over dette nivået, vil en slik økning i risiko, dersom den bekreftes, kunne representere ett ekstra tilfelle av leukemi hvert 7-8 år blant barn som er eksponert for magnetfelt fra høyspentledninger. For andre kreftformer hos barn og kreft samt andre helseeffekter hos voksne er det ikke påvist en sammenheng med eksponering for magnetfelt. Resultatet for barneleukemi er således enkeltstående. I en situasjon der man ikke har noen forklaring på hvordan magnetfelt skal kunne medvirke til kreftutvikling fra eksperimenter på forsøksdyr eller isolerte celler, er holdepunktene for å konkludere med at magnetfelt gir leukemi hos barn svake.

### **Om forhold knyttet til vurdering av kunnskapsstatus om elektromagnetiske felt og helse**

I dette avsnitt gis en kort beskrivelse av forhold som er viktige for vurdering av kunnskap som til nå er ervervet om eksponering for elektromagnetiske felt og påvirkning av helsetilstand.

### *Befolkningsundersøkelser*

Hoveddelen av kunnskapen er fremkommet ved befolkningsundersøkelser (epidemiologiske studier). Dette er undersøkelser i grupper av mennesker for å finne ut i hvilken grad ulike faktorer påvirker forekomst av ulike sykdommer. Studiene er som regel observasjonsstudier hvor en obser-

verer en gruppe personer uten å påvirke forsøksbetingelsene. Muligheten for å påvise en lett forhøyet risiko er begrenset. Et negativt resultat (dvs. ingen effekt) i en befolkningsstudie er ikke tilstrekkelig til at man kan avvise en mulig helseskade. Likedan vil en undersøkelse som finner sammenheng ikke være nok til å konkludere om en bestemt helseskade.

I epidemiologien observeres sammenhenger. Systematiske feil som følge av mangler ved design eller gjennomføringen av studien kan oppstå. Dette kan føre til tilsynelatende sammenhenger som skyldes faktorer som er korrelert både med eksponeringen og effekten som studeres.

Når flere gjentatte befolkningsundersøkelser viser sammenheng mellom sykdom og eksponering, vil man kunne konkludere med at det kan eksistere en sammenheng selv om den biologiske mekanismen ikke er kjent.

#### *Kriterier for vurdering av effekt*

Når man skal vurdere forskningspublikasjoner stiller man visse krav til vitenskapelig holdbarhet. Dette betyr at en rekke objektive kriterier må være oppfylt for at en effekt skal omtales vitenskapelig som «vist» eller «demonstrert». I befolkningsstudier er det ofte gjort mange sammenligninger og man må derfor vurdere om de viste assosiasjoner representerer en statistisk rent tilfeldig sammenheng. Dersom man som eksempel analyserer 20 dødsårsaker og bruker en statistisk test på 5 pst. nivå, vil sannsynligheten for et falskt positivt funn være 1 på 20. Man må derfor regne med at positive funn i et materiale kan oppstå ved en statistisk tilfeldighet fra tid til annen.

I befolkningsstudier vil en sammenheng være styrket dersom assosiasjonen mellom eksponering og sykdom er sterk. Effektens styrke skal stå i sammenheng med påvirkningens styrke. Dette vil si at det skal finnes en sammenheng mellom eksponering og respons, men denne behøver ikke nødvendigvis være lineær. Epidemiologiske studier sammenlignet med dyrestudier har den fordel at de kan gi informasjon om helsetilstanden til personer utsatt for eksponeringen som er undersøkt. Man kan likevel ikke konkludere med årsakssammenheng med mindre studien viser en betydelig sammenheng. Eventuelle sammenhenger må også vurderes med hensyn til statistisk utsagnskraft og om effekten har oppstått i rimelig tid etter eksponering. Det er generelt ikke mulig å angi hvor sterk assosiasjonen må være for å kunne konkludere med effekt. Befolkningsutval-

gets størrelse, usikkerheten i eksponeringskarakteriseringen og muligheten til å justere for andre faktorer som kan påvirke resultatet, må tas hensyn til. Resultatene vil vurderes som sterkere hvis man på forhånd har fremsatt en begrunnet hypotese. Et aktuelt spørsmål i forbindelse med vurderingen, er om de viste assosiasjoner er biologisk sannsynlige. Positive funn i eksperimentelle studier kan være med på å underbygge en vist assosiasjon, men man må også vurdere om det finnes alternative forklaringer for den viste sammenheng.

I de enkelte studiene vurderes kvaliteten på data nøye, dvs. muligheten for feil i dataene, enten som følge av seleksjon, ulik tilgang på informasjon om personene som inngår i studien eller målefeil i forbindelse med eksponeringskartleggingen. Historisk eksponeringskartlegging vil være beheftet med usikkerhet. Denne usikkerheten kan gi gale risikoestimer. Ved en samlet gjennomgang av studier på samme tema vurderes reproduserbarheten av funnene. I denne sammenheng må man være oppmerksom på eventuell «publikasjonsbias», det vil si at studier som viser en sammenheng ofte er enklere å få publisert enn studier som ikke viser sammenheng.

#### *Epidemiologisk usikkerhet*

Retrospektive case-kontroll studier kan være beheftet med feil. Et problem med noen av studiene som inngår i vurderingen av barneleukemi har vært den lave kontrolldeltagelsen. De nordiske studiene har ikke hatt dette problemet, men problemet her var små tall i høyeste eksponeringskategori. Feilklassifisering av eksponering i grupper med små tall kan få store konsekvenser for utfallet av en analyse.

#### *Vitenskap og publikum*

Mulige helseskader etter eksponering for elektromagnetiske felt fra høyspentlinjer er til tider sterkt fremme i media. Medieoppslagene kan dreie seg om resultater fra enkeltstående studier som presenteres kortfattet og uten nødvendige forbehold. De kan også omfatte resultater som ikke har vært vurdert for publisering i internasjonale vitenskapelige tidsskrifter og som dermed ikke har gjennomgått en kritisk vurdering av uavhengige fagfolk. Vitenskapelig eksakt informasjon om mulig helsefare er ofte lite egnet til å tilfredsstille publikums ønsker om informasjon. Fra publikums ståsted kan det iblant se ut som om



alarmerende forskningsrapporter som presenteres i media ikke blir tatt alvorlig nok. Her vil mediens vinkling påvirke publikums oppfatning av problemstillingen. Mange undersøkelser som ikke viser noen effekt eller sammenheng vies liten medieoppmerksomhet mens rapporter som viser effekt blir viet mer oppmerksomhet. Forskere stiller strenge krav til data som skal publiseres, og tradisjonelt tolkes resultater konservativt for å unngå at funn betegnes som «beviste» helseeffekter før mulige feilkilder er luket ut. Publikum er på den annen side er ofte mest opptatt av at alle mulige effekter skal komme for dagen. Som naboer til høyspentlinjer vil mange oppleve linjestrakkene som skremmende, spesielt dersom de fører til støy og forstyrrelser av elektronikken i egen leilighet. Høyspentmaster og linjer oppfattes av mange som stygge inngrep i natur og bomiljø og slike faktorer vil også kunne bidra til et skremmende inntrykk.

#### Referanser

Ahlbom A, Cardis E, Green A, Linet M, Savitz D, Swerdlow A. Review of the epidemiologic literature in EMF and health. *Environ Health Persp* 2001; 109 (suppl 6): 911-933.

Ahlbom, A., N.Day, M.Feychting, E.Roman, J.Skinner, J.Dockerty, M.Linet, M. McBride, J.Michaelis, J.H.Olsen, T.Tynes, and P.K.Verkasalo. A pooled analysis of magnetic fields and childhood leukaemia. 2000 *Br. J. Cancer* 83:692-698.

Brent RL. Reproductive and teratologic effects of low-frequency electromagnetic fields: A review of in vivo and in vitro studies using animal models. *Teratology* 1999; 59 (4): 261-286.

Blaasaas KG, Tynes T, Lie RT. Residence near power lines and the risk of birth defects. *Epidemiology* 2003; 14 (1): 95-98.

Blaasaas KG, Tynes T, Lie RT. Risk of selected birth defects by maternal residence close to power lines during pregnancy. *Occup Environ Med* 2004; 61 (6): 174-176.

EMF2000. Elektromagnetiske felt og helse. Vurdering av siste fem års forskning 1995-2000. Rapport. Sosial- og helsedepartementet. Juni 2000.

IARC Working Group on the Evaluation of Carcinogenic Risks to Humans. Non-ionizing radiation. Part 1: static and extremely low-frequency (ELF) electric and magnetic fields. *IARC Monogr Eval Carcinog Risks Hum* 2002; 80 :1-395.

Kliukiene J, Tynes T, Andersen A. Residential and occupational exposures to 50-Hz magnetic fields and breast cancer in women: a population-based study. *Am J Epidemiol.* 2004;159:852-61.

Lee G M, Neutra R R, Hristova L, Yost M and Hiatt R A. A nested case-control study of residential and personal magnetic field measures and miscarriages. *Epidemiology* 2002; 13 (1): 21-31.

Li DK, Odouli R, Wi S, Janevic T, Golditch I, Bracken T D, Senior R, Rankin R and Iriye R. A population-based prospective cohort study of personal exposure to magnetic fields during pregnancy and the risk of miscarriage. *Epidemiology* 2002; 13 (1): 9-20.

NRPB 2004. Review of the Scientific Evidence for Limiting Exposure to Electromagnetic Fields (0–300 GHz). Documents of the NRPB: 2004;Vol. 15, nr. 3. Chilton, Oxfordshire, UK. (Web-adresse: [http://www.nrpb.org/publications/documents\\_of\\_nrpb/abstracts/absd15-3.htm](http://www.nrpb.org/publications/documents_of_nrpb/abstracts/absd15-3.htm))

#### 3.17.1.3 Et anslag over omfanget av eksisterende boliger der høyspentledninger gir magnetfelt som overstiger det nivået man normalt har i en bolig

##### Normal eksponering for magnetfelt i bolig

Innledningsvis kan det være hensiktsmessig å kjenne litt til hvilke nivåer man normalt vil finne i boliger. Forbruket av elektrisk strøm i en bolig vil være forskjellig og likeså vil opplegget, plassering av elektrisk apparatur og avstander variere. I NOU 1995:20 er det beskrevet at vanlig bomiljø vil ha magnetfelt i området 0,01-0,1 µT for hele kroppen med eksponeringstid mer enn 5 timer. Ser man på mer kortvarig eksponering for små deler av kroppen for eksempel ved bruk av elektriske apparater, vil en i bomiljø oppleve eksponeringer opp mot nivået 10-100 µT.

### *Anslag over omfanget av eksisterende boliger med forhøyet magnetfelt*

Det er flere høyspenningsnivåer som benyttes til distribusjon av elektrisitet til forbrukerne. De regionale linjetyperne som vil bidra med et forhøyet magnetfelt er spenningsnivåene: 45-66 kilovolt, 110-130 kilovolt og 300-420 kilovolt. Inntil slike ledninger finnes et betydelig antall boliger. Et forsøk på å beregne antall adresser eksponert for et magnetfelt fra disse høyspentledninger over henholdsvis 0,05, 0,1, 0,2, 0,3, 0,4, og 0,5  $\mu\text{T}$  er gitt i tabell 3.12.

Antallet berørte adresser for de respektive bygningstyper avtar med nivået som settes for «tilleggseksposeringen» fra høyspentledninger men det fremgår at mange tusen adresser får tilleggseksposering fra høyspentledninger.

Tabellen baserer seg på elektroniske beregninger av avstander mellom boliger og høyspenningsledninger ved bruk av GIS-koordinater fra Statens kartverk og NVE. Statens kartverk oppga sine adressekoordinater til å ligge innenfor en feilmargin på 5 meter fra bygningens senterpunkt. NVE oppgir en feilmargin på 10-15 meter for kraftlinjer i Oslo og Østfold og 30 meter i resten av landet. Strømbelastningene på ulike linjer baserer seg på opplysninger fra kraftselskapene hovedsakelig i år 2 000. Ut fra gjennomsnittlig strømbelastning, ledningskonfigurasjon og avstand til boligen er magnetfeltet i huset beregnet. Tabeller gir antall adresser for de ulike bygningstyper, og ikke antallet boligenheter eller eksponerte personer. I enkelte tilfeller kan trolig flere blokker med samme gatenummer, men forskjellig bokstav være registrert med samme koordinat. Dette kan trolig også gjelde rekkehus. Tabellene må derfor kun tolkes som en grov oversikt.

I tillegg kommer høyspenningsledningene som kalles distribusjonsnett. Dette er mindre høyspentledninger, 22 kV eller 11 kV som distribuerer kraften fram til transformatorbokser der strømmen går over til lavspent før distribusjon til det enkelte bygg. I antall km ledning utgjør 22 kV eller 11 kV vel 2/3 av alle høyspentstrekninger. Disse ledninger vil ofte være nær bygninger. På den andre side er feltene fra slike ledninger lavere enn fra andre høyspenningsanlegg:

Ut fra dette vil mange hus få forhøyet magnetfelt fra høyspent distribusjonsnett. Men på den andre side vil feltene normalt kun være i størrelsesorden 0,2–0,4  $\mu\text{T}$ . Antall berørte adresser som vil ha feltbidrag fra distribusjonsnett har ikke vært mulig å fremskaffe, men det vil være et betydelig antall grunnet det forhold at disse linjer ligger nær opptil boligområder der forbrukerne bor.

#### *3.17.1.4 En faktabasert beskrivelse av ulike relevante tiltak som kan iverksettes*

##### *Hva skal forebygges?*

Kraftledninger kan gi ulike typer ulemper og skader som sykdom, visuelle virkninger, verdiforringelse på eiendom og bekymring for sykdom. Relevante tiltak vil avhenge av hva som skal forebygges. Her forutsettes i første omgang at det er en mulig økning av frekvensen av somatiske sykdommer som skal søkes unngått. Andre ulemper fra kraftledninger og tiltak mot disse nevnes kort til slutt.

Det meste av forskningen fokuserer på mulige *langtidsvirkninger av magnetiske felt*. Formålet er derfor å vurdere behovet for å forebygge eller redusere varig eksponering for forhøyede magnetfelt inne i bygninger.

Tabell 3.12 Antall adresser for ulike typer bygninger nær høyspentlinjer med spenningsnivå 45-420 kV og med tillegg av magnetfelt over henholdsvis 0,05, 0,1, 0,2, 0,3, 0,4 og 0,5  $\mu\text{T}$

Type bygning	Spenningsnivå 45 – 420 kV					
	0,05 $\mu\text{T}$	0,1 $\mu\text{T}$	0,2 $\mu\text{T}$	0,3 $\mu\text{T}$	0,4 $\mu\text{T}$	0,5 $\mu\text{T}$
Enebolig	14 298	10 073	6 626	5 014	4 148	3 610
Tomannsbolig	2 188	1 551	1 036	817	684	594
Rekkehus	3 808	2 675	1 822	1 430	1 201	1 023
Blokk	1 020	641	410	310	265	228
Annen bolig	42	22	19	13	10	8
Barnehage	50	30	23	16	15	13
Høgskole/Univ.	66	41	31	16	13	9
Sykehus/Gamlehjem	46	29	29	9	6	6
Antall adresser	21 518	15 062	9 996	7 625	6 342	5 491

### Hovedtyper tiltak

Størrelsen på magnetfeltene avhenger primært av strømstyrken i den aktuelle ledningen og avstanden mellom ledning og bygg. I tillegg vil feltene avhenge av hvordan linene henger i forhold til hverandre, hvor tett de henger og høyden på masten. Disse faktorer kan utnyttes i tiltakssammenheng.

Skal en unngå økte magnetiske felt i bygg som følge av nye kraftoverføringer eller nye bygninger ved slike overføringer kan en:

- etablere nye bygg i tilstrekkelig avstand fra kraftledninger og andre feltkilder
- etablere nye kraftledninger eller andre feltkilder i tilstrekkelig avstand fra eksisterende bygg
- velge type oppheng for linene og andre tekniske tiltak som reduserer feltene
- begrense maksimal tillatt overføring i luftledningene.

Skal en i tillegg sanere eksisterende felpåvirkning må en:

- fjerne eksisterende luftledninger, transformatorer og jordkabler nær bygninger
- fjerne bygg nær kraftledninger og andre feltkilder.

### Tiltak ved nyetableringer

*Nye bygg i økt avstand:* Den vanligste årsak til økte magnetfelt inne i bygg, er at nye bygninger plasseres nær eksisterende kraftledninger eller andre feltkilder. Å velge økt avstand til kraftledninger ved nybygging vil derfor være det viktigste virkemiddel mot økte magnetfelt inne i bygg. Ulempen ved dette tiltaket er særlig at en ikke kan utnytte arealer som for øvrig kunne være egnet til tomter. I pressområder kan dette gi økte kostnader og samtidig gi alternativ utbygging på tomter som er mer trafikkbelastet, forurensningsbelastet eller har dårlig lokalklima.

*Traséendringer m.m.:* Ved etablering av nye kraftledninger vil valg av trasé i tilstrekkelig avstand fra bygninger ofte være mulig og gi moderate ekstrakostnader. Flytting av ledninger til andre steder kan imidlertid gi ulemper i form av negative virkninger for natur- og kulturmiljø eller for andre interesser.

Lavt feltnivå i bygninger kan i noen tilfeller kreve at også transformatorstasjoner, nettstasjoner og jordkabler plasseres i større avstand fra bygninger. Hvis en luftledning med nærliggende

hus i byggegrensen på begge sider erstattes av en jordkabel i samme trasé, kan feltene i de nærmeste hus fortsatt være høye etter kabling.

*Endret lineoppheng m.m.:* Ved å velge trekantoppheng, 4 liner eller tilsvarende løsninger kan feltene reduseres i betydelig grad. Endret oppheng kan kombineres med mer komprimert lineføring eller høyere master. Disse tiltak gjør at en kan velge masteføringer nær hus og samtidig oppnå ønsket feltreduksjon. Ekstrakostnadene kan være på nivå med kostnader for traséendringer. Endret lineoppheng kan imidlertid gi økte visuelle ulemper. Siden magnetfeltet avhenger av strømstyrke i ledningene, kan det også settes vilkår som begrenser hvor hardt en høyspentledning kan utnyttes.

*Skjerming av felt?* Magnetiske felt går gjennom vanlige vegger og gjennom de fleste andre materialer. Skjerming forutsetter sveisede aluminiumsbeholdere og tilsvarende tiltak, og dette er i noen tilfeller aktuelt ved nettstasjoner og kabler inne i bygg. Skjerming av hele bygninger mot felt fra høyspentledninger er i praksis ikke et aktuelt tiltak.

*Jordkabel som forebygging?* Hvis det er mulig å velge kabeltrasé i tilstrekkelig avstand fra bygg, kan jordkabel være et virkemiddel for å redusere magnetiske felt inne i bygg. Kabling gir imidlertid radikalt høyere kostnader enn alle øvrige tiltak, og vurderes derfor først om andre tiltak ikke er mulige. Jordkabler vil i tillegg gi betydelige felt i nærheten av kablene, og slike anlegg vil ofte legges under gangveier og krysse parker og åpne plasser. Hvis en ønsker å redusere magnetiske felt også på oppholdsområder og ikke kun inne i bygg, kan kabling være lite hensiktsmessig.

### Tiltak ved eventuell sanering

En eventuell reduksjon eller fjerning av forhøyete magnetfelt i eksisterende bygninger, kan gi behov for ekstra tiltak og en annen sammensetning av tiltakene. Eksisterende nærføringer vil i stor grad være i byer og tettsteder der muligheten for løsning gjennom alternative traseer eller mindre tekniske ombygginger kan være begrenset.

*Ledningsombygging:* Avhengig av hvor omfattende feltreduksjon som ønskes, vil sanering i noen grad kunne oppnås ved ombygging av eksisterende ledninger til ny trasé, høyere master, nye oppheng mv. Dette gir rivekostnader for velfungerende anlegg, nybyggingskostnader og eventuelle merkostnadene med den nye anleggstypen.

*Kabling:* I mange tilfeller vil sanering av eksis-

terende magnetfelt betyr at luftledninger må rives, og kabling i ny og lengre trasé kan da ofte være eneste alternativ. Dette vil gi kostnader ved riving, kablegging og lengre trasé samt ulemper ved magnetfelt over og ved kabelanlegget.

*Fjerning av bygg:* Ved ledninger på de høyeste spenningsnivå vil kostnadene ved riving og erstatning av hus ofte være lavere enn ved kabling. Kostnader ved riving av hus vil avhenge sterkt av hvor de ligger, men de fleste hus med nærføring ligger i pressområder med høye boligpriser.

#### *Tiltak ved opprustninger*

Opprustning av eksisterende ledninger vil dekke ulike situasjoner: Det kan være erstatning av nåværende ledning med et anlegg med større overføringskapasitet, eller det kan være ren fornyelse av liner og master. Gjeldende regelverk krever konsesjon ved endret spenningsnivå og større linedimensjon, men ikke ved ren fornyelse av eksisterende anlegg.

Økte magnetfelt inne i hus fra høyspentledninger kan skje ved at eksisterende ledninger utnyttes sterkere til økt kraftoverføring dvs. strømstyrken økes. Ved opprustning til økt spenningsnivå vil feltene derimot avta ved at samme eller økt kraftmengde kan overføres ved lavere strømstyrke.

Opprustning kan i tiltakssammenheng behandles som andre eksisterende anlegg, eller en kan forutsette full sanering av eksisterende felt. Kan en beholde luftledningen og gjøre tiltak ved denne, blir kostnadene noe større enn ved tiltak ved nyanlegg. Ellers blir kostnadene som ved sanering.

#### *Kostnadsnivå ved tiltakene*

De samlede kostnader ved tiltak for å redusere magnetfelt fra kraftoverføringer inne i bygg, vil avhenge av valgt reduksjonsomfang. Velger en bare tiltak ved nye bygninger og nye høyspentledninger, vil dette gi betydelig lavere kostnader enn ved et mål om full sanering av eksisterende felt. Dette skyldes dels at omfanget av bygninger nær eksisterende høyspentledninger er stort, mens den årlige tilvekst av nye nærføringer er moderat. Dels skyldes det at en normalt må velge langt mer kostbare tiltak ved sanering enn ved nybygging.

Kostnadene vil også sterkt avhenge av *hvilket nivå* av felt som aksepteres inne i bygg. Et mål om å redusere feltene helt ned til det som er vanlig i bygg langt fra kraftoverføringer, vil kreve svært kostbare tiltak. Er målet å fjerne magnetfelt som

er vesentlig over bakgrunnsnivået, vil kostnadene være mye lavere.

En videreføring av dagens praksis med tiltak kun ved nyanlegg anslås å koste noen titalls millioner pr år. Full sanering av eksisterende økte felt inne i bygg vil innebære tiltak som koster et antall milliarder.

#### *Eventuell forebygging av andre ulemper*

En bør skille mellom tre ulike hovedmål når det gjelder ulemper ved høyspentledninger nær bygg:

- Redusere antall nye sykdomstilfeller
- Redusere frykt uansett reell årsak
- Redusere visuelle virkninger av høyspentledninger i boligstrøk.

Ovenfor er omtalt mulige tiltak forutsatt at det er forebygging av sykdommer som skal oppnås. Skal en oppnå de andre mål, vil dette gi andre konklusjoner hva gjelder rasjonelle tiltak. Et tiltak som er rasjonelt for ett mål er ikke nødvendigvis er rasjonelt for de øvrige. Snarere kan et tiltak som fremmer ett mål være en ulempe for andre mål. Noen eksempler:

- Ombygging av mastene for å redusere feltene vil kunne gi mer dominerende anlegg og dermed øke de negative visuelle virkninger. I slike tilfeller vil en stå overfor et valg mellom reduserte felt og hensynet til det visuelle bomiljø.
- Økt bruk av kabling er åpenbart et tiltak som gir reduksjon i visuelle virkninger. Kabling gir imidlertid ikke nødvendigvis reduserte felt og kan gi økte felt i de nærmeste husene. Kabling gir dessuten store kostnader og er ikke nødvendigvis et rasjonelt tiltak for sykdomsforebygging. Her kan en også måtte velge om det er sykdomsfare eller estetikk som prioriteres.
- Tiltak for å redusere frykten som noen av beboerne ved høyspentledninger føler, er likedan ikke sammenfallende med tiltak for sykdomsforebygging. I Danmark har nettselskap tilbudt beboere å kjøpe deres hus nær høyspentledninger, for deretter å selge huset til andre. Dette er åpenbart ikke et tiltak som forebygger sykdomstilfeller, men kan være et rasjonelt tiltak om målet er å redusere frykt.
- Pålegg om omfattende tiltak ved nyanlegg og opprustning kan ha en viss sykdomsforebyggende virkning, men kan samtidig i seg selv gi økt frykt og mistriivsel hos de som fortsatt må bo nær eksisterende høyspentledninger.
- Begrunnet med disse hensyn som er omtalt er det viktig å tydeliggjøre hvilke mål som ønskes

ivaretatt når det skal vurderes og/eller iverksettes tiltak.

### 3.17.2 Anmodningsvedtak nr. 145 (2004-2005) – krafttilgang til industrien i Mo i Rana

Det vises til følgende anmodningsvedtak i forbindelse med behandlingen av Budsjett-innst S. nr. 9 (2004-2005):

Vedtak nr. 145, 9. desember 2004:

«Stortinget ber Regjeringen om å finne overgangsløsninger for kraftleveranser til Rana-industrien innenfor EØS-avtalens virkeområde. Dette må gjøres før utløp av någjeldende kraftavtaler. Regjeringen bes om å melde tilbake i revidert budsjett om hvilke overgangsløsninger som er valgt. Overgangsløsningene må notifiseres i EØS-systemet».

Regjeringens arbeid med oppfølgingen av anmodningsvedtak nr. 145 har blant annet omfattet møter med Prosessindustriens Landsforening (PIL), Industriforum Nord (en regional interessegruppering), LO-utvalget for prosessindustrien i Nordland, Nordland fylkeskommune og Rana kommune. Innovasjon Norge har hatt møter med bedriftene i Mo i Rana. Regjeringen har foretatt en nøye gjennomgang av de deler av EØS-regelverket som aktualiseres av Stortingets anmodningsvedtak. Dette gjennomgås i pkt. 3.17.2.2 nedenfor.

Det London-baserte konsultentselskapet CRU Strategies Ltd (CRU) har på oppdrag fra Olje- og energidepartementet vurdert vilkårene for den kraftintensive industrien og treforedlingsindustrien internasjonalt, med hovedvekt på EØS-området, jf. pkt. 3.17.2.3 nedenfor. I pkt. 3.17.2.4 oppsummeres Regjeringens vurderinger.

#### 3.17.2.1 Innledning og bakgrunn

I St.prp. nr. 1 (2004-2005) for Olje- og energidepartementet, del III, kap. 6 ble spørsmålet om nye kraftkontrakter til kraftintensiv industri behandlet. Stortinget skal etter planen behandle dette framlegget i vårsesjonen 2005. De forhold som er omtalt i St.prp. nr. 1 (2004-05) vil bare i beskjeden utstrekning bli berørt i det følgende. Det vises for øvrig også til statsråd Thorhild Widveys brev av 27. og 30.11.2004 til energi- og miljøkomiteen med svar på komiteens spørsmål av henholdsvis 19. og 29.11.2004.

Statkraft SF har kraftkontrakter på myndig-

hetsbestemte vilkår med den kraftintensive industrien og treforedlingsindustrien på om lag 12,9 TWh/år<sup>3</sup>. Prisene i disse kontraktene varierer fra om lag 5 øre/kWh til i overkant av 20 øre/kWh. Kraftkontraktene løper i all hovedsak ut i perioden fram til og med 2011. I tillegg disponerer industrien om lag 4 TWh/år knyttet til avtaler fra 1960-tallet om foregrepet hjemfall. 2,2 TWh/år av disse løper helt frem til 2030.

I 1999 la Regjeringen Bondevik I ved statsråd Anne Enger Lahnstein frem St.prp. nr. 52 (1998-99), der blant andre bedriftene i Mo i Rana ble tilbudt nye kontrakter til erstatning for de eksisterende. De tilbudte kontraktene reflekterte markedsvilkår. Tilbudet ble klaget inn for ESA, som krevde en teknisk justering av opplegget før de kunne avvise klagen. ESAs krav ble imøtekommet av Regjeringen Stoltenberg ved statsråd Olav Akselsen i St.prp. nr. 78 (1999-2000). Det var enighet om at tilbudet skulle være en overgangsordning til markedsvilkår, og krafttildeling til nye prosjekter ble avvirket. Med ett unntak (Eramet) takket alle bedriftene nei til tilbudet om nye kontrakter.

Selskaper som Elkem, Norsk Hydro og Norske Skog har for flere år siden inngått store langsiktige kommersielle avtaler. I februar 2005 ble det inngått en kommersiell avtale om kraftleveranser til Sør-Norge Aluminium på Husnes. Denne femårskontrakten som er inngått med Vattenfall, har et volum på ca 1,2 TWh/år og løper ut i 2012. Kontrakten erstatter en kraftkontrakt på ca. 1 TWh/år som bedriften i dag har med Statkraft. Videre inngikk Statkraft og Fesil i slutten av april 2005 en langsiktig kommersiell avtale på 0,9 TWh/år. Avtalen sikrer krafttilgangen for Rana Metall KS (Fesil) fram til utløpet av 2020.

Seks bedrifter i Mo i Rana har hatt kraftleveranser på myndighetsbestemte vilkår. Kontraktene ble opprinnelig inngått på 1950-tallet og hadde priser (5,5 øre/kWh) som har ligget betydelig under markedspris de siste årene. Dette gjelder Fundia Armeringsstål AS, Rio Doce Magnesium Norway AS, Rana Gruber AS, Rana Metall KS, Eka Chemicals AS og Mo Stripark AS. Kontraktene hadde et samlet volum på 1,68 TWh/år og dekket om lag 80 prosent av forbruket i disse bedriftene. Kontraktene løp ut 6. april i år.

<sup>3</sup> Nedgangen i forhold til volumet som ble oppgitt i St.prp. nr. 1 (2004-2005) skyldes at kontrakter med et samlet volum på 3,32 TWh/år har løpt ut siden proposisjonen ble lagt frem. Dette gjelder en kontrakt med Finnjord Smelteverk (0,22 TWh/år), en kontrakt med Sør-Norge Aluminium (0,2 TWh/år) og en kontrakt med Norske Skog (1,22 TWh/år), samt kontraktene med industrien i Mo i Rana (1,68 TWh/år).

De berørte bedriftene har om lag 1000 ansatte og ytterligere 700 arbeidsplasser antas å være indirekte knyttet til driften.

For industrien i Mo i Rana kan utløpet av kontraktene med Statkraft medføre økte kraftkostnader i størrelsesorden 250-350 mill kroner årlig.

### 3.17.2.2 Gjennomgang av relevant EØS-regelverk

#### Generelt

Gjennom ikke-diskrimineringsprinsippet, reglene om de fire friheter og reglene om statsstøtte medfører EØS-avtalen på flere områder begrensninger når det gjelder norske myndigheters handlingsfrihet i forhold til innenlandsk industri. I forholdet til mulighetene for å finne overgangsløsninger for industrien i Mo i Rana er det særlig reglene om statsstøtte som virker begrensende. Disse gjennomgås nærmere i dette kapitlet.

EØS-avtalens art. 61 nr 1 forbyr konkurransevridende statsstøtte. Denne bestemmelsen rammer blant annet overføringer fra offentlige myndigheter til konkurranseutsatte virksomheter, som begunstiger visse virksomheter eller produksjon av bestemte varer, jf. nærmere omtale i St.prp. nr. 1 (2004-2005) kap. 6.3.

Det finnes imidlertid enkelte unntaksbestemmelser. På et overordnet plan åpner EØS-avtalen bare for statsstøtte i tilfelle der støtten bidrar til ønskede endringer eller omstillinger i næringslivet. Forskning og utvikling (FoU), støtte for å oppfylle miljøkrav, investeringsstøtte i visse regioner, støtte for å skape arbeidsplasser m.v., er eksempler på støtte som kan aksepteres innenfor ESAs retningslinjer. I nesten alle tilfeller vil det være krav om at det ytes et betydelig bidrag fra støttemottakeren. Det er også viktig å understreke det grunnleggende skillet mellom investeringsstøtte og driftsstøtte. Som hovedregel er ikke driftsstøtte tillatt. Det finnes imidlertid enkelte unntak som transportstøtte til å oppveie avstandsulempe og visse former for miljøstøtte.

Anmodningsvedtak nr. 145 (2004-2005) forutsetter «overgangsløsninger for kraftleveranser til Rana-industrien innenfor EØS-avtalens virkeområde». En ordning der industrien tilbys myndighetsbestemte kraftleveranser med en kontraktspris under markedspris, selv om dette bare er for en overgangsperiode, krever et særlig grunnlag i EØS-avtalen. Det samme vil naturligvis være tilfelle dersom en «overgangsløsning» inneholder andre former for støtte.

Regjeringen legger til grunn at nye kraftkontrakter til en pris som er under markedsvilkår, vil være løpende driftsstøtte av en form som ikke er forenlig med EØS-avtalen. Det vises i denne forbindelse til at ESA kan pålegge Norge å kreve tilbakebetaling av ulovlig statsstøtte.

I det følgende gjennomgås andre mulige grunnlag innenfor statsstøtteregulverket for overgangsløsninger for industrien i Mo i Rana.

#### Krisestøtte og støtte til omstrukturering

ESAs retningslinjer åpner på nærmere vilkår for at en virksomhet i vanskeligheter kan motta krisestøtte og støtte til omstrukturering. Vilkårene for slik støtte er strenge.

Forutsetningen både for krisestøtte og støtte til omstrukturering er at det foreligger en kriserammert virksomhet slik dette er definert i ESAs retningslinjer. Noe forenklet innebærer det at virksomheten ikke med egne midler er i stand til å hindre opphør på kort eller mellomlang sikt, med mindre myndighetene griper inn.

Med krisestøtte menes støtte til en bedrift i krise gitt for et begrenset tidsrom (normalt inntil seks måneder) med sikte på å utrede mulighetene for omstrukturering. Krisestøttens funksjon er å sikre at et foretaks virksomhet kan opprettholdes inntil årsakene til problemene er kartlagt og mulige løsninger er utarbeidet. Krisestøtten er en midlertidig og reversibel form for bistand. Det er oppstilt strenge vilkår for at støtten skal kunne godkjennes av ESA. Krisestøtten må for eksempel være likviditetsstøtte i form av lånegarantier eller lån som skal tilbakebetales med normal markedsrente eller eventuelt inngå i en av ESA godkjent omstrukturingsplan. Det er derfor ikke mulig å anvende kraftkontrakter som virkemiddel i denne sammenheng.

Omstruktureringsstøtte gis som del av en plan for å etablere en lønnsom virksomhet uten støtte på lengre sikt. Omstrukturingsplanen må godkjennes av ESA. Omstrukturingsstøtte forutsetter at virksomheten omstilles til noe «annet» og ikke bare videreføres.

Retningslinjene åpner ikke for å gi krise- og omstrukturingsstøtte til stålindustrien, etter nærmere definerte produktkategorier.

På grunnlag av denne gjennomgangen, anser Regjeringen at krisestøtte og støtte til omstrukturering sett i forhold til dagens situasjon, ikke er et aktuelt virkemiddel overfor bedriftene i Mo i Rana.

### *Regionalstøtte*

Mo i Rana ligger i et av de distriktpolitiske virkeområdene. ESAs retningslinjer aksepterer derfor på nærmere vilkår tildeling av regionalstøtte, først og fremst i form av støtte til nyinvesteringer og støtte til opprettelse av arbeidsplasser.

Støtte til nyinvesteringer omfatter særlig støtte til oppstart av ny virksomhet og støtte til utvidelse eller omlegging av eksisterende virksomhet, mens investeringer til utskifting av utstyr eller finansielle restruktureringer faller utenfor.

Støtte som bare går til opprettholdelse av eksisterende arbeidsplasser må i utgangspunktet anses som driftsstøtte. Generell driftsstøtte (utover transportstøtte) vil i praksis bare kunne godkjennes i områder som er omfattet av EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 a som lyder:

«Som forenlig med denne avtales funksjon kan anses:

a) støtte som har som formål å fremme den økonomiske utvikling i områder der levestandarden er unormal lav, eller der det er alvorlig underbeskjeftigelse».

Disse områdene er fastsatt på forhånd og det er ingen slike områder i Norge. Det vil derfor heller ikke med utgangspunkt i denne bestemmelsen være mulig å videreføre myndighetsbestemte kraftkontrakter til industrien i Mo i Rana til pris under markedspris eller gi annen driftsstøtte.

I tråd med ansvarsreformen er det fylkeskommunens ansvar å følge opp områder som har behov for omstilling i eget næringsliv, innenfor de tilskudd som tildeles fylkeskommunen for regional utvikling. For 2005 er Nordland fylkeskommune gitt en ramme på ca. 195 mill kroner til dette formålet, hvorav 5 mill kroner ble tildelt ekstra for å kunne møte mulige omstillingsutfordringer i Mo i Rana. Fylkeskommunen prioriterer selv bruken av midlene til regional utvikling og kan gjøre prioriteringer i forhold til Mo i Rana.

### *Støtte til sysselsetting*

Mulighetene for å gi støtte til sysselsetting er regulert i en egen forordning. Støtte gitt i medhold av forordningen anses å være tillatt, og det er derfor ikke nødvendig å notisere slik støtte, men støtten må uansett rapporteres til ESA.

Som klar hovedregel kan det ikke gis støtte til opprettholdelse av arbeidsplasser. Det er en forutsetning for støtten at den leder til en netto økning i antallet ansatte, og det forutsettes et

betydelig bidrag fra bedriften selv. Støtte til bevaring av arbeidsplasser anses i utgangspunktet som driftsstøtte, og aksepterer bare i spesielle unntakstilfeller som ikke er aktuelle i den foreliggende situasjon.

Som et utgangspunkt vil det derfor være innenfor EØS-avtalen å gi støtte til ny sysselsetting i det aktuelle området, men ikke for å opprettholde sysselsettingen i de virksomhetene som hadde kraftkontrakter på myndighetsbestemte vilkår med Statkraft.

### *Miljøstøtte*

Mulighetene for å gi miljøstøtte til kraftintensiv industri er diskutert i St.prp. nr. 1 (2004-2005), jf. pkt. 6.3.2. Under henvisning til denne fremstillingen inntas bare noen korte bemerkninger i det følgende.

Det er på visse vilkår mulig å gi støtte til energieffektivisering, for eksempel fra Enova SF. Enova tilbyr blant annet støtte for å redusere energibruk i energikrevende, norsk fastlandsindustri. Dette programmet er og har vært tilgjengelig også for industrien i Mo i Rana, og utløpet av kraftkontraktene endrer ikke mulighetene for støtte. Det vises i denne sammenheng til forslaget om å bevilge 10 mill. kr i tilskudd til enøk-tiltak i kraftintensiv industri, jf. Omtale under kap.1825 post 71.

ESAs retningslinjer for miljøstøtte tillater for øvrig støtte til tiltak som fører til et høyere miljøvernivå enn fastsatt i EØS-standarder. Kostnadsgrunnlaget for den tillatte miljøstøtten er strengt knyttet til de ekstra kostnadene som er nødvendig for å nå miljømålene.

Retningslinjene gir også visse muligheter for støtte i form av fritak for miljøavgifter, men disse mulighetene er fullt utnyttet for den aktuelle industrien allerede.

Det vil ikke være mulig å videreføre myndighetsbestemte kraftkontrakter til industrien i Mo i Rana til pris under markedspris med hjemmel i retningslinjene for miljøstøtte.

### *Unntaket i ODA protokoll 3*

Det finnes en særskilt unntaksmulighet i Overvåknings- og domstolsavtalen protokoll 3 (ODA protokoll 3), der det fremgår at EFTA-statene enstemmig kan treffe vedtak om at en bestemt støtte er forenlig med EØS-avtalen. Forutsetningen er at «usedvanlige omstendigheter» tilsier et slikt vedtak. Etter Regjeringens vurdering er dette en svært snever unntaksbestemmelse, som

det må anses uaktuelt å benytte i den foreliggende situasjonen.

Et slikt vedtak vil kunne bli møtt med mottiltak fra EUs side, jf. blant annet omtalen nedenfor om situasjonen for kraftintensiv industri ellers i Europa.

#### *Et eget marked for industrikraft*

Spørsmålet om å etablere et eget marked for langsiktige kraftleveranser til kraftintensiv industri, har blitt reist i ulike sammenhenger. Prosessindustriens Landsforening (PIL) har vist til at de europeiske bransjeorganisasjoner har tatt opp spørsmålet om å etablere et slikt marked med EU-kommisjonen. De vurderinger som er foretatt nedenfor vil kunne stille seg annerledes dersom EU skulle endre sitt regelverk. Regjeringen er imidlertid ikke kjent med at det er tatt konkrete initiativ fra EU-kommisjonen i forhold til dette spørsmålet.

Et eget marked for industrikraft må tilfredsstillende dagens EØS-regelverk. Utgangspunktet for vurderingen vil være EØS-avtalens art. 61 nr. 1 som setter forbud mot støtte gitt av *statsmidler* dersom støtten *begunstiger enkelte foretak*, og samtidig er egnet til å *vri konkurransen* og påvirke samhandelen.

Et slikt marked kan imidlertid også reise spørsmål i forhold til andre regler i EØS-avtalen.

Dersom et eget industrikraftmarked fører til lavere priser for en bestemt type industri enn det industrien ellers ville kunne oppnådd i markedet, er det svært vanskelig å se at man kan utforme en slik ordning uten at den vil være i strid med EØS-regelverket. Diskusjonen nedenfor tar utgangspunkt i at formålet med et eget industrikraftmarked er å sikre industrien lavere priser enn den ellers ville oppnådd.

Det er vanskelig å se at et eget industrikraftmarked ikke vil innebære støtte i form av «*statsmidler*». Det kan riktignok ikke utelukkes at det er mulig å utforme ordninger der støtten som industrien får faller helt utenfor definisjonen av statsstøtte i EØS-avtalens art. 61 nr. 1 fordi det ikke er tale om «*statsmidler*». Dette forutsetter imidlertid blant annet at øvrig næringsliv og husholdninger eller andre markedsaktører dekker kostnadene ved ordningen og ikke staten eller Statkraft. Også slike ordninger vil imidlertid måtte vurderes i forhold til andre regler i EØS-avtalen.

Videre vil et eget industrikraftmarked innebære *begunstigelse av enkelte foretak*. Dessuten vil

en ordning dersom den ikke skal *vri konkurransen* blant annet måtte innrettes slik at det ikke diskrimineres mot brukere andre steder i EØS-området. Begrensninger som i praksis innebærer at støtte gis til et bestemt område eller til en bestemt type industriproduksjon vil klart komme i strid med dette.

#### *3.17.2.3 Vurdering av internasjonale kraftvilkår for kraftintensiv industri*

CRU Strategies har på oppdrag fra Olje- og energidepartementet vurdert kraftvilkårene for den kraftintensive industrien og treforedlingsindustrien internasjonalt, med hovedvekt på EØS-området.

CRU har blant annet vurdert kraftkontrakter som er inngått i EØS-området de siste årene for å se om det finnes elementer som gir en kraftpris under markedspris. Konklusjonen er at alle kontraktene er inngått på markedsvilkår.

På Island har kraftintensiv industri inngått kraftkontrakter med relativt lave priser sammenlignet med de prisene industrien kan oppnå i Europa. I følge CRU er dette imidlertid gjeldende markedsvilkår på Island. De lave kraftprisene er en følge av relativt lave kraftutbyggingskostnader og industrien har fordelene av at Island er en øy og ikke er tilknyttet andre kraftmarkeder.

CRU peker på at Vest-Europa i global sammenheng er blant de områder der industrien står overfor de høyeste kraftkostnadene. For eksempel så ligger 28 av de 37 aluminiumsverkene i EØS-området i det høyeste kvartilet (øverste 25 pst.) når det gjelder driftskostnader.

Når det gjelder ferrolegeringsindustrien så er det vanlig i Europa å forhandle kraftkontrakter på årlig basis. I Italia og Tyskland vil det si kontrakter av ett års varighet. I Frankrike er det vanlig for denne industrien å basere seg på langsiktige kontrakter med årlige prisforhandlinger. Her er det også vanlig at industrien stanser produksjonen i vintersesongen. CRU mener at kontraktene er på markedsvilkår.

CRU mener at særlig aluminiumsindustrien i Europa vil være sårbar framover i forbindelse med utløp av eldre langsiktige kontrakter. Det skyldes først og fremst at denne industrien er mest kraftintensiv.

#### *3.17.2.4 Regjeringens vurderinger*

*Gode rammebetingelser for industrien er viktig*

Regjeringen legger stor vekt på at det konkurrans-



seutsatte næringslivet skal ha gode rammevilkår. Dette er rammevilkår som også har stor betydning for kraftintensiv industri i hele landet. Regjeringens politikk har de siste fire år vært innrettet mot å forbedre rammebetingelsene som norsk næringsliv står overfor. En målbevisst økonomisk politikk har bidratt til å senke rentenivået vesentlig og bidratt til en mer tilpasset kronekurs. Store skattelettelser, herunder økte avskrivningssatser, og økt satsing på forskning og innovasjon i næringslivet har stor betydning for våre konkurranseutsatte bedrifter. Videre har Regjeringen lagt om systemet for el-avgift for næringslivet for å kunne sikre fortsatt fritak for kraftkrevende produksjon. Regjeringen legger vekt på at en positiv utvikling fortsatt understøttes i form av en ansvarlig politikk som legger til rette for styrking av konkurransevnen i norsk økonomi.

Når det gjelder den konkrete situasjonen for industrien i Mo i Rana, har ikke Regjeringen fått informasjon som tilsier en akutt krise. Det kan dessuten være store forskjeller mellom bedriftene når det gjelder kraftforbruk, sysselsetting og lønnsomhet. En nylig inngått kontrakt om langsiktige kraftleveranser på markedsvilkår mellom Fesil og Statkraft på til sammen 0,9 TWh/år sikrer langsiktig krafttilgang for den av bedriftene i Mo i Rana som har størst kraftforbruk. Situasjonen for industrien avhjelpes også på kort sikt av gunstige produktmarkeder, rentenivå og valutakurser. Krisestøtte og støtte til omstrukturering anses derfor ikke som et aktuelt virkemiddel i dag, jf. omtale foran.

#### *Behov for økt kraftproduksjon og et velfungerende kraftmarked i Norden*

Regjeringen er opptatt av industriens rammevilkår også når det gjelder tilgang på kraft i årene framover. Sammenliknet med de aller fleste land har Norge svært gode forutsetninger for energiproduksjon. Regjeringen legger stor vekt på å sikre en god, effektiv og sikker energiforsyning til husholdninger og næringsliv.

Regjeringen ønsker at en større del av våre naturgassressurser skal tas i bruk innenlands. Økt bruk av gass kan sammen med gassbasert kraft- og varmeproduksjon gi viktige bidrag til energiforsyning og verdiskapning. I denne sammenheng er det viktig at Norge tar sin del av et felles arbeid for å utvikle energiteknologier som er levedyktige i et langsiktig perspektiv, også med hensyn til klimautslipp.

Store deler av den kraftintensive industrien og

treforedlingsindustrien har sikret sin krafttilgang på langsiktig basis i det nordiske markedet. Regjeringen mener at det ikke er grunnlag for å etablere særskilte overgangsordninger i form av videreførte eller nye kraftkontrakter. Dersom slike kontrakter ikke er på markedsvilkår, vil det være tale om driftsstøtte av en form som ikke er forenlig med EØS-avtalen. Regjeringen viser i denne sammenheng til at ESA i slike tilfeller med stor sannsynlighet vil kreve tilbakebetaling av slik ulovlig støtte fra bedriftene.

#### *Tiden for politisk bestemte kraftpriser er over*

Statkraft har inngått langsiktige kommersielle avtaler med industrien på i overkant av 10 TWh/år frem til 2020. I tillegg kommer leieavtalene på myndighetsbestemte vilkår på 2,2 TWh/år som løper til 2030, samt en kontrakt med Eramet på myndighetsbestemte vilkår på om lag 0,15 TWh/år, som utløper i 2020. Vattenfall har inngått langsiktige kontrakter med Elkem og Sør-Norge Aluminium på i overkant av 5 TWh/år. Det innebærer at Statkraft og Vattenfall til sammen har erstattet en betydelig del av det volumet som fases ut etter hvert som kontraktene på myndighetsbestemte vilkår med Statkraft løper ut.

Utenom Norsk Hydro, Elkem, Norske Skog og Sør-Norge Aluminium, er det i dag kun en bedrift som har en kraftkontrakt på myndighetsbestemte vilkår fra 1950- og 1960-tallet. Volumet i denne kontrakten er relativt lite og dekker en forholdsvis liten andel av det totale kraftforbruket til denne bedriften.

I St.prp. nr. 1 (2004-05) del III, kap. 6 la Regjeringen til grunn at det ikke er mulig å gi industrien nye kraftkontrakter med vilkår under markedsvilkår ved å innta krav knyttet til energieffektivisering eller forsyningssikkerhet i kontraktene. Prisavslagene må i tilfelle tilsvare de reelle kostnadene for bedriftene.

Regjeringen la i denne sammenheng også vekt på at slike kontrakter er lite fleksible og lite målrettede. Det er store variasjoner innenfor den kraftintensive industrien og treforedlingsindustrien når det gjelder mulighet for fleksibilitet i kraftforbruket. Noen bedrifter kan til forholdsvis lave kostnader og uten store konsekvenser for senere produksjon redusere eller stenge produksjonen en periode. For andre bedrifter kan det ha betydelige konsekvenser å måtte stenge produksjonen. Kundeforhold, størrelse på varelager og hvorvidt bedriften produserer spesialprodukter eller standardprodukter, er av de forhold som kan

påvirke fleksibiliteten i tillegg til rene teknologiske og prosessmessige forhold. Den enkelte bedrifts fleksibilitet kan også endres over tid.

De bedrifter som kan inngå kontrakter om betydelig energieffektivisering eller som har et fleksibelt kraftforbruk, er ikke nødvendigvis de som har størst behov for kontrakter på myndighetsbestemte vilkår. Det vil også være vanskelig å utforme ordningene på en god måte fordi myndighetene vil mangle informasjon om hvor det mest kostnadseffektive potensialet for energieffektivisering eller bidrag til forsyningssikkerheten ligger.

I St.prp. nr. 1 (2004-2005) ble imidlertid energioptionsjerner omtalt, og det ble vist til en nærmere gjennomgang i St. meld. nr. 18 (2003-2004) Om forsyningssikkerheten for strøm m.v. Energoptionsjerner rettet mot kraftforbrukere og kraftprodusenter er ett av flere mulige virkemidler i svært anstrengte kraftsituasjoner. Den grunnleggende ideen bak energioptionsjerner er at blant annet industrien skal kunne levere en garantert tørrårssikring gjennom et eget marked for energioptionsjerner. Eventuelle energioptionsjerner kan gi en fortjenestemulighet og være et bidrag til gode rammevilkår for industrien. Som følge av at industribedriftene er forskjellige, blant annet med hensyn til mulighet for fleksibilitet i kraftforbruket, er det Regjeringens syn at en egen opsjonsordning kan fungere bedre enn å ta inn vilkår om tørrårssikring gjennom redusert kraftforbruk i standardiserte kraftkontrakter til industrien.

Statnett SF som systemansvarlig skal vurdere og eventuelt iverksette et marked for energioptionsjerner. Statnett arbeider videre med dette i samarbeid med Prosessindustriens Landsforening, øvrige aktører i markedet og Norges vassdrags- og energidirektorat.

#### *Om et eget industrikraftmarked*

Slik CRU påpeker, er økte kraftpriser for den kraftintensive industrien et europeisk, og ikke et særnorsk problem. Regjeringen er ikke kjent med at det er tatt konkrete initiativ fra EU-kommisjonen i forhold til et eget industrikraftmarked. Regjeringen vil imidlertid følge en eventuell utvikling i EU på dette området nøye.

Regjeringen vurderer det som tvilsomt om det er mulig å etablere en ordning med et eget industrikraftmarked innenfor dagens EØS-regelverk.

Eventuelle krav om at det skal være fysiske kontrakter og at kraften ikke kan videreselges, vil være en særordning i dagens kraftmarked, som

har som formål at kraften skal brukes i et begrenset geografisk område. Det må i denne sammenheng pekes på at vi i Norden har et integrert punkttariffsystem, noe som innebærer at det ikke betales ekstra ved landegrensene og at tariffene er uavhengig av avstand, avtalepart og kontraktstype. Det betales normalt et fastledd og et energiledd som reflekterer tapet i nettet i uttaksunktet. Utviklingen i EU går mot et tilsvarende integrert tariffsystem. Det er derfor vanskelig å tenke seg et industrikraftmarked som i realiteten kommer bare norsk industri til gode.

I tillegg til at det er ikke er mulig å bruke Statkraft uten å komme i konflikt med regelverket, vil slike opplegg også svekke Statkraft i konkurransen med andre kraftselskaper og være i strid med den eierstrategi som er trukket opp for selskapet, jf. St. prp. nr. 53 (2003-04) og Innst.S. nr. 248 (2003-2004).

Det vises også til at Statkraft og Vattenfall til sammen har erstattet en betydelig del av det volumet som fases ut etter hvert som kontraktene på myndighetsbestemte vilkår med Statkraft løper ut, jf. avsnitt 4.3 ovenfor.

For å få en ekstern kvalitetskontroll, har Olje- og energiministeren bedt fire uavhengige eksperter gjennomgå de ulike sidene ved et eget industrikraftmarked. Disse skal blant annet se på forholdene til EØS-avtalen og praktisk gjennomførbarhet, herunder konsekvenser for det norske kraftmarkedet. Det er lagt opp til at gruppens vurdering skal foreligge innen 10. juni 2005.

#### **3.17.3 Anmodningsvedtak nr. 360 (2003-2004) – oppdekningsplikten**

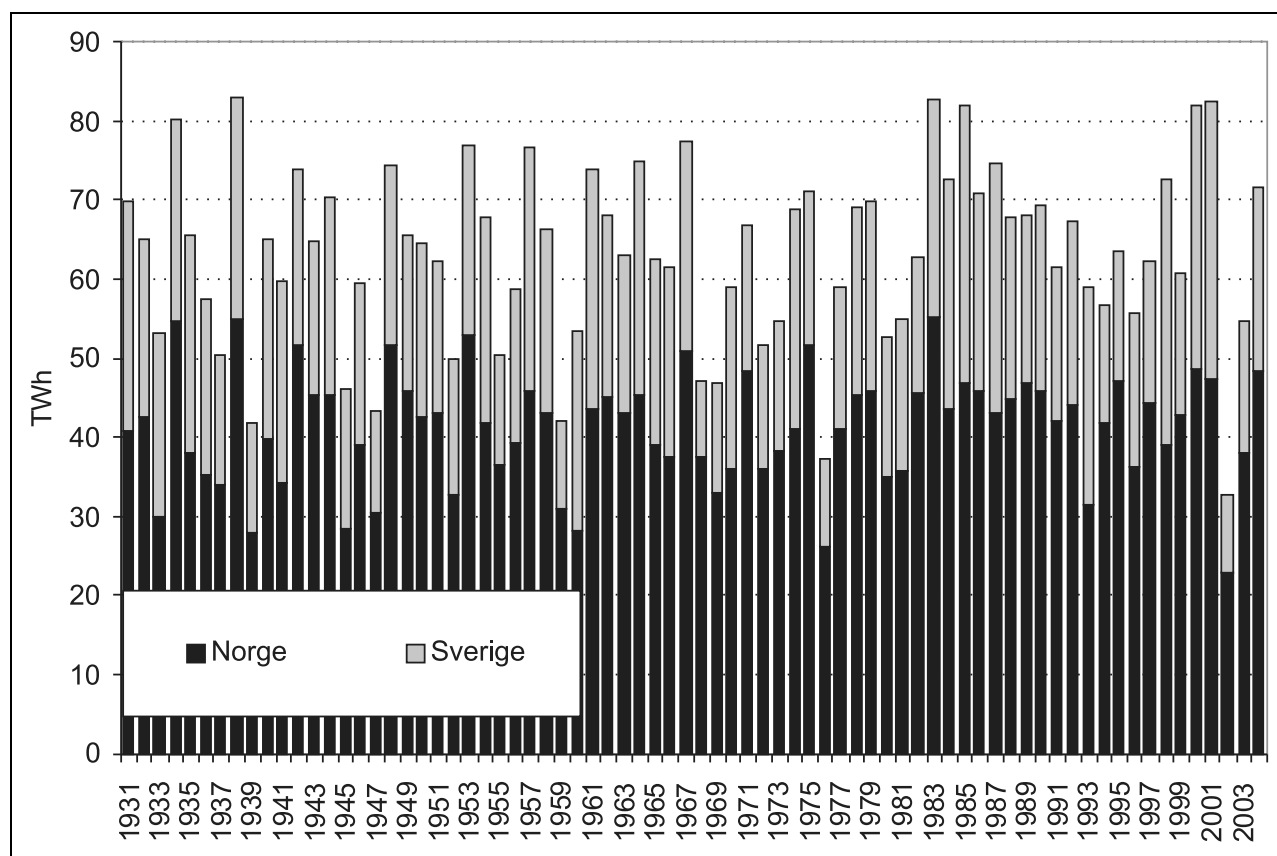
Ved behandlingen av St.meld. nr. 18 (2003-2004) Om forsyningssikkerheten for strøm mv. 18. mai 2004 fattet Stortinget følgende anmodningsvedtak, jf. Innst. S. nr. 181 (2003-2004):

Vedtaket nr. 360, 18. mai 2004:

«Stortinget ber Regjeringen foreta en grundig evaluering av energiloven, spesielt når det gjelder oppdekningsplikten og forsyningssikkerheten, og komme tilbake til Stortinget med eventuelle forslag til endringer.»

##### *3.17.3.1 Innledning*

Energiloven av 29. juni 1990 nr. 50 ble vedtatt som følge av behandlingen av Ot.prp. nr. 43 (1989-90) Om lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning og fordeling av energi m.m. (energiloven) og Innst.O. nr. 68 (1989-90).



Figur 3.1 Tilsiget til vannkraftverkene i Norge og Sverige i perioden august-desember i årene 1931-2004 (TWh)

Energiloven trådte i kraft i 1991 og legger ramme for hvordan kraftforsyningen i Norge fungerer. Loven åpnet for konkurranse innen kraftproduksjon og -omsetning. Nettvirksomheten ble oppfattet som naturlig monopol og reguleres av energimyndighetene. Ikrafttreddelsen av energiloven medførte at en rekke forhold ble endret i kraftforsyningen, blant annet ble kraftselskapenes lokale monopol på kraftomsetning og oppdekningsplikt fjernet. Oppdekningsplikt er ikke forenlig med organiseringen av et åpent nordisk kraftmarked. Det følger også av dette at oppdekningsplikten vil være i strid med EØS-regelverket.

Regulering av og ansvarsforhold knyttet til forsyningssikkerheten er i dag hjemlet i energiloven. Forsyningssikkerheten for strøm og organiseringen av markedet ble nærmere vurdert i forbindelse med St.meld. nr. 18 (2003-2004). Bakgrunnen for meldingen var blant annet en evaluering av kraftmarkedet etter den sterke svikten i tilsiget til vannkraftanleggene i de nordiske landene høsten 2002 og den anstrengte situasjonen i det nordiske kraftmarkedet 2002-2003.

Fra begynnelsen av august 2002 og ut året var de samlede tilsigene i Norge og Sverige mer enn

30 TWh lavere enn normalt. Dette tilsvarer nesten 25 prosent av det årlige el-forbruket i Norge.

Svikten i tilsiget høsten 2002 fant sted like før inngangen til tappesesongen. Den nordiske kraftforsyningen hadde derfor meget kort tid på å tilpasse seg til en betydelig svikt i energitilgangen fra vannkraftproduksjonen. Prisøkningen bidro til de betydelige tilpasningene som fant sted i det nordiske markedet 2002-2003 og bidro til å redusere konsekvensene av nedbørssvikten.

Det er særlig fire forhold som bidro til å dempe effektene av nedbørssvikten:

- store vannkraftmagasiner utjevnet produksjonen i forhold til variasjonen i tilsiget
- det nordiske markedet hadde stor evne til å mobilisere reserver i varmekraftproduksjon
- det var muligheter for betydelig import fra områdene utenfor Norden
- forbruket av elektrisitet i Norden ble dempet i perioden med anstrengt kraftsituasjon

Vannkraftmagasinene er av stor betydning for fleksibiliteten i energiforsyningen, og nedtappingen av magasinene i denne perioden muliggjorde en vesentlig større vannkraftproduksjon enn tilsigssvikten tilsa.

Tilpasningene i markedet førte til at bortfallet av vannkraftproduksjon i stor grad ble kompensert av økt varmekraftproduksjon. Vinteren 2002-2003 var prisene så høye at de dekket oppstartskostnadene for det meste av varmekraftproduksjonen i Norden. Dette bidro til økt varmekraftproduksjon i det nordiske kraftmarkedet. I perioden fra juli 2002 til juni 2003 var olje-, gass- og kullkraftproduksjonen i Norden 102 TWh, om lag 27 TWh høyere enn i den foregående 12-månedersperioden. Høyere strømpriser medførte også tilpasninger i kraftforbruket.

### 3.17.3.2 Oppdekningsplikten

#### *Hva var oppdekningsplikten?*

Områdekonsesjon er en generell tillatelse til å bygge og drive anlegg for fordeling av elektrisk energi (dvs. nettvirksomhet) innenfor et avgrenset geografisk område. Oppdekningsplikt var en plikt områdekonsesjonærene hadde i tiden før gjeldende energilov trådte i kraft i 1991. Oppdekningsplikten ble innført med hjemmel i elektrisitsloven av 1896, og videreført i elektrisitsloven av 1969. I blant annet NOU 1985:9 Energilovgivningen og i forarbeidene til energiloven er oppdekningsplikten omtalt nærmere. Plikten ble gitt som et vilkår i områdekonsesjonen, og lød som følger:

«Konsesjonæren plikter å dekke områdets etterspørsel av elektrisk kraft til alminnelig forsyning. NVE kan, når særlige grunner tilsier det, dispensere fra denne bestemmelsen».

Områdekonsesjonæren var pliktig til oppdekning innen sitt konsesjonsområde. Plikten var begrenset til alminnelig forsyning, det vil si at kraftintensiv industri falt utenfor.

Områdekonsesjonen gjelder kun i distribusjonsnett, og omfatter vanligvis i utstrekning en kommune. Områdekonsesjonærene utgjør derfor mange og til dels små kommunalt eide kraftselskaper. I tiden med oppdekningsplikt hadde mange av områdekonsesjonærene ikke forutsetninger for å dekke lokal etterspørsel med kraft fra egne kraftverk. Kraftoppdekningen skjedde ofte ved at konsesjonærene gikk sammen med andre konsesjonærer i felles utbyggingsprosjekter for ny kraftproduksjon eller ved at det ble organisert felles engrosselskaper, ofte på interkommunalt nivå eller fylkesnivå. Det ble også inngått bilaterale avtaler om kjøp i hovedsak fra Statskraftverkene.

Oppdekningsplikten var i hovedsak en forpliktelse til å sikre langsiktig krafttilgang, basert på forventninger om fremtidig etterspørsel etter kraft. I praksis hadde Statskraftverkene en viktig rolle for å sikre tilstrekkelig kapasitet i kraftsystemet. Statskraftverkene bidro blant annet til å sikre kraftleveransene til de områdekonsesjonærene som selv ikke hadde tilstrekkelig egenproduksjon. Områdekonsesjonærene fikk derfor samme krafttilgang uavhengig av i hvilken grad de selv hadde bidratt til utbygging. Man hadde i elektrisitslovgivningen og i områdekonsesjonene ingen sanksjonsmuligheter mot de konsesjonærene som ikke klarte sin oppdekningsplikt, utover eventuelt å trekke områdekonsesjonene tilbake eller nekte å forlenge dem.

Et samarbeid for samkjøring av kraftverkene utviklet seg over tid, blant annet med bakgrunn i utbyggingen av overføringsnett. Bedre samkjøringsmuligheter bidro til at behovet for lokal oppdekning ble mindre. En forening for landsomfattende samkjøring av kraftverkene i Norge ble etablert på starten av 1970-tallet (Samkjøringen). Samkjøringen spilte en rolle for å utjamne kortsiktige forskjeller i tilgang og leveranser for de enkelte kraftselskapene.

Kraftsystemet var heller ikke før energiloven dimensjonert for 100 prosent leveringssikkerhet til enhver tid, og det var også den gang systemer for rasjonering. Leveringssikkerheten ble lagt på 99,5 prosent i planleggingen av systemet. På 1980-tallet konkluderte Olje- og energidepartementet i St.meld. nr. 71 (1984-1985) med at «*Den faktisk observerte leveringssikkerhet for fastkraft fra systemet har vært høyere enn det NVE antar er optimalt dersom systemet ble utnyttet under ideelle forhold*»

Før energiloven hadde områdekonsesjonærene både oppdekningsplikt og leveringsplikt. Ved ikrafttreddelsen av energiloven ble oppdekningsplikten fjernet, men leveringsplikten besto. Den vesentligste endringen ved dette ligger i at områdekonsesjonæren før energiloven hadde monopol på både *transport og kraftsalg*, mens det etter energiloven ikke lenger er en monopolstilling for *kraftsalg*. Monopolstillingen etter energiloven gjelder nå kun nettselskapenes *transport* av kraft. Så lenge det rent fysisk er kraft tilgjengelig i det integrerte kraftsystemet, må nettselskapet knytte forbrukerne til nettet og rent fysisk overføre og levere kraften (leveringsplikt). Energiloven la med dette grunnlaget for hvilken virksomhet som bør være konkurranseutsatt og hva som er naturlig monopol.

### *Oppdekningsplikten og eneretten til kraftsalg lokalt*

Oppdekningsplikten var nært knyttet til områdekonesjonærenes monopolstilling. Kraftselskapene hadde før energiloven enerett på kraftsalg innenfor konsesjonsområdet. Eneretten på salg gjorde at kraftselskapene, i motsetning til dagens system, kunne få dekket inn alle sine kostnader fra sine sluttbrukere. Prisene varierte betydelig fra område til område. Dette skyldtes ofte at utbyggingskostnadene varierte mellom områdene. Typisk hadde områder med tidlig utbygd vannkraft lavere priser, mens områder som hadde nye utbygginger ofte hadde betydelig høyere priser.

Fra 1991 ble produksjon og omsetning av kraft regulert som et marked og kraftselskapene mistet eneretten til å selge kraft til forbrukerne innen sitt område. Oppdekningsplikten ble erstattet av et landsomfattende marked med ikke-diskriminerende vilkår for markedsadgang for alle aktører. Dette la bedre til rette for konkurranse og derav tilnærmet like kraftpriser i hele landet.

### *3.17.3.3 Oppdekningsplikten og forsynings sikkerheten*

#### *Lang sikt – oppdekningsplikten og utbyggingsaktiviteten*

Oppdekningsplikten var rettet mot områdekonesjonærenes langsiktige tilgang på ny produksjonskapasitet fra egne anlegg eller anskaffelse av kraft gjennom langsiktige kontrakter. Monopolstillingen til de lokale kraftselskapene medførte som nevnt ovenfor, at alle kostnadene kunne veltes over på forbrukerne uten at forbrukerne selv hadde mulighet til å velge en annen kraftleverandør. Statskraftverkene hadde en viktig rolle for å bidra til at det samlet sett var nok kraft i systemet og foretok utbygginger i tråd med dette. Oppdekningsplikten og selskapenes monopolsituasjon medførte at dyre kraftprosjekter i underskuddsområder kunne bli utbygd før billigere prosjekter i overskuddsområder. Oppdekningsplikten bidro også til at kostnadsbevisstheten og utformingen av det enkelte prosjekt ikke alltid var den beste, og den kunne medføre for mange utbygginger. Høy kraftdekning styrker forsynings sikkerheten, men til en høy kostnad for samfunnet.

Statskraftverkene hadde en oppgave med å sikre tilstrekkelig kraft, dermed hadde staten en meget sentral rolle i utbyggingen. De politisk bestemte utbyggingene var ikke basert på markedsvurderinger som i dag, men ut fra hva Stor-

tinget bevilget av midler til prosjekter basert på planlegging i Statskraftverkene. Det var en betydelig utbygging av ny vannkraft på 1970- og 80-tallet. I alt ble det bygget ut 22,2 TWh i perioden 1970-79 og 23,7 TWh i perioden 1980-89. Av dette ble henholdsvis 42 og 60 prosent bygget av Statskraftverkene.

#### *Kort sikt – oppdekningsplikten og magasindisponering*

Det er vanskelig å si sikkert hvilke konsekvenser oppdekningsplikten hadde for disponeringen av produksjonen. Kravet om oppdekning og muligheten for å overvelte kostnadene på forbrukerne kan ha bidratt til en forsiktig bruk av magasinene og mindre fokus fra det enkelte kraftselskap på å dekke kraftteterspørselen på den rimeligste måten. Det medførte i så fall at magasinene ble mindre utnyttet enn i dag og at faktisk produksjon i forhold til full kapasitetsutnyttelse var lavere, blant annet gjennom mer flomtap. Dette ville ha betydd en større reserve i tørrår, men også en vesentlig lavere samfunnsmessig rasjonell utnyttelse av ressursene, og dermed et behov for større kapasitet for å dekke et bestemt forbruk. Oppdekningsplikten kan imidlertid også ha bidratt til mindre oppmerksomhet på gevinstene ved å spare på vannet til knapphetssituasjoner. Samlet sett mener Olje- og energidepartementet at oppdekningsplikten og mindre kostnadsbevissthet fra områdekonesjonærene sannsynligvis kunne medføre at man fikk en lavere samlet produksjon enn hva som var mulig i systemet, det vil si at systemet ikke var samfunnsmessig rasjonelt utnyttet.

Kraftprisene ble ofte administrativt fastsatt, ofte av kommunale myndigheter, eller i Stortinget for Statskraftverkene vedkommende. På grunn av lite fleksible priser som ikke varierte ut fra balansen i markedet, ble det gitt mindre motivasjon til å redusere forbruket i tørrår. Med en slik organisering er faren for rasjonering i utgangspunktet større ved omfattende tilsigssvikt, enn når man har fleksibilitet også i forbruket. Planene for utbygging av ny kraftproduksjon måtte da også ta høyde for denne manglende fleksibiliteten hos forbrukerne. Man måtte altså bygge ut mer enn hva som ville vært nødvendig hvis forbrukerne hadde redusert sitt forbruk i år med lite vann i magasinene. I dag har man en bedre fleksibilitet blant annet gjennom at en stor andel av forbruket står overfor markedsbaserte priser som gjenspeiler den samlede ressurs situasjonen i et

marked som omfatter flere land, noe som medfører at man kan utnytte magasinene noe mer på kort sikt. Dette anser departementet som mer samfunnsmessig rasjonelt, og det bidrar til en bedre utnyttelse av de samlede kraftressursene i landene.

### 3.17.3.4 Kraftutveksling og nordisk kraftmarked

#### *Kraftutveksling før og nå*

Krafthandelen med nabolandene var relativt omfattende også før overgangen til markedsbasert system i Norge og Norden. For eksempel var det en årlig gjennomsnittlig nettoeksport fra Norge på 5,3 TWh på 1980-tallet. I de nedbørrike årene 1989 og 1990 var nettoeksporten hele 15 og 16 TWh. Overføringskapasiteten har økt betydelig siden 1990 og fram til dag. Som følge av endringer i kraftbalansen og markedsforholdene i Norge og utlandet er det nå netto import av kraft til Norge på om lag 6-7 TWh i et år med normale tilslagsforhold.

For nærmere omtale av kraftutvekslingen i Norden vinteren 2002-2003 vises det til St.meld. nr. 18 (2003-2004).

#### *Oppdeckningsplikten og kraftutvekslingen med utlandet*

Kraftsystemene i Norden har lenge vært bundet sammen, og landenes kraftsystemer er gjensidig avhengig av hverandre. Kraftutvekslingen fungerte og var organisert på en annen måte før energiloven enn i dag. Statskraftverkene og de øvrige store nordiske kraftselskapene hadde alle monopol på kraftutveksling med utlandet.

Det var derfor på norsk side kun Statskraftverkene som hadde muligheten for kraftutveksling med utlandet. Kraftutvekslingen til våre naboland virket derfor ikke inn på hvordan oppdeckningsplikten ble fulgt opp av de enkelte lokale områdekonsesjonærene. Kraftutvekslingen til utlandet hadde imidlertid innvirkning på hvordan Statskraftverkene bidro til at det var tilstrekkelig med kraft i det norske kraftsystemet.

#### *Det nordiske kraftmarkedet*

Prinsipper og ansvarsforhold knyttet til kraftutvekslingen mellom de nordiske landene har endret seg i løpet av 1990-årene. I dag foregår kraftutvekslingen med nabolandene gjennom markedsmessige prinsipper, og ikke gjennom

bilaterale avtaler. Regelverket gir nå en mer fleksibel og forutsigbar utveksling ved at den er basert på markedssituasjonen i hvert land. Organiseringen gir en kraftutveksling hvor man har en gjensidig nytte av landenes forskjellige produksjonssystemer, og prisene i nabolandene virker løpende også inn på prisene i Norge. Mer forpliktende regelverk, i hovedsak mellom sentralnettselskapene, som binder alle land er under stadig utvikling. Det nordiske kraftsystemet er videre knyttet til Russland, Polen og Tyskland, og ny kabel til Nederland skal etter planen være i drift fra 2007/2008.

Det nordiske samarbeidet vedrørende kraft er omfattende og bidrar til et effektivt og sikkert kraftsystem. Det nordiske samarbeidet har bidratt til lavere og mer stabile priser for norske produsenter og forbrukere, og har gitt miljømessige gevinster på grunn av mindre behov for nye investeringer i kraftproduksjon innenlands. Integreringen av kraftsystemer bidrar til at hvert enkelt land ikke er så sårbart ved store endringer i innenlandsk forbruk eller produksjon, for eksempel store variasjoner i tilsiget til vannkraftverkene. Det nordiske kraftsamarbeidet styrker derfor forsynings sikkerheten i Norge, og bidrar til en mer effektiv utnyttelse av de samlede kraftressursene.

### 3.17.3.5 Helhetlig utnytting og bruk av kraftressursene

#### *Dagens rammer for investeringer og bruk*

Også før energiloven var det et integrert kraftsystem hvor aktørene var gjensidig avhengig av hverandre. Den gjensidige avhengigheten henger sammen med overføringsnettet. Overføringsnettet gjør det mulig å jevne ut årlige lokale variasjoner i produksjonsmulighetene. I forhold til sikker levering av strøm, kan verken forbrukerne eller det enkelte kraftselskap sikre seg fullt ut mot en omfattende produksjonssvikt i tørrår. Dette knytter seg til vår vannkraftbaserte produksjon, og gjelder uavhengig av hvordan kraftsystemet er organisert. Områdekonsesjonærer med oppdeckningsplikt opererte ikke i isolerte kraftsystemer. For eksempel kunne en områdekonsesjonær med god krafttilgang i et tørrår ikke forhindre at hans egne kraftressurser kom hele kraftsystemet til gode. Oppdeckningsplikten kunne lite gjøre for å fullt ut å motvirke en midlertidig produksjonssvikt.

Utfordringen med å sikre tilstrekkelig med utbygging av ny kraftproduksjon i et integrert

kraftsystem i hovedsak på vannkraftens premiser, er derfor i hovedsak den samme før og etter energiloven. Ved innføringen av energiloven ble beslutningsgrunnlaget endret, ved at den enkelte aktørs kommersielle vurderinger nå avgjør om og hvor utbyggingene skal komme, sammen med de krav myndighetene setter i konsesjonsbehandlingen av prosjektet. Statkraft har heller ingen annen rolle i forhold til utbygging enn andre kraftprodusenter.

Gjennom kraftmarkedet balanserer prisene produksjon, forbruk og overført mengde i nettet. Aktørene innen produksjon og omsetning baserer sine vurderinger på prisene som gir informasjon om ressursituasjonen i kraftmarkedet. Kraftleverandørene konkurrerer om forbrukerne, og kraftprodusentene konkurrerer om salg av kraft i et nordisk og nordeuropeisk marked. Systemet utnytter fleksibiliteten hos forbrukerne ved at de faktiske prissignalene i markedet kommer helt frem. Med oppdeckningsplikt ble forbrukerne ikke på samme måten stilt overfor kostnaden med kraftforbruk i perioder med knapphet i ressurstilgangen. Systemet med oppdeckningsplikt oppmuntret ikke til effektiv bruk av kraften, og systemet hadde få insentiver for forbrukerne til å vurdere alternative energikilder. Gjennom dagens system med fleksibilitet i kraftprisene blir forbrukerne mer enn tidligere oppmerksom på sitt ansvar om å bruke strømmen på en effektiv måte, samt å vurdere alternative energikilder.

Dagens system gir også en mer kostnadsriktig rekkefølge på utbyggingen av ny produksjon i forhold til perioden med oppdeckningsplikt, og dette kommer samfunnet og forbrukerne til gode. Når det gjelder utbygging av det sentrale overføringsnett, har Statnett SF ansvaret for å investere i det sentrale overføringsnett etter samfunnsøkonomiske kriterier.

I Olje- og energidepartementets beskrivelse av bakgrunnen for energilovforslaget Ot.prp. nr. 43 (1989-90) het det

«Ved utforming av denne proposisjonen har det vært viktig å ta hensyn til utviklingen av kraftmarkedet. Erfaringene viser at omsetningen av kraft har vært lite fleksibel og resultert i store prisforskjeller. En større omsetning av kraft mellom enhetene i elforsyningen til markedsbestemte priser vil bidra til større fleksibilitet.»

Energiloven bygger opp under å få kraftsystemet til å fungere og utvikle seg samfunnsmessig rasjont, og er viktig for forsyningssikkerheten. For-

syningssikkerhet har både et langsiktig og kort-siktig perspektiv. Det er aktørene i energimarkedet som skal sikre den langsiktige balansen mellom produksjon og forbruk. Langsiktighet i systemet gjennom investeringer er viktig, og myndighetene søker gjennom energiloven å sikre en rasjonell utvikling innenfor produksjon og nett, samt skape en nødvendig fleksibilitet/effektivitet hos forbrukerne. Energien skal fremskaffes på en effektiv og miljøvennlig måte og energiforsyningen skal være sikker. Det gis støtte til omlegging av energibruk og energiproduksjon gjennom Enova SF og Energifondet, i hovedsak finansiert gjennom påslaget i nettariffen.

En økt vekt på lokale miljøhensyn gjør det vanskeligere og mer tidkrevende enn før å få igangsatt nye prosjekter innenfor produksjon og nett i Norge. Prosjektene er ofte mer kostbare. På den bakgrunn er det naturlig å ha en organisering som legger vekt på fleksibilitet og god kapasitetsutnyttelse.

Når det gjelder nettdrift, setter myndighetene krav overfor nettselskapene om blant annet leveringsplikt og leveringskvalitet. Samlet sett kommer myndighetene dermed med krav som skal sikre at kraftsystemet til enhver tid har tilstrekkelig med kraft til forbrukerne. Det finnes imidlertid bestemmelser knyttet til rasjoneringsinngrep fra myndighetene i ekstraordinære tilfeller.

#### *Tiltak for bedret forsyningssikkerhet*

Usikkerheten knyttet til framtidige tilsig til vannkraftsystemet vil være tilstede uavhengig av organiseringen og reguleringen av kraftmarkedet. Gjennomgangen av kraftsituasjonen 2002-2003 viste imidlertid at evnen til raske omstillinger i kraftsystemet er avgjørende for å takle de kortsiktige svingningene i tilsigene på en god måte. En svakere kraftbalanse vil stille større krav til raske omstillinger i situasjoner hvor tilsiget svikter.

Erfaringene viser at det nordiske kraftmarkedet i dag har evne til raske omstillinger, blant annet fordi både produsenter og forbrukere av elektrisitet har økonomiske insentiver til å tilpasse seg varierende markedsforhold. Det nordiske og nordeuropeiske kraftmarkedet er derfor viktig for forsyningssikkerheten i Norge.

Regjeringen baserer sin energistrategi på at det er et velfungerende kraftmarked og at det er effektiv krafthandel mellom landene. Dette er i samsvar med de premisser for energipolitikken som Regjeringen Bondevik I la til grunn i St.meld. nr. 29 (1998-1999) Om energipolitikken, samt i

St.meld. nr. 18 (2003-2004) fra Regjeringen Bondevik II. Kraftmarkedet har ført til en effektivisering av kraftindustrien og en bedre utnyttelse av ressursene i sektoren, jf. målsetningene i Ot.prp. nr. 43 (1989-1990) om større fleksibilitet og mindre prisforskjeller i kraftforsyningen ved innføringen av energiloven.

For å bedre forsyningssikkerheten er det viktig å arbeide videre for å bedre effektiviteten og fleksibiliteten i kraftmarkedet. I anstrengte kraftsituasjoner med store prisøkninger, vil spørsmål om markedsmakt kunne oppstå. I disse situasjonene er det viktig å sikre en fortsatt effektiv konkurranse slik at prisøkningen ikke blir høyere enn nødvendig og ulempene for forbrukerne blir minst mulig. Konkurransetilsynet fører tilsyn med konkurranseforholdene og følger utviklingen nøye.

Basert på premissene for energipolitikken i St.meld. nr. 29 (1998-1999), består strategien som Regjeringen la fram i St.meld. nr. 18 (2003-2004) dels av tiltak for en mer robust kraftforsyning og dels av tiltak for å bedre håndteringen av framtidige situasjoner med svikt i tilsiget. Noen av tiltakene er rettet mot å få til mer investeringer, mens andre tiltak er rettet mot å få markeder, reguleringer og kontrakter til å virke bedre i anstrengte kraftsituasjoner.

### 3.17.3.6 EØS-regelverk og forsyningssikkerhet

Forsyningssikkerhet har høy fokus i EU, og en rekke regelverk er relevant for utviklingen. EUs nye elmarkedsdirektiv (Direktiv 2003/54/EF) ble vedtatt i juni 2003. Direktivets formål er å bidra til en forbedring av det indre kraftmarkedets funksjonsmåte.

Direktivet har en rekke bestemmelser som er relevant for å sikre forsyningssikkerheten, blant annet omfatter det bestemmelser om ansvaret til de systemansvarlige selskapene og landene pålegges et ansvar for å sikre forsyningssikkerheten. Blant annet i henhold til artikkel 7 skal staten sikre at det foreligger prosedyrer for eksempelvis å få tak i ny produksjon dersom markedet ikke klarer å håndtere forsyningssikkerheten;

«Member States shall ensure the possibility, in the interests of security of supply, of providing for new capacity or energy efficiency/demand-side management measures through a tendering procedure or any procedure equivalent in terms of transparency and non-discrimination, on the basis of published criteria. The procedures can, however, only be launched if on the

basis of the authorisation procedure the generating capacity being built or the energy efficiency/demand-side management measures being taken are not sufficient to ensure security of supply.»

Samtidig med direktivet ble det også vedtatt en forordning om grensehandel for el (nr. 1228/2003) som blant annet har bestemmelser for kraftutvekslingen mellom land. Klare og forpliktende bestemmelser for kraftutvekslingen mellom land er viktig for forsyningssikkerheten. Forordningen bygger på at kraftutvekslingen baseres på aktørenes disposisjoner i kraftmarkedet blant annet basert på konkurranse og at sentralnettselskapene har ansvaret for overføringsforbindelsene. Direktivet og forordningen skal etter planen vedtas i EØS-komiteen høsten 2005.

Videre arbeides det nå med å innføre et eget direktiv om forsyningssikkerhet for strøm (KOM (2003) 0740). Det er nå til behandling i Rådet og i Europaparlamentet. Dette direktivet vil bidra til å etablere en felles strategi for håndtering av forsyningssikkerheten i EØS-området og bidra til økt og mer forpliktende samarbeid mellom landene på dette området.

### 3.17.3.7 Avsluttende vurderinger

Regjeringen legger til grunn at energiloven og et åpent nordisk kraftmarked skal videreføres, der hensynet til et effektiv og velfungerende kraftmarked med høy forsyningssikkerhet er sentrale mål.

I dag investerer kraftselskapene når prisene er høye nok til å dekke kostnadene og risikoen ved nye utbygginger. Realiseringen av nye prosjekter reguleres av tilgangen på gode prosjekter, miljøkrav, forventet kraftpris, prisen på gass med mer. Myndighetenes krav til miljø og utforming settes gjennom konsesjonene som kreves for nye utbygginger. Systemet trekker også inn forbrukernes ansvar for effektivitet i sin egen energibruk. Bruken av økonomiske insentiver gir en mer helhetlig ramme for planlegging av nye investeringer i kraftanlegg enn oppdekningsplikten kunne gi. Oppdekningsplikten og mulighetene for kostnadsoverveltning bidro nok til en større reserve i tørrår, men magasinene ble utnyttet mindre rasjonelt enn i dag. Oppdekningsplikten kunne lite gjøre for fullt ut å motvirke en midlertidig produksjonssvikt, og den enkelte områdekonsesjonær kunne ikke sikre seg mot en omfattende produksjonssvikt i tørrår. I dag kan en mer fleksibel og forpliktende kraftutveksling med våre naboland



benyttes, samt at man har et økt fokus på å utvikle fleksibiliteten i kraftforbruket.

Også på kort sikt balanserer prisene forholdet mellom produksjon og forbruk. Ved svikt i produksjonen vil prisene stige, noe som vil stimulere til redusert forbruk og til å ta i bruk ledig produksjonskapasitet i andre deler av kraftsystemet. Denne kortsiktige fleksibiliteten i kraftprisen, som signaliserer ressursituasjonen, var ikke i tilsvarende grad tilstede i perioden med oppdekningsplikt.

Olje- og energidepartementet vil understreke at prinsippet om oppdekningsplikt er i strid med organiseringen av kraftmarkedet som følger av EØS-regelverket, blant annet elmarkedsdirektivet (Direktiv 2003/54/EF).

Et system med oppdekningsplikt som man hadde før 1991, er ikke forenlig med en markedsbasert kraftomsetning. En gjeninnføring av oppdekningsplikten ville derfor etter Olje- og energidepartementets oppfatning ikke være en hensiktsmessig måte å håndtere forsyningssikkerheten på.

Det vises til St.meld. nr. 18 (2003-2004) og de tiltak som der ble lagt frem. Statnett SF fikk med hjemmel i energiloven presisert sitt systemansvar knyttet til svært anstrengte kraftsituasjoner. Dette er fulgt opp av myndighetene blant annet gjennom endring av NVEs forskrifter for systemansvar med virkning fra og med 2005. Slike tiltak anses som en mer hensiktsmessig og markedsrettet angrepsvinkel for å håndtere sikkerheten for forsyning av kraft. Dagens organisering legger også bedre til rette for fleksibilitet i etterspørselen.

### 3.17.4 Oljedirektoratets mulighetsstudie om CO<sub>2</sub> for økt oljeutvinning

I forbindelse med Stortingets behandling av St.meld. nr. 47 (2003-2004) Om innovasjonsverksemda for miljøvennlige gasskraftteknologiar mv., jf. Innst. S. nr. 35 (2003-2004) uttaler Energi- og miljøkomiteen:

«Komiteen viser til at Stortinget i forbindelse med Petroleumsmeldingen ber Regjeringen gjennomføre en studie av potensialet ved bruk av CO<sub>2</sub> som trykkstøtte, og er kjent med at Oljedirektoratet som en del av dette, sammen med industrien, gjennomfører en studie som skal foreligge i mars 2005. Komiteen ber Regjeringen legge frem resultatene fra studien i Revidert nasjonalbudsjett for 2005.»

Resultatet av studien er gjengitt i den etterfølgende

teksten. Regjeringen understreker at studien inngår i det arbeidet Olje- og energidepartementet, i samarbeid med andre berørte departementer, gjennomfører for å etterkomme Stortingets anmodningsvedtak om forslag om hensiktsmessige virkemidler for å stimulere til bruk av CO<sub>2</sub> som trykkstøtte for økt utvinning på norsk sokkel<sup>4</sup>. Regjeringens behandling av dette anmodningsvedtaket vil bli fremlagt i statsbudsjettet for 2006.

#### 3.17.4.1 CO<sub>2</sub> for økt oljeutvinning på norsk kontinentalsokkel – sammendrag av Oljedirektoratets mulighetsstudie

Studien er utarbeidet av Oljedirektoratet på oppdrag av Olje- og energidepartementet og med bidrag fra Statoil, Petoro, Shell, Norsk Hydro og ConocoPhillips. Studien beskriver status og utfordringer knyttet til realisering av prosjekter med injeksjon av CO<sub>2</sub> for økt oljeutvinning på norsk kontinentalsokkel. Formålet har vært å indikere mulighetene innenfor usikkerhetsspenn som er gode nok til å synliggjøre utfordringene gjennom hele CO<sub>2</sub>-kjeden; CO<sub>2</sub>-kilder, -fangst, -transport, injeksjon og lagring.

På norsk kontinentalsokkel er det fremdeles mulig å produsere store oljevolumer utover det som ligger i vedtatte planer. Det legges ned mye arbeid for å utvinne mest mulig av oljeressursene i feltene, men med dagens teknologi og kostnadsbilde vil likevel betydelige oljevolumer bli liggende igjen når feltene stenges. For de gjenværende oljevolumene representerer selv en liten økning i utvinningsgraden store verdier.

For å oppnå en ytterligere økning i utvinningsgraden ut over det som forventes gjennom tiltak som vann- og gassinjeksjon, kan andre metoder benyttes. For eksempel avanserte utvinningsbrønner, avansert seismikk, blandbar gassinjeksjon (deriblant CO<sub>2</sub>), termiske, kjemiske eller mikrobiologiske metoder. CO<sub>2</sub>-injeksjon for økt utvinning må vurderes i forhold til de andre aktuelle alternativer for økt utvinning slik at en finner det mest lønnsomme alternativet, det vil si det som gir størst produksjonsgevinst til lavest mulig kostnad inklusiv gevinsten ved CO<sub>2</sub>-injeksjon. I det etterfølgende beskrives status og utfordringer knyttet til sentrale ledd i CO<sub>2</sub> kjeden.

#### 3.17.4.2 CO<sub>2</sub>-kilder

For å kunne ta i bruk CO<sub>2</sub> til økt oljeutvinning på

<sup>4</sup> Vedtak IV i Innst. S. nr. 249 (2003-2004)

norsk sokkel kreves det tilgang til store CO<sub>2</sub>-volumer. De feltene som kan benytte CO<sub>2</sub> til økt oljeutvinning vil ha ulikt behov for CO<sub>2</sub> basert på feltenes størrelse og reservoaregenskaper. For å redusere fangst- og transportkostnadene, bør CO<sub>2</sub>-kilden være store punktutslipp som ligger så nær feltene som mulig. Det er gjennomført et stort antall studier for å identifisere CO<sub>2</sub>-kilder i Nord-Europa i forbindelse med forskningsprosjekter på fangst og lagring av CO<sub>2</sub>, men også i forbindelse med studier for bruk av CO<sub>2</sub> til økt oljeutvinning.

ODs studie konkluderer med at det er få CO<sub>2</sub>-kilder i Norge som er store nok til å være kandidater til forsyning av CO<sub>2</sub> til økt oljeutvinning på norsk sokkel, og at import av CO<sub>2</sub> dermed er en forutsetning for å få ut hele det tekniske potensialet. Potensialet for store punktutslipp av CO<sub>2</sub> i Norge ligger i bygging av gasskraftverk, men de potensielle gasskraftverkene i Norge ligger spredt, og det blir en utfordring å frakte CO<sub>2</sub> ut til feltene. For eksempel vil Gullfaks alene ha et CO<sub>2</sub>-behov på 5 million tonn CO<sub>2</sub> pr år, i en tiårsperiode fra 2008. Naturkrafts 400 MW gasskraftprosjekt på Kårstø vil ha utslipp på ca. 1,1 millioner tonn CO<sub>2</sub> pr år.

Det finnes derimot store punktutslipp av CO<sub>2</sub> i Europa, eksempelvis kullkraftverkene i Danmark, som kan forsyne feltene på norsk sokkel med CO<sub>2</sub>.

#### 3.17.4.3 CO<sub>2</sub>-fangst

Det er i ODs mulighetsstudie kun sett på fangst av CO<sub>2</sub> fra gasskraftverk i Norge. CO<sub>2</sub>-fangst med dagens teknologi er forbundet med høye kostnader, men det er enighet om at kostnadene vil kunne reduseres betydelig gjennom målrettet forskning og teknologiutvikling. Det hersker imidlertid ulik oppfatning om når kostnadsbesparelsene vil være en realitet. De studier som er gjort på fangst av CO<sub>2</sub> fra de ulike gasskraftverkene som er under planlegging i Norge, viser stor spredning i kostnadsanslagene, og ny teknologi med vesentlige kostnadsbesparelser er trolig ikke tilgjengelig før om 5-6 år. Framdrift i teknologiutviklingen er videre avhengig av et internasjonalt engasjement.

#### 3.17.4.4 CO<sub>2</sub>-transport

CO<sub>2</sub> kan transporteres i rør eller med skip. Det er lang erfaring med transport av CO<sub>2</sub> i rør over store avstander på land i USA og Canada. Transport av CO<sub>2</sub> i rørledninger anses som det elemen-

tet i CO<sub>2</sub>-kjeden som har lavest teknologisk kompleksitet, og kostnader kan beregnes med relativt stor grad av sikkerhet.

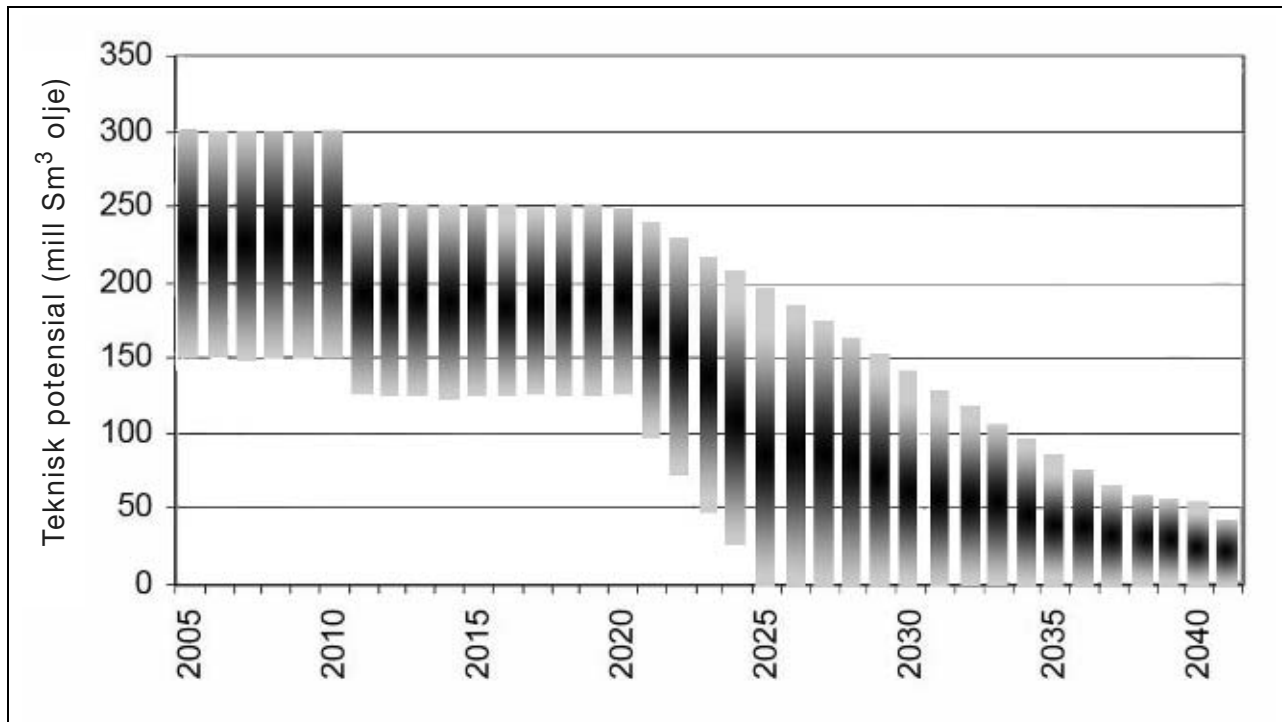
Transport med skip er nødvendig hvis CO<sub>2</sub> skal transporteres fra små eller spredte kilder som ligger langt fra feltene. Transport av CO<sub>2</sub> i skip er mulig, og det er god erfaring med skiping av CO<sub>2</sub> til matvareproduksjon. Disse skipene egner seg imidlertid ikke for transport av store mengder CO<sub>2</sub>, og ny skipsbasert teknologi for frakt av CO<sub>2</sub> må utvikles. Brudd i transportkjeden vil kunne redusere effekten av CO<sub>2</sub>-injeksjon og skape problem for fangstanleggene. Etablering av et lager sammen med transport i rørledning blir derfor nødvendig for å kunne forsyne feltene med kontinuerlige mengder CO<sub>2</sub>. Utvikling av ny skipsteknologi for frakt av CO<sub>2</sub> kan imidlertid gjøre en skipsløsning attraktiv for enkelte prosjekter, dersom det kan lempes noe på kravet til kontinuerlig forsyning av CO<sub>2</sub>.

#### 3.17.4.5 CO<sub>2</sub>-injeksjon

Det er mer enn 30 års erfaring med injeksjon av CO<sub>2</sub> for økt oljeutvinning i oljefelt på land, spesielt i USA, men det er ingen erfaring med injeksjon av CO<sub>2</sub> på offshore oljefelt verken internasjonalt eller på norsk sokkel. Siden feltene i USA, og i andre land der CO<sub>2</sub>-injeksjon benyttes, har reservoarforhold og produksjonsegenskaper som er vesentlig annerledes enn feltene på norsk sokkel, er direkte erfaringsoverføring vanskelig. OD antar at ekstra oljeutvinning vil kunne bli i størrelsesordenen 3-7 pst.

20 felt er i studien vurdert som egnet for CO<sub>2</sub>-injeksjon. Det tekniske potensialet for CO<sub>2</sub>-injeksjon fra disse feltene er estimert til 150 til 300 mill. Sm<sup>3</sup> olje. Estimatenes er dog svært usikre. Figuren under viser tidsvindu og teknisk potensial for økt oljeutvinning med CO<sub>2</sub>-injeksjon. Årsaken til at potensialet faller over tid er at de enkelte felter etter hvert blir uaktuelle for CO<sub>2</sub>-injeksjon pga. tekniske forhold og minkende ressurspotensial. Med andre ord må beslutning tas innen en viss tidsperiode.

For de tjue feltene er det en rekke alternative tiltak for å øke utvinningen som kan konkurrere med CO<sub>2</sub>-injeksjon. OD har kartlagt over 100 mulige prosjekter for økt utvinning på disse feltene, hvorav 45 prosjekter (uten CO<sub>2</sub>-injeksjon) er i planleggingsfasen. Før et CO<sub>2</sub>-injeksjonsprosjekt besluttes, må det vurderes hvordan CO<sub>2</sub>-injeksjon påvirker alternative økt utvinningsprosjekter. Potensialet for økt oljeutvinning gjennom injek-



Figur 3.2 Tidsvindu og teknisk potensial for økt oljeutvinning med CO<sub>2</sub>-injeksjon - 20 felter

sjon av CO<sub>2</sub> er avhengig av oppstartstidspunkt og at tilstrekkelige CO<sub>2</sub>-volumer blir tilgjengelige. For å ta ut hele potensialet, må feltene forsynes med 25 mill. tonn CO<sub>2</sub> per år over en 30-års periode. CO<sub>2</sub>-volumene må imidlertid betraktes som illustrative, ettersom det ikke er erfaring med CO<sub>2</sub>-injeksjon offshore.

Før et felt kan starte med CO<sub>2</sub>-injeksjon, må det foretas betydelige modifikasjoner på installasjonene. I noen tilfeller må det installeres ny plattform for å få plass til nødvendig prosessanlegg og utstyr. Materialer som kommer i kontakt med CO<sub>2</sub> og vann, må være av rustfritt stål eller ha en overflatebehandling med samme effekt. Utskiftninger av rør, tanker og utstyr kan bli nødvendig. Flere av feltene antas å kunne benytte eksisterende brønner for CO<sub>2</sub>-injeksjon, mens på noen felt må det sannsynligvis bores nye CO<sub>2</sub>-injektorer. Totale investeringer for å modifisere installasjonene til å injisere og behandle CO<sub>2</sub> vil for det enkelte felt være i milliardklassen.

#### 3.17.4.6 Felteksempler

Det er bare Statoil, i samarbeid med øvrige rettighetshavere for Gullfaksfeltet, som hittil har arbeidet med konkrete studier for gjennomføring av CO<sub>2</sub>-injeksjon. For Gullfaksfeltet er CO<sub>2</sub>-injeksjon

utredet frem til et teknisk nivå som gir grunnlag for å ta beslutning om videreføring frem til utbygging av et CO<sub>2</sub>-prosjekt på feltet. Forutsetningen er at tilstrekkelige mengder CO<sub>2</sub> kan leveres til injeksjon. Rettighetshaverne skrinla sommeren 2004 bruk av CO<sub>2</sub>-injeksjon til økt utvinning på grunn av dårlig lønnsomhet. Dersom Gullfaks skal bli en kandidat for CO<sub>2</sub>-injeksjon, bør en avgjørelse om å videreføre arbeidet tas i løpet av 2005/2006.

ConocoPhillips har som operatør på Ekofiskfeltet vurdert flere alternativer for å øke oljeproduksjonen ut over det som kan oppnås med vanninjeksjon. CO<sub>2</sub>-injeksjon er ett av disse alternativene. Ekofiskfeltet vil imidlertid ikke være kandidat for CO<sub>2</sub>-injeksjon før tidligst om 10-15 år, dersom det viser seg at reservoarforholdene tillater det, dvs. at det teknisk mulig å bruke CO<sub>2</sub>.

Det skal gjennomføres en studie for å vurdere bruk av CO<sub>2</sub> fra det planlagte gasskraftverket på Tjeldbergodden for injeksjon og lagring i Draugen og Heidrun i Norskehavet. Studien blir gjennomført av Shell, Statoil og Hydro, med delfinansiering av Norges forskningsråd. Resultatene fra studien vil foreligge om ca. to år. CO<sub>2</sub>-injeksjon i Draugenfeltet kan tidligst starte i 2010 og er betinget av at det bygges et gasskraftverk på Tjeldbergodden med CO<sub>2</sub>-fangst.

### 3.17.4.7 Økonomiske beregninger

For å belyse kostnader og inntekter for et CO<sub>2</sub>-injeksjonsprosjekt med fangst, transport og injeksjon, er det i mulighetsstudien regnet på eksempler. Kostnader og profiler for økt oljeutvinning er basert på data fra Statoil og ConocoPhillips for hhv. Gullfaks og Ekofisk. I rapporten er CO<sub>2</sub>-injeksjon for økt utvinning vurdert med fokus på balansepris, hvilket er ett av flere kriterier rettighetshavere på norsk sokkel anvender for investeringsbeslutninger. Data og beregninger viser at et CO<sub>2</sub>-prosjekt krever betydelige investeringer, for eksempel 12-13 mrd. NOK for Gullfaks. Fangst og transport av CO<sub>2</sub> utgjør 7,5 mrd. NOK og dominerer kostnadsbildet, men ombyggingskostnadene er også store.

OD har estimert balansepris for Gullfaks, inkludert kvotepris på 10 Euro, til 26-33 USD per fat avhengig av diskonteringsrenten som legges til grunn. Uten kvoteinntekt øker balanseprisen med 2-3 USD per fat. Studien viser at produksjonsinntektene fra CO<sub>2</sub>-injeksjonen kommer langt fram i tid, og prosjektet må ha en vedvarende høy oljepris tilsvarende balanseprisen eller mer for å være lønnsomt. Med de beslutningskriteriene som legges til grunn hos de aktuelle rettighetshavere (balansepris 15-20 USD per fat), kan ikke inntekter fra ekstra oljeutvinning gjennom CO<sub>2</sub>-injeksjon på ett enkelt felt (Gullfaks) dekke utgiftene i hele kjeden.

Injeksjon av CO<sub>2</sub> i et tenkt felt nummer to, Ekofisk, har marginalt bedre lønnsomhet på grunn av gjenbruk av infrastruktur og CO<sub>2</sub>-fangstanlegg. Beregnet balansepris er 23–33 USD/fat avhengig av krav til avkastning.

Generelt sett er utvinningskostnadene for CO<sub>2</sub>-injeksjon vesentlig høyere enn for andre utbyggingsprosjekter på norsk sokkel. I tillegg til oljepris, er kvotepris for CO<sub>2</sub> en viktig størrelse i økonomiberegningene som rettighetshaverne ikke kan styre.

### 3.17.4.8 Oljedirektoratets konklusjon

*CO<sub>2</sub>-injeksjon er teknisk mulig og det er et stort teknisk potensial for økt oljeutvinning, men det er Oljedirektoratets vurdering at CO<sub>2</sub>-injeksjon ikke framstår som et kommersielt alternativ for økt oljeutvinning for lisenseierne på norsk sokkel i dag.*

*Dette har sin bakgrunn i at:*

- *Terskelkostnadene for å etablere en CO<sub>2</sub>-leveransekjede er så høye at andre metoder for økt oljeutvinning er mer attraktive for lisenseierne med dagens teknologier.*
- *CO<sub>2</sub> til økt oljeutvinning er kapitalintensivt i startfasen samtidig som inntektene først kommer etter flere år og over en lang tidsperiode. Risikoen i prosjektet er derfor betydelig og omfattende.*
- *Selskapene har som regel beslutningskriterier med avkastningskrav på 8 pst. og høyere, og oljeprisforutsetningene deres er 22 til 25 USD/fat for denne typen langsiktige prosjekt. Dette er lavere enn utvinningskostnadene for de eksemplene som ligger til grunn for denne studien.*

For å følge opp Stortingets anmodningsvedtak om forslag til hensiktsmessige virkemidler for å stimulere til bruk av CO<sub>2</sub> som trykkstøtte for økt utvinning på norsk sokkel, har Olje- og energidepartementet tatt initiativ til et samarbeid med andre berørte departementer som Miljøverndepartementet og Finansdepartementet. Oljedirektoratets mulighetsstudie vil være en viktig brikke i dette samarbeidet. Regjeringens behandling av anmodningsvedtaket vil bli fremlagt i statsbudsjettet for 2006.

Finansdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005.

**Vi HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005 i samsvar med et vedlagt forslag.

---

## Forslag til vedtak om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005

## I

I statsbudsjettet for 2005 gjøres følgende endringer:

Utgifter:

Kap.	Post	Formål	Kroner
1		H.M. Kongen og H.M. Dronningen:	
	50	Det Kgl. Hoff, forhøyes med ..... fra kr 103 633 000 til kr 110 333 000	6 700 000
20		Statsministerens kontor (jf. kap. 3020):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med ..... fra kr 61 005 000 til kr 61 105 000	100 000
61		Høyesterett (jf. kap. 3061):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med ..... fra kr 53 608 000 til kr 56 240 000	2 632 000
100		Utenriksdepartementet:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med ..... fra kr 357 647 000 til kr 352 247 000	5 400 000
21		Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , forhøyes med ..... fra kr 4 095 000 til kr 17 195 000	13 100 000
101		Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med ..... fra kr 828 969 000 til kr 839 869 000	10 900 000
21		Spesielle driftutgifter, forhøyes med ..... fra kr 15 000 000 til kr 26 700 000	11 700 000
102		Særavtale i utenriktjenesten:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med ..... fra kr 156 143 000 til kr 157 643 000	1 500 000
116		Deltaking i internasjonale organisasjoner:	
	70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner, forhøyes med ..... fra kr 852 566 000 til kr 892 566 000	40 000 000
	71	Finansieringsordningen under EØS-avtalen, <i>kan overføres</i> , nedsettes med ..... fra kr 235 000 000 til kr 85 000 000	150 000 000
	72	Finansieringsordningen i det utvidede EØS, <i>kan overføres</i> , nedsettes med ..... fra kr 325 000 000 til kr 100 000 000	225 000 000
	73	Norsk finansieringsordning i det utvidede EØS, <i>kan overføres</i> , nedsettes med ..... fra kr 325 000 000 til kr 100 000 000	225 000 000
140		Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med ..... fra kr 234 533 000 til kr 239 533 000	5 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
141		Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med ..... fra kr 143 527 000 til kr 155 527 000	12 000 000
143		Utenriksstasjonene:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med ..... fra kr 422 682 000 til kr 432 682 000	10 000 000
150		Bistand til Afrika:	
	73	Uganda, <i>kan overføres</i> , nedsettes med ..... fra kr 140 000 000 til kr 110 000 000	30 000 000
	78	Regionbevilgning for Afrika, <i>kan overføres</i> , forhøyes med..... fra kr 1 078 000 000 til kr 1 108 000 000	30 000 000
162		Overgangsbistand (gap):	
	70	Overgangsbistand (gap), <i>kan overføres</i> , forhøyes med ..... fra kr 1 071 500 000 til kr 1 166 500 000	95 000 000
163		Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter:	
	71	Humanitær bistand og menneskerettigheter, <i>kan overføres</i> , forhøyes med..... fra kr 1 427 052 000 til kr 1 462 052 000	35 000 000
166		Tilskudd til ymse tiltak:	
	70	Ymse tilskudd, <i>kan overføres</i> , forhøyes med ..... fra kr 8 000 000 til kr 8 700 000	700 000
167		Flyktingetiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA):	
	21	Spesielle driftsutgifter, nedsettes med..... fra kr 713 991 000 til kr 609 991 000	104 000 000
171		Multilaterale finansinstitusjoner:	
	71	Regionale banker og fond, <i>kan overføres</i> , nedsettes med..... fra kr 695 900 000 til kr 642 200 000	53 700 000
197		Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak:	
	70	Tilskudd til atomsikkerhetstiltak, prosjektsamarbeidet med Russland/SUS og handlingsplanen for søkerlandene til EU, <i>kan overføres</i> , forhøyes med ..... fra kr 216 925 000 til kr 252 925 000	36 000 000
	76	Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i> , forhøyes med..... fra kr 28 038 000 til kr 31 038 000	3 000 000
222		Statlige grunn- og videregående skoler og grunnskoleinternat (jf. kap. 3222):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med ..... fra kr 124 358 000 til kr 124 958 000	600 000
225		Tiltak i grunnopplæringen (jf. kap. 3225):	
	60	Tilskudd til landslinjer, forhøyes med ..... fra kr 120 020 000 til kr 140 520 000	20 500 000
	64	Tilskudd til opplæring for språklige minoriteter i grunnskolen, forhøyes med..... fra kr 902 066 000 til kr 912 066 000	10 000 000
	68	Tilskudd til opplæring innenfor kriminalomsorgen, forhøyes med ..... fra kr 107 274 000 til kr 108 874 000	1 600 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	74	Tilskudd til organisasjoner, nedsettes med .....	600 000
		fra kr 8 097 000 til kr 7 497 000	
226		Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , forhøyes med .....	40 000 000
		fra kr 728 970 000 til kr 768 970 000	
227		Tilskudd til særskilte skoler:	
	70	Tilskudd til den franske og den tyske skolen i Oslo, forhøyes med.....	600 000
		fra kr 5 565 000 til kr 6 165 000	
228		Tilskudd til frittstående skoler mv.:	
	70	Tilskudd til frittstående skoler, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med .....	920 000
		fra kr 2 042 444 000 til kr 2 041 524 000	
230		Kompetansesentra for spesialundervisning (jf. kap. 3230):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med .....	2 046 000
		fra kr 590 402 000 til kr 592 448 000	
	75	Til disposisjon for departementet, nedsettes med .....	2 046 000
		fra kr 2 046 000 til kr 0	
259		Kompetanseutviklingsprogrammet:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , nedsettes med.....	533 000
		fra kr 19 680 000 til kr 19 147 000	
260		Universitetet i Oslo:	
	50	Statstilskudd, nedsettes med.....	287 000
		fra kr 3 175 667 000 til kr 3 175 380 000	
262		Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet:	
	50	Statstilskudd, nedsettes med.....	287 000
		fra kr 2 570 359 000 til kr 2 570 072 000	
270		Studier i utlandet og sosiale formål for elever og studenter:	
	75	Tilskudd til bygging av studentboliger, <i>kan overføres</i> , nedsettes med .....	15 900 000
		fra kr 120 243 000 til kr 104 343 000	
281		Fellesutgifter for universiteter og høyskoler (jf. kap. 3281):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med .....	574 000
		fra kr 321 011 000 til kr 321 585 000	
282		Privat høyskoleutdanning:	
	70	Tilskudd, forhøyes med .....	920 000
		fra kr 619 508 000 til kr 620 428 000	
283		Meteorologiformål:	
	50	Meteorologisk institutt, forhøyes med.....	18 008 000
		fra kr 197 849 000 til kr 215 857 000	
286		Fondet for forskning og nyskaping (jf. kap. 3286):	
	50	Overføring til Norges forskningsråd, forhøyes med .....	6 678 000
		fra kr 634 760 000 til kr 641 438 000	
288		Internasjonale samarbeidstiltak (jf. kap. 3288):	
	73	EUs rammeprogram for forskning, <i>kan overføres</i> , nedsettes med.....	19 329 000
		fra kr 525 082 000 til kr 505 753 000	



Kap.	Post	Formål	Kroner
305		Lotteri- og stiftelsestilsynet (jf. kap. 3305):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med ..... fra kr 48 843 000 til kr 52 243 000	3 400 000
315		Frivillighetsformål:	
	70	Merverdiavgiftskompensasjon til frivillige organisasjoner, forhøyes med..... fra kr 139 259 000 til kr 185 759 000	46 500 000
320		Allmenne kulturformål (jf. kap. 3320):	
	50	Norsk kulturfond, forhøyes med ..... fra kr 254 218 000 til kr 264 218 000	10 000 000
	53	Samiske kulturformål, forhøyes med ..... fra kr 32 113 000 til kr 34 113 000	2 000 000
	76	Hundreårsmarkeringen 1905-2005, <i>kan overføres</i> , forhøyes med ..... fra kr 35 000 000 til kr 61 900 000	26 900 000
322		Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom (jf. kap. 3322):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med ..... fra kr 9 173 000 til kr 9 373 000	200 000
	73	Nasjonalmuseet for kunst, forhøyes med ..... fra kr 169 280 000 til kr 169 892 000	612 000
	75	Offentlig rom, arkitektur og design, forhøyes med ..... fra kr 19 541 000 til kr 20 541 000	1 000 000
323		Musikkformål (jf. kap. 3323):	
	78	Ymse faste tiltak, forhøyes med ..... fra kr 27 085 000 til kr 28 585 000	1 500 000
326		Språk-, litteratur- og bibliotekformål (jf. kap. 3326):	
	75	Språkteknologi, Norsk Ordbok mv., forhøyes med ..... fra kr 9 712 000 til kr 10 712 000	1 000 000
	78	Ymse faste tiltak, forhøyes med ..... fra kr 70 950 000 til kr 71 950 000	1 000 000
328		Museums- og andre kulturvernformål (jf. kap. 3328):	
	70	Det nasjonale museumsnettverket, forhøyes med..... fra kr 420 350 000 til kr 427 294 000	6 944 000
329		Arkivformål (jf. kap. 3329):	
	78	Ymse faste tiltak, forhøyes med ..... fra kr 4 332 000 til kr 4 832 000	500 000
334		Film- og medieformål (jf. kap. 3334):	
	71	Filmtiltak m.m., <i>kan overføres, kan nyttes under post 50</i> , nedsettes med ..... fra kr 29 835 000 til kr 29 085 000	750 000
	75	Medieprogram, <i>kan overføres</i> , forhøyes med ..... fra kr 14 800 000 til kr 15 550 000	750 000
340		Kirkelig administrasjon (jf. kap. 3340):	
	71	Tilskudd til kirkelige formål, forhøyes med ..... fra kr 149 060 000 til kr 152 560 000	3 500 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
342		Nidaros domkirke m.m.:	
	40	Vestfrontplassen, arkeologiske utgravninger mv., <i>kan overføres</i> , forhøyes med.....	1 000 000
		fra kr 3 300 000 til kr 4 300 000	
	41	Erkebisppegården, riksregaliene, <i>kan overføres</i> , <i>kan nyttes under post 1</i> , forhøyes med.....	1 700 000
		fra kr 14 500 000 til kr 16 200 000	
410		Tingrettene og lagmannsrettene (jf. kap. 3410):	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 412 post 1</i> , forhøyes med.....	53 177 000
		fra kr 1 271 989 000 til kr 1 325 166 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, forhøyes med.....	6 000 000
		fra kr 90 467 000 til kr 96 467 000	
411		Domstoladministrasjonen (jf. kap. 3411):	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 410, post 1</i> , forhøyes med.....	2 100 000
		fra kr 47 325 000 til kr 49 425 000	
412		Tinglysingsprosjektet:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 410 post 1</i> , forhøyes med.....	1 600 000
		fra kr 42 775 000 til kr 44 375 000	
430		Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (jf. kap. 3430):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med .....	14 020 000
		fra kr 1 780 675 000 til kr 1 794 695 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> , forhøyes med .....	29 600 000
		fra kr 89 297 000 til kr 118 897 000	
440		Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten (jf. kap. 3440):	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 441, post 1</i> , forhøyes med.....	81 880 000
		fra kr 6 403 913 000 til kr 6 485 793 000	
	22	Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, <i>kan overføres</i> , nedsettes med.....	1 000 000
		fra kr 8 644 000 til kr 7 644 000	
441		Oslo politidistrikt (jf. kap. 3441):	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 440, post 1</i> , nedsettes med .....	2 200 000
		fra kr 1 368 918 000 til kr 1 366 718 000	
442		Politihøgskolen (jf. kap. 3442):	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med.....	4 400 000
		fra kr 221 662 000 til kr 217 262 000	
445		Den høyere påtalemyndighet (jf. kap. 3445):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med .....	1 100 000
		fra kr 100 045 000 til kr 101 145 000	
450		Sivile vernepliktige (jf. kap. 3450):	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med.....	14 400 000
		fra kr 133 391 000 til kr 118 991 000	
455		Redningstjenesten (jf. kap. 3455):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med .....	21 580 000
		fra kr 347 609 000 til kr 369 189 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner
456		Nødnett – felles radiosamband for nødetatene (jf. kap. 3456):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med ..... fra kr 40 366 000 til kr 47 366 000	7 000 000
460		Spesialenheten for politisaker (jf. kap. 3460):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med ..... fra kr 20 793 000 til kr 21 793 000	1 000 000
470		Fri rettshjelp (jf. kap. 3470):	
	70	Fri sakførsel, nedsettes med..... fra kr 338 783 000 til kr 330 783 000	8 000 000
	71	Fritt rettsråd, forhøyes med ..... fra kr 202 048 000 til kr 222 048 000	20 000 000
472		Kontoret for voldsoffererstatning m.m.:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med ..... fra kr 12 336 000 til kr 13 336 000	1 000 000
475		Bobehandling:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med..... fra kr 65 425 000 til kr 55 625 000	9 800 000
480		Svalbardbudsjettet:	
	50	Tilskudd, nedsettes med..... fra kr 135 915 000 til kr 115 915 000	20 000 000
500		Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 3500):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med ..... fra kr 173 496 000 til kr 175 996 000	2 500 000
	21	Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag, <i>kan overføres</i> , forhøyes med..... fra kr 10 500 000 til kr 14 500 000	4 000 000
	50	Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd, nedsettes med ..... fra kr 19 500 000 til kr 15 500 000	4 000 000
520		Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 3520):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med ..... fra kr 423 470 000 til kr 425 420 000	1 950 000
	21	Spesielle driftsutgifter, statlige mottak, forhøyes med ..... fra kr 1 138 770 000 til kr 1 258 770 000	120 000 000
	22	Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse, nedsettes med..... fra kr 34 000 000 til kr 28 000 000	6 000 000
521		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 3521):	
	60	Integreringstilskudd, <i>kan overføres</i> , nedsettes med ..... fra kr 2 768 300 000 til kr 2 695 300 000	73 000 000
	61	Norskopplæring for voksne innvandrere, nedsettes med..... fra kr 1 275 000 000 til kr 1 200 000 000	75 000 000
	72	Tilbakevending for flyktninger, <i>kan overføres</i> , nedsettes med ..... fra kr 8 850 000 til kr 0	8 850 000
540		Sametinget (jf. kap. 3540):	
	50	Sametinget, forhøyes med ..... fra kr 138 750 000 til kr 139 750 000	1 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
552		Nasjonalt samarbeid for regional utvikling:	
	72	Nasjonale tiltak for regional utvikling, <i>kan overføres</i> , forhøyes med ..... fra kr 269 300 000 til kr 271 300 000	2 000 000
571		Rammetilskudd til kommuner (jf. kap. 3571):	
	60	Innbyggertilskudd, nedsettes med..... fra kr 26 137 892 000 til kr 26 012 386 000	125 506 000
	64	Skjønnstilskudd, <i>kan nyttes under kap. 572 post 64</i> , forhøyes med ..... fra kr 2 772 285 000 til kr 2 842 285 000	70 000 000
572		Rammetilskudd til fylkeskommuner (jf. kap. 3572):	
	60	Innbyggertilskudd, forhøyes med ..... fra kr 9 826 112 000 til kr 9 880 665 000	54 553 000
573		Kompensasjon til fylkeskommuner ved statens overtakelse av ansvaret for spesialisthelsetjenesten:	
(NY)	60	Tilskudd til sletting av gjeld m.v., bevilges med.....	13 920 000
574		Økonomisk oppgjør ved endringer i ansvaret for barnevern, familievern og rusomsorg:	
(NY)	60	Tilskudd til sletting av gjeld, bevilges med.....	2 700 000
581		Bolig- og bomiljøtiltak:	
	21	Kunnskapsutvikling og -formidling, forhøyes med..... fra kr 3 800 000 til kr 5 800 000	2 000 000
	75	Boligtilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger, <i>kan overføres</i> , nedsettes med..... fra kr 591 000 000 til kr 586 000 000	5 000 000
582		Rentekompensasjon skoleanlegg og kirkebygg:	
	60	Rentekompensasjon skoleanlegg, <i>kan overføres</i> , nedsettes med ..... fra kr 263 500 000 til kr 207 000 000	56 500 000
586		Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser:	
	63	Tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag, nedsettes med ..... fra kr 1 409 000 000 til kr 1 168 800 000	240 200 000
587		Statens bygningstekniske etat (jf. kap. 3587):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med ..... fra kr 38 050 000 til kr 40 050 000	2 000 000
600		Arbeids- og sosialdepartementet (jf. kap. 3600):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med ..... fra kr 113 108 000 til kr 119 308 000	6 200 000
604		Ny arbeids- og velferdsforvaltning:	
(NY)	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> , bevilges med	50 000 000
620		Utredningsvirksomhet, forskning m.m.:	
	21	Spesielle driftsutgifter, nedsettes med ..... fra kr 79 500 000 til kr 76 900 000	2 600 000
621		Tilskudd forvaltet av Sosial- og helsedirektoratet:	
	21	Spesielle driftsutgifter, forhøyes med..... fra kr 56 500 000 til kr 66 500 000	10 000 000
	63	Tilskudd til rusmiddeltiltak, <i>kan overføres</i> , forhøyes med..... fra kr 121 100 000 til kr 139 800 000	18 700 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	74	Tilskudd til pensjonistenes og funksjonshemmedes organisasjoner mv., forhøyes med .....	5 000 000
		fra kr 132 400 000 til kr 137 400 000	
630		Aetat (jf. kap. 3630):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med .....	23 400 000
		fra kr 2 109 600 000 til kr 2 133 000 000	
634		Arbeidsmarkedstiltak (jf. kap. 3634):	
	70	Ordinære arbeidsmarkedstiltak, <i>kan overføres</i> , forhøyes med.....	7 100 000
		fra kr 1 525 000 000 til kr 1 532 100 000	
	71	Spesielle arbeidsmarkedstiltak, <i>kan overføres, kan nyttes under post 70</i> , nedsettes med.....	7 400 000
		fra kr 3 262 000 000 til kr 3 254 600 000	
	73	Investeringer i skjermede tiltak, <i>kan overføres, kan nyttes under post 71</i> , forhøyes med.....	3 000 000
		fra kr 69 400 000 til kr 72 400 000	
640		Arbeidstilsynet (jf. kap. 3640):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med .....	8 500 000
		fra kr 296 900 000 til kr 305 400 000	
642		Petroleumstilsynet (jf. kap. 3642):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med .....	2 000 000
		fra kr 125 000 000 til kr 127 000 000	
646		Pionerdykkere i Nordsjøen:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , nedsettes med .....	2 000 000
		fra kr 2 000 000 til kr 0	
700		Helse- og omsorgsdepartementet (jf. kap. 3700):	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med .....	360 000
		fra kr 124 251 000 til kr 123 891 000	
702		Helse- og sosialberedskap:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med .....	210 000 000
		fra kr 18 374 000 til kr 228 374 000	
703		Internasjonalt samarbeid (jf. kap 3703):	
	21	Spesielle driftsutgifter, nedsettes med.....	3 400 000
		fra kr 17 012 000 til kr 13 612 000	
720		Sosial- og helsedirektoratet (jf. kap. 3720):	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med .....	1 594 000
		fra kr 405 055 000 til kr 403 461 000	
(NY)	22	E-resepter, <i>kan overføres</i> , bevilges med .....	40 000 000
722		Norsk pasientskadeerstatning (jf. kap. 3722):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med .....	3 000 000
		fra kr 60 127 000 til kr 63 127 000	
	50	Tilskudd til NPE som statlig fond, forhøyes med .....	39 100 000
		fra kr 394 023 000 til kr 433 123 000	
724		Helsepersonell og tilskudd til personelltiltak:	
	21	Tilskudd til personell i allmennlegetjenesten og i tannhelsetjenesten, forhøyes med.....	2 000 000
		fra kr 48 697 000 til kr 50 697 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner
725		Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten (jf. kap. 3725):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med ..... fra kr 35 086 000 til kr 37 536 000	2 450 000
726		Habilitering og rehabilitering:	
	61	Rehabilitering, helsetiltak for rusmiddelmissbrukere, <i>kan overføres</i> , forhøyes med..... fra kr 54 912 000 til kr 61 412 000	6 500 000
728		Forsøk og utvikling mv.:	
	21	Spesielle driftsutgifter, forhøyes med..... fra kr 115 037 000 til kr 120 437 000	5 400 000
729		Annen helsetjeneste:	
	60	Helsetjenesten for innsatte i fengsel – tilskudd til kommuner, forhøyes med ..... fra kr 79 299 000 til kr 80 799 000	1 500 000
732		Regionale helseforetak (jf. kap. 3732):	
	70	Tilskudd til helseforetakene, <i>kan overføres</i> , <i>kan nyttes under postene 71, 72, 73, 74 og 75</i> , forhøyes med ..... fra kr 2 303 251 000 til kr 2 403 251 000	100 000 000
	71	Tilskudd til Helse Øst RHF, <i>kan overføres</i> , nedsettes med ..... fra kr 13 727 316 000 til kr 13 594 416 000	132 900 000
	72	Tilskudd til Helse Sør RHF, <i>kan overføres</i> , nedsettes med ..... fra kr 7 603 260 000 til kr 7 535 760 000	67 500 000
	73	Tilskudd til Helse Vest RHF, <i>kan overføres</i> , nedsettes med ..... fra kr 6 770 761 000 til kr 6 716 661 000	54 100 000
	74	Tilskudd til Helse Midt-Norge RHF, <i>kan overføres</i> , nedsettes med ..... fra kr 4 953 965 000 til kr 4 918 165 000	35 800 000
	75	Tilskudd til Helse Nord RHF, <i>kan overføres</i> , nedsettes med ..... fra kr 4 576 208 000 til kr 4 547 508 000	28 700 000
	76	Innsatsstyrt finansiering av sykehus, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med ..... fra kr 19 710 573 000 til kr 19 830 573 000	120 000 000
	77	Refusjon poliklinisk virksomhet ved sykehus mv., <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med ..... fra kr 3 199 134 000 til kr 3 475 634 000	276 500 000
750		Statens legemiddelverk (jf. kap. 3750 og 5578):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med ..... fra kr 121 307 000 til kr 128 807 000	7 500 000
751		Apotekvesenet og legemiddelfaglige tiltak (jf. kap. 3751 og 5577):	
	21	Spesielle driftsutgifter, nedsettes med ..... fra kr 65 742 000 til kr 25 742 000	40 000 000
761		Tilskudd forvaltet av Sosial og helsedirektoratet:	
	70	Frivillig rusmiddelforebyggende arbeid mv., <i>kan overføres</i> , forhøyes med..... fra kr 51 530 000 til kr 71 530 000	20 000 000
	71	Tilskudd til frivillig arbeid, forhøyes med..... fra kr 15 580 000 til kr 17 580 000	2 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
844		Kontantstøtte:	
	70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med ..... fra kr 2 860 000 000 til kr 2 953 500 000	93 500 000
846		Familie- og likestillingspolitisk forskning, opplysningsarbeid mv.:	
	22	Refusjon av utgifter til DNA-analyser, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med.....	785 000
		fra kr 5 181 000 til kr 5 966 000	
849		Diskrimineringsombud (jf. kap. 3849):	
(NY)	1	Driftsutgifter, bevilges med .....	1 000 000
855		Statlig forvaltning av barnevernet (jf. kap. 3855):	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i> , forhøyes med.....	100 000 000
		fra kr 1 915 505 000 til kr 2 015 505 000	
856		Barnehager:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 846</i> <i>post 50</i> , forhøyes med.....	2 750 000
		fra kr 26 784 000 til kr 29 534 000	
	61	Investeringsstilskudd, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med .....	70 000 000
		fra kr 160 000 000 til kr 230 000 000	
	65	Skjønnsmidler til barnehager, forhøyes med .....	96 000 000
		fra kr 1 247 933 000 til kr 1 343 933 000	
857		Barne- og ungdomstiltak:	
	73	Ungdomstiltak i større bysamfunn, <i>kan overføres</i> , forhøyes med.....	5 000 000
		fra kr 34 267 000 til kr 39 267 000	
900		Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med .....	600 000
		fra kr 133 700 000 til kr 134 300 000	
	72	Tilskudd til beredskapsordninger, nedsettes med.....	600 000
		fra kr 3 700 000 til kr 3 100 000	
904		Brønnøysundregistrene (jf. kap. 3904):	
	22	Forvaltning av Altinn-løsningen, <i>kan overføres</i> , forhøyes med.....	100 000
		fra kr 53 700 000 til kr 53 800 000	
907		Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3907):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med .....	3 000 000
		fra kr 225 800 000 til kr 228 800 000	
922		Romvirksomhet:	
	50	Norsk Romsenter, nedsettes med .....	2 500 000
		fra kr 29 000 000 til kr 26 500 000	
	70	Kontingent i European Space Agency (ESA), forhøyes med.....	600 000
		fra kr 88 900 000 til kr 89 500 000	
	71	Internasjonal romvirksomhet, forhøyes med .....	5 100 000
		fra kr 176 300 000 til kr 181 400 000	
	72	Nasjonale følgemidler, forhøyes med .....	2 500 000
		fra kr 23 600 000 til kr 26 100 000	
927		Språkteknologisenter (jf. kap. 3927):	
(NY)	70	Tilskudd til avskrivning av innskuddskapital, bevilges med.....	25 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
928		FoU-prosjekter i næringslivets regi:	
(NY)	71	Tilskudd til ulønnet forskningsinnsats, <i>kan overføres</i> , bevilges med .....	60 000 000
931		Miljøtiltak:	
(NY)	70	Tilskudd, <i>kan overføres</i> , bevilges med .....	30 000 000
1020		Havforskningsinstituttet (jf. kap. 4020):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med .....	5 000 000
		fra kr 224 200 000 til kr 229 200 000	
1023		Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU (jf. kap. 4023):	
(NY)	72	Restruktureringsstilskudd Blå/grønn matallianse, <i>kan overføres</i> , bevilges med .....	3 000 000
(NY)	96	Aksjekapital NOFIMA AS, bevilges med .....	100 000
1050		Diverse fiskeriformål (jf. kap 4050):	
	78	DNA-register for vågehval, <i>kan overføres</i> , forhøyes med .....	1 100 000
		fra kr 650 000 til kr 1 750 000	
(NY)	96	Innskudd egenkapital EFF AS, bevilges med .....	103 850 000
1062		Kystverket (jf. kap. 4062):	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 45</i> , forhøyes med .....	8 800 000
		fra kr 809 500 000 til kr 818 300 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, forhøyes med .....	3 000 000
		fra kr 3 510 000 til kr 6 510 000	
	30	Nyanlegg og større vedlikehold, <i>kan overføres</i> , forhøyes med .....	7 500 000
		fra kr 227 200 000 til kr 234 700 000	
1070		Loran – C (jf. kap. 4070):	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med .....	1 200 000
		fra kr 27 200 000 til kr 26 000 000	
(NY)	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> , bevilges med	1 200 000
1100		Landbruks- og matdepartementet (jf. kap. 4100):	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med .....	470 000
		fra kr 116 356 000 til kr 115 886 000	
	45	Store utstyrskjøp og vedlikehold – ordinære forvaltningsorganer, <i>kan overføres</i> , <i>kan nyttes under post 50</i> , nedsettes med .....	5 100 000
		fra kr 5 203 000 til kr 103 000	
1112		Forvaltningsstøtte, utviklingsoppgaver og kunnskapsutvikling m.m.:	
	50	Forvaltningsstøtte og utviklingsoppgaver, Veterinærinstituttet, forhøyes med .....	4 776 000
		fra kr 65 221 000 til kr 69 997 000	
	51	Forvaltningsstøtte, utvikling og kunnskapsformidling, Planteforsk, forhøyes med .....	5 514 000
		fra kr 42 038 000 til kr 47 552 000	
1115		Mattilsynet (jf. kap. 4115):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med .....	10 000 000
		fra kr 1 084 619 000 til kr 1 094 619 000	
1141		Kjøp av forvaltningsstøtte innen miljø- og næringstiltak i landbruket:	
	50	Forvaltningsstøtte, næringsøkonomisk dokumentasjon og analyse, forhøyes med .....	1 482 000
		fra kr 20 046 000 til kr 21 528 000	



Kap.	Post	Formål	Kroner
	51	Forvaltningsstøtte, utvikling og kunnskapsformidling i skogbruket, forhøyes med.....	952 000
		fra kr 13 870 000 til kr 14 822 000	
1143		Statens landbruksforvaltning (jf. kap. 4143):	
(NY)	50	Dekning av rentekrav EVL-fondet, bevilges med.....	4 400 000
	70	Tilskudd til beredskap i kornsektoren, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 1 071 000 til kr 71 000	1 000 000
	73	Tilskudd til erstatninger m.m. ved tiltak mot dyre- og plantesykdommer, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med .....	8 500 000
		fra kr 39 103 000 til kr 47 603 000	
	75	Tilskudd til matkorn, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med .....	45 820 000
		fra kr 113 120 000 til kr 67 300 000	
1145		Jordskifterettene (jf. kap. 4145):	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med .....	5 000 000
		fra kr 148 778 000 til kr 143 778 000	
1148		Naturskade – erstatninger og sikring:	
	70	Tilskudd til sikringstiltak m.m., <i>kan overføres</i> , forhøyes med .....	15 000 000
		fra kr 8 089 000 til kr 23 089 000	
1300		Samferdselsdepartementet (jf. kap. 4300):	
	70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner, forhøyes med .....	600 000
		fra kr 13 000 000 til kr 13 600 000	
1310		Flytransport:	
	70	Kjøp av innenlandske flyruter, <i>kan nyttes under kap. 1311, post 71</i> , forhøyes med.....	20 000 000
		fra kr 444 000 000 til kr 464 000 000	
1311		Tilskudd til regionale flyplasser:	
	70	Tilskudd til Avinors regionale flyplasser, nedsettes med .....	5 000 000
		fra kr 40 000 000 til kr 35 000 000	
1314		Statens havarikommisjon for transport (jf. kap. 4314):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med .....	5 000 000
		fra kr 31 800 000 til kr 36 800 000	
1320		Statens vegvesen (jf. kap. 4320):	
	23	Trafikktilsyn, drift og vedlikehold av riksveger m.m., <i>kan overføres, kan nyttes under post 29, post 30, post 31 og post 72</i> , forhøyes med .....	25 000 000
		fra kr 5 969 000 000 til kr 5 994 000 000	
	72	Kjøp av riksvegferjetjenester, <i>kan overføres, kan nyttes under post 23 og post 30</i> , forhøyes med .....	50 000 000
		fra kr 1 182 000 000 til kr 1 232 000 000	
1350		Jernbaneverket (jf. kap. 4350):	
	22	Omstruktureringkostnader, <i>kan overføres</i> , forhøyes med.....	40 000 000
		fra kr 35 000 000 til kr 75 000 000	
	23	Drift og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under post 30</i> , forhøyes med .....	35 000 000
		fra kr 2 773 000 000 til kr 2 808 000 000	
	30	Investeringer i linjen, <i>kan overføres, kan nyttes under post 23</i> , forhøyes med.....	190 000 000
		fra kr 1 382 839 000 til kr 1 572 839 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner
1360		Samferdselsberedskap:	
	70	Beredskapslagring, <i>kan overføres</i> , nedsettes med .....	600 000
		fra kr 600 000 til kr 0	
1400		Miljøverndepartementet (jf. kap. 4400):	
	21	Spesielle driftsutgifter, forhøyes med.....	2 000 000
		fra kr 37 744 000 til kr 39 744 000	
	71	Internasjonale organisasjoner, forhøyes med.....	500 000
		fra kr 38 007 000 til kr 38 507 000	
1410		Miljøvernforskning og miljøovervåking (jf. kap. 4410):	
	21	Miljøovervåking og miljødata, forhøyes med .....	6 000 000
		fra kr 85 552 000 til kr 91 552 000	
1427		Direktoratet for naturforvaltning (jf. kap. 4427):	
	21	Spesielle driftsutgifter, forhøyes med.....	4 000 000
		fra kr 43 671 000 til kr 47 671 000	
	30	Statlige erverv, båndlegging av friluftsområder, <i>kan overføres</i> , forhøyes med .....	200 000
		fra kr 34 405 000 til kr 34 605 000	
(NY)	49	Statlig erverv, kjøp av forsvarseiendommer til friluftsmål, <i>kan overføres</i> , bevilges med.....	22 200 000
	70	Tilskudd til kalking og lokale fiskeformål, <i>kan overføres</i> , nedsettes med .....	4 000 000
		fra kr 100 200 000 til kr 96 200 000	
	73	Forebyggende og konfliktdempende tiltak i rovviltforvaltningen, <i>kan overføres</i> , forhøyes med.....	3 000 000
		fra kr 32 000 000 til kr 35 000 000	
	74	Tilskudd til friluftslivstiltak, <i>kan overføres</i> , forhøyes med .....	2 000 000
		fra kr 15 520 000 til kr 17 520 000	
1432		Norsk kulturminnefond (jf. kap. 4432):	
(NY)	90	Fondskapital, bevilges med .....	200 000 000
1441		Statens forurensningstilsyn (jf. kap. 4441):	
	21	Spesielle driftsutgifter, forhøyes med.....	3 000 000
		fra kr 3 445 000 til kr 6 445 000	
	73	Tilskudd til biloppsamlingssystemet, forhøyes med .....	16 986 000
		fra kr 127 368 000 til kr 144 354 000	
	75	Utbetaling av pant for bilvrak, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med .....	17 024 000
		fra kr 151 252 000 til kr 168 276 000	
	76	Refusjonsordninger, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med .....	10 000 000
		fra kr 68 000 000 til kr 58 000 000	
1471		Norsk Polarinstitutt (jf. kap. 4471):	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med.....	10 887 000
		fra kr 114 639 000 til kr 103 752 000	
1500		Moderniseringsdepartementet (jf. kap. 4500):	
	21	Spesielle driftsutgifter, forhøyes med.....	6 700 000
		fra kr 76 850 000 til kr 83 550 000	
	22	Klagenemnda for offentlige anskaffelser, <i>kan overføres</i> , nedsettes med .....	2 668 000
		fra kr 2 668 000 til kr 0	

Kap.	Post	Formål	Kroner
(NY)	73	Kompensasjonsordning for ulønnet arbeidsinnsats i Skattefunn, <i>kan overføres</i> , bevilges med .....	10 000 000
1508		Spesielle IT-tiltak:	
	21	Senter for informasjonssikring, <i>kan overføres</i> , forhøyes med..... fra kr 1 965 000 til kr 5 500 000	3 535 000
	22	Samordning av IT-politikken, <i>kan overføres</i> , nedsettes med..... fra kr 8 375 000 til kr 6 240 000	2 135 000
1509		Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer:	
	70	Tilskudd, <i>kan overføres</i> , nedsettes med .....	600 000
1522		Statens forvaltningstjeneste (jf. kap. 4522):	
	21	Spesielle driftsutgifter, forhøyes med..... fra kr 37 586 000 til kr 41 586 000	4 000 000
1541		Pensjoner av statskassen:	
	1	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med..... fra kr 16 800 000 til kr 15 300 000	1 500 000
1542		Tilskudd til Statens Pensjonskasse:	
	1	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med .....	315 000 000
	70	For andre medlemmer av Statens Pensjonskasse, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med .....	2 200 000
1544		Boliglån til statsansatte:	
	90	Lån, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med..... fra kr 1 200 000 000 til kr 500 000 000	700 000 000
1546		Yrkesskadeforsikring (jf. kap. 4546):	
	1	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med..... fra kr 62 700 000 til kr 61 000 000	1 700 000
1547		Gruppelivsforsikring (jf. kap. 4547):	
	1	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med..... fra kr 80 500 000 til kr 73 000 000	7 500 000
1550		Konkurransetilsynet:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med .....	2 668 000
1580		Bygg utenfor husleieordningen:	
(NY)	30	Igangsetting av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i> , bevilges med.....	10 000 000
	31	Videreføring av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i> , forhøyes med .....	14 000 000
1582		Utvikling av Fornebuområdet:	
(NY)	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , bevilges med .....	500 000
	30	Investeringer, Fornebu, <i>kan overføres</i> , nedsettes med..... fra kr 80 914 000 til kr 33 914 000	47 000 000
1583		Utvikling av Pilestredet Park (jf. kap. 4583):	
	30	Investeringer, Pilestredet Park, <i>kan overføres</i> , forhøyes med .....	6 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
1600		Finansdepartementet (jf. kap. 4600):	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med..... fra kr 225 770 000 til kr 225 070 000	700 000
1610		Toll- og avgiftsetaten (jf. kap. 4610):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med..... fra kr 990 450 000 til kr 990 550 000	100 000
1618		Skatteetaten (jf. kap. 4618):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med..... fra kr 3 243 300 000 til kr 3 255 800 000	12 500 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med..... fra kr 87 100 000 til kr 93 500 000	6 400 000
	22	Større IT-prosjekter, <i>kan overføres</i> , forhøyes med..... fra kr 151 300 000 til kr 199 200 000	47 900 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> , nedsettes med..... fra kr 110 500 000 til kr 62 600 000	47 900 000
1631		Senter for statlig økonomistyring (jf. kap. 4631):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med..... fra kr 182 800 000 til kr 188 000 000	5 200 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , nedsettes med..... fra kr 24 200 000 til kr 20 100 000	4 100 000
1632		Kompensasjon for merverdiavgift:	
	60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner, forhøyes med..... fra kr 1 776 431 000 til kr 1 856 669 000	80 238 000
1634		Statens innkrevingsentral (jf. kap. 4634):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med..... fra kr 171 500 000 til kr 193 200 000	21 700 000
1700		Forsvarsdepartementet (jf. kap. 4700):	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med..... fra kr 280 473 000 til kr 278 473 000	2 000 000
1710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4710):	
	47	Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i> , nedsettes med..... fra kr 1 359 000 000 til kr 1 224 000 000	135 000 000
1719		Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med..... fra kr 400 743 000 til kr 382 743 000	18 000 000
	78	Norges tilskudd til NATOs driftsbudsjett, <i>kan overføres</i> , nedsettes med..... fra kr 160 000 000 til kr 135 000 000	25 000 000
1720		Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 4720):	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med..... fra kr 1 268 558 000 til kr 1 252 496 000	16 062 000
1725		Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben (jf. kap. 4725):	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med..... fra kr 2 637 078 000 til kr 2 615 834 000	21 244 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	70	Renter låneordning, <i>kan overføres</i> , nedsettes med .....	1 000 000
		fra kr 9 127 000 til kr 8 127 000	
1731		Hæren (jf. kap. 4731):	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med .....	130 563 000
		fra kr 3 923 633 000 til kr 3 793 070 000	
1734		Heimevernet (jf. kap. 4734):	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med .....	10 000 000
		fra kr 1 108 454 000 til kr 1 098 454 000	
1740		Forsvarets logistikkorganisasjon (jf. kap. 4740):	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med .....	138 131 000
		fra kr 1 602 581 000 til kr 1 464 450 000	
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4760):	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> , nedsettes med.....	70 000 000
		fra kr 7 435 000 000 til kr 7 365 000 000	
1792		Norske styrker i utlandet (jf. kap. 4792):	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med .....	23 000 000
		fra kr 811 100 000 til kr 788 100 000	
1795		Kulturelle og allmenntilgode formål (jf. kap. 4795):	
	60	Tilskudd til kommuner, <i>kan overføres</i> , forhøyes med.....	20 000 000
		fra kr 19 500 000 til kr 39 500 000	
1800		Olje- og energidepartementet:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , forhøyes med .....	33 200 000
		fra kr 22 258 000 til kr 55 458 000	
1810		Oljedirektoratet (jf. kap. 4810):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med .....	1 000 000
		fra kr 152 200 000 til kr 153 200 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , forhøyes med .....	22 300 000
		fra kr 55 530 000 til kr 77 830 000	
1820		Norges vassdrags- og energidirektorat (jf. kap. 4820 og 4829):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med .....	11 400 000
		fra kr 247 390 000 til kr 258 790 000	
	70	Tilskudd til lokale el-forsyningsanlegg, <i>kan overføres</i> , nedsettes med.....	500 000
		fra kr 700 000 til kr 200 000	
1825		Omlegging av energibruk og energiproduksjon:	
(NY)	71	Tilskudd til energitiltak i kraftkrevende industri, <i>kan overføres</i> , bevilges med .....	10 000 000
1827		Miljøvennlig gassteknologi (jf. kap. 4827):	
	50	Administrasjon, forhøyes med .....	2 000 000
		fra kr 6 500 000 til kr 8 500 000	
	51	Overføring til innovasjonsvirksomheten, nedsettes med.....	1 620 000
		fra kr 45 900 000 til kr 44 280 000	
2309		Tilfeldige utgifter:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med .....	2 048 200 000
		fra kr 8 451 191 000 til kr 6 402 991 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner
2410		Statens lånekasse for utdanning (jf. kap. 5310):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med ..... fra kr 270 644 000 til kr 276 144 000	5 500 000
	50	Avsetning til utdanningsstipend, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med ..... fra kr 4 166 750 000 til kr 4 377 774 000	211 024 000
	70	Utdanningsstipend, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med ..... fra kr 2 447 760 000 til kr 2 325 140 000	122 620 000
	71	Andre stipend, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med..... fra kr 615 000 000 til kr 599 948 000	15 052 000
	72	Rentestønad, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med ..... fra kr 953 200 000 til kr 828 000 000	125 200 000
	90	Lån til Statens lånekasse for utdanning, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med ..... fra kr 16 583 500 000 til kr 16 619 000 000	35 500 000
2412		Den norske stats husbank (jf. kap. 5312 og 5615):	
	72	Rentestøtte, forhøyes med..... fra kr 23 000 000 til kr 25 000 000	2 000 000
	90	Lån til Husbanken, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med ..... fra kr 13 098 000 000 til kr 11 650 000 000	1 448 000 000
2421		Innovasjon Norge (jf. kap. 5325 og 5625):	
	51	Tapsfond, såkornkapitalfond, forhøyes med ..... fra kr 237 500 000 til kr 242 100 000	4 600 000
	71	Internasjonalisering, profilering og innovasjon – programmer, <i>kan overføres</i> , forhøyes med..... fra kr 248 600 000 til kr 263 600 000	15 000 000
	72	Forsknings- og utviklingskontrakter, <i>kan overføres</i> , forhøyes med..... fra kr 157 500 000 til kr 268 467 000	110 967 000
2426 (NY)	70	SIVA SF (jf. kap. 3961 og 5609): Tilskudd, bevilges med.....	15 000 000
2440		Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (jf. kap. 5440):	
	30	Investeringer, forhøyes med..... fra kr 22 000 000 000 til kr 24 600 000 000	2 600 000 000
	50	Overføring til Statens petroleumsforsikringsfond, nedsettes med ..... fra kr 1 200 000 000 til kr 731 000 000	469 000 000
2445		Statsbygg (jf. kap. 5445):	
	24	Driftsresultat:	
		1 Driftsinntekter, <i>overslagsbevilgning</i> .....	-2 283 675 000
		2 Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i> .....	892 170 000
		3 Avskrivninger .....	305 998 000
		4 Renter av statens kapital .....	42 219 000
		5 Til investeringsformål .....	710 000 000
		6 Til reguleringsfondet .....	-19 749 000
			<u>-353 037 000</u>

Kap.	Post	Formål	Kroner
	30	Igangsetting av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i> , forhøyes med..... fra kr 77 014 000 til kr 85 514 000	8 500 000
	31	Videreføring av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i> , nedsettes med..... fra kr 1 548 049 000 til kr 1 498 049 000	50 000 000
	32	Prosjektering av bygg, <i>kan overføres</i> , forhøyes med..... fra kr 54 971 000 til kr 56 971 000	2 000 000
2530		Fødselspenger og adopsjonspenger:	
	70	Fødselspenger til yrkesaktive, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med..... fra kr 9 599 500 000 til kr 9 454 000 000	145 500 000
	71	Engangsstønad ved fødsel og adopsjon, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med..... fra kr 390 000 000 til kr 410 000 000	20 000 000
	73	Adopsjonspenger, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med..... fra kr 141 000 000 til kr 150 000 000	9 000 000
2543		Ytelser til yrkesrettet attføring:	
	70	Attføringspenger, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med..... fra kr 10 320 000 000 til kr 10 745 000 000	425 000 000
2600		Trygdeetaten:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med..... fra kr 4 946 400 000 til kr 4 908 900 000	37 500 000
2650		Sykepenger:	
	70	Sykepenger for arbeidstakere mv., <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med..... fra kr 25 415 000 000 til kr 22 415 000 000	3 000 000 000
	72	Omsorgs- og pleiepenger ved barns sykdom m.m., <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med..... fra kr 395 000 000 til kr 395 500 000	500 000
	73	Tilretteleggingstilskudd, <i>kan overføres</i> , nedsettes med..... fra kr 91 400 000 til kr 41 600 000	49 800 000
2652		Medisinsk rehabilitering mv.:	
	70	Rehabiliteringspenger, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med..... fra kr 8 400 000 000 til kr 7 430 000 000	970 000 000
2655		Uførhet:	
	70	Grunnpensjon, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med..... fra kr 16 819 000 000 til kr 16 419 000 000	400 000 000
	71	Tilleggspensjon, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med..... fra kr 24 543 000 000 til kr 24 233 000 000	310 000 000
2711		Spesialisthelsetjenester mv.:	
	72	Refusjon tannlegehjelp, nedsettes med..... fra kr 660 000 000 til kr 659 500 000	500 000
	76	Private laboratorier og røntgeninstitut, forhøyes med..... fra kr 498 000 000 til kr 621 000 000	123 000 000
2751		Legemidler mv.:	
	70	Legemidler, nedsettes med..... fra kr 8 628 000 000 til kr 8 034 000 000	594 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
2752		Refusjon av egenbetaling:	
	70	Refusjon av egenbetaling, egenandelstak 1, forhøyes med ..... fra kr 3 341 000 000 til kr 3 342 500 000	1 500 000
2755		Helsetjeneste i kommunene mv.:	
	70	Refusjon allmennlegehjelp, nedsettes med..... fra kr 2 349 000 000 til kr 2 305 500 000	43 500 000
2790		Andre helsetiltak:	
	70	Bidrag, lokalt, forhøyes med ..... fra kr 486 000 000 til kr 487 000 000	1 000 000

## Inntekter:

Kap.	Post	Formål	Kroner
3204		Foreldreutvalget for grunnskolen (jf. kap. 204):	
(NY)	2	Salgsinntekter mv., bevilges med.....	236 000
3220		Utdanningsdirektoratet (jf. kap. 220):	
	2	Salgsinntekter mv., nedsettes med ..... fra kr 11 548 000 til kr 11 312 000	236 000
3225		Tiltak i grunnopplæringen (jf. kap. 225):	
	4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter, nedsettes med ..... fra kr 52 038 000 til kr 41 238 000	10 800 000
3286		Fondet for forskning og nyskaping (jf. kap. 286):	
	80	Avkastning, forhøyes med ..... fra kr 1 982 339 000 til kr 1 989 017 000	6 678 000
3305		Inntekter fra spill, lotterier og stiftelser (jf. kap. 305):	
	2	Gebyr – lotterier, forhøyes med ..... fra kr 3 400 000 til kr 46 000 000	42 600 000
	3	Refusjon, nedsettes med ..... fra kr 43 490 000 til kr 9 940 000	33 550 000
3322		Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom (jf. kap. 322):	
(NY)	1	Ymse inntekter, bevilges med .....	200 000
3410		Rettsgebyr (jf. kap. 410):	
	1	Rettsgebyr, nedsettes med..... fra kr 1 485 568 000 til kr 1 429 568 000	56 000 000
	4	Lensmennenes gebyrinntekter, nedsettes med..... fra kr 365 742 000 til kr 340 742 000	25 000 000
3450		Sivile vernepliktige, driftsinntekter (jf. kap. 450):	
		Inntekter av arbeid, nedsettes med..... fra kr 39 476 000 til kr 34 076 000	5 400 000
	4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter, nedsettes med ..... fra kr 546 570 000 til kr 503 510 000	43 060 000
3521		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 521):	
	1	Tilbakevending for flyktninger, nedsettes med..... fra kr 8 841 000 til kr 0	8 841 000
	2	Norskopplæring for voksne innvandrere, nedsettes med ..... fra kr 17 850 000 til kr 0	17 850 000



Kap.	Post	Formål	Kroner
3720		Sosial- og helsedirektoratet (jf. kap. 720):	
	4	Gebyrinntekter, nedsettes med .....	2 804 000
		fra kr 6 521 000 til kr 3 717 000	
3732		Regionale helseforetak (jf. kap. 732):	
	90	Avdrag på investeringslån, forhøyes med .....	28 000 000
		fra kr 116 000 000 til kr 144 000 000	
3854		Tiltak i barne- og ungdomsvernet (jf. kap. 854):	
	4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter, nedsettes med .....	9 024 000
		fra kr 21 424 000 til kr 12 400 000	
3855		Statlig forvaltning av barnevernet (jf. kap. 855):	
	60	Kommunale egenandeler, nedsettes med .....	125 000 000
		fra kr 727 000 000 til kr 602 000 000	
3900		Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900):	
	3	Salgsinntekter, forhøyes med .....	1 817 000
		fra kr 1 430 000 til kr 3 247 000	
3904		Brønnøysundregistrene (jf. kap. 904):	
(NY)	3	Inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen, bevilges med	100 000
3927		Språkteknologisenter (jf. kap. 927):	
(NY)	95	Avskrivning av innskuddskapital, bevilges med .....	25 000 000
3950		Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 950 og 5656):	
(NY)	80	Salg av aksjer SND Invest AS, bevilges med .....	50 600 000
	96	Salg av aksjer, forhøyes med.....	2 307 000 000
		fra kr 10 000 000 til kr 2 317 000 000	
3961		Selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 2426 og 5609):	
	70	Garantiprovisjon, Statkraft SF, nedsettes med.....	40 000 000
		fra kr 226 600 000 til kr 186 600 000	
	71	Garantiprovisjon, SIVA SF, nedsettes med .....	500 000
		fra kr 4 900 000 til kr 4 400 000	
	72	Låneprovisjon, SIVA SF, forhøyes med.....	250 000
		fra kr 3 400 000 til kr 3 650 000	
4050		Diverse fiskeriformål (jf. kap. 1050):	
(NY)	95	Inntekter omdanning EFF AS, bevilges med.....	103 850 000
4062		Kystverket (jf. kap. 1062):	
	1	Gebyrinntekter, forhøyes med.....	3 000 000
		fra kr 532 390 000 til kr 535 390 000	
4100		Landbruks- og matdepartementet (jf. kap. 1100):	
(NY)	40	Salg av eiendom, bevilges med.....	5 000 000
(NY)	51	Avvikling av fond, bevilges med .....	615 000
4312		Oslo Lufthavn AS:	
(NY)	90	Avdrag på lån, bevilges med .....	388 800 000
4380		Post- og teletilsynet (jf. kap. 1380):	
(NY)	96	Aksjer, bevilges med .....	800 000
4441		Statens forurensningstilsyn (jf. kap. 1441):	
	8	Inntekter fra salg av bilvrak, forhøyes med.....	57 206 000
		fra kr 32 774 000 til kr 89 980 000	
4471		Norsk Polarinstitutt (jf. kap. 1471):	
	1	Salgs- og utleieinntekter, nedsettes med .....	10 887 000
		fra kr 17 887 000 til kr 7 000 000	
4500		Moderniseringsdepartementet (jf. kap. 1500):	
	2	Ymse inntekter, nedsettes med .....	180 000
		fra kr 180 000 til kr 0	
4546		Yrkesskadeforsikring (jf. kap. 1546):	
	1	Premieinntekter, nedsettes med.....	4 500 000
		fra kr 180 500 000 til kr 176 000 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner
4547		Gruppelivsforsikring (jf. kap. 1547):	
	1	Premieinntekter, forhøyes med..... fra kr 34 400 000 til kr 40 000 000	5 600 000
4550 (NY)	2	Konkurransetilsynet (jf. kap. 1550): Ymse inntekter, bevilges med .....	180 000
4610		Toll- og avgiftsetaten (jf. kap. 1610):	
	11	Gebyr på kredittdeklarasjoner, forhøyes med .....	18 200 000
		fra kr 206 800 000 til kr 225 000 000	
4618		Skatteetaten (jf. kap. 1618):	
	1	Utleggs- og tinglysingsgebyr (Namsmannen), forhøyes med .....	12 000 000
		fra kr 22 000 000 til kr 34 000 000	
	5	Gebyr for utleggsforretninger, forhøyes med .....	12 500 000
		fra kr 9 500 000 til kr 22 000 000	
4634		Statens innkrevingsentral (jf. kap. 1634):	
	2	Refusjoner, forhøyes med .....	12 300 000
		fra kr 17 700 000 til kr 30 000 000	
	84	Gebyr ved for sent innsendt regnskap m.m., forhøyes med .....	15 000 000
		fra kr 110 000 000 til kr 125 000 000	
	85	Misligholdte lån i Statens lånekasse for utdanning, forhøyes med.	10 000 000
		fra kr 115 000 000 til kr 125 000 000	
4811 (NY)	90	Statoil ASA: Salg av aksjer, bevilges med .....	12 477 800 000
4820		Norges vassdrags- og energidirektorat (jf. kap. 1820):	
	1	Gebyr- og avgiftsinntekter, forhøyes med .....	900 000
		fra kr 25 100 000 til kr 26 000 000	
4827		Miljøvennlig gassteknologi (jf. kap. 1827):	
	80	Fondsavkastning, forhøyes med .....	380 000
		fra kr 45 900 000 til kr 46 280 000	
5310		Statens lånekasse for utdanning (jf. kap. 2410):	
	4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter, forhøyes med.....	3 500 000
		fra kr 9 500 000 til kr 13 000 000	
	72	Gebyr, nedsettes med .....	2 000 000
		fra kr 137 000 000 til kr 135 000 000	
	90	Avdrag, forhøyes med .....	109 000 000
		fra kr 7 490 000 000 til kr 7 599 000 000	
	91	Tap og avskrivninger, forhøyes med.....	30 000 000
		fra kr 630 000 000 til kr 660 000 000	
	93	Omgjøring av studielån til stipend, forhøyes med.....	36 000 000
		fra kr 4 133 000 000 til kr 4 169 000 000	
5312		Den norske stats husbank (jf. kap. 2412):	
	90	Avdrag, forhøyes med .....	2 306 000 000
		fra kr 9 425 000 000 til kr 11 731 000 000	
5325		Innovasjon Norge (jf. kap. 2421 og 5625):	
	50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning, forhøyes med	16 350 000
		fra kr 5 000 000 til kr 21 350 000	
5440		Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (jf. kap. 2440):	

Kap.	Post	Formål	Kroner
(NY)	1	Pro et contra – oppgjør, bevilges med.....	232 000 000
	24	Driftsresultat:	
		1 Driftsinntekter, .....	139 200 000 000
		2 Driftsutgifter, .....	19 600 000 000
		3 Lete- og feltutviklingsutgifter, .....	1 100 000 000
		4 Avskrivninger, .....	14 400 000 000
		5 Renter av statens kapital, .....	-7 500 000 000
			<u>96 600 000 000</u>
	30	Avskrivninger, nedsettes med .....	500 000 000
		fra kr 14 900 000 000 til kr 14 400 000 000	
	80	Renter av statens kapital, nedsettes med.....	200 000 000
		fra kr 7 700 000 000 til kr 7 500 000 000	
5446		Salg av eiendom, Fornebu:	
(NY)	2	Refusjon og innbetalinger, Fornebu, bevilges med.....	10 560 000
5460		Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 2460):	
	50	Tilbakeføring fra risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen, forhøyes med.....	1 300 000
		fra kr 5 000 000 til kr 6 300 000	
5491		Avskrivning på statens kapital i statens forretningsdrift (jf. kap. 2445-2490):	
	30	Avskrivninger, forhøyes med.....	17 596 000
		fra kr 319 096 000 til kr 336 692 000	
5578		Avgift på farmasøytiske spesialpreparater (jf. kap. 750):	
	70	Registreringsavgift, forhøyes med .....	5 000 000
		fra kr 67 620 000 til kr 72 620 000	
5603		Renter av statens kapital i statens forretningsdrift (jf. kap. 2445-2490):	
	80	Renter av statens faste kapital, forhøyes med.....	39 106 000
		fra kr 8 355 000 til kr 47 461 000	
5607		Renter av boliglånsordningen til statsansatte:	
	80	Renter, nedsettes med .....	34 000 000
		fra kr 326 000 000 til kr 292 000 000	
5609		Renter fra selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 2426 og 3961):	
	80	Renter, SIVA SF, nedsettes med .....	3 400 000
		fra kr 46 800 000 til kr 43 400 000	
	81	Renter, Statkraft SF, forhøyes med.....	4 000 000
		fra kr 51 600 000 til kr 55 600 000	
5615		Renter fra Den norske stats husbank (jf. kap. 2412):	
	80	Renter, nedsettes med .....	695 000 000
		fra kr 4 437 000 000 til kr 3 742 000 000	
5617		Renter fra Statens lånekasse for utdanning (jf. kap. 2410):	
	80	Renter, nedsettes med .....	526 200 000
		fra kr 3 495 200 000 til kr 2 969 000 000	
5618		Aksjer i Posten Norge AS:	
	80	Utbytte, forhøyes med .....	50 000 000
		fra kr 466 400 000 til kr 516 400 000	
5619		Renter av lån til Oslo Lufthavn AS:	
	80	Renter, nedsettes med .....	20 800 000
		fra kr 402 600 000 til kr 381 800 000	
5620		Aksjer i Mesta AS:	
	80	Utbytte, forhøyes med .....	5 500 000
		fra kr 71 000 000 til kr 76 500 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner
5622		Aksjer i Avinor AS:	
	80	Utbytte, forhøyes med..... fra kr 50 000 000 til kr 151 500 000	101 500 000
5623		Aksjer i BaneService AS:	
(NY)	80	Renter, bevilges med .....	1 200 000
5625		Renter og utbytte fra Innovasjon Norge (jf. kap. 2421 og 5325):	
	80	Renter på lån fra statskassen, nedsettes med .....	150 000 000
		fra kr 450 000 000 til kr 300 000 000	
	83	Tilbakeføring av renter fra såkornkapitalfond, forhøyes med .....	6 500 000
		fra kr 123 000 000 til kr 129 500 000	
5656		Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 950 og 3950):	
	80	Utbytte, forhøyes med.....	1 762 500 000
		fra kr 7 147 000 000 til kr 8 909 500 000	
5680		Utbytte fra statsforetak under Olje- og energidepartementet:	
	80	Utbytte, Statnett SF, forhøyes med .....	9 900 000
		fra kr 360 000 000 til kr 369 900 000	
5685		Aksjer i Statoil ASA:	
	80	Utbytte, forhøyes med.....	3 262 000 000
		fra kr 4 877 000 000 til kr 8 139 000 000	
5692		Utbytte av statens kapital i Den nordiske investeringsbank:	
	80	Utbytte, forhøyes med.....	21 300 000
		fra kr 64 000 000 til kr 85 300 000	
5700		Folketrygdens inntekter:	
	72	Arbeidsgiveravgift, nedsettes med.....	75 000 000
		fra kr 92 760 000 000 til kr 92 685 000 000	
5701		Diverse inntekter:	
	73	Refusjon fra bidragspliktige, forhøyes med .....	52 200 000
		fra kr 545 000 000 til kr 597 200 000	
5705		Refusjon av dagpenger:	
(NY)	3	Refusjon av dagpenger fra EØS-land, bevilges med.....	3 500 000

*Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger*

## II

## Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at:

1. Kommunal- og regionaldepartementet i 2005 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekt under
kap. 542, post 01	kap. 3542, post 01

2. Helse- og omsorgsdepartementet i 2005 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekt under
kap. 703, post 21	kap. 3703, post 03

3. Barne- og familiedepartementet i 2005 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekt under
kap. 842, post 01	kap. 3842, post 01
kap. 855, post 01	kap. 3855, postene 01, 02, 03 og 60
kap. 858, post 01	kap. 3858, post 01

4. Nærings- og handelsdepartementet i 2005 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekt under
kap. 904 post 22	kap. 3904 post 03

## III

## Omdisponeringsfullmakt

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2005 kan omdisponere mellom bevilgningene under kap. 140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen, post 01 Driftsutgifter, kap. 141 Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD), post 01 Driftsutgifter og kap. 143 Utenriksstasjonene, post 01 Driftsutgifter, i forbindelse med omorganiseringen av bistandsforvaltningen.

## IV

## Forskudd på rammetilskudd

Stortinget samtykker i at Kommunal- og regionaldepartementet i 2005 kan utgiftsføre uten bevilgning:

1. inntil 200 mill. kroner på kap. 571 Rammetilskudd til kommuner, post 90 Forskudd på rammetilskudd i statsbudsjettet for 2005 som forskudd på rammetilskudd for 2006 til kommuner.
2. inntil 50 mill. kroner på kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner, post 90 Forskudd på rammetilskudd i statsbudsjettet for 2005 som forskudd på rammetilskudd for 2006 til fylkeskommuner.

*Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger*

## V

## Bestillingsfullmakter

1. Stortinget samtykker i at Helse- og omsorgsdepartementet i 2005 kan foreta bestillinger utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overskrider følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
710		Nasjonalt folkehelseinstitutt	
	21	Formidlingsvirksomhet	100 mill. kroner

2. Stortinget samtykker i at Moderniseringsdepartementet i statsbudsjettet for 2005 kan foreta bestillinger utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1500		Moderniseringsdepartementet	
	21	Spesielle driftsutgifter	8 mill. kroner
1580		Bygg utenfor husleieordningen	
	31	Videreføring av byggeprosjekter	25 mill. kroner

## VI

## Tilsagnsfullmakter

1. Stortinget samtykker i at Arbeids- og sosialdepartementet i 2005 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
634		Arbeidsmarkedstiltak	
	71	Spesielle arbeidsmarkedstiltak	644,3 mill. kroner

2. Stortinget samtykker i at Miljøverndepartementet i 2005 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1400		Miljøverndepartementet	
	78	Miljøtiltak i nikkilverkene på Kola	195,0 mill. kroner
1427		Direktoratet for naturforvaltning	
	79	Kompensasjon ved flytting av oppdrettsanlegg	6,75 mill. kroner

## VII

## Særskilt tilskudd

Stortinget samtykker i at Helse- og omsorgsdepartementet i 2005 kan gi tilsagn om tilskudd til Helse Midt-Norge RHF i forbindelse med fase 1 av ny universitetsklinikk i Trondheim på 2,9 mrd. kroner, som utbetales over tre år.

## VIII

## Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for vedlikeholdsarbeider

Stortinget samtykker i at Samferdselsdepartementet i 2005 kan:

- forplikte staten for framtidige budsjetterminer utover gitt bevilgning på kap. 1320 Statens vegvesen, post 23 Trafikktilsyn, drift og vedlikehold av riksveger m.m., slik at samlet ramme for gamle og nye forpliktelser ikke overstiger 7 900 mill. kroner, og slik at forpliktelsene som

forfaller hvert år ikke overstiger 2 100 mill. kroner.

- forplikte staten for framtidige budsjetterminer utover gitt bevilgning på kap. 1350 Jernbaneverket, post 23 Drift og vedlikehold, og post 25 Drift og vedlikehold av Gardermobanen, slik at samlet ramme for gamle og nye forpliktelser ikke overstiger 170 mill. kroner.

#### *Andre fullmakter*

#### IX

#### Tilføyelse av stikkord

Stortinget samtykker i at stikkordet:

- «*kan overføres*» tilføyes bevilgningen under kap. 910 Støtte til utkantbutikker, post 71 Nærbutikkstøtte, i statsbudsjettet for 2005.
- «*overslagsbevilgning*» tilføyes bevilgningene under kap. 1632 Kompensasjon for merverdiavgift, post 61 Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner, ny ordning, og post 72 Tilskudd til private og ideelle virksomheter, i statsbudsjettet for 2005.

#### X

#### Utbetaling av tilskudd

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet gis unntak fra bestemmelsene i stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av gitte bevilgninger på følgende måte:

- Utbetalinger innenfor ett budsjettår av norske medlemskapskontingenter, pliktige bidrag og andre bidrag til internasjonale organisasjoner Norge er medlem av, kan foretas i henhold til regelverket til den enkelte organisasjon.
- Utbetalinger innenfor ett budsjettår av tilskudd til utviklingsformål kan foretas en gang i året dersom avtaler om samfinansiering med andre givere innenfor utviklingssamarbeidet tilsier det.

#### XI

#### Salg av aksjer

Stortinget samtykker i at Kultur- og kirkedepartementet i 2005 kan selge statens aksjer i Norsk filmstudio AS.

#### XII

#### Førtidsdimittering i siviltenesten

Stortinget samtykker i at Justis- og politideparte-

mentet i 2005 kan bestemme førtidsdimittering av mannskaper slik det fremgår i omtalen under kap. 450 post 01 i St.prp. nr. 65 (2004-2005).

#### XIII

#### Fullmakter i forbindelse med eiendomsoverføring m.v.

Stortinget samtykker i at Helse- og omsorgsdepartementet i 2005 kan:

- overføre hjemmelen til gnr. 57, bnr. 55 i Stavanger kommune fra Sosial- og helsedepartementet til Helse Vest RHF/Helse Stavanger HF.
- opphøve de begrensninger knyttet til salg og deling som er tinglyst på eiendommen gnr. 11, bnr. 47 i Alta kommune.

#### XIV

#### Omdannelse til aksjeselskap

Stortinget samtykker i at:

- Fiskeri- og kystdepartementet får fullmakt til å overføre eiendeler, rettigheter og forpliktelser fra Eksportutvalget for fisk til Eksportutvalget for fisk AS slik det fremgår av omtalen under kap. 1050 post 96 i St.prp. nr. 65 (2004-2005).
- Kongen i statsråd gis fullmakt til å fastsette endelige bevilgninger vedrørende overdragelse av eiendeler og arbeidskapital i forbindelse med omdanning av virksomheten.
- Kongen i statsråd gis fullmakt til å fastsette endelige bevilgninger til egenkapital for Eksportutvalget for fisk AS. Det endelige beløpet fastsettes på grunnlag av bekreftet balanse ved etableringstidspunktet.

#### XV

#### Avvikling av fond

Stortinget samtykker i at Landbruks- og matdepartementet kan:

- avvikle Det Veterinærvitenskapelige forskningsfond og inntektsføre innestående fondskapital under kap. 4100 post 51 i 2005.
- avvikle Jordfondet og bruke midlene til tiltak som er hjemlet i fondets vedtekter.

#### XVI

Forslag til endring i fullmakt om avhending av fast eiendom

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2005 kan:

- avhende fast eiendom uansett verdi til mar-

kedspris når det ikke foreligger annet statlig behov for eiendommen. Eiendommene skal normalt legges ut for salg i markedet, men dersom eiendommene er aktuelle for friluft- eller kulturformål, kan de likevel selges direkte til fylkeskommuner eller kommuner til markedspris. I slike tilfeller kan de også selges på samme vilkår til Statskog SF hvis ikke fylkeskommuner eller kommuner ønsker å kjøpe eiendommene.

2. avhende fast eiendom til en verdi av inntil 100 000 kroner vederlagsfritt eller til underpris når særlige grunner foreligger.

### XVII

#### Avskrivning av differanse i Forsvarets regnskap

Stortinget samtykker i at Forsvarets mellomværende med statskassen (gjeld til statskassen) blir avskrevet med 208,6 mill. kroner mot konto for forskyvning i balansen.

### XVIII

#### Kap. 5526, post 70 Avgift på alkohol

Fra 1. juli 2005 gjøres følgende endringer i Stortingets vedtak 25. november 2004 om avgift på alkohol for budsjetterterminen 2005:

§ 1 første ledd første setning skal lyde:

Fra 1. januar 2005 skal det i henhold til lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter betales avgift til statskassen ved innførsel eller innenlandsk tilvirkning av sprit, brennevin, vin, fruktvin, mjød og øl mv. med følgende beløp:

§ 1 første ledd ny bokstav C skal lyde:

Etanol til teknisk bruk, med alkoholstyrke over 0,7 volumprosent; samme satser som for tilsvarende alkoholholdig drikk i bokstav A og B. Departementet kan gi forskrifter om avgrensningen av avgiftsplikten.

§ 1 annet ledd skal lyde:

Departementet kan gi forskrifter om den avgiftspliktige alkoholstyrken. Departementet kan bestemme at det skal betales avgift på alkohol også i varer som ikke er avgiftspliktig etter første ledd.

§ 2 første ledd bokstav d oppheves.

§ 2 første ledd bokstavene e og f blir § 2 første ledd bokstaver d og e.

§ 2 første ledd bokstav g blir § 2 første ledd bokstav f, og skal lyde:

brukes som råstoff eller hjelpemiddel ved vareproduksjon.

§ 2 første ledd bokstavene h og i blir § 2 første ledd bokstaver g og h.

### XIX

#### Kap. 5511 Tollavgifter

Fra 1. juli 2005 gjøres følgende endring i Stortingets vedtak av 25. november 2004 om vedtak om tollavgifter for budsjetterterminen 2005:

§ 17 nr. 2 bokstav a skal lyde:

For andre varer enn landbruksvarer som svarer toll etter verdien, beregnes tariffmessig toll av varens fulle verdi, men fratrukket den toll den utførte vare – med samme opprinnelse som den bearbejdede – ville ha svart på gjeninnførselstidspunktet.

§ 17 nr. 2 bokstav b skal lyde:

For andre varer enn landbruksvarer som svarer toll etter vekt eller antall, beregnes toll med 8 pst. av bearbejdingskostnadene med tillegg av sendingskostnadene fram og tilbake.

§ 17 nr. 2 ny bokstav d skal lyde:

For landbruksvarer svares toll i samsvar med bestemmelser fastsatt i forskrift av Landbruks- og matdepartementet.

### XX

#### Kap. 5700, post 71 og 72 Trygdeavgift og andre avgifter til folketrygden

Fra 1. juli 2005 gjøres følgende endring i Stortingets vedtak av 25. november 2004 om produktavgift til folketrygden for fiskeri-, hval- og selfangstnæringen for budsjetterterminen 2005:

Romertall II første setning skal lyde:

Produktavgiften skal være 2,5 pst. for annet halvår 2005.



**Vedlegg 1****Endringer etter saldert budsjett***Utgifter*

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
I		H.M. Kongen og H.M. Dronningen					
	50	Det Kgl. Hoff.....	103 633	-	-	6 700	110 333
		Sum endringer Det kongelige hus		-	-	6 700	
20		Statsministerens kontor (jf. kap. 3020)					
	1	Driftsutgifter .....	61 005	-	-	100	61 105
24		Regjeringsadvokaten (jf. kap. 3024)					
	1	Driftsutgifter .....	40 477	-	-48	-	40 429
		Sum endringer Regjering		-	-48	100	
61		Høyesterett (jf. kap. 3061)					
	1	Driftsutgifter .....	53 608	-	-	2 632	56 240
		Sum endringer Høyesterett		-	-	2 632	
100		Utenriksdepartementet					
	1	Driftsutgifter .....	357 115	1 000	-468	-5 400	352 247
	21	Spesielle driftsutgifter .....	4 095	-	-	13 100	17 195
101		Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101)					
	1	Driftsutgifter .....	825 751	4 300	-1 082	10 900	839 869
	21	Spesielle driftutgifter	-	15 000	-	11 700	26 700
102		Særvtale i utenriks tjenesten					
	1	Driftsutgifter .....	155 343	800	-	1 500	157 643
116		Deltaking i internasjonale organisasjoner					
	70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner .....	852 566	-	-	40 000	892 566

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
	71	Finansieringsordningen under EØS-avtalen .....	235 000	-	-	-150 000	85 000
	72	Finansieringsordningen i det utvidede EØS .....	325 000	-	-	-225 000	100 000
	73	Norsk finansieringsordning i det utvidede EØS .....	325 000	-	-	-225 000	100 000
140		Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen					
	1	Driftsutgifter .....	234 841	-	-308	5 000	239 533
141		Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)					
	1	Driftsutgifter .....	143 527	-	-	12 000	155 527
143		Utenriksstasjonene					
	1	Driftsutgifter .....	423 132	-	-450	10 000	432 682
150		Bistand til Afrika					
	73	Uganda.....	140 000	-	-	-30 000	110 000
	78	Regionbevilgning for Afrika.....	1 078 000	-	-	30 000	1 108 000
162		Overgangsbiand (gap)					
	70	Overgangsbiand (gap) .....	471 500	600 000	-	95 000	1 166 500
163		Nødhjelp, humanitær biand og menneskerettigheter					
	70	Naturkatastrofer.....	220 000	400 000	-	-	620 000
	71	Humanitær biand og menneskerettigheter.....	1 427 052	-	-	35 000	1 462 052
166		Tilskudd til ymse tiltak					
	70	Ymse tilskudd .....	8 000	-	-	700	8 700
167		Flyktningetiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)					
	21	Spesielle driftsutgifter .....	713 991	-	-	-104 000	609 991
171		Multilaterale finansinstitusjoner					
	71	Regionale banker og fond .....	695 900	-	-	-53 700	642 200
197		Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak					
	70	Tilskudd til atomikkerhetstiltak, prosjektsamarbeidet med Russland/SUS og handlingsplanen for søkerlandene til EU	216 925	-	-	36 000	252 925
	76	Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak.....	28 038	-	-	3 000	31 038
		Sum endringer Utenriksdepartementet		1 021 100	-2 308	-489 200	

Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer		Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
				i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt		
200	1	Utdannings- og forskningsdepartementet (jf. kap. 3200)	169 347	-	-170	-	169 177
206		Driftsutgifter .....					
		Samisk utdanningsadministrasjon	28 569	-	-30	-	28 539
220	50	Tilskudd til Sametinget.....					
		Utdanningsdirektoratet (jf. kap. 3220)	131 450	-	-130	-	131 320
222	1	Driftsutgifter .....					
		Statlige grunn- og videregående skoler og grunnskoleinternat (jf. kap. 3222)	124 758	-	-400	600	124 958
225	1	Driftsutgifter .....					
		Tiltak i grunnskolen (jf. kap. 3225)	118 686	-	-120	-	118 566
226	1	Driftsutgifter .....					
		Tilskudd til landslinjer .....	120 020	-	-	20 500	140 520
	60	Tilskudd til opplæring for språklige minoriteter i grunnskolen	902 066	-	-	10 000	912 066
	64	Tilskudd til opplæring innenfor kriminalomsorgen.....	107 274	-	-	1 600	108 874
	68	Tilskudd til organisasjoner .....	8 097	-	-	-600	7 497
	74	Tilskudd til organisasjoner .....					
		Kvalitetsutvikling i grunnskolen	729 690	-	-720	40 000	768 970
227	21	Spesielle driftsutgifter .....					
		Tilskudd til særskilte skoler	5 565	-	-	600	6 165
228	70	Tilskudd til den franske og den tyske skolen i Oslo .....					
		Tilskudd til frittstående skoler mv.	2 042 444	-	-	-920	2 041 524
230	70	Tilskudd til frittstående skoler .....					
		Kompetansesentra for spesialundervisning (jf. kap. 3230)	590 982	-	-580	2 046	592 448
	1	Driftsutgifter .....	6 730	-	-10	-	6 720
248	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold .....					
	75	Til disposisjon for departementet.....	2 046	-	-	-2 046	0
		Særskilte IKT-tiltak i utdanningen	96 433	-	-90	-	96 343
256	21	Spesielle driftsutgifter .....					
		VOX - Voksenopplæringsinstituttet (jf. kap. 3256)	41 960	-	-40	-	41 920
	1	Driftsutgifter .....					

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
258		Forskning, utviklingsarbeid og fellestiltak i voksenopplæringen					
	21	Spesielle driftsutgifter .....	38 397	-40	-	-	38 357
259		Kompetanseutviklingsprogrammet					
	21	Spesielle driftsutgifter .....	19 700	-20	-533	-	19 147
260		Universitetet i Oslo					
	50	Statstilskudd .....	3 178 787	-3 120	-287	-	3 175 380
261		Universitetet i Bergen					
	50	Statstilskudd .....	1 882 391	-1 850	-	-	1 880 541
262		Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet					
	50	Statstilskudd .....	2 572 879	-2 520	-287	-	2 570 072
263		Universitetet i Tromsø					
	50	Statstilskudd .....	1 105 136	-1 080	-	-	1 104 056
264		Norges handelshøgskole					
	50	Statstilskudd .....	250 383	-250	-	-	250 133
265		Arkitektthøgskolen i Oslo					
	50	Statstilskudd .....	87 033	-90	-	-	86 943
268		Norges idrettshøgskole					
	50	Statstilskudd .....	113 827	-110	-	-	113 717
269		Norges musikkhøgskole					
	50	Statstilskudd .....	149 304	-150	-	-	149 154
270		Studier i utlandet og sosiale formål for elever og studenter					
		Tilskudd til bygging av studentboliger .....	120 243	-	-15 900	-	104 343
273		Statlige kunsthøgskoler					
	50	Statstilskudd .....	244 793	-240	-	-	244 553
274		Statlige høgskoler					
	50	Statstilskudd .....	7 400 304	-7 251	-	-	7 393 053
278		Norges landbrukshøgskole					
	50	Statstilskudd .....	472 888	-460	-	-	472 428

Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt proposisjonen	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
279		Norges veterinærhøgskole					
	50	Statstilskudd .....	200 798	-	-200		200 598
281		Fellesutgifter for universiteter og høyskoler (jf. kap. 3281)					
	1	Driftsutgifter .....	321 331	-	-320	574	321 585
282		Privat høgskoleutdanning					
	70	Tilskudd .....	619 508	-	-	920	620 428
283		Meteorologiformål					
	50	Meteorologisk institutt .....	198 049	-	-200	18 008	215 857
285		Norges forskningsråd					
	55	Administrasjon .....	210 842	-	-250	-	210 592
286		Fondet for forskning og nyskaping (jf. kap. 3286)					
	50	Overføring til Norges forskningsråd .....	634 760	-	-	6 678	641 438
287		Forskningsinstitutter og andre tiltak (jf. kap. 3287)					
	50	NOVA .....	23 215	-	-20	-	23 195
	52	Norsk Utenrikspolitisk Institutt .....	16 643	-	-20	-	16 623
288		Internasjonale samarbeidstiltak (jf. kap. 3288)					
	73	EUs rammeprogram for forskning .....	525 082	-	-	-19 329	505 753
		Sum endringer Utdannings- og forskningsdepartementet		-	-20 481	61 624	
300		Kultur- og kirkedepartementet					
	1	Driftsutgifter .....	97 890	-	-95	-	97 795
305		Lotteri- og stiftelsesilsynet (jf. kap. 3305)					
	1	Driftsutgifter .....	48 890	-	-47	3 400	52 243
310		Tilskudd til trossamfunn m.m. og private kirkebygg					
	76	Tilskudd til råd for tro og livssyn .....	3 101	460	-	-	3 561
315		Frivillighetsformål					
	70	Merverdiavgiftskompensasjon til frivillige organisasjoner .....	139 259	-	-	46 500	185 759
320		Allmenne kulturformål (jf. kap. 3320)					
	1	Driftsutgifter .....	40 545	-	-52	-	40 493

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer		Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
				i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt		
	50	Norsk kulturfond .....	254 218	-	-	10 000	264 218
	53	Samiske kulturformål .....	32 113	-	-	2 000	34 113
	76	Hundreårsmarkeringen 1905-2005.....	35 000	-	-	26 900	61 900
322	1	Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom (jf. kap. 3322)	9 185	-	-12	200	9 737
	73	Nasjonalmuseet for kunst .....	169 280	-	-	612	169 892
	75	Offentlig rom, arkitektur og design.....	19 541	-	-	1 000	20 541
323		Musikkformål (jf. kap. 3323)					
	78	Ymse faste tiltak.....	27 085	-	-	1 500	28 585
325		Samordnings tiltak for arkiv, bibliotek og museer					
	1	Driftsutgifter .....	56 985	-	-73	-	56 912
326		Språk-, litteratur- og bibliotekformål (jf. kap. 3326)					
	1	Driftsutgifter .....	287 866	-	-368	-	287 498
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold .....	41 081	-	-53	-	41 028
	75	Språkteknologi, Norsk Ordbok mv. ....	9 712	-	-	1 000	10 712
	78	Ymse faste tiltak.....	70 950	-	-	1 000	71 950
328		Museums- og andre kulturvernformål (jf. kap. 3328)					
	1	Driftsutgifter .....	34 435	-	-47	-	34 388
	70	Det nasjonale museumsnettverket.....	420 350	-	-	6 944	427 294
329		Arkivformål (jf. kap. 3329)					
	1	Driftsutgifter .....	177 632	-	-227	-	177 405
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold .....	9 642	-	-12	-	9 630
	78	Ymse faste tiltak .....	4 332	-	-	500	4 832
334		Film- og medieformål (jf. kap. 3334)					
	1	Driftsutgifter .....	122 979	-	-119	-	122 860
	71	Filmtiltak m.m. ....	29 835	-	-	-750	29 085
	75	Medieprogram.....	14 800	-	-	750	15 550
340		Kirkelig administrasjon (jf. kap. 3340)					
	1	Driftsutgifter .....	122 488	200	-118	-	122 570

Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
	71	Tilskudd til kirkelige formål .....	146 560	2 500	-	3 500	152 560
	72	Tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene .....	92 500	400	-	-	92 900
341		Presteskapet (jf. kap. 3341)					
	1	Driftsutgifter .....	648 224	400	-626	-	647 998
342		Nidaros domkirke m.m.					
	1	Driftsutgifter .....	33 476	-	-32	-	33 444
40		Vestfrontplassen, arkeologiske utgravninger mv.....	3 300	-	-	1 000	4 300
41		Erkebispegården, riksregaliene .....	14 500	-	-	1 700	16 200
		Sum endringer Kultur- og kirkedepartementet		3 960	1 881	107 756	
410		Tingrettene og lagmannsrettene (jf. kap. 3410)					
	1	Driftsutgifter .....	1 271 989	-	-	53 177	1 325 166
21		Spesielle driftsutgifter .....	90 467	-	-	6 000	96 467
411		Domstoladministrasjonen (jf. kap. 3411)					
	1	Driftsutgifter .....	47 325	-	-	2 100	49 425
412		Tinglysingsprosjektet					
	1	Driftsutgifter .....	42 775	-	-	1 600	44 375
430		Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (jf. kap. 3430)					
	1	Driftsutgifter .....	1 780 675	-	-	14 020	1 794 695
45		Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold .....	89 297	-	-	29 600	118 897
440		Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten (jf. kap. 3440)					
	1	Driftsutgifter .....	6 389 363	21 300	-6 750	81 880	6 485 793
22		Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag .....	8 644	-	-	-1 000	7 644
441		Oslo politidistrikt (jf. kap. 3441)					
	1	Driftsutgifter .....	1 374 918	-	-6 000	-2 200	1 366 718
442		Polithøgskolen (jf. kap. 3442)					
	1	Driftsutgifter .....	221 662	-	-	-4 400	217 262
445		Den høvere påtalemyndighet (jf. kap. 3445)					
	1	Driftsutgifter .....	100 045	-	-	1 100	101 145

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
450		Sivile vernepliktige (jf. kap. 3450)					
	1	Driftsutgifter .....	133 391	-	-	-14 400	118 991
455		Redningstjenesten (jf. kap. 3455)					
	1	Driftsutgifter .....	347 609	-	-	21 580	369 189
456		Nødnett - felles radiosamband for nødetatene (jf. kap. 3456)					
	1	Driftsutgifter .....	40 366	-	-	7 000	47 366
460		Spesialenheten for politisaker (jf. kap. 3460)					
	1	Driftsutgifter .....	20 793	-	-	1 000	21 793
461		Særskilte ulykkeskommisjoner					
	1	Driftsutgifter	-	8 000	-	-	8 000
470		Fri rettshjelp (jf. kap. 3470)					
	70	Fri sakførsel.....	338 783	-	-	-8 000	330 783
	71	Fritt rettsråd.....	202 048	-	-	20 000	222 048
472		Kontoret for voldsoffererstatning m.m.					
	1	Driftsutgifter .....	12 336	-	-	1 000	13 336
475		Bobehandling					
	1	Driftsutgifter .....	65 425	-	-	-9 800	55 625
480		Svalbardbudsjettet					
	50	Tilskudd .....	135 915	-	-	-20 000	115 915
Sum endringer Justis- og politidepartementet				29 300	-12 750	180 257	
500		Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 3500)					
	1	Driftsutgifter .....	173 700	-	-204	2 500	175 996
	21	Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag.....	10 500	-	-	4 000	14 500
	50	Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd .....	19 500	-	-	-4 000	15 500
520		Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 3520)					
	1	Driftsutgifter .....	423 700	300	-530	1 950	425 420
	21	Spesielle driftsutgifter, statlige mottak .....	1 138 770	-	-	120 000	1 258 770
	22	Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse .....	34 000	-	-	-6 000	28 000



Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer		Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
				i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt		
521		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 3521)					
	60	Integreringstilskudd .....	2 768 300	-	-	-73 000	2 695 300
	61	Norskoppføring for voksne innvandrere .....	1 275 000	-	-	-75 000	1 200 000
	72	Tilbakevendning for flyktninger .....	8 850	-	-	-8 850	0
	73	Tilskudd til innvandrereorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	25 700	1 000	-	-	26 700
524		Utlendingsnemnda (jf. kap. 3524)					
	1	Driftsutgifter .....	88 900	-	-120	-	88 780
540		Sametinget (jf. kap. 3540)					
	50	Sametinget .....	138 750	-	-	1 000	139 750
552		Nasjonalt samarbeid for regional utvikling					
	72	Nasjonale tiltak for regional utvikling .....	269 300	-	-	2 000	271 300
571		Rammetilskudd til kommuner (jf. kap. 3571)					
	60	Innbyggertilskudd .....	26 137 892	-	-	-125 506	26 012 386
	64	Skjønnstilskudd .....	2 772 285	-	-	70 000	2 842 285
572		Rammetilskudd til fylkeskommuner (jf. kap. 3572)					
	60	Innbyggertilskudd .....	9 826 112	-	-	54 553	9 880 665
573		Kompensasjon til fylkeskommuner ved statens overtakelse av ansvaret for spesialisthelsetjenesten					
	60	Tilskudd til sletting av gjeld m.v.	-	-	-	13 920	13 920
574		Økonomisk oppgjør ved endringer i ansvaret for barnevern, familievern og rusomsorg					
	60	Tilskudd til sletting av gjeld	-	-	-	2 700	2 700
581		Bolig- og bomiljøtiltak					
	21	Kunnskapsutvikling og -formidling .....	3 800	-	-	2 000	5 800
	75	Boligtilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger .....	591 000	-	-	-5 000	586 000
582		Rentekompensasjon skoleanlegg og kirkebygg					
	60	Rentekompensasjon skoleanlegg .....	263 500	-	-	-56 500	207 000
586		Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser					
	63	Tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag .....	1 409 000	-	-	-240 200	1 168 800

Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
587	1	Statens bygningstekniske etat (jf. kap. 3587)	38 050	-	-	2 000	40 050
		Driftsutgifter .....					
		Sum endringer Kommunal- og regionaldepartementet		1 300	-854	-317 433	
600		Arbeids- og sosialdepartementet (jf. kap. 3600)					
603	1	Driftsutgifter .....	113 200	-	-92	6 200	119 308
		Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m.					
604	21	Spesielle driftsutgifter .....	2 200	-	-500	-	1 700
		Ny arbeids- og velferdsforvaltning					
	21	Spesielle driftsutgifter	-	7 000	-	-	7 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	-	-	-	50 000	50 000
620		Utredningsvirksomhet, forskning m.m.					
	21	Spesielle driftsutgifter .....	83 900	-4 400	-	-2 600	76 900
621		Tilskudd forvaltet av Sosial- og helsedirektoratet					
	21	Spesielle driftsutgifter .....	56 500	-	-	10 000	66 500
	63	Tilskudd til rusmiddeltiltak .....	121 100	-	-	18 700	139 800
	74	Tilskudd til pensjonistenes og funksjonshemmedes organisasjoner mv. ....	132 400	-	-	5 000	137 400
622		Statens institutt for rusmiddelforskning					
	1	Driftsutgifter .....	28 500	-	-100	-	28 400
630		Aetat (jf. kap. 3630)					
	1	Driftsutgifter .....	2 111 800	-	-2 200	23 400	2 133 000
634		Arbeidsmarkedtiltak (jf. kap. 3634)					
	70	Ordinære arbeidsmarkedtiltak .....	1 525 000	-	-	7 100	1 532 100
	71	Spesielle arbeidsmarkedtiltak .....	3 262 000	-	-	-7 400	3 254 600
	73	Investeringer i skjermede tiltak .....	69 400	-	-	3 000	72 400
640		Arbeidstilsynet (jf. kap. 3640)					
	1	Driftsutgifter .....	296 900	-	-	8 500	305 400

Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
642	1	Petroleumstilsynet (jf. kap. 3642)	125 000	-	-	2 000	127 000
646	1	Pionerdykkere i Nordsjøen	2 000	-	-	-2 000	0
Sum endringer Arbeids- og sosialdepartementet				2 600	-2 892	121 900	
700	Helse- og omsorgsdepartementet (jf. kap. 3700)						
702	1	Driftsutgifter .....	124 251	-	-	-360	123 891
703	1	Helse- og sosialberedskap	14 974	3 400	-	210 000	228 374
720	21	Internasjonalt samarbeid (jf. kap 3703)	17 012	-	-	-3 400	13 612
722	1	Spesielle driftsutgifter .....	404 055	1 000	-	-1 594	403 461
724	1	Sosial- og helsedirektoratet (jf. kap. 3720)	-	-	-	40 000	40 000
725	1	Driftsutgifter .....	60 127	-	-	3 000	63 127
726	50	Norsk pasientskadeerstatning (jf. kap. 3722)	394 023	-	-	39 100	433 123
728	21	Tilskudd til NPE som statlig fond .....	48 697	-	-	2 000	50 697
729	61	Helsepersonell og tilskudd til personelltiltak	35 086	-	-	2 450	37 536
	21	Tilskudd til personell i allmenlegetjenesten og i tannhelsetjenesten.....	54 912	-	-	6 500	61 412
	21	Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten (jf. kap. 3725)	115 837	-	-800	5 400	120 437
	60	Driftsutgifter .....	79 299	-	-	1 500	80 799
		Habilitering og rehabilitering					
		Rehabilitering, helsetiltak for rusmiddelmissbrukere.....					
		Forsøk og utvikling mv.					
		Spesielle driftsutgifter .....					
		Annens helsetjeneste					
		Helsetjenesten for innsatte i fengsel - tilskudd til kommuner .....					

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer		Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
				i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt		
732		Regionale helseforetak (jf. kap. 3732)					
	21	Forsøk og utvikling i sykehussektoren .....	15 709	-	-700	-	15 009
	70	Tilskudd til helseforetakene .....	2 303 251	-	-	100 000	2 403 251
	71	Tilskudd til Helse Øst RHF .....	13 718 416	8 900	-	-132 900	13 594 416
	72	Tilskudd til Helse Sør RHF .....	7 600 060	3 200	-	-67 500	7 535 760
	73	Tilskudd til Helse Vest RHF .....	6 769 561	1 200	-	-54 100	6 716 661
	74	Tilskudd til Helse Midt-Norge RHF .....	4 953 165	800	-	-35 800	4 918 165
	75	Tilskudd til Helse Nord RHF .....	4 576 208	-	-	-28 700	4 547 508
	76	Innsatsstyrt finansiering av sykehus .....	19 710 573	-	-	120 000	19 830 573
	77	Refusjon poliklinisk virksomhet ved sykehus mv. ....	3 199 134	-	-	276 500	3 475 634
750		Statens legemiddelverk (jf. kap. 3750 og 5578) .....					
	1	Driftsutgifter .....	121 307	-	-	7 500	128 807
751		Apotekvesenet og legemiddelfaglige tiltak (jf. kap. 3751 og 5577)					
	21	Spesielle driftsutgifter .....	65 742	-	-	-40 000	25 742
761		Tilskudd forvaltet av Sosial og helsedirektoratet					
	21	Spesielle driftsutgifter .....	73 357	-	-484	-	72 873
	70	Frivillig rusmiddelforebyggende arbeid mv. ....	51 530	-	-	20 000	71 530
	71	Tilskudd til frivillig arbeid .....	14 580	1 000	-	2 000	17 580
		Sum endringer Helse- og omsorgsdepartementet	19 500	-1 984		471 596	
800		Barne- og familiedepartementet (jf. kap. 3800)					
	1	Driftsutgifter .....	84 021	-	-81	-	83 940
830		Spesielle driftsutgifter .....	3 299	-	-3	-	3 296
	21	Foreldreveiledning og samlivstiltak					
	21	Spesielle driftsutgifter .....	4 293	-	-4	-	4 289
840		Krisetiltak					
	21	Spesielle driftsutgifter .....	4 386	-	-4	-	4 382
841		Familievern og konfliktløsning					
	22	Kompetanseutvikling og opplæring, meklingskorpset mv. ....	5 994	-	-6	-	5 988

Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer		Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
				i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt		
842	1	Statlig forvaltning av familievernet (jf. kap. 3842)	143 384	-	-141	-	143 243
	21	Driftsutgifter .....	5 166	-	-5	-	5 161
844		Kontantstøtte					
	21	Spesielle driftsutgifter .....	1 205	-	-1	-	1 204
846	70	Tilskudd .....	2 860 000	-	-	93 500	2 953 500
		Familie- og likestillingspolitisk forskning, opplysningsarbeid mv.					
	21	Spesielle driftsutgifter .....	6 893	-	-7	-	6 886
	22	Refusjon av utgifter til DNA-analyser .....	5 186	-	-5	785	5 966
847		Likestillingssenteret					
	50	Basisbevilgning .....	6 214	-	-6	-	6 208
848		Likestillingsombudet (jf. kap. 3848)					
	1	Driftsutgifter for likestillingsombudet .....	6 754	-	-7	-	6 747
849		Diskrimineringsombud (jf. kap. 3849)					
	1	Driftsutgifter	-	-	-	1 000	1 000
854		Tiltak i barne- og ungdomsvernet (jf. kap. 3854)					
	21	Spesielle driftsutgifter .....	27 171	-	-27	-	27 144
855		Statlig forvaltning av barnevernet (jf. kap. 3855)					
	1	Driftsutgifter .....	1 917 483	-	-1 978	100 000	2 015 505
	21	Spesielle driftsutgifter .....	51 700	-	-51	-	51 649
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold .....	57 008	-	-56	-	56 952
856		Barnehager					
	21	Spesielle driftsutgifter .....	26 810	-	-26	2 750	29 534
	61	Investeringstilskudd .....	160 000	-	-	70 000	230 000
857		Skjønnsmidler til barnehager .....	1 247 933	-	-	96 000	1 343 933
		Barne- og ungdomstiltak					
	21	Spesielle driftsutgifter .....	2 136	-	-2	-	2 134
	73	Ungdomstiltak i større bysamfunn .....	34 267	-	-	5 000	39 267

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
858	1	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (jf. kap. 3858)	117 067	-	-116	-	116 951
859	1	Driftsutgifter .....					
		UNG i Europa (jf. kap. 3859)	5 660	-	-6	-	5 654
860		Driftsutgifter .....					
		Forbrukerrådet	80 172	-	-79	-	80 093
865	50	Basisbevilgning .....					
		Forbrukerpolitiske tiltak og internasjonalt samarbeid	6 700	-	-12	-	6 688
866	21	Spesielle driftsutgifter, forskning, utviklings- og opplysningsarbeid.....					
		Statens institutt for forbruksforskning	22 697	-	-22	-	22 675
868	50	Basisbevilgning .....					
		Forbrukerombudet (jf. kap. 3868)	15 417	-	-15	-	15 402
	1	Driftsutgifter .....					
		Sum endringer Barne- og familiedepartementet			-2 660	369 035	
900		Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)					
	1	Driftsutgifter .....	133 700	-	-	600	134 300
	72	Tilskudd til beredskapsordninger .....	3 700	-	-	-600	3 100
901		Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)					
	1	Driftsutgifter .....	180 700	-	-100	-	180 600
902		Justervesenet (jf. kap. 3902)					
	1	Driftsutgifter .....	70 050	-	-94	-	69 956
904		Brønnøysundregistrene (jf. kap. 3904)					
	1	Driftsutgifter .....	186 400	-	-250	-	186 150
	22	Forvaltning av Altinn-løsningen .....	53 700	-	-	100	53 800
905		Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3905)					
	1	Driftsutgifter .....	104 000	-	-50	-	103 950
907		Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3907)					
	1	Driftsutgifter .....	225 800	-	-	3 000	228 800

Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
922		Romvirksomhet					
	50	Norsk Romsenter .....	29 000	-	-	-2 500	26 500
	70	Kontingent i European Space Agency (ESA) .....	88 900	-	-	600	89 500
	71	Internasjonal romvirksomhet .....	176 300	-	-	5 100	181 400
	72	Nasjonale følgemidler .....	23 600	-	-	2 500	26 100
927		Språkteknologisenter (jf. kap. 3927)					
	70	Tilskudd til avskrivning av innskuddskapital	-	-	-	25 000	25 000
928		FoU-prosjekter i næringslivets regi					
	71	Tilskudd til ulønnet forskningsinnsats	-	-	-	60 000	60 000
931		Miljøtiltak					
	70	Tilskudd	-	-	-	30 000	30 000
951		BaneTele AS					
	95	Akjeskapital	-	120 000	-	-	120 000
		Sum endringer Nærings- og handelsdepartementet		120 000	-494	123 800	
1000		Fiskeri- og kystdepartementet (jf. kap. 4000)					
	1	Driftsutgifter .....	79 500	-	-93	-	79 407
1020		Havforskningsinstituttet (jf. kap. 4020)					
	1	Driftsutgifter .....	224 500	-	-300	5 000	229 200
1021		Drift av forskningsfartøylene (jf. kap. 4021)					
	1	Driftsutgifter .....	98 700	-	-130	-	98 570
1023		Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU (jf. kap. 4023)					
	1	Driftsutgifter .....	38 600	-	-90	-	38 510
1030		Restruktureringstilskudd Blå/grønn metallhelse					
	72	Aksjekapital NOFIMA AS	-	-	-	3 000	3 000
	96	Fiskeridirektoratet (jf. kap. 4030)	-	-	-	100	100
	1	Driftsutgifter .....	252 800	-	-500	-	252 300
1050		Diverse fiskeriformål (jf. kap. 4050)					
	78	DNA-register for vågehal .....	650	-	-	1 100	1 750

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
	96	Innskudd egenkapital EFF AS	-	-	-	103 850	103 850
1062		Kystverket (jf. kap. 4062)					
	1	Driftsutgifter .....	810 000	-	-500	8 800	818 300
	21	Spesielle driftsutgifter .....	3 510	-	-	3 000	6 510
	30	Nyanlegg og større vedlikehold .....	227 200	-	-	7 500	234 700
1070		Loran - C (jf. kap. 4070)					
	1	Driftsutgifter .....	27 400	-	-200	-1 200	26 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	-	-	-	1 200	1 200
		Sum endringer Fiskeri- og kystdepartementet			-1 813	132 350	
1100		Landbruks- og matdepartementet (jf. kap. 4100)					
	1	Driftsutgifter .....	116 470	-	-114	-470	115 886
	45	Store utstyrskjøp og vedlikehold - ordinære forvaltningsorganer	5 203	-	-	-5 100	103
1112		Forvaltningsstøtte, utviklingsoppgaver og kunnskapsutvikling m.m.					
	50	Forvaltningsstøtte og utviklingsoppgaver, Veterinærinstituttet	65 285	-	-64	4 776	69 997
	51	Forvaltningsstøtte, utvikling og kunnskapsformidling, Planteforsk .....	42 079	-	-41	5 514	47 552
1115		Mattilsynet (jf. kap. 4115)					
	1	Driftsutgifter .....	1 093 685	-8 000	-1 066	10 000	1 094 619
	70	Tilskudd til veterinær beredskap .....	68 882	8 000	-	-	76 882
1141		Kjøp av forvaltningsstøtte innen miljø- og næringstiltak i landbruket					
	50	Forvaltningsstøtte, næringsøkonomisk dokumentasjon og analyse .....	20 066	-	-20	1 482	21 528
	51	Forvaltningsstøtte, utvikling og kunnskapsformidling i skogbruket .....	13 883	-	-13	952	14 822
1143		Statens landbruksforvaltning (jf. kap. 4143)					
	1	Driftsutgifter .....	149 579	-	-146	-	149 433
	50	Dekning av rentekrav EVL-fondet	-	-	-	4 400	4 400



Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden		Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
	70	Tilskudd til beredskap i kornsektoren .....	1 071	-	-	-	-1 000	71
	73	Tilskudd til erstatninger m.m. ved tiltak mot dyre- og plantesykdommer .....	39 103	-	-	-	8 500	47 603
	75	Tilskudd til matkorn .....	113 120	-	-	-	-45 820	67 300
1145		Jordskifterettene (jf. kap. 4145)						
	1	Driftsutgifter .....	148 923	-	-145	-	-5 000	143 778
1146		Norsk institutt for jord- og skogkartlegging (jf. kap. 4146)						
	1	Driftsutgifter .....	82 454	-	-80	-	-	82 374
1147		Reindriftsforvaltningen (jf. kap. 4147)						
	1	Driftsutgifter .....	37 104	-	-36	-	-	37 068
1148		Naturskade - erstatninger og sikring						
	70	Tilskudd til sikringstiltak m.m. ....	8 089	-	-	-	15 000	23 089
		Sum endringer Landbruks- og matdepartementet					-6 766	
1300		Samferdselsdepartementet (jf. kap. 4300)						
	70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner .....	13 000	-	-	-	600	13 600
1310		Flytransport						
	70	Kjøp av innenlandske flyruter .....	444 000	-	-	-	20 000	464 000
1311		Tilskudd til regionale flyplasser						
	70	Tilskudd til Avinors regionale flyplasser .....	40 000	-	-	-	-5 000	35 000
1314		Statens havarikommisjon for transport (jf. kap. 4314)						
	1	Driftsutgifter .....	31 800	-	-	-	5 000	36 800
1320		Statens vegvesen (jf. kap. 4320)						
	23	Trafikktilsyn, drift og vedlikehold av riksveger m.m. ....	5 969 000	-	-	-	25 000	5 994 000
	30	Riksveginvesteringer .....	4 872 300	-	-10 322	-	-	4 861 978
1350		Kjøp av riksvegerferjetjenester .....	1 182 000	-	-	-	50 000	1 232 000
		Jernbaneverket (jf. kap. 4350)						
	22	Omstruktureringstekstnader .....	35 000	-	-	-	40 000	75 000
	23	Drift og vedlikehold .....	2 773 000	-	-	-	35 000	2 808 000

Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer		Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
				i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt		
	30	Investeringer i linjen .....	1 388 000	-	-5 161	190 000	1 572 839
1360		Samferdselsberedskap					
	70	Beredskapslagring .....	600	-	-	-600	0
		<b>Sum endringer Samferdselsdepartementet</b>			-15 483	360 000	
1400		<b>Miljøverndepartementet (jf. kap. 4400)</b>					
	1	Driftsutgifter .....	159 687	-	-195	-	159 492
	21	Spesielle driftsutgifter .....	37 789	-	-45	2 000	39 744
	71	Internasjonale organisasjoner .....	38 007	-	-	500	38 507
1410		<b>Miljøvernforskning og miljøovervåking (jf. kap. 4410)</b>					
	21	Miljøovervåking og miljødata .....	85 657	-	-105	6 000	91 552
1426		<b>Statens naturoppsyn (jf. kap. 4426)</b>					
	1	Driftsutgifter .....	55 899	-	-65	-	55 834
1427		<b>Direktoratet for naturforvaltning (jf. kap. 4427)</b>					
	1	Driftsutgifter .....	78 579	-	-95	-	78 484
	21	Spesielle driftsutgifter .....	43 721	-	-50	4 000	47 671
	30	Statlige erverv, båndlegging av friluftsområder .....	34 405	-	-	200	34 605
	49	Statlig erverv, kjøp av forsvarseidommer til friluftsmål .....	-	-	-	22 200	22 200
	70	Tilskudd til kalking og lokale fiskeformål .....	100 200	-	-	-4 000	96 200
	73	Forebyggende og konfliktdempende tiltak i rovviltforvaltningen .....	32 000	-	-	3 000	35 000
	74	Tilskudd til friluftslivstiltak .....	15 520	-	-	2 000	17 520
1429		<b>Riksan tikvaren (jf. kap. 4429)</b>					
	1	Driftsutgifter .....	76 576	-	-95	-	76 481
	21	Spesielle driftsutgifter .....	22 650	-	-25	-	22 625
1432		<b>Norsk kulturminnefond (jf. kap. 4432)</b>					
	90	Fondskapital	-	-	-	200 000	200 000
1441		<b>Statens forurensnings tilsyn (jf. kap. 4441)</b>					
	1	Driftsutgifter .....	190 263	-	-230	-	190 033
	21	Spesielle driftsutgifter .....	3 450	-	-5	3 000	6 445

Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
	73	Tilskudd til biloppsamlingssystemet .....	127 368	-	-	16 986	144 354
	75	Utbetaling av pant for bilvrak.....	151 252	-	-	17 024	168 276
	76	Refusjonsordninger .....	68 000	-	-	-10 000	58 000
1444		Produktregisteret					
	1	Driftsutgifter .....	14 637	-	-16	-	14 621
1465		Statens kjøp av tjenester i Statens kartverk					
	21	Betaling for statsoppdraget.....	336 323	-	-405	-	335 918
1471		Norsk Polarinstitutt (jf. kap. 4471)					
	1	Driftsutgifter .....	114 779	-	-140	-10 887	103 752
	21	Spesielle driftsutgifter.....	25 635	-	-30	-	25 605
		Sum endringer Miljøverndepartementet			-1 501	252 023	
1500		Moderniseringsdepartementet (jf. kap. 4500)					
	1	Driftsutgifter .....	146 031	-	-143	-	145 888
	21	Spesielle driftsutgifter .....	76 925	-	-75	6 700	83 550
	22	Klagenemnda for offentlige anskaffelser .....	2 668	-	-	-2 668	0
	73	Kompensasjonsordning for ulønnet arbeidsinnsats i Skattefunn	-	-	-	10 000	10 000
1507		Datatilsynet (jf. kap. 4507)					
	1	Driftsutgifter .....	21 923	-	-25	-	21 898
1508		Spesielle IT-tiltak					
	21	Senter for informasjonssikring .....	1 965	-	-	3 535	5 500
	22	Samordning av IT-politikken.....	8 375	-	-	-2 135	6 240
	50	Tilskudd til høyhastighetskommunikasjon.....	69 092	-	-68	-	69 024
1509		Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer					
	70	Tilskudd .....	7 500	-	-	-600	6 900
1510		Fylkesmannsembetene (jf. kap. 4510)					
	1	Driftsutgifter .....	1 012 810	-	-756	-	1 012 054
1522		Statens forvaltningstjeneste (jf. kap. 4522)					
	1	Driftsutgifter .....	194 681	-	-201	-	194 480

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer		Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
				i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt		
	21	Spesielle driftsutgifter .....	37 626	-	-40	4 000	41 586
	22	Fellesutgifter for R-kvartalet .....	53 899	-	-50	-	53 849
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold .....	16 285	-	-20	-	16 265
1541		Pensjoner av statskassen					
	1	Driftsutgifter .....	16 800	-	-	-1 500	15 300
1542		Tilskudd til Statens Pensjonskasse					
	1	Driftsutgifter .....	5 065 000	-	-	315 000	5 380 000
	70	For andre medlemmer av Statens Pensjonskasse .....	67 200	-	-	-2 200	65 000
1544		Boliglån til statsansatte					
	90	Lån .....	1 200 000	-	-	-700 000	500 000
1546		Yrkesskadeforsikring (jf. kap. 4546)					
	1	Driftsutgifter .....	62 700	-	-	-1 700	61 000
1547		Grupplivsforsikring (jf. kap. 4547)					
	1	Driftsutgifter .....	80 500	-	-	-7 500	73 000
1550		Konkurransetilsynet					
	1	Driftsutgifter .....	75 975	-	-75	2 668	78 568
	22	Flyttekostnader .....	27 918	-	-27	-	27 891
1580		Bygg utenfor husleieordningen					
	30	Igangsetting av byggeprosjekter					
	31	Videreføring av byggeprosjekter .....	829 400	-	-878	14 000	842 522
	32	Prosjektering av bygg .....	65 500	-	-84	-	65 416
1581		Eiendommer til kongelige formål (jf. kap. 4581)					
	1	Driftsutgifter .....	19 814	-	-21	-	19 793
1582		Ekstraordinært vedlikehold, Bygdø Kongsgård .....	43 400	-	-59	-	43 341
		Utvikling av Fornebuområdet					
	21	Spesielle driftsutgifter				500	500
	30	Investeringer, Fornebu .....	81 000	-	-86	-47 000	33 914

Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer		Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
				i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt		
1583	30	Utvikling av Pilestredet Park (jf. kap. 4583)	25 000	-	-27	6 000	30 973
		Investeringer, Pilestredet Park .....					
		Sum endringer Moderniseringsdepartementet			-2 635	-392 900	
1600		Finansdepartementet (jf. kap. 4600)					
1610	1	Driftsutgifter .....	225 770	-	-	-700	225 070
		Toll- og avgiftsetaten (jf. kap. 4610)					
1618	1	Driftsutgifter .....	991 600	-	-1 150	100	990 550
		Skatteetaten (jf. kap. 4618)					
	1	Driftsutgifter .....	3 247 000	-	-3 700	12 500	3 255 800
	21	Spesielle driftsutgifter .....	87 100	-	-	6 400	93 500
	22	Større IT-prosjekter .....	151 300	-	-	47 900	199 200
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold .....	110 500	-	-	-47 900	62 600
1620		Statistisk sentralbyrå (jf. kap. 4620)					
1631	1	Driftsutgifter .....	363 100	-	-400	-	362 700
		Senter for statlig økonomistyring (jf. kap. 4631)					
	1	Driftsutgifter .....	183 000	-	-200	5 200	188 000
	21	Spesielle driftsutgifter .....	24 200	-	-	-4 100	20 100
1632		Kompensasjon for merverdiavgift					
	60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner .....	1 776 431	-	-	80 238	1 856 669
1634		Statens innkrevningssentral (jf. kap. 4634)					
	1	Driftsutgifter .....	171 700	-	-200	21 700	193 200
		Sum endringer Finansdepartementet			-5 650	121 338	
1700		Forsvarsdepartementet (jf. kap. 4700)					
1710	1	Driftsutgifter .....	280 473	-	-	-2 000	278 473
		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4710)					
1719	47	Nybygg og nyanlegg .....	1 359 000	-	-	-135 000	1 224 000
		Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet					
	1	Driftsutgifter .....	400 743	-	-	-18 000	382 743

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer		Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
				i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt		
	78	Norges tilskudd til NATOs driftsbudsjett.....	160 000	-	-	-25 000	135 000
1720		Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 4720)					
	1	Driftsutgifter .....	1 268 558	-	-	-16 062	1 252 496
1725		Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstabens (jf. kap. 4725)					
	1	Driftsutgifter .....	2 666 652	-	-29 574	-21 244	2 615 834
70		Renter låneordning .....	9 127			-1 000	8 127
1731		Hæren (jf. kap. 4731)					
	1	Driftsutgifter .....	3 923 633	-	-	-130 563	3 793 070
1734		Heimevernet (jf. kap. 4734)					
	1	Driftsutgifter .....	1 108 454	-	-	-10 000	1 098 454
1740		Forsvarets logistikkorganisasjon (jf. kap. 4740)					
	1	Driftsutgifter .....	1 602 581	-	-	-138 131	1 464 450
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4760)					
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold .....	7 435 000	-	-	-70 000	7 365 000
1792		Norske styrker i utlandet (jf. kap. 4792)					
	1	Driftsutgifter .....	800 000	11 100	-	-23 000	788 100
1795		Kulturelle og allmenntilretteleggende formål (jf. kap. 4795)					
	60	Tilskudd til kommuner .....	19 500	-	-	20 000	39 500
Sum endringer Forsvarsdepartementet			11 100	-29 574	-570 000		
1800		Olje- og energidepartementet					
	21	Spesielle driftsutgifter .....	22 400	-	-142	33 200	55 458
1810		Oljedirektoratet (jf. kap. 4810)					
	1	Driftsutgifter .....	152 200	-	-	1 000	153 200
	21	Spesielle driftsutgifter .....	55 700	-	-170	22 300	77 830
1820		Norges vassdrags- og energidirektorat (jf. kap. 4820 og 4829)					
	1	Driftsutgifter .....	247 700	-	-310	11 400	258 790
	70	Tilskudd til lokale elforsyningsanlegg .....	700	-	-	-500	200

Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt i denne proposisjonen	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
1825		Omlagging av energibruk og energiproduksjon					
	71	Tilskudd til enøk-tiltak i kraftkrevende industri	-	-	-	10 000	10 000
1827		Miljøvennlig gasteknologi (jf. kap. 4827)					
	50	Administrasjon.....	6 500	-	-	2 000	8 500
	51	Overføring til innovasjonsvirksomheten.....	45 900	-	-	-1 620	44 280
		Sum endringer Olje- og energidepartementet		-	-622	77 780	
2309		Tilfeldige utgifter					
	1	Driftsutgifter .....	8 338 391	-	112 800	-2 048 200	6 402 991
		Sum endringer Ymse utgifter		-	112 800	-2 048 200	
2410		Statens lånekasse for utdanning (jf. kap. 5310)					
	1	Driftsutgifter .....	270 644	-	-	5 500	276 144
	50	Avsetning til utdanningsstipend .....	4 166 750	-	-	211 024	4 377 774
	70	Utdanningsstipend.....	2 447 760	-	-	-122 620	2 325 140
	71	Andre stipend .....	615 000	-	-	-15 052	599 948
	72	Rentestønad .....	953 200	-	-	-125 200	828 000
	90	Lån til Statens lånekasse for utdanning .....	16 583 500	-	-	35 500	16 619 000
2412		Den norske stats husbank (jf. kap. 5312 og 5615)					
	1	Driftsutgifter .....	283 000	-	-370	-	282 630
	72	Rentestøtte .....	23 000	-	-	2 000	25 000
	90	Lån til Husbanken .....	13 098 000	-	-	-1 448 000	11 650 000
2421		Innovasjon Norge (jf. kap. 5325 og 5625)					
	51	Tapsfond, såkornkapitalfond.....	237 500	-	-	4 600	242 100
	71	Internasjonalisering, profilering og innovasjon - programmer ...	248 600	-	-	15 000	263 600
	72	Forsknings- og utviklingskontrakter.....	157 500	-	-	110 967	268 467
2426		SIVA SF (jf. kap. 3961 og 5609)					
	70	Tilskudd	-	-	-	15 000	15 000
		Sum endringer statsbankene		-	-370	-1 311 281	

Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
2440		Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (jf. kap. 5440)					
	30	Investeringer.....	22 000 000	-	-	2 600 000	24 600 000
	50	Overføring til Statens petroleumsforsikringsfond.....	1 200 000	-	-	-469 000	731 000
		Sum endringer petroleumsvirksomheten		-	-	2 131 000	
2445		Statsbygg (jf. kap. 5445)					
	24	Driftsresultat.....	-199 602	-	-	-153 435	-353 037
	30	Igangsetting av byggeprosjekter.....	77 100	-	-86	8 500	85 514
	31	Videreføring av byggeprosjekter.....	1 549 700	-	-1 651	-50 000	1 498 049
	32	Prosjektering av bygg.....	55 030	-	-59	2 000	56 971
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold.....	79 154	-	-86	-	79 068
	49	Kjøp av eiendommer.....	40 030	-	-43	-	39 987
2470		Statens Pensjonskasse (jf. kap. 5470)					
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold.....	35 352	-	-50	-	35 302
		Sum endringer statens forretningsdrift		-	-1 975	-192 935	
2530		Fødselspenger og adopsjonspenger					
	70	Fødselspenger til yrkesaktive.....	9 599 500	-	-	-145 500	9 454 000
	71	Engangsstønad ved fødsel og adopsjon.....	390 000	-	-	20 000	410 000
	73	Adopsjonspenger.....	141 000	-	-	9 000	150 000
2543		Ytelser til yrkesrettet attføring					
	70	Attføringspenger.....	10 320 000	-	-	425 000	10 745 000
2600		Trygdeetaten					
	1	Driftsutgifter.....	4 954 000	-2 600	-5 000	-37 500	4 908 900
2603		Trygderetten					
	1	Driftsutgifter.....	48 100	-	-100	-	48 000
2650		Sykepenger					
	70	Sykepenger for arbeidstakere mv.....	25 415 000	-	-	-3 000 000	22 415 000
	72	Omsorgs- og pleiepenger ved barns sykdom m.m.....	395 000	-	-	500	395 500



Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
	73	Tilretteleggingsstilskudd .....	91 400	-	-	-49 800	41 600
2652		Medisinsk rehabilitering mv.					
	70	Rehabiliteringspenger .....	8 400 000	-	-	-970 000	7 430 000
2655		Uførhet					
	70	Grunnpensjon .....	16 819 000	-	-	-400 000	16 419 000
2711		Tilleggs pensjon .....	24 543 000	-	-	-310 000	24 233 000
		Spesialisthelsetjenester mv.					
	72	Refusjon tannlegehjelp .....	660 000	-	-	-500	659 500
2751		Private laboratorier og røntgeninstitutt .....	498 000	-	-	123 000	621 000
		Legemidler mv.					
	70	Legemidler .....	8 628 000	-	-	-594 000	8 034 000
2752		Refusjon av egenbetaling					
	70	Refusjon av egenbetaling, egenandelstak 1 .....	3 341 000	-	-	1 500	3 342 500
2755		Helsetjeneste i kommunene mv.					
	70	Refusjon allmennlegehjelp .....	2 349 000	-	-	-43 500	2 305 500
2790		Andre helsetiltak					
	70	Bidrag, lokalt .....	486 000	-	-	1 000	487 000
		Sum endringer Folketrygden		-2 600	-5 100	-4 970 800	
		Sum endringer utgifter		1 206 260	-	-5 779 624	
		Sum 90-99 poster		120 000	-	-1 808 550	

## Inntekter

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
3204		Foreldreutvalget for grunnskolen (jf. kap. 204)					
	2	Salgsinntekter mv.....	-	-	-	236	236
3220		Utdanningsdirektoratet (jf. kap. 220)					
	2	Salgsinntekter mv.....	11 548	-	-	-236	11 312
3225		Tiltak i grunnsopplæringen (jf. kap. 225)					
	4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter .....	52 038	-	-	-10 800	41 238
3286		Fondet for forskning og nyskaping (jf. kap. 286)					
	80	Avkastning .....	1 982 339	-	-	6 678	1 989 017
3305		Inntekter fra spill, lotterier og stiftelser (jf. kap. 305)					
	2	Gebyr – lotterier .....	3 400	-	-	42 600	46 000
	3	Refusjon.....	43 490	-	-	-33 550	9 940
3322		Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom (jf. kap. 322)					
	1	Ymse inntekter .....	-	-	-	200	200
3410		Rettsgebyr (jf. kap. 410)					
	1	Rettsgebyr .....	1 485 568	-	-	-56 000	1 429 568
	4	Lensmennesenes gebyrinntekter.....	365 742	-	-	-25 000	340 742
3450		Sivile vernepliktige, driftsinntekter (jf. kap. 450)					
	1	Inntekter av arbeid.....	39 476	-	-	-5 400	34 076
3520		Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 520)					
	4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter .....	546 570	-	-	-43 060	503 510
3521		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 521)					
	1	Tilbakevending for flyktninger .....	8 841	-	-	-8 841	0
	2	Norskopplæring for voksne innvandrere .....	17 850	-	-	-17 850	0
3720		Sosial- og helsedirektoratet (jf. kap. 720)					
	4	Gebyrinntekter .....	6 521	-	-	-2 804	3 717
3732		Regionale helseforetak (jf. kap. 732)					
	90	Avdrag på investeringslån .....	116 000	-	-	28 000	144 000

Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer		Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
				i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt		
3854	4	Tiltak i barne- og ungdomsvernet (jf. kap. 854)	21 424	-	-	- 9 024	12 400
3855		Refusjon av ODA-godkjente utgifter .....					
	60	Statlig forvaltning av barnevernet (jf. kap. 855)	727 000	-	-	- 125 000	602 000
3900		Kommunale egenandeler .....					
	3	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900)	1 430	-	-	1 817	3 247
3904		Salgsinntekter .....					
	3	Brønnøysundregistrene (jf. kap. 904)	-	-	-	100	100
3927		Inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen .....					
	95	Språkteknologisenter (jf. kap. 927)	-	-	-	25 000	25 000
3950		Avskrivning av innskuddskapital .....					
	80	Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 950 og 5656)	-	-	-	50 600	50 600
	96	Salg av aksjer SND Invest AS .....	10 000	-	-	2 307 000	2 317 000
3961		Salg av aksjer .....					
	70	Selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 2426 og 5609)	226 600	-	-	- 40 000	186 600
	71	Garantiprovisjon, Statkraft SF .....	4 900	-	-	- 500	4 400
	72	Garantiprovisjon, SIVA SF .....	3 400	-	-	250	3 650
4050		Låneprovisjon, SIVA SF .....					
	95	Diverse fiskeriformål (jf. kap. 1050)	-	-	-	103 850	103 850
4062		Inntekter omdanning EFF AS .....					
	1	Kystverket (jf. kap. 1062)	532 390	-	-	3 000	535 390
4100		Gebyrinntekter .....					
	40	Landbruks- og matdepartementet (jf. kap. 1100)	-	-	-	5 000	5 000
	51	Salg av eiendom .....	-	-	-	615	615
4312		Avvikling av fond .....					
	90	Oslo Lufthavn AS	-	-	-	388 800	388 800
4380		Avdrag på lån .....					
	96	Post- og teletilsynet (jf. kap. 1380)	-	-	-	800	800
		Aksjer .....					

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer		Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
				i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt		
4441	8	Statens forurensningstilsyn (jf. kap. 1441)	32 774	-	-	57 206	89 980
4471		Inntekter fra salg av bilvrak .....					
		Norsk Polarinstitutt (jf. kap. 1471)	17 887	-	-	-10 887	7 000
4500	1	Salgs- og utleieinntekter .....					
		Moderniseringsdepartementet (jf. kap. 1500)	180	-	-	-180	0
4546	2	Ymse inntekter .....					
		Yrkesskadeforsikring (jf. kap. 1546)	180 500	-	-	-4 500	176 000
4547	1	Premieinntekter .....					
		Gruppelivsforsikring (jf. kap. 1547)	34 400	-	-	5 600	40 000
4550	1	Premieinntekter .....					
		Konkurransetilsynet (jf. kap. 1550)	-	-	-	180	180
4610	2	Ymse inntekter .....					
		Toll- og avgiftsetaten (jf. kap. 1610)	206 800	-	-	18 200	225 000
4618	11	Gebyr på kredittdeklarasjoner .....					
		Skatteetaten (jf. kap. 1618)	22 000	-	-	12 000	34 000
4634	5	Gebyr for utleggsforretninger .....	9 500	-	-	12 500	22 000
		Statens innkrevningssentral (jf. kap. 1634)	17 700	-	-	12 300	30 000
4811	2	Refusjoner .....					
		Gebyr ved for sent innsendt regnskap m.m. ....	110 000	-	-	15 000	125 000
		Misligholdte lån i Statens lånekasse for utdanning .....	115 000	-	-	10 000	125 000
4820	90	Statoil ASA	-	-	-	12 477 800	12 477 800
		Salg av aksjer .....					
		Norges vassdrags- og energidirektorat (jf. kap. 1820)	25 100	-	-	900	26 000
4827	1	Gebyr- og avgiftsinntekter .....					
		Miljøvennlig gassteknologi (jf. kap. 1827)	45 900	-	-	380	46 280
		Fondsavkastning .....					

Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer		Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
				i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt		
5310	4	Statens lånekasse for utdanning (jf. kap. 2410)					
		Refusjon av ODA-godkjente utgifter .....	9 500	-	-	3 500	13 000
	72	Gebyr .....	137 000	-	-	-2 000	135 000
	90	Avdrag .....	7 490 000	-	-	109 000	7 599 000
	91	Tap og avskrivninger .....	630 000	-	-	30 000	660 000
	93	Omgjøring av studielån til stipend.....	4 133 000	-	-	36 000	4 169 000
5312	90	Den norske stats husbank (jf. kap. 2412)					
		Avdrag .....	9 425 000	-	-	2 306 000	11 731 000
5325		Innovasjon Norge (jf. kap. 2421 og 5625)					
	50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning.....	5 000	-	-	16 350	21 350
		Sum endringer inntekter under departementene				17 691 830	
5440		Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (jf. kap. 2440)					
	1	Pro et contra – oppgjør .....	-	-	-	232 000	232 000
	24	Driftsresultat:.....	73 200 000	-	-	23 400 000	96 600 000
	30	Avskrivninger .....	14 900 000	-	-	-500 000	14 400 000
	80	Renter av statens kapital.....	7 700 000	-	-	-200 000	7 500 000
		Sum endringer inntekter fra petroleumsvirksomheten				22 932 000	
5446		Salg av eiendom, Fornebu					
	2	Refusjon og innbetalinger, Fornebu.....	-	-	-	10 560	10 560
5460		Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 2460)					
		Tilbakeføring fra risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen.....	5 000	-	-	1 300	6 300
5491		Avskrivning på statens kapital i statens forretningsdrift (jf. kap. 2445-2490)					
	30	Avskrivninger .....	319 096	-	-	17 596	336 692
		Sum endringer avskrivninger, avsetninger til investeringsformål og inntekter av statens forretningsdrift i samband med nybygg, anlegg mv.				29 456	

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
5578	70	Avgift på farmasøytiske spesialpreparater (jf. kap. 750)	67 620	-	-	5 000	72 620
Sum endringer skatter og avgifter				-	-	5 000	
5603		Renter av statens kapital i statens forretningsdrift (jf. kap. 2445-2490)					
5607	80	Renter av statens faste kapital.....	8 355	-	-	39 106	47 461
		Renter av boliglånordningen til statsansatte					
5609	80	Renter .....	326 000	-	-	-34 000	292 000
		Renter fra selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 2426 og 3961)					
	80	Renter, SIVA SF .....	46 800	-	-	-3 400	43 400
	81	Renter, Statkraft SF .....	51 600	-	-	4 000	55 600
5615		Renter fra Den norske stats husbank (jf. kap. 2412)					
	80	Renter .....	4 437 000	-	-	-695 000	3 742 000
5617		Renter fra Statens lånekasse for utdanning (jf. kap. 2410)					
	80	Renter .....	3 495 200	-	-	-526 200	2 969 000
5618		Aksjer i Posten Norge AS					
	80	Utbytte.....	466 400	-	-	50 000	516 400
5619		Renter av lån til Oslo Lufthavn AS					
	80	Renter .....	402 600	-	-	-20 800	381 800
5620		Aksjer i Mesta AS					
	80	Utbytte.....	71 000	-	-	5 500	76 500
5622		Aksjer i Avinor AS					
	80	Utbytte.....	50 000	-	-	101 500	151 500
5623		Aksjer i BaneService AS					
	80	Renter .....	-	-	-	1 200	1 200
5625		Renter og utbytte fra Innovasjon Norge (jf. kap. 2421 og 5325)					
	80	Renter på lån fra statskassen .....	450 000	-	-	-150 000	300 000
	83	Tilbakeføring av renter fra såkornkapitalfond .....	123 000	-	-	6 500	129 500

Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer		Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
				i St.prp., Innst. S og vedtak i perioden	Endringer i forb. m. 112,8 mill. kr. kutt		
5656		Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 950 og 3950)					
80		Utbytte.....	7 147 000	-	-	1 762 500	8 909 500
5680		Utbytte fra statsforetak under Olje- og energidepartementet					
80		Utbytte, Statnett SF .....	360 000	-	-	9 900	369 900
5685		Aksjer i Statoil ASA					
80		Utbytte.....	4 877 000	-	-	3 262 000	8 139 000
5692		Utbytte av statens kapital i Den nordiske investeringsbank					
80		Utbytte.....	64 000	-	-	21 300	85 300
Sum endringer renter og utbytte mv.				-	-	3 834 106	
5700		Folketrygdens inntekter					
72		Arbeidsgiveravgift.....	92 760 000	-	-	-75 000	92 685 000
5701		Diverse inntekter					
73		Refusjon fra bidragspliktige .....	545 000	-	-	52 200	597 200
5705		Refusjon av dagpenger					
3		Refusjon av dagpenger fra EØS-land.....	-	-	-	3 500	3 500
Sum endringer Folketrygden				-	-	-19 300	
Sum endringer inntekter				-	-	44 473 092	
Herav 90 – 99 poster				-	-	17 812 250	



















